

Thorvaldsens Biographi.

Efter den afdøde Kunstners Brevvevlinger, egenhændige Optegnelser
og andre efterladte Papirer.

Af

S. M. Thiele.

Tredie Deel.

Thorvaldsen i Rom. 1819-1839.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzel's Bø og Arvinger.

Thieles Bogtrykkeri.

1854.

Handwritten title in Gothic script, likely a book title.

Handwritten text, possibly a subtitle or author information.

Handwritten text, possibly a date or volume information.

Handwritten text, possibly a name or location.

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Handwritten text, possibly a name or location.

Thorvaldsen i Rom.

1819 — 1839.

II.

Efter den afdøde Kunstners Brevverlinger, egenhændige
Optegnelser og andre efterladte Papirer.

Af

J. M. Thiele.

København.

Forlagt af C. A. Reitzel's Bø og Arvinger.

Thieles Bogtrykkeri.

1854.

1810 - 1820

1810 - 1820

II

1810 - 1820

I n d h o l d.

LXIX.

Side.

Besøget i Danmark er forberedt, men nærvæd igjen at gaa overstyr. Grev Mangau til Breitenburg. Afreise fra Rom. Florents. Bologna. Correggio's Malerier. Mailand. Grev Sommariva	1
--	---

LXX.

Bestilling paa et Monument for Appiani. Tidligere Forhold i denne Sag. Abate Tordoro. Grev Sommariva. De afbrudte Forhandlinger optages igjen. Bestilling paa et Bas- relief til dette Monument: De tre Gratier i Sorg. Thor- valdsen har overtaget Bestillingen før sin Ankomst til Mail- land. Hans Ophold i denne Stad. Et Locale til Monu- mentet udsees. Appianis Buste bestilles tilligemed Basrelieffet	4
--	---

LXXI.

Reiseplanen forandres. Over Simplon ind i Schweiz. Modtagelse i Luzern. Schweizermonumentet. Lucas Ahorn. Zürich. Rhinsalbet. Paa Veien til Stuttgart. Besøg hos Dannecker. Reisen fortsættes nordpaa. Heidelberg. Frankfurt. Goerhes Fødselsdag. Sulpig Boisserée. Et Monument for Goethe projecteres. Rhinen. Prinds Christian og Gemalinde i Gms. Colln. Fru v. Humboldt. Hamborg. Festlig Modtagelse i Altona og paa Breitenburg. Slesvig. Brüggemanns Alter- tavle. Festsmaaltid. Schack Staffeldt. Flensborg. Besøg paa Sandberg. Als. Ophold paa Augustenborg. Fyen. Besøg paa Trolleborg, Arrestkoy og Sanderumgaard. Paa Siellands Grund. Ophold paa Holsteinborg. Ankomst til Kiøbenhavn .	7
---	---

IV

Side.

LXXII.

Ankomst til Charlottenborg. Portneren Bendtsen. Vennerne samles. En af dem fortæller. Thorvaldsen indtager Sæde i Akademiet. Festtale i den Moltkiske Malerisamling. Borups Selskab hilser „Broder 71“. Studenternes Fest paa Skydebanen. Dehlenschlägers Tale. En Sang af Dr. Balsungo. En anden af Dehlenschläger. Grev Schimmelmann. Flere Fester. Baggesen skriver til Thorvaldsen. En Sang af Baggesen	14
---	----

LXXIII.

Brøndsted skriver fra Rom til Thorvaldsen om Studierne. Grev Christian Reventlow opfordrer Kunstneren til et Arbejde for Landsbykirkerne. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik	25
---	----

LXXIV.

Forhandlinger, angaaende Thorvaldsens Arbejder for Kiøbenhavn, aabnes. Thorvaldsen foreslæaer en Kristus=Statue til Slotskirken, en Fronton til Slotet, og anbefaler Freund til at blive beskæftiget. Skrivelse fra Slotsbygningens Commissionen. Om Sagernes Gang i Rom. Teneranis Længsel, Friends Driftighed. Et Uddrag af et Brev fra Freund til Thorvaldsen	35
--	----

LXXV.

Thorvaldsen er udnævnet til virkelig Statsraad. Han begynder at arbejde. Et Damebesøg i Studiet. Modelerer den Kongelige Families Buste. Vasreliefferne: Jesu Daab og Madveren. En Forening bestiller disse Vasrelieffer i Marmor til Frue Kirke. Gjør en Motion angaaende Harsdorffs ufuldførte Kapel i Roeskilde Domkirke. Nedlægger en allerunderdanigst Forestilling i Kunstens almindelige Interesse. Modelerer Busten af et Barn. Et Par karakteristiske Træk	42
---	----

LXXVI.

- Om Bestillingerne til Slottet. Et Basrelief modeleres til Friise i Slotskirken. Thorvaldsens Plan til Frue Kirkes Plastik. Vanstelighederne hæves ved en Forestilling til Kongen. Commissionen meddeler Thorvaldsen den Allerh. Resolution. Christus Statuen i Marmor til Slotskirken, eller til Frue Kirke. Kunstnerens Ønske i denne Sag. Udkast til en anden Statue for Slotskirken. Besvarer et tidligere Brev fra Commissionen. Prinds Christian Frederik har skrevet til ham fra Rom, og han har besvaret denne Skrivelse 51

LXXVII.

- Et Friheds-Monument til Ære for Keiser Alexander. Thorvaldsens Brev desangaaende til Hr. D. v. Huhn. Han ventes i Warschau og paamindes af Grev Mokronoski. Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe. Thorvaldsens Svar paa en Skrivelse fra S. Boisferée 63

LXXVIII.

- Afreisen fra Kiøbenhavn forestaaer. Afted. Architect Pontoppidan ledsager ham. Besøg paa Gisselfeldt. Buste af Comtesse Louise Dannefskiold-Samsø. Nysø. Nordfeldt. Buste af Grev Chr. Dannefskiold-Samsø. Klintholm. Bestilling paa et Monument over Scavenius. Møens Klint. Dr. Estrup. Søholt. Pederstrup. Afreise fra Nysted. Uveir og Fare paa Østersøen. Lander i Rostock. Berlin. Dresden. Bekjendtskab med Landskabsmaler Dahl. Fæst hos Prof. Matthæi. Breslau. Henrik Steffens. Ankomst til Warschau 69

LXXIX.

- Keiser Alexander i Warschau. Bestilling paa et Monument for Mik. Kopernik. Contracten. Thorvaldsen modelerer Keiserens Buste. To Skrivelser fra Grev Capodistria. Forhandlinger ang. Poniatowski's Monument. Contracten. En Separat-Note tilføies. Bestilling paa Aftøbninger til Universitetet i Warschau 74

LXXX.

- Prof. Malinský skal reise med. Thorvaldsen er syg. Keiser Alexanders Venlighed. Afreise. Krakau. Biergværket Wieliczka. Monument for Fyrst Potocki. Troppau. Fyrste-Congressen og Thorvaldsen. Keiser Frants. Monument for Fyrst Schwarzenberg. Metternich. Ophold i Wien. Mad. Stich. Mere ang. Schwarzenbergs Monument. Fyrst Esterhazy. Ubehagelige Nygter fra Studiet i Rom. Friends Beretning om Indstyrtningen. Afreise fra Wien. Ophold i Neustadt. Monum. for Grev Kinsky. Reisen fortsattes over Venedig til Rom 85

LXXXI.

- Thorvaldsens Tilbagekomst til Rom. Prinds Christian Frederik og Gemalinde i Rom. Freund. Udtog af et Brev fra Statsraad Hansen ang. Bestillinger hos Freund. Prof. Dahl i Rom. Hans Buste. Buserne af Prinds Christian Frederik og Gemalinde. Udkast til en Portraitstatue efter Prindsessen 94

LXXXII.

- Sulpiz Boisferée. Mere om Monumentet for Goethe. Kronprinds Ludwig af Bayern i Rom. Hans Buste. Fests for ham hos Mad. Buti. Udskrift af Brøndstedes Dagbog. Taffigelseskrivelse fra Kronprinds Ludwig. Om Albaneserinden Vittoria Cardoni. Udflugt til Blomsterfesten i Genzano. Improvisatoren Bart. Sestini 99

LXXXIII.

- Nye Bærker forberedes umærkeligt. Buste af Lord Gower. Buser af Lord Lucans Døttre. Buser af Mad. Bernot, af Comtesse Nugent og af hans Datter, Elisa. Torlonia paaminder atter om Jason. Bestilling paa Prindsesse Caroline Amalies Statue. Grev Commariva ved Comosøen. Skrivelse fra Prinds Christian fra Luzern om Schweizer-Monumentets Afslækning. Prindsens Uttringer om den Nordiske Mythologie i Forhold til Kunsten 106

VII

Sid

LXXXIV.

Paamindelser fra Warschau ang. Poniatowski's Monument. Monumentet for Grev Potocki udføres. Grev Mokronoski's Død. Fyrst v. Schwarzenbergs Buste. Hans Monument. Thorvaldsen skriver til Fyrst v. Metternich . . . 115

LXXXV.

Forberedelser til Arbejderne for Frue Kirke. Thorvaldsen som Christelig Kunstner. Fortegnelse over hans Medhjælpere paa denne Tid. Apostlerne Petrus og Paulus paabegyndes. Skizzer til Kristusstatuen. Freund. Thorvaldsen upasselig. Tenerani anlægger Kristusstatuen. Basrelieffet Gratiernes modeleres. Om Monumentet for Appiani. Frontonen til Frue Kirke sættes i værk. Kristusstatuen fuldføres i Model. Modeller til Mathæus, Jacobus og Thomas. Skrivelse fra Thorvaldsen til Hertugen af Augustenborg 123

LXXXVI.

Poniatowski's Monument paabegyndes. Skrivelse fra Fyrst Adam Czartoryski. Forberedelser til Støbningen. Thorvaldsen skriver til Mr. Carboneau. Skizzen modeleres i halv Størrelse. En ny Tanke angaaende Monumentet. Brøndsted's Meddelelser desangaaende. Potocki's Statue anmeldes sær-
dig. Kopernikus paabegyndt. Thorvaldsens Forslag til Commissionen i Warschau ang. Fodstykket til Poniatowski 133

LXXXVII.

Improvisatoren Sestini, hans sidste Ophold i Rom, Forviisning og Død. Kristusstatuen fuldføres i Model. Tenerani's Sygdom i Florents. Thorvaldsen og Brøndsted reise for at møde ham. Udskrift af Brøndsted's Dagbog om Rejsen til Orvietto, hvor Tenerani ligger syg. Thorvaldsen vender tilbage og henter Lægehjælp fra Rom. Soldkasserer Gunnerus paa Frederiksteens Fæstning. Thorvaldsen vil sende ham sit Basrelief Caritas. Skrivelse til ham. Sagens senere Udfald 142

LXXXVIII.

Nere om Goethes Monument. Udtog af et Brev fra Boisserée. Søren Knudsen sender Thorvaldsen en Bestilling for Labouchère i London. Bestilling paa et Monument over Grev Mokronoski. Udtog af et Brev desangaaende. Bestilling paa et Gravmæle fra Mr. Cooper. Buste af Sanct Apollinari. Frisen, Alexanders Indtog begyndes i den halve Størrelse. Døbefonten gientages til Island. Frontonen til Christiansborg tages atter for. Thorvaldsens Helbred er svækket. Af Brøndstedts Dagbog . . . 150

LXXXIX.

Thorvaldsen udvider sine Studier. Frontonen til Frue Kirke sammenstilles i det store Studio. Om denne Compositions enkelte Figurer. Bestilling fra München paa den store Frise og de fire runde Basrelieffer i Gips. Kronprinds Ludwigs Portrait, en Foræring til Thorvaldsen. Skrivelse fra Kronprindsen i denne Anledning. Uddrag af et Brev fra B. Malling til Thorvaldsen 159

XC.

Christus-Statuen, Apostlerne Philippus, Jakobus Alphæi, Simon Zelotes, Bartholomæus og Andreas færdige i Modeller. Statuen Johannes casferes. Canova's Død; Thorvaldsens Uttringer om ham. Thorvaldsen i Fare ved et Vaadestub. Brøndstedts Beretninger derom til Kiøbenhavn. Thorvaldsen skriver til Prinds Christian. Prindsens Svarskrivelse 167

XCI.

Grev Sommariva og Frisen. Thorvaldsen udvider Frisen til Christiansborg. Sommarivas Dnsfer i den Anledning. Om Monumentet for Poniatowski. Grev Grabowski besvarer Thorvaldsens Brev, angaaende Fodstykket. Utaalmodighed i Warschau. Modellen til Kopernikus er færdig. Angaaende dette Monuments Afsendelse og Opstilling 178

IX

Side.

XCII.

- Brøndsted afreiser til Paris. Grev v. Schönborn og Dr. Schorn i Rom. Basrelieffet Vinteren. En staaende Daabens Engel Thorvaldsen og Cardinal Consalvi.
 • Bestilling paa et Monument for Pius VII. til Pederskirken . . . 184

XCIII.

- Udkast og Skizzer til Pavemonumentet. Cardinal Consalvi's Død. Subscription til en Medaille i denne Anledning. Consalvi's Buste. Om Oprettelsen af et Monument over Cardinalen i Pantheon. Baron v. Heden og Thorvaldsen . . . 190

XCIV.

- Thorvaldsens nærværende Forhold til de mange Bestillinger. Forfatterens Ankomst til Rom. Thorvaldsen arbejder paa Jason. Apostlen Johannes, modeleret paa ny. Et Basrelief til en stor Base, Kærlighedens Aldere; dets senere Skiebne. Buste af en indisk Fyrste . . . 196

XCV.

- Basrelieffet til Appian's Monument affendes. Poniatowski's Monument. Paamindelse fra Grev Leon Potocki. Den første Model af Hesten er færdig, men henstilles. Bestilling paa et Monument for Hertugen af Leuchtenberg. Brevverling desangaaende mellem Thorvaldsen og Hr. Leo v. Klenze. En Skrivelse fra Hertuginde af Leuchtenberg . . . 201

XCVI

- Bestilling paa et Monument for Siena. Opfordring til et Monument over Tasso i S. Onofrio. Thorvaldsen gaaer ind derpaa, men Monumentet falder i andre Hænder. Buste af Baron v. Dörnberg. Sorgen Knudsen og Mr. Bailly i Rom. Architekten Schinkel i Rom. Et Brev fra ham til Thorvaldsen. Skizze til Pius den Syvende. Monumentet paabegyndes. Budskab fra Kiøbenhavn . . . 217

X

Side.

XCVII.

Mere angaaende det Leuchtenberg'ske Monument. Thorvalds-
sen forelægger Hertuginde sin Mening. Udbrug af en Skri-
velse fra v. Klenze. Contracten sendes Thorvaldsen til
Underskrift. Skrivelse fra Hertuginde. Thorvaldsen over-
drager en Deel af Monumentet til Tenerani 225

XCVIII.

Pius den Syvende færdig i Model. Clerefiets hemmelige Mod-
stand. Skizzer til Den Christelige Viisdom og til Den
Christelige Styrke. Et Andagtsfors udføres for Capu-
cinerne. Den liggende Løve. Basrelief til Consalvi's
Monument. Misforstaaelse mellem Thorvaldsen og Baron
v. Neden. En Sølvpokal overræffes Kunstneren 236

XCIX.

Thorvaldsens Biograph. En dansk Orlogsbrig ventes i Livorno.
Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. En Deel Ar-
bejder affendes til Danmark 247

C.

Frisen: Alexanders Indtog, til Sommariva er næsten færdig
og affendes. Om Grey Sommariva. Det sidste Stykke i
Frisen: Thorvaldsen og Sommariva. Grey Somma-
riva's Sygdom og pludselige Død. Modellerne til Christe-
lig Viisdom og til Christelig Styrke færdige. Bestilling
paa et Graymonument. Et Brev fra Jens Baggesen. Di-
rector G. Schadow skriver til Thorvaldsen. Agesandro
Rhodio. Forestaaende Præsidentvalg i S. Luca. Leo XII's
Dittringer. Thorvaldsen vælges til Præsident. En Juleaften
i Rom 255

CL.

Om Forholdet til Warschau. Poniatowski's Statue forandret.
Om Affendelsen af Kopernikus 267

XI

Side.

CII.

Improvistricen Rosa Taddei besynger Thorvaldsen. Videre om det Leuchtenberg'ske Monument. Differencer mellem Thorvaldsen og Grev Luigi Sommariva 274

CIII.

Appiani's Monument fremkalder Angreb paa Kunstneren. Skomageren Anselmo Ronghetti. Thorvaldsens Forhold til denne hans Veundrer. Ludwig Schwanthaler kommer til Rom. Kong Ludwig af Bayern skriver til Thorvaldsen. Mere om det Leuchtenberg'ske Monument. Skrivelse fra Hertuginde af Leuchtenberg. Leo den Tiende besøger Thorvaldsen i Studiet. Et Monument for Keiser Alexander er paatænkt. Correspondance desangaaende 279

CIV.

Poniatowski's Statue er færdig, efter Forandringen. Om Arbejderne til Slottet og Frue Kirke i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Conferentsraad Hansen. En Fregat skal sendes til Livorno. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Grev Luigi Sommariva skriver til Thorvaldsen; Sagens endelige Afgiørelse. En Medaille til Grev for Thorvaldsen 289

CV.

Apostelen Thaddæus gøres færdig. Prindsesse Caroline Amalies Statue. Buste af Mad. Rehfues. Buste af Torlonia. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Hansen. Brev fra Frue Kirkes Commission angaaende Prisen paa de udførte Arbejder. Thorvaldsens Svar. Hans Skrivelse til Slotsbygning's-Commissionen og til Prinds Christian Frederik 299

CVI.

Forandret Bestemmelse i Kiøbenhavn angaaende Fregattens Affensdelse. Prinds Christian Frederik skriver til Thorvaldsen

XII

Side.

fen. En Skrivelse fra Frue Kirkes Commission. Forholdet til Slotscommissionen. Et Brev fra Conferentsraad Hansen 307

CVII.

Bestilling paa Monumentet over Vacca. Basrelieffet Tobias. Kristus-Statuen sendes i Model til Carrara, hvor Hertugen indrømmer Thorvaldsen et Locale. Paniatowski's Statue anmeldes færdig. Om Basreliefferne til dette Monument. Det Leuchtenbergiske Monument under Arbeide. Skrivelse fra Hertuginde. Thorvaldsen og Tenerani i Uvenskab. En Affendelse af Kunstfager til Danmark. Freund forlader Rom. Kongen af Würtemberg skriver til Thorvaldsen 316

CVIII.

Thorvaldsen har besluttet at udføre en Victoria i Bronze paa egen Bekostning. Om Anledningen til dette Forehavende og om Forarbejderne. Han vil købe et Palads i Rom til et Museum for sine Efterlænskaber 325

CIX

Prinds Frederik Carl Christian i Rom. Sorgen Knudsen og Grey Ranzau paaahynde Testamentet, ang. et Museum i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Suite af Basrelieffer: Amors Seire over Elementerne. Gravmæle over en engelsk Dame. Busten af Marchese Firenzi, Lord Gower, Colonel Donar og George Barlow. Basrelief Tobias. Vacca's Monument til Campo santo 331

CX.

Jafon fuldføres og affendes. Thorvaldsens Brev til Th. Hope i denne Anledning. Kristusstatuen meldes færdig i Carrara. Apostlerne ere i Modeller ankomne til Kiøbenhavn, men passe ikke i Nicherne. Kirkecommissionens Skrivelse i denne Anledning. Bestilling paa en Døbefont til Frue Kirke. Thorvaldsen fratræder Præsdiet i S. Luca. Hans Aftræ-

XIII

delseftale i Akademiet. Vælges til Vicepræsident, men vil ikke modtage denne Post . . . . . Side. 341

CXI.

Modellen til Boniatovskis Monument færdig og affendt. Monumentets endelige Skiebne 351

CXII.

Thorvaldsen har ikke svaret Kirke-Commissionen i Kiøbenhavn. Geheimeraad D. Malling skriver til ham om disse Anliggender. og Thorvaldsen besvarer nu baade hans og Commissionens Skrivelser 356

CXIII.

Kong Ludvig af Bayern i Ofteriet paa Ripa grande. Hans Besøg i Thorvaldsens Studio. Storfyrstinde Helene i Rom. Hendes Buste. Lyveri i Thorvaldsens Myntsamlng. Grev Rangaus Dtringer fra Kiøbenhavn angaaende Museet. Thorvaldsen Command. af Dannebr. 363

CXIV.

Angaaende Laboucheres Bestilling paa en colosal Achilles. Om en Bestilling paa et Monument for General Reipperg. Mr. Drake Garrard gjør Bestilling paa et Graymonument. Bestilling paa et Monument for Lord Byron. Correspondancen desangaaende. Buste af Grev Arthur Potocki. Basrelief-Tilsætning til Frisen Alexanders Indtog . . . 369

CXV.

Baronesse Caroline v. Humboldts Død. Haabets Statue paa hendes Grav. Maleren Wach skriver til Thorvaldsen. Skrivelse fra Baron Wilh. v. Humboldt. Haabets Statue gøres færdig og affendes. En Bestilling fra Architecten Chateaneuf i Hamborg. Thorvaldsen modelerer Basrel. Dødens Engel. Thomas Hope skriver til Thorvaldsen angaaende Modtagelsen af Jason 376

XIV

Site.

CXVI.

Thorvaldsen og hans Biograph. Et Uddrag af et Brev fra Rom, angaaende Kunstnerens nærværende Forhold. Pavemonumentet er endnu ikke færdigt. En anonym Skrivelse i denne Anledning. Mere om det Leuchtenbergiske Monument. Skrivelser fra Hertuginde og fra v. Klenze. Monumentet færdigt og affendt. Uenigheden mellem Thorvaldsen og Tenerani bilagt for Domstolen 382

CXVII.

Thorvaldsen afrejser. Vacca's Monument i Pisa afdækket. Ankomst til München. Modtagelse. Bestilling paa Monumentet for Churfyrst Maximilian. Forhandling desangaaende med Hr. v. Klenze. Contracten affluttet 389

CXVIII.

Festligheder i München i Anledning af Thorvaldsens Nærværelse. Afdækningen af det Leuchtenbergiske Monument. Afreise til Rom 396

CXIX.

Forhandlinger angaaende et Monument for Schiller. Det Bethmannske Gravmonument, fuldført og affendt. Ankomst til Rom. Et Brev fra Prinds Christian Frederik. Adonis foretaget. Forberedelser til Opstillingen af Pavemonumentet. Napoleons Buste. Tre Vasrelieffer med Victoria. Potocki's Monument 404

CXX.

Forhandlinger angaaende Byrons Monument. Skizzen. Julidagene i Paris. Brøndstedts Skrivelse fra Paris. Thorvaldsen gjør sit Testamente. Kong Ludvig af Bayern's Skrivelse. Vasrelief til Byrons Monument: Erato og Amor, fortrænges af et andet: Sagens Genius. Pavemonumentet skal opstilles; mødende Vanskeligheder. To sidende Engle modeleres ihast til Monumentet 412

CXXI.

- En Foræring fra Staden Turin. Goethe's Son i Rom; hans Død. Portraitmedaillon. Forholdet til Academiet. Thorvaldsen vil nedlægge Professoratet. Carnevals-Revolutionen. Vor Kunstner i en Slags Pengeforlegenhed. Thorvaldsen og hans danske Garde i Rom; han vil reise bort. Modellen til Byrons Statue gøres færdig. Monumentets senere Udførelse og videre Skiebne. Adonis foretages atter. Skrivelse til Kongen af Bayern 424

CXXII.

- Basr. Minerva og Achill's Baaben. Basr. En gammel Satyr og en lille Faun. To Tilfættings-Basrelieffer til Frisen. Bispen modelerer Thorvaldsens Buste. Thorvaldsen udnævnes til Officeer af Greslegionen. En Skrivelse i denne Anledning. Maximilians Heststatue skal foretages 432

CXXIII.

- Cav. Ang. Maria Ricci forsyner Thorvaldsen med Opgaver. Basr. Jupiter dicterer Amor Love. Basr. Amor i Baaben. Gjentagelse med Forandring. Basr. Amor flyver over Strandbredden. Basr. Amor og den tro Hund. Basr. Amor fletter et Næt. Basr. Amor samler Conchylier. Basr. Amor med Rosen for Jupiter og Juno. Basr. Amor antænder Klippen. Basr. Amor og Hymen spinde Livets Traad. Basr. Amor og Gagnymed spille Terre 437

CXXIV.

- Basr. Amor, bunden af Gratiernerne. Basr. Hylas, røvet af Nympherne. Basr. En Hyrbinde med en Amorins Rede. Basr. Amor paa Løven. Buste af Mr. Wyllie. Buste af G. Labouchère. Buste af v. Löwenstern. Buste af Baron v. Sickinghal. Buste af Walter Scott.

XVI

	Side.
Thorvaldsen og Walter Scott. Adonis færdig. Skrivelse fra Kong Ludwig af Bayern	445

CXXV.

Caval. Ricci's Anacreonte novissimo. Maximilians Gestsstatue begyndes. Basr. Alexander antænder Persepolis. En ny Frise, Parnasset, paabegyndes. Familieanliggender afbryde ham i Arbeidet. Hans Datter, Elisa, adopteres. Skrivelse til det Kongl. Danske Cancellie. Kammerh. Oberst v. Paulsen. Thorvaldsen reiser over Carrara, Genua til Vicenza og derfra til Mailand. Familien Mylius. En Bestilling fra Hr. v. Mylius. En anden Bestilling for en Kirke i Novarro. Indbydelse til Grækenland. Grev Lunzi. Thorvaldsen vender tilbage til Rom	451
---	-----

CXXVI.

Digterfrisen forlades. Forhandlinger ang. et Monument for Gutenberg. Apostlerne udføres i Marmor. Forhandlinger desangaaende med Kiøbenhavn. Skrivelse fra Conf. Hansen ang. nye Bestillinger til Christiansborg. Skrivelse fra Slotsbygningsscommissjonen. Bestilling paa fire nye Statuer. En Fregat skal sendes til Middelhavet. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningsscommissjonen. Anmelder et Besøg i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Gruppen Gratierne kjøbes af Donner	460
---	-----

CXXVII.

Thorvaldsens forstjellige Planer i Anledning af de nye Bestillinger. Fregatten Galathea skal sendes til Middelhavet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningsscommissjonen. Forventning i Kiøbenhavn om Thorvaldsens Tilbagekomst. Han vælges til Kunstakademiets Directeur. Skrivelser fra Prinds Christian Frederik. Arbejderne affendes	476
--	-----

CXXVIII.

Maximilians Gæststatue forberedes og skal paabegyndes, men en Række af mindre Arbejder træde i Stedet. Basr. Bacchantinden med en lille Faun. Gientagelse af Basr. Hylas og Nympherne. Basr. Ganymed og Hebe. Basr. Ganymed bortføres af Ornen. Basr. Evangelisterne. Basr. Parcerne. Tre Basr. med tre Engle. 485

CXXIX.

Galathea ligger for Livorno. Arbejderne modtages, men Thorvaldsen udsætter sin Afreise. Model til Maximilian af Bayern. Brøndstedts Forhold til Thorvaldsen. Thorvaldsen bliver Dannebrogsmænd. Raphaels Grav aabnes. Basrelieffet Raphael. Buste af Mr. Mahon. Buste af Horace Vernet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Collin. Cand. Ludwig Böttger. Hans Brevverling med Collin ang. Thorvaldsens Testamente. 491

CXXX.

Forhandlinger ang. Monumentet for Gutenberg til Mainz. Thorvaldsen modelerer Skizzen og overdrager Visseren Udforelsen. Fragment af et Brev fra L. Böttger. 505

CXXXI.

Banquier Heinrich Nylus i Mailand. Thorvaldsen har modtaget Bestilling paa et Gravmæle over hans Son. Opgaven meddeles Thorvaldsen. Nytaars-Basrelieffet Nemesis. Thorvaldsen i Livsfare 511

CXXXII.

Conferentsraad Collin's Bestræbelser i Kiøbenhavn. Allerunderdanigst Forestilling angaaende Thorvaldsens Forhold. Allerhøieste Rescript til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen 517

XVIII

Side.

CXXXIII.

Thorvaldsen udsætter atter sin Hjemreise. Ang. Bestillingen paa et Monument over Grev Arthur Potocki. Basr. De tre bedende Dreng. Basr. En Jægerinde tilhest. Basr. En Jæger tilhest. Thorvaldsen skriver gientagende til Collin. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Et Thorvaldsens Museum under Forhandling i Kiøbenhavn 522

CXXXIV.

Horace Vernet skal forlade Rom. Han har malet Thorvaldsens Portrait. Afskedsfest. Thorvaldsen og Vernet befrandtse hinanden. Consicter med Politi og Geistlighed ang. Selligdagsbrøde. En Corvet tilbydes Thorvaldsen til Hjemreisen. Skriv. fra Prinds Christian Frederik. Om Forholdet til München. Prof. Schwanthaler skriver gientagende til Thorvaldsen 532

CXXXV.

Fregatten Bellona udsendes efter flere Arbeider. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen indbydes til at følge hjem med Fregatten. Kunstsagerne affendes, men Thorvaldsen udsætter med god Grund sin Hjemreise. Forlegenhed i Kiøbenhavn med de modtagne Arbeider. Freund overtager Udpakningen og magazinere Apostlerne. Thorvaldsen synes forstemt 540

CXXXVI.

Monument for Fred. Schiller. Skizzen modeleres. Forhandling aabnes ang. dette Monument. Bestilling paa et Gravmonument fra Grevinde Poninska. Basr. Passagio d'un mondo ad altro. Skizze til Fronton for Raad og

XIX

Dombuset. Restauration af Marc. Aurels Statue paa Side.
Capitol 545

CXXXVII.

Horace Vernet skriver til Thorvaldsen. Fire runde Basrelieffer: Marstiderne. Basr. Tro, Haab og Kiærlighed. Modellen til Maximilians Statue færdig og affendt. Monumentets senere Støbning og Afbækning. Conradins Statue fuldføres i Model; dens senere Udførelse i Marmor 550

CXXXVIII.

Skillers Monument udføres i Model af Matthiæ. Thorvaldsen modelerer fiorten Basrelief-Medailloner. Skillers Statue. Basr. Poesiens Genius. Basr. Victoria. Basr. Skillers Apotheose. Basr. To Gryphet med en Lyre. Monumentets Støbning og Afbækning. Basr. Genio con la lira. S. Luca's Medaille til Ære for Thorvaldsen. Skrivelse desangaaende 557

CXXXIX.

Statuen Achilles paatænkes. Basr. Homer synger for Grækerne. Basr. Thetis og Achilles. Basreliefferne Achilles og Briseis og Hector, Paris og Helene omarbejdes. Basr. Hectors Afsted. Medaillonerne Achilles og Pentefilea og Achilles og Patrocles. Basr. Chiron og Achilles. Omarbejdelse af Basr. Alexander antænder Persopolis. Thorvaldsen synes at valse i sine Dispositioner. En Skrivelse fra Kongen af Würtemberg med en Orden til Thorvaldsen. Thorvaldsens Taffigelse. Correspondance med Würtemberg ang. Oprettelsen af et Thorvaldsens Museum i Stuttgart. Indbydelse til at komme derhen 564

CXL.

Om Forholdet til München. Basreliefferne til Maximilian-Statuen, Retfærdigheden og Statsstyrelsen afbestilles i en Skrivelse fra Kong Ludvig. Museumsagen i Kiøbenhavn. En Forening desang. er sammentraadt. Collin skriver gientagende derom til Thorvaldsen. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen svarer paa Collins Breve, og anmelder sin nærførestaaende Afreise. I Forening med Bindebøll udkastes i Rom Projectet til et Museum i Kiøbenhavn. Subscriptionen er der i fuld Gang. Foreningens Beretning derom til Thorvaldsen. Collin tilskriver ham samtidigt 574

CXLI.

Cholera i Rom. Statuen: En dansende Pige. Afbrydelse. Basr. Amor og Hygæa. Compositioner til Dekoration for Torlonias Villa: Mythen om Diana. Mythen om Amor og Psyche. Basr. Apollo blandt Hyrderne. Basr. En Bachantinde med en Fugl. Basr. Amor med Lidsler bag Roserne. Afreisen er udsat. Thorvaldsen skriver derom til Collin 587

CXLII.

Nye Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe i Frankfurt. Correspondance desangaaende 593

CXLIIL.

En Fregat skal sendes til Middelhavet. Allerh. Rescript desangaaende. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen melder, at han vil følge tilbage med Fregatten. Han skriver derom til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen. Et Allerhoiest Rescript ang. Thorvaldsens Hjemreise med Fregatten. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Skrivelse fra Collin 600

CXLIV.

Basr. Adam og Eva. Statuen Vulkan. Sagerne affendes til Livorno. Thorvaldsen troer sig bestaaen. Fragment af et Brev fra ham desangaaende. Fregatten venter. Skrivelse fra Chefen, Captain Dahlerup. Afreise over Civita vecchia til Livorno. Ombord i Fregatten Nota. Thorvaldsens Testamente	608
--	-----

Thorvaldsen i Rom.

1819—39.

II.

LXIX.

Besøget i Danmark er forberedt, men næved igien at gaa overstyr.
Grev Kantzau til Breitenburg. Afreise fra Rom. Florents. Bologna.
Correggio's Malerier. Mailand. Grev Sommariva.

1819.

Det, allerede i flere Aar omhandlede, Besøg i Fædrelandet, som, efter Vennernes Tilskyndelse, endeligt var kommet saavidt, at Ingen længer tvivlede, var imidlertid nær gaaet overstyr, da det kom til Sagen.

For flere Maanedes siden havde Thorvaldsen allerede forsynet sig med en Reisevogn — den samme, som havde bragt Dehlenschläger til Rom, — og denne Vogn havde han ladet indrette med hemmelige Giemmer til de kostbare Smaasager og de Penge, han vilde føre med sig. Historiemaler Lund havde paa hans Opfordring besluttet sig til at giøre ham Selskab paa denne Hjemreise og ventede, efterat have opgivet sine Arbejder, sit Logis og solgt sine Meubler, saa at sige i Rejseklæderne. Freund og Tenerani havde overtaget at vogte paa og at bestyre hans Studier. Alt var færdigt til Afreisen, og Brøndsted havde, i Egenstaaelse af Kongelig dansk Agent i Rom, udfærdiget et Rejsepas under

6te Juli, — da vor Kunstner til almindelig Overtæffelse, endnu gjorde et Forsøg paa at faae denne Reise udsat indtil videre.

Brøndsted, hvem det var af Bigtighed med Hensyn til Forholdene i Danmark, at Thorvaldsen dog nu omfider gjorde Alvor af sine Løfter, og Lund, som havde gjort sig ganske afhængig af denne Reise, anvendte, i Forening med de øvrige Landsmænd og Benner, deres Forestillinger; men forgieves. Vor Kunstner gif i saadanne Situationer let over til en vis Halsstarrighed.

Smidlertid var der dog blandt Bennerne Een, som Thorvaldsen ikke saaledes kunde affærdige, og det var Grev Kantzau til Breitenburg, hvis Forhold til vor Kunstner allerede oftere er berørt og som under de sidstforløbne Maa- neders Forviklinger havde været ham en alvorlig Ven og Raadgiver. Dgsaa ham laa det, for Forholdenes Skyld derhjemme, paa Hjertet, at Thorvaldsen dog nu ikke svigtede de Løfter, han selv og Andre paa hans Begne havde givet, og for at opmuntre ham til at tiltræde Reisen, indbød han sig selv til at følge med til Florents. Dette giorte Udslaget. Den 14de Juli om Morgenen Kl. 4 rullede Bognen ud af Porta del popolo med Thorvaldsen, Grev Kantzau og Lund, ledsagede af endeel Benner, der først i la Storta vilde sige deres Farvel ved et Glas Montefiascone.

Efter tre hede Dagsreiser naaede de, over Siena, om Aftenen d. 16de Juli Florents. Om Opholdet her veed vi kun, at han var iblandt endeel gamle Benner, og at Grev Kantzau, efterat have faaet ham paa Gled, her sagde ham sit kiærlige Farvel.

Med Lund fortsatte han nu en af de følgende Dage Reisen over Apenninerne og kom over Bologna til Parma den 24de. Correggio's Frescomalerier i Kirken S. Giovanni var her Anledning til en Dags Ophold; men disse berømte Kunstværker tiltalte ikke synderligt vor Kunstner. Dagen efter reiste de over Piacenza til Mailand, som de naaede i de sidste Dage af Maaneden, og hvor de opholdt sig indtil den 3die August.

Thorvaldsen traf her sin Ven Grev Sommariva og maatte slaae sig lidt til Ro. Desuden ventede ham ogsaa her adskillige Forretninger angaaende en ny Bestilling, saa at vi, ligesom de Rejsende, her maa gjøre et lille Ophold, for at faae en gammel Sag klaret, inden vi fortsætte Reisen.

LXX.

Bestilling paa et Monument for Appiani. Tidligere Forhold i denne Sag. Abate Cordoro. Grev Sommariva. De afbrudte Forhandlinger optages igien. Bestilling paa et Basrelief til dette Monument: De tre Gratier i Sorg. Thorvaldsen har overtaget Bestillingen for sin Ankomst til Mailand. Hans Ophold i denne Stad. Et Locale til Monumentet udsees. Appianis Büste bestilles tilligemed Basrelieffet.

 1819.

Vi have nemlig ikke tidligere omtalt Forhandlingerne ved en Bestilling, som i 1818 var giort hos Thorvaldsen paa et Monument over Maleren Appiani. Det var især disse, som nu opholdt ham nogle Dage i Mailand.

Den berømte, mailandske Maler Andrea Appiani var forrige Aar afgaaet ved Døden, og en Forening af hans beundrende Landsmænd var traadt sammen for at reise ham et Monument. I Spidsen af denne stod Abaten Benedetto Cordoro, som var en Ven af Grev Sommariva; Veien til Thorvaldsen laa saaledes ganske nær. Paa Foreningens Vegne havde Sommariva altsaa henvendt sig til Thorvaldsen, og af Opmærksomhed mod ham havde vor Kunstner ingen Vanskeligheder giort, men erklæret sig villig, uagtet han, for at klare sig førend den berammede Reise, havde foresat sig fortiden ikke at modtage flere Bestillinger. Saameget ubehageligere havde det derfor været Grev

Sommariva, at Thorvaldsens Svar neppe var modtaget, førend Foreningen, misfornøiet med at Abaten havde henvendt sig til Thorvaldsen og ikke til en mailandsk Billedhugger, syntes at ville opløse sig, og Sagen havde taget den Vending, at Grev Sommariva maatte underrette Thorvaldsen om, at han, paa Grund af disse ubehagelige Forhold, maatte frasiage sig al videre Deeltagelse.

Saaledes havde Sagen staaet, indtil Thorvaldsen, som nu formodentlig havde troet sig fritagen, modtog en Skrivelse fra Tordoro med Underretning om, at den første Comite var opløst, og at en ny var traadt istedet. Med dette Brev fulgte en Skrivelse af 10de April 1819, som var undertegnet af den hele ny Comite med Grev Carlo Verri i Spidsen. Thorvaldsen anmodedes heri gjentagende om at overtage Monumentet over Appiani, Gratiernes Maler, som han kaldtes; man ønskede en Fremstilling af de tre Gratiere i Sorg over deres tabte Maler, men, da Pladsen til dette Monument endnu ikke var bestemt, kunde man endnu ikke opgive Maalene.

Igiennem Grev Alborghetti havde Thorvaldsen uførtøvet tilkiendegivet Commissjonen, at han vilde modtage Bestillingen, og Abaten havde derefter meddeelt ham den Glæde, som dette Tilfagn havde vaakt i Mailand, baade hos Regieringen og hos Folket. Da man af Bladene erfarede, at hans Reise forestod, haabede man at see ham i Mailand, og da vilde alt det Nærmere kunne blive afgjort.

Saaledes var Ankomsten til Mailand altsaa forberedet, og han tilbragte nu sex Dage her, omgivet af Grev Sommariva og de øvrige Venner, der førte ham omkring mellem

alle Stadens Seeværdigheder. I Sammentømsterne med Commissionen blev det bestemt, at Monumentet, hvortil Thorvaldsen anviste det bedste Locale i Akademiets Bygning, skulde bestaa af en Buste af Appiani og det tidligere omtalte Basrelief: De tre Gratier, som sørge over hans Bortgang.

LXXI.

Reiseplanen forandres. Over Simplon ind i Schweiz. Modtagelse i Luzern. Schweitzermonumentet. Lucas Ahorn. Bûrich. Rhinfaldet. Paa Veien til Stuttgart. Besøg hos Dannecker. Reisen fortsættes nordpaa. Heidelberg. Frankfurt. Goethes fødselsdag. Sulpitz Boisferée. Et Monument for Goethe projecteres. Rhinen. Prinds Christian og Gemalinde i Ems. Colln. Fru v. Humboldt. Hamburg. Festlig Modtagelse i Altona og paa Breitenburg. Slesvig. Brüggenmanns Altertavle. Festsmaaltid. Schack Staffeldt. Flensborg. Besøg paa Sandberg. Als. Ophold paa Augustenborg. Hven. Besøg paa Trolleborg, Arreskov og Sanderumgaard. Paa Siellands Grund. Ophold paa Holsteinborg. Ankomst til Kiøbenhavn.

1819.

I Rom levede Brøndsted og de øvrige Venner i den Tro, at Thorvaldsen, efter hvad han havde yttret, nu vilde igiennem Tyrol begive sig til München, Wien og Warschau, og i denne Overbeviisning havde Brøndsted, den sidste Dag før Afreisen, forsynet ham med en Optegnelse paa, hvad han paa denne Wei havde at iagttage.

Men desuagtet valgte han dog en anden Wei, da han, den 3die Aug., forlod Mailand. Han reiste først til Sarona, for i denne lille Byes Kirke at see nogle Malerier af Luini, og næste Dag gif han fra Sesto Calente over Lago Maggiore til Baveno og fortsatte efter Maaltidet Reisen til Domo d'Osola.

Det var altsaa Beien over Simplon, han foretrak, og forstegang nød han nu det overraskende Skue af den opløstende Alpenatur.

Denne Nydelse var dog neppe Grunden til hans improviserede Afvigelse mod Best fra den lagte Reiseplan; det hed sig, at han vilde til Schweiz, for at see det Sted, hvor hans store Løve blev udhugget i en Fjeldvæg ved Luzern.

Den 4de August forlod han Domo d'Osola og kom, efter nogle Dages Reise over Ber og Bevai, til Lausanne, hvorfra han fortsatte Reisen over Bern til Luzern. Det var den 12te, da han ankom i Giestgiverstedet „Im Falken,“ og hans Modtagelse var her forberedet. Men forend Maaltidet fortes han til den Pfyfferste Have, for at see det Sted, hvor Billedhuggeren Lucas Ahorn arbejdede paa Løven efter hans Model. Denne Gipsmodel var vel i en maadelig Forsatning, men dog ikke saa ødelagt ved Transporten, at den jo, efter at være restaureret, havde kunnet tiene den unge Kunstner som Forbillede. I Luzern blev han kun Dagen over; næste Aften ankom han til Zürich, og fortsatte Reisen til Schaffhausen, hvor han vilde see det berømte Rhinsald. Derfra vilde han begive sig til Stuttgart, for at besøge sin navnkundige Kunstbroder, Dannecker.

Paa den sidste Station for Stuttgart, ved Waldenbuch, nærmede et ungt Menneſte sig Vognen, medens der stiftedes Heste, og af Samtalen med Postillonen hørte Thorvaldsen, at han bad om, at maatte sidde op hos ham til Byen. Da han der mødte Afslag, fandt Thorvaldsen, at det var en vakker, ung Mand, som man jo kunde tage ind i Vognen, og indbød ham med sin sædvanlige Venlighed. Undervejs

kom Samtalen igang. Den unge Tourist fortalte, at han var Billedhugger, Glev hos Dannecker, at han under en kort Fraværelse havde af Bladene erfaret, at man ventede den store Billedhugger fra Rom, den berømte Thorvaldsen, i Stuttgart, og at han nu ilede tilbage i det Haab at faa ham at see. — „De kan see ham strax,“ afbrød Lund, „han sidder der ligeoverfor Dem!“ Naturligviis fulgte der nu endeel godmodig Skiemt paa denne Overraskelse, og Danneckers Glev havde den Ære at føre Thorvaldsen til sin Mesters Studio.

Opholdet i Stuttgart varede i flere Dage. Foruden Danneckers Værksted — hans Christus Statue var netop under Arbeide — var den børsferøiske Samling af ældre, tydske og nederlandske Malerier dagligt en Gienstand for Thorvaldsens Besøg, og især fordybede han sig med stor Interesse i en Cyklus af smaa Billeder, Jesu Liv af Hemmelinck.

Da han atter beredede sig til Afreise, kom Spørgsmaalet igien under Forhandling, om at lægge Veien over München og Wien; men, da han ved denne Leilighed erfarede, at man allerede i München havde forberedet Fester til hans Modtagelse, giorte dette Udslaget, thi netop af den Grund vilde han nu ikke derhen, — det kunde jo, sagde han, ligesaagodt skee paa Tilbagereisen.

Den 21de August forlod han sine Venner i Stuttgart, fortsatte Reisen nordpaa og kom til Heidelberg, hvor han traf Bekjendtere fra Rom, den unge Hertug og Prindsen af Augustenborg, der nu i Gæstgiverstedet „Zum Könige von Portugal“ foranstaltede et Gilde til hans Modtagelse, der

ikke skal have givet de tidligere nævnte, i la Storta og i Frascati, Noget efter.

Over Darmstadt naaede han Frankfurt den 27de Aug., og traf her, blandt flere Venner og Bekjendte, Sulpitz Boisserée, for ikke at tale om Familien Bethmann, hvor han havde saameget at afbede og at undskyldte, eftersom Monumentet over Bethmann-Hollweg endnu ikke var tilendebragt. Næste Dag var det Goethes 70de Fødselsdag, og denne Fest blev tillige en Fest for Thorvaldsen. De Andres Begeistring for den store, tydske Digter har været vor Kunstner nok, til deraf selv at begejstres, thi neppe følte han sig i noget andet aandeligt Slægtskab til den store Digter. Sulpitz Boisserée undfangede i disse Begeistringens Dieblikke den Tanke, at reise Tydsklands største Digter et Monument. Dette meddeelte han strax vor Kunstner, som ikke tog i Betænkning at yttre, at ihvormeget han end havde paataget sig, vilde han dog altid findes rede til at overtage en saadan Bestilling, og af denne Samtale udviklede sig i de følgende Aar en Række af Underhandlinger, der desværre omsider endtes med Utilfredshed og Misfor-
nøielse, uden Resultat for vor Kunstners Vedkommende.

Boisserée besluttede at følge Thorvaldsen og Lund til Colln, for der at være deres Cicerone i Domkirken. Fra Frankfurt reiste de den 30te August over Mainz og paa Rhinen til Coblenz. I det nærliggende Badested, Ems, var Prinds Christian Frederik med sin Gemalinde i disse Dage tilstede, og da Thorvaldsen ikke hidtil havde gjort dette Fyrstepærs personlige Bekjendtskab, aflagde han her sit Besøg, førend han over Andernach og Bonn fortsatte Reisen. Da

han i Colln, ledsaget af sin kyndige Veileder, traadte ind i den ufuldførte Domkirkes uforlignelige Chor, overraskedes han ved her at møde sin Veninde fra Rom, Baronesse Caroline v. Humboldt, som førtes derhen af en anden Ven, Professor Welcker fra Bonn.

Over Elberfeld, Münster og Osnabrück naaede han nu i et Par Dage Hamborg. Ifølge Optegnelsen, som Brøndsted havde givet ham med paa Veien, „maatte han her ikke glemme at besøge Banquier Donner og at tale med ham selv om den Statue, som ønskedes i Marmor.“ Det blev derfor det første Besøg, han her afslagde, og i de otte Dage, han opholdt sig i Altona, blev hans Tilbagekomst til Fædrenelandet festligholdt paa Foranstaltning af Overpræsidenten, Grev Blücher-Altona.

Paa Veien til Rendsborg, den 19de Septbr., besøgte han, i Nærheden af Elmshorn, det gamle Herresæde Breitenburg. Besidderen, hans Ven Grev Rantzau, havde han nyligt forladt i Florents, men desuagtet var der sørget for en festlig Modtagelse paa det gamle Herresæde for den fraværende Greves Ven.

Næste Dag var Thorvaldsen i Slesvig. Her maatte han fornemligt see Brüggemanns berømte Altertavle i Domkirken, Jesu Lidelse og Christian den Andens og hans Dronnings Statuer, udskaarne i Træ.

I Kirkebogen er dette Besøg antegnet med det Tillæg, at „Thorvaldsen beundrede dette Kunstværk, saavel paa Grund af Stil og Tegning, som ogsaa paa Grund af den overordentlige Færdighed, med hvilken disse Billeder vare udførte.“ Forfatteren af

det Skrift,*) hvoraf vi have denne Meddelelse, beretter fremdeles, at Thorvaldsen skal have tilføiet, „at man kunde fæste Lid til hans Dom, thi han havde selv været Træskærer,“ en Uttring, som i sin Naivitet ganske karakteriserer vor Kunstner. Amtmanden i Slesvig, den først sildigt erkjendte, store Digter, Schack Staffeldt, havde i Giæstgivergaarden foranstaltet et Festmaaltid og udbragte den hjemvendende Kunstners Skaal i en gammel, af en slesvigsk Familie bevaret, Guldpokal med en kort og fyndig Tale.**)

Fra Slesvig fulgte Advocat Jasper med Thorvaldsen til Flensborg; ogsaa her overraskedes han af Beninder fra Italien, nemlig af Enken efter Consul Wulffen i Livorno og hendes Svigerdatter. Paa Veien til Als, hvor han vilde hilse paa Hertuginde af Augustenborg, besøgte han Grev Ludvig Reventlow paa Sandberg og befordredes herfra i Grevens Equipage til Sønderborg. Efter nogle Dages Ophold ved Hoffet paa Augustenborg, lod han sig den 27de Septbr. sætte over til Bøynen paa Fyensland. Der besøgte han den Reventlowste Familie og sin Døbefont paa Trolleborg, men paa Veien lod han sig føre til Landsbyen Horne, da han erfarede, at hans Ven Eckersberg nyligt havde smykket denne Kirke med et Altarmaleri. Nogle Dage efter forlod han dette Herresæde og besøgte paa Veien til Arrestkov Østerhæstinge Kirke, for at see et Altarbillede af hans Rejsefælle, Historiemaler Lund. Efter et Besøg hos Geheimeraad Bülow paa Sanderumgaard, gif han d. 30te Septbr.

*) „Nord og Syd“, VII. Nr. 1, Pag. 57.

**) G. Molbech, Digteren A. W. Schack-Staffeldt. Kbhvn. 1851, Pag. 198.

over Beltet, men fortsatte dog ikke Reisen lige til Kiøbenhavn; der var endnu et Besøg, han paa Veien vilde aflægge, ifølge Indbydelse fra Grev Holstein paa Holsteinborg.

Først Søndag Eftermiddag, den 3die Octbr. 1819 hilsede han fra Frederiksbergs Basse sin kiære Fødeby. Det gamle Frue-Kirkespil med de tre gyldne Kroner var der ikke mere; men der var saa meget Andet, han ikke skulde finde igien efter de 23 Aars Fraværelse.

LXXII.

Ankomst til Charlottenborg. Portneren Bendtsen. Vennerne samles. En af dem fortæller. Thorvaldsen indtager Sæde i Akademiet. Festsale i den Moltkiske Malerisamling. Borups Selskab hilser „Broder 71“. Studenternes fest paa Skydebanen. Oehlenschlægers Tale. En Sang af Dr. Balsungo. En anden af Oehlenschlæger. Grev Schimmelmann. Flere Fester. Baggesen skriver til Thorvaldsen. En Sang af Baggesen.

1819.

Boguen førte ligetil Charlottenborg, hvor en Bolig og et Værksted allerede længe havde ventet paa den store Kunstner. Det første bekiendte Ansigt, som kom Thorvaldsen imøde, var den gamle Portners. Den fra fordums Tid saa velbekiendte Model fra Dvellerne i Modelstolen var nu bleven en Olding og tjente som Slottets Portner; men Synet af det gamle, smukke Hoved vakte Thorvaldsens Ungdoms-Grindringer. — „Bendtsen!“ raabte han glad og forundret, og i Hiertets stærke Bevægelse kastede han sig om den Gamles Hals og kysede ham.*)

Det næste Dieblif løb Rygtet rundt i Byen og fortalte, at Thorvaldsen var kommen. De ældre Venner, som min-

*) Et Portrait af denne Olding, malet af Troels Lund, fik senere sin Plads i Thorvaldsens Dagligtue og opbevares nu i Museet iblandt de Sager, som han dagligt havde om sig.

bedes ham bedre, end han dem, flokkede sig snart omkring ham; og de yngre Landsmænd, som han senere havde lært at kiende i Italien, gjorde hine Rangen stridig i hans Hjerte. Men mod dem Alle var han den blide og kiærligstille Ven, og han hilsede dem af Hjertet med Haand og Mund. Senere fulgte den større Mængde af Landsmænd, som hidtil vare ham fremmede, men med hvem han i det næste Dieblif følte sig saa velbekiendt, ganske undseelig over al den Ære, de beviste ham.

Af Ungdomsvenner — han havde kun faa tilbage — fremhæve vi den nu afdøde Justitsraad Haste og lade ham selv fortælle om sin Modtagelse:

„Siden jeg fulgte ham til Tolbboden (1796), veed jeg Lidet om ham, uden hvad Europa veed, og desto værre kun Lidet af dette. Dog saae jeg ham, da han kom til Kiøbenhavn i 1819, fire Dage, hver Dag. Jeg fandt ham en Anden og den Samme. Da det lykkedes os, at være blevne alene, — thi der var Cour hos ham, som hos en fremmed Fyrste af stort Navn — gif han hen til sin Pult og tog sin Stambog frem, op slog et Blad, hvorpaa jeg, for 24 eller 25 Aar siden havde skrevet et Vers til min Erindring, trykkede taus min Haand, gif igjen til Pulten og kom tilbage med en Medaille. „Seer Du, Broder!“ sagde han, „Nogle Kunstvenner i Rom, som gjorde formeget af mig, lode denne Medaille flaa. Jeg har medbragt fire Exemplarer; deraf giver jeg Dig det ene! Det er kun i Bronze! Jeg har faaet eet i Guld, men det giver jeg Dig ikke. Du kunde let, frygter jeg, over Metallet glemme Manden!““

Alle kiøbenhavnste Dagblade bragte vor Kunstner deres Hilsen, og forskjellige Foreninger berebde festlige Modtagelser.

I en overordentlig Forsamling, Tirsdagen d. 5te Octbr., indførtes han i Kunstakademiet, hvor han tog Sæde som Professor ved Modelskolen, og nogle Dage efter hædrede han i den Moltkiske Malerisamling med en Tale af Justitsraad Weinich, efter forudgangen Indbydelse til alle Stadens Kunstnere og Kunstvenner. Den 13de Octbr. havde Det dansk-dramatiske litteraire Selskab (Borups Selskab) foranstaltet en Fæst for „Broder 71,“ og denne gang gif det bedre, end sidst, da han skulde fremtræde som Alcaden i Figaros Giftermaal.

Men den Velkomst, som han, mere offentligt, modtog af et talrigt Samfund i den Kongelige Skydebanes Locale, overstraaede alle andre Fæstligheder i denne Anledning. Indbydelsen var udgaaet fra Studenterne, men da Listen, paa Grund af Localet, meget snart maatte sluttes, kom dette Selskab kun til at bestaa af Akademiets ældre Kunstnere, foruden Universitetets ældre og yngre Videnskabsmænd.

Det var Fredagen den 15de Octbr. 1819. Om Middagen ventede en Skare af de forsamlede Værter utaalmodigt paa Thorvaldsens Ankomst ved Indgangen til den Kgl. Skydebane, da en Bogn rullede for Døren og Kanonerne forkyndte, at det var Thorvaldsen. To Studenter havde afhentet ham, og nu førtes den Beundrede, under Favntag, Haandtryk og Kys ind igiennem Trængslen af den tætte Skare, der vilde see ham og modtage hans store Haand i sin. Indført i Salen, tog han Sæde i en Kreds, hvis tætte Rader kun havde Blikket fæstet paa ham. En Sang af Christian Wilster havde hilset ham ved Indtrædelsen; nu besteg Dehlenschläger Talerstolen. Digterens Ord havde let ved at bevæge Kunstnerens Hierte, — det var jo

ogfaa i Fødelandets Navn, at der taltes til ham. Hans klare Blik hvilede paa den Talende med det samme Blik, som Ekersberg engang opfattede i Portraitet; undertiden sænke han det ydmygt mod Jorden. „Men har Gothen syndet“ — saaledes lød det — „saa har Gothen nu atter godtgjort sin Brøde! Have vore Forsædres nedhugget Billedstøtter i Rom, saa staa de nu atter, Grækenland værdige, frem ved Nordboens Kunst!“

Længe havde Thorvaldsen siddet nedboiet, med Ansigtet skjult i begge sine Hænder; men da Digteren, mod Slutningen af sin Tale, sagde disse Ord: „En Bøn har jeg dog, som jeg troer de fleste dele: Tænk imellem paa Nordens gamle Gudeskare, paa de første, herlige Forestillinger af et Folk, fra hvem Du stammer!“ hørte han sit, af Læreren beduggede, Ansigt, og i det store, blaa Blik troede man dengang at læse et Tilfagn.

Nu kaldte larmende Trompeter det høitidelige Selskab til Maaltidets Glæder. I den smykkede Gildesal indtog Kunstneren sit Høisæde mellem Dehlenschlæger og Grev Schimmelmann, og følgende Sang af „Dr. Balfungo“ istemmedes:

Om Afathor og om hans Hammer
 Hvad manges en Hedenolds Skjald,
 Mens Hornet blandt Helte med Skrammer
 Gik rundt i den festsige Hal:
 Vel Guldhorn og Kæmper ei findes,
 Dog Druer og Mænd end i Nord,
 Og hvad som er vel værd at mindes
 En Hammergeud trods nogen Thor.

Skøndt Himmelboer, siges den Herre
 Knap hin Side Elben bekiendt,
 Og det, der for ham end er værre,
 Forlængst er hans Gubery endt:
 Den Anden vi har ved vor Side,
 Hans Navn er ei Digt eller Drøm,
 Mod Himlen hans Hæder vil stride,
 Ustandset af Seklernes Strøm.

Greb Thor til sin vældige Hammer,
 Da knuste han Jetternes Kløgt;
 I Sporet gik Manddrab og Jammer,
 Selv Guderne hævded af Frygt:
 Om Hamren i Thorvaldsens Hænder
 Sig flokker den himmelske Hær,
 Og studsende Hellas gientkiender
 I Stenen sit Liv og sin Færd.

Engang, — lyder Sagnet om Guben,
 Til fremmede Land han drog hen;
 Hiem vendte han Niolner foruden,
 Og borte var Kraften med den:
 List Hamren af Thorvaldsens Giemme,
 Du sierner ei Kunstnerens Maal;
 Thi han finder ude og hiemme
 I Manden det stabeende Staal.

Vor Thorvaldsen vel kun nedstammer
 Fra dem, som lod Asathors Bud,
 Men bedre han bruger sin Hammer,
 End forðum den hedenske Gud:
 Thi tømte et Guldhorn de Fædre
 Til Gre for knusende Thor,
 Det bør sig vel Sonnerne, hædre
 Den stabeende Kunstner fra Nord!

De smeldende Kanoner forkyndte nu Kiøbenhavn, at
 Thorvaldsen ved Bægeret modtog sine Landsmænds Hilsen,
 og atter hævede Sengen sig med Dehlenschlægers Viser:

Er. Thorvald drog over salten Hav,
 Til Roma Snekken mon stande.
 Der satte de ham ved den Marmorgrav,
 Saa drog de ad brusende Bænder.

De vidste, han eied' et Nemme snildt
 Til Kunsten med Lethed at lære;
 De tænkte: Den gode, yste Bilt
 Skal gjøre sit Fædreland Gære!

End findes Kæmper der hobevis,
 Som tiene Gud Thor, den Herre;
 Men til at virke Baulundurs Britis
 Med Kløgtten, findes der færre.

Thi toge de ham, som han gif og stod
 Og satte ham paa den Snekke.
 Nu stod han bedrøvet, det unge Blod,
 Og græd ved Myrternes Hække.

Han søgte forgiæves den danske Bøg,
 Og Laaren ham Diet mon vade;
 Han tænkte kun midt i den syblige Spøg
 Paa Nordens alvorlige Glæde.

„Op, Thorvald! Laaren af Diet vist!
 Benyt dine Timer saa fage!
 Sku atter dybt i Naturen frist,
 Og vend med Laurbær tilbage!“

Men ud han vandred af Byens Port
 Og monne de Laarer astørre;
 Thi var end Nordboens Nemme stort,
 Saa var dog Hiertet ham større.

Nu Liden var endt, og han stod ved Strand,
 Da monne ham Uro fortære,
 Thi elsted' han høit sit Fædreland,
 Saa elsted han ogsaa sin Ære.

En Aften han stirred med Haand under Kind,
 Mens Gubben fortalte den Sage,
 Om Jason, som hentet' det gyldne Skind,
 Og vendte tapper tilbage.

Da reiste sig Thorvald af Beemodsbunst,
 Og Flammen i Diet ham brændte:
 „Det gyldne Skind er den gyldne Kunst,
 Og Jason skal atter det hente!“

Og hurtig reiste sig Helten klæk,
 Og Helten under hans Hænder,
 Og Billedet stod, til Canova's Skrak,
 Som vel Heimskringla nu kiender.

Thi neppe forstod hun din høie Natur,
 Før Rama det Nygte bebuder,
 At Thorvald! dit lille Brædestuur
 Stod fuldt af de græste Guder!

Din Krands er vundet! Som trofast Ven
 Du vender atter tilbage,
 At sive det elste Land igien,
 Som stued din Barndoms Dage.

Dg smiler i Venstabs Helligdom,
 Hvor vi Dig Takken frembære;
 Ei Alexander til Babel kom
 Med større Hæder og Ære!

Tak, Thorvald! Tak, for den Krands, Du vandt!
 Dens Blade jo dele vi alle!
 Baulunder atter sit Værksted fandt,
 Dg henrykt smiler Valhalle!

Da Thorvaldsjen havde tomt Bægeret til Ære for de danske Studenter — en Skaal, som naturligviis blev modtaget med stormende Jubel, reiste Grev Schimmelmann sig, og Alle lyttede til, hvad denne Dding vilde fremsføre. „Alle skønne, danske Pigers Skaal! Altsaa ogsaa Thorvaldsjens Gratiers!“ Ved disse hans Ord naaede Glæden sit Høidepunkt, og det er ligesaa overflødigt som umuligt at beskrive, hvorledes de Ældre med de Yngre istemte og gjorde Bæsteb.

Da Maaltidet var tilende, omringedes Kunstneren uafsladeligt af tætte Grupper, hvori hver Enkelt trængte sig frem, for i et Ord, et Haandtryk, eller i et broderligt Kys at modtage en Grindring for hele Livet, — en Betsignelse, som blev bragt hjem i Familien.

Først da han under Salutskud atter var stegen ind i Vognen med sine to Ledsagere — Forfatteren havde den Ære, at være den ene — fik hans bevægede Hierte Lust i en Taa-restrom. Vi, Misundelsesværdige, som sadde hos ham, modtog Udrykket af hans Erkiendtlighed paa Kammeraternes Vegne; men, da vi kom til Charlottenborg, viste det sig,

at hans Følge havde været større, end han formodede. Et Antal af de Yngre havde, tilfods eller paa Bognen, fulgt med, og modtog ham atter, for først at stilles fra ham i hans egen Stue.

De første Uger af Opholdet i Kiøbenhavn hengik saaledes med Fester til hans Ære, eller Fester, som han skulde smykke med sin Nærværelse. I Frimurerlogen: Friedrich 3. gekr. Hoffnung, hilseedes han den 27de Octbr., og i Anledning af Dronningens Fødselsdag, den 28de, var han af Selskabet Clio indbudet til en Fest, som skulde finde Sted den 30te.

Digteren Jens Baggesen var paa denne Tid i Kiøbenhavn, og, ligesom Thorvaldsen, mellem de Indbudne. Han havde allerede hilset vor Kunstner i et af Dagbladene, og Thorvaldsen hørte fra sin Ungdom af mellem denne Digters Beundrere.

Vi optage derfor et lille Brev, som Baggesen i den ovennævnte Anledning skrev til Thorvaldsen:

„Elstelige Thorvaldsen!

De maa endelig, hvis det er Dem nogenlunde muligt, komme i Morgen Aften i Selskabet Clio, hvor Dronningens Fødselsfest høitideligholdes med et lille Glædesmaaltid, der vilde forvandles til et sørgeligt, hvis De blev borte. Man har gjort mig den Ære, at indbyde mig dertil, med den Forsikring, at De havde lovet at bære dette nu eneste literariske Selskab her i Byen med Deres Nærværelse. Saa dyrebar Dronningen, og saa kiært Selskabet selv, er mig, maa jeg dog tilstaae, at jeg kun i Haab om, at tilbringe et Par uforglemmelige Timer endnu med den Landsmand, der har gjort det dybeste

Beundrings- og Kiærligheds=Indtryk paa min Siæl, overtræder den Lov, jeg ellers har givet mig selv, ved denne Keilighed.

Deres

Baggesen."

Freddag Aften, d. 29de Octbr. 1819.

Thorvaldsen indfandt sig, og Baggesens Musa forherligede ham i disse mesterlige, men kun lidet bekiendte, Stropher:

„Den store Genius ei døer,
 Skiondt ofte Jorden den forlader,
 Den aabenbarer sig som før
 Endnu for Slægtens Myriader,
 Og stundom seer man dobbelt skion
 Med Krands om Tinding, evig grøn,
 I Kunstens alleryngste Søn
 Den allerældste Kunstens Fader.

Ved Verdens største Malers Død
 Vel Farvebilledkunsten døde;
 Men Rafael igien blev fød
 I Stub's nys soundne Morgenrøde.
 Og, Held os! end i Morgenglands,
 I alle Farvers Trylledands,
 Paa Veien til Apollo's Krands,
 En Eckersberg endnu vi møde.

Og Digtekunsten ei sov hen,
 Af den fik Verden endnu mere:
 Homer gif i Virgil igien,
 Virgil i Dante, han i flere.
 Vi andre Digtre, store, smaa,
 Hvoraf tolv, florten nu som saa
 Paa hver af hine største gaae,
 Hvert Efteraar paa ny florere.

Men hvad i Marmor evigt staaer,
Derpaa man steldnere mon støde —
Det er i Dag to tusind Aar,
At Phidias, den gamle, bøde.
See, Clio smiler med Behag
Paa Danmarks Dronnings Fødselsdag
I vor Beundrings Vennelag
Bed Mandens pludselige Møde!

LXXIII.

Brøndsted skriver fra Rom til Thorvaldsen om Studierne. Grev Christian Reventlow opfordrer Kunstneren til et Arbejde for Landsbykirkerne. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik.

 1819.

I Rom havde man ventet at høre fra Thorvaldsen, at han var i München, i Wien, eller i Warschau, da det erfarede, at han var reist igiennem Frankfurt; og han havde ikke været mange Uger i Kiøbenhavn, da Brøndsted frev et Brev til ham fra Rom, hvilket vi meddele, da det ikke alene skildrer denne Overraskelse, men ogsaa indeholder en Deel Esterretninger fra Rom og fra Studierne:

”Bedste Ven!

Velkommen til Axels Stad! thi nu tør jeg dog nok mene, at jeg didhen kan sende Dig min Salutens Hilsen — ”desværre” kunde jeg fristes til at sige, thi jeg nægter ikke, at jeg ogsaa er blandt dem, der mene, det havde været bedre, at Du var kommen lidt senere til Kiøbenhavn og saa havde udrettet imidlertid Hvad Du havde at vaere paa baade i München, i Warschau og Andetsteds. Jeg fordrister mig vel ingenlunde til

at sige, at Du er løbet avet om igiennem Tydskland, men saameget er vist, at Vi her, dine nærmeste Venner, især Tenerani og Freund og jeg, bleve yderst forbausede over at erfare, at Du, som vi meente i Östen, befandt Dig i Vesten. Just da jeg haabede Efterretning om Din Ankomst til Wien, fik jeg et Brev fra Hertugen af Augustenborg, af 25de Aug., hvori H. D. meldte mig, at Du befandt Dig i — Frankfurt, og vi vide af senere Skrivelse, at Fru v. Humboldt har omfavnet Dig i Cöllner Dom. Jeg læste for mere end 5 Maaneder siden i Wiener Zeitung, at man i samme Keiserstad da var vis paa Dit Besög, og at man ventede Dig med Længsel. Fra München skrives nu, at man der forlængst var betænkt paa Fester til Din Ære, og mine Venner, Hr. v. Schlichtegroll og Schelling, giöre Nar af mig, fordi jeg havde tilskrevet dem begge, at Du ganske uforbigængeligt som snarest vilde besøge dem. Lignende Ramaskrig ville vel snart høres baade fra Wien og Warschau, Dresden og Berlin. I Diario Romano have vi ellers jevnlig læst Anmeldelser om Din Reise, f. Ex. om Dit Besög i Luzern og ved Stedet, hvor Din Löve skal udföres.

Du længes vel efter nogen Meddelelse om Dine Studier, Dine Arbeiders Fremgang her o. s. v. Jeg har i denne Henseende idelt Godt at melde Dig. I disse Maaneder har jeg jevnlig besøgt Dine Værksteder, endnu oftere samtalt med

Tenerani og Freund om Arbeidernes Fremme; det forekommer mig, at det ikke kan gaae bedre eller flinkere fra Haanden. Tenerani og Freund ere yderst paapassende og flittige. Af de yngre Kunstnere i Rom er der faa, eller ingen, jeg saameget agter, som Tenerani. Det er et herligt Menneske, en sand Juvel i Din Kunstnerkrone. Hans Höiagtelse og Hengivenhed for Dig er grændseløs, og dette Sindelag gör mig ham endnu kiærere. Det Vigtigste af Hvad jeg i Henseende til Arbeidernes Fremme har at melde Dig, er følgende:

Tenerani har nu fuldendt: 1) To Büster, tilhørende Esterhazy. 2) Fru Ostermanns siddende Statue, men denne maa nu først formes, hvilket formedelst Antonios Sygdom ikke för har kunnet skee. (Den arme Diævel har i denne Sommer været ilde plaget af Feber. I Slutningen af August Maaned saae denne stærke og smukke Mand ud som et Skelet, og jeg forbausedes i höieste Maade, da han en Dag i denne Tilstand indtraadte i mit Værelse. Nu er han atter frisk og arbeider daglig enten i Dit Værksted paa Gibsafstøbningerne til Academiet, eller i Magazinet i Babuinagaden paa de æginetiske Statuer, hvilke jeg i denne Tid, med Kronprindsen af Bayerns Tilladelse, lader forme). Fremdeles har Tenerani fuldendt, 3) Colonel Bonards Buste. 4) Basrelief Priamus og Achilles, hvorpaa Tenerani nu vender sig til Frisen for Sommariva, paa hvilken Andre imidlertid have

arbeidet. Ogsaa for de Andre gaae Arbeidet vel fra Haanden, men to af Arbeiderne, Livi og Bienaimée, have været syge af Feber. Din unge, blonde Eleve, som arbeider paa Caryatiden, fra Carrara (jeg troer hans Navn er Ercole) har stedse været uafsladelig i sin Dont, og denne skiønne Statue er meget vidt bragt. Ogsaa jeg skiønner denne unge Mands tiltagende Færdighed i at bearbejde Marmoren. Busten (det er Skulderstykket med Drapperiet, thi Hovedet var færdigt inden Din Afreise) og Basrelieffen til Maitlands Monument ere just i disse Dage støbte i Bronze af Hopfgarten og lykkedes fortreffelig. Jeg har igaar med stor Fornöielse seet begge. Du skulde animere en eller anden riig Person i Kiöbenhavn til at lade Din Hyrdedreng støbe i Bronze af Hopfgarten. Denne Statue vilde vist tage sig fortrinlig skiönt ud i denne Materie. Det sidste af Dine Arbeider, som af Antonio er formet og afstöbt for Akademiets Samling, er Hebe. Gypsen er vellykket og til min fuldkomne Fornöielse. —

Heden har plaget os slemt denne Sommer, især i Slutningen af Juli og Halvdelen af August. Alle Arter Febre vare da, som sædvanligt, à l'ordre du jour, og man regnede henved 10,000 Syge i Rom af dette Onde. Ogsaa jeg havde en Rem af Huden, først i Albano, hvor jeg opholdt mig et Par Ugers Tid, og siden her i Rom. Maler Kock har været dödsens af ondartet Feber,

nu er han kommen sig ret godt. Schultheis, vor Banquier, den ældre Broder, har været overmaade syg af putrid Feber. Han var nylig opgivet af Lægerne, men det synes, som om hans Livskraft er vendt tilbage mod al Formodning. Han er vel, som det synes, i Bedring, men endnu langt fra ikke uden Fare.

Paven gjør Cardinaler i denne Tid og slaaes for Resten med sine Røvere. Mange Hoveder af denne Hydra ere vel faldne ved de strenge Forholdsregler, som toges ved Edictet af 19de Juli imod Sonnino, Frosinone &c., men det lader til at nye Hoveder immer udvoxe paa denne Hydra, som paa hiin mythiske. Uagtet de mange pavelige Troppers Nærværelse i Biergene til hint Edicts Udførelse, har dog en Bande af Røverpakked atter i disse sidste Dage gjort en feed Fangst og ved Fondi paa Napoliveien attraperet Conte Brignoli fra Genua, en af denne Stads rigeste Patricier, og den uhyre Lösesum af 30,000 Neapol. Ducater (jeg mener de udgiøre over 25,000 Scudi) ere i Forgaars afsendte i største Hast fra et Romersk Kiöbmandshuus, for at befrie den arme Mand, der skal være halvdöd af Skræk og Mishandling.

Vi ere meget faa Danske i denne Tid i Rom, Ingen uden Freund og Kock og jeg.

Jeg har saamange Hilsener til Dig, at jeg for Kortheds Skyld, og for slet ingen at glemme, vil forene dem alle i 3 Bogstaver, men disse 3 Bogstaver indbefatte Meget; jeg skal hilse Dig fra Rom.

Paa Tirsdag have vi vort Gilde i Zirlettis musicalske Selskab, og vi agte tilhobe der at drikke Din Skaal under Vivat og Hurra!

Skriv mig nu snart til, eller skrive lad — ellers faaer Du ingen flere Breve fra mig. Forsöm ikke at fornye Ungdomsbekjendtskab med min ædle Ven, Dr. Mynster. — Finder Du Leilighed dertil, da formeld ogsaa min Respect for Fru F. Bruun og den gode, behagelige Fröken Gall, en af Dronningens Hofdamer; jeg formoder Du seer dem begge.

Hvis Du skriver mig til, da glæd mig ogsaa med den Efterretning, at Du har gjort Bekjendtskab med min ædle Svigerinde, (min Frederikes udtrykte Billede og Tvillingsyster) Fru Aagaard, og med hendes Mand, min gode Svoger, ogsaa, at Du med min Svigerinde har besøgt det indviiede Sted, hvor min elskede Hustrues Legeme blev nedlagt, og til hvilket Du har lovet mig en Mindesteen.

Din hengivne Ven

Bröndsted."

Rom, d. 2den October 1819.

Fra sin gamle Belynder, Grev Christian Reventlow, som nu levede, tilbagetraadt fra Statsstyrelsen, i et roligt Familieliv paa Bederstrup, modtog Thorvaldsen i disse Dage et Brev, hvilket vi saameget heller meddele, da det bærer Bidne om den Impuls, hans Ankomst i flere Retninger havde tilfølge, og desuden indeholder en Bestilling.

Grev Reventlow skrev saaledes til Thorvaldsen:

„Min Søn Ludwig har skrevet mig, at han har haft den Fornøielse at fornøye Deres Bekjendtskab, og at De har glædet ham med Deres Besøg paa Sandberg og givet ham Haab, at De vilde næste Foraar, paa deres Tilbagereise, lægge Deres Bei over Holland og besøge mig paa mine Godser. Dette alt glæder mig og beviser mig, at De ikke har glemt, hvor varm Andeel jeg tager i de skønne Kunstens Fremme, og at jeg derfor var en af de første, der satte fortient Priis paa Deres udmærkede Talent. Jeg har ogsaa hørt, at endskiøndt De ved dette har erhvervet Dem et stort Navn som Kunstner i Europa, De dog er vendt tilbage til os, uden Kunstner-Stolthed, godmodig og beskedent, som De var det, da De forlod os som Ungling, og derfor vover jeg, kiære Hr. Professor, at komme til Dem med et Anliggende, der ligger mig paa Hjertet, med den Tillid til Dem, at De, om De kan, vil opfylde mit Ønske, som jeg her vil frembringe.

De fleste af vore Kirker ere forsynede med meget smagløse Alter-Tavler, og Kirke-Stene, som kunne have Lyst til at pynte deres Kirker, have stelden Øyne til at bekoste nye Altertavler ved en duelig Kunstner. Kunde De nu i Vinter, medens De er i Kiøbenhavn, vinde Tid til at modellere et Basrelief af 2 à 2½ Alens Bredde og forholdsmæssig Høide, saa vilde mange Kirke-Stene vinde Leilighed, ud af deres Landsbys-Kirker at borttage de vanzirende Malerier og Billeder, og med Gypsaftøbningerne at give dem en skøn, ikke for deres Øyne for kostbar, Prydelse. Om De vilde unde Fortienesten af Afstøbningerne til en Mand, De ynder, muligen til en ung Kunstner, der trængte til Understøttelse, eller til en anden værdig Trængende, saa vilde dennes Kaar rimeligviis derved meget forbedres. Christi Opstandelse og hans

Om gang med sine Disciple efter Opstandelsen synes mig at give de skønneste Sujets til en saadan Altertable, og blandt disse især ogsaa Historien om Thomæ Bantro, Johannes Evangelium, 20 Cap. 26—29 Vers. Om De har den Godhed at opfylde mit Ønske, vil De derved hidrage meget til at give mange Landsbyskirker ved Synet en Høitidelighed, der kan stemme Sjælen til de christelige Følelser, der i dem skulle opvækkes. Jeg beder Dem ikke, at De, kære Hr. Professor, ville paatage Dem et Arbeide, hvorved De kunde vinde megen Ære, nei, den har De vundet nok af og vil vedblive at vinde, saalænge De lever, men at De ville paatage Dem et Arbeide, hvorved De kunde gavne en ufordærvet Almue i deres Fædreland, ved hvilken Følelsen for det Gode og Skønne ikkun behøver at vækkes.

Fugtigheden fordærver ogsaa i endeel Kirker Malerierne, hvorfor Gyps-Affstøbningerne ikke ere udsatte, og hvilket først hos mig har opvakt den Tanke, at gjøre Dem den Anmodning, naar De kom her tilbage, at forfærdige det forommeldte Basrelief. Et meget godt Stykke af Lievens, som forestiller Christus paa Oliebjerget, der styrkes af en Engel, blev saaledes i en af mine Kirker opraadnet, at det, uden Hr. Conservateur og Landstabsmaler Møllers Kunst, aldeles vilde have været tabt. Nu tiener det igien til Altar-Tavle i en anden Kirke, der ikke er fugtig. I den fugtige Kirke har jeg til Altar-Tavle anbragt det Basrelief, hvorfor De erholdt den store Guld-Medaille, hvilket, endskiøndt det ikke har den sædvanlige Form af Altartavler, dog ved sin ædle Stil og Personernes talende Udtryk er bleven en sand Prydelse for Kirken. Af Historiemalerne Wulf og Wahl har jeg faaet malet Altartavler til tvende andre Kirker, men mig mangler endnu til 4 andre Kirker, som jeg Lid efter anden har isinde at give Prydelse. Thi efter min Mening bør Kirkerne paa Landet være lyse, have faa Prydelser, men

de, som dem gives, bør være passende til det hellige Sted, paa hvilket de opstilles. *

Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke, kiære Hr. Professor, er i Kiøbenhavn og kan nyde godt af Deres Nærvarrelse; men jeg regner paa Deres, mig meget kiære, Løfte til min Søn og ønsker, at De maa kunne stienke mig og min Familie, hos hvilken De er i den venstabeligste Grindring, nogle Dage paa Deres Tilbagereise, og jeg beder Dem at være forviiset, at Ingen kan mere skattere Deres Kunstner- og Deres moralske Værd, end
Deres ydmygste Tiener

C. Reventlow."

Pederstrup pr. Maribo d. 24de Octbr. 1819.

Endnu have vi til disse Breve, som Thorvaldsen modtog kort efter sin Ankomst, at meddele en Skrivelse fra Prinds Christian Frederik:

„Kiære Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Ikke kan jeg vende mig mod Syden fra det Land, hvis Kunstnersamfund De nu glæder og gavner ved deres Nærvarrelse, og hvor De maaskee stundom savner mig, mod de blidere Himmelegne, som sædvanligviis besidder Dem, og hvor jeg nu bitterligen vil savne Dem, uden at tilkiendegive Dem, hvor smerteligt det er mig, at see mine kiæreste Forhaabninger saaledes stufede; thi hvor De er i Vinter, og hvor jeg gierne var kommet, forhindre Omstændighederne mig fra at komme, og hvor jeg kommer, og altid har ønsket at komme, der vil det nu være mig mindre behageligt, fordi De ei er der. Deres Værksted besøger jeg, men Sialen mangler der; dog Anden er præget i Deres Værker, og den skal jeg gienfinde og beundre.

Jeg skal ikke undlade, fra Rom at underrette Dem om, hvorledes jeg har fundet Arbeiderne i Deres Værksted, Afstøbningerne o. s. v. fremmede.

At ønske Dem tilbage til April Maaned, da vi gjøre et længere Ophold i Rom, vilde være altfor egoistisk, til at jeg turde tillade mig saadant Ønske paa Fædrenelands Beføstning, der saa gjerne seer Dem i Danmark; hellere vilde jeg ønske, at De maatte gefalde Dem saa godt i Kiøbenhavn, og at Deres Arbeider sammesteds maatte holde Dem der til min Hjemkomst, til 1ste August. Sommeren er vistnok behageligere og sundere i Danmark, end i Italien, og det er skønnest at reise til hine Egne mod Efteraaret. Vi reise vel snart, men Vinteren bliver ikke mindre behagelig derfor. Januar, Februar, endeel af Marts i Neapel, størstedelen af April i Rom, og indtil medio Mai i Florenz; siden, tænker jeg, over Mailand og giennem Schweiz tilbage.

Gid De maatte have fundet Alt efter Ønske paa Charlottenborg! Behøver De større Atelier, da vilde der være Raad dertil.

Jeg troer vist, at det vilde være Kongen og Dronningen behageligt, om De udbad sig, at modelere den Kongelige Familje, og ligeledes beder jeg Dem, ved Leilighed, for Deres Afreise, at modelere min Søns Buste, og at lade den forme for min Regning. Hvor De skal kunne modelere min Gemalindes og min Buste, vil afhænge af Omstændighederne. Gid det endnu maatte være muligt i Kiøbenhavn. — Gils Prof. Lund, om jeg maa bede Dem; jeg haaber, at han er tilfreds med den Leilighed, jeg har formaaet at skaffe ham. Jeg har talt hans Sag paa det Bedste hos Kongen og bedet om Arbeide for ham.

Lev saa vel og tilfreds, som det af Hjertet ønskes Dem af
Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik.

Frankfurt, den 14de November 1819.

De veed, at Baron Schubart er saa god at følge os til Italien."

LXXIV.

Forhandlinger, angaaende Thorvaldsens Arbejder for Kiøbenhavn, aabnes. Thorvaldsen foreslaaer en Christus-Statue til Slotskirken, en Fronton til Slottet og anbefaler Freund til at blive beskæftiget. Skrivelse fra Slotsbygningss Commissionen. Om Sagernes Gang i Rom. Ceneranis Fængsel, Friends Dristighed. Et Uddrag af et Brev fra Freund til Thorvaldsen.

1819.

Festlighederne ved Thorvaldsens Modtagelse vare efterhaanden blevne afloste af Familielivets selfabelige Adspredelser, og nu gjaaldt det om, saa godt som muligt, at benytte Kunstnerens korte Ophold i Kiøbenhavn til Fordeel for de nylygt opførte, offentlige Bygninger, som man ønskede at see smykkede ved hans Kunst.

Hidtil havde Talen kun været om Slottet og om Raad- og Domhuset; nu udvidedes ogsaa dette Ønske til Slotscapellet og til Vor Frue Kirke, som var gienopført af sine Ruiner og ved hvis Restauration Architecten havde taget særdeles Hensyn til en rig Prydelse af Sculpturværker.

Hvad denne Bygning angaaer, da blev det første Skridt giort, da Commissionen for Vor Frue Kirkes Gienopbyggelse, under 9de November 1819 tilskrev Thorvaldsen saaledes:

„For Undertegnede, til hvem Hans Majestæt Kongen har anbefalet Bestyrelsen af Frue-Kirkes Gienopbyggelse, har det altid været, og er, et ivrigt Ønske: at maatte see denne, fra sin Afse opreiste, Rigets, som Statens Hovedkirke, prydet med Kunstarbejde fra Hr. Professorens Haand, efter Deres eget Valg.

Det er med den største Høiagtelse for Deres Kunstner-Værd og med den meest grundede Tillid til Deres Følelser for Fædrelandet og for, hvad samme kan være til Gavn og Hæder, at vi herved yttre Dem dette vort Ønske.

Vi give os den Frihed at tilføie: at dersom det maatte behage Hr. Professorens at bære os med en Samtale desangaaende i et af vore Commissionmøder, kan samme blive bestemt til hvilken Eftermiddag i denne eller i næste Uge, som maatte være Dem beleiligt.

Kjøbenhavn, i Commissionen for Vor Frue Kirkes Gienopbyggelse,
den 9de Novbr. 1819.

Malling. C. F. Hansen. Lassen. Horneman.

Hoo.

Faa Dage efter modtog han en anden lignende Indbydelse fra Overhofmarskal Hauch, om at møde med Commissionen for Slottets Opbyggelse, i hvilket Møde man ønskede at høre hans Mening, „angaaende de Gemakker eller Steder i det nye Slot, som efter hans Skjønnende vare meest skikkede til at modtage Prydelser og Forziringer af hans Mesterhaand.“

Hvad der i Kirke-Commissionens Møde er blevet yttret eller afgjort, vil fremgaa af den senere Brevverling. I Mødet hos Overhofmarskalken, d. 24de Novbr., gjorde Thorvaldsen adskillige Forslag, som Commissionen ikke alene bifaldt, men endogjaa betydeligt udvide.

Han foreslog nemlig, efter hvad der fremgaaer af den næstfølgende Skrivelse, at han, foruden de tidligere giorte Bestillinger til Slottet, nu vilde udføre en Christus-Statue til Slotskirken; fremdeles, at man skulde anbringe den tidligere, til Raadhuset bestemte Fronton-Composition i Slottets Frontgavl, og endelig yttrede han det Ønske, at den unge Billedhugger, som man sidst havde sendt ham til Rom, Herman Freund, af Commissionen maatte overdrages nogle Arbejder, „der kunde bære hans Navn.“ Disse Forslag bleve modtagne som en Imødekommen af Commissionens egne Ønsker, og i hvilken Grad man bifaldt dem, vil erfares af følgende Skrivelse:

„Ved Hr. Statsraadens behagelige Nærværelse i undertegnede Commissionens Møde, den 27de f. M. havde De den Godhed at give Løfte om adskillige Kunstarbejder fra Deres Haand, og mødte derved Commissionens Ønske, at see Fædrelandet i Besiddelse af nogle af Deres Mesterværker til Prydelse for det nye Slot og flere offentlige Bygninger.

Det eneste man, foruden den under Arbejde værende Frise med de 2de Caryatider, samt de færdige Vasreliefs til Slottet, tør vente af Marmor, maatte vel være den til Slotskirkens væsentlige Prydelse lovede Christus-Figur i Stedet for Altartavlen. Men det vilde være særdeles ønskeligt, ogsaa at erholde Gipsafføbninger af Hr. Statsraadens øvrige Arbejder, og endmere at eie selve Formerne, for over disse at lade gjøre flere Afføbninger til Decorationer i Slottets forskellige Værelser. Det er denne Commission bekendt, at det Kongelige Kunstacademie skal have faaet Løfte paa deslige Gipsafføbninger, men da Academiets Locale neppe kan give Leilighed til disse

Kunsthagers passende Placering, vil Commissionen sørge for, at de i dertil indrettede Sale i det nye Slot kunde blive opbevarede.

Commissionen giver Hr. Etatsraadens yttrede Forslag om at anbringe det til Frontespidsen over det nye Raadhuus bestemte Basrelief i Slottets Fronton, sit fulde Bifald, men den kan derfor, uagtet Raadhuset ei længere staaer under denne Commissionens Bestyrelse, ikke andet end ønske, at De ogsaa vilde tænke paa en passende Decoration til denne smukke Bygnings Ziir, saavel ved et Basrelief i dens Fronton, som ved de 2de Lovgiveres, Solons og Lycurgs Figurer i dens nu ledige Nicher under Portalet.

Commissionen gjør sig en Fornøielse af at fremme Hr. Etatsraadens Ønske for vor unge Kunstner, Freund, i Rom, at han nemlig maatte overdrages nogle Arbeider, der kunde bære hans Navn. Disse, formener man, kunde blive Gibsfigurer i Nicherne paa Slottets Hovedtrapper med de dertilhørende Basreliefs, til hvilken Ende jeg, Overbygnings-Directeur Hansen, vil give mig den Ære at overlevere Hr. Etatsraaden Maal af Nichernes Skærelse, samt Underretning om Belysningen m. v. til Afbetiening for Freund, og ubede vi os Hr. Etatsraaden ville behage at meddele ham denne Commissionens Beslutning.

Disse vare de væsentligste Punkter, hvortil Samtalen med Hr. Etatsraaden i Commissionens-Mødet gav Anledning. I Henseende til de Udgifter, Hr. Etatsraaden har havt ved Deres Reise hertil, maa Commissionen i Genhold til dens Skrivelse af 16de Februari 1816 ubede sig behagelig underrettet om de Omkostninger, som Deres Reise har foranlediget, for at kunne anvise saavel Beløbet af disse, som af Deres Udgifter under Opholdet i Fædrelandet.

Slutteligen anmode vi Hr. Statsraaden om, at ville behageligst meddele os Underretning om den Summa, som De maa ønske anvist i Afslag for de Arbeider, som De har havt den Godhed at paatage Dem.

Kiøbenhavn, i Slotsbygningss Commissionen, d. 27de Decbr. 1819.

Gauch. Møsting. Mourad. C. F. Hansen.

At være saa længe og saa langt borte fra sine Studier, har upaatvivleligt foruroliget vor ængstlige Kunstner meget i Begyndelsen. Men han havde ikke været længe i Kiøbenhavn, før han stadigt modtog beroligende Efterretninger, ikke alene fra Brøndsted, men ogsaa fra Freund og Tenerani.

Af disse Sidstnævntes Skrivelser fremgaaer, i en Detail, som vi her ikke kunne benytte, en Beretning om alle de Arbeider, som paa denne Tid vare i Værk, og om alle de unge Kunstnere, som paa forskiellig Maade vare beskæftigede i Studierne.

Alt gik godt og forsvarligt; nu og da havde de vel haft vanskeligt ved at tilfredsstille flere Fordringer, som indløb paa bestilte Arbeider og tilfældigviis ogsaa for at faae Summer tilveiebragte, som Omstændighederne gjorde fornødne, men Længselen efter den fiære Mester og Savnet af hans Blik og syndige Anviisninger, synes dog at have trykket, især Tenerani, endnu mere.

Derfor tilføiede denne ogsaa i Slutningen af et af sine Breve det summariske Ønske, at Thorvaldsen dog snart vilde komme tilbage, baade fordi hans Tilstedeværelse var saa kjær for dem alle, som ogsaa, fordi de, uden ham hverken havde Mod eller Sikkerhed. — „Mi fermo solo,“ skrev

han, „a pregarla di venire al piu presto possibile, perché é troppo grata e necessaria la sua presenza in Roma. Jo sono debole senza di Lei, che mi dava e consigli e corraggio.“

Freund derimod handlede stille og diervt, naar det giortes fornødent, og gif ikke afveien for Vanskelighederne. Hans mange Venner ville uidentviøl ganske gienkiende ham i de Linier, han paa denne Tid skrev til sin, i saadanne Forhold, meget vanskelige Mester:

„— I et af mine forrige Breve sagde jeg Dem, at Palazzo Tomati bliver repareret; men dengang var Deres Studier urørte. Neppe havde Murerne begyndt at affitte Muren under Studierne til Gaden, saa viste de gamle Revner sig eengang saa store, og nye Revner kom til over tre Døre til Studierne. Jeg lod derfor strax, saasnart jeg mærkede Uraad, bringe Gratierner og den sidst modelerede Figur i Værkstedet, og hvad ellers var af Bøger, Kobbere ic., i Deres Sovestue. Afstøbningerne og Buserne i Studierne og i det lille Kammer ved Studierne bragte jeg selv deels i Kammeret, hvor Antikerne ere, og hvad der ikke kunde rømmes, lagde jeg midt i Salen, fornaglede saa Døren til Salen og gav Studierne til Prise for Muurfolkene. De have ogsaa huseret der lige til idag, men nu er Alting i god Stand og vist bedre end før. Jeg skal bringe, saameget som muligt, enhver Ting paa sin forrige Plads igien, til De kommer til Rom. At jeg ikke har skrevet det før, beder jeg, De undskylder. Aarsagen var, naar jeg skulde fortælle, hvorledes det var fat med Huset, saa havde De jo en Sorg mere og til ingen Nytte, siden De dog ikke var her. Jeg har gjort det saa godt, som jeg kunde, og med Omhyggelighed for Deres Ting; derfor beder jeg, De vil ansee

det, som om ingen Ting var skeet, siden Alting bliver, som det var før.

Jeg har ikke mere at sige Dem for denne Gang; kun beder jeg, (at De vil) med Overbærenhed læse endnu et Par Linier, mig selv angaaende. Jeg har begyndt paa en Apostel i den sande Størrelse til Frue Kirke i Kiøbenhavn og begyndt dette i Deres Værksted, der hvor Frisen staaer. Jeg har sat den i det venstre, bageste Hjørne af Værkstedet, saa at fire Marmorarbeidere kunne arbeide i det bedste Lys; ogsaa er Gratiernerne formet i dette Værksted, saa at ligetil idag ikke et eneste Stykke er flyttet for min Skyld, og heller ikke bedækker jeg noget af Frisen, siden den bageste Væg af Værkstedet ikke er til nogen Nytte. At jeg gjerne havde staaet med dette mit Arbeide, hvor Ingen saae mig, og gjerne havde ventet til De, gode Thorvaldsen, havde været igjen i Rom, det kan De da let tænke Dem, naar De for et eneste Dieblif vil glemme Dem selv og tænke Dem i mit Sted. Dog, skulde jeg arbeide, og De ikke er i Rom, saa troede jeg, jeg burde ikke staae noget andet Sted, end i Deres Værksted." —

LXXV.

Thorvaldsen er udnævnet til virkelig Statsraad. Han begynder at arbejde. Et Dambesøg i Studiet. Modelerer den Kongelige Families Buster. Basreliefferne: Jesu Daab og Nadveren. En Forening bestiller disse Basrelieffer i Marmor til Frue Kirke. Gjør en Motion angaaende Harsdorffs usuldforte Kapel i Roeskilde Domkirke. Nedlægger en allerunderdanigst Forestilling i Kunstens almindelige Interesse. Modelerer Busten af et Barn. Et Par karakteristiske Træk.

1820.

Træt af næsten dagligt at være en Gienstand for Uresbeviisninger og Hyldest, fandt vor Kunstner dog omsider i Begyndelsen af 1820 saamegen Ro, at han kunde tænke paa at begynde et eller andet af de mange Arbeider, man nu med Forventning imødesaae fra hans Haand.

At see ham arbejde, var et almindeligt Onske hos de Mange, der havde faaet det første Onske: at see ham, opfyldt. Forestillingen om Udøvelsen af hans Kunst var i Kiøbenhavn endnu paa den Tid saa dunkel hos de Fleste, at det, til Exempel, fortaltes, at en Dame, som havde opnaaet den Lykke, at see ham modelere, udbød, da han greb i det vaade Leer: „Det Arbeide gjør Professorens nok ikke selv, naar De er i Rom!“ Til hvilken Naivitet Thorvaldsen i al Godmodighed svarede: „Jeg forsikkrer Dem, dette er det Allervigtigste!“

Strax efter Ankomsten havde han fremstillet sig for Frederik den Sjette og for den Kongelige Familie. Som en Naadesbeviisning og, efter hvad man sagde — for at han, under den herskende, strænge Etikette, kunde tilsiges til det kongelige Taffel, var han, under 12te Novbr. 1819 bleven udnævnt til „virkelig Statsraad.“ Imellem den jevntfindede, velvillige og aabne Konge og en Kunstner, der i al sin Storhed var saa besteden og fordringsløs, opstod snart et Forhold, som ene var grundet paa gjensidig Høiagtelse, og som aldrig forandrede, fordi Begge i alt Andet vare hinanden saa fiene.

Det Dnske, Prinds Christian Frederik i sit sidste Brev havde udtalt, at Thorvaldsen ville andrage paa, at maatte giøre den Kongl. Families Buste, mødte derfor ingen Vanskeligheder. Det blev hans første Arbeide efter Tilbagekomsten, at modelere Kong Frederik den Siettes, Dronning Marias, de to kongelige Prindsessers og den 12aarige Prinds Frederik Carl Christians Buste, Arbeide, af hvilke især det førstnævnte vakte en overordentlig Beundring.

Forhandlingerne med Commissionerne for Slottet og for Frue-Kirke havde endnu ikke ført til bestemte Resultater, da Thorvaldsen i Januar 1820, af egen Længsel efter den vanlige Beseftigelse og under saamegen Tilskyndelse udenfra, besluttede at modelere et Par Basrelieffer, som kunde passe til de angivne Steder i Frue-Kirke.

Der var i denne Kirkes Chor, over Indgangen til Hviere og til Vestre, Muurfordybninger til Basrelieffer. Da han erfarede, at den ene Indgang skulde føre til et Døbekapel og den anden til Skriftestolen, lod han sig

Maalene give og begyndte at modelere et Par Basrelieffer, uden at afvente nærmere Bestilling. I det første Basrelief fremstillede han Jesu Daab, i det andet den hellige Nadvere.

Alle, som kunde skaffe sig Udgang, strømmede nu til Studiet paa Charlottenborg, for at see disse nye Arbeider; men det var til Overraskelse og ikke uden Anstød, at Kunstneren i det sidstnævnte Basrelief var afvegen fra den almindelige Forestilling. Han havde tilladt sig, at lade Nadverens Indstiftelse finde Sted, efterat den hellige Forsamling har reist sig fra Bordet, og i en Gruppe af de knælende Apostler havde han fremstillet Indstifteren, staaende med Kalken i Haanden. Men med denne ny Tanke forsonede man sig dog lidt efter lidt og beundrede den Skionhed, med hvilken Fremstillingerne vare givne. Nu blev det derimod en almindelig Beklagelse, at disse hans Bærker kun skulde behandles som Gipsdecorationer, da der fra Kirkens Side ikke var nogen Udset til at faae dem udførte i Marmor. Som en Folge heraf, og maaskee mest, fordi man fandt, at der skyldtes den hjemkomne Kunstners første Arbeider en større Opmærksomhed, besluttede en Forening af velhavende Mænd i Kiøbenhavn, at gjøre Bestillinger paa disse to Basrelieffer til Kirken i Marmor, og under d. 4de April 1820 modtog Thorvaldsen en Skrivelse fra denne Forenings Formænd, Grev A. W. Moltke og Etatsraad N. A. Holten, hvorved 4000 Species stilledes til hans Disposition i denne Sag.

Man havde kaldet Thorvaldsen til Danmark, ikke alene for at han ved sine egne Arbeider skulde smykke de nyligt opførte Bygninger, men ogsaa for at hans Nærværelse skulde give Kunsten et Opsving: man havde villet have hans

gode Raad og Anviisning i alle de Retninger, som berørte de dannende Kunstens Skæbne i Fædrelandet. Der var altsaa aldeles intet Paatrængende i, at han søgte at benytte sin Indflydelse, hvor han fandt Et og Andet, der burde være anderledes.

Enhvert fortienstligt og ægte kunstnerist Foretagende var ham helligt, og for enhver Bestræbelse i Kunsten, var den end ikke fuldmoden, bar han en større Agtelse, end den ellers i Almindelighed møder. Men især var han nidkær paa de afbøde Mesteres Begne. Han havde nyligt talt en yngre Kunstbroders Sag; nu traadte han ogsaa frem for En, der var død bort fra sit ufuldendte Arbeide.

Han havde været i Roeskilde, og i den herlige Domkirke, fundet Harsdorfs mesterlige Kapel for Frederik den Femte ufuldført, naaget denne Architects første Eleve var den Samme, der nu havde en næsten uindskrænket Raadighed over alle Bygningsforetagender i Landet, og som dertil havde overtaget det Hverv at fuldføre sin Lærers og Mesters næsten færdige Værk.

Denne Sag, som hidtil havde haft Talsmænd uden Indflydelse, — blandt disse især Tonekunstneren Weyse — tog Thorvaldsen sig til Hierte. Da han havde været paa Stedet og selv overbevist sig om dets Forladthed, lod han en anden Architect ubarbejde et Overflag paa, hvad Fuldførelsen vilde koste, — 16,000 Species — og gik lige til Kongen, for at tale Harsdorfs Sag.

Vel var den første Virkning heraf kun tilsyneladende; Arbeidet paa Kapellet begyndte kort Tid efter, i de første Dage af Juni, og Kuppelen blev afpuddset, men allerede i Begyndelsen af Juli lod man det igien hvile. Thorvaldsen

underrettedes herom ved et Brev fra en meget anseet Borger i Roeskilde af 5te Juli 1820, hvilket indleder en detailleret Beflagelse med disse Ord:

„Ved Indtrædelsen i det ufuldendte Kapel i Roeskilde-Domkirke interesserede Hr. Statsraaden sig strax for dette Mesterværk, som i omtrent 50 Aar har staaet færdigt paa Afpuksningen og Ornamenterne nær, og som nu, alene ved Deres Høvelbaarenheds Anmodning, var begyndt paa at fuldføres, men nu er paa eengang alt Haab forsvundet.“ —

Dog, — uagtet Haabet endnu kun var svagt, da Thorvaldsen atter maatte forlade Norden, havde hans Bestræbelser i denne Henseende dog omsider den tilsigtede Virkning.

Vi finde ham omtrent paa samme Tid interesseret for andre Foretagender til Kunstens Fremme i Danmark. Den 20de April 1820 var han atter hos Kongen og nedlagde i hans Hænder en Forestilling, som sigtede til at skaffe Kjøbenhavn et Billedgalleri og Kunstakademiet en Udvidelse af Lokalet til Afstøbninger af Sculpturværker.

Denne allerunderdanigste Forestilling lød saaledes:

„Til Kongen!

Den Dymærksomhed og den huldrige Forsorg, Deres Majestæt allernaadigst yder Kunsten i Fædrelandet, og den særdeles Velvillie, hvormed Forslag til dens Fremstridt og almindelige Udbredelse optages, giver mig Haab om, at et Forslag, jeg til dette Tiemed allerunderdanigst her vil udvikle, maatte vinde Deres Majestæts allernaadigste Bifald.

Den herlige Samling af Malerier, som Deres Maje= stæt er i Besiddelse af, og som nu er adspredt paa de Kongl. Slotte og her i Galleriet ved Kunstammeret, maatte med stionsomt Valg, forene, udgjøre noget fuld= stændigt. Man har hidtil savnet et passende Locale til et saadant Maleriegallerie.

Kunstakademiet, som D. M. har givet umiskjendelige Beviser paa Deres Kongl. Naade, savner og Plads til Udvidelse af sin Statue=Samling, som det nu er i Begreb med at forøge med Afstøbninger af nyere fundne, græske Antiker og af mine, i Rom udførte, Arbeider.

Mit allerunderdanigste Forslag har saaledes til Hen= sigt at see disse Savn for Maleriegalleriet og for Kunst= akademiet afhiulpe.

Særdeles ønskeligt for Kunstakademiet vilde det være, at det Kongl. Maleriegallerie fattes dermed i nøie For= bindelse. En saadan Forening gav og Maleriesamlingen en høiere Betydning til gavnlig Veiledning for Akademiets Kunstnere og kunde selv give Anledning til almindeligere udbredt Kunstsands, ved at sætte Galleriet i Forbindelse med Akademiets Udstillinger til fri Anskuelse for Pu= blikum.

En lykkelig Omstændighed synes at begunstige denne Forening.

Den botaniske Haves Bestyrere maatte intet hellere ønske, end at kunne anvises et andet Locale til Anlægget, da det nærværende, efter Bedkommendes Ytring, er meget indskrænket og her ikke er nogen Udvidelse at vente, som dog kunde fordres, for at holde Skridt med Vidensfaber= nes Fremskridt, især mangles et Arbeid.

Naar saaledes det Locale, som den botaniske Have nu indtager, der i sin Tid tilhørte Charlottenborg, kunde anvises til Kunstgalleriet i Forbindelse med Kunstakademiet, hvorved og et Museum kunde erstattes, som efter For= lydende, var paatænkt indrettet i Rudera af Christiansborg

Slots Udbygninger, der nu ere nedbrudte, vilde det herligste Resultat af denne Forening kunne ventes uden syndelig Beføstning for Maleriegalleriet, da den botaniske Haves Bygning mod Nyhavn med nogen Forandring dertil kunde anvendes og saaledes den Anstand tilveiebringes, som D. M. ved Deres huldrige Omsorg for Kunsten har til Diemed, til Hæder for Majestæten og Nationen.

Endnu et Savn vil ved denne Foranstaltning afhjælpes.

Deres Majestæts udmærkede Bibliothek fordrer ligeledes, efter hvad jeg har fornummet, en Udvidelse, hvortil den bedste Leilighed gives, naar Maleriegalleriet flyttes, og denne Plads indrømmes Bibliotheket. Ligesom og endmere Plads vilde vindes, naar en Indskrænkning af Kunstskammerbeholdningen fandt Sted, der sikkert maatte være ønskelig, for at stille de Sager, der nedsatte Samlingens Værd, og egentligen ikke høre derhen.

Paa den botaniske Haves Flytning beroer altsaa ikke alene dens eget Lærv, men og Kunstakademiets, det Kongl. Malergalleriets og det Kongl. Bibliotheks væsentlige Interesse.

Derfor det nye Anlæg af en botanisk Have kunde sættes i Forbindelse med den offentlige Promenade, som paa flere fremmede Steder er Tilfældet, f. Ex. Jardin des plantes i Paris, vilde dette udentvivl være ønskeligt og bequent; dog ligger videre Forslag desangaaende udenfor min Competence.

Jeg overlader Sagen allerunderdanigst til Deres Majestæts allernaadigste Prøvelse. Jeg har anseet det min Pligt at udrale mine Følelser for D. M., om hvad jeg i denne Henseende, efter Overbeviisning, i min Kunstner-Synskreds ansaae gavnligt for mit Fædreland.

Kiøbenhavn, den 20de April 1820.

Allerunderdanigst

Thorvaldsen."

Dette Thorvaldsens Forslag, i hvilket han upaatvileligt har ladet sig lede af Andre, blev ikke heller uden Virkning. Idetmindste skete der allerede i samme Aar Skrift til de Forandringer, som han havde tilraadet, nemlig til det saakaldte „Kunstkammers“ Ryddeliggjørelse til Fordeel for et vordende Billedgalleri og for de videnskabelige Samlinger, og heraf fulgte nu ogsaa, at det store Kongelige Bibliotheks Locale forsaavidt blev udvidet. Planen til botaniske Haves Flytning og Opførelsen af et Billedgalleri, stilledes derimod i Bero indtil videre.

Med Thorvaldsens Character stemmer det imidlertid, saaledes som han staaer for os, bedst, naar vi antage, at denne Slags Virksomhed under hans Ophold i Kiøbenhavn, ikke just udgik primitivt af hans Trang til at rette det Krogebe, men snarere er at betragte som en Interesse paa anden Haand.

Derimod skulle vi netop paa dette Tidspunkt anføre et Træk af en mere eiendommelig Natur, idet vi i Rækken af hans Arbejder nævne et, som henhører til denne Epoche.

I en af de Familiekredse, hvor Thorvaldsen nød det sædvanlige Giestevenskab, — det var hos den nu afdøde Dr. juris Professor Kolderup-Rosenvinge, — blev et elstværdigt Barn, en Dreng paa fem Aar, de kærelige Forældre ved Døden berøvet. I sin Sorg vilde Faderen skaffe den nebbviede Moder nogen Trost, ved at lade Barnets Portrait male efter de næsten udslettede Træk, og gif derfor til en Maler paa Charlottenborg. I Porten mødte han Thorvaldsen, som strax læste Sorgen i hans Ansigt og med Deeltagelse erfarede, at den smukke, lille Dreng, som han nyligt havde haft sin Spøg med, var død. Da Thorvaldsen

hørte Faderens Grinde paa Charlottenborg, sagde han: „Send mig en Gipsmaske af hans Ansigt, saa vil jeg see, hvad jeg kan gjøre.“ Han modtog Masken; men nu hengif Tiden, uden at han oftere talede om denne Sag, saa at man i Familien antog, at han ganske havde glemt den. Dog — et Par Dage før Afreisen sendte han Bud til Prof. Rosenvinge, om han kunde komme til ham, og da nu denne traadte ind i Studiet, overraskedes han ved at see Billedet af sin tabte Glæde i en lille, meget lignende Gipsbuste.

Denne Maade at holde Løfter paa var Thorvaldsen egen. Han, som ellers unegteligt mange Gange ikke har regnet det saa noie med de Løfter, man tog af ham, synes stundom at have fundet sit Moerskab i at overraske med en ganske tro Gufommelse. Fra hans yngre Dage have vi senere modtaget et andet Træk i denne Retning, som vi ved denne Leilighed optage: Ornamentbilledhuggeren Willerup*) havde i 1796, da Thorvaldsens Reise til Italien forestod, anmodet ham om et lille Arbeide til Grindring. Til denne Opfordring havde han tiet og ikke lovet noget, men, da han var reist, fandtes efter ham en Kasse, med Udskrift: „Til Willerup,“ og da man aabnede den, laa der en Buste, som Thorvaldsen havde modelleret, uden at Willerup havde mærket det.

---

*) cfr. Ungdomshistorien, Pag. 9 og 116.

LXXVI.

Om Bestillingerne til Slottet. Et Basrelief modeleres til Frise i Slotskirken. Thorvaldsens Plan til Frue Kirkes Plastik. Vanskelighederne høves ved en Forestilling til Kongen. Commissionen meddeler Thorvaldsen den Allerh. Resolution. Christus Statuen i Marmor til Slotskirken, eller til Frue Kirke. Kunstnerens Ønske i denne Sag. Udkast til en anden Statue for Slotskirken. Besvarer et tidligere Brev fra Commissionen. Prinds Christian Frederik har skrevet til ham fra Rom, og han har besvaret denne Skrivelse.

1820.

For Christiansborg Slot var Thorvaldsens Nærværelse i Kiøbenhavn uden væsentlig Indflydelse. Han havde allerede tidligere modtaget de vigtigere, herhenhørende Bestillinger, og disse vare under Arbeide i Rom. Den projecterede Anbringelse af nogle Gipsafføbninger af hans Statuer i Slottets Gemakker og i Nicherne paa Trappegangene synes ikke at have tiltalt ham, og i denne Henseende lod han det bero med at anbefale Freund til at modtage Commissionens Bestillinger. Ligesaalibet synes han at have interesseret sig for at giøre Modeller til de fire, colossjale Statuer paa Slottets Façade, en Bestilling, han havde arvet efter Dajon for endeel Aar siden, uden endnu at stienke den nogen Opmærksomhed. Selv ikke den af ham selv i Forslag bragte Christus-Statue i Gips til Slotskirken tiltalte

ham ret levende; hans hele Hu syntes at have vendt sig til Frue Kirke.

Dog negtede han ikke Slottets Bygmester den Belvillie, at hjaelpe med at faae en Friise istand til Kuppelen i Slotskapellet. Da der kun fordredes en architectonisk Dekoration, modelerede Thorvaldsen en Dag i en ledig Time et lille Basrelief: Tre Engle, som bære to Guirlander imellem sig, og componerede dette saaledes, at det, blot ved at gientages, kunde udgjøre et, under Kuppelen indvendigt omlobende, Baand.

Christus-Statuen onskede han at give en anden Bestemmelse. Han vilde udføre den til Alteret i Frue-Kirke, og da denne Kirke allerede ved sine tolv Nicher anviste Pladser for de tolv Apostle, et Arbeide, som allerede var tiltænkt Freund, vilde han ogsaa overtage disse, imod at denne Kunstner paa anden Maade blev befastiget. Nu udvikedes hans Tanker til den hele Kirkes Dekoration, som han udviklede i et af Commissionens Møder. Han tænkte sig her et betydeligt Antal af sine fremtidige Arbeider forenede i en stor Heelhed, en Composition, som skulde strække sig ligesaa Frontonens og Peristylens Smykker til det Allerselligste og dets Omgiwelse. I Frontgavlen skulde som Christendommens Indledning Johannes den Døber prædike i Orkenen, medens tvende Profheter og tvende Sibyller, Christi Forkyndere i den geistlige og i den verdslige Historie, skulde indtage Peristylens fire Nicher. Ved Billederne inde i Kirkens Skib skulde, som sagt, de tolv Apostle opstilles, og foran Alteret, der allerede var opført af kostbart Marmor og med en stor Niche, skulde Christus fremtræde. Paa den ene Side af Alteret, over Indgangen til Døbekapellet

kunde saa det allerede modelerede Basrelief, Jesu Daab, og paa den anden Side, det andet, Nadveren, anbringes.

Denne Plan, som senere blev saa betydeligt udvidet, vandt Commissionens Bifald. Vel vovede man ikke strax at optage den i det Hele; foreløbigt ønskede man at giøre Begyndelsen med en Bestilling paa Christus-Statuen. Men ligesom der var givet Freund Haab om Bestillingen paa Apostlerne, havde man allerede tidligere henvendt sig til Historiemaler Lund, angaaende et Altermaleri og foranlediget, at denne Kunstner forelagde Commissionen en Skizze. Som en Følge af disse Forhold maatte Commissionen altsaa indstille Sagen til Hans Majestæts allerhøieste Afgjørelse, og meddeelte derefter Thorvaldsen Resolutionen i følgende Skrivelse:

„Efterat Commissionen havde havt den Fornøielse at modtage Hr. Statsraadens gode Løfte om en Christus-Figur i overnaturlig Størrelse til Frue Kirkes Alter, saaledes som ved Deres Nærværelse i et Commissions-Møde blev aftalt, og efterat fra Professor Lund var indsendt en af ham i Rom udarbejdet Skizze til en Altertavle i bemeldte Kirke, har Commissionen i allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt Kongen yttret dens Tanker angaaende Fortrinnet af en saadan Figur fremfor ethvert Malerie, og derfor henstillet til Allerhøifstammes Befaling, hvilken af disse 2de Dekorationer der maatte anvendes i Rigets Hovedkirke. Det har derpaa under 22de forrige Maaned allernaadigst behaget Hans Majestæt at resolvere:

„Vi ville allernaadigst, at en Christus-Figur af Statsraad Thorvaldsen paa den allerunderdanigst foreslaaede Maade, skal anbringes i Frue Kirkes Alter.“

Idet Commissionen herved giver sig den Ære at meddele denne Hans Majestæts Resolution, der grunder sig paa forbemeldte af Dem behageligen givne Løfte, kan den ikke andet end yttre sin inderlige Glæde over Forventningen af at see Vor Frue Kirke saaledes fra Hr. Statsraadens Mesterhaand givet den værdigste og meest passende Prydelse i Forening med de øvrige Arbejder, om hvilke De har havt den Godhed at give Haab.

Kiøbenhavn, i Commissionen angaaende Frue Kirkes Gienopbyggelse,
d. ... May 1820.

Malling. C. F. Hansen. Lassen. Horneman.

Høe.

Den Kongl. Resolution udtalte ikke, hvorvidt denne Statue skulde udføres i Marmor, eller, ligesom Apostlerne, blot i Gips, men af det næstfølgende Brev fra Thorvaldsen til Slotsbyggnings-Commissionen erfare vi, at man endnu paa dette Stadium har haft til Hensigt at opstille den samme Statue paa begge Steder, en i Marmor i Slotskirken, og en Afstøbning i Gips i Frue Kirke. Men Thorvaldsen, som ikke kunde billige, at et saadant Arbejde benyttedes i Gipsafstøbning til Landets Hovedkirke og desuden neppe havde opgivet den Tanke, at Apostlerne omfider vilde blive bestilte hos ham i Marmor, gjorde Alt, hvad han formaaede, for at faae Christus-Statuen i Marmor overført til Frue Kirke, og affandt sig i denne Henseende med Slotsbyggnings-Commissionen, ved at erklære sig villig til at udføre et andet passende Arbejde til Slottets Kapel. Vi finde ogsaa Spor af, at han førend sin Afreise har paatænkt et saadant. Paa en Billet, som Fru Fred. Brun i disse Dage havde

skrevet til ham, gjorde han et Udkast til en Statue, Religionen, en qvindelig Figur, som holder sig til et Kors, og paa det tidligere meddeelte Brev fra Baggesen finde vi et Udkast til et Crucifix. Denne sidste Tanke har uidentviølv fundet mere Bisald, end den, at opreise Religionen en Statue. Dog blev heller ikke Crucifixet udført; man lod sig omsider nøie med et forgyldt Kors, som nu indtager den Plads, hvortil Christus-Statuen oprindeligt var bestemt.

Da Sagen for Frue Kirkes Bedkommende forsaavidt var bragt i Orden, besvarede Thorvaldsen i Mai Maa- ned den Skrivelse, han i December f. A. havde modtaget, saaledes:

„Commissjonen har behaget, under 27de Decbr. f. A. at tilskrive mig og at tilkiendegive mig dens Bestemmelse, at overdrage mig Udførelsen af en Christus-Figur i Marmor til Alteret i Slotskirken, ligesom 2de Caryatider og Frisen, Alexanders Indtog i Babylon i Marmor udføres.

Jøvrigt ytrer Commissjonen Attraa til at erholde Gipsafstøbninger af mine ældre Arbeider. Kunstakademiet lader dem for Diebliffet afforme og modtager Afstøbninger tilligemed Formerne. Saaledes kan da fra Akademiet i Fremtiden Afstøbninger erholdes til Slottets Dekoration.

Commissjonens Tilbud, at indrømme Plads til at optage Akademiets Samling i Slottet, da Akademiet ikke selv har Plads dertil, er et Beviis paa dens Nedbonhed til at komme Akademiet til Hiælp. Onsteligere maatte det dog sikkert være, om Akademiet gaves Veilighed til Udvikelse af sit eget Locale, for at sætte Antiksalen i Forbindelse med Samlingen, der saaledes kunde tiene Akademiets Elever til Veiledning. Commissjonens Medvirk-

ning til dette Diemed, naar Veilighed gives, smigrer jeg mig med, i Haab om et heldigt Udfald.

Da Commissionen har bifaldet mit Forslag, at anvende Compositionen for Raad- og Domhusets Fronton, skal jeg, ifølge dens Begjæring afgive en anden Composition for Domhuset, ligesom og besørge de 2de Lovgiveres, Solons og Lycurgs Statuer.

Den særdeles Interesse disse Bygninger vække hos mig til at bidrage, efter Gyne, til deres Forstjønnelse, og saavidt muligt, give mit Arbeide Varighed, hvor det er udsat for Veirligets Paavirkning, har bestemt mig til, ved min Ankomst til Rom at gjøre Forsøg med at lade Modeller i Leer brænde. Naar dette lykkes, som jeg formoder, vil en betydelig Beføstning vindes imod Brugen af Steen, og Anvendelsen af Plastikken, som note staaer i Forbindelse med Architecturen, derved lettes.

Commissionens Hensigt, at fremme mit Dnsste ved at overdrage Freund noget Arbeide, der kunde bære hans Navn, er mig særdeles kjær, da han derved erstattes Savnet i Udførelsen af Apostlerne til Frue Kirke, som var ham overdraget, men senere tillagt mig, for at give disse fuldkommen Overeensstemmelse i Stilen med Christus-Figuren for Høialteret.

Hvad angaaer Commissionens Begjæring at underrettes om, hvad Forstud maatte være nødvendigt for at iværksætte de mig overdragne Arbeider, og hvad Omkostning med Reisen maatte være forbunden, da giver jeg mig den Frihed, i Genhold til Commissionens Skrivelse af 20de Juli 1818, at andrage paa 1ste Termins Indbetaling for Frisen til Slottet, som er under Arbeide, og Caryatiderne, som næsten ere færdige, — Summa 5000 Spec.

Dernæst i Genhold til Commissionens Skrivelse af 16de Febr. 1816 angaaende Reisen m. m.:

Reiseomkostninger hertil . .	700 Sp.	} 2,300 Sp.
9 Maaneders Ophold . . .	900 "	
Reiseomkostninger tilbage .	700 "	

De 5000 Spec. ombedes anvist paa Schultheis, Banquier i Rom, hvorimod jeg attraaer at hæve her de 2300 Sp. og, da jeg staaer i Begreb med at afreise, skulde jeg  rbodigst udbede mig Sagen snarest muligt berigtiget.

I Henseende til de  vrige Arbeider, som ere mig overdragne, da vil jeg ikke kunne angive nogen fast Sum til Udbetaling i Forstud, men henstiller til Commissionen det Forslag, at aabne mig en Credit hos Schultheis i Rom paa 4   5000 Spec. til efterhaanden at kunne h ves, f r at bestride de Udgifter, som maatte være forbundne med Anskaffelse af Materiale og med at lønne flere unge Kunstnere, som jeg under min Veiledning agter at bruge til disse Arbeider, hvorved en hensigtsmæssig Oekonomie kan opnaaes, da disse unge Mænd mere see paa Vellyst til at lære, end til at have fuld Løn for Arbeidet.

Det Indtryk, de omtalte Pragtbygninger have efterladt hos mig, vil være mig en Spore til at sørge for, ufortovet ved min Ankomst til Rom, at iværksætte og snarest fremme det mig betroede Arbeide til deres Forst nnelse, med den Omhyggelighed fra Kunstens Side og den Omsorg i oekonomiske Hensyn, jeg anseer mig at skylde mit Fædreneland.

Kiobenhavn, 25 Mai 1820.

Thorvaldsen.

Til

Commissionen for Slottets Opbyggelse."

Nogle Dage efter modtog Thorvaldsen ved en Skrivelse fra Overhofmarskal Hauch af 28de s. M. en Anviisning paa 4600 Rbd., som udbetaltes ham af Slotsbygningss-Commissionen, i Overeensstemmelse med hans anførte Tilgodehavende.

Fra Rom, hvorhen vor Kunstner nu beredede Tilbage- reisen, vare de gunstigste Beretninger stadigt indløbne, men af disse fremhæve vi kun en Skrivelse, som Thorvaldsen modtog fra Prinds Christian Frederik, efterat denne kunststelfende Fyrste havde besøgt hans Studier:

„Jeg maa endnu, førend jeg forlader Rom, tilskrive Dem, kære Thorvaldsen, for at bevidne Dem min Glæde og min Beundring over Alt, hvad jeg har seet af Deres Arbejder. Jeg har mere end eengang besøgt Deres At- tellier, altid med bittert Savn over Deres Fraværelse, men tillige med Genrykkelse. Aldrig saae jeg noget skønnere end Deres Mercur og Venus med Ublet. Det er den sande, skønne Natur, men, hvor skulde jeg begynde og hvor skulde jeg slutte, naar jeg vilde vælge blandt Deres Mesterværker, eller udpege, hvilke af Deres Bas- relief ere de skønneste. Alexanders Triumphtog har jeg seet paa sit Sted og glædet mig til den Effect, det engang vil gjøre i en egen dertil decoreret Sal hos os; Deres mesterlige Restauration af de æginetiske Marmorere har jeg beundret; det er vel, at der er holdt Protocol over hvad der er nyt og gammelt, thi ellers vilde man om føie Tid ei mere vide at finde det. I Deres Attelier er megen Virksomhed, Tenerani, som synes at være meget duelig, er meget paapaasende og flittig for at forberede alt til Deres Hjemkomst. Freund har modeleret en Apostel- figur og er nu ved at lægge Drapperie paa samme; hans Esquisser i det Smaa synes at love alt godt af disse

Arbejder; han synes derhos at have Følelse for, hvad der er skönt i Kunsten og at have udviklet sig meget til sin Fordeel i Italien; under Deres Veiledning vil han ei svigte vort Haab. De sørger vel for, at han faaer en bestemt Bestilling i saa Henseende, førend De forlader Kiøbenhavn, at han ei skal anvende sin Tid forgieves paa Arbeidet for Metropolitan Kirken.

Jeg erfarer med megen Fornøielse, at De har den Villighed at ville forfærdige min Søns Büste.

De er vist meget bestjæftiget i Kiøbenhavn, og jeg veed, hvor kiært det er Dem; kunde jeg blot sende Dem Nogen af Deres Arbeidere fra Deres Attelier til Haandlangere ved det mechaniske i deres Kunst; jeg frygter for, at De savner al den Bistand i saa Henseende i Kiøbenhavn. Desværre er det ved min Fraværelse nægtet mig, at være Dem til nogen Nytte; men De behøver vist blot at yttre, hvad De maatte ønske, for at see det opfyldt ved Kongens egen Omsorg og den særdeles Undest, han bærer for Dem personlig og vort Fædrelands hæderverdige Kunstnere. Ethvert Beviis paa denne Undest, som gives Dem, glæder mig inderligen, og De ville modtage min Lykønskning til seneste.

Jeg har længe ikke hørt noget fra Academiet; jeg haaber, at De er tilfreds med sammes Indretning; jeg har hidindtil, jeg bør sige det, ei fundet noget bedre indrettet udenlands; men hvad De troer der kunde forbedres, haaber jeg, De stiuuler ei.

De ville, medens De er i Kiøbenhavn, betænke, hvad Gravminde der meest passende kunde sættes paa vor for tidlig tabte Nicolai Abildgaards Grav. Jeg skal nærmere lade Dem vedtale om denne Gienstand ved min Bibliothekar C. Heger.

Efter en 14 Dages Ophold i Rom, hvor vi have seet saameget af det gamle Rom som det meget foranderlige Veir har tilladt, og af de herlige Kunstværker,

hvad der kun har været muligt at stue, reise vi imorgen til Neapel og haabe at træffe Foraaret sammesteds.

Min Gemalindes Helbred er ganske efter Ønske, og jeg finder mig ligeledes vel ved den italienske Luft.

Maa jeg bede Dem at hilse Statsraad Hansen, Academiets Directeur, og Prof. Lund; naar De besøger Fru Brun, ville De ligeledes hilse Hende meget fra mig.

Jeg henlever, kære Hr. Statsraad og Ridder Thorvaldsen

Deres forbundne og tjenstvillige

Christian Frederik."

Rom, d. 6 Jan. 1820.

Dette Brev, som ifølge Datum var kommet Thorvaldsen tilhænde, førend de anførte Commissions-Forhandlinger vare nogenlunde klarede, havde han, ifølge en foreliggende Concept, besvaret saaledes:

Deres Høiheds naadigste Skrivelse dateret (14 Novbr. 1819) og det Senere fra Rom af 6te (Januar) har jeg med Fornøielse underdanigst modtaget. Det glæder mig, at Deres Høihed og Høie Gemalinde befinde sig vel ved at betræde Kunstens classiske Jordbund, men det gjør mig ondt, at jeg ikke her i Fædrelandet skulde være saa lykkelig at samles med Deres Høihed; jeg skulde da have haft en Støtte til at fremme det Gode, jeg som god Borger og Kunstner gjerne vilde.

I Slotsbygningens Commissionen, som og i Commissionen for Frue Kirke, har jeg yttret: at saa gjerne som jeg vilde, saae jeg mig ikke istand til, formedelst mine mange Bestillinger, at præstere alle de Arbeider, de forlange af mig, men for at nærme mig disse Commissioners Ønske, har jeg proponeret: at lade Figurer og Vasrelieffer modelere under min Opstgt i Rom, naar man dertil vilde

anvise mig en vis Summa aarlig. Af disse modelerede Sager kunde man tage to Afstøbninger, sende den ene Afstøbning til Danmark og lade den anden forblive i Rom; den hiemsendte kunde saaledes strax tage sin Plads som Dekoration paa Stedet, for dog at noget kunde synes færdigt; de tilbageblevne Afstøbninger kunde tiene til derefter at udføres i Marmor, efterhaanden som Landets Lærv og Tiden vilde tillade samme. Denne min Proposition troer jeg at være grundet, saavel fra Dekonomiens som Mulighedens Side (og desuden at ville lede til Baade for Freund. Men jeg har med alt dette ikke været saa lykkelig at see denne min Bestræbelse at komme til Resultat).

Det glæder mig, at Deres Høihed naadigst ytrer: at der burde sættes Abildgaard et Monument, thi dette er det, som jeg og Enhver ønsker, der med Ærbødighed erindrer sig denne afdøde, store Kunstner. Jeg skal derfor med Fornøielse nøiere overtænke, hvorledes det vilde være muligt at opfylde dette Deres Høiheds naadigste Ønske.

At Deres Høihed oftere med Fornøielse besøger mine Atteliers og føler bittert Savn ved min Fraværelse, ere de mest naadige Uttringer og det mest Smigrende for mig.

Min Tilbagereise til Foraaret har jeg bestemt over Warschau, Wien og München, og da Deres Høihed formodentlig opholder sig saalænge som muligt i Italien, vil jeg haabe at kunne nyde den Lykke at mødes, om ikke i Italien selv, som var mit hierteligste Ønske, saa dog paa et af Reizens Opholdssteder.

Deres Majestæters Buste og begge de Kongl. Prindsessers har jeg modeleret, og til Frue Kirke et Basrelief, nemlig Kristus, som lader sig døbe.

Underdanigst skal jeg efterkomme Deres Høiheds Ønske, at modelere H. H., Deres Høiheds kiære Søn.

Med mit Ophold i Fædrenelandet er jeg tilfreds og bør være det; thi Kongens allernaadigste Opmærksomhed

har jeg ved flere Leiligheder erfaret, og mine gamle Venner og Bekendtere glædes ved min Nærværelse. Desuden tiener til min Beroligelse, at Brøndsted og Freund have meddeelt mig gode Efterretninger fra Rom.

Jeg har gjort Bevægelse om, at det Kongl. Kapel i Koeskilde maatte sættes i Stand; thi jeg har troet dette at være min Pligt. Vil vi, at Kongerne skal elskes, da maa vi holde Hævd over deres Minder, og skal der ikke sættes Kongerne Monumenter, da har Kunstneren intet Hiem i Danmark. Trende smukke Monumenter af danske Kunstnere, bedækkede af Støv, ere gaaede i Forglemmelse, fordi at Harsdorfs smukke Kapel, — Gud veed af hvad Aarsag — ikke er blevet færdigt. Ikke frugtesløs har jeg gjort Bevægelse om denne vigtige Gienstand; thi nu er ikke Spørgsmaal om, hvad det vil koste; man vil, det skal istandsættes, følgelig, dersom at Etatsraad Hansen blot har halvt saamegen Interesse for dette, som for sit Eget, da er der ingen Tvivl om, at dette mit og alle gode Borgeres Ønske gaaer i Opfyldelse.

Endelig har Höyer bragt det saavidt, at han igjen kan begynde at male. Dette melder jeg underdanigst Deres Høihed, thi det glæder mig.

Vinteren har hidtil været taalelig; ved Kulden har mit Helbred intet lidt. Nytaarsdag var jeg paa en Kanetour til Sorgenfri, hvor jeg tilligemed gode Venner erindrede os Deres Høihed.

Mit hierteligste Ønske er, at Deres Høihed med Høie Gemalinde maa leve vel, og nærer jeg det smigrende Haab, at jeg i Rom skal have den Ære, personlig at anbefale mig Deres Høiheds Naade."

LXXVII.

Et Friheds-Monument til Ære for Keiser Alexander. Thorvaldsens Brev desangaaende til Hr. O. v. Huhn. Han ventes i Warschau og paamindes af Grev Mokronoski. Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe. Thorvaldsens Svar paa en Skrivelse fra S. Boisferée.

1820.

Forbindelsen med Udlandet var ikke ganske afbrudt under Thorvaldsens Fraværelse fra Rom, men han foruleiliges dog ikke meget af den, da Tenerani og Freund ved Brøndstedts Hiælp enten afgjorte de indløbende Sager, eller henlagde dem paa Grund af Mesterens Fraværelse.

Et Par Sager fandt dog Vej til ham i Danmark, hvilke vi ikke skulle forbigaa.

Fra Riga havde Thorvaldsen modtaget et Brev af 15de Marts 1820, hvori en Curlandsk Adelsmand, Hr. Otto v. Huhn, opfordrede ham til at indsende et Udkast, eller en Skizze til et Friheds-Monument, til Ære for Keiser Alexander, i Anledning af, at den Lænke, som i mere end 600 Aar havde holdt Letter, Lieslændere og Curlændere i Trældom, var af Keiseren bleven brudt d. 6te Januar d. A.

At Thorvaldsen, uagtet hans mange forestaaende Arbeider, havde istunde at modtage denne Bestilling, erfare vi af det Svar, han ganste fort for sin Afreise fik istand og afsendt. Det lod saaledes:

Copenhagen 10 Aug. 1820.

„Hochzuverehrender Herr.

Gern werde ich zufolge Ihres Antrages vom 15 März beitragen, die dankbare Gefühle der Kur- und Poesländer für die errungene Freiheit als Wohlthat Kaiser Alexanders durch ein Monument der Mit- und Nachwelt zu übertragen. Ein so edler Zweck muß den Künstler befehlen, und es schmeichelt mir das gütige Zutrauen. Um eine Idee für dieses Monument — zur Genehmigung vorzulegen, wird es indessen nöthig seyn, ohngefähr die Summe, die dazu angewandt werden kann, zu bestimmen.

Ich werde anfangs, oder medio künftigen Monats über Berlin in Warschau eintreffen und einige Tage mich da aufhalten, um die nöthigen Vorkehrungen zur Verfertigung der Statue equestre für Poniatowsky zu treffen und könnte dort vielleicht das Nähere verabreden, oder schriftlich benachrichtiget werden wegen Errichtung des Monuments der Freiheit. Falls aber es nicht in Warschau geschieht, erbitte ich mir die erwünschte nähere Auskunft nach Rom mitzutheilen, wo ich Ausgang Octobr. einzutreffen gedenke.

Mit besonderer Hochachtung, gang ergebenst

Thorvaldsen.

Mr.

Mr. le Conseiller de Collège

Otto de Huhn

à

Riga.“

I Warschau, hvor et Logis hos Grev Mokronoski allerede i en Maaned havde ventet at modtage vor Kunstner, begyndte man nu, da Sommeren var kommen uden ham, at foruroliges, og Greven, som havde vanskeligt ved at tilfredsstille alle dem, der stadigt spurgte ham: „Quand est ce que nous verrons cet Artiste désiré?“ fandt det nu raadeligt, at skrive til Kiøbenhavn, for at minde ham om hans Løfte og at forestille ham, i hvilken Forlegenhed man vilde geraade, dersom han — hvad man paa de følgende Sider vil see at der var Grund til at befrygte — nu atter forandrede sin Plan og reisste til Rom, uden at komme til Warschau.

Men vi have af ovenanførte Brev seet, at han havde det i Grindring.

I de samme Dage kom der fra en anden Kant en anden Paamindelse, og denne gjaldt det Løfte, han paa en Maade havde givet i Frankfurt, begejstret ved de Andres Begeistring, da Goethes Jubilæum festligholdtes.

Fra Sulpitz Boisserée modtog han nemlig under 18de Juni 1820 en Skrivelse, der skulde bringe ham det Løfte i Grindring, som han forrige Aar havde givet, da der var Tale om et Monument for Goethe. Sagen havde siden den Tid udviklet sig, og en Forening af anseete Mænd i Frankfurt var sammentraadt og havde valgt Boisserée til Dirigent i Alt, hvad der angik den artistiske Deel af Foretagendet. Han oversendte nu Thorvaldsen med sit Brev et meget omstændeligt „Vorschlag zu einem Denkmale für Goethe,“ for at høre Thorvaldsens Mening og at opfordre ham til Deeltagelse.

Planen gif ud paa at reise en Bygning af Marmor og Bronze paa et smukt beliggende Sted i Omegnen af

Frankfurt. I denne Tempelhalle skulde Goethes colossale Buste opstilles, et Arbejde, som man agtede at overdrage Dannecker.

Men til den omlobende, fraoven belyste, indre Vægs Dekoration havde Boisseree tænkt sig en Frise af Goethes Hermann und Dorothea; denne ønskede man, at vor Kunstner vilde overtage.

„Sollten Sie,“ skrev Boisseree, „auf Ihrer Rückkehr nach Italien wieder durch die hiesigen Gegenden kommen, so ließe sich mündlich vieles noch besser besprechen; lassen Sie sich aber dadurch nicht abhalten, mir vorläufig auf meine Fragen zu antworten, und haben Sie die Güte, im Fall die Reise stattfindet, Sie mögen nun durch diesen Theil von Deutschland gehen oder nicht, die Zeit einigermaßen zu bestimmen, damit ich mich darnach richten kann, sowohl um Sie zu treffen, als um Ihnen Briefe zuzusenden.“

Paa dette Brev svarede Thorvaldsen, Dagen før han forlod Kiøbenhavn, saaledes:

Copenhagen 10 Aug. 1820.

„Die mir gütigst mitgetheilte Nachricht vom 18 Junii über die Absicht, ein Monument für Goethe zu errichten, hat mich herzlich gefreut, und es schmeichelt mir das Zutrauen, indem ich mit Vergnügen als Künstler das Meinige beitragen werde, durch Verfertigung des Basreliefs im Fries der Rotunde.

Die Idee im Ganzen finde ich der Sache sehr angemessen in Rücksicht der Form des Gebäudes, die Anbringung der Büste und Embleme &c. Auch lasse sich der Fries nicht glücklicher anbringen, als in einer Rotunde

von oben beleuchtet. Nur glaube ich es hier wünschenswerther, statt ein Gedicht im Frieß zu behandeln und die andere Gedichte nur mit Inschriften anzudeuten, lieber mehrere Gedichte in eingetheilten Feldern im Frieß durch Basreliefs zu versinnlichen und die Inschriften, die Gedichte andeutend, unter die Basreliefs anzubringen. Doch konnte das erwähnte Hauptgedicht, Hermann und Dorothea, 3 Felder über die Büste einnehmen und drei Hauptmomente angeben, wo hingegen den übrigen Gedichten jedem ein Feld eingeräumt würde. Auf diese Weise erhielt der Bildhauer ein größeres Feld für seine Phantasie, wenn er die Phantasie des erhabenen Dichters in seinen verschiedenen Werken folgt.

Ich reise morgen von hier ab und werde Ausgangs Oct. in Rom über Warschau, Wien und München eintreffen. Möglich daß ich das Vergnügen habe, Sie in München zu sehen, um das Nähere da zu verabreden. Meine Ankunft dort werde ich Ihnen mit Vergnügen näher angeben. Sollte dieses Zusammentreffen nicht stattfinden können, erbitte ich mir eine Zeichnung des Gebäudes nach Rom zugeschickt, wodurch ich die Höhe und Ausdehnung des Frießes erfahre und Ihre gefällige nähere Bestimmung nach Prüfung meiner hier angeführten Bemerkung.

Im Fall Sie dieser Ihren Beyfall schenken, erwarte ich die nähere Angabe der verschiedenen Werke des Dichters und der im Basrelieff darzustellenden Momente.

Nehmen Sie die Versicherung meiner Hochachtung und empfehlen Sie mich bestens Dhrn Dannecker und Ihrem Herrn Bruder mit mehreren Freunden, die sich bemüheten, mir meinen Aufenthalt in Stuttgart angenehm zu machen.

Ganz ergebenst

Thorvaldsen."

Saaledes stod denne Sag, da Thorvaldsen forlod Kjøbenhavn, for paa Reisen til Rom at overtage endnu flere Forpligtelser. Vi skulle atter paa sit Sted optage Traaden, men slippe den her, efter kun endnu at have tilføiet, at vor Kunstner, formodentlig paa Grund af de Forhold, hvori man ventede, at han snart skulde træde til Staden Frankfurt, under 6te Mai 1820 var valgt til Medlem af: „Die Frankfurtsche Gesellschaft zur Beförderung der nützlichen Künste und ihrer Hülfswissenschaften.“

LXXVIII.

Afreisen fra Kiøbenhavn forestaaer. Afsked. Architect Pontoppidan ledsager ham. Besøg paa Gisselfeldt. Buste af Comtesse Louise Dannefskiold-Samsø. Nyso. Nordfeldt. Buste af Grev Chr. Dannefskiold-Samsø. Klintholm. Bestilling paa et Monument over Scavenius. Møens Klint. Dr. Estrup. Søholt. Pederstrup. Afreise fra Nysted. Uveir og fare paa Østersøen. Lander i Kioftok. Berlin. Dresden. Bekiendtskab med Landskabsmaler Dahl. Fests hos Prof. Matthæi. Breslau. Henrik Steffens. Ankomst til Warschau.

1820.

I Slutningen af Juni Maaned begyndte allerede Festsighederne i Anledning af Afreisen. Den 28de var der foranstaltet en Afskedsfest paa Skydebanen, i hvilken Stadens Øvrighed deeltog, og den 7de Juli var „Nr. 71“ samlet til Afsked med Brødrene i det Dansk-dramatiske literaire Selskab. Men ikke destomindre hengif dog endnu adskillige Uger, inden Thorvaldsen var rejsesærdig. Han havde endnu at faae den ansørte Brevverling med Hr. Otto von Huhn og med S. Boisserie fra Haanden, og dertil kom endnu et Brev, hvori han under 9de August vilde melde Prinds Christian i Rom, at han samme Dag agtede at afreise fra Kiøbenhavn.

Men han skulde endnu fremstille sig den 10de til Afskedsaudients hos Kong Frederik den Siette, og ved denne

Leilighed overrakte Kongen ham en kostbar Gulddaase med Diamanter. Omfider forlod han Charlottenborg den 11te om Formiddagen, ledsaget af en ung Architect, Simon Christian Pontoppidan, som efterat have vundet den store Guldbmedaille, nu fulgte med som Pensionair til Italien.

Med Stadens Besterport ventede et Selskab af Benner, for at give Følge til Roeskildbekro; et Par andre, som ønskede at bringe ham et senere Farvel, vare allerede i Kiøge, for at modtage ham der.

Reisen gif for denne Dag kun til Gisselsfeldt, hvor han efter Indbydelse vilde gjøre Grev Dannefskiold-Samsø et Besøg i et Par Dage. Her overnatte han og tog næste Dag Deel i Festlighederne ved Husets ældste Datters Trolovelse med Hertugen af Augustenborg. Endnu en Dag tilbragte han paa den gamle Borg, for at modelere en Buste af den unge Brud, og førtes samme Aften af sin giestmilde Bert til et andet Herresæde, der engang i Tiden skulde faae en ualmindelig Betydning i hans Kunstnerliv.

Thorvaldsen havde nemlig paa Gisselsfeldt yttret, at han aldrig havde seet Møens Klint. Grev Dannefskiold foreslog ham derfor, at følge med til Nordfeldt paa Møen, men for at gjøre denne Udflugt i største Bequemmelighed, besluttedes at gieste Nyssø og næste Morgen at tage til Møen.

Den 14de August forlod Thorvaldsen saaledes Sielands Kyst og benyttede nogle ledige Timer paa Nordfeldt, til at modelere Busten af Grev Christian af Dannefskiold-Samsø, hans ædle Bert.

Den næste Dag førtes han til Eisenlund, og da det rygtedes, at han var paa Den, modtog han fra sin Ven,

Dr. Estrup, en Indbydelse til Klintholm, hvor Fru Scavenius ønskede at tale med ham, „angaaende et Monument, hvormed han havde lovet at hædre hendes afdøde Mand's Grav.“ Med Glæde modtog han denne Indbydelse fra Estrup, en Mand, han havde lært at elske og høiagte under deres Samliv i Rom, og denne Ben afhentedede ham samme Estermiddag paa Eisenlund. Af en senere Tids Breve erfare vi, at disse to Venner tilbragte den 17de August, „ved i hinandens Selskab at tage de herlige Kliner i Diesyn.“

Dagen efter drog han over Grønsund til Falster og Lolland og naaede ud paa Astenen Gaarden Søholt ved Maribosø, hvor Kammerherre Bertouch, hvis Søn nylig havde været i Rom, havde indbudet ham. Her tilbragte han hele d. 19de August i Familielivets idylliske Ro, og drog næste Dag, efter et Festmaaltid til hans Hæde paa Engestofte, til Bederstrup, hvor Grev Christian Reventlow, efter Aftale ventede hans Besøg. Paa denne Gaard tilbragte han flere Dage og førtes herfra til Besøg i Omegnen, indtil han d. 23de atter indfandt sig paa Søholt, for næste Aften at gaa ombord i Nysted paa det lille Skib, der skulde føre ham over Østersøen. Skipperen, Jens Løye af Nykiøbing, havde allerede i flere Dage ligget der med sin Chaluppe Mercurius, og forgieves ventet paa sine Passagerer.

Da Thorvaldsen og Pontoppidan om Astenen d. 24de August gif ombord, syntes Vinden at stille af, og Chaluppen blev liggende for Vindstille et Par Mil udefra Land. Men Sælhundene paa Rødsands Bankerne bebudede ved deres Skrig et Uveir, som ikke udeblev. Et Bud, som fra Søholt var sendt med Forfriskninger til de Rejsende,

vendte tilbage med den Bæst, at ingen af Lodsjerne havde vovet at gaa ud til Chaluppen, og i den bælmerke Nat omtumledes nu vor Kunstner og hans Rejsesælle mellem de farlige Grunde, uden at Skipperen kunde opdage, hvor de vare. Efter en frygtelig Nat, som vel hos Thorvaldsen har gienkaldt Erindringer om de Farer, han engang for mange Aar siden havde fristet paa Afrikas Kyst, vaagnede dog Haabet om Redning med den frembrydende Dag. Det omdrivende Fartoi blev tillykke opdaget af et Par Lodsjer, som nu kom tilhiælp, og samme Dags Aften satte Thorvaldsen Foden paa Fastlandet i Rostock.

Den 26de begav han sig derfra paa Veien til Berlin, hvor han ankom efter tre Dages Reise. Her blev han i otte Dage. I Rauchs og andre Venners Selskab besøgte han dagligt Museer, Studier og Ateliers. Kongen var fraværende. I det ny Theater, Odeon, var en Kunststudstilling, hvor hans egen Merkur og hans Amor i Gipsafstøbninger vare Gienstande for Alles Beundring.*)

Den 3die Septbr. fulgte et Selskab af Berlins første Kunstnere ham til Potsdam og sagde ham der deres Farvel. Den 6te, seent ud paa Aftenen, ankom han til Dresden. Her traf han i Kunstnernes første Række en Landsmand, for hvis Arbejder han, tidligere og senere, har en særegen Interesse; det var Landstabsmaleren J. C. Dahl, som var Professor der ved Akademiet. Disse to Kunstnere sluttede her det første personlige Bekjendtskab og snart et Venstabskab, som kort Tid efter drog Dahl til en Reise i Italien.

---

*) Allg. Zeit. 1820, Nr. 182, Beilage.

Allerede den første Morgen besøgte vor Kunstner Malerisamlingen, og derfra udgik Nygdet om hans Ankomst. Om Eftermiddagen lod han sig føre til Antiksamlingen og sluttede den første Dag i Dresden i Tieck's aandrige Aften-selskab. De følgende Dage fortsatte han sine Besøg i Malerisamlingen og i de øvrige Kunstsamlinger og hvilede sig ud i de private Kredse, hvor Familielivet modtog ham med aabne Arme. Til den næstfølgende Søndag Aften havde Prof. Matthæi, hvis Søner vare Thorvaldsens Venner fra Rom og fra Montenero, foranstaltet en Kunstnerfest til hans Ære. Det var paa et Landsted i Nærheden af Byen. Under Festmaaltidet tonedede i det Fierne en Sang fra Haven igiennem de aabne Balconvinduer, og et stort Optog af Dresdens yngre Kunstnerstare nærmede sig festligt under Fakkelskin og bragte den navnkundige, fremmede Mester en Hilsen med Sang og Tale.

Efter sex Dages Ophold reiste han videre, og kom til Breslau d. 15de. Her skulde han paa Veien til Warschau besøge en gammel Ven fra Borups Selskab, Prof. H. Steffens, og tilbringe en Dag i denne elskværdige Familie. Næste Dag fortsatte han Reisen og ankom til Warschau d. 19de Septbr., hvor vigtige Forhandlinger, nye Bestillinger og Arbejder nu for en længere Tid opholdt ham.

LXXIX.

Keiser Alexander i Warschau. Bestilling paa et Monument for Nik. Kopernik. Contracten. Thorvaldsen modelerer Keiserens Buste. To Skrivelser fra Grev Capodistria. Forhandlinger ang. Poniatowski's Monument. Contracten. En Separat-Note tilfoies. Bestilling paa Afstobninger til Universitetet i Warschau.

1820.

Grev Mokronoski, med hvem det vil erindres, at Thorvaldsen havde ført en vidtloftig Brevverling angaaende Poniatowski's Monument, modtog ham her i det Logis, som allerede i Maaneder forgieves havde ventet paa ham. Forhandlinger kom upaatvivleligt strax igang, men, da de nu førtes mundtligt, er der, med Undtagelse af det Dokument, som affluttede Sagen, ikke efterladt os Spor af disse.

Keiser Alexander var paa denne Tid i Warschau, og Thorvaldsen blev strax efter sin Ankomst præsenteret for ham. Drettelsen af et Monument for Poniatowski syntes dengang at nyde Keiserens fulde Bifald, han havde selv tegnet sig for en betydelig Sum, og vor Kunstner modtog han med saamegen Dymærksomhed, at man deraf tog Anledning til at opfordre Thorvaldsen til at han skulde

udbede sig den Naade, at maatte modelere Keiserens Buste. Dette var ogsaa hans Ønske, men, da man henvendte sig derom til Keiserens nærmere Omgivelse, yttredes, at det vilde møde Banffeligheder, da denne Bøn tidligere var bleven Canova afflaaet. Mere behøvede vor Kunstner ikke for sit Vedkommende, og for Diebliffet syntes denne Sag saaledes afgjort.

Imidlertid gav Thorvaldsens Nærværelse i Warschau Anledning til Oprettelsen af et andet Monument.

Et videnskabeligt Selskab i Warschau, La Societé Royale des Amis des Sciences et des Belles lettres, traadte nemlig ved sin Præsident, Statsraad Staszic, i Underhandling med vor Kunstner angaaende Modellen til et Monument, som man vilde opreise paa Universitetspladsen til Ære for Astronomen Nikolaus Kopernik. Denne Sag kunde ifølge sin Natur ikke møde nogen Banffelighed, og da Ønsket var udtalt, og Kunstneren havde meddeelt sine Tanker derom, var den ogsaa afgjort. Allerede den 30te Septbr. blev Contracten underfrevet. Denne Contract, som er affattet i det polske og i det franske Sprog, lyder saaledes i Oversættelsen:

”Monsieur le Conseiller d’Etat Staszic, Président de la Societé Royale de Varsovie des Amis des Sciences et des Belles lettres a conclu un arrangement définitif avec Monsieur le Chevalier Thorwaldson relativement à l’érection du monument, qui doit être élevé à Varsovie en mémoire de l’immortel Kopernik.

1. Monsieur le Chevalier Thorwaldson s’engage d’executer en platre le modèle d’une statue

de Kopernik et de fournir les formes pour couler cette statue en bronze. Cette statue devra être d'une grandeur colossale, assise sur une chaise, couverte d'une toge académique, tenant dans une main la sphère armillaire, et ayant les yeux tournés vers le ciel. Un dessein du piédestal y sera joint.

2. Pour indemniser Mr. le Chevalier Thorwaldson de l'exécution de cet ouvrage Mr. le Conseiller d'Etat Staszic s'engage à faire tenir à Mr. le Chevalier Thorwaldson la Somme de deux mille ducats hollandois.

3. Mr. le Chevalier Thorwaldson s'oblige de finir le modèle demandé dans l'espace d'une année et demie de la date d'aujourd'hui, et garantit de le faire parvenir à Varsovie par la voie la plus commode, achevé, emballé convenablement à l'adresse de Mr. le Conseiller d'Etat Staszic.

4. Le jour de la signature du contract il sera payé à Mr. le Chevalier Thorwaldson le tiers de la somme convenue, c'est à dire: six cents soixante dix ducats et douze florins de Pologne, et à la réception du modèle à Varsovie le reste, savoir mille trois cents trente trois ducats et six florins de Pologne.

5. Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic se charge de payer tous les frais d'emballage et de transport de Rome à Varsovie.

6. Ce contract fait à double est signé par les deux parties

Varsovie, le 30 Septembre 1820.

Stanislas Staszic.   Albert Thorvaldsen.

Adam Praimowski, Evêque de Plock, Membre de la Societé Royale de Varsovie, comme témoin.

Valentin Skorochod Maierski, Notaire public du Royaume de Pologne, Deputé à la Diète du dit Royaume, Membre de la Societé Royale de Varsovie, comme témoin."

(L. S.)

Smidlertid havde Keiseren erfaret, at Thorvaldsen havde yttret det Onske at modelere hans Buste, og det viste sig nu, at han dog var villig til at indrømme Thorvaldsen, hvad han havde afflaet Canova. Den 1ste Octbr. lod han nemlig Statssecretairen, Grev Capodistria, tilkiendegive, at det ham forebragte Onske vilde han gjerne opfylde, og at Thorvaldsen i Løbet af samme Uge skulde modtage nærmere Underretning i denne Henseende. Saaledes skete det ogsaa. Faa Dage efter modtog han følgende Skrivelse fra Statssecretairen:

"Monsieur le Chevalier!

J'ai l'honneur de Vous prévenir que l'Empereur Vous donnera séance dans la matinée de demain à onze heures. Je Vous invite donc à Vous rendre au Château Royal entre dix et onze heures et à Vous munir de tous les objets nécessaires à Vos travaux. Vous les disposerez dans

l'appartement qui Vous sera indiqué par le Major général Prince Volkonsky, chez lequel Vous voudrez bien Vous présenter en premier lieu, et à qui j'ai communiqué les intentions de Sa Majesté Imperiale à Votre égard.

Je saisis avec empressement cette occasion de Vous reitérer, Monsieur le Chevalier, les assurances de ma parfaite considération.

Capodistria."

Varsovie le $\frac{22 \text{ Sept.}}{4 \text{ Octobre}}$ 1820.

Thorvaldsen omtalte ofte denne Sammenkomst med Alle Russeres Behersker og kunde ikke noksom udtale sin Forundring over, at have fundet ham ligefrem og naturlig ligesom ethvert andet Menneske. Til Exempel fortalte han, at det allerede i det første Møde havde været ham til Hinder, at Keiseren indsendt sig i Uniform og med det stive Bind, som ganske skjulte Halsen. Dog havde han ikke villet yttre noget derom, men forsøgt at hjælpe sig som bedst han kunde. Men Keiseren havde snart mærket, at der var noget iveien, og da han nu erfarede, hvad det var, blottede han baade Halsen og Brystet med den største Beredvillighed.

Hvorofte Thorvaldsen saaledes besøgte Keiseren, kunne vi ikke opgive; vi finde kun Spor af, at han blev anmodet om, formodentlig til den sidste Séance, at møde den 14de Octbr. efter Messen, og at han da har fuldført sin Model, lader sig slutte af, at han paa denne samme Dag modtog en anden Skrivelse fra Grev Capodistria, som fra Keiseren oversendte ham en kostbar Diamantring.

Denne Skrivelse lyder saaledes:

"Monsieur!

Vous venez d'exécuter un ouvrage, qui laissera de Vous un long souvenir dans tous les Etats de l'Empereur.

Il Vous sera, sans doute, agréable d'en garder un du séjour que Vous venez d'y faire, et Sa Majesté me charge de Vous transmettre une bague ornée de Son Chiffre, et qu'Elle Vous prie d'accepter de Sa part.

Recevez, Monsieur, l'assurance de ma parfaite considération.

Capodistria."

Varsovie le $\frac{2}{14}$ Octobre 1820.

Da Modellen til Busten var affødt, blev der strax taget en Form, og vor Kunstner havde nu den Behagelighed, med en saadan Gave at kunne vise sin Erkiendtlighed mod flere af de Magnater, som der omgav ham. Derefter fulgte Bestillinger paa denne Buste i Marmor i en saadan Mængde, at Thorvaldsen i de første Aar efter Tilbagekomsten til Rom beskæftigede et Par af sine Marmorarbejdere alene dermed. I 1822 finde vi at 6 Exemplarer have været under Arbejde i Studierne; stadigt indløb flere Bestillinger og endnu i 1826 betalte Prinds Repnin et Exemplar med 100 Louisdors, efterat Grev d'Italinski, to Aar tidligere, havde modtaget 2 Exemplarer til samme Pris.

Imidlertid vare ogsaa Forhandlingerne med Comiteen angaaende Poniatowski's Monument stadigt fortsatte. Kunstnerens Tilstedeværelse hjalp nu med Lethed over mange

af de Vanskeligheder, som en noksaa vidtloftig Correspon-
dance ikke ganske havde kunnet fjerne. Da man havde paa-
viist det til Monumentet valgte Sted, yttrede han sig kun
libet tilfreds med dette Valg, men ved at see sig om i Byen
og i Forstaden, fandt han snart en anden Plads, der paa
hans Forslag blev foretrukket.

Ogsaa de strænge Forbringere, man havde stillet ihen-
seende til Costumet og desl. havde han efterhaanden faaet
modererede. Ved at oplyse Commissionen om, at den første
Model, i halv Størrelse, kun var et Forarbejde til egen
Veiledning, som senere kunde modtage mindre indgribende
Forandringer, blev det bifaldet, at han i denne benyttede sin
hele kunstneriske Frihed. Naar den var ganske færdig, vilde
han lade den tegne og stifte i Kobber, og da vilde man i
Warschau faae Leilighed til at giøre Bemærkninger, om hvad
der maatte visses anderledes.

Da man saaledes var tilfredsstillet, blev der under
19de Octbr. 1820 udfærdiget et Dokument med nogle Til-
lægsbestemmelser til den under 8de Juli 1818 conciperede,
og Aaret efter understrevne, Contract.

Dette Dokument lyder saaledes:

"Le Comité chargé de la Direction de tout ce
qui concerne le monument pour le Prince Joseph
Poniatowski, conjointement avec Mr. le Chevalier
Albert de Thorvaldson, artiste sculpteur, chargé
de l'exécution du dit monument, ont stipulé des
points supplémentaires au contrat primitif, passé
à Rome l'an 1818 le 8 Juillet, comme il suit:

1. Le choix de la place la plus propre à l'érection du monument ayant été abandonné définitivement à Mr. de Thorvaldson, il a choisi celle qui est sise Faubourg de Cracovie, en face de la maison dite aujourd'hui, Wasilewski.

2. Le costume et la pose de la figure sont abandonnés également, et tout à fait, à la volonté de l'artiste, pour ne le gêner en rien dans son génie supérieur.

3. Mr. de Thorvaldson ayant éclairé de bouche Mr. le Général Mokronoski, signataire, sur la manière, dont il procédera à la confection du monument, et notamment, qu'il fera, en premier lieu, la figure entière du Prince à cheval, en terre, pour agrandir ensuite, à la mesure requise, ce modèle type, fait de sa main.

Le Comité engage Mr. de Thorvaldson de le faire dessiner et graver au trait à Rome, ainsi que d'envoyer la planche à Varsovie, à l'adresse de Mr. le Général Mokronoski, tant pour perpétuer, autant que possible, la pureté des formes de cet ouvrage en terre par la gravure, que pour satisfaire par là la curiosité et l'impatience des amateurs dans l'intervalle qui s'écoulera entre la conception du modèle à Rome et le placement de la Statue de bronze à Varsovie. La planche en question sera faite, s'entend, aux frais du Comité.

4. Des circonstances imprévues, nommément le voyage prolongé de Mr. de Thorvaldson à

Copenhague, ayant retardé l'accomplissement du point 3 du contrat passé à Rome par Mr. le Cte Leon Potocki, Mr. de Thorvaldson s'engage derechef et promet sur parole, de se mettre à l'ouvrage immédiatement après son retour à Rome, et d'y vaquer pour l'achever sans délai ultérieur dans l'espace d'un an, à partir de la date d'aujourd'hui.

5. Et en cas de mort, Mr. de Thorvaldson s'oblige de charger par disposition testamentaire Mr. Pietro Tenerani du soin de remplir envers le Comité les engagements que lui-même a contractés par les présentes.

Fait double et de bonne foi en présence de témoins qui ont signé avec les parties, après lecture faite.

Varsovie, le 19 Octobre Mil huit cent vingt.

Albert Thorvaldsen. Stanilas Mokronoski.

Témoin présent

Valentin V. Radziwil.

Témoin présent

Joseph Cte Sierakowski."

Foruden disse forandrede Bestemmelser, som Thorvaldsen for sit Bedkommende havde foranlediget, havde Comiteen ogsaa ønsket en Forandring i Opgaverne til de to Basrelieffer, der skulde anbringes paa Fodstykket. Fremstillingen af Fyrst Poniatowski's Død i Elstereu synes, under de nuværende Forhold, ikke længer at skulle være saa fremtrædende, og vi skulle i det Følgende see, at dette Motiv blev

endog aldeles fortrængt. Men allerede nu ønskede man, at det her maatte vige for en anden Fremstilling i Basrelieffet. Sagen synes at være bleven behandlet confidentielt, og omtales derfor ikke i de mere offentligt udfærdigede Tillægsbestemmelser; derimod modtog Thorvaldsen tilligemed disse en vedhæftet Note, hvori den ønskelige Forandring blev meddeelt ham under Haanden.

Denne Note lyder saaledes:

"Pour ce qui regarde les bas-relief — il est dit,

1. que le Premier représentera l'entrée du Prince Poniatowski à Cracovie avec son armée Polonoise; dont nous avons déjà fait passer à Mr. le Chevalier Thorvaldson le Dessin, en terme et lieu.

2. A la place du second, qui devait rappeler l'événement de sa mort, nous sommes convenus de suppléer l'époque de la sortie des Prussiens de Varsovie et l'entrée de l'armée française dans cette capitale. Le Prince Poniatowski a été pour lors nommé par les Prussiens gouverneur de la ville.

On laisse absolument à Mr. le Chevalier Thorvaldson la liberté dans la composition de cet événement; toutefois pour sa mémoire on indique ce qui suit: Les Prussiens sortant d'un côté de la ville pour quitter la possession du lieu, l'Armée française entrant de l'autre. Le Prince à cheval les recevant, ayant à côté de lui le président de la ville, portant les clefs de la ville."

Førend vor Kunstner forlod Warschau modtog han endnu en Bestilling ved Ministeren Grev Stanislas Grabowski til Universtetet paa en fuldstændig Samling af Gipsafføbninger af hans Værker („une collection complète des plâtres de Vos ouvrages“); deriblandt ogsaa Apostlerne, som man erfarede, at han skulde udføre for Danmark.

LXXX.

Prof. Malinsky skal reise med. Thorvaldsen er syg. Keiser Alexanders Venlighed. Afreise. Krakau. Biergværket Wieliczka. Monument for Fyrst Potocki. Troppau. Fyrste-Congressen og Thorvaldsen. Keiser Frants. Monument for Fyrst Schwarzenberg. Metternich. Ophold i Wien. Mad. Stich. Mere ang. Schwarzenbergs Monument. Fyrst Esterhazy. Ubehagelige Nygter fra Studiet i Rom. Freunds Beretning om Indstyrningen. Afreise fra Wien. Ophold i Neustadt. Monum. for Grev Rinsky. Reisen fortsættes over Venedig til Rom.

1820.

Under Opholdet i Warschau havde Thorvaldsen gjort Bekjendtskab med en Billedhugger Malinsky, som, især ved Grev Stanislas Potocki's Beskyttelse, nu af Regjeringen blev understøttet til at kunne følge med vor Kunstner og i et Par Aar arbeide i Rom under hans Veiledning.

Afreisen var forhaanden, men nogle Dages Upasselighed hindrede vor Kunstner. Denne Hindring gav ham imidlertid et nyt Beviis paa Keiserens særdeles Belillie, thi neppe havde han erfaret, at Thorvaldsen var syg, før han sendte ham sin Lovlæge. Da Thorvaldsen nu, atter helbredet, indfandt sig til Afstedsaudiensen, omfavnede Alexander ham paa det Venligste. Keiseren forlod Warschau d. 20de. Thorvaldsen maatte endnu i nogle Dage vente paa Istandsættelsen af sin Reisevogn.

Forretningerne i Warschau vare vel endte, men deres Hale naaede dog til Krakau. Grev Mokronoski havde benyttet Thorvaldsens Bekiendtskab og hans Nærværelse til for Enken efter Grev Vladimir Potocki i Krakau at optage Forhandlingerne, angaaende det Monument over denne Fyrste, som allerede i 1817 var bestilt hos ham*), uden at han endnu var gaaet nærmere ind derpaa. Nu havde Thorvaldsen lovet at ville lægge Veien over Krakau, for at see Stedet til dette Monument og at forhandle det Dvrige med Grevinde Potocka.

Den første Dag efter Ankomsten til Krakau benyttedes til med Rejsesællerne at gjøre en Udflugt til det i Nærheden liggende, berømte Saltbjergværk, Wieliczka. De følgende tre Dage tilbragte Thorvaldsen med Forretninger og i Selskabslivet. Stedet til Monumentet, i Cathedralkirken, vandt ikke hans Bifald; derimod paaviste han en anden Plads, som han fandt mere skiftet dertil. Angaaende Monumentet selv synes man, paa hans Forslag, at være frasaldet den mere udstrakte Plan, som var ham opgiven, og at have indskrænket det Hele til en Portraitstatue og et Basrelief, og denne Statue fremtræder senere som en af de skønneste i Rækken af Thorvaldsens Marmorarbejder.

Den 28de forlod han Krakau og ankom den 30te til Troppau, hvor hans høie Belynder, Keiser Alexander, allerede havde indfundet sig til den bekiendte Fyrstecongres. Af Selvherstere anbefalede vor Kunstner til Østerrigs Keiser, og de offentlige Blade vidnede om den Forekommenhed,

---

*) cfr. Thorvaldsen i Rom, I. 299.

hvormed de tilstedeværende Fyrster behandlede Thorvaldsen i disse Dage. *)

Med denne Leilighed overdrog Keiser Frants vor Kunstner at udføre et Monument til Ære for den, netop i disse Dage i Leipzig afdøde, Fyrst Schwarzenberg, og indbød ham til i Wien at udsøge en passende Plads til et saadant Monument i en af Keiserstadens Kirker.

Med Statskantsleren, Fyrst v. Metternich, hvis Buste Thorvaldsen allerede tidligere havde modeleret i Rom, fornyedes Bekjendtskabet, og det hed sig, **) at baade den østerrigste Kunstskole i Rom, ligesom ogsaa Venedigs og Mailands Kunstforhold, ved denne Leilighed blev anbefalet Thorvaldsens særegne Opmærksomhed.

De fyrstelige Omgivelser og glimrende Abspredelser holdt ham tre Dage i Troppau. Den 2den November afreiste han til Wien, hvor han ankom Søndagen d. 5te i Hotellet Erzherzog Carl.

Af de Optegnelser over dette Ophold i Wien, som hans Reisefælle, Pontoppidan, har efterladt i sin Dagbog, erfare vi kun, at Thorvaldsen her besøgte de herlige Kunstsamlinger, og at han levede den ene Dag efter den anden i de høiere Cirklers Abspredelse. Theatret skaffede ham ogsaa de rigeste Nydelser, især da Skuespillerinden Mad. Stich fra Berlin gav en Række af Giesteroller, deriblandt Shakespeares Julie og Schillers Maria Stuart, hvilket henrev vor Kunstner i den Grad, at han maatte giøre hendes personlige Bekjendtskab.

*) Allg. Zeit. 1820. Nr. 182. Beil.

**) Allg. Zeit. l. c.

Angaaende Schwarzenbergs Monument var det ham betydet, at Keiseren foretrak Balget af Stedet, enten i Carlskirken, eller i Augustinerkirken. Men i den førstnævnte Kirke fandt Thorvaldsen Lyset mindre gunstigt, og Augustinerkirken var allerede smykket med Canova's berømte Monument for Erkehertuginde Christina. I Hofkirken paaviste han derimod en Plads, paa hvore Side af det store Hovedalter, som det mest passende, men hvad Bestemmelse der i denne Henseende senere er bleven tagen, vide vi ikke. At Thorvaldsen overtog Bestillingen, og at det virkelig har været hans Hensigt at udføre dette Monument, derom vidner ialfald den Skizze, som han kort Tid efter udkastede. Men af Grunde, han senere synes aldrig at have villet omtale, blev denne Skizze det Gnefte, han efterlod sig, af dette Monument.

Tre Uger vare i Wien forløbne paa det Behageligste, og han skulde nu tænke paa at gieste München, da han en Dag i Selskab hos Fyrst Esterhazy overraskedes ved foruroligende Efterretninger fra Rom. Fyrsten bragte ham et Nr. af Diario di Roma, som indeholdt en løs Efterretning, at der d. 8de d. M. i et af Thorvaldsens Studier var skeet en Indstyrtning, hvorved flere af hans Arbejder vare bleve ødelagte. Til denne Meddelelse skal han*) have svaret med mandig Fatning: „Wenn nur menschliche Verworfenheit nicht im Spiele ist; — mit den Elementen und den leblosen Stoffen läßt sich nicht kämpfen!“ Men denne hans Rolighed var dog imidlertid ikke større, end at hans første Beslutning var, strax at rejse.

---

*) Allg. Zeit. 1820. Nr. 182.

Hans Omgivelser gjorde ham derimod opmærksom paa, at det vilde være klogere at oppebie den næste Postdag, der useilbarligt vilde bringe ham nærmere Esterretninger, og deri fandt han sig.

Baade Freund og Tenerani havde begge skrevet til ham, Dagen efter den indtrufne Begivenhed, men da de antog, at han paa denne Tid allerede maatte være over Alperne, havde de adresseret deres Breve til Florents, hvor han paa Giennemreisen maatte modtage dem. Men en Uges-tid efter at disse Breve vare affendte, tilbød sig en Leilighed til at faae et Brev til Venedig, og med en Rejsende affendte Freund derfor et andet Brev, som den utaalmodigt ventende Thorvaldsen modtog endnu i Wien, medens de andre Breve henlaa i Florents.

Freund skrev saaledes til Thorvaldsen:

Rom, d. 18 Novemb.

„Gode Hr. Thorvaldsen!

Al Frygt for at et usandsfærdigt Rygte vil forstørre det Uheld, som er skeet d. 8 Nov. d. A. i Deres Værksted, hvor Mars stod, da De reiste og som jo er bygget for et Par Aar siden, benytter jeg denne Leilighed med Kochs Brev til Venedig, for at underrette Dem om Sandheden af det Skete.

Da det ligger mig saameget paa Hjertet, at vise Dem den rene Sandhed, beder jeg Dem saa hønligen, dog at høre rolig paa mig.

Værkstedet (er det), hvor Mars stod*), da De reiste fra Rom. Under Gulvet paa dette er en Opfyldning af 16 Romerske Palmer af Grus og tørre Smuler. Under

*) I et af Studierne ved Palazzo Barberini.

denne heie Opfyldning kommer en stærk, hvalvet Kielder. Til denne Kielder har ført en Trappe, eller Faldbør. Denne Abning i Hvalvingen, hvor Trappen er, har været tildækket og lukket med tynde Bræder og smaa Træstykker. Disse Bræder og Træstykker ere opraadnede og faldne ned i Kielderen, som har været aldeles tom, og Gruset og Opfyldningen er løbet igiennem Gullet i Hvalvingen som giennem en Tragt. Da Kielderen var tom og tør nok til at modtage det nedløbende Grus, saa kunde ingen Standsning finde Sted, og Gruset, som har lagt sig over Gullet, er styrtet ned igiennem Abningen af Hvalvingen i Kielderen og — desværre — Hyrdebrenden i Marmor og Amor i Marmor, tilligemed Ganymed, der giver Ornen at drikke, i Gips, som tillykke dog er formet —

Da Camuccini vil, at Alting skal ligge, som det ligger, til De kommer til Rom, for at Retten kan have sin Gang og Skylben kan komme til at hvile paa den Skylbige, som har bygget Værkstedet til Deres Brug, saa ligger Hyrdebrenden og Amor, i Marmor, tilligemed den aldeles sønderflagne Gipsmodel af Ganymed, i Gruset. Hyrdebrenden har mistet Hovedet og den ene Arm, som holdt paa Stokken, Amor har mistet sit Hoved, det høire Been og Bingerne. Forresten troer jeg, saavidt jeg har kunnet undersøge disse tvende Statuer, at de ere ubestadigede.

De kan tro, gode Thorvaldsen! det var et rødsfuldt Dieblif! Tenerani og jeg vare begge i Værkstedet, da det skete, just ikke i det samme, men i et af de andre Værksteder ved Siden, da jeg kom ind og saae det nedstyrtede Gulv og tre Statuer borte og flere i Fare for at gaae samme Vei. Der var ikke lang Tid til at betænke sig, hvis man ikke vilde bebreide sig selv for Feighed eller Dumhed. Adonis i Marmor stod imellem Bæggen og Gullet i Gulvet; den kunde ingenlunde tages, førend der

var lagt Bialker over Hullet. Dette Arbejde paa Bialkerne blev Tenerani; imidlertid flyttede jeg med nogle Mand's Hjælp de øvrige Figurer, som stode paa samme Græs, der truede, hvert Dieblik at styrte ned, og da det første farlige Dieblik var forbi, flyttede vi Alting i et andet Bærksted, hvor Frisen staaer, og ordnede det der, saagodt det lod sig gjøre.

Omendstiondt alting giortes i den muligste Hast og Anstrængelse, saa er dog ingen Ting af det, som vi flyttede, blevet i det mindste bestadiget eller sønderslaaet.

Vi have ikke kunnet forudsee dette Uheld og altsaa umuligen kunnet forebygget det. De vil derfor, kiære Thorvaldsen, ikke vredes paa mig eller paa Tenerani, der virkelig have gjort, hvad der kunde gøres i dette Tilfælde; ogsaa Launitz kom os tilhjælp og flyttede.

I Florents finder De en tidligere Beretning af Tenerani og mig. Jeg beder derfor, tilgiv, at jeg ikke er mere udførlig. Brøndsted er endnu i Neapel tilligemed Prindsen.

Alting gaaer ordentligt og flittigt i Bærkstedet. En halv Dag har dette Uheld kun forstyrret os, saa jeg beder Dem, at beroliges derover, saa godt som det er nogenledes muligt. Tro mig, gode Thorvaldsen! mit inderligste Ønske var, da Farens Dieblik var forbi: Gid Thorvaldsen aldrig maa føle en værre Ulykke end denne! Godt var det vist ogsaa, at De ikke var tilstede, da De ikke kunde have ændret eller forekommet det.

En venlig Hilsen fra hele Bærkstedets Personale, som venter Dem med Venlighed og Tillid til Deres Godhed. En venlig Hilsen fra Elisa og hendes Moder! Lev vel! Lev vel!

Deres tro

Freund."

Af Friends første Brev, som han skrev til Florents, have vi Intet foresundet. Af Teneranis Brev, hvis Indhold er det Samme, erfare vi, at Abonisstatuens omtalte Redning, skuldes et Tilfælde. Kronprindsen af Bayern havde netop samme Formiddag meldt, at han vilde komme i Studiet, og for at gjøre mere Plads, var Abonis flyttet nærmere ind imod Væggen.

Da Thorvaldsen havde modtaget Friends Brev, afreiste han den 26de Novbr. fra Wien. Dog opholdt han sig den næste Dag i den nærliggende Neustadt, for i den derværende Kirke at udsøge en Plads til et Monument for den Keiserlige Feldtoimester, Grev von Kinsky, hvorom der i Wien var indledet Underhandling, som her skulde finde Afgiørelse. Derfra fortsatte han den 28de Reisen over Villach og Udine og ankom til Mestre om Aftenen, d. 2den Decbr. Dagen efter kom han til Venedig og forblev der i tre Dage. Om Aftenen, d. 6te, ankom han til Padua og næste Dag til Verona, saa tidligt, at han endnu kunde besøge Amphitheatret og nogle Kirker. I Mantua besaa han den følgende Dag Antiksamlingen, og d. 9de var han i Bologna. Da han oftere havde seet denne Stads Samlinger, reiste han, næste Morgen, Søndagen d. 10de, over Faenza til Forli og gjorde derfra næste Dag en Omvei over Cesena og Rimini til S. Cattolico, hvor han overnattede. Nu gif Reisen over Pesaro og Fano til Aquilano, og den 13de kom han om Aftenen til Nocera. Til denne gang at besøge sine Venner i Florents, eller til at hente sine to Breve, havde han hverken Tid eller Ro. Over Foligno og Spoleto naaede han Terni, og da han dog

maatte overnatte der, undlod han ikke at besøge Bandfaldet. Næste Morgen gik det atter over Civita Castellane, men han naaede kun til Nepi. Der maatte han overnatte. Den 16de December saae han atter fra la Storta Peterskuppelen og rullede snart over Ponte molle ind i det kiære Rom.

LXXXI.

Thorvaldsens Tilbagekomst til Rom. Prinds Christian Frederik og Gemalinde i Rom. Freund. Udtog af et Brev fra Etatsraad Hansen ang. Bestillinger hos Freund. Prof. Dahl i Rom. Hans Buste. Busterne af Prinds Christian Frederik og Gemalinde. Udkast til en Portraitstatue efter Prindsessen.

1820.

Efter den første hiertelige Modtagelse i Studierne og i Landsmændenes og Bøvnernes Kredse, blev Thorvaldsens Tilbagekomst festligholdt om Aftenen d. 28de Decbr. i Trattoriet Fiano af et Selskab, som bestod af mere end halvandet Hundrede, mest tydske, Kunstnere. Under Sangen og de løstede Bægere traadte Prinds Christian Frederik ind i Salen. Han var vendt tilbage fra Neapel og fremstillede sig uventet i denne Kreds med Begiering om at maatte deeltage i Festen og blev modtagen med Acclamation. Ved Thorvaldsens Side udbragte han en Skaal for Kunsten paa denne og paa hin Side Alperne, hvilken besvarede med et jublende: „Es lebe der Kronprinz von Dänemark!“

Thorvaldsen havde nu den Glæde, selv at kunne føre Prindsen og Prindsessen om imellem sine Værker og at være deres Vejleder blandt Roms Oldtidsminder.

Naturligviis blev mellem Prindsen og Thorvaldsen de ældre og nyere Bestillinger for Danmark en stadig Gienstand for den fortrolige Samtale, og Thorvaldsen lagde nu neppe Skiul paa, hvad der i disse Forhold var ham mindre behageligt. Blandt Andet synes Friends Forhold til de to Bygnings-Commissioner i Kiøbenhavn endnu ikke saa klarede, som han maatte ønske det, for med Glæde at tage fat paa Arbejder, der for hans Skyld vare blevne denne unge, brave Kunstner berøvede. Med nogle saadanne Optringer har han formodentlig mødt Prindsens Opmuntringer til snart at sætte Arbejderne for Frue Kirke igang, og Prindsen har deraf, allerede i de første Dage efter deres Møde i Rom, fundet sig foranlediget til at skrive til Kiøbenhavn og navnlig til Kirkens og Slottets Bygmester, for at faae disse Forhold i Orden.

Vi giøre denne Slutning af et Svar, som kort Tid efter indløb fra Etatsraad Hansen til Prindsen, der nu forelæste det for Thorvaldsen. Af dette Brev udbad vor Kunstner sig en Afskrift, formodentlig for dermed at kunne berolige sin Ven Freund.

Denne Gienpart, som Prindsen lod ham meddeles ved sin Cabinetssecretair, optage vi her saameget heller, da den tiener til at kaste noget Lys ind over de Forhold, der senere syntes næsten begravne i Mørket:

„Udtag af en Skrivelse fra Hr. Etatsraad og Overbygnings-Directeur Hansen til H. H. Prinds Christian Frederik, dateret 26 Januar 1821.

— — Det fornøier mig, at Etatsraad Thorvaldsen er lykkelig kommen tilbage; vi erindre os alle med Glæde hans Ophold her og beklage det Uheld, han har havt

med sit Værksted; men det bedrøver mig, at han for det første ei vil tænke paa Christus og hans Disciple. Naar blot Freund staaer iveien, da skal denne hans Følsomhed for sin Eleve let blive hævet. Jeg har talt med H. M. Kongen og de Herrer af Slotscommissjonen, at ham kunde overdrages at giøre de 4 Evangelister i de 4 Nicher inde i Slotskirken. Skade, at han ei har begyndt med Apostelen Johannes, saa kunde han strax giort ham til Evangelist. Nichernes Størrelse er 1 Al. 18 Tom. Bredder og 4 Al. 18 Tom. Høide.

Ligeledes ønsker jeg i de to store Nicher, der ere paa Marmortrappen i Kongens og Kronprindsens Etage, i den ene en siddende Figur, i den anden maaskee en liden Gruppe. Nichernes Størrelse er 2 Al. 6 Tom. brede og 5 Al. 12 Tom. høie.

Endnu er paa Kongens Trappe 6 Nicher, hvori skulle Figurer; Størrelsen af disse er 1 Al. 12 Tom. brede og 3 Al. 23 Tom. høie. Ligeledes er paa Dronningens Trappe 16 Nicher af samme Størrelse, hvori skulle Figurer. Maaskee naar vi faae Afstøbningerne af Etatsraad Thorvaldsens Arbejder, der imellem kunde findes nogle, som kunde passe hertil. Vi behøve og to Figurer i Portalet af Slotskirken, men det var ønskeligt, naar disse kunde blive af brændt Leer, da de komme i fri Luft. Størrelsen af disse Nicher er 1 Al. 20 Tom. brede, og 4 Al. 20 Tom. høie. Det forstaaer sig af sig selv, at alt er dansk Maal. Ved Domhuset fattes ligeledes 2 Figurer, Solon og Eucurg. Iøvrigt veed Etatsraad Thorvaldsen Besteed om Alt, hvad man ønsker til disse offentlige Bygninger, og har bekommet Maalene med, da han reiste; han kan derfor bedst bestemme, hvad Freund skal begynde paa. Dette er mig overdraget at melde ham fra Commissjonen. Lør jeg derfor underdanigst bede Deres Høihed at underrette Hr. Etatsraad Thorvaldsen og Freund herom, og iøvrigt bede Ven Thorvaldsen betænke, at Frue

Kirke ei kan indviés, inden hans Christus indtager sin Plads i Hvalteret, og hans Apostle i Nicherne. Man venter og, at Freund vil stræbe af alle Kræfter, for paa bedste og letteste Maade at fremme de Arbeider, ham overdrages, efter Aftale med Statsraad Thorvaldsen, da Forlængelsen af hans Stipendium af den Kongl. Kasse er grundet paa dette Haab. —

„Ovenstaaende Uddrag har jeg, efter S. S. naadigste Befaling, den Gode herved at meddele Deres Høivelbaarenhed.

Rom, d. 2 Marts 1821.

Adler.“

Saaledes var der altsaa, med Hensyn til Freund, ingen Hindring for Thorvaldsen i at overtage og snart at paabegynde Arbeiderne til Frue Kirke. At Freund aldrig modtog nogen af disse mange Bestillinger, og at man senere, da han hiemsendte sin Lucas og sin Merkur, ikke tog Hensyn til dem, er vel en Bemærkning, som ikke hører under Thorvaldsens Biographie, men som dog ligger ved Siden af den.

Paa denne Tid ankom Landstabsmaleren, Prof. Dahl fra Dresden, opmuntret til et Besøg i Italien baade af Thorvaldsen, som nylig havde lært ham at kiende i Dresden, og af Prinds Christian, som ønskede ham i sit Følge paa Rejse til Neapel. Denne geniale Kunstner, der ligesom Thorvaldsen var et Smykke for den danske Kunstskole, blev ved sin personlige Elskværdighed vor Kunstner ualmindelig kjær. Thorvaldsen modelerede hans Buste, som senere udførtes i Marmor, og da han i hoi Grad yndede hans Malerier, købte han næsten alle de Arbeider, Dahl i dette Aar udførte som Frugter af sin italienske Rejse.

Prindsens og Prindsessens Tilstedeværelse i Rom blev af Thorvaldsen benyttet til at gjøre det skønne, fyrstelige Pærs Buxter, hvilke senere bleve udførte i Marmor og oftere gientagne. Men ved denne Leilighed gjorde vor Kunstner ogsaa en Skizze til en Portraitstatue af Prindsesse Caroline Amalie, som Prindsen ønskede udført. Tiden til Herkabet's Afreise var imidlertid rykket saa nær, at en strængere udført Model efter Naturen ikke forinden kunde bringes tilveie, og skiondt vi senere ville erfare, at Thorvaldsen, paa Prindsens stadige Opfordring, forsøgte at fremkalde dette Billede i en udført Model, blev det dog, ved de mellemløbende Aar, omsider kun at betragte som et ufuldendt Arbeide.

Efter Paaskeugens Hvitideligheder tiltraadte Prinds Christian Frederik med Gemalinde og Følge Afreisen til Florents. Foruden de omtalte Bestillinger paa Buxterne og Portraitstatuen, ønskede den kunstelskende Fyrste endnu at bevare sig et Indtryk af vor Kunstners Studio i et Antal af mindre Copier, som han overdrog Freund at lade modelere efter Mesterens navnkundigste Bærker, og derefter at støbes og udføres i forgyldt Bronze hos Sollage og Hopfgarten til et Taffelservice.

LXXXII.

Sulpitz Boisserée. Mere om Monumentet for Goethe. Kronprinds Ludvig af Bayern i Rom. Hans Buste. Fest for ham hos Mad. Buti. Udskrift af Brøndstedts Dagbog. Taksigelseskri- velse fra Kronprinds Ludvig. Om Albaneserinden Vittoria Car- doni. Udflugt til Blomsterfesten i Genzano. Improvisatoren Bart. Sestini.

1821.

I München havde man altsaa andengang forgieves ventet at see Thorvaldsen, da han ved hint Uheld maatte ile fra Wien tilbage til sine Studier.

Det der aftalte Møde med Sulpitz Boisserée var imidlertid allerede dengang opgivet. Under 29de Octbr. 1820 havde denne Ven ladet ham vide, at Udgivelsen af hans store Bærk om Collner-Domkirken havde kaldet ham til Paris. Angaaende Goethes Monument var der i Frankfurt ind- traadt den Forandring, at da Dannecker, paa Grund af sin Kones Sygdom, havde afflaaet at udføre den paa- tænkte colossale Buste, havde Foreningen nu henvendt sig til Rauch i Berlin og agtede, istedetfor en Buste, hellere at lade udføre en Goethes Statue til Rotunden, en Plan, som Erindringen om Rauchs Dronning Louises Monument havde opmuntret til, men som Boisserée ikke gav sit

Bifald. Man takkede Thorvaldsen for hans Tilbud, at ville paatage sig Basrelieffet og Boisseriee vnskede at høre hans Mening, ihenseende til Valget af en Statue istedetfor en Buste.

Derfom Thorvaldsen var kommen til München, hvilket alt længe havde været hans Hensigt — havde han dog paa denne Tid ikke truffet sin høie Belynder i Himmets. Kronprinds Ludvig var netop reist til Italien og haabede at mødes med Thorvaldsen i Rom.

Om den bayerste Fyrstes Ophold dennegang i Rom vide vi kun, at Thorvaldsen benyttede den til at udføre hans Buste, og at Kronprindsen i sin Glæde derover tilfagde ham, at ville oversende ham sit Portrait.

Naar Kronprinds Ludvig var i Rom, manglede det ikke paa festlige Sammenkomster af de tydske Kunstnere, og Thorvaldsen regnedes til denne Kreds, ligesom ogsaa i Almindelighed alle danske, i Rom værende Kunstnere. Men hvad der dennegang især maa fremhæves, er, at Thorvaldsen selv gjorde en Fest for sin Belynder, et Slags Kunstnerbal hos Mad. Buti, da hans Afreise forestod.

Vi finde en Optegnelse herom i Brøndstedts Dagbog, hvor han under 2den Mai 1821 har nedskrevet:

„Imedens den romerske fine Verden dandsede hos Mr. le Comte de Blacas d'Aulps i Søndags, dandsede Hs. Kongl. Höihed, Kronprindsen af Bayern, med os Andre paa et fornöieligt lille Konstnerbal, som Thorvaldsen havde foranstaltet til Afskeed for denne elskverdige Herre, som forlod os Dagen derpaa, iforgaars, for at drage tilbage til München.“ —

Og hvilken Glæde Thorvaldsen her havde forskaffet sin kongelige Ven, erfare vi af et Brev, som Kronprindsen skrev til ham efter Tilbagekomsten til München:

„Hr. Staatsrath, — nein! — nicht so! Lieber, guter, großer Thorvaldsen! Was dieser Name ausdrückt, vermögen keine Könige zu geben; wenn blutiger Kriegsrühm längst verklungen, lebt rein und hehr, noch segensvoll, des großen Künstlers Namen; erzeugend leben seine Werke fort.

Das herzliche Fest, das mein herzlicher Thorvaldsen mir gab, verschönte noch meine letzten Stunden in Rom, machten aber meinen Abschied schwer.

Dite della mia parte molte belle cose alla brava famiglia Buti ed al Nano, e non dimenticatemmi presso la vera, la verissima romana, la Signora Girometti, neppure presso l'amabile Moretta.

Daß Rom mir noch näher erscheine, reiste ich in 10 Tagen hieher,*) heimisch bin ich in ihm, und meinem Herzen nahe seydh ihr lieben, guten Menschen. Da ich morgen nach Würzburg abgehe, wäre es möglich, daß mein Bildniß erst diesen Winter nach Rom komme; lieber so spät, als daß Sie kein gutes bekämen, der Sie in Marmor mich lebend dargestellt. Nun Lebewohl bis auf Wiedersehen.

Meinen Thorvaldsen sehr schätzender
Ludwig, Kronprinz.“

Nymphenburg, 15 Mai 1821.

I de tre Maaneder, Thorvaldsen saaledes havde levet i behagelige Afspredelser efter sin Tilbagekomst, spillede en Episode ind i hans Kunstnerliv, under Skikkelse af en

*) Til Nymphenburg.

vidunderlig skøn, lille Pige fra Albano, som satte Roms første Kunstnere i Bevægelse med Farver og Former, uden at det blev Nogen af dem alle, ikke engang Thorvaldsen, forundt, i denne Beddestrid at give et tilfredsstillende Billede af hendes uesterlignelige Skønhed.

Hun var allerede fremdraget af det stille Skul i en af Albanos Biingaarde, da Thorvaldsen vendte tilbage, og det var i Villa Malta, i den hannoveranske Ministers, Baron v. Redens Familie, at hendes Skønhed var bleven fremstillet som et uopnaeligt Ideal for flere af Roms Malere og Billedhuggere, da ogsaa Thorvaldsen her førstegang skulde see hende. Vi forefinde, herhenhørende, følgende Linier til vor Kunstner fra Baronesse Elisa von Reden.

„Die kleine Albaneserin, von welcher ich Ihnen bei dem Prinzen von Dänemark sprach, ist so eben angekommen und bleibt bis 4 Uhr bei mir. Wenn es Ihnen Vergnügen machen kann, sie zu sehen, wird es mich sehr freuen, sie Ihnen zu zeigen. Sollten Sie heute keine Zeit haben, so könnte ich sie auch wohl noch morgen hier behalten.

Elisa v. Reden.

A1

Illmo S. C. Thorwaldsen.“

Den daværende Legationssecretair ved det hannoveranske Gesandtskab i Rom, Hr. A. Kestner, som havde været den lykkelige Opdager af denne Stjerne af første Rang, har selv stienket os en Meddelelse, angaaende denne unge Piges Fremtræden i Kunstverdenen, og efter hans Fortælling*) optage vi det væsentligste.

*) A. Kestner: Röm. Studien. Berlin 1850. 81—93.

En Sommeraften i 1820 bemærkede Hr. Kestner ved at ride igiennem Albano en ung Pige af overordentlig Skønhed udenfor et fattigt Huus, hvor hun sad og strikede. Da hun et Dieblif hævede sit Hoved, for at see den, som red forbi, overraskedes han i den Grad, at han nogle Dage efter, ledsaget af en Veninde, igien opsøgte Huset, for at gjøre den fattige Biingaardsmand et Besøg og for at see hans skønne Datter. Der stiftedes Bekendtskab, og Dagen efter førtes den 13aarige Pige, iført det smukke Costume fra Albano, ved sin Moders Haand til den tydske Familie, som boede i Nærheden. Hendes Navn var Vittoria Cardoni, eller Cardoni, altsaa paa Dansk: Tidsejlblomst, og hendes Skønhed, som forhøiedes af et ædelt og frimodigt Væsen, overraskede Alle, som saae hende, og hos Husets Døttre mødte hun en Venlighed, som snart gjorde hende som hjemme der i Huset. I September vendte von Redens Familie tilbage fra sin Villeggiatura og aabnede sine Cirkler i Rom. Vittoria blev med sin hele Familie indbudet til et Ophold i Rom, og i Villa di Malta, hvor v. Redens boede, var hun dagligt nogle Timer tilstede, medens Kunstnerne omkring hende forsøgte at opfatte denne mærkelige Skønhed ved deres Kunst. Men den overfløi alle deres talentfuldeste Bestræbelser. Billedhuggerne Wilh. Schadow, Tenerani, Trentanove, Bystrom og flere havde modeleret hendes Buste; ligesaa mange Malere med Horace Vernet i Spidsen havde malet Billeder, men alle maatte i denne Kamp give sig tabt, og det var deres eenstemmige Erklæring, at Ingen af dem Alle havde ganske opfattet hendes Skønhed. Men ligesaa forunderligt som betydningsfuldt i Kunsten viste det sig tillige, at imellem

alle disse Billeder af den skønne Piges Mafyn, opfattede med saamegen Genialitet og Dygtighed, var der ved Conferencen ikke to, som lignede hinanden, fordi Enhver havde søgt Sit i denne Skønhedens Mangfoldighed.

Thorvaldsen var, som sagt, ikke heldigere. Hans Buste efter hende blev imidlertid bestilt af en engelsk Dame og udførtes i 1822 i Marmor, og han optog den i sit Billede af den unge Moder med Børnene i Frontonen til Frue Kirke.

Thorvaldsens Befindende var paa denne Tid meget godt, dog led han i et Par af disse Maaneder af en Dienesygdom, som hindrede ham i at arbejde, men ikke i at deeltage i landlige Udflugter og Udspreddelser.

Vi finde ham saaledes d. 24de Juni paa Veien til Blomsterfesten i Genzano i et muntert Selskab, hvoriblandt den berømte Improvisator, Bartolomeo Sestini. I den skønne Allee, som fører langsmed Albanersøen til Castel Gandolfo, havde Selskabet strakt sig til Hvile, og Thorvaldsen, henrykt over den omgivende Naturs Skønhed, opfordrede Sestini til Sang. „Syng!“ sagde han paa sin lakoniske Maade, og, efter nogle tankefulde Diebliffe, hævede Improvisatoren sin Stemme og sang:

„Di sotto a queste piante

Gli occhi d'intorno giro,

E della natura miro

La semplice beltà.

Cinto da questi colli

Veggio tranquillo e vago

Il cristallino lago

In cui si specchia il sol!“

„Efterhaanden“ — vedbliver den Forfatter, *) som var tilstede og som har fortalt dette, — „efterhaanden som den vakkre Sanger kom mere i Flamme, tiltog hans Stemme i Klarhed og Udtryk. Hans Dine hæstede sig snart mod Himlen, snart svævede de hen over det yndige Landskab og søgte og fandt Stof i den rige Omgivelse. Enkelte Bifaldsyttringer under Sangen opflammede endmere den blege, fyrige Sestini, hvis Dine tindrede som Stierner. Tilfids stod han i luende Begeistring som en af Apollo inspireret Præst, og, da han endte med disse Linier:

„Oh! come rende estatico
L'incantatrice scena;
Terra cotanto amena
In terra mai non fu!“

da lød Alles Bifaldsraab høit og inderligt fra Læberne.“

Vor Kunstner elskede denne Sanger overordentlig høit og havde i denne Sommer oftere stor Nydelse i hans Selskab. Vi skulle i det Følgende see, at han ogsaa deelte denne ulykkelige Vens Sorger.

---

*) F. C. Hillerup, *Italia*, I. p. 105.

LXXXIII.

Nye Værker forberedes umærkeligt. Buste af Lord Gower. Buster af Lord Lucans Døtre. Buster af Mad. Vernot, af Comtesse Nugent og af hans Datter, Elisa. Cortonia paaminder atter om Jason. Bestilling paa Prindsesse Caroline Amalies Statue. Grev Sommariva ved Comosøen. Skrivelse fra Prinds Christian fra Luzern om Schweitzer-Monumentets Afdækning. Prindsens Uttringer om den Nordiske Mythologie i Forhold til Kunsten.

1821.

Saa overvældet af nye Bestillinger vor Kunstner endogsaa var, da han igien, efter et Aars Fraværelse, kom tilbage til sine Studier, spore vi dog, med Undtagelse af de fire nævnte Buster, ikke nogen synderlig Virksomhed for hans eget nærmeste Bedkommende. I Studierne arbejdedes der som sædvanligt paa Fuldførelsen af de ældre Bestillinger, men det meget Nye syntes endnu ikke at ville fremtræde. Ved de fyrstelige og andre Besøg adspredtes han vel for en stor Deel, men albeles uden Bestæftigelse har han ikke heller kunnet leve.

Det lader sig ikke bestemt paavise af det Foreliggende, men af det Følgende kan man derimod dristig slutte tilbage, at var han end tilsyneladende ikke bestæftiget paa denne Tid, saa har hans Aand dog under denne Hvile arbeidet med en

mærkværdig Frugtbarhed; thi mange af de Skikkelser, som snart i det følgende Nar skulde herligt fremstaa under hans talrige Medarbejderes Hænder, undfangedes i disse Dage under hans store Kunstnerhierte. Vi skulle paa sit Sted see disse første Udkast og Skizzer fremnylbredte fra hans Haand som ved et mægtigt Bliv! Saadanne Epocher var hans egentlige Kunstnerliv, mere end dem, vi sædvanligt beskrive som hans frugtbareste Tider.

Imidlertid finde vi ogsaa her Spor af, at han nu og da, med en Hurtighed, som saa let lader Arbeidet selv undgaa vor Opmærksomhed, har tilfredsstillet giennemreisende Familier med at modelere Buxter, som derefter bragtes under Marmorarbejdernes Hænder i Studiet. Som saadanne finde vi Anledning til her at nævne en Buxte af Lord Gower, to efter Lord Lucans Døttre, en Mad. Bernots Buxte og en Buxte af Comtesse Nugent, endelig ogsaa en Buxte af sin Datter Elisa, alle Arbejder, der, som Regnskabsbøgerne vise, vare under Behandling i Marmor i de følgende Maaneder.

Men midt under den foromtalte aandrige Virksomhed i den første Halvdeel af 1821 var vor Kunstner langt fra ikke fri for disse pinlige Paamindelser, som fulgte paa hans letfindigt givne Løfter i Tider, da det blot gjaldt ham om at berolige og at vinde Udsættelse.

Da vi omtalte hans Afreise fra Rom i 1819, sluttede vi med Beretningen om, hvorledes han, umiddelbart for Reisens Tiltrædelse, overraskedes af en gientagen Paamindelse fra Th. Hope angaaende Jason, og hvorledes han, for at undgaa Torlonia, der af Hope var bemyndiget

i dette Mellemværende, søgte Chiaveri's Bistand.*) Sand-
synlighviis har han dog ikke undladt, at giøre Torlonia et
Afskedsbesøg, og, da Sagen angaaende Jason nødvendigt
maatte udsættes til hans Tilbagekomst, gav han da Tor-
lonia det Løfte, at Jason's Fuldførelse strax skulde blive
iværksat ved hans Tilbagekomst. Dette Løfte holdt han
ogsaa punktligt, og Studiets Regnskabsbog udviser, at de to
Marmorarbeidere Raggi og Bogazzi have i Decbr. 1820,
indtil Septbr. 1821 været beskæftigede med Jason. Men
den Frist, han havde faaet af Torlonia, var udløben i Mai
1821, og Statuen manglede ialfald endnu meget af det,
som Thorvaldsen med egen Haand vilde lægge i den.

Nu havde Rygtet om de mange nye Bestillinger, vor
Kunstner bragte tilbage fra Kiøbenhavn og Warschau, for-
modentlig ogsaa naaet til Hope, og han havde fuld god
Grund til, nu mere end før, at mistvivle om nogensinde at
faae sin Jason. Da Maimaaned kom, præsenterede Tor-
lonia Thorvaldsen en Afskrift af Contracten mellem ham
og Hope af Marts 1803, og, da endnu ikke engang nogle
Maaneders Udsættelse havde klaret Sagen, modtog Thor-
valdsen i August følgende Skrivelse:

"Monsieur le Chevalier.

Nous voilà, Monsieur, à la fin de l'été, selon
vos promesses je dois croire, que la Statue du
Jason, appartenant à Mons. Hope, soit finie et
prête à partir.

---

*) Thorvaldsen i Rom. I. p. 440.

D'après ce que Vous me fites écrire à ce Monsieur au commencement de la saison, vous devez bien sentir, combien je me trouve compromis à votre égard.

Veillez donc m'honorer d'une réponse, que je ne doute pas, qui sera telle, que je me dois expecter, d'après la parole que Vous, Monsieur, me donnâtes, afin que je puisse donner les ordres nécessaires pour en faire suivre l'expédition.

Je Vous réitère, Monsieur le Chevalier, les sentimens de mon estime, et je vous prie de me croire
Monsieur

Torlonia."

Men — vi maae endnu en Stund, — ligesom Sir Thomas Hope, — have Taalmodighed og Overbærenhed med vor Kunstner. Vi skulle snart erfare, hvorledes han ogsaa paa denne samme Tid beleiredes fra en anden Side, og hvorledes han dog omsider klarede nogenlunde godt for sig.

Vi vende os til Afspredelse mod blidere Egne. Fra Prinds Christian, som i Midten af April var ankommen med Gemalinde og Følge til Florents, modtog Thorvaldsen en Skrivelse med Bestilling paa og Maal til den Statue, som onskedes udført efter den lille foromtalte Skizze til en Portraitstatue af Prindsesse Caroline Amalie.

Grev Sommariva havde tilbragt Vinteren paa sin Villa ved Comosøen, og havde derfra tiltænkt vor Kunstner et Besøg i Rom i Baasfeugen, for ved denne Leilighed baade

at see til sin Frise („nostra grand'opera“) og tillige at hilse paa det danske Fyrstepar. Men Sygdom havde hindret denne Plan, og nu havde han den Glæde, at Prindsen og Prindsessen med deres hele Følge bærede ham med et Besøg paa hans skionne Villa. Dette skete i Junimaaned, og han undlod ikke, i et Brev af 20de Juni 1821 at meddele sin Ven Thorvaldsen sin Glæde over denne Raadesbeviisning.

Af dette Brev erfare vi, at Deres Kongl. Høiheder, efter nogle Dages Ophold, vare afreiste fra Villa Sommariva d. 19de Juni ad Simplonveien ind i Schweiz, og at Prindsen ved sin Afreise havde gjort Greven en Foræring af sin egen og af sin Gemalindes Buste i Marmor, en Grindring, som han vilde modtage igiennem Thorvaldsen.

Angaaende sit Exemplar af Frisen udtalte han sig med Længsel. „Mi consola pure di sapere, che il nostro gran lavoro, com' Ella si compiace di dirmi, si avanzi con energia, e che quindi il pezzo di mezzo sia composto dalla divina Sua mano. Le giuro, che sono impaziente di venire ad abbracciare l'esimio Autore, etc.“ Hans Længsel efter dette Arbejde, og hans Ønske, at kunne føre en Afbildning deraf med sig paa sine Reiser mellem Paris og Mailand, foranledigede, at han paa denne Tid overdrog Steenskiæreren Pistrini i Rom, at udføre en lille Copi af Frisen i pietre dure, en Bestilling, som havde tilfølg, at smaa Aftryk i Scagliola senere kom i Handelen.

Vi følge nu Prinds Christians Reise over Simplon ind i Schweiz, for fra Luzern at meddele et Brev fra Hans Kongl. Høihed til Thorvaldsen om den Fest, som der fandt Sted ved Afslutningen af Schweitzer-Monumentet.

Luzern, d. 12 August 1821.

„Kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen!

Jeg har tænkt saameget paa Dem i disse Dage og glædet mig over et af de uforgængeligste Kunstværker, der skildes Deres skabende Genie, at jeg i Sandhed ei kan nægte mig den Glæde, at underholde mig med Dem om en Gienstand, der ikke kan andet end høiligen interessere Dem.

Omstændighederne søiede sig saaledes, at jeg netop kunde overvære det Luzerner-Mindesmærkes Indvielse, og denne Fests Anledning, men i lige Grad den Interesse, jeg maatte føle for et Kunstværk, der skildte Dem sin Oprindelse, opfordrede mig til ei at undslaa mig for Deeltagelse i denne Fest, som havde samlet mangfoldige Fremmede (og) Schweizere fra alle Cantoner og flere gamle Schweizer-Militaire, som enten ved egen Deeltagelse eller ved Paarørendes og Cameraters Forliis havde hine Rødsels-scener i levende Minde. Festen bestod i en Stælemesse, musikalsk Requiem, om Formiddagen i Kirken, og om Eftermiddagen skulde Indvielsen selv foregaae paa Stedet foran Monumentet; men Veiret var saa ugunstigt, det regnede hele Dagen saa heftigt, at ogsaa denne Deel af Festsigheden maatte holdes i Kirken, og da det var temmelig langt og kun idelig Gientagelse af Navne, hvad som forelæstes, faldt det noget i det Riedsommelige. Det bedste af det Hele var det, De havde Deel i og som skildes Dem, nemlig Monumentets Anstuelse; fra Kirken, da det til den Tid regnede mindre, begave vi os nemlig alle til Stedet, og man lod da Teppet falde, som tilbød Løven. Den Virkning, som samme paa Stedet gjør, lader sig ei beskrive. Dyb Følelse betog alle, eenstemmige vare Lovtalerne, aldrig kunde noget mere passende, noget skønnere Mindesmærke tænkes. Jeg glædede

mig over at høre denne Meningshyttring. De behøver ei denne Berømmelse, den forøger ei Deres Kunstnerhæder, men man kan dog ei andet, end glæde sig over den almene Erkiendelse af Deres høie Kunstnerværd. Fortient Roes maa jeg yde den Billedhugger, der har udført Løven efter Deres Model. Han har med Færdighed og Nøiagtighed uddraget den efter Punkterne paa Modellen; Udtrykket i det døende Die er, hvad det bør være, fort sagt, jeg er vis paa, at De vilde være fornøiet med hans Arbeide. Han høstede den Roes, ham tilkom, og jeg troer nok, at man ved et Sammensud vil see at lette ham Rejsen til Italien, hvor jeg er vis paa, at han i Dem vilde finde en Beskytter og Veileder. Hans Navn er Ahorn, fra Costanz, og han har lært det mekaniske af Kunsten i München. Først, troer jeg, en anden, mere dannet Kunstner skulde have udført Arbeidet, men han forlod samme formedelst Ueusterrettelighed, og denne, som det synes, talentfulde Arbeider paatog sig det, da han allerede var ansat derved som Mestersvend.

En synderlig Hændelse, som blev meget bemærket, maa jeg dog underrette Dem om, nemlig, at neppe var Løven fri og ubedækket, førend man saae en hvid Due svæve udenfor Hvalvingen og omsider sætte sig paa Lovens Man, indtil den atter fløi op og forsvandt i Bustene ovenfor samme. Saare malerisk var dette Syn, og i Oldtiden vilde det have giældet for et lykkeligt Varsel.

Jeg hører altid med Glæde, at De er velbefindende, og at De arbeider meget; jo mere jo bedre, det have vi alle godt af.

Skøndt Modellen af Hyrdebreenen desværre ikke kom ubestadiget i mine Hænder, saa har jeg dog kunnet skionne, hvor uførligneligt Copierne af Deres Mesterværker ville tage sig ud i det forgyldte Metal, og jeg har ikke kunnet nægte mig selv, at bestille de øvrige. Jeg troer

at Porphyr-Fodstykker med forgyldte Zirater vil være det kiggneste og skriver jeg derom til Freund.

Det er mig kiært, at man har udsat Præmier for Tegninger til Basreliefs eller Malerier, hvortil Sujetterne ere tagne af den nordiske Mythologie. Jeg veed nok, at der ei kan være Spørgsmaal om, for Dem at tegne for Præmien, men det vilde være afgjørende for Sagen og for at redde den nordiske Mythologies saa stammeligen angrebne Værd, (der dog altid kan og bør beholde Interesse, ja Værd for nordiske Kunstnere), naar De, hvis De dertil fandt ( ) og Billie, vilde udkaste nogle Tegninger og tilstille mig eller Academiet samme. Dette vilde tillige lukke Munden paa de Personer, der med mageløs Uforstømmethed og Usandsfærdighed har lagt Dem Ord i Munden, som De aldrig har tænkt paa at sige og som ei heller lignede Deres Dittringer. Det er mig kun om at gjøre, at Sandhed kommer for en Dag, og at Ondskab og Partiaand ei skal tilslutte en Mark, hvorpaa nordiske Kunstnere maaskee med Held og passende kunde vinde Hæder og Berømmelse. Skulde Freund tegne for Præmien, da vilde De maaskee bistaae ham med gode Raad.

Vi have tilendebragt en interessant Reise i Schweiz, kun maadeligen bistaaede af Veiret, det er sandt, men dog er os ikke undgaaet noget seeværdigt i Berner Oberland, paa St. Gothard eller fra Rigi. Jeg agter endnu at foretage nogle Toure i Schweiz, medens Prindsessen besøger Badene i Plombières, mere af Forsigtighed og da hun har Lid dertil, end af Nødvendighed; thi Hendes Helbred har været meget ønskeligt paa hele Reisen. Hun hilser Dem mangfoldigen. Vi gaae i October til Frankrig og Paris, næste Foraar hjem. Baron Schubart er paa Hjemreisen til Danmark siden

den 22de Juli. Prinds Bentheim har ogsaa forladt os; alle de andre Personer af vort Følge hilser Dem forbindtligt.

Jeg er velbefindende og henlever, kiære Hr. Statsraad Thorvaldsen, Deres

forbundne og velvillige

Christian Frederik."

LXXXIV.

Paamindelser fra Warschau ang. Poniatowski's Monument. Monumentet for Grev Potocki udføres. Grev Mokronoski's Dod. Fyrst v. Schwarzenbergs Døste. Hans Monument. Thorvaldsen skriver til Fyrst v. Metternich.

1821.

Da man i Warschau ikke havde hørt fra Thorvaldsen eller om Udførelsen af Bestillingerne i de tre forløbne Maaneder, saa udekleve Paamindelserne ikke længer end til i Februar 1821, da Grev Mokronoski skrev til ham, at man med Utaalmødighed ventede, og dette saameget mere, som Besøget i Warschau saa betydeligt havde vaakt Contribuenternes Velvillie.

Men han havde, som man vil indsee, endnu ikke kunnet begynde et saa betydeligt Arbejde, hvorover han først nu havde faaet en friere Raadighed. Han ilede derfor ikke heller med Svaret, og da det udeblev i Maaneder, fik han under 2den Juni atter en Paamindelse.

I de samme Breve havde Grev Mokronoski tillige bragt Monumentet over Grev Potocki i Grindring, da han ogsaa havde overtaget denne Sags Forhandlinger. Han forelagde nu Thorvaldsen en Gienpart af Contracten, som han paa Grevinde Potocka's Vegne ønskede

affluttet, men dette Aktstykke have vi ikke foresundet. Vi erfare kun af den herhenhørende Brevverling, at denne Sag først nu var bragt ganske i det Rene i Krakau, da Pladsen til Monumentet omsider bestemtes til det Sted, Thorvaldsen selv havde paaviist, nemlig ved en godt belyst Muur i Capellet Szaniawski, og at Opgaven var en Portraitstatue med tilhørende Basrelief paa Fodstykket.

Dette Arbeide blev strax sat i værk. Skizzen var snart færdig fra Thorvaldsens Haand, og han lod nu Tenerani begynde paa Modellen. Allerede ved Udgangen af Juni 1821 optog Kunstfesterretningerne fra Rom dette nye Værk af Thorvaldsen.*)

Men at svare Grev Mokronoski paa hans Breve, blev udsat indtil videre, og som en Følge heraf modtog han en gientagen Paamindeelse under 7de Septbr. 1821, hvori det, angaaende Poniatowski's Monument, hedder:

"Il serait inutile de Vous fatiguer avec des demandes réitérées sur ce qui regarde le plus prompt accomplissement du monument à la mémoire du feu Prince Poniatowski. Il faut que des raisons bien réelles Vous aient empêché d'y travailler avec suite. Vous même, Monsieur le Chevalier, en quittant Varsovie, Vous nous aviez donné l'assurance que l'exécution de cet ouvrage seroit le premier travail auquel Vous prêteriez la main."

For at fremsthynde baade denne Sag og Monumentet over Grev Potocki, hvis Fremgang man endnu ikke havde

---

*) Lüb. Kunstblatt, 1821, Nr. 62.

erfaret, var dette sidste Brev overbragt Thorvaldsen egenhændigt af Grev Bernard Potocki, en Slægtning af den Afdøde, af hvis Nærværelse i Rom man formodentlig ventede mere, end af en fortsat Correspondence.

I October overtog Thorvaldsen selv den af Tenerani forberedede Portraitstatue og giennemførte og fuldendte nu dette skønne Værk i ganske kort Tid, man har sagt, i fem Dage. *)

Det Værk, som her fremstod, have vi allerede betegnet som en af Kunstnerens skønneste Portraitstatuer, maaske den skønneste. Malinski, Thorvaldsens Rejsefælle, havde allerede i Warschau modeleret en Buste af den Afdøde, som var medbragt som Forbillede for Hovedets Lighed. Forrigt vil man erindre, at Opgaven indeholdt en Opfordring til at tage den belvederiske Apollo til Forbillede, det Nærmeste, hvormed den unge Helts Legemsskønhed kunde sammenlignes.

Thorvaldsen fremstillede altsaa den Forevige i en Skikkelse, som minder om det opgivne Forbillede. Den venstre Arm er støttet mod Sværdet, medens den høire hviler imod Høften. Ved hans Fod et Brystpyntser, der er smykket med den polske Drn.

Angaaende Basrelieffet finde vi blandt de efterladte Udkast og Tegninger et Blad, som viser, at Kunstneren har været i Tvivl, om han i dette skulde fremstille en staaende Victoria med Skjoldet, eller en siddende Dødens Genius. Men dette Spørgsmaal tilhører en senere Tid.

Det Brev, Grev Mokronoski havde skrevet til Thorvaldsen under 7de Septbr. 1821, og hvoraf vi have givet

*) London Mag. 1822. I. p. 196.

et Uddrag, blev det sidste fra denne Haand om denne Sag. Det fædrenelandste Anliggende, han saa levende havde bestræbt sig for, blev endnu betegnet ved hans Død. Den samme Dag, paa hvilken Fyrst Poniatowski havde sat sit unge Liv til i Elfteren, d. 19de Octbr., blev i 1821 Grev Mokronoski's Dødsdag.

Vi have meddeelt, at Thorvaldsen under Opholdet i Troppau var af Keiser Franz bleven opfordret til i Wien at udsøge en passende Plads i en af Kirkerne til et Monument over Fyrst Schwarzenberg. Iøvrigt synes denne Sag at være afgjort med Fyrst Metternich. At Bestillingen kom paa det Nene, spores blandt andet ogsaa deraf, at den blev offentlig omtalt saaledes i Wien, i November 1820.*)

Bor Kunstner synes allerede paa Rejsen at have syset i Tankerne med denne Composition. Dette slutte vi af et Udkaft til dette Monument paa et af Brevene fra denne Tid. Der findes ikke mindre end fire saadanne mellem hans efterladte Tegninger og deriblandt især en udført Bentejning, formodentlig efter den Skizze til det hele Monument, han modelerede i Rom, og det vil erfares, at han ogsaa sendte Fyrst Metternich en Tegning deraf.

Portraitstatuen er i denne Skizze fremstillet fritstaaende paa et Fodstykke, som er smykket med et historiskt Basrelief: Schwarzenbergs Indtog i Leipzig; paa den ene Side

---

*) Wiener Zeitschr. für Kunst, Literat. &c. 1820. Nr. 139 indeholder i denne Anledning et Digt til Thorvaldsen af Hofraad Sonnleitner.

en qvindelig Statue, Nemesis, paa den anden Side Victoria, som rækker sin Krands hen over Basrelieffet. Foran paa Soffelens Trin en colossal Løve.

Som et Forarbejde havde Thorvaldsen allerede paa denne samme Tid modelleret Schwarzenbergs Buste, formodentlig efter en ham tilsendt Gipsmaske.

Saaledes stod denne Sag i Begyndelsen af October 1821, da Thorvaldsen modtog Underretning i et Brev fra Florents om, at en Keiserlig østerrigsk Oberst, Hr. v. Boehm, tidligere Adjutant hos Fyrst Schwarzenberg, vilde i disse Dage indfinde sig, med det Ønske, at see baade Udkastet til Monumentet og Fyrstens Buste.

Om dette Besøg har haft nogen Indflydelse paa Monumentets Skiebne, vide vi ikke. Derimod viser det sig, at vor Kunstner nogle Dage senere har fundet sig foranlediget til at skrive et Brev til Fyrst Metternich, og imellem Brøndstedts Papirer finde vi følgende Concept, hvormed han i denne Sag har hjulpet sin Ven Thorvaldsen.

Thorvaldsen skrev til Fyrst v. Metternich saaledes:

Rom d. 12 Oct. 1821.

„Durchlauchtigster Prinz, gnädiger Herr!

Ew. Durchl. werden gnädigst entschuldigen, daß es einige Zeit nach meiner Zurückkunft nach Rom dauerte, bevor ich an einer Arbeit, die auch mich selbst ganz vorzüglich interessirt, ich meine das Monument für den seeligen Fürsten v. Schwarzenberg, habe Hand legen können. Arbeiten und Geschäfte hatten sich während meiner Abwesenheit vielfach aufgehäuft; auch erforderte das etwas

unangenehme Ereigniß, daß der Boden in einem meiner Studien tief eingestürzt war, schleunige Wiederherstellung, und ich wollte jenes größere Monument nicht früher anfangen, bis ich sicher war, selbiges ununterbrochen fortsetzen zu können. Dieß ist jetzt der Fall, und eine allerhöchste Genehmigung derjenigen Idee, welche ich durch meine erste kleine Skizze auszudrücken mich bestrebt habe, würde mir deshalb um so erwünschter sein.

Ich habe nämlich lezthin eine nach meinem ersten kleinen Modelle gemachte Zeichnung an Ew. Fürstl. Gnaden mit dem Hrn Pickler eingesendet. In so fern man aus einer solchen kleinen Skizze auf ein großes Monument schließen kann, werden Ew. Durchl. schon bemerkt haben:

- 1) Daß die Portraitstatue des Fürsten v. Schwarzenberg auf der oberen Fläche des Denkmals kommen wird, entweder in Marschals Costüme, oder auch in dem eines Ritters des goldnen Bliezes; ich bin nämlich in dieser Rücksicht noch nicht ganz entschlossen, und möchte deshalb sehr gern erfahren, welches von den beiden Costümen Ew. Durchl. am besten gefalle.
- 2) Daß auf jeder Seite der unteren Fläche eine weibliche Figur, nämlich die Gerechtigkeit, welche die Thaten des Verstorbenen aufzeichnet, und der Sieg, der für den in Leipzig einziehenden Helden den Kranz bereit hält.
- 3) Daß ein Basrelief, diesen Einzug des Fürsten in Leipzig vorstellend, auf den oberen Theil des Piedestals kommen wird, und
- 4) Auf der Terrasse am Fußgestelle ein schlummernder Löwe.

Nach meiner Idee würde eine jede von den drei Figuren etwas über Lebensgröße werden, und der Löwe in Verhältniß etwas über natürlicher Größe.

Die Büste des Fürsten v. Schwarzenberg ist schon gemacht; auch der Löwe ist beinahe fertig, und ich erwarte nur die Nachricht von Seiten Ew. Durchlaucht über die Genehmigung der Idee, um sogleich an die Modellirung der Hauptfiguren zu schreiten.

Das Monument soll dann ununterbrochen fortgesetzt werden, und ich werde mir gewiß keine Mühe ersparen, um ein solches Denkmahl, sowohl rücksichtlich des Ausdrucks als der sorgfältigsten Ausführung, zu liefern, welches dem Andenken des gefeierten, hochverdienten Helden nicht unwürdig gehalten werden möchte.

Die Größe des Monuments wird, meiner Idee zufolge, jedem von den beiden Localiteten, (entweder der Carls- oder auch der Hofkirche) angemessen sein.

Eine von den Büsten Ew. Fürstl. Gnaden ist beinahe fertig. Es fehlt nur noch die letzte Hand, und ich werde sie sehr bald abschicken können.

Ich befürchte nur, daß dieser Brief später kommen wird als die Zeichnung mit dem Hrn Pickler, indem ich in den letzten Tagen durch einen heftigen Rheumatismus vom Schreiben abgehalten worden bin. Auch diese kleine Verspätigung werden Ew. Durchl. gnädigst entschuldigen und die Versicherung der tiefsten Ehrfurcht empfangen, womit ich die Ehre habe zu verharren

Ew. Fürstl. Durchlaucht

unterthäniger Diener

Th."

Hvad der senere er skeet, er os hidtil ubekjendt. Af den korte Maade, paa hvilken Thorvaldsen, endog mange Aar efter, unddrog sig Forf.s Spørgsmaal, maa det antages, at han ikke gierne berørte disse Forhold. Den fuldstændige Skizze og Tegningerne til dette dødsfødte Monument bevares i Museet.

LXXXV.

Forberedelser til Arbejderne for Frue Kirke. Thorvaldsen som christelig Kunstner. Fortegnelse paa hans Medhjælpere paa denne Tid. Apostlerne Petrus og Paulus paabegyndes. Skizzer til Kristusstatuen. Freund. Thorvaldsen upasselig. Tenerani anlægger Kristusstatuen. Basreliefet Gratiernerne modeleres. Om Monumentet for Appiani. Frontonen til Frue Kirke sættes iverk. Kristusstatuen fuldføres i Model. Modeller til Mathæus, Jacobus og Thomas. Skrivelse fra Thorvaldsen til Hertugen af Augustenborg.

1821.

Ihvor betydelige og tiltrækkende de Bestillinger, Thorvaldsen havde modtaget fra andre Sider, endogsaa vare, saa havde dog Arbejderne, han nu skulde til at udføre for sit Fødeland, en overveiende Interesse. Allerede paa Tilbagereisen havde hans Tanker i de ledige Dieblikke jevnligt været sysselsatte hermed, og mangt et let Udkaft til en eller anden af Apostelfigurerne vidner herom fra de nyligt modtagne Breves blanke Sider. Iblandt de efterladte Tegninger og Udkaft tilbrage desuden endeel Blade sig en særegen Opmærksomhed i denne Henseende. Ved ydre Kiendemærker sættes det udenfor al Tvivl, at disse henhøre til en Skizzebog, som han har ført med sig paa Reisen, og det er især Motiver til Apostelfigurer, som han her efterhaanden har

nedstrevet, maaskee hentede fra ældre Sculpturværker, han paa Reisen havde haft Leilighed til at see.

Allt efterksom disse løse Udkast, der bevarede hans flygtige Tanker, en efter anden vare klarede for hans Siæls Dø, havde han gjort bestemtere Udtegninger, og i Rom greb han da senere til Leeret og udtalte sig i de smaa Skizzer.

Vi have allerede berørt, at et ikke ubetydeligt Antal af saadanne vare blevne til i den første Halvdeel af dette Aar. I Juni lod han endogsaa gjøre de nødvendige Forberedelser til at Modellerne kunde paabegyndes; dette spore vi af de usædvanligt store Anskaffelser af Leer og af Cavaletter, eller Modelleerbørde, og Regnskabsbogen tilsvøier endog „per gli Apostoli.”

Imellem Roms Kunstnere og Kunstdommere vare Meningerne deelte om, hvorledes vor Kunstner vilde kunne hævde sit store Navn, naar han nu skulde behandle Hovedværker i den christelige Kunst. Hans Modstandere, og deriblandt især de saakaldte Nazarener, brød allerede iforveien Staven over ham, og vistnok vilde han heller ikke kunne tilfredsstille dem. Han havde aldrig slaaet ind i deres Retning, thi med Kunstbestræbelser, som fornægtede al friskere Livsanskuelse og slavisk hengave sig under en mørk Fortids Bedtægter, kunde han ikke have noget sælles.

Men selv de, der stode ham nærmere og altid ventede saameget af hans Tankes Dybder, savnede dog hos ham det aandige Forhold til Christendommen, som her maatte forudsættes.

Vi skulle vel vogte os for at komme videre ind herpaa, endfige at udtale nogen Dom over et Mennekses Gudsforhold, men historisk ligger det for Dagen, at da Thorvaldsen

forlod det Huus, som havde fostret ham, og traadte ud i Livet, for at søge nogen Dannelse, kunde den Tid og det Samfund, hvori han søgte at danne sig, neppe i denne Henseende føre ham videre, end Provst Hoyer havde ført ham, og i Rom giorte han Bekjendtskab med Christendommen som Bapisme og Helgendyrkelse.

Men for alt det Skionne og Herlige, som har aabenbaret sig, var hans Siæl altid aaben og modtagelig, og som dette havde tiltalt ham i Oldtidens Værker og i de homeriske Sange, saaledes tiltaltes han ogsaa af Evangeliet. Hans Forhold til Christendommen var saaledes, maaske, mere end i en religiøs Bevidsthed, grundet paa Skionhedsideen, idetmindste udtalte han noget Saadant, da han paa denne Tid og i denne Anledning svarede en af sine Venner: „Jeg troer jo ikke heller paa de græske Guder, men jeg kan jo dog fremstille dem!“

I Juni 1821 skulde altsaa disse mange Værker i den christelige Kunst begynde at fremgaae fra hans skabende Haand, men førend vi gaae videre, maa vi her giøre Rede for de Midler, der stode til hans Raadighed.

Arbejdet fordrede mange Hænder, og dem havde han allerede Tid efter anden samlet om sig. Vi vælge derfor netop dette Tidspunkt til dog ogsaa engang paa eet Sted at nævne hans mange Medhjælpere, for saaledes at vække en Forestilling om denne Deel af hans Arbeidskraft. De oftere omtalte Regnskabsbøger tilbyde os Materialier i Mængde i Navnene paa de unge Mænd, som paa denne Tid arbejdede i Studierne, og af hvilke nu en stor Deel kom i en fuld og livligere Virksomhed. Om de Færreste vide vi imidlertid ikke Andet, end de blotte Navne, og derfor nævne vi

dem her i den alphabetiske Orden: „Amadeo, Babone, Bardi, Brødrene Bienaimé, Bogazzi, Call, Carlesi, De Angelis, Ercole, Ungareren Franz Ferenczy, Freund, Gaeti, Galli, Jos. Hermann, Hofer, Kauffmann, Kessels, Landini, Lauenitz, Leeb, Livi, Mareschalchi Michelangelo, Moglia, Moise, Monti, Franz Pettrich, Raggi, Restaldi, Santi, Schneider, Stephan (l'Ungharese), Tacca, Tanzi, Brødrene Tenerani, Vacca og Emil Wolff.” Dette Antal forøgedes kort Tid efter med en ung Russer, Boris Orlowski, som Keiseren sendte vor Kunstner og lod anbefale til hans Veiledning.

I denne Optælling af mange Navne have vi upaatvileligt optaget flere italienske Marmorarbeidere mellem unge Kunstnere, der ikke søgte Brødet, men Uddannelsen i den berømte Mesters Skole; men denne, vistnok væsentlige, Forskiel vil nærmere fremtræde af sig selv, naar vi, ved at omtale Bærkerne, faae Leilighed til at fremhæve dem, til hvem Thorvaldsen betroede det forberedende Arbeide efter Skizzerne.

Disse Skizzer overgav han nemlig med Skionsomhed til dem af Eleverne, hvem han tiltroede den fornødne Duelighed. Han overlod da hver især at anlægge Modellen og til en vis Grad at udføre den, efter selv iforveien at have givet hver især den fornødne Anviisning med Hensyn til Drapperiet og Forbilleder af Naturen for de blottede Legemsdele. Under Arbeidet besøgte han dem dagligt, og var der Noget, som ikke var ret forstaaet, eller som trængte til Retelse, saa tog han selv fat med sine „grandiose“ Tilretteviisninger. Saaledes fuldførtes hver af Modellerne gradviis, indtil Mesteren selv overtog den til den sidste Retouche førend Afstøbningen i Gips.

Apostlen Petrus var overdraget den ældre Bienaimé, og Paulus var samtidigt kommen under Arbeide. Men den unge Kunstner, som havde overtaget dette sidstnævnte Arbeide, fandtes ikke Opgaven voren, hvorfor Thorvaldsen selv afløste ham, saa at denne Apostelstatue, mere end nogen af de andre, kan siges udført af vor Kunstner selv.

Med Christusstatuen havde han længe været beskæftiget uden at føle sig tilfredsstillet. Efter mange Udkast og ikke mindre end fem Skizzer var han dog i Julimaaned kommen saavidt, at han kunde lade Jernforbindingerne og de øvrige Apparater samles til Modeleringen, som nu skulde begynde.

De foreliggende Tegninger til denne Statue vise, at hans tidligere Tanke var, at fremstille Frelseren velsignende, med den høire Arm opløstet; senere valgte han forskellige andre Motiver og gjorde saamange Forsøg, der strax forkastedes, at han omsider var nærved at opgive Haabet om, i dette Arbeide at tilfredsstille sig selv.

En Middag, da han skulde i Selskab, stod han fuldt paaklædt i Studiet og ventede kun paa Freund, som efter Aftale skulde hente ham der, naar Tiden var. Han havde, misfornøiet, syleslet med den sidste Skizze og stod foran den, da Freund kom til. I en henkastet Uttring forraadede han sin Kunstnerød. Freund hørte ham taus og stillede sig med Armene overkors foran Skizzen og betragtede den. Frelseren var fremstillet med begge Armene strakte i Bøn mod Himlen. Ved et Spørgsmaal af Freund angaaende dette Motiv, blev Thorvaldsen opmærksom, traadte atter hen til sin Skizze og boiede med begge sine Hænder de himmel-

vendte Arme nedad, saa at Stillingen udtalte Christi Indbydelse. Hurtigt rettede han det Fornødne og udbrød: „Saa! nu har jeg det! Saaledes skal det være!“ Og nu fulgte han glad og tilfreds med Freund til Middags-selskabet.

Denne Skizze blev overgivet Tenerani at anlægge i en Model af 10½ Fods Høide, og da Masserne vare samlede, begyndte Thorvaldsen selv at arbeide. Men Statuens Størrelse havde fordret det største Studio, og der var paa den fremrykkende Aarstid nu koldt og fugtigt. Følgen var, at en stærk Forkjølelse snart tvang vor Kunstner til for nogen Tid at opgive dette Arbeide, som Tenerani nu fortsatte.

Under den Upasselighed, som holdt Thorvaldsen hjemme, valgte han sig et mindre Arbeide og benyttede denne Tid til at opfylde et af de mange Løfter, han paa Reisen havde givet, og som han nu havde sin Nød med at opfylde. Det var Basrelieffet til Appiani's Monument.

Siden Besøget i Mailand var det af ham paaviste Sted til dette Monument, i Akademiets Locale, blevet bestemt. Grev Sommariva's Indflydelse hos Thorvaldsen var af Comiteen benyttet til at paasthynde Udførelsen, og en Forudbetaling af 1000 Scudi paa de 3000, som man var kommen overeens om, var ham tilstillet.

Gienstanden for dette Basrelief var ham opgiven; det skulde fremstille: De tre Gratier i Sorg over deres Malers Død, og Thorvaldsen udtalte denne Sorg ved at lade den stionne, i Bemod hensjunkne, Gruppe, lytte til Kunstens Genius, der ved Lyren besynger den bortgaaene Malers Priis.

Da Thorvaldsen var helbredet, fortsatte han atter sit store Arbeide i Studiet, der allerede henimod Aarets Slutning beundredes af de Besøgende som en af hans mærkeligste Frembringelser.

Vi have med Alt, hvad vi have samlet sammen, dog kun givet et meget svagt Billede af Virksomheden i Studierne i Slutningen af 1821; men der stete paa denne Tid saameget samtidigt, at vi, for at holde Orden i Fremstillingen, maa finde os i, stykkeviis at fremdrage det Ene efter det Andet.

Paa samme Tid Christusstatuen og Apostlerne Petrus og Paulus vare satte under Arbeide, og Kunstneren selv modelerede Basrelieffet til Appiani's Monument, fremtog han af sit Forraad et endnu større Antal af færdige Skizzer og fordeelte dem mellem de endnu ventende, unge Medarbeidere.

Det var Skizzerne til Mathæus, Jakob og Thomas, hvilke Apostelstatuer han overdrog til Bienaimé, formodentlig den Yngre, til Marchetti og til den yngre Tenerani.

Men det var endnu kun lidet. Til Frue Kirkes Fronton var han færdig med Compositionen; det var Johannes den Døbers Prædiken i Orkenen, en Sammenstilling af fire Grupper og otte fritstaaende Figurer. Ogsaa dette betydelige Arbeide blev nu fordeelt, og Skizzerne overgivne til de Elever, han dertil havde udvalgt. Dette var allerede skeet i November, og medens han nu, som foromtalt, deelte sin Opmærksomhed imellem alle disse fremskridende Værker,

fuldførte han med den ældre Teneranis Bistand den colossale Model til Christusstatuen i Januar 1822.

Privatefterretningerne fra Rom*) udbredte allerede i Begyndelsen af Februar Budstabet om dette nye Værk, som i Værdighed og Majestæt næsten overgik Alt, hvad siden Kunstens bedste Tid er fremstaaet i den christelige Kunst, og lignende Lovtaler bleve senere dette Arbejde rigeligt tildeel.

Som bekendt er det Christi Indbydelse: „Kommer Alle til mig,“ der her er udtalt i et af den nyere Sculpturs Hovedværker.

Modellerne til Petrus og Paulus vare allerede tidligere afstøbte i Gipsmodeller; nu fulgte ogsaa i disse Maaneder Modellerne til Mathæus, Jakob og Thomas.

Fra vor Kunstner forefinde vi et Brev, henhørende til disse Dage, som han skrev til Hertugen af Augustenborg, hvilket vi saameget hellere optage her, da det baade indeholder en authentisk Beretning om hans nyligt fuldførte Arbejder og tillige berører Forholdet til denne Fyrste i Anledning af de af ham giorte Bestillinger.

Thorvaldsen til Hertugen af Augustenborg:

„Naadige Herre!

Erindrende mig ofte med sand Glæde de særdeles behagelige Dage, jeg havde den Lykke at henbringe med D. Durchl., Deres Gemalinde og ædle Familie paa det stonne Gisselsfeldt, har jeg vistnok opsat det altfor lange at lykønske Deres Durchl. til den for os alle saa glædelige Efterretning, om Deres Gemalindes lykkelige Nedkomst. Kommer min Lykønsning ogsaa senere, end den burde, da vil dog Deres Durchl., uden min Bevidnelse derom,

*) Lüb. Kunstblatt, 1822, Nr. 17.

være overbeviist om, at den derfor ikke er mindre velmeent; jeg gratulerer Dem af mit ganste Hierte til den store Glæde at have en Søn og ønsker inderlig, at Forsynet vil forunde Dem og Gemalinde den Velsignelse, at see ham vore frodigt frem i Sundhed og Kraft.

Idet jeg har den Fornøielse at melde Deres Durchl., at Deres og Brindsens Buste nu ere udførte i Marmor og til Deres Befaling, naar det behager Dem, maa jeg ikke undlade at bemærke, at jeg siden mit Besøg i Fædrelandet slet Intet har hørt om Uffendelsen af Modellerne, som jeg udarbejdede i Sieland til Deres Gemalindes og Hs. Excell. Grev Dannefskiolds Buste. Saa snart de komme mig tilhænde, skal jeg bestræbe mig for at udføre dem i Marmor som snarest. Jeg har siden haft den Fornøielse at modelere Hs. Høihed Brinds Christian Frederiks og Gemalindes, Brindsesse Carolines, og nu sidst Brindsesse Julianes Buste. Det forekommer mig, at de alle ere meget lignende.

Angaaende de større Værker, som ifølge D. Durchl.'s Bestilling udføres i mit Værksted, Gratiegruppen og Merkuren, da har jeg den Fornøielse at melde D. D., at begge ere vidt fremmede i Marmor, som jeg havde den Lykke at finde meget skönt og pletfrit, og at begge disse Værker om ikke lang Tid ville kunne afleveres til D. D.'s Ordre. Med Hensyn paa de meget betydelige Udgifter, som mine senere Arbejder have foranlediget, tager jeg mig den Frihed at bemærke, at det kunde convenere mig, hvis det maatte behage D. D. at fremsende mig med det Første i Verel paa en Banquier i Rom en Deel af Bestillingssummen, s. Ex. en 3die eller 4de Deel af samme, nemlig enten 4000 (en Trediedeel), eller 3000 Scudi (en Fjerdedeel) af samme. Den øvrige Sum kan gierne henstaae (om det saa behager D. D.) indtil Afleveringen af disse Værker til D. D.'s Ordre.

Jeg venter herom med det Første D. D.'s gunstige Svar. Mine senere større Arbejder, især Modellen til den colossale Christusstatue, som vil blive udført i Marmor for Slotskirken i Kjøbenhavn, og Modeljerne til Statuer af Apostlerne Petrus og Paulus og til en Portraitstatue af den afdøde Greve Potocki, have haft den Lykke at behage alle herværende Kunstkiendere. Med det Første tager jeg fat paa et af de største Værker, jeg hidtil har projecteret, Modellen til en Statua equestris, til Umindelse af Prinds Joseph Poniatowski, som skal støbes i Bronze i Paris og kommer til Warschau.

Deres Durchl. ville formelde mine allerærbødigste Hilsener for Deres adle Gemalinde og høie Familie, og være selv forviiset om den Veneration og Hengivenhed, hvormed jeg uafladelig er D. D.'s

underdanige Tiener

Th."

Rom, 13 Febr. 1822.

LXXXVI.

Poniatowski's Monument paabegyndes. Skrivelse fra Fyrst Adam Czartoryski. Forberedelser til Stobningen. Thorvaldsen skriver til Mr. Carboneau. Skizzen modeleres i halv Storrelse. En ny Tanke angaaende Monumentet. Brøndstedts Meddelelser desangaaende. Potocki's Statue anmeldes færdig. Kopernikus paabegyndt. Thorvaldsens Forslag til Commissionen i Warschau ang. Fodstykket til Poniatowski.

1821—22.

Af Brevet til Hertugen af Augustenborg erfares det blandt Andet, at Thorvaldsen, under den store Virksomhed med de kristelige Arbejder, nu ogsaa skulde til at begynde Monumentet over Fyrst Poniatowski.

Det første Aar efter Tilbagekomsten var hengaaet, uden at denne Sag var rykket videre frem; han synes med Hensyn til Polen, og navnlig til Grev Mokronoski, fortiden at have meent det fyldestgjørende, naar han fik Potocki's Statue modeleret; men det samme Brev, som meldte ham Mokronoski's Død, stillede nu en heel Comite i den Afdødes Sted og paamindede ham med Eftertryk om hans givne Løfte. Dette vil erfares af følgende Skrivelse, som han i November 1821 havde modtaget fra Fyrst Adam Czartoryski:

"Monsieur le Chevalier!

Je commence ma correspondance avec Vous par Vous annoncer un évènement, qui nous couvre de deuil, et qui ne manquera pas de Vous affliger aussi. Le Général Mokronoski que Vous avez vu être l'objet du respect public, et qui en était si digne, vient de nous être enlevé. Il est mort le 19 Octobre, précisément le triste jour du décès du Prince Joseph Poniatowski. Cette perte généralement sentie ne doit cependant faire aucun changement ni retard dans l'exécution du monument, que la nation consacre à la mémoire de son héros, et qu'elle a confié à Votre habile ciseau. Il est de suite organisé un comité, dont je suis membre, et où siègent aussi: le Cte Valentin Sobolewski, Sénateur Palatin et Ministre d'Etat, le Cte Stanislas Grabowski, Sénateur Castellan et Ministre des cultes et de l'instruction publique, le Cte Stanislas Potocki, Général de Division, le Général Bieganski, le Cte Joseph Sierakowski, Conseiller d'Etat, le Cte Henry Zabietto, écuyer de la couronne, le président de cour criminelle, Mioduski, neveu du défunt Général Mokronoski, et Mr. François Skibicki, Gentilhomme de la Chambre de Sa Majesté Impériale et Royale.

Le comité s'occupe avec tout le zèle possible de tout ce dont jusqu'à présent le défunt et moi étions chargés, relativement au monument. Veuillez, Monsieur le Chevalier, entrer en correspondance avec ce Comité et adresser Vos lettres à S. E.

Mr. le Cte Stanislas Grabowski, Sénateur Castellan et Ministre des cultes et de l'instruction publique.

Je Vous prie, Monsieur le Chevalier, de répondre au plutôt à la présente et de vouloir bien nous annoncer le terme définitif de la confection du moule, qui, je n'en doute pas, ne tardera plus à terminer la longue attente et presque l'inquiétude de la Nation polonaise. Nous attendons impatiemment cette réponse, pour achever aussitôt les arrangemens relatifs à la fonte. Soyez assuré, Monsieur, que Vous n'aurez pas un instant de retard à l'égard des 2000 Ducats, que le contract stipule pour l'époque de la confection du moule.

Nous apprenons que de nouveaux et importants ouvrages viennent de Vous être demandés par Sa Majesté le Roi de Danemarc. Il n'est pas étonnant qu'on accourt de toute part pour admirer Vos chef-d'oeuvres et Vous demander de nouveaux objets d'admiration. Mais, nous sommes intimement convaincus, que rien ne devancera le Monument polonais, pour lequel Votre parole a précédé les autres.

Je Vous prie de croire que nous ne nous sommes pas permis un seul moment d'inquiétude à cet égard. Je joins au contraire la plus entière confiance à l'estime, avec laquelle j'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier

Votre très humble serviteur

Adam P^{ce} Czartoryski."

Til Warschau var der fra Berlin, Mailand og Paris indlobet Tilbud fra forskjellige Bronzestobere om at betooes Stobningen af dette Monument, og Comiteen havde, som foranfert, allerede overdraget det til Mr. Carboneau i Paris og henviist ham til vor Kunstner. Paa en Skrivelse fra ham finde vi et Svar fra Thorvaldsen, skrevet i de første Dage af 1822.

Thorvaldsen har, ifolge Concepten, skrevet saaledes:

"Monsieur!

Recevez mes meilleurs remercimens de Votre lettre du 15 Sept. que j'ai reçue, il y a quelque temps. C'est avec un interêt particulier que j'ai appris le projet heureux de la Commission, chargée de l'exécution du Monument pour S A. le Prince Poniatowski, d'en confier la fonte à un artiste aussi distingué que Vous, Monsieur.

Le modèle pour cette statue equestre occupera bientôt tout mon tems, comme l'esquisse et tous les autres préparatifs nécessaires pour une entreprise pareille viennent d'être achevés dans une de mes études ici. Je n'ai pas manqué d'en informer la Commission à Varsovie, ainsi que de lui temoigner le plaisir que j'avais éprouvé en apprenant, que je pourrai espérer de voir un jour executé mon travail par un fondeur-cizeleur, dont la renommée m'assure d'avance de ce que son zèle pour cet interessant objet égalera sans doute son habilité. — Aussitôt que mon travail sera avancé au point d'en pouvoir donner un dessin exact,

je ne manquerai pas de Vous en faire parvenir un tel avec les proportions. Plus tard il serait même possible, que je me rendrais en France, pour avoir le plaisir de voir le monument en bronze avant le transport en Pologne, et comme mes travaux très multipliés m'empêcheront de faire un long séjour à Paris, j'ai d'autant plus raison de me féliciter d'avoir à faire avec un artiste comme Vous, dont l'habileté reconnu laissera sans doute peu de chose à faire après la fonte. Je me félicite d'avance du plaisir d'être à même alors de faire Votre connoissance personnellement.

En attendant je Vous prie, Monsieur, d'agréer l'assurance de la parfaite considération, avec laquelle j'ai l'honneur d'être &c."

Rome, ce 8 Janvier, 1822.

Det varede nu ikke længe, førend Thorvaldsen modtog en ny Paamindelse fra Comiteen i Warschau i et Brev fra Grev Grabowski, men Besvarelsen fandt han det raadeligst at udsætte endnu et Par Maaneder, formodentlig i det Haab, da at kunne melde, at Arbeidet var begyndt. Og han udsatte det derfor ikke heller længer, thi i Marts Maaned 1822 finde vi ham fuldt beskæftiget med Skizzen til Heststatuen, men vel at mærke, en Skizze, som var i naturlig Størrelse, hvorefter senere, som omtalt, den rette Model i en Høide af 20 Fod skulde udføres til Bronzestoberen.

Men under dette Arbeide udviklede der sig en ny Idee med Hensyn til Monumentet i dets Hæelhed, og af Breve

fra Brøndsted, som paa denne Tid var tilstede i Rom, udbrage vi desangaaende Følgende:

”Thorvaldsen,” skrev Brøndsted d. 29 Marts 1822, ”er nu ifærd med Skizzen til hans Statue equestris af Poniatowsky, men hele Foraaret og endeel af Sommeren vil hengaae med Modeleringen af denne Colos. Han vilde grumme gjerne reise med mig til Paris, og jeg vilde det ogsaa gjerne; jeg veed med Vished, at jeg der kunde være ham nyttig paa flere Maader, men før August eller ind i Sept. vil neppe enten han eller jeg kunne afgaae herfra.”

Og i et andet Brev skrev han d. 8 April f. A.:

”Thorvaldsen er nu ifærd med Skizzen til Poniatowsky's Statua equestris. Han har ganske forandret den første Idee og mig synes særdeles heldigen. Prindsen omkom i en Flod, og dette har givet Thorvaldsen Motivet til Hestens Bevægelse, som er i det Moment, da Rytteren tilskyn-der den at nedspringe fra Precipicen i Floden. Dyret synes at studse, det standser, skuende ned for sig, som for at vælge det Sted, hvorfra det skal vove det fortvivlede Spring. Herved og ved Rytterens Bestræbelse, for at tilskynde Dyret til Springet, frembringes en Livlighed og Bevægelse i det Hele, som ikke lettelig kan beskrives. Paa

Piedestal-Basrelieffen vil Thorvaldsen anbringe en Flodgud med sin Urne, og han ønsker meget, at af denne maatte kunne udspringe en virkelig, levende Vandström, med et passende Bassin ved den store Gruppes Piedestalfod; en smuk og god Idee, hvorom Thorvaldsen har bedet mig at tilskrive Commissionen i Warschau, som med det Første skal skee. Hin Bevægelse af Hesten har desuden den Fordeel, at den fatale Broncetap eller Jernstiver (som er uundgaaelig, naar en Heststatue i Bronze har to Been hævede og følgelig ikkun to Hvilepunkter ved Bevægelsen selv) aldeles bortfalder. Inden Thorvaldsen foretager Colos-Modellen, vil han, for at være fuldkommen vis i sin Sag, først modelere det Hele i naturlig Størrelse."

Thorvaldsen kunde altsaa, fuldt beskæftiget med Monumentet, i Mai Maaned besvare Grev Grabowski's Brev af 6te Febr., da han nu kunde melde, at Arbeidet var i fuld Gang, at Potocki's Statue var færdig i Model og udførtes i et skönt Stykke Marmor, ja endog, at han havde begyndt paa Kopernikus, dog formodentlig endnu kun Skizzen.

Brøndsted, som efter sin Ytring i foransførte Brev, skulde hjælpe ham med denne Skrivelse til Commissionen, udviklede nu i en foreliggende Concept den paatænkte Forandring, ihenseende til Hestens Bevægelse og Anbringelsen af et Bandspring i Fodstykket. Vi meddele ikke denne

Concept, da den i det Væsentligste er giort overflødig ved det sidstansførte Fragment af hans Brev. Kun tilføie vi, at Thorvaldsen, efterat have stillet dette ny Forslag til Commissionens Overveielse, tilføiede, at saafremt Localforholdene giorte det vanskeligt at tilveiebringe en levende Vandstrøm paa det Sted, hvor Monumentet skulde opstilles, vilde han ikke bestomindre holde paa denne Idee og udtale den ved Hiælp af sin Kunst. „J'imitterois l'eau," skrev han, „sur le basrelief du devant," og i Basreliefet paa den modsatte Side („derrière la groupe") vilde han i et Basrelief fremstille, enten Poniatowski's Indtog i Krakau, eller Polonia, som modtager Helten, („le héros national reçu par la Pologne personifiée"). De to andre Steder skulde da lades aabne til Inscriptionerne.

Dette Thorvaldsens Forslag synes at have fremkaldt langvarige Overveielser i Warschau, medens han selv arbejdede videre paa Heststatuen. Der hengik nemlig mere end et Aar, førend Commissionen, i October 1823, besvarede dette Brev og ikke alene gif ind paa den forandrede Plan, men, som det paa sit Sted vil sees, gif endog meget videre.

Her skulle vi endnu kun tilføie, i Forbindelse med disse Forhold til Warschau, at Thorvaldsen i dette samme Svar paa Grev Grabowski's Opfordring erklærer sig villig til at sende Universitetet de forlangte Afstøbninger af hans Bærker, hvilket han saameget lettere vilde kunne giøre, da der fra Danmark var giort en lignende Bestilling.

Det vil fra Opholdet i Warschau erindres, at hans Apostler udtryffeligt vare indbesatte under dette Antal.

Formodentlig er det altsaa dette, der har givet Anledning til en senere forekommende Beretning, at Thorvaldsen udførte Apostlerne for Warschau, eller efter Andre*), at de vare bestilte til en Kirke i Moskau.

---

*) Dr. Möllers Briefe von Italien, II. p. 632.

LXXXVII.

Improvisatoren Sestini, hans sidste Ophold i Rom, Forviisning og Dod. Kristusstatuen fuldføres i Model. Tenerani's Sygdom i Florents. Thorvaldsen og Brøndsted reise for at møde ham. Udskrift af Brøndsted's Dagbog om Reisen til Orvieto, hvor Tenerani ligger syg. Thorvaldsen vender tilbage og henter Lægehjælp fra Rom. Toldkasserer Gunnerus paa Frederiksteens Læstning. Thorvaldsen vil sende ham sit Basrelief Caritas. Skrivelse til ham. Sagens senere Udfald.

1822.

I Brøndsted's Breve fra denne Tid finde vi Improvisatoren Sestini omtalt, og vi tage deraf Anledning til her at meddele noget mere om Venstabsforholdet mellem ham og vor Kunstner og om den Sorg, han nu skulde friste med den ulykkelige Digter.

Brøndsted skrev i et Brev af 8 April 1822:

"Sestini, en god Ven af Thorvaldsen og af mig, en særdeles genial Digter og den største Improvisator, jeg har hørt i Italien, — desuden (hvad fast er bedre) — en respectabel, ung Mand, har nylig gjort en særdeles smuk Sonnet over Thorvaldsens uforlignelige Christus."

Vi have allerede omtalt, hvorledes Thorvaldsen i jevnlig Dmgang med den unge og elstelige Mand fclte sig forfristet ved hans skonne Kunst og satte hci Priis paa hans Benstak. Sestini var ogsaa Thorvaldsen af Hiertet hengiven og dertil en varm Beundrer af hans Værker, der nu og da bleve Gienstande for hans begejstrede Sang.

Da de en Aften vare samlede i Selskab hos en fælles Ven, Graveuren Cerbara, og Sestini opfordredes til Sang, valgte han at synge om Merkur, som dysker Argus i Sovn; men Slutningen af Sangen henvendte han til Thorvaldsen, som havde lovt denne Opgave i et udbødeligt Værk af Marmor. Men det glade Samlivs Dage vare imidlertid talte. Den Aand, som saa let kunde frigjøre sig i Sangen, fclte desto dybere Virkelighedens tunge Lænker, og dybere end Alt, sit Lands Idmygelse. Da han en anden Aften sang i en Kreds af Venner, glemte han i Begejstringens Strøm alle lavere Hensyn og kom i sin Improvisation til at fornærme den pavelige Regiering. Folgerne udebleve ikke. Nogle Dage efter overraskedes han ved at modtage sit Pas, tilligemed en Ordre til inden 24 Timer at benytte det. Dette Budskab traf ham blottet for alle Midler til at kunne tiltræde en Reise, men Thorvaldsen og flere Venner forsynede ham ihast med det Fornødne. Denne, den sidste Dag i Rom tilbragte han ganske hos Thorvaldsen tilligemed et Par af de nærmeste Venner. Ved Aftensmaaltidet, da Skilsmisssen forestod, og alle vare dybt bevægede, greb han Guitaren og improviserede til Afsted om sin ulykkelige Skiebne, og Thorvaldsens frie og kiærlige Hierte opløstes i en Taarestrøm. Fra Vennernes Arme rev han sig løs, da Timen

slog; han reiste samme Nat over Civita Vecchia til Marseille og døde kort Tid efter af Sorg i Paris i sit 29de Aar.

Det folde Studio og Arbeidet paa den colossale Kristusstatue, der havde bragt Thorvaldsen en stærk Forfølelse forrige Efteraar, synes ogsaa at have angrebet Teneranis Helbred. Da Statuen var færdig til Afstøbning, folte han sig angreben, og, for at gienvinde sin Sundhed, maatte han forandre Lusten og giøre en Reise til Florents. Men han undskydede ikke Feberen, og Thorvaldsen, som i denne travle Tid imødesaae hans Tilbagekomst med Længsel, modtog et Brev fra den Familie, hvor Tenerani boede i Florents, som underrettede ham om, at Feberen havde antaget en værre Charakter.

Dette Brev var skrevet d. 22de Marts, og nogle Uger efter, da Tenerani troede at føle sig bedre, begav han sig, endnu ikke karst, paa Tilbagereisen. Han naaede dog ikke længer, end til Orvietto, og dersfra kom Efterretningen om hans hjælpeløse Tilstand til Rom.

Ihvor beskæftiget vor Kunstner end var paa denne Tid, maatte han dog selv komme sin kiære Tenerani til Bistand, og d. 15de Mai begav han sig, ledsaget af Brøndsted og af den yngre Tenerani, til Orvietto.

Brøndsted har i sin Dagbog skrevet om denne Reise:

„Onsdagen den 15de Mai vare vi paafærde Kl. 3. Thorvaldsen kom, da min Tiener havde vækket ham, Kl. hened 4, og tog sin Morgencaffe hos mig. Vi fik ogsaa Tenerani vækket og kom afsted med vor Bagage til Posthuset Kl. 4½. Der fandt vi en Madame, som havde første Plads, en altfor troende Madame, som siden, denne gode Dag, generede os lidt, dels derved, at hun som

Frue og Reconvalescent af en putrida, slet ikke kunde taale Tobaksrøg og havde nær faaet et Slag, da hun saae Th. komme med en lille Rörpibe i Haanden, deels ved hendes allfor stærke Beslagenhed udi Troen, som aarsagede, at hun baade anbefalede os, med største Omhu for vor Salighed, at besøge Sta Rosa's Sanctuarium udi Viterbo, samme Stads Skytspatronesse, hvor hun havde gjort haandgribelige Mirakler, da de Franske bombarderede Byen, saa at disse Kiætteres udkastede Bomber vare faldne uskadelige ned, som om de faldt i Bomuld. Samme Fasthed i Helgentroen aarsagede ogsaa hendes allerstørste Forbauselse (endog hun taug) over et Par af Boccaccio's Noveller, som vi læste høit, deels Tenerani, deels jeg, i Vognen, og hvor der handledes f. Ex. om en Fier af Englen Gabriels Vinger. —"

Teneranis Tilstand i Orvietto var alvorligere, end man havde tænkt sig den. Disse Benner's Forsøg paa at føre ham tilbage til Rom lykkedes ikke. I Viterbo maatte han forblive, og Thorvaldsen og Brøndsted vendte tilbage, medens Broderen blev hos den Syge. Men snart giortes det nødvendigt, at der sendtes ham en kraftigere Hiælp, og af et Pas, som foreligger os, erfare vi, at vor Kunstner d. 7de Juni atter tiltraadte en Rejse til Viterbo, dennegang ledsaget af Dr. Massaroni og af Luigi Bienaimé, og efter nogen Tid synes Thorvaldsen at have haft den Tilfredsstillelse, atter at see Pietro Tenerani i sin Nærhed og under en hyggeligere Pleie.

I de faa Dage, som ligge imellem disse to Udflugter, skrev Thorvaldsen det Brev til en fængslet Mand paa Frederiksteens Fæstning i Norge, som samme Aar blev afstrøft

i et af Kiøbenhavn's periodiske Blade,*) til Exempel paa hans menneskefærlige Hiertelag.

Men, førend vi her optage dette, maa vi indlede denne Sag med en kort Beretning.

I April d. A. havde Thorvaldsen modtaget et meget omstændeligt Brev, dateret Frederiksteens Fæstning i Norge, d. 16de Marts 1822, fra en forhenværende Soldkasserer, Hans Henrik Gunnerus, som opfordrede ham til, ved sin Kunst at staffe en ulykkelig Mand sin Frihed og saaledes at trøste en talrig Familiefreds. Det galdt om Tilveiebringelsen af et Par Tusind Species, som var den Kasse-mangel, paa Grund af hvilken han var fængslet, en Ulykke, som, efter hans Forklaring, var ham paaført ved et Indbrudstyveri. Siden 1819 havde han siddet fængslet; — kunde denne Sum blot tilveiebringes, haabede han, at kunne forblive i sit Embede; dog var der endnu ikke faldet Dom i denne Sag. „Hiælpemidlet,“ skrev han, „hviler i Deres Haand som i Deres Hierte! Skiønt os et lidet, et ganske lidet Stykke fra Deres Haand, — og vi ville alle staae frelst og lykkelige!“ Indtil i August, eller i September vilde det endnu være Tid; det Arbeide, Kunstneren stienkede, skulde stilles til et europæisk Lotteri.

Da Thorvaldsen havde læst dette Brev, fremtog han det lille Basrelief, Caritas, som han i 1810 havde modeleret og senere ladet paabegynde i et meget skønt Stykke Marmor, men som havde henstaaet ufuldendt. Dette blev nu strax overgivet Landini til at fuldføres, og nu skrev Thorvaldsen,

*) Kiøbenhavn's Skilderie, 1822, Nr. 76.

da han var kommen tilbage fra sin første Udflugt til Teneranis Sygeleie, saaledes til den fængslede Mand:

„Velbyrdige Hr. Hans Henrik Gunnerus
i Frederiksteen i Norge.

Jeg har imodtaget Deres Velbyrdigheds Skrivelse af 30 Marts d. A.

Den Tilstand, hvori D. Velb., Fader og Forsørger for en talrig Familie, for Liden befinder Dem, har bedrøvet mig, og jeg besluttede strax, for saavidt det staaer i mine indstrænkede Evner, at bestræbe mig for at raade Bod paa samme.

Iblandt de Arbeider, som for nærværende Tid befinde sig i mine Værksteder, er der en Basrelief med tre Figurer, forestillende, hvad Staltenerne sædvanlig benævne en Carità, nemlig en Grouppe af en Moder med tvende Børn, som jeg troer maaskee kunde tiene til bemeldte Hensigt. Det er udført i det skønneste Carariske Marmor, 1 A. 2 Tom. høit, bredt 19 Tom. dansk Maal. Jeg afftaaer Dem herved med fuldkommen Eiendomsret bemeldte Basrelief i Marmor, som skal afgaae vel indpakket med Allerførste til Livorno, hvor Hr. Vice-Consul Marassi, N. af D., som jeg derom tilskriver, vil aftale det Fornødne med Deres Landsmand, Hr. Stub, (som nu er etableret i Livorno), paa det bemeldte Kasse som snarest kan blive speederet, enten directe til en Havn i det sydlige Norge, eller og til Helsingør.

Jeg overlader til D. Velb., om De maaskee selv, for endydermere at paastynde Expeditionen fra Livorno af, vilde tilskrive enten Hr. Marassi, eller Hr. Stub et Par Ord derom.

Det vilde ubeskriveligt glæde mig, hvis jeg ved bemeldte mit Arbeide kunde bidrage til at lindre D. Velb. og fiære Families Tilstand.

Unbefalende mig Deres venlige Ihufommelse, er jeg stedsse Deres Velb.'s hengivne Ven og Tiener.

Albert Thorvaldsen.“

Rom, d. 24 Mai 1822.

For ikke at forfølge denne Sag igiennem flere Aar, ville vi her strax meddele, hvad der foreligger baade om Forholdet selv og om det lille Kunstværks senere Skiebne.

Fra den uheldige Familiefader modtog Thorvaldsen under 21de August d. A. en Tassigelsesstrivelse, som er underskrevet, ikke blot af Mand og Hustru, men af alle syv Børn, af den Yngste „med paaholden Pen“.

Istedetfor at udsætte det forventede Basrelief til et Lotteri, havde man allerede nu foretrukket, at tilbyde det til Rothschild i London, men, at man ikke var heldig i dette Forsøg, lader sig slutte af den overspændte Mening om dette Arbeides Værdi, — man havde vurderet det til 1200 £. — Zmedens Basrelieffet i Studiet gif over fra Landinis Haand til Moise og senere til Amadeo, synes Thorvaldsen at være bleven giort opmærksom paa — maaskee fra Consulen i Livorno, — at Sagen dog var af den Natur, at hans Gave, ihvormeget den end vilde kunne indbringe, neppe vilde kunne skaffe den Fængslede sin Frihed, og da hans Brev til Gunnerus var offentliggiort, vilde Afsendelsen til Norge muligen have tilfølgende, at Indtægten blev optagen i Boets Giendele, uden at den trængende Familie kom til at nyde Godt deraf.

Det kan derfor ikke overraske os, endnu længe ud over den nævnte Termin, at finde, at Basrelieffet ikke er afsendt. Gunnerus døde i Fængslet i 1825, og samme Aar afgif Kassen med Basrelieffet, under Adresse: „Til Assessor Gunnerus's 7 Børn,“ med en Kongl. dansk Brig til Kiøbenhavn. I 1826 skrev Statsraad Adler derom til Thorvaldsen:

„Deres Carità henstaaer i Prindsens Palais. Gunnerus er død, hans Familie meget trængende, men kommer Kunstværket til Norge, tage Creditorerne det ligefrem som en Erstatning for hvad de have maattet betale for at dække hans Cassemangel.“

Senere blev det solgt til Fordeel for Børnene og kjøbt af Commissjonen for Frue Kirke, hvor det nu er anbragt som Smykke over en Fattigblof i Muren.

LXXXVIII.

Mere om Goethes Monument. Udtog af et Brev fra Boisseree. Jørgen Knudsen sender Thorvaldsen en Bestilling for Sabouchère i London. Bestilling paa et Monument over Grev Mokronoski. Udtog af et Brev desangaaende. Bestilling paa et Gravmæle fra Mr. Cooper. Buste af Sanct Apollinari. Frisen, Alexanders Indtog begyndes i den halve Storrelse. Døbefonten gientages til Island. Frontonen til Christiansborg tages atter for. Thorvaldsens Helbred er svækket. Af Brøndstedts Dagbog.

1822.

De større Arbejder vare nu saamange og indtog en saa stor Plads, at Studierne ikke længer vare tilstrækkelige. Thorvaldsen maatte derfor, indtil han kunde udvide Værkstederne, benytte forskellige private Studier, hvor han i Nærheden kunde finde dem. Men disse Besøg i adspredte Værksteder og den ualmindelig stærke Hede i denne Sommer giorte ham det besværligt at have dagligt Tilsyn med Modellernes Fremgang.

Naafabeligt indløb nu ogsaa Breve, ikke alene med Paamindelser om det, der var sat, eller skulde sættes, i Arbejde, men ogsaa med nye Bestillinger, hvoraf flere ikke lode andet Spor tilbage end den golde Brevverling.

Vi kunne ikke ganske forbigaa disse.

Sagen angaaende Goethes Monument opduffede igien paa denne Tid, men dog kun for i endnu adskillige Aar at udsættes. I Januar havde Sulpitz Boisjerée blandt Andet skrevet:

„Die Angelegenheit des Denkmals für Goethe ist durch einige Mißgriffe etwas in Stocken gerathen, aber keineswegs aufgegeben.“

Thorvaldsen havde i Mai svaret:

„— auch ich sehne mich sehr von dem Denkmale des edlen und großen Goethe etwas näheres zu erfahren. —“

Men under 16de Septbr. d. A. blev Sagen, idetmindste for vor Kunstners Vedkommende, hævet, da han fra Boisjerée erfarede, at de Hindringer, som havde stillet sig imod Foretagendet, vare af den Bestaaffenhed, at Sagen maatte udsættes indtil efter Goethes Død.

Han skrev nemlig blandt Andet, som følger:

„Gegen Goethes Monument haben sich Schwierigkeiten erhoben, welche eine Abänderung des Plans nöthig machen. Mehrere Fürstliche und Allerhöchste Personen haben den Wunsch geäußert, daß die öffentliche Betreibung der Sache bis zum Tode des Dichters unterbleiben möchte, wenn sie dazu Beiträge geben sollten! Aus dieser Rücksicht und wegen des Einflusses, den es auf das Publicum hat, glaubte der Verein sich einstweilen auf das Bildniß des Dichters beschränken zu müssen, verordnete aber nun, daß statt der Buße eine Bildsäule gemacht würde. Rauch in Berlin hat den Auftrag zu diesem Werke erhalten, und wird mir ehestens die Skizzen einer sitzenden und einer stehenden Statue senden. Das Modell vom Kopf hat er schon längst zu diesem Zwecke nach dem Leben gemacht.“

Die Ihnen zugebachten Basreliefs werden nun noch einige Jahre ausgesetzt bleiben; ich bitte Sie aber im Namen des Vereins, Ihre Gedanken darauf zu richten, und wenn Sie einen glücklichen Einfall haben, ihn zu festhalten in Zeichnung und Skizze, denn wir sind fest entschlossen, den Plan in dem Haupttheile, also namentlich die Basreliefs, ausführen zu lassen, und da der verehrte Freund schon über 73 Jahre alt ist, so kann die oben erwähnte Schwierigkeit nur gar zu bald wegfallen.

Die Griechen haben freilich nicht gewartet, bis ihre großen Männer todt waren, um ihnen Denkmale zu errichten, aber wir sind auch keine Griechen; nur Dichter wie Goethe und Künstler wie Sie machen, daß wir zu Zeiten glauben sehn zu können, wie dies edle Volk des Alterthums."

Fra sin reisende Ven, Kiøbmand Jørgen Knudsen, der paa denne Tid var i London med Mr. Baillie, modtog Thorvaldsen en Bestilling, saa skøn som nogen Kunstner kunde ønske sig den. Det var for Mr. Labouchère, som havde bygget sig et Landsted i Nærheden af London, og der indrettet et Galeri for Sculpturværker, hvor der, foruden dem, han allerede besad, var Plads til flere. Hos Canova havde han bestilt en Statue, og nu ønskede han ogsaa at modtage en fra Thorvaldsen. Men da det i England desværre kun var altfor bekiendt, hvor vanskeligt det var at faae et Arbeide fra vor Kunstner, havde han overdraget det til Knudsen, om han kunde formaa Thorvaldsen til at levere en Statue, efter eget Valg af Opgaven, og til den Pris, han selv bestemte. Knudsen stillede derimod den Fordring, at den skulde findes under Arbeide næste Sommer, naar han og Mr. Baillie kom for at besøge

ham i Rom. Men desværre var Diebliffet ikke gunstigt og vor Kunstners Hænder langt fra ikke i Frihed. Han afviste vel ikke Bestillingen, men maatte lade Sagen staa aaben, indtil han efter mundtligt Overlæg, baade med sin Ven og med Mr. Labouchère selv, udkastede Planen til et nyt Værk, der vilde have udmærket sig i Rækken af hans øvrige, hvis det ikke, hvad vi nærmere skulle see, ogsaa henveiredes.

Over den afdøde Grev Mokronoski vnskede Enken, en sødt Prindsesse Sanguška, at lade opreise et Monument i Warschau, i den Kirke, hvor han ligger begravet. Da denne Bestilling indløb, fandt Thorvaldsen sig opfordret, — skiondt næsten et Aar efter Grevens Død, — at sende Enken en Condolence-Skrivelse, og i Slutningen af denne yttrede han sig saaledes angaaende Monumentet:

” — Je me félicite encore du bonheur, que Vous m’avez destiné, Madame! de contribuer en quelque sorte par mes faibles talens à transmettre à la postérité un témoignage de plus de la vénération, dont nous sommes pénétrés pour le Cte Mokronoski. Je regrette beaucoup que mes occupations multipliées m’empêcheront d’entreprendre aucun voyage dans cet automne; c’est surtout la Statue équestre du P^{ce} Poniatowsky, qui m’occupe actuellement. Elle auroit déjà été très avancée, si ma santé altérée quelque temps pendant la haute saison, ne m’avoit point obligé de me ménager un peu. J’ai beaucoup réfléchi sur la meilleure manière de seconder Vos vœux, Madame, concernant le monument, dont Vous

voulez bien me confier l'exécution; je Vous proposerai parmi plusieurs idées celle qui me platt d'avantage à moi-même: je pense qu'on pourra faire un grand sarcophage en marbre, orné de basreliefs et d'inscriptions analogues, et qu'on pourra placer sur le sarcophage la statue du défunt héros, représenté armé et assoupi d'un doux sommeil. Cette attitude a encore l'avantage, que le monument (peut) se placer partout sans crainte que la localité nuirait au bon effet du monument. Votre Altesse veuille bien me faire savoir, si cette idée Vous plait; je m'occuperai de l'exécution avec tout l'empressement possible. —"

Det følgende Aar førte vel disse Forhandlinger lidt videre, og alt blev bestemt som Kunstneren havde foreslaaet, undtagen Prisen, hvilket endnu skulde afgjøres. Senere finde vi ikke Spor af denne Sag.

Fra en Mr. Edw. J. Cooper modtog Thorvaldsen fremdeles i October 1822 en Bestilling paa et Gravmæle over hans afdøde, unge Kone. Der ønskedes et Basrelief, som fremstillede den Afdøde, liggende paa sin Liigseng, medens den efterladte Hgtefælle knæler ved hendes Side. Ovenover skulde to svævende Engle modtage den Afdødes Siæl, der hæver sig i Skikkelse af en tredie Engel til de to andre. Til Kunstnerens Veiledning sendtes ham et Portrait, og 5 à 600 £ stillede til hans Raadighed. Til denne Op-gave, der, saavidt vi have erfaret, aldrig er bleven udført, forefindes blandt Kunstnerens efterladte Tegninger nogle

Udkast, som vise, at det ialfald har været hans Hensigt at følge denne Opfordring.

Et Bærk af ikke synderlig Betydning var fuldført og affendt denne Sommer. Vi anføre det, for, saavidt muligt, ikke at forbigaa noget nyt Arbeide, der udgik fra hans Studio. Det var en colossal Buste af Ravenna's Skytshelgen, St. Apollinari, hvilken Erkebiskoppen af Tarent, Mig. Antonio Codronchi, havde bestilt hos vor Kunstner. Denne Buste nød strax, i det samme Aar, den Udmærkelse, at en lille Bog derom blev udgiven, under Titel: „Sopra un busto del Cav. Thorvaldsen, Lettera del Conte Aless. Cappi. Bologna, 1822. 8vo., en Lovtale over Kunstneren og over dette hans Bærk.

Medens dog alle Hænder synes at maatte have været optagne i fuldt Arbeide i Studierne, og Pladsen, som sagt, var bleven saa indskrænket, at der maatte tænkes paa en betydelig Udvidelse, overraster det os, at finde nye Foretagender iværksatte, hvortil der neppe for Tiden var nogen synderlig Opfordring. Thorvaldsen selv deelte sig, saavidt hans angrebne Helbred tillod det, imellem Poniatowski's Heststatue og den nyligt begyndte Model til Kopernikus; i hans egne Studier arbeidedes ikke blot paa en Deel af de senest nævnte Modeller, men uafslæbt paa de to Exemplarer af Frisen i Marmor, til Grev Sommariva og til Christiansborg. Men ved Siden af disse mange Arbeider lod han nu sin Eleve, Galli begynde en Gientagelse af denne samme Frise i den halve af den oprindelige Størrelse. Saavidt vi erindre havde denne samme Eleve udmærket sig

fort iforveien ved at copiere i formindsket Størrelse endeel af Thorvaldsens Statuer til Prinds Christian Frederiks forommeldte Taffelservice. Formodentlig have da disse heldige Gientagelser vakt den Tanke hos vor Kunstner, at bestæftige Galli med Frisen Alexanders Indtog i den halve Størrelse, et Arbeide, som, saaledes reduceret, let vilde kunde finde Anvendelse i det elegantere Privatliv.

Da denne Copi, i Løbet af flere Aar og under Thorvaldsens egen, stadige Retouche, var modeleret og paa Kunstnerens egen Beføstning udført i Marmor, bestemte han dette Exemplar til sit Museum, hvor det nu opbevares.

Ligeledes lod han i disse Sommermaaneder den Døbefont, han, paa Baron v. Schubarts Bestilling, havde udført til Trolleborg-Kirke, gientage med nogle Forandringer. Vel forefindes Spor i Kunstnerens egenhændige Optegnelser af, at der er giort Bestillinger paa Gientagelser af denne Døbefont, baade af Fyrst Esterhazy og af „the Earl of Caledon,” og muligviis henstod et saadant, ufuldendt Exemplar, som nu blev optaget til en anden Bestemmelse. I al Fald er det sikkert, at Døbefonten paa denne Tid blev gientagen i Marmor, og at dette Exemplar, hvilket ved en latinsk Inscription senere betegnes, var bestemt til en Foræring til hans Fædres D, at dog Island, hvorfra han havde det Navn, som nu nævnedes med saamegen Ære i Verden, ogsaa skulde have et af hans Bærker. Denne Marmor-Døbefont skienkedes i 1827 til Myklabæi Kirke, hvor hans Bedstefader hviler ved Indgangen.

Men, endnu mere overrassende forekommer det os, hvad vi mene at spore, at han nu ogsaa paa denne samme Tid

igien optog den Fronton til Slottet i Kiøbenhavn, som han i Sorg over Danmarks Skiebne i 1807 henfattede med Uvillie, for aldrig mere at fuldføre den. Maaſtee har han under Besøget i Kiøbenhavn fornyet ſit Loſte i denne Henseende, og nu, da ſnart et betydeligt Antal Arbeider ſkulde affendes til hans Fødebyes Smykke, ogſaa tænkt paa, ſelv at ville levere denne colofſale Fronton. Hvorledes dette end forholder ſig, ſaa have vi dog ikke kunnet forbigaa, her at nævne, at, ifølge Studiets Regnskabsbog, arbeidede Bogazzi i September 1822 paa „Giove, Bassorelievo, pezzo del Frontone,” og at Amadeo fortsatte i November dette Arbeide, der ſynes at maatte være et Parti af den Fronton, ſom førſt var beſtemt til Raadhuſet og ſenere overførtes til Slottet, hvor den ſenere, da Thorvaldsens udeblev, er udført i brændt Leer af en yngre Kunſtner efter den Model, Thorvaldsen tidligere havde hidſendt.

Den hede Sommer og det beſværlige Arbeide i det fugtige Studio havde angrebet Thorvaldsens Sundhed. Han følte ſig i nogen Tid mere og mere lidende af et beſværligt Aandedrag og antog ſelv, at han havde Aſthma, ſaa at han gav ſig under Dr. Tomafini's Lægebehandling. Men, da September-Regnen havde affiolet Luften og de friffe Octoberdage vare indtraadte, følte han ſig i Bedring og begyndte atter at arbeide. Brøndſted ſkrev derom i ſin Dagbog under 12te October:

„Thorvaldsen har ſkrantet lidt i Sommer af en Brysts sygdom, ſom han ſelv anſeer for Aſthma. Nu er han meget vel og arbeider ivrigt paa Modellerne til

Poniatowski's Statua equestr. og Copernikus. Denne sidste er nu næsten ganske færdig. Et nyt og stort Studium, som Thorv. har faaet under Pal. Barberini, kommer ham nu tilpas ved disse Arbeider. Han har nylig faaet en ny og betydelig Bestilling fra Polen, et stort Gravmæle til en Kirke i Warschau over den berømte og af Polen saa velfortiente Grev Mokronoski."

LXXXIX.

Thorvaldsen udvider sine Studier. Frontonen til Frue Kirke sammenstilles i det store Studio. Om denne Compositions enkelte Figurer. Bestilling fra München paa den store Frise og de fire runde Basrelieffer i Gips. Kronprinds Ludwigs Portrait, en Forering til Thorvaldsen. Skrivelse fra Kronprindsen i denne Anledning. Uddrag af et Brev fra P. Malling til Thorvaldsen.

1822.

Thorvaldsen havde allerede i Løbet af Sommeren fundet et stort Locale i Nærheden af sine Studier, som kunde indrettes til hans Behov, nemlig en Staldbygning, tilhørende Palazzo Barberini, og da Leiecontracten i Begyndelsen af August var afsluttet, indrettedes den til det saakaldte „store Studio,“ et mægtigt Rum med fortrinligt Lys og ret stiftet til Arbejder, som udføres for Kirker.

I October flyttedes de allerede færdige, store Modeller herind, og da Figureerne til Frue Kirkes Fronton nu vare færdige, samlede de her fra de forskjellige Studier og sammenstilledes nu førstegang i Compositionen*).

I Fremstillingen af denne Christendommens Indledning, Johannes, som prædiker i Orkenen, havde Kunstneren, efter de ham opgivne Maal, en Trefant at udfylde, og hans

*) Tüb. Kunstblatt. 1822. Nr. 81.

Composition maatte altsaa rettes efter denne Fordring; men han løste denne Opgave med en Frihed og en Friskhed, som neppe lader ane nogen saadan hindrende Betingelse.

I Midten stillede han Johannes den Døber, staaende ophøiet paa et Klippestykke; til begge Sider Tilhørerne, staaende, siddende og liggende, saa at Frontonens ydre Form ganske naturligt fremgik af Compositionen. Hovedhandlings Enkeltheder vidste han at oplive ved indtrædende Episoder, Alt tilsammen et vel afrundet Hele, og hver enkelt Deel, om det skulde være, et selvstændigt Kunstværk for sig alene.

Uagtet denne Composition er saa almindelig bekiendt, at en nærmere Beskrivelse vel maa ansees overflødig, maa vi dog, mest med Hensyn til de unge Kunstnere, der havde deres Deel i dette Arbejde, nærmere berøre den. Dog maa herved endnu bemærkes, at der imellem de originale Skizzer og de færdige Modeller efter disse undertiden ligge Afvigelser, som hidrøre fra, at Thorvaldsen i det mellemliggende Tidsrum oftere selv har gjort betydelige Forandringer og siebliffeligt fulgt sine Inspirationer under Værkets fremstribende Udførelse, ja, er endog gaaet saavidt, at han udfiød to allerede færdigt modelerede Statuer og erstattede dem med andre.

Vi nævne altsaa disse fire Grupper og otte Statuer til Forklaring af Compositionen og til nærmere Oplysning om de unge Kunstnere, der ved hver af disse var hans Medhjælper.

Døberen Johannes forkynder at Himmeriges Rige er nær, staaende paa en Fjeldsforhøining under Frontonens

Midtpunkt. Denne Statue er modeleret af den ældre *Bienaimé*.

Nærmest Taleren, til Venstre, staaer en Ungling, lyttende; han har affastet sin Kappe, som han bærer paa Armen, rede til Daaben. Denne Statue er modeleret af den yngre *Tenerani*.

Bagved denne troende Ungling træder en hovmodig *Pharisæer* ind igiennem Tilhørernes Kreds. Denne Statue er modeleret af *Paccetti*.

En Jæger, som vender tilbage med sit Bytte, standser, for at lytte til Prophetens Tale. Denne Statue er modeleret af *Marchetti*.

Jægeren fører sin Hund med sig, og denne tilbrager sig ganske de tre Børns Opmærksomhed, hvilke den bagved siddende Moder har taget med sig. Uden at vende Blikket fra Taleren, holder hun det mindste Barn, en modig, lille Dreng, fast hos sig, medens de to ældre nærme sig Hunden. De to Børn er modelerede af *Tacca*, Moderen med det tredie Barn af *Carlesi*. Til Busten af denne skionne, unge Qvinde valgte *Thorvaldsen* *Albaneserinden Vittoria Cardoni's* Forbillede.

Bagved, støttende sig mod den Steen, hvorpaa Moderen sidder, ligger Manden udstrakt, modeleret af den yngre *Tenerani*. I den originale Skizze havde *Thorvaldsen* inderst i denne Vinkel af Frontonen anbragt Hverdens Hund.

Paa høire Side af *Johannes den Døber* staaer en ung Mand med opmærksomt Blik paa Taleren. Hans opadvendte Hoved hviler mod den venstre Haand, medens Albuen støtter mod Knæet, som han har hævet ved at stille

sin venstre Fod op paa den Steen, paa hvilken Propheten staaer. Denne Statue er modeleret af den yngre Bienaimé.

Bagved ham staaer en Gruppe af en Fader med sin Søn, opmærksomt lyttende til Døberens Ord. Denne Gruppe er modeleret af Vaccetti.

Fiernere knæler en Moder, medens den lille Datter bagved klynger sig til hendes Skulder, en Gruppe modeleret af Carlesi.

Dybere ind under Binkelen sidder en krumbøiet Olding, en Skrifstklog, der, som det synes, er greben af den store Forkyndelse. Denne Statue er modeleret af Joseph Hermann.

Oderst inde i Frontonens venstre Spidse ligger en Ungling udstrakt, modeleret af en af Brødrene Bienaimé.

De to, af denne Composition udstudte, Figurer, hvis Gipsmodeller opbevares i Museet, fremstille en siddende og en staaende Kriger.

At det var vor Kunstners Ønske og Haab, at denne Composition maatte blive udført i Bronze til Frue Kirke, og at han senere maatte finde sig i, at de kun som Provestykker bleve udførte i brændt Leer, vil paa sit Sted nærmere blive at berøre.

Fra München havde Thorvaldsen stadigt modtaget Raamindelser fra Hofarchitekten Hr. v. Klenze, om at sende en Afstøbning af Frisen: Alexanders Indtog og af de fire, runde Basrelieffer, hvormed han ønskede at smykke det Leuchtenbergsske Palais. Thorvaldsen synes ikke at have villet negte at efterkomme dette Ønske, men paa den anden Side, tør man vel antage, at saalænge han endnu ikke

havde leveret de i Marmor bestilte Exemplarer, kunde han ikke, især med Hensyn til Grev Sommariva, ønske, at en Afstøbning i Gips skulde udgaa fra hans Studio til en anden Bestemmelse. Imidlertid synes han dog paa denne Tid at have søgt en Udvei fra denne Forlegenhed, ved foreløbigt kun at sende Afstøbninger af de Dele af Frisen, der stode færdige i Marmor. Hans Forhold til Kronprindsen har maaskee haft en væsentlig Indflydelse i denne Henseende.

Han havde nyligt, til Tak for Busten, fra Kronprinds Ludvig modtaget Hans Kongel. Høiheds Portrait, et Maleri af Stieler, og for denne Naadesbeviisning havde han under 28de September bragt Kronprindsen sin Taksigelse.

Til Svar paa dette hans Brev, som vi ikke kiende, modtog han nu, i Slutningen af October, følgende Skrivelse:

München, 16 October 1822.

"Lieber, herzlich, großer Thorwaldsen! Daß Ihnen mein gemahltes Bildniß angenehm ist, gewährt mir große Freude; wenn Sie es ansehen, so denken Sie, daß es einen Mann vorstellt, der, obgleich durch Alpen und Apenninen getrennt, dennoch im Geiste Ihnen stets nahe ist. Diesen Winter, nicht den nächsten aber, werden mich diese Gebirge von Thorwaldsen trennen, den ich als Mensch und Künstler schätzen und lieben gelernt habe in Rom, der Kunstwelt ewigen Hauptstadt; würde mich mit ihm wieder vereinigen, der der unsrigen erste Bierde ist, dessen Ruhm Jahrtausende währt.

Dringend wünsche ich den Ilioneus, der Niobe Sohn, von Ihnen ergänzt zu wissen, und daß hierauf Adonis

seine Vollendung empfangen; möchten denn Sie ebenfalls die Gwängeltische Bassirilieve nicht vergessen.

Sie werden mir einen Gefallen erzeigen, (— — —)
von dem innigst für Sie fühlenden

Ludwig, Kronprinz.

Lobend, und er verdient es, sprach ich von Ihrem Schüler, Launitz, dem Keiser Alexander lezthm in Te=gerntsee, der mir von großen Beschäftigungen, welche er demselben bestimme, sagte."

I Kiøbenhavn, havde de to Basrelieffer, Daaben og Madveren, til Frue Kirke, samt Kongefamiliens Buster henstaaet i Gipsmodeller, under Forventning af, at en Kongl. Fregat skulde afgaae til Livorno, for at hente nye Værker fra Thorvaldsen. Men da denne Foranledning til Udsendelsen af et Skib udeblev, fordi Kunstneren ikke var færdig med de Sager, der skulde hiemsendes, valgte man at sende de omtalte Modeller med to private Skibsleiligheder til Livorno.

I denne Anledning modtog Thorvaldsen fra sin Ven, Architecten, P. Malling et Brev, hvoraf vi tillade os at udbrage, hvad der, med Hensyn til vor Kunstners Forhold til Fødelandet paa denne Tid, er af Interesse.

"Saavel Indsibningen af Afstøbningerne over deres Arbejder i Rom til Academiet, skrev han, som og de til Clottet og Vor Frue Kirke bestemte Kunstværker, maa heroe indtil et Kongl. Skib afgaaer, for at være fuldkommen sikker paa, at modtage dem her i god Behold, og vente vi da, ifølge Deres givne Løfte, at see Dem her igjen. Maaskee kunde Fregatten da føre Deres Atteliet for nogle Aar herover, og Fødelandet saaledes

høfte den friske, modne Frugt af sin Thorvaldsens skabende Mand, som i den lange Frastand savnes. Imidlertid ville vi søge at realisere den omtalte Plan, at udvide Academiets Locale, ved at indtage den botaniske Have, for at indrette et Museum af deres Kunstværker og give Haven et mere passende og større Terrain. Kongen, Academiets Præsæs og Finantsministeren ynde Planen.

Roeskilde Capel vil og imidlertid være complet færdigt og alene savne et Par Epitaphier, som det ved Deres Bistand kunde prydes med, og hvortil det nu viser sig værdigt ved dets ædle architectoniske Anstand, som oprindelig skyldes Harsdorff, men som Hansen, saa vel forstaaet, har givet en høiere Forædling.

Slotskirken her i Staden, mesterligt Sideslykke til Capellet, nærmer sig ligeledes sin Fuldbendelse. Den er indvendig smykket med Deres svævende Genier i Cirkelen under Kuppelen, der gjør en ypperlig Virkning. Til Pendantivernes Ornering har en ung Mand ved Navn Bissen, Academiets Eleve, begavet med udmærket Talent, anvendt sin hele Flid under Modeleringen af fire colossale Genier i Basrelief, som i Udførelsen endog overgaaer den Forventning, man kunde have om denne unge Kunstners første Arbeide i saadan Størrelse, hvorom Bystrom, som har seet ham beskæftiget dermed, vil kunne underrette Dem.

Derfom De min høistærede Ven vilde tilsende os her en Composition, hvadenten i Tegning eller Modelering, til Frontespidsen af Slotskirkens Portal, tør jeg indestaae for, at Bissen vil kunne pousfere den her paa Stedet til Deres Tilfredshed, ligesom og Suttet til Raad- og Domhuus Portalets Frontespids, naar vi modtog Deres lovede Udkast til Salomons Dom, paa samme Maade kunde udføres i

Mangel af Udførelsen, i brændt Leer, hvilket uden tvivl vilde medføre formegen Vanskelighed.

De vilde ved disse Udkaft særdeles glæde vor fælleds Ven, Hansen, der meget længe efter at see sine architectoniske Værker ved Deres Bistand givet det karakteristiske Stempel, som den fuldenbte Plastik saa væsentlig bidrager til, og som kan ansees for et af Plastikkens værdige Formaal."

Vi have ved Udgangen af 1822 kun endnu at tilføie, at Thorvaldsen under 25de Marts var bleven optagen til Medlem af det Kongl. Videnskabernes Selskab i Trondhiem.

XC.

Christus-Statuen, Apostlerne Philippus, Jacobus Alphæi, Simon Zelotes, Bartholomæus og Andreas færdige i Modeller. Statuen Johannes casferes. Canova's Død; Thorvaldsens Uttringer om ham. Thorvaldsen i Fare ved et Vaadeskud. Brøndstedts Beretninger derom til Kiøbenhavn. Thorvaldsen skriver til Prinds Christian. Prindsens Svarskrivelse.

1823.

Med Christusstatuen og de fem Apostler, som allerede i nogle Maaneder stode færdige i Modeller, samledes nu efterhaanden de øvrige i det store Studio. Pettrich var færdig med sin Philippus, og den yngre Bienaimé med Jacobus, Alphæi Søn. Emil Wolff havde modeleret Simon Zelotes; Bartholomæus var modeleret af Carlesi og Andreas af Joseph Hermann.

Foruden disse var ogsaa Apostelen Johannes færdig i Model, udført af Pacetti, men denne Model tilfredsstillende ikke vor Kunstner, og, efter hvad han selv erklærede, var Skylden ikke den unge Kunstners, men det var hans egen Skizze, som ikke behagede ham. Han besluttede derfor, at lade denne henstaa, indtil han ved Leilighed fik gjort en bedre Skizze, og Pacettis Model fik senere, som vi skulle see, en anden Bestemmelse.

Men endnu manglede i Apostlernes Kreds Thaddeus. Angaaende denne Composition var Kunstneren endnu ikke kommen til Klarhed og havde derfor endnu ikke engang gjort Skizzen. Disse to sidstnævnte Bærker tilhøre derfor et af de næstfølgende Aar.

Selv deelte vor Kunstner sig endnu stadigt mellem Poniatowski og Kopernikus.

Canova havde forrige Efteraar sluttet sin berømmelige Kunstnerbane, og Thorvaldsen stod nu uomtvisteligt som Arvingen til det største Navn blandt Tidssalderens Billedhuggere. Om Forholdet mellem disse to Kunstnere, en Modfætning, der traadte stærkest frem mellem Begges Partigængere, have vi leilighedsviis meddeelt, hvad der factist forelaa og have aldrig kunnet betragte det anderledes end som et, i det mindste i alle Former, venstabeligt. Vi see os dog istand til, endnu at kunne meddele et Bidrag hertil, nemlig vor Kunstners egne Uttringer i al Fortrolighed til en god Ven. „Canova var ikke ærlig mod mig!“ sagde Thorvaldsen en Dag. „Som oftest, naar han havde modeleret et nyt Bærk, indbød han mig til at komme og see det; han vilde høre min Mening. Naar jeg da bemærkede, for Exempel, at denne Fold i Draperiet maaskee bedre kunde lægges saaledes, som jeg viste ham, gav han mig Ret, omfavnede og takkede mig, — men han rettede det ikke! Af Høflighed bad jeg ham ogsaa undertiden at komme og see, hvad jeg havde for; men han sagde mig aldrig Andet, end at Alt var fortræffeligt og som det skulde være!

Canova var altsaa død d. 13de October i Posagno, og en Sørgefest beredes i Rom til d. 30te Januar d. A. i Kirken S. S. Apostoli, i hvilken vor Kunstner forsaavidt tog Deel, som hans Professorat ved S. Luca førte det med sig. Men ikke mange Uger efter var det nærved, at Italien ogsaa havde tabt sin Thorvaldsen.

Fredagen før Paaste, d. 28de Martz, da vor Kunstner efter Sædvane havde spist hos sin Bertinde, Signora Buti, blev han efter Bordet mindet af hendes lille Søn, om hans Løfte, at naar Paasteløverbag kom, vilde han laane Drengen de Pistoler, som hang nede paa Væggen; thi i Rom er det en Folkelystighed at juble ved Festens Udgang med Betarder og alleslags Skydevaaben. Drengen trak nu Thorvaldsen ned i Sovestammeret, hvor Pistolerne, siden Reisen, hang over Sengen, og medens Thorvaldsen tog den ene, for at prøve ud af Vinduet, om den muligen endnu var labet, har den Lille, uden at han mærkede det, taget den anden, og — et Skud! — Thorvaldsen segnede truffen ned paa Stedet. —

Men vi ville lade Brøndsted fortælle denne Begivenhed, saaledes som han Dagen efter meddeelte den i et Brev til Prinds Christian Frederik:

”Thorvaldsen beder mig at formelde D. H. sin underdanige Hilsen. Denne ædle og udmærkede Mand var ved et besynderligt Tilfælde igaar aftes i Livsfare. Jeg vil fortælle Dem, naadige Herre! denne Tildragelse.

Det er Skik over hele Italien, at Klokkernes Ringning indstilles i den hellige Uge, og at deres

Lösning igien Paaske Löverdag, idag, henved Mid-
 dag, afgiver en Art Nationalhöitid, som accom-
 pagneres fast overalt med en umaadelig Tummel
 af Pistol- og Flinteskud. Denne Krudtleeg afgaaer
 stundom ikke uden Ulempe, da man fyrer med
 gamle, rustne Geværer, smaa Kanoner etc. ud af
 Vinduer og Døre, stundom ligefor Öinene af For-
 bigaaende.

En smuk lille Dreng, Sön af Enken Mad. Buti,
 hvor Thorvaldsen boer, vilde og berede en saadan
 Lystighed idag, og bad Thorvaldsen igaarftes om
 at laane ham sine to Pistoler, hvortil Thorvaldsen
 strax var villig og gaaer ind med Drengen i et af
 sine Værelser, for at nedtage Pistolparret. Thor-
 valdsen flyer Drengen den ene, men siger: "Vi
 maa dog först forsikkre os om, at de ikke ere
 ladte!" og overbeviser sig strax ved at afstrykke
 den ene Pistol ud af Vinduet i Veiret, at denne
 ei var ladt. Men Drengen staaer imidlertid og
 haandterer med den anden, som uheldigviis var
 ladt med Kugle, den gaaer af, og Kuglen gien-
 nemfarer Thorvaldsens Klæder under venstre Bryst,
 (endog den Flonels Brystdug, eller Tröie, han
 bærer inderst under hans Linned, blev giennem-
 boret). Med en Retning af en Fingersbred til
 Venstre, var den skrækkeligste Ulykke skeet, at
 Kuglen havde giennemboret Th.'s Hierte."

Et Par Dage efter skrev Brøndsted et andet Brev
 desangaaende, nemlig, under 2den April 1823, til Stats-
 ministeren Rosencranz. Af dette Brev uddrage vi fremdeles:

— han hendaaned, dog ikke uden Besindelse, falder tilbage paa en tætved staaende Stol, — Smerten af det stærke Slag, og endmere fremstrømmende Blod, (som han i det første Öieblik troede fremkomme af et Saar under Brystet), aarsagede, at Th. hensegnende raabte til Drengen: ”Jeg er dödsens! Kald din Moder og de Andre!” Den ulyksalige Dreng gjorde fortvivlet Anskrig; man løber til og overbeviser sig snart om — Gud være lovet! o, hvilken Lykke! — at Blodet ikkun kom fra et skarpt, men ikke betydeligt Saar paa 3die og fjerde Finger af venstre Haand, igiennem hvilke Kuglen var faret, men, at denne, först svækket ved at giennembyrde 40 Lag af forskielligt Töi, som Th.’s Paaklædning den Dag udgiorte, var bleven mat ved at möde et af Ribbenene, og havde blot læderet Huden. Kuglen fandtes siden, flad som en Knap, mellem den Flonels Tröie og hans Linned; imidlertid recolligerede man sig af den første Skræk, en Chirurg blev kaldt, og Brystsaaret forbandtes. Th. kom til Ro og havde en taalelig Nat, dog ikke uden Smerte. Allerede Löverdag Aften befandt han sig meget bedre, endskiöndt Haanden var opsvulmet, deels af Saaret paa de to Fingre, deels af de mange Krudtkorn, som havde kastet sig paa Haanden. I Forgaars (Mandag) fik han Lov til at gaa lidt ud og tilbragte det Meste af Dagen hos mig med et Par andre Venner. Igaar og idag har han allerede arbeidet i et Par af sine Studier.

Det er i denne Henseende en Lykke, at det ikke er höire Haand, som blev læderet. Venstre Haand maa han endnu nogen Tid bære i en Bandage. Saaret paa venstre Bryst, ligeover Hiertets Leie, seer ud som en maadelig Ringorm, eller stor Frostplet. Han er, Gud være lovet! uden al Fare.

Denne besynderlige Hændelse, truffet en saa udmærket og her almindelig bekiendt og höitaget Mand, giorte naturligviis Opsigt og blev fortalt med de latterligste Tilsætninger. Pfafferne giorte snart et Mirakel deraf. Först meentes, (og mig synes med god Grund), at Thorvaldsen maa være en af Forsynet og af den hellige Jomfru særdeles yndet Mand; siden hörte vi, at Pfafferne havde fundet paa (formodentlig paa Grund af, at det ei var passende, at Madonna saameget uleiligede sig for en Kiætter), at Miraklet skete for at redde den stakkels, lille Dreng fra den Ulykke, at dræbe et Menneske."

Thorvaldsens Frelse af en saa nær overhængende Fare fremkaldte naturligviis en Mængde Hilsener baade i Vers og i Prosa, og endnu d. 29de April d. A. affholdtes i Rom en Kunstnerfest i denne Anledning.

Samme Dag skrev han følgende Brev til Prinds Christian Frederik:

„Forlængst burde jeg have bevidnet Deres Gøihed min sande Taknemlighed for flere naadige Skrivelser og min hierteligste Lykønskning til Deres og høie Gemalindes

Tilbagekomst til Fædrelandet; men jeg tør stole paa Deres Høiheds overbærende Tilgivelse. De veed, at jeg ifkun er en temmelig langsom og forsømmelig Correspondent, og De er overbevist, ogsaa uden Bevidnelse, om min Underdanigste Hengivenhed for Dem selv og Deres høie Familie.

Det glæder mig at erfare, at det Stik, som medbringer Modellerne, som jeg i Kiøbenhavn forfærdigede af den Kongelige Families Buste, omsider er ankommet til Neapel. De Bemærkninger, som Deres Høihed anførte i Deres seneste Breve til Brøndsted, og som han har meddeelt mig, angaaende Prindsesse Wilhelmines Buste, skal jeg ved Udførelsen omhyggelig beagte.

Jeg befinder mig vel, og mine Arbeider gaae raskt fra Haanden. Et besynderligt Tilfælde, som nærved kunde blevet dødeligt, har ikke havt den mindste skadelige Indflydelse paa mit Helbred; ogsaa det Saar, som Kuglen gav mig paa to Fingre af venstre Haand, er nu lægt, og jeg kan igjen bruge Haanden næsten som tilforn.

Mere end enhver anden Sag vilde jeg tage mig den Frihed, at anbefale Deres Kongelige Høihed min kiære Ven og Medarbeider Friends Anliggende. Han har gjort saa betydelige Fremstridt i alle Dele af den svære Kunst, vi udøve, og er i det Hele et saa opvakt og fortræffeligt Menneſte, at jeg ikke gjør mere end min Pligt, idet jeg paa det Hierteligste anbefaler ham selv og hans udmærkede Talent til Deres Høiheds naadige Velvillie. Hans Mercur er en meget smuk, nu i alle Henseender vellykket Figur; Udførelsen af Deres Høiheders Buste i Marmor lykkedes ham til min fuldkomneste Tilfredshed, og den Figur, han nu arbeider paa, en af Evangelisterne, lover at blive ligesaa fortrinlig i sin Slags, som Mercuren. Denne sidste vilde jeg langt heller anbefale til Udførelse i Marmor, end den tidligere Curidice, men det ligger i Sagens Natur, at en saadan Figur ikke kan

udføres i faa Maaneder, og Deres Kongelige Høihed vil sandelig ikke fortryde det, hvis De forunder Freund den til Udførelsen fornødne Understøttelse. Jeg anfører dette, baade med Hensyn paa Deres Høiheds egne tidligere Opmuntringer til Freund, og paa dette fortræffelige Menneskes grundede Forventninger om at fremhjælpes, som han fortjener, til Uddannelse af et Talent, der ikke kan være heldigere. Hans Skizzer til Forestillinger af den nordiske Mythologie ere ligeledes høist interessante, og jeg lover mig af dem noget meget Ypperligt til Brydelse for vort Fædreland og til Forøgelse af dets Kunstbesiddelser.

Min underdanigste Hilsen bedes formeldt Deres Høie Gemalinde. Med de allerbedste Ønsker for Dem selv og høie Familie er jeg stedse, Raadigste Herre!

Deres underdanigst hengivne Tjener."

Rom, d. 29 April 1823.

Paa dette Brev fra Thorvaldsen svarede Brindsen saaledes:

Augustenborg & Odense,
d. 2den og 4de Juni 1823.

„Kiære Hr. Statsraad Thorvaldsen! Jeg er bleven særdeles glædet ved at modtage Deres Skrivelse af 29de April og ved samme Forsikringen om, at det synderlige Tilfælde, der satte Deres Liv i Fare, ikke har havt mindste skadelige Indflydelse paa Deres Helbred, og at Saaret paa Fingern af venstre Haand igien er læget. Jeg har takket Gud, der beskyermede Deres, for os alle saa dyrebare, Liv, og jeg seer heri et glædeligt Forvarsel, at det ret længe skal bevares Dem til Held for Kunsten og for alle, der paaskionne ei blot Deres store Kunstnerverd, men Deres sieldne Menneskeverd. Det er mig en Glæde at høre, at De er tilfreds med de Værker, De skaber og som udføres under Deres Dine. Jeg takker Dem for

den Opmærksomhed, De vil anvende paa Prindsesse Wilhelmines Haar, hvilket meget vil bidrage til Ligheden. Min Søns Buste er De vel saa god ved Leilighed at udføre i Marmor. Ligeledes vilde jeg meget bede Dem, kære Hr. Etatsraad Thorvaldsen, ei at udsætte at modelere min Kones Statue efter den lille Skizze, De udkastede; den havde ganske Hendes Holdning, og ved Hjælp af Maalet og af Hendes Buste, vil det vist fuldkommen lykkes for Dem.

Hvad De siger om Freund, kan ikke andet end glæde mig uendeligen. Hvilken Anbefaling kan være fordeelagtigere for ham, end Deres; ogsaa føier jeg mig gierne efter Deres Dnsfte og tillader ham at udføre Mercuren for mig i Marmor, istedetfor Eurydice, hvilket Arbeide han vil kunne udføre, naar han ei har andet af Vigtighed at udføre.

Naar kan man tænke paa Friends Hiemkomst? Om et Aar? Maaskee bedst med Fregatten ad Nare, naar Kunstfagerne sendes hjem, thi iaar forbyder den udbrudte Krig at afflibe disse.

Vi skulde dog have en Billedhugger her hjemme, som kunde arbeide og anvise de unge Kunstnere.

Om føie Tid sender Academiet en anden Artist, Bissen, til Rom, og jeg kan ikke noksom anbefale Dem denne unge Billedhugger. Han afgiver Beviis paa, at Geniet uddanner sig selv, naar kun god Grund er lagt ved correct Tegning i Modelstolen. Deres i Kiøbenhavn modelerede Basreliefs gav ham det første Stød til ogsaa at prøve sig i dette Kunstfag. Ved den første Concours til Guldpræmierne, forlod han Penselen, da han følte mere Kald hos sig til at vorde Billedhugger, og han vandt den lille Guldmedaille. At dømme efter de tvende Basreliefs, han har udført til Slotskirken, forestillende Kristus, som velsigner de smaa Børn, og Lazari Opvækkelse, hvilke i det Hele taget ere til Forundring skønne, er der

ingen Tvivl om, at han jo i Sommer vinder den store Guldmedaille, og da skal han ikke tøve længe, inden han indfinder sig i Rom for Dem. Først der kan han ved Synet af Deres Mesterværker og ved Deres Anviisning uddanne sit store Genie til det værdigste Maal og, som jeg haaber, engang gjøre sit Fædreland Ære. Han er derhos en beskeden, vakker ung Mand, og vil vise sig fortient til al den Godhed, De vil vise ham, og hvortil jeg særdeles anbefaler ham.

Vort Academie for de skønne Kunster har til afvigte 31 Marts optaget til Æresmedlem blandt andre udenlandste Kunstnere, Cavaliere Cammuccini. Jeg har ikke meddeelt ham noget derom, førend jeg kunde sende ham det trykkede Diplom, men De ville have den Godhed at sige ham det med mange forbindelige Hilsener fra mig til denne ligesaa udmærkede som elskværdige Kunstner. Agricola's Portrait af Prindsessen er lykkelig ankommen til Kiøbenhavn, medens min Fraværelse.

Jeg har nemlig været en Tour her i Byen og paa Augustenborg. Paa sidste Sted har Hertugen og Hertugindeu har den store Sorg, at miste Deres haabefulde Søn, næsten to Aar gammel, af Strubehoste og Lænder. De ere for faa Dage siden afreiste over Kiel til Badet Ems. Vi ere igaar vendte her tilbage og tage om en 14 Dage til Sielland. Kongen og Dronningen ere i disse Dage seilede fra Kiøbenhavn til Kiel med Dampbaaden, for at tilbringe 6 Uger i Hertugdømmerne. Alle Herstaberne ere velbefindende. Min Søn er i afvigte Winter meget voret.

De venligste Hilsener oversendes Dem fra Prindsessen og fra de Personer af vort Følge, der med Glæde mindes den Tid, vi tilbragte sammen i det uforlignelige Rom. Gid den Tid igien kunde oprinde, eller vi glædes ved Deres gjentagne Nærværelse i Kiøbenhavn efter den

Plan, vi mellem os udkastebe, og som De ikke maa forglemme.

Jeg ønsker snart at modtage de bedste Tidender fra Dem, eller giennem Freund, og henlever, klare Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Ogsaa Grev Sommariva udtalte i en Skrivelse den Skræk, hvormed han havde erfaret Thorvaldsens Fare, og Glæden over hans vidunderlige Frelse, og fra Sir Thomas Hope blev Torlonia paany opfordret til at berøre vor Kunstners sømme Steb.

XCI.

Grev Sommariva og Frisen. Thorvaldsen udvider Frisen til Christiansborg. Sommarivas Ønsker i den Anledning. Om Monumentet for Poniatowski. Grev Grabowski besvarer Thorvaldsens Brev, angaaende Fodstykket. Utaalmodighed i Warschau. Modellen til Kopernikus er færdig. Angaaende dette Monuments Affendelse og Opstilling.

1823.

Hvorledes Thorvaldsen dengang affandt sig med Torlonia i Hopes Anliggende, derom have vi Intet at meddele. Vi vende os derimod til Grev Sommariva, som med en ikke mindre Længsel imødesaae sin Frise, og som derfor vedligeholdte en næsten maanedlig Correspondance, hvilken Thorvaldsen kun engang imellem synes at have taget Deel i, naar der var noget Særegent at meddele eller at besvare.

I Villaen ved Comersøen havde Greven denne Sommer ladet foretage betydelige Arbejder til Indretningen af det Locale, som snart skulde modtage Thorvaldsens berømte Bærk, og at Arbeidet, for vor Kunstners Vedkommende, ikke blev sat tilside, eller fortrængt af det meget Andet, derom vidne Studiets Regnskabsbøger. Dog, som vi allerede have bemærket, synes Thorvaldsen, af en tilgivelig Partiffhed for sit Fødeland, ligesom at have villet dele lige mellem

Grev Sommariva og Christiansborg Slot, ved samtidigt at lade begge disse Exemplarer udføre af Studiets Marmorarbejdere.

Men Exemplaret til Christiansborg Slot skulde, ifølge Localets Fordringer, have en større Udstrækning, end det oprindelige paa Montecavallo, og en saadan Udvidelse vilde Kunstneren efter givet Løfte tilveiebringe ved Tilfætninger af nye Partier paa Steder, hvor de, uden Forstyrrelse af det Hele, kunde modtages. Det var altsaa nu paa Tiden at han gjorde disse Tilfætninger.

Som Frisens Begyndelse modelerede han da foran Fiskeren, som sidder med sin Medesnor ved Flodbredden, en Episode af Handelspladsen. En lille Kameelfører holder med sit Lastdyr ved de henkastede Bæreballer, medens det fremdragende, krigerste Tog tildrager sig de Andres Opmærksomhed, og en lille Dreng bestiger Kamelens Puffel, for at see, hvad der foregaaer.

Musikchoret i de Uddragendes Række lod sig ogsaa let forøge; her føiede han til de to Basunblæsere tre andre, forangaaende Spillemand.

Med samme Lethed lod Alexanders ridende Følge sig udvide; her tilføiede han Gruppen af fem Ryttere, af hvilke den forreste bøier sig ned, for at fange den tabte Tøile.

Disse Tilfætninger til Christiansborgs Exemplaret henføre vi med god Grund til denne Tid, forbeholdende os, senere at nævne endnu en anden, som paafulgte da Afsendelsen var nærmere forestaaende.

Thorvaldsen havde med disse Forandringer kun haft til Hensigt at tilveiebringe den Længde i Basrelieffet, som Salen paa Christiansborg fordrede, men da Grev Sommariva

erfarede dette, der efter hans Mening vilde underordne hans Exemplar, ønskede han ogsaa at blive deelagtig heri, og, som af det Følgende vil erfares, havde denne Sag nu tilfølgende, at han endogsaa valgte et andet og større Locale i sin Villa, der var stort nok til at modtage idetmindste nogle af disse Tilfætninger. Vi komme nærmere til at meddele, hvorledes vor Kunstner paa den mest smigrende Maade vidste at tilfredsstille ham.

Saa meget man end fra Warschau havde skyndet paa Fuldførelsen af Modellen til Poniatowski's Monument, saa havde man dog nu ladet et heelt Aar hengaa, inden man besvarede vor Kunstners Forslag til væsentlige Forandringer i dette Værks monumentale Betydning. Vel har dette neppe haft nogen væsentlig Indflydelse, da Thorvaldsen dog ikke ventede paa denne Afgjørelse, men arbejdede stadigt frem paa Modellen af Heststatuen; men vi kunne dog ikke afholde os fra, allerede her foreløbigt at bemærke, at al den Tid og det Arbejde, han hidindtil havde offret dette Monument, blev senere at regne saagodtsom for Intet. Men vi have her endnu at holde os til det Nærmestforeliggende.

Thorvaldsens Forslag til en Forandring af Godstykket og til Anbringelsen af et levende, eller ved Kunsten efterlignet, Bandspring, hvorved Hovedgruppens Composition og navnlig Hestens Bevægelse motiveredes, vandt, ifølge Ministeren Grev Stanislas Grabowski's Svar af 7de Juni 1823, Bifald.

"Votre idée," skrev han, "étant de placer le Prince Poniatowski à cheval sur le bord du pré-

cipice, que son coursier effrayé & réculant mesure
 des yeux et hésite à franchir, il nous a paru
 convenable et facile de représenter le rocher par
 des blocs de granit brut & roulé, dont nous
 possédons une douzaine de pièces de 8 à 9 pieds
 de hauteur, sur 5 à 6 de large, avec des faces
 plus ou moins heureuses; il en est même un tout
 à fait plane, qui pourrait servir de support à la
 statue. Les basreliefs et les inscriptions pour-
 raient, si Vous le jugez à propos, y être in-
 crustés très facilement. Quant à la fontaine, qui
 devrait en faire partie, comme elle aura décidé-
 ment lieu, si nous nous procurons les eaux néces-
 saires, le piédestal devra être vide intérieurement
 en conséquence; mais pour mettre les choses au
 pire, si dans le principe nous manquions d'eau,
 cette dernière pourrait en attendant être repré-
 sentée artificiellement, jusqu'à ce qu'il soit pos-
 sible de la faire couler. Tels sont nos projets en
 cas où Vous agréiez l'idée du rocher naturel. S'il
 en est autrement, et si Vous préférez un piéde-
 stal régulier & classique, il nous sera facile de
 nous procurer les marbres nécessaires, le pays en
 fournissant de très convenables à cet usage."

Angaaende Støbningen tilføies i dette samme Brev, at
 „Mr. Norblain, Artiste de Varsovie” har overtaget denne
 Sag og vil tilfalde Mr. Carboneau fra Paris til Støb-
 ningen saavel af dette Monument som af det for Ro-
 pernifus.

Men uagtet det ikke kunde være Commissionen uwitterligt, at Arbeidet var stadigt i Fremstriden, kunde man dog ikke undlade, som „un sujet délicat” endnu at beklage Sagens langsomme Gang, hvorved, som det hedder, „une sensation pénible dans le public” er fremkaldt, saa at de Contribuerende nu betragtede det hele Foretagende med Mistillid. Disse samme Beklagelser gientoges kort Tid efter i et Brev fra en anden af Commissionens Medlemmer, Grev Joseph Sierakowski, som endog tilfoiede, at Kassen var bleven defrauderet af en utro Kasserer, Noget, der ikke vilde være sleet, hvis Monumentet tidligere var blevet gjort færdigt.

Med Monumentet for Kopernikus gif det langt lettere. Ved dette havde der heller ikke været stillet Kunstneren saamange hindrende Bihensyn og detaillerede Forordringer, af en saa talrig Commission. Næsten umærkeligt havde Kunstneren fuldført denne Model, medens al Opmærksomhed hvilede paa den anden. Siden forrige Sommer havde han roligt og med ganske frie Hænder, helliget dette Bærk endeel af sine adspredte Kræfter og kostbare Tid. I September d. A. stod dette colossale Arbeide færdigt, en siddende Statue af $8\frac{1}{2}$ Fods Høide, som fremstiller Astronomen Mikolaus Kopernicus med Blikket hævet mod Stjernernes Baner, et Astrolobium i den venstre og Passeren i den høire Haand.

Thorvaldsen indberettede strax til Grev Grabowski, at dette Arbeide var færdigt, og udbad sig hans Ordre med Hensyn til Affendelsen. Men i Svaret, som indløb under 28de November 1823, fra Ministeren Staszic, yttredes vel den største Tilfredshed, men da Godstykket til dette

Monument først endnu skulde hentes fra de polske Bierg-
værker, udbad man sig fortiden ifkun Maalene og ønskede
Modellen henstillet indtil næste Foraar. Støbningen skulde
formodentlig udsættes indtil Mr. Carboneau kunde indkaldes
til Poniatowski's Monument, og vi finde saaledes Modellen
til Kopernikus endnu i flere Aar henstaaende i Studiet.
3 April 1828 affendtes den til Warschau, hvor den blev
støbt, og Monumentet afdækkedes den 11te Mai 1830.*)

---

*) Hamb. Corresp. 1830. Nr. 80.

XCH.

Brøndsted afreiser til Paris. Grev v. Schönborn og Dr. Schorn i Rom. Basrelieffet Vinteren. En staaende Daabens Engel. Thorvaldsen og Cardinal Consalvi. Bestilling paa et Monument for Pius VII. til Pederskirken.

1823.

Det behagelige, og paa vor Kunstners Correspondance saa indflydelsesrige, Samliv med Brøndsted var nu atter tilende. Udgivelsen af det store Værk over Grækenland kaldte nu denne Ven til Paris, og saa gierne Thorvaldsen havde benyttet denne gode Leilighed, til engang at see Frankrigs Hovedstad, saa var han dog for nærværende Tid bunden til Rom.

I Juni afreiste Brøndsted med sin græske Pleiesøn, den unge Grev Lunzi, til Venedig, hvor denne Sidstnævnte skulde forlade ham, for, opvoret og dannet under hans faderlige Varetægt, at samles med sin Familie paa Zante.

Vor lærde Rejsende fortsatte Reisen nordpaa og besøgte underveies Villa Sommariva, for mundtligt at bringe Greven Thorvaldsens Hilsener og Budskab og for tillige at see det til Frisen indrettede Locale. Fra Genf skrev han et meget langt Brev af politisk Indhold til Thorvaldsen og bosatte sig for en Tid i Paris.

Allerede ved Begyndelsen af Aaret havde Thorvaldsen modtaget, i Rom, et Par af Kunstens Venner, hvis Op- hold i vor Kunstners Nærhed vi ikke unblade at nævne. Det var den bayeriske Greve Franz Erwin von Schönborn til Wiesentheid og hans Lebsfager, den kunstforstandige Dr. Ludwig Schorn.

Greve v. Schönborn gjorde en Bestilling paa Hyrde- drengen i Marmor, og, som allerede tidligere nævnet,*) fik dette Exemplar til Særkiende en Syriux, liggende ved Drengens Fod.. Det var først**) i Forbindelse med denne Bestilling, at Greve v. Schönborn gjorde Bestilling paa de to Basrelieffer, Sommeren og Høsten. For disse tre Arbejder, udførte i hvidt carrarist Marmor, betingede Kunstneren sig 2,400 Scudi. Men, svarende til de to Basrelieffer, ønskede Greve v. Schönborn endnu et tredie, hvori Vin- teren repræsenteredes.

De andre nævnte Arbejder fordrede kun Udførelsen eller Fuldbendelsen i Marmor, men dette tredie Basrelief skulde endnu componeres, og Thorvaldsen var ogsaa villig til ufortøvet at opfylde dette Dufte. Allerede tidligt paa Aaret synes han at have foretaget sig det; han havde i Ana- kreons tredie Sang fundet et smukt Motiv; det var atter en af „Amors Geniestreger,“ som han her vilde behandle: Amor, som en Vinterasten er kommen til den gamle Digters Dør som en forfrossen Dreng, er neppe bleven opvarmet, for han støder Anakreon en Piss i Brystet.

*) Thorvaldsen i Rom. I. p. 351.

**) Ibid. p. 159.

Dette Basrelief var allerede for en stor Deel modeleret, da vor Kunstner, enten ikke ganske tilfreds dermed, eller maaskee henbragen til andre Bestæftigelser, paa engang forlod sit lille Værk og lod det henstaa, uden at fuldføre det. Det bløde Leer begyndte at blive tørt, og løsne sig allerede fra Skifertavlen, da Freund traf dette forladte Kunstnerbarn i saa uheldig en Forsatning. I Haab om, at Mesteren dog maaskee, naar han igien saae det i en lykkeligere Time, vilde knæsette det, skienkede han det sin Pleie. Ved dagligt at holde det fugtigt under vaade Omflag reddede han det igiennem den varme Sommer. Da Muret nærmede sig sin Udgang, og det endnu stod forladt, satte han sit Haab til en af Zuledagene og stillede det paa Mesterens Bei som en taus Opfordring. Det lykkedes. Da Thorvaldsen nu saae sit forladte Arbeide igien og fandt det saa godt vedligeholdt, begyndte han først at ville lidt derved, og inden han selv tænkte derpaa, var han atter i Gang, og saaledes blev dette skønne, lille Basrelief reddet. Da Modellen var afstøbt kom det under Marmorarbeidernes Hænder, og Grev v. Schönborns Exemplar deraf blev ikke det eneste.

Men et andet, betydeligere Arbeide var imidlertid fremstaaet i November. Til Frue Kirke i Kiøbenhavn var der endnu ikke tænkt paa en Døbefont. Thorvaldsen synes ikke selv at have villet berøre dette, fordi det var hans Agt, naar han afleverede de øvrige Arbeider til denne Kirke, da som en Tilgift, paa egen Bekostning, at skienke Kirken en Døbefont. Saaledes yttrede idetmindste hans Nærmeste sig om denne Sag. Nu, da snart alle disse kristelige Værker

funde være færdige til at afsendes, maatte han altsaa tænke paa en Døbefont til Kirken.

Han valgte hertil Fremstillingen af en med Baarens Blomster bekrandsket Engel, der fremtræder i Helligdommen, bærende paa sine to Arme en stor Concha til den hellige Daab.

Inden Aarets Udgang var denne skønne Statue, i Legems Størrelse, allerede fuldført og afstøbt i Gips, en Gienstand for Alles kiærlige Beundring. Men Thorvaldsen selv synes ikke længe at have følt sig ganske tilfreds med Compositionen; af protestantiske Benner var han bleven gjort opmærksom paa en vis Lighed mellem dette Arbejde og nogle Bievandsholdere ved den catholske Kirkes Døre, og om han har erkendt denne Mening eller ikke, vide vi ei, men da Lord Lucan meldte sig som Kjøber til dette Arbejde, udført i Marmor, modtog han denne Bestilling, for, nogle Aar efter, at gjentage den samme Tanke i en forandret Composition, nemlig den samme Engel, knælende med en stor Concha paa sine fremstrakte Arme, et Arbejde, der senere udførtes i Marmor og nu indtager sin Plads i Kirken.

Den danske Kunstner i Rom stod ikke i Almindelighed i noget Forhold til Roms høie Cleresi. Thorvaldsen, som sit hele Liv igiennem kun havde ladet sig søge af den fornemme Verden, uden nogensinde at vilde trænge sig ind i den, levede i Rom, mere end de fleste Andre, i en selvstændig Affondrethed, der dog ikke hindrede ham i at træde i hvilkensomhelst Forbindelse, naar hans Kunst fordrede det. Vi finde ham saaledes steldent i noget Forhold til Roms Cardinaler, og det var kun tilfældige Møder i Salonnerne, eller hans Stilling som Professor ved Academiet S. Luca,

der nu og da bragte den navnkundige Protestant i Berøring med Eminencerne.

Cardinal Ercole Consalvi havde med den hedengangne Pius den Syvende deelt Romersfolkets Hengivenhed og Kiærlighed i en ualmindelig høi Grad, og vor Kunstner havde opfattet Indtrykket heraf i en dyb Hviagtelse. Dog var det først under Prinds Christian Frederiks og hans Gemalindes Ophold i Rom, at Thorvaldsen stiftede personligt Bekjendtskab med Cardinalen, som, i lige Grad venereret og indtagen af Prindsen og Prindsessen, jevnligt traadte ind i den Kreds, der i Rom omgav dette skønne, fyrstelige Par.

Cardinalens Livslys brændte nu ved Pius den Syvendes Sarkophag kun med en svag Flamme. Consalvi havde endnu kun en Søns Pligt at fuldbyrde ved den hellige Faders Grav.

Medens Thorvaldsen en Dag i November var beskæftiget med Daabens Engel, modtog han et Budskab fra Cardinal Consalvi, at han ønskede at tale med ham. Da Thorvaldsen, fremmed i Paladset, indfandt sig og nærmede sit Navn, blev han modtagen med den største Opmærksomhed og førtes til Cardinalen.

Det var angaaende et Monument til Gæde for Pius den Syvende, hvilket Cardinalen vilde lade opreise i Peterskirken, og han havde udseet vor Kunstner til at overtage dette Værk.

At Thorvaldsen, til Trods for alle de Forpligtelser, der endnu hvilede paa ham, nu ogsaa, uden Betænkning, overtog denne, var en naturlig Følge af hans eiendommelige Mod og Uforfærdethed i alle deslige Sager. Han var

saalangt fra at forudsee alle dette Forholds Vansteligheder og de Fortrædeligheder, som heraf skulde fødes, at han endog erklærede, at Gren var ham i denne Sag nok, og han forlod Cardinal-Paladset i Følelsen af, at han endnu aldrig havde været Gienstand for en saa stor Gresbeviisning, — ja, man har endog fortalt, at han, mod al Sædvane, paa Hiemveien standsede sine Bekiendte, for med Henrykkelse at fortælle dem om den overordentlige Lykke, som var bleven ham til Deel.

Nogle Dage efter denne Samtale med Thorvaldsen gjorde Cardinal Consalvi sit Testament og deponerede 20,000 Scudi i Monte di Pietà til Udførelsen af et Monument over Pius den Syvende, som Thorvaldsen skulde udføre; dog sees det af et foreliggende Actstykke, som i denne Anledning er udsærdiget under 24de November 1823, at Consalvi i denne Sag ikke har villet nævnes som Giveren, men at han har indsendt Summen fra en Person, som ikke vil nævnes, (— „da Persona, che non si nomina”).

XIII.

Udkast og Skizzer til Pavemonumentet. Cardinal Consalvi's Død. Subscription til en Medaille i denne Anledning. Consalvis Døste. Om Oprettelsen af et Monument over Cardinalen i Pantheon. Baron von Heden og Thorvaldsen.

1824.

Bestillingen paa et Monument i St. Pederskirken over en af de hellige Fædre, overrastede ikke blot Thorvaldsen og hans Venner, men sluttede ogsaa mægtige Modstandere til hans Fienders Leir. Men saalænge Consalvi endnu levede, sporede han endnu ikke saa kiendeligt Følgerne heraf, og hans Tanker gik endnu op i Spørgsmaalet, hvorledes han paa en eiendommelig Maade skulde løse denne Opgave. „Det var engang antaget, at i saadanne Tankeminder“ (Monumenter over de afdøde Paver) „skulde sees en Sarkophag, Portraitfiguren af den Afdøde og to allegoriske Statuer, og at dette samtlig maa udgøre en Slags Pyramide, skicket til at opfylde en stor Niche i en Kirke.“ — „At dette er fuldt af Modsigelse,“ vedbliver Zoëga,*) „og udelukker al sund Raisonnement fra Opfindelsen, er let at

*) I et Brev fra Rom d. 3die Juli 1790, aftrykt i Rahbeks Minerva. 1798. Juli. Pag. 48.

indsee." Men i Overensstemmelse med denne Vedtægt skulde ogsaa dette Pavemonument componeres. Som begribeligt, begyndte Thorvaldsens Tanke strax at arbeide i denne Sag, og vi finde de første Spor heraf i to lettenkastede Utringer paa Bagsiden af et Brev fra 12te Nov. og paa et andet af 10de December 1823. En stor Mængde andre Udkast bevares mellem hans Tegninger i Museet, men først i Januar 1824 tog han Leret til Hiælp og gjorde en Skizze, i hvilken han fremstillede Pius den Syvende siddende med en Palmegreen i Haanden, medens to Engle bære en Stiernekrone over hans Hoved. Men her var det undgaaet hans Opmærksomhed, at baade Palmen og Stiernekronen betegnede en Helgen, og Pius den Syvende var ikke cano-niseret. Haa maatte altsaa gjøre en anden, og i denne, der endnu bevares i Museet, lod han Pius gjøre Afkald paa al geistlig og verdslig Høihed, idet han fremstillede ham, siddende, bøiet under Vægten af mange Lidelser, med den tredobbelte Krone, som han har nedlagt, staaende ved Siden. Men i denne stille og rørende Composition havde Kunstneren maaffee udtalt en dybere Følelse og en større Sandhed, end man i Kirken ønskede udtalt, saa at ogsaa denne Tanke maatte vige for en mere lillempet, der senere fremstod under Alles Bisald. Men et andet Forarbeide til dette Værk havde samtidigt beskæftiget ham, nemlig Busten af Pius den Syvende, i hvilket Arbeide han formodentlig havde Massen og et Par udmærkede Malerier til sin Veiledning.

Under det netop begyndte Arbeide døde Cardinal Con-salvi den 24de Januar, og nu stod Thorvaldsen, ene be-skyttet af Cardinalens sidste Villie, i forandrede Forhold mod

den mægtige Modstand, som han maatte vente at møde, og hvis Dtringer ikke heller udebleve.

Da Consalvi var død, stillede Hertugindeu af Devonshire og den hannoveranske Minister, Baron von Reden sig i Spidsen for en Forening, som ved en Subscription ønskede at tilveiebringe en Medaille til G're for den Afdøde.*) Denne Opfordring mødte en saa levende Deeltagelse, at der, ifølge Baron v. Redens publicerede „Compte rendu,” var, efterat to Medailler, af Girometti og af Cerbara, vare udprægede, endnu et Overstud af 764 Scudi. Med denne Sum henvendte man sig til vor Kunstner, for ved ham at faae et Monument, en Sarkophag med Indskrift og Consalvis Buste, udført til det Sted i Pantheon, hvor det ædle Hierte var nedlagt. Efter Giromettis Medaille, et Maleri af Thomas Lawrence og en Buste som eiedes af Torlonia, modelerede han nu en Buste, men lod sig ikke nøie med de nævnte Forbilleder, da han, for at vinde en endnu større Lighed, kunde benytte en af Cardinalens nærmeste Omgivelser til sin Veiledning under dette Arbeide. Fra en saadan Haand foresinde vi følgende Dtringer om Modellen til Consalvis Buste, hvilke vi meddele i Oversættelse:

„Den skønne Buste staaer mig steds for Die; det vil blive en af de skønneste, der nogenstunde er gjort. Naar De ønsker Tegningen, skal jeg sende Dem den. Jeg beder Dem at lægge Mærke til Munden; thi i den sidste Sygdom vare Læberne blevne mindre, end i deres naturlige

*) Lüb. Kunstblatt, 1824, Nr. 52.

Tilstand, de svandt, saa at sige, hen. For to, tre Aar siden vare de tvertimod, især Underlæben, noget fyldigere; ikke heller holdt han Munden aaben, som paa Busten hos Torlonia; men dette var først Tilfældet i den sidste Tid, fordi hans Aandedrag var besværligt. Alle disse Bemærkninger underkaster jeg Deres Dom, men jeg har troet, at det vilde være Dem kjær at erfare Alt, hvad der faldt mig ind, da jeg, saameget, som det er muligt kiender Cardinalens Træk. Maaskee var det ikke ilde, at holde dem lidt, ganske lidt finere, men sikkert bliver denne Buste overmaade stön. I den sidste Tid var Haaret blevet tyndere og hang ikke ned. Pius den Syvendes Buste forekommer mig fuldendt stön.

For denne Buste i Marmor beregnede Comiteen 440 Scudi, og Resten af Overstuddet skulde anvendes til den omtalte Sarkophag med en Inscription. Men Tilladelsen til at reise den afdøde Cardinal og Statssecretair et saadant Monument i Pantheon mødte, som det synes, ogsaa sine Vanskeligheder, og endnu i April 1824 var den ikke erhvervet, saa at Baron v. Reden maatte paa Comiteens Begne sætte sit Haab til, hvorvidt han personligt kunde udvirke dette hos Paven selv. Han fandt imidlertid Sagen saa tvivlsom, at han i et Brev til vor Kunstner, af 28 April 1824, fandt det raadeligt, at der holdtes inde med Arbeidet „bis die Fragen ob und wo die Buste aufgestellt werden soll, entschieden sind.“ Hans Bestræbelser, for at vinde denne Tilladelse lykkedes først efter tre Maaneders Forløb, og af det Brev, hvori han meldte Thorvaldsen denne Seier, kan man slutte sig til, i hvilken Grad Udfaldet har været tvivlsomt. Dette Brev fra Baron v. Reden til Thorvaldsen meddele vi som følger:

„Hochwohlgeborner Herr!
 Werthgeschätztester Freund!

Freuen Sie sich mit mir, bester Thorwaldsen! der Pabst hat auf die liebenswürdigste und ihm ehrenvollste Weise mir die Erlaubniß erteilt, die Büste des Cardinals Consalvi mit dem Piedestal, Inschrift u. s. w. im Pantheon, da wo sein Herz ruht, aufstellen zu lassen, und hat er bereits die nöthigen Befehle deshalb an den Maggior domo dei Sagri Palazzi erlassen.

Wenn es Ihnen, bester Thorwaldsen! gefällig wäre, heute Vormittag mit mir die Stelle im Pantheon in Augenschein zu nehmen, so will ich diesen Vormittag um 1½ Uhr im Wagen vorkommen, um Sie abzuholen, dahin zu führen und Sie dann nach Hause zurückzubringen.

Wenn Sie dieses genehmigen, so lassen Sie mir nur mündlich ein Paar Worte Antwort wissen.

Stets mit der größten Hochachtung

Erw. Hochwohlgeboren

treu gehorsamster Freund und Diener

F. v. Keden.“

Alf et senere Brev fra Samme erfare vi, at Busten strax blev sat i Arbeide til Udførelse i Marmor.

„Mit Vergnügen,“ frev v. Keden, „habe ich bemerkt, daß die lavoranti die Büste soweit zu Stande gebracht, daß sie nur die Arbeit einiger Tage von Ihrer Meisterhand erwartet, um den Grad von Vollkommenheit zu erlangen, den Kenner ihr nur wünschen können. Die Büste ist so schön, daß sie nothwendig zu den

schönsten Werken der neueren Sculptur zu zählen ist, und deswegen ist allen Associirten so sehr an der Aufrihtung eben dieser Büste im Pantheon gelegen.“

Et Par Maaneder efter var det hele Monument færdigt, og Opstillingen i Pantheon fandt Sted den 17de September 1824.

XCIV.

Thorvaldsens nærværende Forhold til de mange Bestillinger. Forfatterens Ankomst til Rom. Thorvaldsen arbejder paa Jason. Apostlen Johannes, modeleret paa ny. Et Basrelief til en stor Vase, Kierlighedens Aldere; dets senere Skiæbne. Buste af en indisk Fyrste.

1824.

Men Beretningen om Cardinal Consalvi's Monument har ført os altfor langt frem i Maret 1824. Vi maa vende tilbage til Maret's Begyndelse, for nogenlunde at give en Forestilling om, hvorledes vor Kunstner, istedetfor roligt at hengive sig til det store, forestaaende Værk, følte sig beleiret fra alle Sider, ikke blot af gammel Gield, men ogsaa af nye Opfordringer. Dog ere vi i denne Henseende neppe berettigede til at fremhæve disse Maret's første Maanedes for de nærmest foregaaende eller efterfølgende Tider. Thorvaldsen levede sin største Tid som Kunstner under en Slags Beleiringstilstand, og dersom den ikke efterhaanden var bleven ham en Bane, havde han aldrig fundet Fred i sit Studio. For os, der her finde alle disse Spor af Angreb paa hans Kunstnerro samlede, synes han vel at have maattet leve under idel Forstyrrelse, dagligt plaget af Opfordringer, han ikke kunde unddrage sig, Naamindelser, som han ikke kunde

afvise, Breve, som han ikke kunde forstaa, Afbrydelser, der maatte være ham dobbelt pinlige, naar han ikke havde en hjælpende Haand som Brøndstedes ved sin Side. Men at bevæge sig med en vis pſlegmatisk Ro mellem alt Sligt, var, som sagt, blevet hans anden Natur; mærkede han, at et Brev var ham ubehageligt, saa lod han det ligge, indtil man endnu et Par Gange havde purret ved ham i den samme Sag, og en god Ven paatog sig Referatet af dets Indhold.

Neppe havde han nu forkastet et Par Skizzer og tænkt paa en tredie til Pavemonumentet, førend et andet ligesaa stort Arbeide væltedes hen over hans Bei, og samtidigt hermed truedes han fra Warschau med Lovens Sværd, fordi Modellen til Poniatowski endnu ikke var færdig. Grev Sommariva pressede paa med de indstændigste Bønner om at blive deelagtig i de nye Tilſætninger til Frisen, og for Mailand skulde han erklære sig over den architectoniske Deel af Appiani's Monument, som nu i det Væsentligste var færdigt til Afſendelse; til Danmark skulde Alt gøres færdigt, for at et kongeligt Skib kunde afhente det i Livorno, fra Næstved opfordredes han til at levere et Udkast til et Monument over Grev Danneſkiold; Kronprindsen af Bayern maatte have sin Iſionæus restaureret og Hertugen af Bedford havde til Boburn Abbediet kjøbt Antikker, som vor Kunſtner som ſnareſt maatte tage under Restauration. Og bagved alt dette stod Torlonia og mindede om Jason.

Vi ville komme til nærmere at belyſe nogle af diſſe Poſter, ſom her, blot til et Exempel, cursoriſt ere nævnedes, fordi de høre til det ſamme, korte Tidſrum, og hvoraf det maa kunne ſkionnes, at det ikke længer laa i vor Kunſtnerſ

Magt at holde sine — vistnok ofte letsindigt, men dog altid i god Tro givne, Løfter.

Men af en saadan Travlhed sporedes, som sagt, Intet i vor Kunstners daglige Liv; dette have vi i hin Tid selv erfaret og maa nu forundres derover, ved at see Brevskaberne fra denne samme Epoche. Thorvaldsens Biograph kom netop i disse Dage forstegang over Ponte molle og blev, som Brøndsted dengang skrev til Thorvaldsen om ham, „lagt til Ulvindens evig unge Bryst.“ Den store Landsmand gif rolig sin daglige Gang mellem Palazzo Tomati og Piazza Barberina med en lille Leerfugle, som han rullede mellem Fingrene, og det kunde let have forekommet, at man her saae en Mand, som ikke havde meget at bestille, naar man ikke i det næste Dieblif maatte studse ved at see alt det, han havde udrettet.

Da jeg forstegang betraadte hans lille Studio ved Via delle Colonne, traf jeg ham der paa en Stillads, isærd med at bearbejde — Jason. Nogle Diebliffe stod jeg taus nedenunder og sendte ham kun min Morgenhilsen. — „Det maa dog være Dem interessant,“ yttrede jeg omsider, „at fuldføre denne Statue!“ — „Aah nei!“ svarede han, idet han lod Armen hvile, „Dengang da jeg gjorde den, fandt jeg den god — den er ogsaa god endnu; — men nu kan jeg dog gjøre noget bedre!“

Apostelstatuen Johannes var nyligt afføbt i Gips. Som foranført, havde Thorvaldsen, da Pacetti's Model var sat tilside, gjort en ny Skizze, og efter denne havde Marchetti nu modeleret denne Statue, som indtog sin Plads i Rækken af de øvrige Apostelstatuer, medens den sidste, Thaddeus, endnu stod tilbage.

I Paaskeugen, da Arbeidet i Studierne hvilede, faldt der i Rom en saa vedholdende Regn, at vor Kunstner, som ikke kunde forlade Huset og fordrive Tiden andetsteds, foretog et Basrelief, hvortil han allerede længe havde haft Compositionen færdig i Udkast paa Papiret. For flere Aar siden havde han i Carrara kjøbt en Marmorblok af Basiform („vaso di marmo statuario, pezzo ritrovato in Carrara”), og betalt denne med 330 Scudi. Det var hans Hensigt at benytte den til en stor Base med Basrelief omkring, men hidtil havde den ligget ubenyttet, kun stundom brugt som en Bænk, paa Gaden udenfor Indgangen til Havestudierne i Colónette di Barberini. Nu, i de lange Helligdage, vilde han fordrive Tiden med at giøre dette Basrelief.

Det bekiendte, herfulanensiske Maleri, Amorsælgerinden,*) havde givet ham det første Motiv; han vilde nu fortsætte Tanken videre. I sit Basrelief fremstillede han Amorsælgerinden som Psyche, der har et Forraad af smaa Elfskovsguder i sit hoesstaaende Fuglebuur, hvorfra hun uddeler dem til de forskiellige Livets Aldere. Den Spøg, som denne Tanke gav Anledning til, udtalte han paa sin eiendommelige Maade under skønne Former, ligesom den lille Pige, der vil lege med de smaa, fangne Amoriner i Buret, indtil Oldingen, der spottes af den bortflyvende Elfskovsgud.

Basrelieffet vakte strax ualmindelig Interesse, og istedetfor at blive anbragt paa Basen, blev det udført i Marmor i almindelig Basreliefform, bestilt af Mr. Labouchère, som just var i Rom for at paaafhynde Guldsforelsen af sin

*) Pitture d'Ercolano. III. 41.

Venus. Allerede næste Aar var Basrelieffet affendt til England. Da det i en saa høi Grad tiltalte alle Bestuere, blev det senere flere Gange gientaget, og under Forfærdiggelsen af disse Gientagelser, som synes at have været Studiet en god Artikel, skete det, at vor Kunstner ligesom tabte det af Sigte. Saaledes forklares det, hvad vi engang senere skulle see, at Thorvaldsen i hans allersidste Levedage ganske tilfældigt fik Diet op for den Afstand, der var, ibetmindste imellem et af de sidste Exemplarer i Marmor og det oprindelige Arbeide, hvori han med egen Haand havde udtalt sin Tanke.

En anden, mindre betydelig, Nyhed udgik paa denne Tid fra Studiet. Det var Busten af en persisk Fyrste, Gazi-eddin Heider, Kongen af Aude. Vor Kunstner følte sig ikke lidet smigret ved, at man fra det fjerne Hof i Osten havde sendt ham et Portrait af denne Konge, med Bestilling paa en Buste fra den store Thorvaldsens Haand.

Men vi nødes til at forlade den skionne Marmorklang i Studierne, for at følge ham hjem i den ingenlunde hyggelige Stue, hvor der ligger Breve fra Warschau og fra Mailand, fra München, Paris og fra Kiøbenhavn.

XCV.

Basrelieffet til Appiani's Monument affendes. Poniatowski's Monument. Paamindelse fra Grev Leon Potocki. Den første Model af Hesten er færdig, men henstilles. Bestilling paa et Monument for Hertugen af Leuchtenberg. Brevverling desangaaende mellem Thorvaldsen og Hr. Leo v. Alenze. En Skrivelse fra Hertuginde af Leuchtenberg.

1824.

Til Monumentet for Maleren Appiani havde Thorvaldsen, som allerede tidligere omtalt, modeleret Basrelieffet: De tre sørgende Gratier, og Gætti havde i de to sidste Aar været beskæftiget med Udførelsen i Marmor. Imidlertid synes man, under en vidtløftig Correspondance, endogsaa at have forglemt den fastsatte Priis for dette Monument, som nu var saavidt færdigt, at kun Medaillonen stod tilbage, og Tegningen til den architectoniske Indfatning endnu skulde forelægges vor Kunstner. I April d. A. blev Basrelieffet affendt, men Correspondancen vedvarede angaaende Betalingen, indtil Thorvaldsen paa sin grandiose Maade i en Skrivelse af 4de Juli ordnede denne Sag og gav den mailandske Commission Anledning til at prise hans Hvimodighed. I det mindste hedder det i Svaret af 14de Septbr. paa Thorvaldsens Skrivelse angaaende denne Post,

at hans Erklæring bærer Vidne om, i hvilken Grad hans Kunst og hans Høimodighed gaa Haand i Haand. „Questa novella luminosa,” skrev man til ham, „prova di quanto unite vadano in Lei la sublimità nell' arte e la generosità nell' animo,” hvilket har „penetrato di riconoscenza la Commissione, la quale si affretta d'attestarle questi sentimenti.”

Saaledes fik Thorvaldsen den Sag fra Haanden; men fra Warschau blæste Binden skarper. Af de Breve, som forrige Aar vare modtagne fra Greverne Grabowski og Sierakowski, var Thorvaldsen allerede underrettet om, hvorledes Utaalmodigheden, efter at faae Modellen til Poniatowski, var i Tiltagende, og han havde nu ogsaa siden den Tid arbeidet Modellen til Hesten færdig. Men da Grev Leon Potocki, som i 1818 havde affluttet Contracten med vor Kunstner, nu begav sig paa en Reise til Italien, har man maasse villet benytte denne Omstændighed til at give Baastyndelserne mere Eftertryk. Fra Florents sendte han Thorvaldsen følgende Skrivelse:

Florence le 27 Mars 1824.

”Monsieur le Chevalier!

Le Prince Adam Czartoryski vient de m'écrire au nom du Comité, chargé d'ériger le monument en l'honneur du feu Prince Joseph Poniatowski, pour me demander de m'entendre définitivement avec Vous, Monsieur, sur l'époque à laquelle Vous comptez accomplir les conditions, auxquelles Vous êtes engagé par le contrat, que nous avons conclu à cet effet pendant le séjour que j'ai fait

à Rome en 1818. Le comité ne peut s'expliquer, ni moi je ne puis également comprendre, comment il se fait, qu'après avoir touché les 2000 séquins, qui devoient Vous être remis au commencement de Votre travail, il se soit écoulé des années, sans que les conditions requises de Votre part aient été remplies. Je suis extrêmement fâché de me trouver dans l'impossibilité de me rendre en ce moment à Rome, car je ne doute pas, qu'en Vous voyant, Monsieur, nous ne soyons parvenus à nous entendre parfaitement à cet égard. Devant donc me borner à Vous écrire, Monsieur le Chevalier, je me trouve forcé de Vous demander instamment tant au nom du Comité, qu'en mon nom à moi, comme le signataire du contrat, que nous avons passé: quand définitivement se trouveront remplies les conditions auxquelles Vous Vous êtes engagé, ou plutôt, quand se trouveront prêts à recevoir le bronze (?), les moules du cavalier et du cheval, que Vous (deviez) terminer un an après que le dessin de l'un et de l'autre auroit été arrêté. Votre réponse, que j'espère recevoir, Monsieur, dans le moindre délai possible, déterminera la conduite, que le comité se trouvera dans la nécessité de devoir suivre. Je ne doute nullement, que nous ne parvenions à nous expliquer en évitant tout ce qui pouvait amener des démarches toujours si pénibles, surtout de la part de personnes admirateurs si sincères de Vos talens et qui ne désirent que de voir

au plutôt Votre grand génie aider à immortaliser un des héros dont la Pologne peut se glorifier : mais dans le cas contraire je dois Vous déclarer, Monsieur le Chevalier, que le Comité, chargé d'une si grande responsabilité, tant vis-à-vis du Gouvernement protecteur de cette entreprise, que vis-à-vis des personnes, qui concourent par leurs offrandes à élever ce monument, le Comité, dis-je, se trouverait dans la nécessité de recourir à des moyens, qui tout pénibles, qu'ils lui seront, pourront seuls le disculper de la non-exécution des engagemens que Vous avez contractés, Monsieur le Chevalier. Veuillez me permettre de Vous — — toutes les instances possibles, pour Vous demander de vouloir bien terminer cette affaire, comme il convient à une personne d'un aussi grand mérite que le vôtre, car je Vous avoue que je me regarderais comme part — — au Comité, que le plus bref délai possible — — le chef d'oeuvre, qu'on attend de Votre part, et qui ne peut manquer — — puisque c'est de Vos mains qu'il doit sortir. C'est le Comte Kossakowski, secrétaire de la légation de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russes à Rome, qui Vous remettra cette lettre. Je Vous demanderais également de le charger de Votre réponse. En Vous priant d'agréer en même tems, Monsieur le Chevalier, les sentimens de ma considération la plus distinguée.

Le Comte **Leon Potocki.**

Paa dette Brev, som Thorvaldsen vanskeligt har kunnet læse, da ogsaa vi kun med Anstrængelse og usfuldstændigt have kunnet dechiffre det, fulgte intet Svar. Formodentlig har han, saa godt han kunde, afgjort Tingen mundtligt med Grev Rossakowski, som overbragte ham Brevet og som kunde afgive Beretning om, at den første Model af Hesten stod færdig paa denne Tid. Istedetfor at Sagen ved det energiske Brev skulde være ført videre frem, synes nu en Standsnng at være indtraadt. Den afstøbte Model henstilledes i Studiet for de mange Besøgende, men paa den endelige Udførelse af Modellen i den fulde Størrelse eller paa Rytterens Statue blev der endnu ikke begyndt. Har Thorvaldsen maasse allerede paa dette Stadium modtaget noget Indtryk fra Warschau af Misfornoielsen med det valgte Motiv? Eller har det maasse ikke længer tilfredsstillt Kunstneren selv? Vi vide det ikke, men det hidtil Giorte blev, i Forhold til Monumentet, at betragte som ugiort, og, at dømme efter de foreliggende Papirer, blev nu den hele Sag henliggende aldeles urørt i et Par Aar.

Den pavelige Regiering kaldte paa denne Tid Thorvaldsen til en Commission, som uden Ophold og med største Nøiagtighed skulde optage en Beskrivelse af den Farnesianske Samling af antike Sculpturer, der var kjøbt af Kongen af Neapel (*Commissione incaricata della verificazione e descrizione degli oggetti Farnesiani, appartenenti al Rè di Napoli*).

Vi have nyligt opregnet en Deel af de Byrder, som endnu hvilede paa vor Kunstners Forpligtelse, og der vilde endnu være Anledning til at fremdrage flere, dersom ikke her

den, vistnok ubehageligste af dem alle gjorde Fordring paa — kun altfor megen — Plads. Det var en ny Bestilling, baade hæderlig og hans Kunst fuldkommen værdig; men ved de Forhold, under hvilke han modtog den og de Hindringer, en uberettiget Mellemkomst lagde ham iveien, blev den ham en Kilde til flere Aars Bryderier og Ugrælfser.

Hertuginde af Leuchtenberg vilde sætte sin afdøde Gemal et Monument i en af Münchens Kirker, og Hofbygningssraad Hr. Leo v. Klenze, der nylig var vendt tilbage fra Italien, blev kaldet, for at yttre sig om denne Plan. Architecten synes i denne Sag at være gaaet videre, end det havde været ønskeligt. Han overtog det hele Monuments Udførelse og forelagde Hertuginde en Tegning af egen Composition, og gjorde Regning paa Thorsvaldsens Bistand „zu einem gemeinschaftlichen Unternehmen.“

Hr. v. Klenze meddeelte altsaa vor Kunstner denne Sags Oprindelse og Fremgang, og den hele Composition i Tegning vedlagdes et Brev af 24de April 1824. Heraf uddrage vi, som henhørende til dette Monuments Historie, Følgende:

„— Hier nun meine Idee und ihre Motive. Sie wissen wie des Herzogs ganzes Leben, auf dem Schlachtfelde das eines Helden, neben dem Throne aber das eines großen Staatsmannes, dem die Regel der Rechtschaffenheit nie verleid war. In den letzten Jahren seines Lebens aber erfüllte er, vom politischen Schauplatze abgetreten, ganz die höheren Pflichten des Vaters, Privatmannes und des Christen, letzteres aber in so strengem Sinne, daß man glauben sollte, er habe eine Ahnung seiner baldigen Verklärung gehabt. Dieser Ahnung Erfüllung nun glaubte ich zum Hauptmotive seines Grabmales machen

zu müssen. Er steht vor der geöffneten Thüre seines Grabmals, abgelegt hat er alle Zeichen seiner irdischen Größe und irdischen Ruhmes; Krone, Schwerdt, Marschallstab und Waffenrüstung liegen in eine Trophäe vereinigt zu seinen Füßen, und noch ein leichtes Untergewand und ein zurückfallender Mantel bekleiden ihn. Mit einem Fuße die Stufen zum Eingange hinanschreitend, nimmt er, die rechte Hand auf's Herz, mit der linken das letzte Zeichen seiner irdischen Größe: des Ruhmes Lorbeerkrantz, vom Haupte, um ihn der danebensitzenden Muse oder Göttin der Geschichte zu übergeben, auf deren Tafel schon sein Wahlspruch: Ehre und Treue, eingegraben steht. Statt dieses irdischen Kranzes aber reichen ihm zwei über dem Eingange schwebende Engel den Sternenkranz der Unsterblichkeit. Das Grabmal wird von dem Konstantinischen

Zeichen : „Durch dieses Zeichen wirst Du stegen,“ gekrönt.

Da mir nun zugleich der Platz in der Kirche bezeichnet ward, wo dieses Denkmal stehen soll, so komponirte ich die architektonische Gruppe für das Ganze der Idee und für den Platz paßlich, wobey ich jedoch die Stellung der Figuren nur insofern angab, als es nöthig war, die ganze Idee zu verstmlichen. Die Zeichnung nun, von welcher ich eine Pause machen ließ, um sie Ihnen hinbeizulegen, legte ich der Prinzessin vor, und sie ist von Höchstderselben in allen Theilen angenommen worden, so daß mir der Auftrag ward, sogleich Anstalten zur Ausführung zu treffen, woran die erste der Kostenanschlag sein soll. Die Frau Herzogin erneuerte mir nun die Hoffnung, daß Sie, mein hochverehrter Freund, die Ausführung, oder wenigstens die obere Leitung derselben übernehmen würden, und sagte mir erst bey dieser Gelegenheit, daß die Herzogin von Saint Leu, Schwester des Verstorbenen, schon über den Gegenstand mit Ihnen

gesprochen, jedoch eine Idee angegeben hätte, welche Ihnen nicht gefallen. Sie trug mir also vom Neuen auf, Ihnen über die Ausführung der angenommenen Idee zu schreiben in der Art, wie ich selbst mich früher geäußert hatte.

Da nun, wie gesagt, die mit der Würde des Gegenstandes zu vereinbarende Ersparung der Kosten mir vorgeschrieben ward, so habe ich vorgeschlagen, alles was Architektur und Ornament ist, hier machen zu lassen, wo wir schöne Marmorarten aller Farben und Arbeiter haben, welche unter meiner Leitung gebildet, es mit einem Jeden aufnehmen können. Was nun die Figuren, nämlich die des Herzogs, der Geschichte und die Waffengruppe, anbelangt, so läßt Sie, mein hochgeschätzter Freund, die Frau Herzogin durch mich ersuchen, es zu übernehmen, dieselben wenigstens nach ihren Skizzen und unter ihrer Leitung von ihren Schülern modellieren und in farrarischem Marmor erster Qualität, so wie Sie es mit den Aposteln und den Evangelisten für Württemberg*) thaten, ausführen zu lassen. Da die beyden Engel über der Thür, obschon in Altorelief, doch aus den Steinen der architektonischen Masse (welche ebenfalls weißer Marmor ist) gearbeitet werden müssen, so würde es genügen, daß Sie gute Gipsmodelle dazu hierherschickten, nach denen von geschickten Arbeitern hier gearbeitet werden könnte. Es bleibt Ihnen, werthester Freund, nun zwar ganz überlassen, welchen von Ihren Schülern Sie diese Arbeiten und ihre Ausführung übertragen wollen, jedoch würde es der Frau Herzogin angenehm seyn, wenn die bayrischen Bildhauer in Rom dabey beschäftigt würden. Ich bin so frey, ihnen nebst Tenerani auch Leeb und Meyer

*) Hermed sigtes til et Tilfyn, Thorvaldsen stienede nogle yngre, württembergste Billedhuggere under Udførelsen af 4 Evangelister, for deres Regiering.

(für die Trophäe vielleicht) zu nennen. Wie gesagt, habe ich die Figuren, um die Idee und Anordnung des Ganzen deutlich zu machen, zeichnen müssen, daß es aber Ihnen frey steht damit zu machen, was ihnen gefällt, versteht sich von selbst; nur muß die ganze Idee, Maaß und Anordnung, insofern sie zur Architektur paßt und gehört, beybehalten werden. Die Größe und Form des Ganzen ist durch den gegebenen Raum an einer flachen Wand unter einer großen Arkade, zwischen zwei Thüren, bedingt. Dieser Raum ist zwar nicht ganz schlecht, aber doch nur durch ein Reflexlicht beleuchtet, welches für Arbeiten en relief nicht günstig wäre; deshalb habe ich auch geglaubt, diese ganz aufgeben zu müssen, und sie, wo sie wie bey den obern Engeln angewendet werden muß, sehr erhaben zu halten.

Der untere Absatz des Denkmals würde aus schönem hellbraunem, alles Uebrige aus weißem oder hellgrün geädertem Tyroler-Marmor gemacht; das Feld der Thür, woran die Hauptfigur, würde schwarzer Marmor werden. Der untere Sockel, welcher, wie der Grundriß zeigt, $2\frac{1}{2}$ Fuß obere Fläche darbietet, trägt die Figur der Geschichte und die Trophäe; die des Verstorbenen steht auf den beiden Stufen. Daß diese Figuren ganz frey stehen und ringsherum bearbeitet sind, versteht sich von selbst. Die beyden Engel würden, wie gesagt, hochehoben gearbeitet und den Sternenkranz in horizontaler Richtung über dem Haupte des Verstorbenen halten. Die architektonische Gruppe und selbst die Säulen habe ich etwas pyramidal gehalten.

Ich soll Sie nun, werthester Freund, im Nahmen der Frau Herzogin fragen, ob Sie die Anordnung, obere Leitung und Ausführung der Skulptur an diesem Grabmale in obgenannter Art übernehmen wollen, und welches der Preis dieser Arbeiten, nemlich der 2 Figuren und

Trophæe in Marmor und des Modells für die beiden himmlischen Genien, seyn würde. Ich wage zu glauben, daß unsere Freundschaft dazu beitragen wird, eine günstige Antwort von Ihnen zu erhalten, und brauche Ihnen nicht zu bemerken, daß die Umstände die Frau Herzogin zwingen, auf möglichste Ersparung bey diesem Unternehmen zu denken. Es wird überdem zur Bedingniß gemacht, daß diese Arbeiten 2 Jahr nach der definitiven Bestellung in Rom zum Transporte fertig und bereit wären, weil ich bis dahin auch mit der gleichzubeginnenden Ausführung des architektonischen Theiles fertig sein werde. Sobald ich eine günstige Antwort von Ihnen erhalten haben werde, so sollen Ihnen die nöthigen genauere Maaße, Profile p. p. geschickt werden, damit unsere Arbeiten zusammenpassen. Dagegen müßte ich bitten, mir, sobald Sie darüber mit sich selbst einig sein wurden, eine kleine Skizze über die Anordnung, Stellung und Bekleidung der Figuren zu schicken. Hrn. Gutensohn habe ich für diesen Fall aufgetragen, Ihnen einen neuen Umriß der Architektur zu machen, um die Sculptur hineinzeichnen zu können —."

Dette var altsaa en ny Bestilling af en ganske særegen Bestaffenhed. Den berømte Architect havde i sin Iver for at tiene Hertuginnen ikke alene overtaget den architektoniske Deel af Monumentet, men ogsaa troet, at kunne foreskrive Billedhuggeren Tanken, Motiverne og Compositionen heelt færdig til et Sculpturværk, som skulde bære Thorvaldsens Navn. Efter v. Klenzes Tegning skulde Thorvaldsen giøre en Skizze, og denne Skizze skulde, af oekonomiske Hensyn, overdrages yngre Kunstnere til Udførelse, under Thorvaldsens Retteiser og Tilsyn.

Dette Slags Bestillinger havde naturligviis ikke noget meget Tillokkende for vor Kunstner; dog var han godmodig nok til ikke at tilbagevise Bestillingen, i dette Tilfælde formodentlig af Hensyn til Forholdet til Bayern, men vel ogsaa, fordi han antog, at naaar han fik Sagen mellem sine Hænder og Leilighed til at modificere Et og Andet, vilde der kunne komme Noget ud deraf.

Han modtog altsaa, uden at beregne, hvad der allerede hvilede paa ham, denne Bestilling og lod, giennem Hr. Gutensohn, v. Klenze underrette derom, med Tilfoiende, at han selv vilde overtage Udførelsen af Hovedfiguren og lade Tenerani tage Deel i det Dvrige. Men en Bemærkning gjorde han dog strax, efter at have seet Tegningen til v. Klenzes Composition, nemlig, at den paatænkte Trophæ, som Pendant til Historiens Muse, ingenlunde vilde kunne fyldestgiøre, og at derfor en tilsvarende Figur maatte indtage denne Plads.

Paa denne Indvending svarede v. Klenze i en Skrivelse af 29de Mai 1824:

„Eine zweite Figur wünscht die Frau Herzogin nicht, die nebst dem Genius der Geschichte angebracht werde; da es aber nicht zu läugnen, daß die Gruppe durch eine größere Masse an Platz der jetzigen Trophäe gewinnen würde, so glaube ich, daß dieser Zweck vollkommen (erreicht) würde, wenn die Trophäe, statt auf der Stufe, auf ein Postament, ein Tabouret, oder auf einen Sitz erhöht wurde. Dadurch könnte sie dann die Größe erhalten, welche Sie wegen der Schönheit der Gruppe wünschen, und es würde, welches die Herzogin wünscht,

sowohl die Einheit und Geschlossenheit der Idee beibehalten, als auch die Kosten nicht noch durch eine weitere Figur vermehrt.“

Om Prisen paa de forlangte Sculpturer til dette Monument havde Thorvaldsen endnu ikke yttret sig, og da denne Post forst og fremmest maatte afgiores, havde Hertuginde, saaledes som det meddeeldes Thorvaldsen, beordret sin Intendant i Rom, en Cavalier Ré, at træde i Underhandling med vor Kunstner. Denne Mellemkomst af en Tredie synes ikke at have været v. Klenze behagelig, og da han præsenteredes vor Kunstner som „ein großer Verehrer Canovas,“ neppe heller Thorvaldsen. Sagen skulde derfor helst fremdeles føres mellem Hr. v. Klenze og Thorvaldsen igiennem Hr. Gutensohn.

Thorvaldsen havde imidlertid selv skrevet til v. Klenze under 22 Mai d. A., og gientaget sine Øtringer angaaende Compositionen. Istedetfor Trophæen, som Pendant til Historiens Muse, foreslog han, paa dette Sted at anbringe en Gruppe af de to Engle, holdende en Stjernekrone, som vare forlangte i Relief, og til en saadan Gruppe meente han, at en Fremstilling af Livets og Dødens Genier vilde findes passeligere. Men i et Brev af 2den Juni modtog han en Gientagelse af de Mobbemærkninger, som Architekten, støttende sig til Hertuginde's Villie, endnu søgte at giøre gjældende. I dette Brev fra v. Klenze hedder det nemlig:

„Was aber den Vorschlag einer dritten Figur anbelangt, so hat sich die Herzogin wiederholt dagegen erklärt, theils wegen der natürlichen Vermehrung der Kosten, theils weil dadurch in die jeßige Einfachheit und dramatische Klarheit der Idee etwas Fremdes eingeführt, und endlich

die allerdings wünschenswerthe Gruppierung durch etwas mehr Entwicklung und Hervorhebung der Waffengruppe vermist werden kann.

Ihre Königliche Hoheit werden Ihnen hierüber Selbst ebenfalls schreiben und tragen mir auf, Ihnen zu sagen, daß Sie mit dem Preise von 13,000 römischen Piastern für das Uebrige, nemlich den beyden Hauptfiguren, der Waffengruppe und den beyden Genien mit der Sternenkronen, zufrieden sind, und wünschen, daß Sie sogleich Hand an's Werk legen, und den Zeitraum der Beendigung möglichst kurz bestimmen mögten.

Ich bemerke Ihnen auch, das der Raum der Kirche keine größere Ausdehnung des Denkmals gestattet, etwas Weniges ausgenommen. Herzlich freut es mich, daß der treffliche Tenerani an dieser Arbeit Antheil nehmen soll. — Ich hoffe daß nun diese Sache als abgethan anzusehen ist und werde sobald Sie mir nochmals geantwortet haben werden, die hiesigen Arbeiten beginnen lassen."

Sagen var imidlertid ikke Afgjørelsen saa nær, som Hr. v. Plenze ønskede det, og hans Virksomhed, for at faae sin Idee giennemført, synes nu ved en lille Hindring, at være skudt ud fra den allerede banede Vej. Thorvaldsen havde været saa uforsigtig, i sit Svar altfor aabent at berøre sin Kunstbroders Uttringer om Cavalier Ré, og da dette Brev, formodentlig maatte forelægges Hertuginde, kom der — jaaledes synes det — Mere til hendes Kundskab, end Vedkommende ønskede. Anderledes kunne vi i alfald ikke forklare det Omslag i Stemningen mod den active Raadgiver, som aabenbart er udtalt i et Brev, Hendes Kongelige Høihed selv skrev til Thorvaldsen, i hvilket Brev den hele Sag desuden stiller sig i en anden Belysning, saa at man deraf næsten tør slutte, at Bestillingen

paa dette Monument vilde kunne have faaet et glædeligere Resultat, hvis kun iffe Architekten havde sat saamegen Priis paa at veilede vor Kunstner i dette Arbeide.

Brevet fra Hertuginde af Leuchtenberg til Thorvaldsen lyder saaledes:

„Monsieur! J'avais chargé le Comte Ré, mon Intendant en Italie, de s'entendre avec vous pendant son séjour à Rome, pour l'exécution du Monument, que je veux faire élever à la mémoire du Prince, mon époux, et de Vous expliquer en même tems, toute ma pensée à ce sujet.

L'extrême attachement du Comte Ré pour feu le Prince, et son dévouement pour moi, m'avaient fait penser, que personne n'était plus capable que lui d'entrer dans mes idées et de les expliquer clairement. Mais j'ai vu avec peine par les lettres, que Vous avez écrites à M. Klenze, qu'il n'avait point réussi à se faire entendre de Vous, et que Vous paraissiez même avoir de l'éloignement pour traiter avec lui. Sans entrer dans les motifs de cette répugnance, comme je ne connais personne qui soit plus digne de ma confiance que le Comte Ré, et que tout ce qui touche à la mémoire du Prince mon époux est de la plus haute importance pour moi, je prends le parti de Vous écrire directement, sans intermédiaire et avec toute la confiance qu'un mérite supérieur est fait pour inspirer.

L'idée principale, telle que je l'ai conçue, est celle-ci.

„Le Prince Eugène dépouillé des titres et des honneurs, que son mérite lui avait acquis, descend au tombeau avec un coeur pur et une conscience irréprochable, ne conservant de toutes ses grandeurs passées, qu'une Gloire sans tache.”

La figure du Prince doit être debout, ayant une main sur son coeur, à ses pieds doivent être la couronne royale et le bâton de commandement, emblèmes des grandeurs qu'il aima mieux quitter, que de manquer à l'honneur et à la fidélité. De l'autre main il tiendra la couronne de lauriers, seul bien qui lui reste et qu'il vient de détacher de son front pour la présenter à l'histoire. La figure de l'Histoire s'occupera à graver ses actions sur des tablettes de marbre.

Voilà, Monsieur, comme je conçois ce Monument, dont je désire confier l'exécution à Votre talent, persuadée, que la mémoire d'un grand homme a besoin d'un grand Artiste pour être célébrée dignement. Mais avant de rien entreprendre, je Vous prierai de m'envoyer un dessin du monument projeté, afin de m'assurer que mon idée soit rendue comme je le désire. Vous pouvez en même tems m'adresser les conditions définitives de Votre traité, afin d'éviter, par la suite tout désagrément ou mal-entendu.

J'attends, Monsieur, que Vous me répondez avec toute la franchise qui est ordinairement la compagne d'un beau talent. J'espère aussi, que Vous apprécierez les motifs qui m'ont fait désirer de traiter directement avec Vous.

Recevez, Monsieur, l'assurance de toute ma considération.

Auguste Amélie

Dsse de L. Princesse Royale
de Bavière.?"

Münich, le 9 Octobre 1824.

XCVI.

Bestilling paa et Monument for Siena. Opfordring til et Monument over Casso i S. Onofrio. Thorvaldsen gaaer ind derpaa, men Monumentet falder i andre Hænder. Buste af Baron v. Dörnberg. Jørgen Knudsen og Mr. Bailly i Rom. Architekten Schinkel i Rom. Et Brev fra ham til Thorvaldsen. Skizze til Pius den Syvende. Monumentet paabegyndes. Budskab fra Kiøbenhavn.

1824.

Af Bestillinger; som foruden de nævnte, paa denne Tid indløb, fremhæve vi endnu to, omendskiøndt ingen af dem havde videre Følge.

Den ene var fra Siena, hvor Grev Piccolomini Bellanti interesserede sig for Oprettelsen af et Monument til Gæde for denne Stads afbøde Gouverneur, Cavalier Bianchi, og desangaaende traadte i en Brevverling med vor Kunstner, som dog synes snart afbrudt uden Resultat.

Den anden var en Bestilling, eller snarere en Opfordring, af en langt interessantere Bestaffenhed. Torquato Casso's befrandsede Liig havde i mere end 200 Aar hvilet i Klosterkirken St. Onofrio i Rom, og det Monument, man dengang der havde sat over ham, var forlængst næsten forspundet, uden at Italien havde reist ham et værdigt

Mindesmærke. Denne Uret imod den navnkundige Digters Eftermæle var almindeligt erkjendt, og havde vistnok ofte faaret de Besøgende i S. Onofrio, fra den skumle Krog, hvor man viste Tasso's Grav. I August Maaned 1824 sendte Baron Giovanni di Majo, efter et Besøg i S. Onofrio, vor Kunstner en Sonnet: „Sulla Tomba di Torquato Tasso,” der indeholdt en Opfordring til ham, at bøde paa, hvad Italien, og navnlig Canova, havde forsoemt imod Tasso's Minde.

Denne Sonnet, hvis Indhold vi have udtalt, lyder saaledes:

È questo il maggior tempio in cui riposa,
 Torquato, il cener tuo! La tomba è questa,
 Vate immortal, che ti sacrò pietosa
 La bella Italia desolata e mesta!

Appena un umil pietra, e mezzo ascosa,
 Addita al passaggier che la calpesta,
 Che dal sonno di morte rugginosa
 L'epica tromba tua non piu si desta.

Visse Canova e ti obliò! nè l'arte,
 Eternatrice dell' età passata,
 Seppe, non compra, un monumento alzarte!

Ergi, Danese genio, all' onorata
 Spoglia un avello generoso, e in parte
 Ripara i torti dell' Italia ingrata!

Denne Opfordring synes at have giort det tilsigtede Indtryk paa vor Kunstner. Nogle Dage efter vandrede han, ledsaget af sin Ven, Angelo Carnevalini, „come a

devoto pellegrinaggio,” til S. Onofrio, for at see Tasso's Grav og den Heilighed, der maatte foresindes til et Monument, og ifølge Carnevalini's Grindringer, hvilke han senere, i et Brev af 15de October 1827, søgte at tilbagekalde Thorvaldsen, havde vor Kunstner dengang erklæret, at han vilde besvare Majo's Sonnet med et Kunstværk. At dette har været hans Hensigt, maa vi saameget mere antage, som vi imellem denne Tids Papiere foresinde et Blad, paa hvilket Secretairen ved S. Luca, Misirini, har meddeelt ham et Par Emner af Tasso's Historie til Basreliefcompositionen, det ene Vincenzo Gonzaga, Mantuas Hertug, fører, ledsaget af sit Hof, Tasso ud af Fængslet; det andet Tasso's Død, idet Cardinal Cintio Aldobrandini overrækker ham Digterkronen.

Men under de nærværende Forhold kunde Thorvaldsen ikke strax følge disse Tilskyndelser, og to Aar efter blev Tanken, at reise Tasso et Monument, optagen af Andre, der formodentlig fandt det væselligst, at Italien til et saadant Mindesmærke ikke benyttede en fremmed Mejsel. I Efteraaret lod nemlig Cavalier Pietro Visconti en Opfordring udgaa til dette Monuments Oprettelse ved Bidrag fra hele Italien, og Billedhuggeren Fabris bragtes i Forslag til dette Arbeide. Dette vakte megen Forargelse hos vor Kunstners italienske Venner, og det manglede ikke paa Opfordringer til ham, at han, blot ved at træde frem og at anmelde sit Forehavende, skulde sprænge det hele Modparti. Men Sligt var ikke Thorvaldsens Sag. Istedetfor at modarbeide, kom han velvillig imøde, og paa Prinds Altieris Opfordring tog han i 1829 imod en Indbydelse til at sammentræde i Commission med Cavalier Sola og Billed-

huggerne Antonio d'Este og Fabris, angaaende Opgjørelsen af hvad et saadant Monument vilde koste. Monumentet blev overdraget Fabris, som, efter hvad vi herom have fundet berettet,*) fremstillede Tasso under en Bison, i hvilken den hellige Jomfru aabenbarer sig for ham, og paa begge Sider af denne Composition Tavler med Navnene paa de fornemste Subskribenter. I denne Anledning udbryder Correspondenten fra Rom: „Arme Tasso!“

En Bestilling paa en Buste af en nylig i Rom ved Døden afgaaet Baron v. Dörnberg nævne vi for Fuldstændighedens Skyld, uden at vide, hvorvidt en saadan Buste er bleven udført af Thorvaldsen.

Thorvaldsen havde denne Sommer haft flere og interessante Besøg i Rom. De reisende Venner J. Knudsen og Bailly havde atter giestet ham, og ved dem havde han gjort Lady Blessingtons Bekjendtskab under hendes Ophold i Rom. Men fornemlig maa vi fremhæve, at vor Kunstner ogsaa paa denne Tid havde stiftet personligt Bekjendtskab med en stor Kunstneraand, den navnkundige Architect Schinkel, fra Berlin. Var end dette Møde ikke af lang Varighed, hvilket man vel kunde have ønsket dem begge, saa efterlod det dog for Thorvaldsens Biographie et Brev fra Schinkel.

Fra Florents, paa Tilbagereisen, skrev han saaledes til vor Kunstner:

*) Lüb. Kunstblatt: 1829. Nr. 47, p. 186.

Florenz den 28 October 1824

„Hochgeehrtester Freund!

Ihrer gütigen Aufnahme und des Genusses eingedenk, welchen ich, während meines Aufenthalts in Rom an Ihren herrlichen Kunstwerken und in Ihrer werthen Gesellschaft hatte, kann ich nicht unterlassen, schon vom nächsten Aufenthaltsorte wieder einige Worte mit Ihnen zu wechseln, besonders da der letzte Abend unseres Zusammenseyns mancherley Störungen hatte und nicht jede Mittheilung erlaubte. Zuförderst bekenne ich Ihnen, wie gross mein Wunsch ist, etwas von Ihrer Kunst in unseren berlinischen Sammlungen zu besitzen, und dass es mir unendlich leid thut, dass dieser Wunsch, der sich mit dem so vieler anderer Personen vereinigt, nicht schon längst befriedigt worden ist, wozu die Gelegenheiten oft günstig genug waren und vielleicht nur durch Missverstand ungenutzt vorüber gingen. Könnte ich persönlich etwas dazu beitragen, dass auch wir uns rühmen könnten, etwas von Ihrer Hand zu besitzen, so würde ich mich höchst glücklich schätzen; deshalb will ich die Gelegenheit nicht verabsäumen, welche sich mir darbiethet, nach meiner Reise über mancherlei Kunstgegenstände desselben officiel zu sprechen, diesen Gegenstand, der mir so sehr am Herzen liegt, ganz besonders hervorzuheben. Sie würden mich, hochgeehrter Freund, sehr verbinden, wenn Sie mir von den nachstehenden Kunstwerken Ihrer Werkstätt gütigst die Preise und die Zeit der Vollendung und

Ablieferung wollen wissen lassen. 1) Vom Mercur, 2) Schäfer, 3) Grazien, 4) Basrelief des Alexander, NB. gross u. klein, 5) Anacreontische Basreliefs, 6) Was Sie sonst hinzusetzen für gut halten.

Diese Auskunft soll Ihnen nicht viel Mühe machen, Sie hätten nur die Güte dies Register auf ein Zettelschen zu schreiben und an den Prediger Roth abzugeben, der nächstens an den Doctor Waagen schreiben muss, und es also in einen Brief legen kann, wo ich es dann gleich empfangen, sobald ich in Berlin angekommen bin.

Nun habe ich noch eine besondere Bitte für mich, das ist die, Sie mögten gütigst erlauben, dass der Maler Dräger Copien der schönen Karstenschen Zeichnungen in Ihrem Zimmer nehmen dürfte; ich käme in Besitz dieser herrlichen Sachen und dem armen Manne würde zugleich in seiner dürftigen Lage etwas geholfen. Wollten Sie wohl zu dieser Güte die grösste andere hinzufügen: ein Auge auf die treue Ausführung dieser Copien zu haben, so würden Sie mich noch mehr verpflichten und zu jedem Gegendienst aufs Bereitwilligste finden.

Meine Reisegefährten, Kerll, Waagen und Brandt tragen mir die angelegensten Grüsse an Sie auf, und ich wünsche, dass Sie mich gütigst ebenso im besten Andenken behalten mögen, als Sie es immer seyn werden bey Ihrem

ergebenen und aufrichtigen Freunde

Schinkel."

Genimod Udgangen af Aaret var Thorvaldsen kommen saavidt med Pavemonumentet, at han havde faaet en tredie Skizze til Hovedpartiet fra Haanden og var i denne Henseende i det Rene med sig selv og med Andre. I denne Composition havde han fremstillet Pius den Syvende, siddende i den pavelige Stol i det fulde Ornat. Han hæver den høire Arm under den tunge Messeskaabe, hvis Bræmmer bære Billederne af Apostlernes Martyrredskaber, omgivne af Palmefrandse. Med den opløstede høire Haand, paa hvilken bemærkes Fiskerringen, velsigner han Folket. Paa en underliggende Hynde hvile den trætte Oldings Fodder; den venstre, paa hvilken sees Korsets Tegn, er fremstrakt til Fodkys.

Efter denne Skizze lod Thorvaldsen nu Bienaimé paabegynde en colossal Model. Til Hovedets Portraitlighed havde Thorvaldsen, som sagt, allerede leveret et Forarbejde i den sfionne Buste, der nu skulde betynges af den tredobbelte Krone. Til Drapperiet havde man indrommet ham at laane det pavelige Ornat, hvilket havde tilfølge, at dette Studio i længere Tid var aflukket imod alle Besøg.

Under Arbeidet paa denne Model, hvilket fortsattes ind i det næste Foraar, indlob ved et Brev fra Grev Schimmelmann, af 30te November 1824, den Efterretning fra Danmark, at Orlogsbriggen, St. Croix paa Hjemreisen fra Vestindien vilde anløbe Neapel og Livorno, for fra en af disse Havne at afhente de færdige Kunstsager til Danmark, hvilke altsaa betimeligt maatte gøres færdige, indpakkedes og affendes til den af disse Handelspladse, Kunstneren maatte give Fortrinnet.

Saaledes endte Aaret 1824. Ved dets Udløb have vi kun endnu at tilføie, at Thorvaldsen under 21de Februar havde nydt den Ære at optages som Medlem af Institut de France, under 6te August af The American Academy of fine Arts i Ny-York, og i December, den 13de som corresponderende Medlem af Accademia Labronica i Livorno.

XCVII.

Mere angaaende det Leuchtenbergske Monument. Thorvaldsen forelægger Hertugindeu sin Mening. Uddrag af en Skrivelse fra Hr. v. Klenze. Contracten sendes Thorvaldsen til Underskrift. Skrivelse fra Hertugindeu. Thorvaldsen overdrager en Deel af Monumentet til Tenerani.

1825.

Vi maa her atter optage Forhandlingerne angaaende det Leuchtenbergske Monument.

Paa Hertugindeus Brev havde Thorvaldsen ikke svaret, forend det udløbende Aar mindede ham om, ikke at lade denne Giæld gaa over paa det næste. Smidertid finde vi dog Spor af mellemliggende Forhandlinger, vel ikke i Brevskabet, men iblandt de foresundne Tegninger og Udkaft, og disse Blade synes at røbe en Bestræbelse efter en Overeenskomst, — muligviis mellem Architecten og Billedhuggeren, — der her ikke ganske kan forbigaaes, om end Gienstanden i sig selv er høist ubetydelig.

Vi foresunde nemlig fra en Haand, som ikke er vor Kunstners, en Tegning til en forandret Composition: Hovedfiguren, Eugén, træder her ned ad en Trappe, som fører til Graven. Paa venstre Side sidder en Kvinde med Muurkronen paa sit Hoved, (Bavaria), som vil holde ham

tilbage, ved at gribe i hans Arm, medens hun med den anden, sænkede Haand holder en Palme. Paa høire Side af Trappen er anbragt en stor Orn, som ved at bide i en Flig af Heltens Bevand, vil hindre ham i at gaa bort. Foran Trappen er angivet et udbuet Jern-Gitter.

Dette Blad er vel, hverken i Composition eller Tegning, berørt af vor Kunstners Haand; derimod synes han dog paa et Par andre, ligeledes foresundne Blade, at have maattet anstille Forsøg paa at faa Noget ud af denne Tanke, og paa et af disse, som er tegnet med Pen og Blæk, har han, rettende den forelagte Tegning, ladet Bavaria rejse sig, med Krandsen over den nedstigende Helts Hoved. I et Par andre Tegninger har han endogsaa igien optaget Trophæen, som nu har fundet en Plads bagved den bidende Orn. I artistisk Henseende ere disse vel uden Værd og Betydning, men her kunne de tiene til at illustrere den Række af Bryderier, som han havde at giennemgaa, for at finde det, der laa ham lige for Haanden, naar han blot selv havde maattet gribe det.

Hertugindens Brev af 9de October 1824 havde opfordret ham til en friere og mere selvstændig Udtalelse angaaende Monumentet, og denne synes han ogsaa at have villet benytte, da han nu skulde svare. Han havde, i Henshold til Hendes Kongelige Høiheds, i Korthed og uden nærgaaende Detail udtalte, Tanke, nu gjort et Udkast til Monumentets Composition, vistnok ikke uden at lempe sig efter hendes Fordringer og Ønsker. Eugén var her fremstillet i det Moment, da han afstræder fra Livet og rækker Historiens Muse den Krands, han har taget af sit Hoved; hans Vaabensmykke er aflagt, og med Haanden paa det ærlige Hierte

træder han ind i sin Grav. Historiens Muse sidder til-
 høire og optegner hans Livs Bedrift paa sin Tavle. Paa
 venstre Side fremstillede Kunstneren, saaledes som han alt
 tidligere forgieves havde foreslaaet, en Gruppe af Li-
 vets og Dødens Genier.

Denne Tegning og et Udkast til de Bestemmelser, der
 for hans Vedkommende maatte optages i Contracten, sendte
 han nu directe til Hertuginde med et Brev af 29de Decbr.
 1825. Som det synes vandt Compositionen hendes Bisald,
 men nogle Dage efter Modtagelsen lod hun Hr. v. Klénze
 kalde, for at ogsaa han kunde yttre sig, og nu erfarede hun,
 at ihvor skøn Compositionen end maatte findes, passede den
 dog ikke til det Sted, der var udseet til Monumentet. Føl-
 gen var, at Architecten atter fandt sig beordret til at fore-
 tage en Samarbejdelse af Thorvaldsens indsendte Compo-
 sition og dernæst at forelægge vor Kunstner den tilligemed
 Contracten. Det hedder nemlig herom i et Brev, som
 Thorvaldsen nu, under 12te Februar 1825, modtog fra
 v. Klénze:*)

*) „Paa samme Tid betydede Hendes Høihed mig, at, hvor skøn end
 denne Composition kunde være for ethvert andet Sted, vilde den dog
 ikke kunne passe for det, hvor dette Monuement skal opstilles, og at
 hun heller ikke havde Lust til at lade den udføre, uden at foretage
 Forandringer, som De ogsaa selv har forudsæet i Deres Brev og
 vel ogsaa selv vilde foretage, hvis De kiendte Pladsen, der er bestemt
 til dette Gravmæle. Tillige gav hun mig den Befaling at udtænke
 Compositionen paa en anden Maade og lade den, saa meget som
 muligt, nærme sig den første Idee, for at sendes til Rom tilligemed
 Contracten.

Efter at have tænkt over dette Hverv og erkjendt, at en høit-
 staaende Hovedfigur virkelig ikke vilde gjøre godt i en temmelig dyb
 Arcade, søgte jeg at hjælpe mig saavel med det, som De selv har

"Mi accennava nel istesso tempo Sua Altezza, che, comechè potesse esser bella questa composizione per ogni altro luogo, non converrebbe per quello, dove si collocherà questo monumento, e come non aveva voglia di farla eseguire senza farvi dei cambiamenti, preveduti da lei stesso nella sua lettera, e che avrebbe probabilmente fatto lei stesso se avesse conosciuto il luogo destinato per quel mausoleo. Mi dava nell' istesso momento l'ordine di combinare un altro modo di composizione, avvicinandosi tanto che possibile alla prima idea, per esser mandata a Roma assieme col contratto.

Riflettendo dunque sopra quell' impegno, e avendo riconosciuto che in effetto una Statua principale posta in alto non potrebbe far bene in una arcata profonda assai, cercava di ajutarmi tanto di questo, che mi aveva scritto lei stesso, che dello schizzo ideato da lei. Trovavo dunque nella Sua lettera del 22 Maggio 1824, che lei stesso dichiarava l'idea che gli era mandata bellissima, e che non vi desiderava altra cosa, che una

---

strevet mig til, som med den af Dem udkastede Skizze. Jeg fandt da i Deres Brev af 22de Mai, at De selv erklærede det af mig Dem tilsendte Udkast for meget smukt, og at De derved ikke ønskede Andet end en Figur istedetfor den Trophæ, der er antydet i den første, af mig udkastede Skizze. Jeg har derfor paatænkt, ifølge Deres Idee, at forandre de to Genier, som vare i et Basrelief over Døren, til en Gruppe, som, idet den danner en Modsatning til Historiens Figur, vil samle det Hele i en efter mit Skion fuldendt Gruppe, som vil kunne tilfredsstille alle Billedhuggerkunstens Regler."

figura in vece del trofeo accennato nello primo schizzo fatto da me. Ho dunque ideato d'appresso la Sua idea di cambiar i due genii, che erano in bassorilievo sopra la porta, in un gruppo, che facendo il contrasto colla figura della Storia, ridurrà l'assieme in un gruppo, come mi pare perfetto e potendo sodisfare a tutte le regole della scultura."

Med v. Klenses Brev fulgte, som sagt, Contracten, der blot manglede Thorvaldsens Underskrift, men en indløben Feil, som angik Prisen, 14,000, istedetfor 16,000 romerske Piaastre, giorte den assendte Contract ubrugelig. En anden, hvori denne Feil var rettet, fulgte senere, og efter dette Exemplar meddele vi Contracten, som følger:

"Contratto, fatto e convenuto fra il Cavaliere Klenze, Intendente delle fabbriche della corte di Sua Maestà, il Rè di Baviera, autorizzato da Sua Altezza Reale, la Duchessa di Leuchtenberg, ed il Cavaliere Thorwaldsen, consigliere di stato di Sua Maestà, il Rè di Danimarca &c. &c.

Il Cavaliere Thorwaldsen s'incarica dell' esecuzione della scultura del monumento funebre di Sua Altezza Reale, il defunto Duca di Leuchtenberg, alle condizioni seguepti:

1. L'idea convenuta dell' insieme del monumento, tale che si trova espressa nello schizzo giunto

al presente contratto, sarà seguita senz' alterazione in quanto all' insieme della composizione, al numero delle figure ed alle misure architettoniche.

2. Tutta la scultura sarà eseguita a Roma, tutto l'ornato e l'architettura a Monaco.
3. In conseguenza di questo, il Cavaliere Thorwaldsen eseguirà:
  - a) La statua dell' Eroe sul punto di entrare nella tomba, spogliato dei suoi vestimenti militari, e panneggiato d'una maniera conforme allo stilo greco, scelto per quel monumento. Colla mano destra presenterà la corona d'allori, che si è cavata dalla fronte, al genio della Storia, seduta accanto a lui. La corona reale ed il bastone di comando, ossia la spada, devono essere ai suoi piedi.
  - b) La figura della Storia, involta in un manto largo, e ricevendo la corona, che le viene presentata.
  - c) Un gruppo di due genii, cioè quello della vita in una posizione esprime il dolore, e quello della morte, facendole vedere il cielo e i cenni della gloria celeste ed eterna.
4. All' eccezione di questi dati generali per il modo di esprimere l'idea di già accennata per la scultura, egli dipenderà dal Cavaliere Thorwaldsen di far questa scultura a voglia sua, e nissuno interverrà in quest' affare se non

il Cavaliere Klenze, incaricato d'eseguire qui la parte architettonica del mausoleo, che deve essere sempre informato dell' idee e disposizioni dello scultore.

5. Il Cavaliere Thorwaldsen inverrà così presto che possibile al Cavaliere Klenze un disegno della composizione tale che pensa esegutarne la scultura, adattata all' architettura disegnata nello schizzo sopradetto.
6. Si conviene di dare alla figura dell' Eroe l'altezza di nove piedi e mezzo di Bavaria, come lo mostra lo striccio di carta giunto a questo contratto. Le altre figure devono essere proporzionate a questa misura.
7. Tutte le sculture devono essere fatte in marmo di Carrara ordinario chiaro, e fornite interamente, terminate in tre anni, a contare della segnatura del presente contratto. terminate che saranno, devono essere ricevute in Roma dagli agenti di Sua Altezza Reale, la Principessa, per essere incassate e trasportate a Monaco.
8. Tosto che queste sculture saranno terminate e giunte a Monaco per essere messe in piazza, il Cavaliere Thorwaldsen, ossia il Signor Tenerani, che ha da cooperare a quei lavori, si renderà a Monaco per assistere e per regolare il metterle in piazza.

9. Il prezzo di tutte queste sculture è convenuto alla somma di Sedici mila Piastre Romane, pagabili a Roma, cioè:

Due mila Piastre anticipando, dopo la segnatura del présente contratto.

Sei mila Piastre, terminati che saranno tutti i modelli in gesso delle due statue e del gruppo dei genii.

Otto mila Piastre dopo il compimento di tutte queste sculture in marmo.

Monaco li 8 Febbrajo 1825.

L. v. Klenze.

Approuvé le présent Contrat:

Auguste Amélie,

Dsse de Leuchtenberg,

Princesse Royale de Bavière.”

Samme Dag denne Contract assendtes fra München med det italienske Brev, skrev v. Klenze et andet paa Tydsk til vor Kunstner, hvori han underrettede ham om, at der paa Hertugindeus Befaling var assendt til Rom en Gipsmasse, tagen over den afdøde Hertugs Ansigt, samt to Portraiter i naturlig Størrelse og i heel Figur, det ene malet af Stieler, til hvilke han havde at henholde sig ihenseende til Portraitligheden. Af dette Brev fremhæve vi iøvrigt kun den Underretning, at det har været paa Kronprinds Ludwigs Anmodning, at det tilføiedes Contracten, at

Thorwaldsen eller Tenerani tilpligtedes at indfinde sig i München, naar Monumentet skulde opstilles.

Fra Hertuginnden selv fulgte, nogle Dage senere, følgende Skrivelse:

"Je n'ai reçu qu'à la fin du mois de Janvier; Monsieur Thorwaldsen, la lettre que Vous m'avez écrite de Rome, le 29 Décembre dernier, ainsi que le dessin du monument projeté. Mr. Klenze, auquel je l'ai remis, après l'avoir examiné, Vous expliquera pourquoi il est impossible d'admettre la disposition que Vous avez faite; c'est surtout l'emplacement qui s'y oppose. En conséquence, je l'ai chargé de faire un nouveau dessin qui puisse concilier autant que possible Votre idée, la mienne et les conditions de localité; j'espère que Vous en serez satisfait.

Comme Vous me faites savoir que Vous employerez Votre élève Tenerani pour Vous aider dans l'exécution des trois figures accessoires, je crois devoir Vous recommander de veiller à ce que son travail soit digne de Vous et du sujet.

L'architecture du monument sera exécutée ici en marbre blanc du Pays. J'ai chargé Monsieur Klenze de s'entendre avec Vous à ce sujet, de manière à ce que la différence des mesures de Rome et de Munich ne donnent pas lieu à quelques méprise fâcheuse.

J'ai approuvé le Contrat tel que Vous l'aviez proposé et que M. Klenze l'a rédigé. Cette pièce a dû Vous être envoyée par ses soins. J'ai en même tems donné ordre à mon Intendant en Italie de Vous faire à la fin du mois prochain, le premier versement convenu de 2000 Piastres romaines.

Il ne me reste plus qu'à recommander à Votre zèle et à Votre talent l'exécution d'un monument qui doit contribuer à immortaliser son auteur, et transmettre à la Postérité le souvenir d'un grand homme que tant de titres ont rendu cher à l'humanité.

Recevez, Monsieur Thorwaldsen, les nouvelles assurances de ma parfaite considération.

Auguste Amélie."

Munich, le 15 Février 1825.

Thorvaldsen synes at have fundet sig ubegribeligt godt i de ham saaledes stillede Forhold, og kort Tid efter traf han en Overeenskomst med Tenerani, ifølge hvilken denne Kunstner skulde efter Thorvaldsens Skizzer overtage Historiens Muse og Gruppen af de to Genier imod en Godtgørelse af 8000 Scudi.

De Forandringer i Compositionen, som v. Klenze havde foretaget og, som det synes, giort til Betingelser, fremkaldte imidlertid nogle Modbemærkninger fra vor Kunstners Side. De angik, saavidt vi kunne see, intet mindre end Hovedfigurens Bevægelse og Udtryk, som man

ikke ganske turde overlade til ham selv. Dog synes han for en Deel at have gjort sin Mening gjældende; thi i det Brev af 24de Mai 1825, hvormed han modtog den rettede Contract, yttres v. Klenze angaaende en saadan Bemærkning: „Mi sottometto all' osservazione, che Lei fa sopra il movimento quieto a dare alla figura dell' Eroee,” og tilføjer med megen Forekommenhed: „sono per Sua Altezza e per me parole del Thorwaldsen.”

XCVIII.

Pius den Syvende færdig i Model. Cleresiets hemmelige Modstand. Skizzer til Den kristelige Viisdom og til Den kristelige Styrke. Et Andagtskors udføres for Capucinerne. Den liggende Love. Basrelief til Consalvi's Monument. Misforstaaelse mellem Thorvaldsen og Baron v. Heden. En Solvpokal overrækkes Kunstneren.

1825.

Modellen til Pius den Syvendes Statue var i Marts Maaned at betragte som færdig og blev strax en Gienstand for almindelig Beundring.*) Alt var hidtil gaaet saa stille af, men nu, da denne Deel af Monumentet vakte saamegen Opmærksomhed, begyndte ogsaa den bigotte Modstand at løfte sit Hoved, og Spørgsmaalet om dette Monuments Bestemmelse til St. Pederskirken besvaredes med et betydningsfuldt Skuldertræk af Eminencerne. En Ven af Thorvaldsen, en tydsk Kunstner i Rom, havde i disse Dage — det var i Lobet af Marts, — haft Leilighed til at tale med en af Cardinalerne og at bringe denne Sag paa Bane. „Det vilde være en Skandale,“ var der blevet yttret, „om

*) Tüb. Kunstblatt. 1825. Nr. 77.

en Kietter skulde sætte Geistlighedens Overhoved et Monument i Christenhedens første Kirke." „Men Thorvaldsen havde jo," tilføiedes der, „ikke den Bane punktligt at opfylde sine Contracter, og i al Fald vilde man vel, naar Tiden kom, vide at tilbagevise et saadant kietterst Product. Man havde jo rettroende Billedhuggere nok, som kunde overtage et saadant Arbeide — Fabris havde til Exempel udmærket sig ved (større*) Værker, end Thorvaldsen.

En saadan Beretning om Forholdene havde vor Kunstner netop modtaget et Par Dage, før hans Biograph besøgte ham, efter en Udflugt til Neapel. Thorvaldsen var aldeles optagen af disse Tanker og fortalte strax, hvad der var blevet sagt ham. „Det er mig ligemeget, hvad de saa ville gjøre!" udbrod han, „Monumentet er bestilt hos mig, og jeg vil fuldføre det!" Lidt efter tilføiede han, idet han fremtog et Par Skizzer: „Da jeg havde erfaret, hvad der var blevet sagt, havde jeg ingen Ro, før jeg kom til at arbeide! See her! De skal nu strax i Arbeide!"

Det var Skizzerne til de to Statuer, som skulde stilles ved Fodstykket paa Siderne af Hovedfiguren: Den Christelige Wiisdom og Den Christelige Styrke. — „Derfor lever jeg her som paa en Reise," vedblev han, mere oprømt ved at see sine Skizzer, „og derfor har jeg aldrig villet sætte mig fast ved Huus eller Equipage! Var jeg nu afhængig af Saadannoget, saa kunde jeg ikke gjøre, hvad jeg vil!"

*) Billedhuggeren Fabris havde for nogle Aar siden modeleret en colossal Figur, Crotoniaten Milo, som var 3 Fod høiere end Colossen paa Montecavallo. Mere herom: Hornmayers Archiv. 1821. Pag. 444 og 507. Lüb. Kunstblatt. 1825. Nr. 5. P. 18.

Samme Dag bleve disse Skizzer henbragte i Studiet og Modellerne satte under Arbeide.

I de samme Dage — forunderligt nok! — blev af den romerfste Geistlighed overdraget vor Kietter et andet Arbeide — vel ikke et Monument til St. Peder — men dog en Gienstand for offentlig Tilbedelse, og dette uden at vække Forargelse. Paa Capucciner-Pladsen, ved Piazza Barberina, skulde udenfor Klosteret oprejses et Andagtsfors, og da St. Franciscus ikke er saa nøieregnende, fandt man ingen Betænkeligheder ved at anmode Thorvaldsen om at besørge dette. Man ønskede blot et stort Marmorfors, smykket med Ornamenter og med en Inscription, og vor Kunstner fandtes villig til at vise Klosteret denne Opmærksomhed. Den 20de April 1825, da det var færdigt, blev det opstillet, og at der var gjort Regning paa, at Kunstneren leverede sit Arbeide gratis, fremgaaer af Civil-Ingenieurens Bemærkning paa Overslaget over Beføstningerne: „Tutto e concluso! S. Francesco è un gran Santo! Saremo quattro Benefattori. Il Cavalier Thorvaldsen, Benefattore, s'incarica dell' esecuzione &c.”

Et andet Arbeide, med hvilket Thorvaldsen synes, nu og da, i længere Tid at have syset, blev ogsaa i disse Dage færdigt i Model, nemlig Den store, liggende Løve. Upaarvivseligt havde han begyndt dette Værk i den Tanke, at det vilde blive at anvende ved Fyrst v. Schwarzenbergs Monument, men dette synes nu allerede længe at have været opgivet, og Løven til Fodstykket havde afvundet ham en særlig Interesse, da den var en tro Studie efter Naturen.

Da han modelerede den forrige Løve til Schweizermonumentet, havde han aldrig seet dette Dyr uden i Kunstens

Efterlignelser. Da senere, efter hans Tilbagekomst, Schwarzenbergs Monument forestod, var han saa heldig, at et stort Menageri kom til Rom og blev forevist der, saa at han nu kunde studere Dyrenes Rønge i et prægtigt Exemplar. Det var i 1822, og allerede dengang har han formodentlig begyndt dette Arbejde. I det mindste finde vi i hans Optegnelser, at hans Besøg i Menageriet have været saa hyppige, at Udgifterne i denne Anledning beløb sig i een Maaned til 18 Scudi, „al Custodo delle fiere.”

Denne Løve blev i Udgangen af April 1825 affødt og senere bozzeredes den i ordinairt Marmor, det eneste Exemplar, hvilket nu opbevares i hans Museum.

Som allerede tidligere yttret, havde Cardinal Consalvi's Monument siden forrige Mars September været opstillet i Pantheon; men Thorvaldsen havde ikke fundet sig tilfreds med Sarkophagen, som blot var smykket med en Inscription, og han havde i dennes Sted foreslaaet et lille Basrelief, en Nemesis. Subscriptionen var imidlertid sluttet, og man havde disponeret over den hele indkomne Sum, saa at end ikke det ringeste videre kunde foretages. I Samtaler med Commissionens Formand, Baron v. Reden, var denne Sag oftere omtalt, og i et af vor Kunstners godmodige Diebliffe, i hvilke han gjerne paatog sig Alt, synes han at have yttret i al Fortrolighed, at han af Hoiagtelse for Consalvi gjerne vilde giøre et Basrelief til Monumentet, og med god Grund optog v. Reden en saadan Yttring som et hoimodigt Tilbud.

Et saadant Basrelief var nu i de første Maanedes af 1825 fremgaaet fra hans Haand. Thorvaldsen havde valgt

sit Emne af en af de vigtigste Statstjenester, Cardinalen havde indlagt sig, nemlig hans Underhandlinger ved Congressen i Wien, hvorved det var lykkedes ham at udvirke, at de i Freden til Tolentini i Aaret 1799 tabte Provindser atter forenedes med Kirkestaten. Maaskee har Thorvaldsen ønsket netop at fremhæve denne Consalvi's Fortjeneste, fordi det var bekiendt, at Cardinalen tidligere havde affkøbt en Kunsthandler Pladen til et Kobberstik, der behandlede samme Emne, for at lade sit Portrait deri forandre til en allegorisk Figur.*)

I sit Basrelief havde Thorvaldsen ladet Cardinal-Statssecretairen, Consalvi, fremstille de tilbagevundne Provindser, fem knælende og een staaende Kvinde, for Pius den Syvende, som sidder i sin Stol og hilser dem med Benedictionen.

Allt var saaledes i bedste Gang, og Basrelieffet snart udført i Marmor, da Thorvaldsen en Aften, — det var den 23de April 1825 — befandt sig i et Selskab, hvor han hørte dette Basrelief omtale som en Foræring, han vilde giøre Commissionen til Consalvi's Grav. Formodentlig har en saadan fri Udtalelse om en Sag, han selv endnu ikke havde publiceret, stødt ham, og da man ad denne Veigif ham nærmere, har han med Uvillie givet et andet Svar, end man ventede, og ladet sig forlyde med, at Basrelieffet var udført ifølge Bestilling. Enhver, som kiendte vor Kunstner lidt noiere, vil vistnok indrømme, at han let under deslige Forhold rykkede frem med en Modsigelse og kunde da, for en kort Tid, ligesom forhærdes deri. Denne hans lille

*) Tüb. Kunstblatt. 1825. Nr. 3. Pag. 12.

Svagbed vilde have været uden Følger, hvis ikke en tjenstfærdig Aand strax samme Aften havde bragt den videre, og navnlig til Baron v. Reden, der nu synes at have lagt altfor megen Vægt paa den ham forebragte Ytring. Men, da v. Reden, som Commissionens Formand, kun altfor vel vidste, at Kassen ikke havde Midler til en saadan Bestilling, og dertil, at han selv var den eneste, med hvem Thorvaldsen havde overlagt Sagen, alarmeredes han ved at see det i denne Belysning. Saameget mere ubehageligt maatte han føle sig berørt deraf, da hans Meddelelser angaaende Thorvaldsens Forehavende til de øvrige Commissions-Medlemmer, allerede havde haft tilfølge, at en af Roms Solvarbejdere netop i disse samme Dage var beskæftiget med Udførelsen af et Erkiendtlighedstegn, som Commissionen agtede at overbringe vor Kunstner, naar han fremstillede sit Basrelief.

Ved nu at erfare dette Omflag i Thorvaldsens Lune, synes han ikke at have haft Ro til at lade ham gaa ad sin egen Vej og komme til Besindelse, men tilskrev ham næste Morgenstund følgende Brev:

Rom, den 24ten April 1825.

„Hochwohlgebohrner Herr,
Hochgeehrtester Herr Ritter,
Werthgeschätztester Freund!

Ihr gütiges Anerbieten das Basrelief zum Monument des verewigten Cardinal Consalvi ohne alle Vergütung Ihrer Arbeit verfertigen zu wollen und dadurch ein ewiges Denkmahl Ihrer Achtung und Anhänglichkeit an diesem Manne an den Tag zu legen, wenn die Direction des Unternehmens die geringen Kosten des Marmors und der

Bezahlung der wenigen Arbeiter stehen wollte, setzten mich allein in Stand in Ihre Idee hineinzugehen, das Monument auf eine würdige, dem Andenken des Mannes angemessene, Weise zu verschönern. Sie wissen selbst, daß zu Bestreitung einer Ausgabe, wie die Bezahlung eines solchen Basreliefs, die Direction keine Fonds hat, noch haben konnte. Dieses Anerbieten, welches Sie, bester Freund, so häufig gegen meinen ältesten Sohn, gegen Herrn Franz Niepenhausen und gegen mich wiederholet haben, erfüllte alle Freunde der Kunst, und noch mehr alle Verehrer des Cardinals und der Tugend, mit Freude und gewährte mir die frohe Aussicht, nunmehr das Monument, ganz seiner edlen Bestimmung gemäß, in dem schönsten Glanze prangen zu sehen, und den edlen Sinn unsers Wohltäters der ganzen Welt, wie gewiß im Comptendu der Direction geschehen wird, würdig darstellen zu können. Um so unerwarteter mußte mir daher gestern Abend eine Aeußerung des Hrn Franz Niepenhausen seyn, der mir sagte, daß Ew. Hochwohlgebohren zwar von einem Fremden eine bedeutende Summe für ein solches Basrelief wie dieses nehmen würde, worauf Sie gewiß nicht bestehen wollten, indessen doch Aeußerungen gegen ihn hätten fallen lassen, als wenn Sie eine angemessene Remuneration Ihrer Arbeit erwarteten. Ew. Hochwohlgebohren wissen selbst, daß dieses nicht in meinem Vermögen ist, und ich kann unmöglich glauben, daß Sie, bester Freund! Ihre so schöne, uneigennützigte Handlung zurücknehmen, oder nur selbst verkleinern wollten. Ich habe selbst alle Ursache zu glauben, daß Hr Franz Niepenhausen Sie gestern Abend ganz falsch verstanden haben wird, und daß Sie nie eine solche Aeußerung haben fallen lassen. Da es aber doch besser ist, daß Alles auf's Reine gebracht werde, ehe das Basrelief in den Sarkophag eingefasset wird, so ersuche ich Sie

inständigst, bester Freund, mir bald wissen zu lassen, was wahr oder unwahr an der Aeußerung des Herrn Franz Niepenhausen ist?

Mit der ausgezeichneten Hochachtung habe ich die Ehre zu verharren

Ew. Hochwohlgebohren
gehorsamster Diener

F. v. Neden."

Thorvaldsens Distring i hint Aftenelskab synes altsaa blot at have været den, at hvis han udførte dette Basrelief for en Fremmed, saa vilde han fordre en betydelig Sum, og at han dertil har soiet, at gratis leverede han det ikke heller her, nemlig, fordi han, som det sees af v. Neden's Brev, havde forbeholdt sig Betaling for sine Udlæg til Marmoret og til Arbejderne. Nu er det vel rimeligt, at Thorvaldsens Uvillie over den Indiscretion, hvormed man havde converferet over hans Svimodighed, har faaet en ikke ringe Tilvært ved at see denne Sag misforstaaet og allerede bragt videre, saa at han nu kaldtes til Regnskab ved et Brev, der satte ham dobbelt i Forlegenhed, fordi det strax skulde besvares. Vi kiende disse gnavne Monologer, hvori han gif omkring og sfiendte ligesaa meget paa sig selv, som paa hele Verden, og Uergrelsen har været saameget større, fordi han var nødt til at svare, før han havde faaet Sindet i Ro. Vi have ikke fundet Spor af det Svar, han denne Formiddag fik istand til v. Neden, men af hvilken Bestaaffenhed det har været, sees af det Brev, han endnu samme Aften modtog fra Baronem:

„Hochwohlgebohrner Herr,
Hochzuverehrendster Herr Ritter!

Mit dem größten Befremden habe ich aus Ew. Hochwohlgebohren Beantwortung meines Schreibens von diesem Morgen ersehen, daß Sie durch eine ganz eigene Geschichts Erzählung unsrer so bestimmten Verabredung eine ganz andre Gestalt zu geben versuchen.

Hierauf erwiedere ich nur folgendes:

1) Nicht gegen Franz Niepenhausen allein, sondern unaufgefordert gegen mich, haben Sie sich von selbst, freywillig erboten, das Basrelief, nachdem das Monument schon lange in der Rotonda mit der Inschrift stand, unentgeltlich zu machen, wenn die Direction der Entreprise die geringen Kosten, die Marmorplatte, die Verfertigung der Inschrift und die wenigen Arbeits-Löhne einiger Arbeiter, welches ein unbedeutendes Object wäre, übernehmen wollte.

2) Ein so gütiges, so oft wiederholtes Anerbieten, welches Sie freywillig um das Andenken des Cardinals zu ehren gethan hatten, wie Sie oft selbst geäußert, nahm ich mit dem größten Danke an, und habe diesen Ihnen so häufig wiederholt, daß Sie hierüber nie in Zweifel seyn konnten. Auch ein solches Anerbieten allein konnte die Idee realisiren, noch das Monument mit einem Basrelief zu zieren, da die Direction, nach der Anschaffung der Büste und der Aufstellung des Sarcophags, keine Fonds hatte um ein theures Basrelief anzuschaffen, ja nicht einmahl ein kleines zu bezahlen.

3) Ew. Hochwohlgebohren wissen sehr gut, daß von Anfang an die Idee des kleinen Basreliefs ganz bey Seite gesetzt wurde, weil keine Fonds dazu vorhanden waren, und daß daher auf die Nemesis nie reflectirt

worden, auch von dem Preise derselben nie die Rede gewesen ist, und daß man daher von Anfang an

4) genöthigt war, sich auf die Inschrift zu beschränken.

5) Wie das Monument schon lange mit der Inschrift stand, gefiel es Ihnen nicht, und Sie ließen mir daher, erst durch Riepenhausen den Vorschlag machen, dann wiederholten Sie ihn zu mehrerenmahlen gegen mich, das Basrelief umsonst und aus Achtung für das Andenken des Cardinals zu machen, wenn ich die kleineren Nebenkosten stehen wollte. An das kleinere Basrelief der Nemesis haben so wenig Riepenhausen, wie ich, je gedacht, und ist nie die Rede davon gewesen.

Jetzt soll ich auf einmahl ein theures Basrelief bestellt haben, und solches unbedungen bezahlen, und behaupten Ew. Hochwohlgebohren auf einmahl, daß Sie nie in Verhältnissen mit dem Cardinal Consalvi gestanden haben, wobey Sie zu vergessen scheinen, daß derselbe Ew. Hochwohlgebohren mit der Verfertigung des Monuments Pius VII beauftraget hat. Da Ew. Hochwohlgebohren unfre Verabredungen ganz vergessen haben, sich auch nicht dessen erinnern, was Sie gegen Riepenhausen geäußert, so sehe ich mich wohl genöthigt, auf die Verschönerung des Consalvischen Monuments durch Ihr schönes Basrelief ganz Verzicht zu leisten, und das Monument, so wie es war, mit der Inschrift, wie sie war, wieder herstellen zu lassen. Da das ganze Publicum von Ihrem edeln Entschlusse unterrichtet war, diese Gabe der Kunst dem Andenken des verstorbenen Cardinals zu bringen, so wird allerdings die Aenderung dieses edelen Entschlusses einiges Aufsehen erregen, und ich muß das, was ich schon nach London und Wien, nach Paris und Petersburg geschrieben, widerrufen. Schlimm ist es nur, daß ich igt, auf Ihr

Versprechen vertrauend, einige Kosten des Umreisens des Monuments und des Wiederaufrichtens stehen muß.

Mit vieler Hochachtung verharre ich

Ew. Hochwohlgebohren

gehorsamster Diener

F. v. Reden."

Rom, den 24sten April, Abends, 1825.

Vor Kunstner synes unægteligt i denne Opbrusning at have tabt sig selv for en Stund, og vi have hverken Ret eller videre Foranledning til med Tausshed at forbigaa denne Sag og de foreliggende Breve, fordi de blotte en af hans svage Sider. Der manglede kun et mildt Ord og en rolig Samtale, saa fandt han sig selv igien. Da et Par Dage vare hengaaede og Hidstigheden havde lagt sig, bragte en Samtale med v. Reden Alt igien i den gamle Orden. Basrelieffet præsenteredes Commissionen som en Gave fra Thorvaldsen, og den paafølgende 9de Mai overrafte Commissionens Formand vor Kunstner et Dobbeltbæger af Sølv, smykket med Averser og Reverser af to Medailler, prægede til Ære for Consalvi. Paa Bægeret var i Guirlander af Viinløv anbragt følgende Indskrift:

„Gli Amici del defunto Card. Consalvi all' amico

A. Thorwaldsen. Roma MDCCCXXV."

Dette Bæger gav Thorvaldsen senere sin Datter i Foræring, og i hendes Besiddelse er det opbevaret.

XCIX.

Thorvaldsens Biograph. En dansk Orlogsbrig ventes i Livorno. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. En Deel Arbeider afsendes til Danmark.

1825.

Hvor saamange ere nævnede af dem, der giestede Thorvaldsen i Rom, tør hans Biograph vel udbede sig et Afsnit af et Kapitel for sig, saameget mere da denne Blads skal benyttes til en Episode, om hvorledes Forfatteren blev kaldet til at være Thorvaldsens Biograph.

Med April 1825 var det skjønne Romerliv tilende for mig, og mellem de mange Venner jeg nu skulde forlade vare ogsaa Thorvaldsens Arbeider. Hvor nødigt forlader man Rom, naar man har dvælet der et Aar! „Nu reiser De bort,“ sagde Thorvaldsen til mig, „nu da Sneen begynder at smelte i Deres Dine!“ Da han sagde dette, tænkte han neppe selv paa, at dersom jeg nu saae lidt klarere, saa var det især hans Værker, der havde lært mig at see. Men saaledes var det dog.

Mine daglige, orkesløse Vandringer omkring i hans Studier havde efterhaanden gjort mig fortrolig med Alt, hvad hans Haand havde frembragt, og til dem var der

vaagnet en Kiærlighed i mig, som vel, tænker jeg, har været at spore i mit følgende Livs Higen og Attraa.

Det store Studio, hvor de hellige Statuer stode opstillede i Rækker foran de mægtige, nedhængende Drapperier, der fra det høie Loft deelte Rummet i flere Afdelinger, indtil det Allerhelligste, var i Rom min protestantiske Kirke, og om Søndagen manglede det ikke paa, at jo en slittig Arbejder, som tog Hviledagen til Hiælp, lod Marmorflokkerne klinge til den stille Gudstieneste. Men ogsaa i de mindre Studier havde jeg Benner, der altid vare bleve mig kiærere ved det nærmere Bekjendtskab.

Denne Herlighed skulde jeg nu forlade og maaskee aldrig see igien; thi kom jeg ogsaa engang om mange Aar igjen til Rom, vilde alt dette maaskee være afsprede i rigere og mægtigere Lande, end Kunstnerens Fædreland. Danmark skulde vel snart have sin Deel, men hvor liden i Sammenligning med det Hele, og hvor faa lykkelige Landsmænd skulde engang i Hiemmet kunne vidne om, hvad en dansk Kunstner her havde været mægtig til at frembringe. Og ikke heller noget andet Sted i Verden, skulde dette Billede bevares, dette mageløse Indtryk af en enkelt Mands hele Virksomhed og store Stabekraft.

Og hvad vidste man iøvrigt om denne Mand? At han var en Islænder, eller at han var født paa Svanen, opdragen i Tydskland og udviklet i Italien, — Danmark havde ingen Deel i ham. Og hvad kiendte man til hans mangfoldige Værker, naar man ikke var blandt de Lykkelige, som havde seet dem i Rom? — De Udbildninger efter hans Statuer og Basrelieffer, som Niepenhausen for mange Aar siden havde begyndt og Ferdinand Mori, under

Thorvaldsens egen Bistand, søgt at fortsætte, vare forlængst afbrudte; Kunstnerens rige Productivitet havde ladet ethvert saadant Foretagende langt bag efter sig. Baade fra Tydskland, fra Frankrig og fra England havde man oftere, som Brevskabet viser, henvendt sig til ham i det Haab at møde hans Bistand til Udgivelsen af et Værk, der kunde omfatte Afbildningerne af alle hans Arbejder; men den første og simpleste Fordring, at faae en tidsordnet Fortegnelse, var Ingen, allermindst Kunstneren selv — istand til at give, og om hans Livs Historie kunde, eller vilde, han endnu mindre byde noget Tilstræffeligt.

Jeg havde dengang, og kun til min egen Tilfredsstillelse, stadigt optegnet, hvad Freund eller Andre nu og da fortalte mig om enkelte Arbejders Historie, og, da Afskedstimen nærmede sig, havde jeg optaget en nøiagtig Fortegnelse paa Alt, hvad der i hvert Studio var opstillet. Saaledes var jeg, saa at sige, i Besiddelse af et Studiernes Inventarium, hvortil nogle Tidsangivelser og Navne paa Bestillere vare tilføiede. Der var nu, Dagen før Afreisen, kun et Dnske tilbage, at faae min Tegnebog forsynet med et Billede af den lille Have mellem de tre Studier paa Hjørnet af Vialle Colonette, nedenunder det fornemme Barberinske Palads. Det var en stille Søndag Eftermiddag, da jeg eensom sad der i Haven med min Tegnebog og sporede ikke andet Liv omkring mig, end de omkring krybende Landskildpader, som Thorvaldsen havde gaaende her. Forbybet i denne beroligende Syssel, mærkede jeg ikke, at Thorvaldsen stod bagved mig og kigede mig i Papiret. Jeg fortalte ham nu, at jeg skulde have denne Tegning med til Grindring om dette

Sted, og det syntes at behage ham. Uden den allermindste Foranledning fra min Side, afbrød han Tausheden og min Tegnen med de Ord: „Det er dog underligt, at saamange Danske her har været, har ingen endnu tænkt paa at skrive min Biographie!“ Ved disse Ord undfangedes den Tanke i min Siæl, som siden vorede op til mit Livs længstvedholdende Arbeide. Jeg fortalte ham da om mine Optegnelser og yttrede, at, hvis han kun nogenlunde vilde staa mig bi, saa vilde jeg offere Tid og Flid paa hans Dnske. Men allerede her mødte Banffelighederne. Hvad vidste han om sit tilbagelagte Liv? Det var, sagde han, forlængst gaaet op i lutter Arbeider, hvoraf det ene saa hurtigt havde fortrængt det andet, at alt det han vidste, var Modellerne som stode omkring ham. — Om hans Ungdomshistorie? Det var nu altsammen forvifstet; derom vidste Andre bedre Bessed, end han selv. „Tal med Stephen Heger, eller med Carl Heger! De kiendte mig i den Tid! Og saa havde jeg ogsaa,“ tilføiede han, „en Ungdoms Ven, som hed Ulstrup, — han er nu paa Frederiksværk! Spørg dem! de veed mere, end jeg!“

Næste Morgen sagde han mig sit kiærlige Lev vel, og jeg forlod Rom med mine Optegnelser og det Lofte af Thorvaldsen, at han vilde giennemsee og berigtige det jeg kunde samle og skrive sammen om ham. Om hvorledes jeg senere benyttede dette Apparat og hans Anviisninger og efterhaanden saae mine første Optegnelser forøgede, derom har jeg omstændeligst aflagt Beretning i Indledningen til det Værk, der blev den første Frugt af mine Bestræbelser.

En Deel af Thorvaldsens Arbeider skulde nu snart føres til Danmark, og i hvor lidet dette end var i Sammenligning med den Rigdom, der fyldte Studierne, saa var det dog en Glæde, at see Fædrenelandet nogenlunde deelagtiggiort. Som allerede nævnt, var Thorvaldsen ved Udgangen af forrige Aar bleven underrettet om, at Orlogsbriggen *St. Croix*, paa Hjemreisen fra Vestindien, vilde anløbe Neapel og Livorno, for at modtage hvad han maatte have at hjemsende. Fra Slotsbygningens Commissionen havde han senere erfaret, at man dennegang maatte indstrænke sit Ønske til de fire runde Basrelieffer i Marmor til Christiansborg, de kongelige Buste og nogle Afstøbninger til Akademiet, da Briggen kun kunde modtage mindre Kasser. Vi meddele i denne Henseende her et Brev, som Thorvaldsen nyligt havde modtaget fra Prinds Christian Frederik:

Kiøbenhavn d. 26 Februar 1825.

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen!

Jeg lader idag tilskrive Freund, angaaende hvilke Kunstarbeider der først og fremmest maae sendes hjem med Briggen, som i April Maaned vil anløbe Livorno, og vil De see, at jeg af Marmorers isærdeleshed nævner de 4 Basrelieffs til Slottet og Busterne af den Kongelige Familie, samt enkelte Privates Buste. Dernæst af Gipsafstøbninger Kristusstatuen og Freundes Evangelist Lucas, begge med Hensyn paa Slotskirkens Decoration; jeg haaber ogsaa at enkelte af Afstøbningerne efter Deres Kunstværker, saasom Venus, Hebe og nogle Basrelieffs af mindre Størrelse vil kunne finde Rum i Skibet; men beklage maa jeg, at dette er saa lidet, at det ei ganske opfylder sin Bestemmelse, at bringe os i Besiddelse af alle Deres uforlignelige Arbeider, saa at en stor Deel

Afstøbninger af Statuer, Apostlerne, de ægnetiske Figurer og de større Basreliefs nødvendigviis maae henstaae i Rom og Livorno, indtil der, som jeg haaber, ad Mare gives en lignende og bedre Leilighed til at overfsibe alt det tilbagestaaende.

Maatte til den Tid Portraitstatuen af min Gemalinde være modelleret og afstøbt, da veed De, kiære Hr. Statsraad Thorvaldsen, at De opfyldte et af mine kiæreste Ønsker. De sendte mig da en Afstøbning og beholdt Original-Afstøbningen, og senere enedes vi om Udførelsen i Marmor, naar Deres og min Leilighed var dertil. Jeg bemærker, at Prindsessen siden den Tid, De modellerede Hendes Buste, er bleven førere, saa at Statuen vil ligne meest, naar De holder den fyldig; især have Armene nu en fyldig og skien Form.

Jeg har givet Befaling at udbetale Dem 200 Scudi, udlagt for Jensen, og venter jeg derimod, at De vil lade affølge den mig nu tilhørende Copie af la Madonna di Foligno.

Jeg venter ogsaa med sand Fornøielse Hopsgartens skionne Efterligninger af Deres Statuer i Bronze, hvilke jo have Deres Bifald.

Freund har tilskrevet mig, at han ønsker at fuldende de hos ham bestilte Arbejder i Marmor, og at han dernæst agter at vende tilbage til Fædrelandet, i det Haab, at han der vil finde Bestjæstigelse og Fortieneste, saaledes som han ved Slots Commissionens Bestillinger er givet forhen Tilfagn om. Jeg kan ikke andet end bestyrke ham i dette Forsæt, forviisfet om, at Bestjæstigelse og Fortieneste ei vil feile ham, saameget mere som han er den eneste Billedhugger i Fædrelandet, saalænge De ei kan vende tilbage til os, og De vil siige sig selv og betyde ham, at Academiet trænger til hans Nærværelse, for at anvise dets Elever i at modellere, og at, foruden Professorspladsen ved Academiet, venter ham fri Bolig og

Attelier i Materialgaarden, og alle de Arbeider, som skal udføres til det Kongl. Slot og Kirkerne, og som ei maatte være bestilte hos Dem, Vilkaar, under hvilke, mig synes, faa eller ingen Kunstner er vendt tilbage fra sin Dannelsesreise i Udlandet; men Freund er en retskaffen og brav Kunstner, som fortjener al Opmuntring og Bistand.

Visfen skal, som jeg hører, have begyndt at arbejde i Rom, og jeg vilde ønske, snart at kunne erfare Deres Dom om hans Talent. Hans første Arbeider lovede, synes mig, meget, og hvor store Fremstridt vil han ei kunne gjøre, naar han, omringet af saa herlige Forbilleder, kan opmuntres ved Deres Raad og Veiledning. Endnu engang anbefaler jeg denne talentsfulde unge Kunstner paa det indstændigste til Dem, Hr. Etatsraad.

Min Kone, min Søster og Svoger, Damerne af vort og Deres Følge og alle, som stedse med Glæde mindes de stionne Dage i Rom, have paalagt mig at hilse Dem paa det Forbindeligste, og selv nævner jeg mig, tiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og tjenstvillige

Christian Frederik."

Der var altsaa paa denne Tid megen Travlhed i Studierne med at faae Sagerne indpakkede og affendte til Livorno. Foruden de fire runde Basrelieffer og den Kongl. Families Buste i Marmor affendtes Hielmstiernes Buste, bestemt til det store Kongl. Bibliothek, Thorvaldsens egen, colossale Buste, udført paa Bestilling af Etatsraad West, Grev Ranzaus, Jacob Badens og Cæfersbergs Buste, alle i Marmor. Der til endnu det lille Basrelief Caritas i Marmor, bestemt til Understøttelse for Familien Gunnerus. Til Akademiet

sendtes Gipsafstøbninger af Gruppen Gratiernerne, Merkur, Hyrdebredrenge, Hebe, Amor, Venus, Gruppen Amor og Psyche, den staaende og den knælende Ganymed, Grevinde Ostermann og den lille Statue Fanciullo. Desuden endeel større og mindre Basrelieffer, deriblandt Afstøbninger af de fire runde til Slottet.

Dette var den første store Sendelse af Thorvaldsens Arbejder til Danmark. I Begyndelsen af Mai førtes den paa Tiberen til Ostia, og derfra paa Kystfartøier til Livorno. Freund fulgte med denne Transport for at aflevere Sagerne ombord i Briggen, men maatte i Pisa og Livorno afvente Skibets Ankomst. Af Briggens Chef, Capit. Klauemann, erfarede det nu, at Pladsen var saa indskrænket, at ikke alle Sager kunde medtages. Af 58 Kister bleve sex, indeholdende Gratiernerne, Merkur, Ostermann og de fire runde Basrelieffer i Marmor, magazinerede i Livorno, for at afvente en senere Leilighed med et privat Skib. Den 2 Juni lettede Briggen og ankam til Kiøbenhavn i Midten af September 1825.

C.

Frisen: Alexanders Indtog, til Sommariva er næsten færdig og affendes. Om Grev Sommariva. Det sidste Stykke i Frisen: Thorvaldsen og Sommariva. Grev Sommariva's Sygdom og pludselige Død. Modellerne til Christelig Viisdom og til Christelig Styrke færdige. Bestilling paa et Gravmonument. Et Brev fra Jens Baggesen. Director G. Schadow skriver til Thorvaldsen. Agostino Rhodio. Forestaaende Præsidentvalg i S. Luca. Leo XII's Uttringer. Thorvaldsen vælges til Præsident. En Juleaften i Rom.

1825.

Om Frisen til Christiansborg havde der i Slotsbygningens-Commissionens Skrivelse ikke været Tale; til en saadan Transport havde ogsaa denne Skibsleilighed været for ringe. Imidlertid synes den dog paa denne Tid at have været Fuldførelsen nær; men baade fra Thorvaldsens Side, som ogsaa fra Prinds Christians, ansaaes det som en Indrømmelse, man skyldte Grev Sommariva, at hans Exemplar skulde være det første, der affendtes. Dette fremgaaer ogsaa af et Brev, Sommariva skrev til Thorvaldsen d. 19de Marts d. A., hvori han beraaber sig paa, at Hs. Kongl. Høihed nyligt i et Brev til ham har indrømmet „che per il primo possederò il famoso nostro trionfo,” og tilføier om Prindsen: „e che mi ama troppo per invidiarmi una tale preferenza.”

Paa dette Sommariva's Brev findes Thorvaldsen at have svaret nogle Dage efter, at Frisen til hans Villa var nu saa godt som færdig og at Affendelsen vilde med det Første kunne tage sin Begyndelse. Dette Budskab modtog Greven i Florents, og han blev saa glad derover, at han strax sendte sin kiære Phibias 18 Flasker Aleatico, en florentinsk Biin, som han vidste, Thorvaldsen satte høi Priis paa. Han maatte nu til sin Villa ved Comosøen for at paastynde Fuldførelsen af det nye Locale til Alexander-toget og give Ordre til Modtagelsen af det, som kunde ventes.

Men i Mai d. 21. skulde Carl den Tiende krones i Rheims, og Grev Sommariva var, trods sin høie Alder og sin Gigt, saameget fransk Adelsmand, at han maatte være tilstede ved denne Fest. Han forlod altsaa atter sin Villa og begav sig til Paris, og ved de gode Efterretninger, han modtog fra Rom, skrev han i Junimaaned til vor Kunstner: „Basta! ora comincio ad essere contento!”

Efter Kroningsfesten havde Grev Sommariva følt sig svækket og drog til Plombières, for der i nogen Tid at bruge Badene, og medens han opholdt sig her, modtog han Underretning fra Thorvaldsen, at der nu kun var eet Stykke af hans Frise, som ikke endnu var færdigt, nemlig det aller-sidste. Vor Kunstner synes nemlig at have villet overraske sin entusiastiske Patron med det sidst fuldførte Stykke af Frisen. Han havde til Særkiende for dette Exemplar sluttet den hele Composition med en Episode, hvori han fremstillede Grev Sommariva og sig selv, staaende under Palmetræet, for at see Alexanders Tog drage forbi.

Svaret paa dette Brev var en Indbydelse til Thorvaldsen, dat. Plombières d. 5te August 1825, til at møde i Villaen ved Comosøen, hvorhen han selv nu ilede. Om Slutningsstykket skrev han: „Mi resta quindi che l'ultimo pezzo, dove figureremo assieme e ci staremo all' eternità riuniti: questa idea è per me non meno graziosa ed onorevole, che consolante.”*)

Thorvaldsen kunde ikke følge denne Indbydelse, skjøndt hans Tilstedeværelse viste sig saa meget mere ønskelig, som det ved Udmaalingen af det nye Locale og af de modtagne Dele af Friisen og deres rigtige Fordeling fremgik, at der paa nogle Steder maatte indskydes Tilfætninger af en Palmes Bredde, en Omstændighed, som standsede Opstillingen.

Saaledes stode Tingene paa det Tidspunkt, vi her beskrive, men vi ville hellere bryde Tidsordenen, end afbryde Udgangen, som ligger saa nær.

Genimod Aarets Slutning skrev Sommariva, at han agtede at besøge Thorvaldsen i Rom. Men han naaede ikke længere end til Mailand, og herfra modtog vor Kunstner under 30te December Efterretning om, at hans gamle Ven var falden i en alvorlig Sygdom. Denne giennemgik Greven dog og troede sig atter helbredet. Men en Eftermiddag faldt han i et Blund, hvoraf han ikke opvaagne mere. „Il buon Sommariva,” skrev Chiaveri til Thorvaldsen, „è morto, quando si credeva guarito. Un dopo pranzo si pose a dormire e non si è piu risvegliato.”

---

*) „Nu er der altsaa kun det sidste Stykke tilbage, hvor vi skulle staa sammen og forenede til evig Tid; denne Tanke er ikke mindre behagelig og ærefuld, end trøstende for mig.“

De nye Arbejder, der i Sommeren 1825 mest beskæftigede vor Kunstner, vare, saavidt vi kunne sionne, de to allegoriske Statuer til Pavemonumentet, hvis Skizzer vi allerede have omtalt. Der foreligger ihenseende til disse Modellers Tilblivelse ikke andre Data, end hvad vi have meddeelt.

Allerede Conceptionen havde vaft Overraskelse og Beundring og det hed*) strax om Skizzerne, at disse to betydningsfulde og tankedybe Compositioner vistnok vilde blive noget af det Høieste, som nogenstunde var fremstaaet i den dannende Kunst, og at de vilde overtræffe Alt, hvad Symboliken har at opvise i denne Retning.

Vor Kunstner havde, ifølge sin Opgave og den traditionelle Forbring til Pavemonumentet, i disse Figurer fremhævet Christelig Viisdom, eller Granskning, og Christelig Styrke som to af de Dyder, der havde været den fromme og haardt prøvede Pius den Syvendes almeenerkendte Smykker. Det gjaaldt her om at opfinde noget Nyt og rigtigt Betegnende, for ikke at falde ind i de gamle Trivialiteter, hvortil Allegorien saa let fører.

Modellen til Den Christelige Viisdom, en Statue i overnaturlig Størrelse, fremstiller Billedet af en qvindelig Figur, hvis Brystskjold ligner Minerva's Ægide, men har, istedetfor Medusahovedet, en Cherub. En fast, til de nedhængende Lokker, sluttet Laurbærkrone, omgiver det sænkede Hoved, hvis Blik ere fordybede i den Hellige Skrift, som hun bærer paa den venstre Arm, medens hun, grundende, hæver den høire

*) Tüb. Kunstblatt. 1825. Nr. 39. Pag. 156.

Haands Begeffinger imod sin Hage. Ved hendes Fod betegner Minerva's Ugle det videnskabelige Studium.

Den anden Statue fremstiller ligeledes en qvindelig Figur, hvis Skuldre og Hoved bedækkes af den herkuliste Lovehud. Men Kollen, Symbolet paa den jordiske Styrke, ligger paa Jorden, og hun træder ringeagtende paa den med sin Fod, medens det himmelvendte Hoved med det salige Blik og Armene forslagte over det tillidsfulde Hierte, udtale, at hendes Styrke ligger i en fast Hengivenhed i Guds Willie.

En mindre Bestilling indløb paa den Tid, hvilken vi her kun nævne, uden at turde antage, at den har haft et Arbeide af Thorvaldsen tilfølge. Det var fra en Baronesse de Rothmann, som under sit Ophold i Rom henvendte sig til vor Kunstner, for at formaa ham til at overtage et Basrelief til et Gravmonument over en elsket Søn. Det skulde smykke et lille Tempel „*alla felicità passata*” og fremstille Moderen og Søsteren knælende ved den Afdødes Grav. Da et saadant Basrelief ikke er forekommet os, hverken iblandt Modellerne eller Tegningerne, antage vi, at denne Bestilling har tabt sig blandt Thorvaldsens mange øvrige Foretagender.

I Begyndelsen af October overraskedes vor Kunstner af et Brev fra sin Yndlingsdigter, Jens Baggesen. Vel har dette Brev større Interesse for Digterens Biographie, end for Thorvaldsens, men da det bør opbevares som skrevet i de sidste Dage af et stærkt bevæget Liv og er at betragte som en Afstedshilsen til den beundrede Thorvaldsen, optage vi det her.

Teplitz i Böhmen, d. 24de Septbr. 1825.

„Elskelige, uforglemmelige Thorvaldsen!

Erindrer De endnu i Rom's gamle Underværker, som De, efter Aarhundreders Forløb i mørkt Barbari, har formeret med nye, — erindrer De endnu, med Kunstens meest glimrende Krone paa Hovedet, agtet og elsket af alle dannede Menneſter, endnu bestandigt beſtæftiget med udbødelige Arbeider, Deres gamle unge Baggese og vort Samliv i Kiøbenhavn, hvor næsten De allene gjorde mig Dpholdet taaleligt, og i Deres Dngang usigelig behageligt? Uaget jeg bestandig ikke blot har erindret Dem, som den Mand, mit Hierte inderligſt længtes efter igien at forenes med, men ſaa at ſige uophørlig i Danmark, i Paris, i Schweiz, i Tydſkland og i Bøhmen, virkelig i Aanden levet med, da jeg overalt fandt Venner og Bekiendte, der med Glæde bragte mig friske Efterretninger om min Thorvaldsen og hans ſeneste Arbeider, — uaget mit inderlige Venſkab og min rene Beundring af Kunstneren, der meer end nogen anden maaftee har bidraget til mit elſtede Fædrelands Ære, maaftee foriente Deres Gienerindring, kan jeg dog ikke andet end af ganſte Hierte tilgive Dem, om De ſkulde have glemt den fra den Tid af yderſt ulykkelige, af Skiebnen forfulgte Ven. Min Tilſtand har i en Række af Aar gjort mig al Correspon- denz ſaa godt ſom umulig, ſelv mine ædle Sønner kunde jeg kun ſielden give Bink om mig.

Min Labyrinth ſiden vort Samliv hjemme er i kort Udtog følgende: Jeg gif med min inderlig elſte Kone og yderſt haabefulde Søn til Paris — med beſtemt Henſigt, efter der i mit lille Landſted at have bragt Alt i Orden og henforvaret 16 Kaſſer med alle mine og min Kones Koſtbarheder, (ſom jeg i den gode Aarſtid lod gaae uasſecureerte fra Kiøbenhavn til Havre), at gaae til Rom, da hendes Sundhed, ligesaaameget ſom min Lyſt,

giorde mig et derværende Ophold henstigtsfuld. Efter en besværlig Landreise kom jeg til Paris, og neppe ankommen, traf mig tre Lødenslag: Tabet af saagodt som alt mit Gie ved Skibbrud — Bedrag af et Handelshuus i Paris, som jeg havde Fordring paa, — Fængsel i St. Pelagie, hvor jeg i 6 Uger besøgte af min Kone og Søn, der begge derover tabte ganske deres Sundhed. Noget Lid derefter, da jeg med Opoffrelse af al min Kones Gie var udløst, kom det elskelige Fyrstepaar: Prinds Christian og Amalie til Paris, vilde at jeg skulde boe hos Dem og pleies af Dem, da jeg endelig selv var bleven dødelig syg, — og sandelig, de pleiede mig som Engle. Da min Kone imidlertid med min herlige Søn fandt et nyt Liv i deres stille Marly, levede jeg trods min Svaghed i en vis Herlighed i Hovedstaden, kendt og elsket af mange Gode der, saalænge Prindsen og Prindsessen vare der, et heelt Aar nemlig. Fast daglig talte vi om Rom og om Dem; men neppe vare de borte, før en Blodstyrtning bragte min Kone paa hendes sidste Sygeleie og tvang mig til Plombières, for om muligt at redde mit eget Liv. Neppe ankommen, reiste jeg Dag og Nat uden at kunne gaae tilbage til Marly, da et Brev fra min Søn berettede mig, at Lægen frygtede for hendes Liv. Jeg kom halvdød selv, og fandt hendes Grav, mit Huus forseglet, og min Søn forsvunden. Sam fandt jeg endelig, men syg — jeg fik en Nervefeber — han ligesaa — vi reiste til Schweiz for at styrke os, men maatte tilbage efter et kort Ophold, for at bringe vore Sager i Orden i Marly. Vi kom ikke derhen, thi den 18-aarige Ungling fik et Anfald i Paris og døde efter 40 Dages Pleie, uden at forlade sin Seng, i min Arme.

Fra det Dieblik af veed jeg lidet om min Tilstand. Jeg vaagnede i en Venindes Arme paa et Slot 40 Mile fra Paris, — hvor min ældste Søn, Professor og Præst i Bern, kom og hentede mig midt i Vinteren hjem til

fig. Der levede jeg de to sidste Aar i en næsten bestandig Smerte, trods alle Forsøg med Alpebade og Apeluft paa de høieste Bierge. Endelig blev mig Carlsbad forordnet som eneste mulige Redningsmiddel. Min næstældste Søn, Prinds Christians Adjutant, fik Tilladelse af Kongen at besøge sin syge Fader og ledsage mig til Carlsbad. I fire Maaneder har jeg der druffet Bronden i bestandig tiltagende physiske Smertes, men i et sandt selftabeligt Himmerig, Tak stee de elskelige Polste Grevinder og Prindsesser især, som der have pleiet deres Dindlings Digter. — Endelig er jeg nu ankommen til Badet i Teplitz, for at overvintre i Dresden og gaae næste Aar igien til Carlsbad. Men i al denne Tid har jeg været saa svag, at jeg ikke har været i Stand til hverken at gaae det mindste Stykke Wei, læse eller skrive — desuagtet med grundet Haab, efter disse ubstandne Lidelser, at leve op paa ny med foryngede Kræfter, da min Constitution synes fast unedbrydelig stærk. Saa vidt min Historie. Hvor gierne, min elskelige Thorvaldsen, ledsagede jeg min unge, høist elskværdige Ven, Capitain King, Officeer i den engelske Marine, til Dem, som han af alle Menneſter i Italien hierteligst ønsker personlig at kiende. Modtag ham som min Søn; jeg veed, at De engang i Deres Hierte vil takke mig for denne ædle, frie, dannede Mands Bekendtskab. Gud velsigne Dem! jeg kan ikke skrive mere.

Deres evighengivne

Baggesen."

Et andet Brev have vi her at meddele, som nærmere hører til Thorvaldsens Biographi, da det kan tiene til et nyt Exempel paa det smukke Forhold, hvori den store Kunstner stod, især til sine yngre Brødre i Kunsten. Den meget lovende preussiske Billedhugger Rudolph Schadow havde i 1822 endt sin korte, men hæderlige Kunstnerbane i

fit 36te Aar. Han horte mellem de selvstændige Kunstnere, som nærmest havde sluttet sig til Thorvaldsen, og var personligt elstet af ham. Iblandt hans efterladte Bærker var en Gruppe, Achilles og Penthesilea, endnu ufuldendt, da Døden afbrød ham i dens Udførelse, men dette Arbejde var bestilt af Fyrst Hardenberg, og ved Overenskomst blev Fuldførelsen overdraget en Slægtning af den Afdøde, Thorvaldsens Eleve, Emil Wolff, da Mesteren lovede sin Bistand og og Veiledning.

Paa denne Tid var denne Gruppe afleveret, og det tilfredsstillende Udfald foranledigede den gamle Fader, den hæderligt bekiendte Director Gottfried Schadow i Berlin, til i denne Anledning at skrive til Thorvaldsen:

„Mein würdiger Freund und Herr!

Mein Nefte Emil schreibt mir, das was noch Gutes in der großen Gruppe meines verstorbenen Sohnes Ridolfo entstanden, Ihrem einsichtsvollen Rathe zu verdanken sei. Ich glaube, daß Unser König Allerhöchst Selbst dies anerkannt hat. Ihrem Ruhme als Künstler ist nichts beizufügen, als die Güte Ihres Herzens, und man kann dasselbe von Ihnen sagen, was uns die Geschichte von Rafael erzählt, der auch gefällig war. Ihre großen Werke waren Mitursache, daß mein Ridolfo diese große Arbeit unternahm, welches seine Kräfte überstieg. Es ist nicht jedem ein solches Maaß schöpferischer Talente gegeben; mit Fleiß und gutem Rath kann man aber auch was Gutes hervorbringen. Schenken Sie meinem Emil ferner Ihre Gewogenheit und seyn Sie unserer Hochachtung und Dankbarkeit versichert. Mein Sohn Wilhelm empfiehlt sich ergebenst.

G. Schadow, Director.

Berlin, den 17. December 1825.

Dette Forhold til en anseet preussisk Kunstnerfamilie, og maaske ogsaa Schinkels Tilbagekomst fra Rom til Berlin, synes at have foranlediget, at Thorvaldsen allerede under 20de Januar 1825 var bleven decoreret med den Preussiske røde Orn, en Udmærkelse, som dog først henimod Udgangen af Aaret blev ham meddeelt i et Brev fra Hr. v. Bunsen, af 28de November 1825.

Under 24de April d. A. var Thorvaldsen bleven optagen som Pastore fra gli Arcadi, under Navnet Agesandro Rhodio, et Selskab i Rom, som forenede endeel udmærkede Mænd, under selvvalgte græske Navne, til æsthetiske Underholdninger.

I September var han udnævnt til Medlem af et musikalsk Selskab i Rom, Accademia Filarmonica Romana.

Men en større Udmærkelse, end disse nævnte, forestod ham i disse Dage. Siden Canova's Død, var Præsidiat i Akademiet S. Luca blevet beklædt af Historiemaleren Camuccini. Efter Akademiets Vedtagt skulde han nu ved Aarsstiftet fratræde og afløses af en Billedhugger. Men — hvilken Billedhugger skulde man nu kunne udvælge, med Forbigaaelse af Thorvaldsen?

Dette Spørgsmaal havde ubetviveligt sat Bedkommende i en ikke ringe Forlegenhed. Modstanderne betragtede Thorvaldsen ligefrem som en Umulighed; hans Venner derimod ethvert andet Valg som en Prostitution. Thorvaldsen selv morede sig upaatvivleligt over den Forlegenhed, man var geraadet i for hans store Navns Skyld. I Akademiet forudsaa man imidlertid Muligheden af, at de fleste Stemmer dog kunde falde paa vor Kunstner, og i denne Situation maatte man vel ønske at vide Hans Helligheds Mening. Ved denne

Keilighed skal Leo den Tolyte have lagt en liberalere Tænkemaade for Dagen, end man havde ventet sig af ham. „Er ikke Thorvaldsen anseet for den største Billedhugger i Rom? skal han have spurgt. Man kunde ikke negte det, men maatte bemærke, at S. Luca's Præsident ved visse Keiligheder havde Functioner, som berøre Kirken. Men denne Indvending gav Paven ikke Gylbighed, hvorimod han gjorde opmærksom paa, at naar saadanne Ceremonier skulde finde Sted, behøvede Thorvaldsen kun at melde sig upasjelig. Da Hans Hellighed havde yttret sig saaledes til Gunst for Thorvaldsen var Resultatet let at forudsæe. Den 16de December kom det til Præsidentvalg i S. Luca, og Thorvaldsen valgtes med de fleste Stemmer til i tre Aar at overtage Præsidentiet og modtog med dette Embede den dermed sædvanligt forbundne Dekoration „pro merito.“

Denne Seier var Thorvaldsen en ikke ringe Glæde, men endnu mere end han, glædede sig hans Venner og Landsmænd. Den danske Juleaften i Rom var nær forestaaende; Landsmændene skulde samles hos Thorvaldsen, som denne Aften vilde være deres Vert, og den muntre Beskrivelse kunne vi overlade til en af de Tilstedeværende, som i sin Dagbog*) bevarede Erindringer om denne Aften:

„— Man kan ikke tænke sig en elstværdigere Vert end Thorvaldsen. Hans Munterhed, Vittighed og Omhyggelighed for sine Gæster er usorlignelig og maa efter faa Dieblikke forjage al Tilbageholdenhed i denne store Mand's Nærværelse; og jo mere han seer, at man føler sig fri, desmere kommer hans mageløse Seg frem. Seg

*) Thorvaldsens Album, I. p. 97.

har især aldrig seet ham jovialere, end Juleaften 1825. Aftenen tilforn gjorde vi efter hans Ordre uhyre Indkøb af Vin, Rum, Citroner etc., og han var selv nærværende, da K., S. og jeg tillavede Punschextracten, som han med komisk Kiendermine prøvede og rettede. I Mangel af gode Glas (— de romerste ere mere berømte ved deres Skrig, end ved deres Kiød) bleve tvende vældige Kalkuner indkøbte, hvis fede Sider han selv besølede. Paa Høitidsaftenen pustede og syedte han ved Skorstenen, for ret at lave os en god Julegrød, og nu og da lod han sig tilhøne og rapporterede os paa den pudseeligste Maade sine, snart glade Forventninger, snart ængstelige Tvivl om Grødens lykkelige Udfald. Imidlertid havde han med en endnu rigere Haand, end Naret tilforn, bragt os alle en Julegave af antikke Gemmer, som vi i den gladeste Sindstemning sad og spillede Lotteri om. Døren fløi op, og med høi Triumf i hver Mine bragte han os nu Grødefadet, hævet høit i Veiret, ind paa Bordet, og nu begyndte en Juleaften, hvis Lige jeg aldrig har haft —."

CI.

Om Forholdet til Warschau. Poniatowski's Statue forandret.
Om Afsendelsen af Kopernikus.

1826.

Imedens Correspondancen om Poniatowski's Monument alt længe var gaaet istaa, og Haabet om dets Fuldførelse opgivet i Warschau, havde Thorvaldsen i den sidste Deel af Aaret netop henvendt sin hele Opmærksomhed derpaa.

Ved Begyndelsen af 1826 fremstod en ganske ny Model, der, saavidt vides, ikke har været Gienstand for nogen Brevverling. Planen findes paa engang forandret; -den hidtil omtalte Model af den urolige og sty Ganger er stillet tilside, Rytterens nationale Costume, hvis muligste Noiagtighed havde voldet saamange Anstrængelser, har maattet vige for antike Forbilleder, -- Kunstneren har fremstillet Poniatowski som en romersk Feltherre, og Marc Aurels Statuen paa Capitol var det Forbillede, han nærmest havde fulgt.

Det kunde nu vel tænkes, at Kunstneren selv har følt Vanskeligheder ved at følge den første Tanke, der saa dybt greb Polakernes Nationalsfølelse, men saameget mindre kunde han af egne Bevæggrunde forlade den og foretage en saa

væsentlig Forandring i det ham overdragne Arbeide. Brevene tale intet herom, kun Factum foreligger.

I Rom vare to Mænd tilstede, med hvem en saadan Sag muligen kunde være bleven forhandlet mundtligt, nemlig Legationssecretair Rossakowski og Fyrst Stanislas Poniatowski, ialfald kunde disse ikke være uvidende om den ved Monumentet foretagne Forandring. I Studiet hed det, at Thorvaldsen var af Familien Poniatowski foranlediget til denne Forandring; man ønskede ikke Poniatowski's Død i Elfteren saaledes forherliget. Men paa et blot udtalt Ønske af Familien vilde Thorvaldsen dog neppe have fundet sig opfordret til et nyt Arbeide, eller berettiget ligeoverfor Contractens udtalte Bestemmelse; om han end kunde have ønsket sig et andet Motiv, istedetfor det først valgte. Det synes derfor, naar man tillige tager Hensyn til Contractens hemmelige Artikel, at en høire Myndighed, end selv Commissionens, har haft Indflydelse, saameget mere som det polske Folks Følelser for dette Monument, neppe have staaet i fuld Samklang med Landets politiske Forhold. For denne Mening taler ogsaa Monumentets endelige Skiebne,*) som vi nærmere ville komme til at berøre. Men forholder dette sig saaledes, saa turde det ogsaa forklare dette Værks langsomme Tilbliven og den ringe Bægt, Kunstneren synes at have lagt paa de alvorlige Paamindelser, Commissionen i Warschau, ligeoverfor Nationens Utaal-

---

*) Monumentet blev vel afføbt i Bronze, men aldrig opstillet i Warschau. Siden 1831 forsvandt det, og i 1842 skulle dets disjecta membra være seete i Fæstningen Modlins Arsenaler. Andre berette at det, forandret til en St. Georg, smykker en fyrstelig Have i Gouvernementet Mohilew.

modighed, nu og da havde givet ham til dens egen Retfærdiggjørelse.

I hvordan dette end forholder sig, saa var en ny Model til Poniatowski's Monument i fuldt Arbeide og meget vidt fremmet, da Thorvaldsen i Begyndelsen af Aaret 1826 atter modtog en Skrivelse fra Commissionen, dateret den 21de Februar 1826, som bragte ham Contracten af 8de Juli 1818 i Grindring, og en anden fra Sekretairen ved det Philomatiske Selskab, Edw. Gzarnecki, som tillige paastrynder Fuldførelsen af Kopernikus, et Arbeide, der allerede for et Aar siden var meldt færdigt og kun henstod ifølge Ministeren Staszic's eget Ønske, udtalt i hans Brev til Thorvaldsen af 10de Februar f. A.

Men vi maa forelægge disse Aktstykker.

Angaaende Kopernikus, havde Thorvaldsen allerede for et Aar siden, igiennem en Hr. Jdriowski, underrettet Ministeren Staszic om, at Modellen var færdig, og Sidstnævnte havde, som sagt, udtalt sin Glæde herover i et Brev af 10de Februar 1825, hvori han nu kun udbad sig, at Modellen maatte blive henstillet indtil Foraaret, for da at afhentes med et Skib til Danzig. Senere blev, ved et Brev fra Samme af 18de Juni 1825, denne Bestemmelse forandret; man ønskede den nu affendt over Triest og Wien til Krakau. Men herom har Ministeren neppe gjort det Philomatiske Selskab nogen Meddelelse, og uden at kiende Forholdene synes man at have ladet Gzarnecki henvende sig directe til Thorvaldsen med Beflagelser over at Contracterne ikke vare overholdte. -

„En Vous choisissant pour perpétuer la gloire de Copernic et de Poniatowski,” s'rev han, „ce n'est pas la Société Royale seule, c'est la Nation entière, qui Vous a désigné comme l'Artiste le plus célèbre et le plus digne de sauver du naufrage au moins quelques souvenirs de notre gloire passée. Une âme aussi noble, aussi élevée, pourrait-elle être insensible à ce choix? Plus d'une fois les Artistes sont forcés à célébrer l'orgueil sans mérite, Vous, Monsieur, en travaillant pour la Pologne, Vous prîtes un engagement plus digne de Votre âme, celui d'immortaliser les vertus les plus sublimes, le génie créateur, la valeur et le dévouement sacré à la patrie. Que ces motifs parlent à Votre âme, échauffent Votre génie, hâtent Votre ciseau createur. Envoyez-nous au plus tôt Vos chefs-d'oeuvres. Que la Pologne en contemplant ses héros, bénisse l'Artiste, qui les a rendus à la vie. —”

Denne Opfordring gjalder altsaa ikke alene Copernikus, men ogsaa Poniatowski, og i en Skrivelse fra Commissionen selv, s'revet Dagen s'rend dette Brev fra det Philomatistiske Selskab afgik, opfordredes Thorvaldsen saaledes af Commissionen:

Varsovie 21 Fevrier 1826.

”Monsieur le Chevalier!

L'ignorance prolongée où se trouve le public au sujet du monument de feu le Prince Joseph

Poniatowski, dont il attend la confection avec anxiété, ce qu'il a déjà essayé de faire entendre par les papiers . . . . ., donne d'autant plus d'inquiétude au Comité, nommé à cet effet, qu'on pourrait en rejeter la faute sur son peu de zèle et de sollicitude.

Il Vous est connu, Monsieur, qu'après avoir pris un premier engagement à Rome avec le Comte Léon Potocki en date du 8 Juillet 1818, Vous l'avez renouvelé et confirmé par un Contrat supplémentaire du 19 Oct. 1820, fait à Varsovie et signé par Vous, Monsieur, conjointement avec feu le Général Mokronoski, dont les conditions préliminaires ont été scrupuleusement remplies et les stipulations ultérieures constamment à Votre disposition. Le Comité avait chargé deux de ses membres, le Ministre des Cultes, Comte Grabowski et le Conseiller d'Etat, Comte Sierakowski, d'entrer en correspondance avec Vous, Monsieur, pour pouvoir être à même d'en rendre compte au public. Votre lettre du 15 Septembre 1823 au Comte Grabowski nous a donné l'assurance, que cet ouvrage serait prêt à être transporté au printemps de 1824, néanmoins jusqu'ici Vous n'en donnez pas de nouvelles.

Nous ne savons que trop, qu'un Artiste aussi renommé que Vous l'êtes, Monsieur, dans toute l'Europe, suffit difficilement aux nombreuses demandes qui lui sont faites, mais plus cette célébrité

est grande, plus on est pressé du désir de le voir répondre aux espérances qu'il a bien voulu donner et à la confiance qu'il inspire; aussi ne doutons nullement qu'elles ne Vous soient présentes, mais engagés de notre côté, vis-à-vis le public et obligés de lui rendre compte, nous pourrions nous trouver dans la nécessité de lui exposer le véritable état des choses. Veuillez, Monsieur, rassurer nos inquiétudes et nous tirer de la position délicate où nous sommes, par une détermination définitive et cathégorique, tant sur le mode, que sur le terme, que Vous jugerez pouvoir assigner sans délais ultérieurs et l'adresser à S. E. M. le Comte Grabowski, Ministre des Cultes et de l'Instruction. Veuillez aussi, Monsieur, recevoir l'assurance de la considération très distinguée, que nous avons l'honneur de Vous porter.

Valentin Sobolewski.

Stanislas Cte Grabowski.

Joseph Sierakowski."

Dette Brev turde maaskee have været mest beregnet paa at blive bekendtgjort i Warschans egne Aviser som en „Comte rendu au public," og trængte altsaa, for Thorvald Jensen's Bedkommende ikke til andet Svar, end hvad der vistnok var meddeelt paa anden Haand, at den nye Nobel var næsten fuldført. Stemningen mod vor Kunstner og hans Forhold i denne Sag kan, fra Commissionens

Side neppe heller have været saa misfornøiet, eftersom Regjeringen i Warschau, og navnlig den samme Grev Grabowski, ikke tog i Betænkning, saa Maaneder derefter at træde i Underhandling med ham om et nyt Monument, som nu skulde udføres for Polen til Ære for Keiser Alexander, „à la mémoire de l'Auguste Régénérateur.”

CII.

Improvvisatricen Rosa Taddei besynger Thorvaldsen. Videre om det Seuchtenbergiske Monument. Differencer mellem Thorvaldsen og Grev Luigi Sommariva.

1826.

Den berømte Improvisatrice, Rosa Taddei, var i Marts 1826 kommen til Rom. Til et poetisk Akademi, som hun vilde aabne den 21de, havde hun ogsaa indbudet Thorvaldsen, der som en stor Belynder af denne italienske Kunst indfandt sig.

Iblandt de Opgaver, som bleve udtrukne af Vasen, var ogsaa een om Sculpturens Fremskridt: I progressi della scultura, og da hun vidste, at Thorvaldsen var iblandt Tilhørerne, valgte hun denne med Hensyn til ham. Men i Sangens Strøm førte hendes Lovtale hende saavidt, at hun endog kom til at kalde ham „un figlio di Dio,” en Guds Søn, og dette vakte Forargelse. Mishaget skal allerede have begyndt at yttre sig, da hun bemærkede sit Feilgreb, men uden at tabe Fatningen, dreiede hun behændigt af og vandt igien sit Auditorium, idet hun sluttede denne Sang med den ikke ganske ny Phrase, at havde Danmark end skienket ham Livet, var det dog Italien, som havde skienket ham Kunsten.

Vi maa nu her for et Dieblif vende os til Sagen angaaende det Leuchtenbergiske Monument. Det var netop paa denne Tid et Aar, siden Thorvaldsen, med det Brev, der overbragte ham Contracten til Underskrift, tillige modtog sin Tegning til Compositionen tilbage, yderligere corrigeret af Hr. v. Klenze. I hele denne Tid synes han at have iagttaget en Tausshed, som lod befrygte, at han dog, uagtet Forskrifterne, endnu kunde tillade sig nogen Egenraadighed. Det havde derfor ikke heller manglet paa jevnlige Raamindelser om endnu fremdeles at indsende Skizzer eller Tegninger, af hvad han vilde giøre. Alt dette er, saavidt vi kunne see, blevet ubejvaret. Men man havde ikke heller mærket, at der var begyndt paa Arbeidet. Han modtog derfor et Brev af 18de April 1826 fra Hr. v. Klenze, som underrettede ham om Hertugindens stigende Utaalmodighed, da den architectoniske Deel af Monumentet nu var næsten færdig og kun Statuerne manglede, for at Hr. v. Klenze kunde præsentere sit Arbeide. „Wenn nur wenigstens,“ skrev han, „die Modelle der Figuren gemacht würden, damit ich den untern Sockel des Denkmals bearbeiten und das Denkmal einstweilen bis zur Ankunft der Figuren aufstellen lassen könnte.“

Men det havde endnu ingen Virkning, om ogsaa Tiden nu kunde være forhaanden for Thorvaldsen til selv at tage fat, — Tenerani havde upaatvivleligt allerede begyndt — saa var der fra en anden Kant truffet et Uveir op, som, idetmindste for nogen Tid, har beskæftiget hans Tanker mere.

Efterretningen om Grev Sommariva's Død, den 6te Januar 1826, var Dagen efter meddeelt Thorvaldsen fra Mailand med den Bemærkning, at Arvingen, Grev Luigi Sommariva, hver Dag kunde ventes til sine stionne Besiddelser. Der var imidlertid hengaaet Maanedet, uden nærmere Tilkiendegivelse, da den unge Greves Sagsfører fra Florents i Begyndelsen af April præsenterede sig for vor Kunstner som den, der havde overtaget Ordningen af den Afdødes Efterladenskaber, og foreløbigt bemærkedes kun, at Grev Luigi paa Villaen ved Comosven havde foresundet Thorvaldsens Frise, men ufuldstændig, uagtet han af sin afdøde Faders Uttringer vidste, at Alt skulde være færdigt og opstillet inden September 1825. Desuden var der adskilligt Andet, som trængte til en nærmere Forklaring.

Thorvaldsen, som vel indsaa, at dette kun var Præliminarierne, indskrænkede sig til strax at svare, at det Manglende var færdigt og skulde usfortøvet blive affendt. Men dette Svar var kun lidet tilfredsstillende, og nu synes en Correspondance at være aabnet mellem Kunstneren og hans Patrons Arving, der kun foreligger ufuldstændig, men hvoraf vi dog tro at kiende det Vigtigste.

I et Brev af 31te Juli 1826 gif den unge Greve nærmere ind paa Kunstneren og synes at ville have Sagen behandlet paa en Maade, der lidet svarede til de Forhold, Døden nu havde hævet. Der var ikke Tale om at lade Frisen opstille, saalænge de nærmere Oplysninger endnu manglede. Af den Afdødes Papirer viste det sig blandt Andet, at dette Kunstværk i December 1817 vel var bestilt hos Kunstneren til en Priis af 8000 Scudi, men der var allerede hævet 12,000 Scudi paa dette Arbeide hos Torlonia.

Det vil erindres, at da Thorvaldsen overtog Udforelsen af Frisen for Grev Sommariva, blev Contracten, paa Grund af Venkabsforholdet, affattet i saa ubestemte Udtryk, at Alt beroede paa den gienfaldige Tillid imellem Contrahenterne. I de mange Breve, som den høimodige og beundrende Ven siden skrev til vor Kunstner, hedder det kun, angaaende Betalingen, at Thorvaldsen blot skulde lade sig udbetale, hvad han ønskede, og den eneste Fordring, Grevnen gjorde, var den, at Thorvaldsen vilde holde Bog over de Summer, han hævede, for at dette kunde tiene til Berigtigelse ved de aarlige Opgiørelser med Torlonia.

Men nu stode Sagerne anderledes. Langt fra at Thorvaldsen havde misbrugt sin Vens Tillid, havde han kun efterhaanden hævet de Summer, som tilkom ham, og endnu langt fra ikke det fulde Beløb. Men med Anden i de Breve, han havde modtaget fra sin Ven, vilde han neppe kunne føre noget gyldigt Bevis, og disse Breve havde han desuden ikke længer til sin Raadighed; nu at opsøge dem i Kielderen, vilde have været ham et uoverkommeligt Arbejde.

Han meddeelte derfor sin Ven, Miserini, Secretairen ved Akademiet S. Luca, Alt, hvad han i denne Sag havde at svare, og lod ham concipere et vidtloftigt Brev, som han underskrev og afsendte.

Hovedindholdet af dette Brev kunne vi meddele.

I 1817 havde Grev Sommariva seet Frisen i hans Studio og gjort ham det Spørgsmaal, hvad dette Bærk vilde koste, udført i Marmor. Thorvaldsen havde yttret, at han vilde kunne udføre det i ordinært Marmor for 8,000 Scudi, men at det, udført i Statuar Marmor, vilde koste 14,000 Scudi, ikke alene paa Grund af dette Marmors

høiere Pris, men ogsaa fordi den Udførelse, det bedre Stof krævede, vilde forhøje Prisen. En Overenskomst havde strax fundet Sted, og Greven havde, hvad Betalingen angik, henviist ham til Torlonia og kun lagt Vægt paa Arbeidets hurtigst mulige Fuldførelse. I denne sidste Henseende meente Kunstneren, at han havde gjort, hvad han kunde. En Reise, som han i 1819 maatte gjøre til Danmark, havde vistnok foranlediget nogen Standsning, men efter Tilbagekomsten var Arbeidet ustandset gaaet fremad, og Værkstedets Bøger kunde bevise, at tre eller fire Marmorarbeidere stadigt i Aarene derefter havde været beskæftiget dermed. Men andre Bestemmelser, Forandringer og Udvidelser havde ogsaa haft Indflydelse paa disse Forhold. Det til Frisen først bestemte Locale i Villaen var senere fundet mindre passende, og det nye Locale, som var foretrukket, havde lagt Hindringer iveien med Hensyn til en rigtig Fordeling af Frisens Hovedpartier. Basrelieffet fra Montecavallo passede ikke længer; der maatte blándt andet gøres en Tilfætning af 18 Palmers Længde, saa at Spørgsmaalet ikke længer kunde være om den oprindeligt nævnte Summa.

Vi skulle noget senere, henimod Udgangen af dette Aar, erfare, at disse Oplysninger Ingenlunde fandtes tilstrækkelige hos den nye Besidder af det Værk, der har forherliget Navnet *Sommari va*.

CIII.

Appiani's Monument fremkalder Angreb paa Kunstneren. Skomageren Anselmo Bonghetti. Thorvaldsens Forhold til denne hans Beundrer. Ludvig Schwantaler kommer til Rom. Kong Ludvig af Bayern skriver til Thorvaldsen. Mere om det Leuchtenbergske Monument. Skrivelse fra Hertuginde af Leuchtenberg. Leo den Tiende besøger Thorvaldsen i Studiet. Et Monument for Keiser Alexander er paatænkt. Correspondance desangaaende.

1826.

Appiani's Monument, Basrelieffet Gratierne, var færdigt i Marmor og forlængst afleveret. Nu havde det fundet sin Plads i Mailands Kunstakademi, paa det Sted, Thorvaldsen selv havde udseet, og fra Commissionen sendtes ham i August en Taksigelse i de varmeste Udtryk af Beundring.

"Quest' opera ammiranda," skrev Commissionen i dette Brev, "mentre confermerà l'eccellenza, cui Ella è pervenuta nel magistero dell' arte, che onora, e l'alta fama, sarà un luminoso testimonio della somma generosità dell' animo di Lei.

La Commissione Le attesta i sentimenti della sua più sentita riconoscenza e della sua ammirazione, e quelli pure della Società del monumento,

e della città tutta, che v'è fastosa di vedere il Suo benemerito ed immortale concittadino si degnamente onorato dalla dedica di un lavoro del primo scultore vivente."

Medaillen, som i denne Anledning var bleven udpræget, sendtes ham baade i Guld og i Sølv, og ved Hjælp af en Concept af Miserini's Haand bevidnede han den taknemlige Commission sin levende Erkiendtlighed.

Men, alene ved at have overtaget en saadan Bestilling for Mailand, havde Thorvaldsen skaffet sig adskillige Uvenner, og det Nr. af Bladet Estensore di Milano, som udkom d. 3die Septbr. 1826, indeholdt en saa nærgaaende Daddel og en saa personlig Critik, at hans Venner og Beundrere maatte søge at holde ham stadesløs ved Lovtaler i deres Breve.

Af alle de Bifaldsyttringer, der saaledes tilstrømmede, var der neppe nogen, der i høiere Grad interesserede Thorvaldsen, end Skomageren Anselmo Ronghetti's.

Denne Mailands berømte Virtuos i Fodtøifabrikationen fræver sin Plads i Thorvaldsens Biographi, da han fra dette Moment af i adskillige Aar hører blandt Kunstnerens stadigste Correspondenter og mest entusiastiske Beundrere.

Bekendtskabet med Anselmo Ronghetti synes at være stiftet under Opholdet i Mailand, hvor Thorvaldsen havde efterladt ham Gipsafstøbninger af begge sine Fodder, efter hvilke Modeller han senere havde modtaget sande Kunstværker i Professionen. Thorvaldsen, som altid var rede til at give enhver som helst Dygtighed den fulde Lov, trak ingen

skarpt Grændse mellem Kunst og Haandværk; han deroverede Ordet Kunstner af Verbet, at kunne, og hvad denne Skomager kunde, derom talte han med stor Berømmelse. Mellem de Anecdoter, som han nu og da fortalte, ofte med megen Lune, var ogsaa en om denne Ben i Mailand, hvoraf man da kunde slutte, hvad det var for en Karl.

En fin, fransk Herre reiste igiennem Mailand, men var i Forlegenhed for et Par Støvler, — og Støvler kunde man kun sye i Paris. Han maatte imidlertid tage til Takke med Anselmo Ronghetti, som var bekendt som den ypperste Skomager i Mailand; men ved altformegget at beklage sig over, at han vel maatte finde sig i Omstændighederne, saarede han strax Skomageren, som nu yttrede, at han først vilde gjøre den ene Støvle, som kunde sendes tilbage, hvis den ikke var tilpas. Denne Støvle blev naturligtviis et Mesterstykke, og, da Fransmanden havde seet og prøvet den, løb han fuld af Beundring hen i Boutikken, for ogsaa at faae den anden. Men Ronghetti svarede med Stolthed: „Nu kan De lade den anden sye i Paris!“

Denne samme Selvsølelse udtalte sig ogsaa i hans beundrende Forhold til vor Kunstner. Et Par Gange aarligt modtog Thorvaldsen Breve fra ham, altid ledsagede af en Forøring af et nyt Arbeide, eller en ny Opfindelse fra hans Haand.

Han havde nu i Akademiet seet det opstillede Monument over Gratiernes Maler og sendte i denne Anledning Thorvaldsen sin Hyldning i et Brev af 1ste September. Det var med en ny Opfindelse af et Par Støvler, som han havde givet sit Navn og kaldte „Ronghettini“. Da Thorvaldsen

til Takfigelse lønede ham med et egenhændigt Svar, blev dette Brev sat i Glas og Ramme og ophængt i Boutikken, hvor det blev seet af mange Reisende. Under den paafølgende Correspondance lod nu Konghetti ingen Leilighed gaa forbi, uden at sende sin store Ven, snart et Par Morgenstø, snart et Par Jagstøvler, ja, efter et Pavestifte endogsaa et Par Sko at bære ved hans Besøg hos Paven, („per le visite al nuovo pontefice“). Til Giengjæld gjorde Thorvaldsen ham en Foræring af Lord Byrons Buste, hvilken han især havde ønsket sig til i Boutikken at gjøre Pendant til en anden Buste, som Marchetti havde foræret ham.

Paa denne Tid kom den senere navnkundige, bayeriske Billedhugger, Ludwig Schwanthaler som ung Kunstner til Rom, hvor han introduceredes hos Thorvaldsen ved følgende Brev fra Kong Ludwig:

Münchenburg 18 Septbr. 1826.

„Meinem lieben Thorvaldsen wird Schwanthaler, ein vorzüglich hoffnungsgebender, der Bildhauerkunst beflissener Münchner, diesen Brief überreichen. Sein heißer Wunsch ist: Thorvaldsens würdiger Schüler zu werden; darum empfehle ich ihn nachdrücklich dem, wenigstens seit achtzehn Jahrhunderten größten Meister dieser herrlichen Kunst. Daß er wirklich Ihr Schüler werde, jetzt gleich, oder doch nach einem Jahre, daran liegt mir viel; er hat, wie mir scheint, zum Plastischen ausgezeichnete Anlage, und gut ist seine Ausführung. Sie, meinen lieben alten Bekannten, und das ewig einzige Rom wieder

zu sehen, wird ein hohes Fest seyn dem, Ihren Werth erkennenden, Sie zu schätzen wissenden

Ludwig.

Das Denkmahl meines verewigten Schwagers lassen Sie sich angelegen seyn. Freundliches vieles der guten Butti, mille saluti a loro, anche al bravo Tenerani belle cose della parte mia."

Men ikke heller dette Postscriptum fra den høie Belynder angaaende det Leuchtenbergste Monument kunde endnu drage Thorvaldsen fra Fuldførelsen af Modellen til Poniatowski; dog er det rimeligt, at Tenerani i sit eget Studio allerede paa denne Tid havde begyndt paa den Deel af Monumentet, som Mesteren havde overdraget ham at udføre. Men saalænge man i München ikke havde erfaret, at Thorvaldsen selv havde paabegyndt Hovedfiguren, vedblev Utaalmodigheden og kom nu endelig til Udbrud i et Brev af 20de December 1826, hvori Hertuginde lod ham vide, at da de tre Aar snart vare udløbne, indsaa hun Umuligheden i at Contracten kunde overholdes af Kunstneren; hun maatte derfor opgive Tanken om at sætte sin Gemal et Monument ved Hiælp af Thorvaldsens Haand. —

Dette Brev, som neppe har sat vor Kunstner i den behageligste Stemning, er kun foresundet i Fragment og kan derfor kun meddeles ufuldstændigt, saaledes:

"Monsieur le Chevalier Thorwaldsen. Deux ans se sont bientôt écoulés depuis la signature du contrat par lequel Vous Vous êtes engagé à

Imidlertid havde Thorvaldsen været Gienstand for en ganske ualmindelig Uresbeviisning, som han saa meget mere satte Priis paa, da den giorte Opfigt i Rom. Det var et Besøg af Hans Hellighed, Pave Leo den Tiende, i Studierne.

Det var paa Lucasdagen, den 18de Octbr., at Paven lod sig melde hos Akademiets Directeur, som det hed, for at tage sin Forgængers Monument i Betragtning, en Anerkjendelse af Bestillingen, som forsaavidt kunde tiene Kunstneren til Beroligelse. Som det Mærkeligste ved dette Besøg fortælles, at da Hans Hellighed indtraadte i det store Studio, og de derværende Arbeidere kastede sig paa Knæ, for at modtage Benedictionen, vendte han sig, for ikke at give Agt derpaa, mod det nærmeststaaende Arbeide, — tilfældigviis Basrelieffet Kiærlighedens Aldere, — og fordybede sig med særegen Interessse i denne profane Spøg, der behagede ham overmaade meget.

Vi komme paa denne Tid tilbage til Forhandlingerne med Warschau, ikke denmegang i Anledning af det meget omtalte Monument, men angaaende Bestillingen paa et nyt, som man, trods al hans Ufesterrettelighed, dog endnu vilde overdrage ham. Det var et Monument til Ure for Polens Gienopreiser, Keiser Alexander.

Igiennem Legationssecretairen i Rom, Grev Rossjakowski, havde Ministeriet onsket at modtage Thorvaldsens Erklæring i denne Henseende, og vor Kunstner havde allerede igiennem denne Mellemmand ikke alene erklæret sig

villig til at overtage et saadant Værk, men allerede indsendt sit Project. Dog var Sagen endnu ikke ganske paa det Rene i Warschau; Ministeriet synes vel at have ønsket at bringe Polens Behersker en Hylldning i Oprettelsen af et Monument for dette ulykkelige Lands hvimodige Gienføder, men endnu var Spørgsmaalet ikke forelagt Rigsdagen. Saaledes stod denne Sag, da Thorvaldsen modtog efterstaaende Skrivelse fra Grev Stanislas Grabowski, og af dette Brev erfare vi desuden, at Modellen til Poniatowski paa denne Tid var af Thorvaldsen anmeldt som færdig, eller dog nærved at kunne affendes, uden at den med dette Monument foretagne Forandring med et Ord berøres:

"Monsieur le Chevalier!

Vous ne doutez certainement point, que les ouvertures, que Vous avez bien voulu me faire par l'entremise de Mr. le Comte Kossakowski au sujet du monument national que le Royaume de Pologne se propose d'ériger à la mémoire de son Auguste Régénérateur, n'aient été accueillies avec le plus vif intérêt. Transmises de suite où il appartient, elles ont été appréciées à leur juste valeur: car nous sentons vivement, Monsieur le Chevalier, que c'est au Phidias moderne qu'il appartient seul de retracer les traits et les exploits d'un nouvel Alexandre. Mais comme il est à croire, que ce sera la prochaine Diète du

Royaume qui choisira le genre de monument qu'il lui plaira de décréter, nous ne pouvons prendre aucun engagement préalable, avant de connaître sa décision suprême. Comme néanmoins il est à prévoir, qu'un groupe statuaire en fera partie, je ne vois nul inconvénient à Vous demander de préparer des dessins analogues à Votre beau projet, et je Vous prierai de me les faire transmettre au plutôt, afin que leur vue puisse attirer d'autant plus le suffrage des Chambres sur une composition qui immortalise son auteur, et qui jette un reflet de gloire sur le pays où elle sera exécutée.

Maintenant, je passe à l'affaire du monument Poniatowski au nom du Comité, dont j'ai l'honneur de faire partie.

Ce dernier me charge de Vous demander d'expédier pour Varsovie les modèles du cheval et du cavalier, aussitôt que la navigation le permettra. Il désire également posséder au plutôt le dessin complet du piédestal, dont Vous voudrez bien désigner la matière; car il est dans l'intention de s'occuper immédiatement de l'érection de cette partie du monument, afin de satisfaire à la juste impatience du public, et à la sollicitude des souscripteurs. Veuillez donc prendre les arrangemens nécessaires, me donner acte de la réception de cette lettre, effectuer les envois demandés, et agréer l'expression des sen-

timens les plus distingués, avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier

Votre très humble et très obéissant
serviteur

Stanislas Cte Grabowski."

Varsovie, ce 12 Octobre, 1826.

Men den nye Bestilling synes at være død i Fødselen.
Med Undtagelse af det Anførte, have vi, hverken mellem
Brevene, eller mellem Tegningerne, fundet videre Spor deraf.

CIV.

Poniatowski's Statue er færdig, efter Forandringen. Om Arbejderne til Slottet og Frue Kirke i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Conferentsraad Hansen. En Fregat skal sendes til Livorno. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Grev Luigi Sommariva skriver til Thorvaldsen; Sagens endelige Afgjørelse. En Medaille til Ere for Thorvaldsen.

1826.

Poniatowski's Heststatue var altsaa nu færdig i Model, en Coloss af 20 Fods Høide, der fremstod som et aldeles nyt, og fra alle tidligere Udkast og Forarbejder ganske forskjelligt, Bærk. Det er ikke længer Helten, som devoverer sig, da Alt er tabt uden Gren; det er den bydende Feltherre, som styrer Hestens livlige Gang med sin Venstre, medens han, opfordrende, udstrækker Sværdet med den høire Arm. Costumet er en romersk Feltherres, frit behandlet; af det Nationale er der intet Andet tilbage, end Billedet af den polske Drn paa hans Brystskjold.

Det har upaatvivleligt været Thorvaldsen en stor Løttelse i flere Henseender, nu at have faaet dette Monument fra Haanden. Han kunde nu friere vende sig til sine andre Byrder, for efterhaanden at gjøre klart omkring sig. Der forestod, ikke at tale om Monumentet til München, endnu

adskillig gammel Gield, deriblandt Jason, som han nu ogsaa snart skulde faae fra Haanden, men nærmest de mange Arbeider, han havde lovet sit Fødeland.

Siden den sidste Afsendelse af Arbeider, der nu vare modtagne i Kiøbenhavn i Begyndelsen af dette Aar, havde Thorvaldsen, under 25. Mai 1826, skrevet til Commissionen for Slottets Udførelse angaaende Frisen, som ikke endnu var ganske færdig, og angaaende de fire runde Basrelieffer, som Skibet ikke havde kunnet medtage. Dette Brevs Indhold kiende vi iøvrigt ikke; men af Commissionens Svar derpaa, den 7. Juni, sees det, at man endnu ventede „Christus-Figuren til Alteret i Slotskirken og det Basrelief til Slottets Fronton, som forhen var bestemt til det nye Raad- og Domhuus's Fronton“.

Men om Arbeiderne til Frue Kirke var Taler endnu ikke. Spørgsmaalet om Apostlernes Udførelse i Marmor, eller Frontonens Udførelse i Bronze var endnu ikke afgjort. Imidlertid forestod den snart færdige Kirkes Indvielse. Architekten vilde allerede være tilfreds med blot at have disse Værker i Gips; men Billedhuggeren synes hidtil at have været lidet tilbøilig til at tilfredsstille dette Ønske, saalænge Spørgsmaalet, Gips eller Marmor, endnu var uafgjort. Forinden han afsendte de første Modeller, maatte han ialfald selv have Afstøbninger deraf, da det var hans faste Beslutning, at disse Arbeider skulde udføres i et bedre Stof, — til Danmark, eller til en anden Bestemmelse.

Kort efter at en anden Skrivelse fra Slotscommissionen, under 22. Nov. 1826 havde meldt Thorvaldsen, at, ifølge allerhøieste Befaling, vilde en Fregat næste Aar blive

udsendt til Middelhavet, for i Livorno at afhente hans færdige Sager, modtog han nu, efter længere Tids Tausshed, et Brev fra Frue-Kirkens Architect, som i ovennævnte Anledning skrev saaledes:

„Høifæredede Ven!

Efter en lang Tausshed vaagner jeg endelig engang, for at melde Dem den for mig saa glædelige Tanke, forinden jeg forlader denne Verdens Skueplads at see Frue Kirke fuldendt, da Kongen har befalet, den skal være færdig om et Aar, og haaber jeg endnu at leve saalænge, og sender i denne Anledning til Foraarer en Fregat til Livorno, for at indtage og gaae lige tilbage med de Sager, der af Deres Mesterhaand er forfærdiget til samme, der vil tiene til en usfatteelig Prydelse for et af mine betydeligste Arbejder, hvorom Tilbageerindringen af Deres for mig saa smigrende Uttring om samme, ved Deres Nærværelse hos os, endnu mere har formeret min Lyft til at see den færdig.

Men De vil, gode Hr. Etatsraad! have i behagelig Grindring Alt, hvad der mangler mig fra Deres Haand til dette mit og hele Nationens Dnskes Dypnaelse, og som jeg er stolt af, at ingen anden har Deel i end De, naar denne Stadens Hoved-Kirke viser sig i sin Pragt, om ikke af materielle Kostbarheder, saa dog af Kunst.

Dg nu træder jeg frem med min Liste over Alt det, som mangler mig efter min Vens gode Løfte. Næmlig først og fremmest Christus-Figuren og de 12 Apostler; hvor onfseligt vilde det ei være, om første ved Indvielsen af Kirken kunde vise sig i sin fulde Glænde af Marmor, da det vil være forbundet med mange Vanskeligheder, at faae den op paa sit Sted, naar Kirken først er i Brug og Alteret er færdigt.

Kongen yttrede nylig for mig, om dette paa ingen Maade var muligt, hvorpaa jeg ei kunde eller turde svare

noget Bestemt. Ligeledes var Taler om, at Apostlerne burde være Marmor; her gaaer det Rygte, at De skulde have yttret det Dnske, at de bleve støbte i Bronze, hvori Stykket kunde Hayes for 2,000 Francs. Dette har jeg draget i Tvivl, at kunne være kommet fra Dem, da Bronzen aldrig vilde staae i saa ønskelig Harmonie med Kirken, som naar de vare af Marmor, og har jeg Marsag til at troe, at det er Kongens Dnske, at de, Lid efter anden, skulde udføres i Marmor og for det første begyndes med et Par. Men i saa Fald, vil det komme an paa, om De har Form af dem, for at beholde en Afstøbning der. Hvad Basrelieffen i Frontespidsen betræffer, da var det ønskeligt, naar den i sin Lid kunde blive af brændt Leer, eller overmaade tyndt Metal, da ellers vilde Ubladningen af det doriske Gesims ei kunne bære den Mæsse af Metal. Har De været saa god, kiære Hr. Etatsraad, at sørge for de 2de Candelabre til Alteret? og har De tænkt noget paa Daaben? Basrelieffen bag Colonnerne udvendig vil jeg kun svagt berøre, da Kirken kan tages i Brug uden samme, endskiøndt den vilde bidrage meget til at forskjønne Portalet, og da den kommer i Tørre, kan den gierne være af Stuk.

Nu har jeg udframtet al min Nød, hvad Kirken angaaer. Hvad Slottet betræffer, da ønsker jeg at faae de 2de Caryatider til Thron = Gemakket, og hvad der er færdigt af den store Marmor = Basrelief kunde og bequent komme med ved denne gode Leilighed. De vil vist tænke, jeg forlanger vel meget, men De vil som Kunstner tilige føle, hvormeget det maa være mig magtpaaliggende imod mit Livs Aften at see denne Kirke færdig, prydet med Deres Mesterværker; dette kun kan oplive mine sidste Dage, der iøvrigt ei ere saa ganske blide.

De vil saavel fra Slots = Commissionen, som fra Kirke = Commissionen faae Brev om alt dette; men hvor kiært vilde det være mig at see nogle saa Linier fra Deres

Gaand, hvori De frit kunde yttre mig Deres Tanker om Alt, denne Sag betræffende.

Mine Børn og alle øvrige Bekendtere bede at hilse, og jeg har den Ære at forblive med sand Høiagtelse

Deres ganste hengivne
Ven og Tiener

C. F. Hansen."

Kiøbenhavn, den 24de Novbr. 1826.

Fra Commissionen for Frue Kirke fulgte et Brev af 28. November 1826, som udtalte de samme Ønsker, dog uden at gaa ind paa Spørgsmaalet, om en senere Udførelse i Marmor eller i Bronze, og dette blev ikke heller berørt i en Skrivelse, som Prinds Christian Frederik i samme Anledning skrev til Thorvaldsen, saaledes lydende:

"Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Den Beslutning, Hs. Majestæt har fattet, ad Nare at sende en Fregat ind i Middelhavet, til Livorno, for at afhente de fra Deres Gaand færdige Kunstsager, der skulle pryde Kongeborgen og Metropolitankirken, foranlediger mig til betimeliggen at yttre det Ønske, at denne stionne men siældne Leilighed maatte benyttes saa fuldstændigen som muligt, at nemlig Alt, hvad der til den Tid kan fuldfærdiges i Marmor, maa være tilrebe at vorde affendt med Fregatten.

Jeg nævner saaledes isærdeleshed Christus = Figuren i Marmor og Frisen Alexanders Indtog, ligeledes i Marmor.

Selv ønskede jeg meget at modtage min Gemalindes og min egen Portrait-Buste med Skulder og Bryst, saaledes som de forrige Nar oversendte Busten af Kongen og Dronningen, udførte i Marmor. Jeg nævner ligeledes Portrait-Statuen af min Gemalinde, hvilken kun kunde

være i Gips, men som vilde have usigeligt Værd for mig, modeleret af Deres Haand.

Væsentligst er det for hele Expeditionen at vide, naar de færdige Kunstfager kunne være færdige til Forsendelse i Livorno, og herom vilde De saasnart muligt underrette Slots-Commissionen, paa det at Liden, naar Fregatten skulde ankomme i Livorno, derefter kan fastsættes. Hensigten er hidtil at lade den afgaae saa tidlig, at den i Mai kunde ankomme sammesteds, men væsentligst er det, at den ei lider Ophold der ved at vente paa sin Ladning.

Academiet venter ved Deres og Freunds Omfarg, at de Afstøbninger af Deres Kunstværker, som endnu staae tilbage at affendes, befordres til Livorno med samme Leilighed og oversendes med Fregatten, forsaavidt de kunne rummes i samme.

Jeg bærer ingen Tvivl om, at Billedhugger Freund jo følger denne vigtige Transport til Livorno, og det vilde for ham være den bequemteste Maade at reise hjem paa, naar han fulgte med Fregatten.

Hvis han nogenstunde skulde udføre sin forienstfulde Composition af den nordiske Mythologie, maatte det dog være i Norden, og han vil ei glemme, at ham her er forbeholden Ansættelse og Attelier, naar han vender tilbage.

Jeg anbefaler Dem gientagende Academiets Artist, Visen, som jeg haaber anvender sin Tid vel og gaaer frem paa Kunstens Bane.

Vi have at glæde os ved den Fremgang, som tvende unge Billedhuggere gjøre af egen Drift og Genie, da de, som bekendt, mangle Anviisning i denne Kunst, idet Akademiet ikke har nogen Billedhugger blandt dets her-værende Professorer; den fortrinligste af disse tvende unge Mænd er Christensen, hvis første Forsøg fuldkommen kunne sættes i Ligning med Visens, og den anden Krohn, der har modeleret en meget smuk Academie-Figur i Bas-relief for Penge-Præmien.

Ikke bærer jeg nogen Tvivl om, hvor velgiørende og mægtigt de Forbilleder af Deres Gaand, som disse unge Kunstnere have for Sie, virke til deres Uddannelse, hvor meget mere vil de vinde ved i Tiden at arbejde under Deres Veiledning. Maatte dette end engang kunne stee i Kiøbenhavn; hvormeget dette er mit Ønske, veed De tilfulde.

Architect Schmidts Ansøgning om gientagen Understøttelse vil ved Aarets Slutning blive taget i Betragtning af Directionen for Fonden ad usus publicos, og jeg formoder, at han kan vente sig nogen Understøttelse derfra.

De ville hilse Freund og de øvrige danske Kunstnere, som befindes sig i Rom.

Selv ville De altid, Hr. Etatsraad Thorvaldsen, mindes mig som

Deres velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn d. 25 Nov. 1826.

Disse Breve fra Danmark bleve ikke uden Virkning, og den behagelige Efterretning, at en Kongl. Fregat vilde blive udsendt, for at hente hans Arbejder, var sikkert meget smigrende for Thorvaldsen. Han vendte derfor ogsaa strax, nu da Poniatowski var særdeg, sine Tanker mod denne Side, men i Beretningen, om hvad han foretog sig, afbrydes vi paa dette Sted af et Brev, som indløb fra den unge Grev Sommariva, der, ikke tilfreds med de modtagne Oplysninger, fordrede en nærmere Beviisførelse for en vistnok usofsigtig Overenskomst, som den nye Besidder af Friesen ikke vilde tillægge Gylbighed.

Paris, 9 Decembre 1826.

„Monsieur !

Ce que Vous m'avez fait l'honneur de m'écrire, il y a quelques mois, se trouvant en opposition avec ce que m'avait dit mon père et avec les notes qu'il a laissées relativement au grand bas-relief, représentant le Triomphe d'Alexandre, j'ai dû me livrer à de nouvelles recherches; mais tous mes soins ne m'ont, jusqu'à ce jour, rien fait découvrir qui puisse détruire mon opinion à l'égard du prix convenu; il faudra donc que Vous ayez la bonté, Monsieur, de consulter vos papiers, et de voir s'il se trouve une convention, ou du moins quelque lettre qui nous assure, que Vous n'êtes pas dans l'erreur.

Je ne crois pas avoir avancé, que l'ouvrage en question aurait pu être achevé en 1820, mais seulement, que telle avait été Votre promesse, et les notes sus-mentionnées en font foi; Votre étonnement ne me paraît par conséquent pas motivé. En Vous rappelant d'ailleurs combien de grands ouvrages Vous avez entrepris depuis 1817 jusqu'en 1825, et s'il est vrai surtout, que Vous ayez, ainsi que cela m'a été assuré, exécuté dans cet intervalle de temps, deux répétitions en petit du même triomphe, Vous penserez sans doute, Monsieur, que Vous n'êtes pas tout-à-fait à l'abri du reproche d'avoir volontièrement privé Celui, pour qui Vous professiez une amitié si vive, de la satis-

faction de voir terminé un ouvrage qu'il mettait tant de prix à voir placé chez lui.

A la suite des réflexions, que je viens de vous transmettre permettez-moi d'ajouter que j'ai remarqué avec quelque surprise que les deux lettres, que Vous avez bien voulu m'adresser, ne sont pas de Votre écriture, et que j'espérais que Vous me feriez la faveur de correspondre avec moi directement.

J'ai l'honneur de Vous offrir, Monsieur le Chevalier, l'assurance des sentimens très-distingués avec lesquels je suis

Votre très humble et ob^{nt} serviteur

L. de Sommariva."

Sagen blev neppe nærmere oplyst af den Grund, vi alt have anført, at nemlig den Correspondance, som Thorvaldsen nu skulde holde sig til, laa forlængst begravet i den mørke og fugtige Kelder, hvor han neppe selv havde Lyst til at søge efter den. Vi have af disse Breve fra den gamle Grev Sommariva giennemlæst omtrent et Halvt-hundrede, men med Undtagelse af det, af vor Kunstner den 1. Januar 1818 understrevne, (Dokument *), ikke fundet anden Bestemmelse omtalt ihenseende til Betalingen. Derimod røbe disse Breve, som overstrømme af Venskabssyttringer, kun en stigende Længsel efter at komme i Besiddelse af „nostra grand' opera", og forsaavidt maa man vistnok med Sønnen beklage, at den begejstrede Olding ikke saae dette Ønske opfyldt.

*) Aftrykt I. Pag. 362.

Den Uttring derimod, som den unge Greve slutter med, at han med „quelque surprise” har seet, at Thorvaldsen har benyttet en Andens Skrifefærdighed i denne Sag, finde vi ugrundet, ligesom vi ogsaa tvivle paa, at Thorvaldsen for Fremtiden har corresponderet mere directe med ham om denne Sag.

Af hvad der senere er foregaaet kunne vi kun af Andres Breve see, at Grev Luigi endnu i Januar 1827 fandtes „très monté contre Thorvaldsen”. Men Sagen maa dog være bleven bilagt nogenlunde til fælles Tilfredshed, eftersom vor Kunstner senere modtog, som en Liquidation af det endnu resterende Mellemværende, den gamle Greves kostbare Brillant-Naal fra Sønnen.

Den 14. Marts i dette afvigte Aar var Thorvaldsen bleven optagen til Socio della Reale Accademia di belle Arti di Torino, og under 15. Juni til Medlem af Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten, te Antwerpen.

Vi henføre til disse Gresbevisninger den Medaille, som i dette Aar var præget i Berlin af Goëge. Aversen bærer Thorvaldsens Brystbillede; paa Reversen Sculpturens Genius, knælende med de tre Gratiens Gruppe paa sin Haand.

CV.

Apostelen Thaddæus gøres færdig. Prindsesse Caroline Amalies Statue. Buste af Mad. Rehfues. Buste af Colonia. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Hansen. Brev fra Frue Kirkes Commission angaaende Prisen paa de udforte Arbejder. Thorvaldsens Svar. Hans Skrivelse til Slotsbygnings-Commissionen og til Prinds Christian Frederik.

 1827.

Det nye Aar fandt Thorvaldsen beskæftiget med et Par Arbejder fra Danmark. Af de Breve, som han derfra havde modtaget, ventede han, at en Kongelig Fregat nu med det Første vilde blive udsendt; han havde faaet Apostlerne afformede, for selv at kunne beholde Modelterne, men Thaddæus manglede endnu, og denne Statue var saalangt fra at være færdig, at der end ikke var en Skizze, da den, han tidligere havde gjort, forlængst var castet.

I den Skynding, som nu kom over ham, synes han at have villet bringe denne Sag fra Haanden paa en nemmere Maade, end han ellers tillod sig.

Det vil erindres, at den første Model til Apostelen Johannes, som Piacetti havde modeleret, var bleven udfødt af Ræffen. Den henstod, ubenyttet siden 1823, i Studiet. At omdanne denne Johannes til en Thaddæus

var ikke vanskeligt; Hovedet og Armene maatte forandres, og Stridsøren, som bragte denne Apostel Martyrbøden, vilde være tilstrækkeligt betegnende. Saaledes blev Apostlernes Kreds i kort Tid fuldtallig, og denne Statue hærvede ogsaa i adskillige Aar sin Plads, da den var bleven hidsendt. Men, som saadanne Udveie i Kunsten sieldent føre til noget heldigt Resultat, kunde dette Arbeide heller ikke bestaa i Tiden længer, end indtil Thorvaldsen selv kom til Kiøbenhavn og saae den i Kirken mellem de andre. Vi skulle i det Følgende oplyse, hvorledes den maatte vige Pladsen for et andet Arbeide, der udgif af en friskere Production.

I Prinds Christian Frederiks sidste Skrivelse var Thorvaldsen mindet om Fuldførelsen af Prindsesse Caroline Amalies Portraitstatue, et Arbeide, som han alt tidligere havde paabegyndt efter en lille Skizze fra 1821. Men dette Arbeide havde han igien opgivet, efter hvad han sagde, fordi en Sygdom afbrød ham og foranledigede, at Modellen faldt sammen. Dette var dog nok neppe den egentlige Grund; vi ere mere tilbøielige til at antage, at, efterat det skønne Forbillede ikke længer var tilstede, kunde Skizzen kun lidet fyldestgøre ham, der altid var vant til at arbejde med Naturen for Diet. Ikke bestomindre giorte han, paa Prindsens Opfordring, endnu et Forsøg og bragte det saavidt, at Modellen blev færdig til at affendes ved den forestaaende Veilighed; men som Portraitstatue har dette Arbeide neppe tilfredsstillt, selv ikke Kunstneren, og det forblev ogsaa siden usfuldført i det Exemplar, som opbevares i Museet.

Til disse tvende Arbeider have vi ogsaa her at henføre Busten af Madame Rehfues og Busten af Hertugen af Bracciano, Chefen for Huset Torlonia, der i Februar d. A. afgik ved Døden.

Imidlertid var Correspondancen med Kiøbenhavn ikke afbrudt. Efterretningen om den Gre, man vilde giøre hans Arbeider, synes at have fiernet adskillige tidligere yttrede Betænkeligheeder, og denne Stemning udtalte Thorvaldsen nu ogsaa i et Brev til Conferentsraad Hansen, til hvem han, ifølge flere foreliggende Concepter, skrev saaledes:

„Tak, gode Hr. Conferentsraad, for Deres venstabelige Skrivelse af 24de Novbr. f. A., som jeg har modtaget med stor Fornøielse, da jeg deraf seer, De lever frisk og vel, som altid vil glæde mig at høre.

At det har behaget Hs. M. at sende til Foraaret en Fregat til Livorno, for der at indstibe de af mig forfærdigede Arbeider, skal jeg med Fornøielse benytte saa godt som muligt.

Til Frue Kirke bestemte Figurer ere færdige til Afsendelse herfra Christus og de 12 Apostle, hvoraf jeg har to Afstøbninger, saa det ene bliver her, for, dersom i paakommende Tilfælde der skulde stee nogen Ulykke, at de derfor ikke ere tabte. Til Frontespicen har jeg ogsaa Figurerne færdige, forestillende Johannes, som prædiker i Ørkenen; disse var min Mening at burde støbes i Bronze, da det er den eneste Materie, som kan udholde at staae i fri Luft i vort Clima, og som kan støbes saa tyndt og ved Stænger fra Ryggen af Figurerne befæstes i Muren, saa de næsten kunne bære sig selv, uden at give nogen Tyngde paa Gestimsen, og giøres for en Priis af 2000 francs hver Figur, som næsten vilde koste ligesaameget af

brændt Leer; det er det, hvad man har forverlet med Apostlerne, som aldrig har været min Mening at skulle gøres af Metal.

(Istedetfor) de fire Evangelister i Portalet, for ikke at repetere Johannes og Mathæus, som tillige ere Apostler, mener jeg, det var bedre at gøre to Sibyller og to Propheter, som forud har spaaet Christi Ankommelse. De er saa god at lade mig vide Deres Mening derover, før jeg begynder derpaa.

Til Christiansborg Slot er ikke andet færdigt i Marmor til at gaae herfra, end som de tvende Caryatider til Throngemakket; Frisen og de øvrige Arbeider arbeides i Marmor med alle Kræfter. Det er for mig usigeligt smigrende, dersom mine Arbeider kunne paa nogen Maade bidrage til Ziir for Deres skønne og pragtfulde Bygninger.

Jeg beder at hilse Deres elskværdige Familie og blandt vore fælleds Venner alle, som De seer, fra

Deres ganste hengivne Ven.

Jeg beder, ikke at forsonime denne gode Leilighed at sende mig de to Vasrelieffer, som jeg forfærdigede sidst i mit Ophold i Kiøbenhavn. Vor fælleds Ven, Hr. P. Malling, hilses."

Commissjonen for Frue Kirke tilstfrev ham omtrent paa samme Tid, og af dette Brev erfare vi, at han, med Hensyn til Prisen for Arbeiderne til denne Kirke, kun beregnede sig, hvad disse havde kostet at afforme og afføbe i Gips, nemlig for Christus-Statuen 300 Scudi, og for hver af Apostlerne 200 Scudi, uden at betragte dem som nye Compositioner, udførte ifølge Bestilling.

Dette Brev maa vi derfor ogsaa vedlægge:

„Efterat have haft den Ære at modtage Brev fra den høie Commission for Christiansborgs Slots Gienopbyggelse tilligemed et fra H. K. S. Brinds Christian og Hr. Conferentsraad Hansen, modtog jeg ogsaa med sand Glæde Commissionens meget smigrende Skrivelse af 28de Novbr. f. A.

De to første Breve har jeg haft den Ære at besvare forrige Post, som herfra er afgaaet, og nu tager jeg mig den Frihed, med disse Linter at takke Commissionen for deres venfabelige Grindring og gode Mening over mine Arbeider, som skal tiene til Prydelse for Frue Kirke, og ønske kun, at disse Arbeider maatte være værdige til at staae i den skønne Bygning. Jeg skriver ogsaa til Hr. Conferentsraad Hansen angaaende de øvrige Arbeider til Frue Kirke, for at vide denne fortræffelige Kunstners Mening, førend jeg begynder derpaa.

De af mine Arbeider, som nu ere færdige og kan affendes herfra om to Maaneder til Livorno, er Christus og tolv Apostler i Gips, de tvende Caryatider i Marmor for Throngemakket paa Christiansborg Slot. D. D. K. K. H. S. Brinds Christian og hans Gemalindes Buste i Marmor, en Døbefont, ligeledes i Marmor, som jeg giver til en Kirke paa Island.

Jeg skal besørge Indpakning og Forsendelse til Livorno paa det Bedste; hvad Omkostningerne angaaer, det kan jeg ikke bestemme, Commissionen kan give Ordre til vor Consul, Hr. Ridder Chiaveri, at udbetale det; for mit Arbeide er mit Udlæg 200 Scudi for enhver Apostel og 300 Scudi for Christus; naar jeg faaer disse mine udlagte Penge er jeg fuldkommen tilfreds og ønsker kun at kunne bidrage noget til Bitt for mit kiære Fædreland, og forbliver i den Tanke med dybeste Høilagelse Commissionens

underdanigste Tiener.“

Af et tredie Brev, som er forefundet i Slotsbygningss-
 Commissionens Archiv, erfare vi, at samtlige disse Breve
 ere at henføre til Begyndelsen af Februar 1827. Dette Brev
 lyder saaledes:

Rom d. 4 Febr. 1827.

„Den høie Commission's meget ærede Skrivelse af
 22de Novbr. f. A. har jeg med Fornøielse modtaget, da
 jeg deraf seer, det har behaget Hans Majestæt allernaadigst,
 til Foraaet at udsende en Fregat, for i Livorno at af-
 hente de af mig fuldbendte og for Christiansborg Slot og
 for Frue Kirke bestemte Arbeider.

Jeg skal benytte denne skønne Leilighed saa godt som
 muligt. De færdige Arbeider, der fra Rom kunne af-
 sendes, ere følgende:

Til Christiansborg Slot de tvende Caryatider i Mar-
 mor, bestemte til Throngemakket, Deres Kongelige Høi-
 heders, Prinds Christians og hans Gemalindes Buste,
 ligeledes i Marmor.

Til Frue Kirke Christus og de tolv Apostler i Gips.
 Endelig medfølger en Døbefont i Marmor for en Kirke i
 Island, hvilken jeg maa bede om Tilladelse at maatte
 affende med denne Leilighed. Disse benævnte Arbeider
 kunne være indpakkede og færdige til Afsendelse herfra om
 to Maaneder.

Jeg forbliver med sand Høiagtelse den høie Com-
 mission's

underdanigste

Albert Thorvaldsen.“

Endelig maa vi endnu til disse Breve sive Thorvald-
 sens Svarskrivelse til Prinds Christian Frederik, saa-
 ledes som den fremgaaer af to Concepter, hvoraf den ene er
 dateret d. 4de Febr. 1827, og indeholder en mærkelig Til-
 sætning, der mangler i den anden:

„Med stor Fornøielse har jeg underdanigst modtaget Deres Kongl. Høiheds ærede Skrivelse af 25de Novbr., hvoraf jeg seer, at det har behaget Hs. Majestæt at befale, at en Fregat skal affendes til Livorno, for at afhente endeel af mine Arbeider.

Vær forsikkert, at jeg skal stræbe at benytte denne Leilighed saa godt som muligt. I Marmor vover jeg imidlertid ei at love mere færdigt til at afgaa, end Deres Kongelige Høiheds egen og Deres Gemalindes Buste, de tvende Caryatider for Throngemakket og en Døbesteen, som jeg ønsker at forære til en Kirke i Island. Det gjør mig usigelig ondt, at jeg ei er færdig med Portraitstatuen af Hendes Kongl. Høihed. Jeg har engang begyndt derpaa, men formeddelt Sygdom var jeg nødt til at lade den staae ufuldenbt, og den er endelig, som en Følge deraf, falden sammen og vorden ubrugelig. Imidlertid haaber jeg, snart igjen at begynde paa et Arbeide, der for mig er saa interessant, og hvilket jeg gjør mig en Ære af at fuldføre.

Jeg har meddeelt Hr. Freund den Artikkel i Deres Kongl. Høiheds Brev, der angaaer ham, og han har sagt mig, at han selv skal have den Ære at svare derpaa.

Bissen er flittig og viser meget Talent i det, han producerer. Det glæder mig at høre den Fremgang, de to unge Billedhuggere gjøre, hvilke D. K. H. i Deres Brev omtaler; det vil vist ikke feile paa en god Fremgang for Kunsten og dens Dyrkere under en Prindses Bestyrelse, der viser saamegen Indsigt og ædel Villie som D. K. H. Hr. Schmidt, der nyligt er vendt tilbage fra Neapel, samt har medbragt en smuk Samling af Legninger, hvilke han der har gjort, har jeg tilmeldt Deres Ottring, hans Finantser angaaende, som særdeles har glædet ham.

Jeg takker D. K. H. underdanigst for, at De en Tidlang har bebyrdet Dem med Bestyrelsen af den mig

tilhørende Summa Penge; jeg kunde sikkert ikke finde noget bedre Sted at placere den. Jeg har imidlertid taget mig den Frihed at tilskrive Justitsraad Adler desangaaende, da jeg nu tænker at gjøre Brug af denne Summa tilligemed af det Dvrige, jeg har erhvervet mig. Min Hensigt er nemlig, at lade støbe et Monument i Bronze, forestillende Seiersgubinden i naturlig Størrelse, paa en Triumphvogn, trukken af to eller fire Heste. Jeg har desuden mange andre Arbeider, som jeg har udført, eller vil udføre i Marmor paa egen Bekostning. Naar jeg hertil lægger min Samling af antike og moderne Kunstsager, der daglig formerer sig, saa haaber jeg, istedetfor Penge, at efterlade en temmelig udvalgt Samling, hvormed jeg, ogsaa efter min Død, haaber at virke til det Skønnes og en ægte Kunstdannelses Udbredelse.

Jeg har den Ære, med dyb Erkiendtlighed for D. K. H. mig udviste Velvillie, at underskrive mig

underdanigst."

CVI.

Forandret Bestemmelse i Kiøbenhavn angaaende Fregattens Affendelse. Prinds Christian Frederik skriver til Thorvaldsen. En Skrivelse fra Frue Kirkes Commission. Forholdet til Slotscommissionen. Et Brev fra Conferentsraad Hansen.

 1827.

I Kiøbenhavn vare disse Indberetninger fra Thorvaldsen ikke ganske tilfredsstillende. Man havde ventet, at alle de bestilte Arbejder vilde kunne gøres færdige, og der manglede endnu mellem de Bærker, Kunstneren kunde affende, baade Kristusstatuen, i Marmor, og den store Frise til Slottet. Det blev altsaa besluttet, at Fregattens Tøgtfulde udsættes indtil videre, og denne forandrede Bestemmelse blev nu uden Ophold meddeelt Thorvaldsen, baade af Prindsen, Overbygningsdirecteuren og af de to Commissioner. Af disse Breve fremlægge vi dem, der, hver for sig, kunde have særegen Interesse, og som, foruden den fælles Gienstand, tillige indeholde Oplysninger, der have Krav paa her at optages.

Allerede i Marts skrev Prinds Christian Frederik saaledes:

Kiøbenhavn, d. 17 Marts 1827.

„Sr. Statsraad Thorvaldsen! Underrettet om, at iffun Caryatiderne til Throngemaffet ere færdige i Marmor og

da Hovedhensigten med at sende en Fregat ind i Middelhavet, for at afhente Kunstfager, var at see Christus Statuen og Frisen, Alexanders Indtog, i Marmor, overførte til Kjøbenhavn, saa har Hs. Majestæt Kongen bestemt sig til, ikke at affende nogen Fregat til Middelhavet iaar, men først næste Aar til den Tid, som nærmere skal bestemmes. Hs. Majestæt har tillige befalet Slots-Commissionen at forespørge hos Dem, om alle fornævnte, og hvilke Kunstfager i Marmor og Gips, kunne ventes færdige til Afsendelse i Aaret 1828, og til hvilken Tid, for at Fregatten derefter kan beordres at indtræffe til rette Tid og Sted i Middelhavet.

Min Anmodning skulde nu være, at De af Forkærlighed for de Kunstværker, der skulle pryde Deres Fædrelands Hovedstad og som vi alle med Længsel imødesee, vil beordre den største Flid og Anstrængelse anvendt i Deres Atteliers, for at de bestilte Kunstværker, og isærdeleshed Christus-Statuen i Marmor og Frisen til Christiansborg Slot i Marmor, maatte være færdige ad Aare, 1828. Naar De da angiver, til hvad Tid disse Kunstfager og Caryatiderne i Marmor, Apostel-Figurerne i Gips, Candelabrene til Frue-Kirke, Figurerne til sammes Fronton o. s. v., kunne være færdige og modtages i Livorno, vil Fregatten useilbarligen møde, og Hensigten med denne Expedition fuldeligen opnaaes.

Da jeg tør forudsætte, at det vil være Dem behageligt, og det tillige vil være gavnligt for disse Kunstværkers Fuldfærdigelse, Indpakning og Forsendelse, har jeg under Dags Dato tilskrevet Billedhugger Freund, at han maatte forblive i Rom, indtil han ad Aare 1828 kunde følge Transporten af Kunstfager til Livorno, hvorfra han med Fregatten, eller til Lands, kunde vende hjem til Fædrelandet.

Med den Leilighed, der saaledes vil tilbyde sig næste Aar, ventes jeg ogsaa min og min Gemalindes Buxter i

Marmor, der ere færdige til Afsendelse, og det skulde meget glæde mig, hvis en Afstøbning af den modelerede Portrait-Statue af min Gemalinde, som De med saamegen Forekommenhed lover at udføre, kunde medfølge.

Det gode Vidnesbyrd, De giver Academiets Eleve, Bissen, har meget glædet mig; jeg ønsker ham erindret om landværts at hiemsende Tegninger af hans udførte Arbejder, ligesom og Afstøbninger af samme med Fregatten ad Aare.

For Architect Schmidt er aabnet en Subscription, for at fri ham for den Forlegenhed, hvori han for Tiden befinder sig, og Academiet har subscriberet 100 Species. Giennem Fonden ad usus publicos er ham bevilget en Reise-Understøttelse.

Udtællingen af den Sum, De havde staaende hos mig, er foranstaltet giennem Banquier Torlonia. Ligesom min Cabinetssecretair har anmodet Dem om, saavidt mulig efterhaanden at hæve den Sum, der saaledes er sat til Deres Disposition hos Torlonia, saaledes ønsker jeg ogsaa ved Deres Quitarering for de hvergang modtagne Summer, at underrettes om, naar De haver hævet disse.

Deres Hensigt, at lade støbe et Monument i Bronce, ligesom ogsaa for egen Regning at lade udføre flere Arbejder i Marmor, er den store Kunstner, der fremfor Alt elsker sin Kunst, værdig, og blandt alle Samlinger, De efterlader, vil vist ingen i Værd overgaae de Kunststatter, som skyldes den Aand, der bestaaler den uforlignelige Kunstner, vi med Stolthed nævne som Landsmand og som vi saa gjerne personligen vilde giensee i Fædrelandet.

Gid dette Haab engang kunde opfyldes!

Seg nævner mig, Hr. Statsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

I April indløb følgende Brev fra Commissionen for Frue Kirke:

„Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse har med sand Glæde modtaget Hr. Etatsraadens ærede Skrivelse af 12 Febr. d. A., dels fordi den deraf har sluttet sig til Deres Velbefindende, og dels fordi den har seet den herlige Fremgang, som Deres Kunst- Arbejder for Kirken har havt, hvilken vidner om Deres stedsevarende Indest for samme. Ogsaa skal den, da den baade i det Indvortes og det Udvores faaer sine Hoved- Prydelser ene og alene fra Deres Haand, blive i Fremtiden et hæderligt som et herligt Musee for Kunstarbejder fra den Mand, hvis Navn altid vil staae saa høit i Sculpturens Kunst- historie.

Et Par Dage førend vi erholdt Hr. Etatsraadens Brev, modtog vi, formodentlig i Anledning af hvad De i Forveien havde tilskrevet Hans Kongelige Høihed, Prinds Christian, et Rescript fra Hans Majestæt Kongen, hvori tilkiendegives Commissionen, „at da Hans Majestæt har Underretning om, at ikke alle de Kunstfager i Marmor og Gips, som ere bestilte for Christiansborg Slot og for Frue Kirke, ville være færdige til Affendelse i Aar, men at derimod Kristus- Figuren og Frisen: Alexanders Indtog, begge i Marmor m. v., kunne ventes færdige til Affendelse i næste Aar, saa har Hans Majestæt besluttet og derefter befalet Sit Admiralitets- og Commisfariats- Collegium, at den til Middelhavet bestemte Fregat til Kunstfagers Afhentelse i Livorno ikke skal affendes i Aar, men saadant udsættes til næste Aar paa den Tid, som nærmere bestemmes;“ hvorhos Hans Majestæt endvidere har overdraget til Commissionen, „at anmode Hr. Etatsraaden om, at opgive inden indevarende Aars Udgang, om alle fornævnte Kunstfager i Marmor og Gips kunne ventes færdige til Affendelse i næste Aar, og da til hvilken

Lid og paa hvilket Sted, for at en Fregat derefter kan affendes herfra til Italien, for at modtage bemeldte Kunstfager."

Ved saaledes at meddele Hr. Etatsraaden Indholdet af allerhøiſtbemeldte Rescript, unblade vi ikke at tilføie: at saa særdeles kiært, som det vilde have været os, allerede i indeværende Aar her at see de forventede Figurer af Christus og Apostlerne i Gips, saa gierne see vi Ankomsten hertil udfat, naar vi tilligemed Apostlerne i Gips kunne modtage Christus-Figuren i Marmor, hvorved da ogsaa Vanfæligheden og Omkostningerne ved først i Lidet, naar Kirken var færdig, at nedtage Gips-Figuren og opsætte Marmor-Figuren, kunde undgaaes, og desto mere fuldendt vilde da Kirken blive i næstkommende Aars Efteraar, da man gjør vis Regning paa at blive færdig med Alt, hvad til Kirkebygningen selv henhører.

En Verel paa Torlonia & Co. i Rom i Faveur af Hr. Etatsraaden for 2,700 Scudi, som er Beløbet af den Sum, De, med saa liden Hensyn til Dem selv og saamegen Udelmodighed mod Kirken, forlanger for Figurerne Christus og de 12 Apostler, følger herhos.

Hvad Penge der maatte behøves til Udlæg for Indpakning og Transport m. v. til Livorno, forsaavidt de for Frue Kirke bestemte Kunstfager angaaer, derom vil nærmere Foranstaltning herfra vorde føiet.

Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 10 April 1827.

Malling. C. F. Hansen. Lassen.

For Slottets Bedkommende var Forholdet anderledes. Da en forestaaende Hoffest gjorde det nødvendigt, at endeel af Pragtværelserne snarest muligt kunde fuldføres til Afbenyttelse, ønskedes ingen Udsættelse, og, da den forventede

Leilighed med Fregatten nu var opgiven, maatte man søge, ved privat Skibsleilighed endnu i Nar at faae de Sager, som man i ovennævnte Anledning især trængte til, nemlig de to Caryatider til Trongemakket, hidsendte.

Slottets Bygmester skrev derfor i Begyndelsen af Mai saaledes til Thorvaldsen:

„Høifstærede Hr. Etatsraad!

Med megen Glæde modtog jeg min høifstærede Vens Brev, hvoraf jeg saa tydelig kan spore den Interesse, De viser for at forskionne mine Arbeider ved Arbeide fra Deres Mesterhaand, til Brydelse for vort kiære Fædreland. Men hvor modløs blev jeg ikke, da jeg hørte, at Fregatten ei skulde afgaae i Nar, og altsaa min Glæde, at see Frue Kirke færdig til Efteraaret, forsvunden. Og Gud veed, om jeg nu oplever det herlige Syn, at see dette aandelige Kunst=Museum, der vil indbesatte de herligste Arbeider af Europas første Billedhugger, færdig, da, naar man først har oplevet det 70de Nar, er hver Dag herefter kun en liden Tilgift.

Allt det Øvrige, denne Sag betræffende, gaaer jeg forbi med Tausshed, men, da endeel af de Kongelige Gemakker skal være færdige til Prindsens Formæling, og jeg derfor maa have de 2de Caryatider til Thronen, saa er man betænkt paa, at faae samme med et privat Skib, der tilhører Etatsraad Hvidt, som i Septemb. gaaer herfra til Tunis med Presenter og siden gaaer til Livorno, for at indtage de Sager, som der staae færdige for Slottet og Frue Kirke. Skibet vil nok komme der i Januar næste Nar og være her tilbage i April. Jeg maa derfor, min høifstærede Ven, lægge Dem følgende Sager paa Hiertet, der kunde staae i Livorno, naar Hvidts Skib kommer, da Slots Commissionen og Frue Kirkes Com-

mission har fælleds beringet Fragten saaledes, at Skibet skal have fuld Ladning, nemlig for Slottet de 2de Caryatider og for Kirken de 12 Apostler og Kristus-Figuren i Gips, de 2de Candelabre, som De var saa god at love mig at lade forfærdige i Rom, i Marmor, og hvortil De medtog en liden Tegning for Størrelsens Skylb. Ifald denne skulde være bortkommet, sender jeg herved en nye, og overlader til Dem selv, at lade dem gjøre her-efter, eller hvad anden Form, De skulde finde godt at give samme. Ligeledes mangler jeg Daaben. Tillad, at jeg gjør et Forslag i saa Henseende. Vilde De ei tillade, at ifald den skønne Engel, de havde bestemt for Frue Kirke, der kommer til at staae i Choret, ei skulde kunne blive færdig til den Tid, at jeg da maatte for det Første benytte den, der skulde sendes til Island, saalænge til den anden blev færdig? Paa denne Maade kunde det være muligt, at faae Kirken indviet i Løbet af Sommeren 1828. Der er, naar man træder ind i Kirken, paa hver Side af Døren en Niche, som sees i Planen ved Bogstavet a. I disse var det efter min uforgribelige Mening passende at sætte Luther og Melancton; men, da disse neppe tør gjøres i Rom, undtagen at de kunde gaae under et andet Navn, saa udbeder jeg mig Deres Tanker, om hvad der ellers kunde være passende i disse Nicher, da de ei behøves for det Første.

Nu komme vi til den udvendige Decoration af Kirken, hvormed det ei saameget haster, nemlig Basrelieffen i Frontonen og bag Portalet over Indgangen, samt de 4 Figurer i Nicherne. Dette burde være af Bronze, især hvad første og sidstnævnte Post betræffer; Basrelieffen bag Colonaden kunde vel være af Stuk. Jeg har overlagt denne Sag nøiere, ihenseende til Frontonen, hvorledes man kunde besæftige de fritstaaende Figurer, saa Lasten ei kom til at trykke paa Gæstensen; dog maatte de støbes

faa tynde som muligt. Jeg skal derfor bede Dem, min høifstærede Ven; at underrette mig om, af hvormange Figurer den bestaaer, hvad de samtlig kunde veie, og hvad ongefær den hele Beføstning kunde være. Vel har vi nu for Haanden ingen Tvne til at lade den udføre paa denne Maade, men der kunde dog vel, naar først Kirken er i Brug, aabne sig Udsigt dertil.

De har fuldkommen Ret, at det vilde være mere passende, at vælge andre Figurer i Nischen udvendig i Kirken, men Sibyller vil vores Geistlighed ei kendes ved. Det er derfor faldet mig ind, om man ikke kunde tage de 4re store Propheter: Esaias, Jeremias, Hesekiel og Daniel? Disse kan have en Høide af 3 Alen og 18 Tommer dansk Maal, da jeg maa bemærke, at Freunds Lucas er for stor for Nischen.

Prindsen har villet forstikke mig om, at baade Christus-Figuren og Basrelieffen til Slottet, i Marmor, vilde i Løbet af næste Sommer 1828 være færdig, for at komme med Fregatten, som man i dette Tilfælde vilde sende til Livorno; jeg skulde derfor bie med at opsætte Christus-Figuren til den kom i Marmor, hvilket jo rigtig nok var bedre, da det vil være besværligt, naar først Kirken er færdig og i Brug, at faae den ombyttet. Men hvorvidt det er muligt, kan ingen bedre bedømme, end De, min Ven, og da jeg skal have Caryatiderne før den Tid, saa var det jo ønskeligt, at faae alle Gibsfigurer, der høre til Kirken indvendig, og de 2de Candelabre i Marmor med, da Fragten ellers vilde blive for kostbar for de 2de Caryatider alene.

Afstøbninger af de 2de Basreliefs, som De har forfærdiget her, Daaben og Madveren, sender jeg med Skibet ligesom og den ommeldte Kasse med Bøger. Vil De nu glæde mig, saa lad mig med det Allersørste ved et Par Linier vide, hvad jeg har at haabe.

Mange Hilsener fra mine Børn, der ofte tale om de glade Timer, vi havde ved Deres Nærværelse her, ligesåledes fra Malling, Hetsch og øvrige Bekendtere, hvornæst jeg har den Ære, med sand og skyldig Høiagtelse at forblive

Deres ganste hengivne Ven og Tiener

C. F. Hansen."

Kjøbenhavn, den 7de Mai 1827.

CVII.

Bestilling paa Monumentet over Vacca. Basrelieffet Tobias. Christus-Statuen sendes i Model til Carrara, hvor Hertugen indrommer Thorvaldsen et Locale. Poniatowski's Statue anmeldes færdig. Om Basreliefferne til dette Monument. Det Leuchtenbergiske Monument under Arbeide. Skrivelse fra Hertuginde. Thorvaldsen og Tenerani i Uvenskab. En Assendelse af Kunstfager til Danmark. Freund forlader Rom. Kongen af Würtemberg skriver til Thorvaldsen.

1827.

Til Trods for de Angreb, Monumentet over Appiani havde fremkaldt mod vor Kunstner, henvendte Pisanierne sig dog paa denne Tid til ham i et lignende Anliggende. Man onstede at reise den nyligt i Pisa afbøde Læge, Andrea Vacca Berlinghieri et Monument i Campo santo. Men allerede førend Bestillingen havde naaet Thorvaldsen, var denne nye Forurettelse mod Landets indfødte Billedhuggere bleven kundbar, og førend Thorvaldsen selv havde modtaget nogensomhelst Anmodning eller Bestilling, opfordredes han til at renunciere paa denne Gæve til Fordeel for italienske Kunstnere, ligesom han ædelmodigt havde renunceret paa Dronning Louises Monument til Fordeel for Rauch. („So, che Lei usò la generosità al Sig. Rauch rinunziandole il Monumento della Regina di Prussia.”)

Men uagtet denne og lignende Anmodninger, tog Thorvaldsen selv imod Bestillingen, da den blev ham forelagt, og Misfornøielsen taug nu, indtil den kunde skaffe sig Luft i Kritikken.

Det var Thorvaldsens Ven, Caval. Ant. Piccolomini Bellarti i Siena, som i en Skrivelse af 6te Marts 1827 allerede havde underrettet ham om dette Forehavende og om Subscriptionens heldige Fremgang.

Da Thorvaldsen, efter et følgende Brev, var gaaet nærmere ind paa Sagen og overtog Monumentet, synes dette at have vaft en levende Glæde hos Pisanerne, at de, ligesom Mailand havde faaet et Monument for deres store Maler, nu selv stulde rejse deres, især som Dienlæge navnkundige, Vacca et Monument i Campo santo. De vigtigste Spørgsmaal vare her, som sædvanligt, Prisen og Tiden, og med Hensyn til det Første, bemærkedes, at man kun gjorde Regning paa et Basrelief med een Figur, („d'una sola figura, onde servire ad eternar la memoria del celebre Vacca.”) Paa disse Spørgsmaal svarede Kunstneren, at han vilde overtage Monumentet, som stulde bestaa af et Basrelief og Vacca's Portrait i Medaillon, imod en Betaling af 2000 Scudi, og at han ventede, i Løbet af to Aar at have disse Arbejder færdige. Efter dette Svar modtog han under 6te Juli 1827 en Skrivelse fra Formanden, Gonfalonieren i Pisa, Caval. Franc. Mustiani, hvori der ønskedes en Nedsættelse af Prisen, ikke fordi Kunstnerens Fordring, i Forhold til hans Navnkundighed, kunde ansees for mere end billig („non sia discretissima”), men paa Grund af, at det havde sine Banskfeligheder med Subscriptionen. Desuagtet ønskede man nu, at han vilde vælge

Basrelieffets Gienstand af Tobias's Historie, („desunto il pensiero dalla storia di Tobia”), og indsende en Skizze, eller en Tegning med Composition og Dimensioner.

Thorvaldsens Svar af 18de August var, som sædvanligt, meget freeligt. Han lovede, for den halve Priis at levere Medaillon og et Basrelief, der skulde forestille Tobias, som helbreder sin Faders Syn, i Nærværelse af Englen og Moderen, altsaa fire Figurer, og naturligtvis blev denne Skrivelse modtaget med Lovtaler over hans Odmødighed, hvilket sees af Cav. Mustiani's Brev af 5te Septbr. Allerede i October havde man fra Kunstnerens Haand modtaget en Tegning af Compositionen, som vandt Commissionens Bifald. „Il disegno è piaciuto sommamente,” hed det, en Uttring, som her ikke kan lades ubemærket, da Kritikken senere reisste sig saa voluminøst netop imod Balget af Basrelieffets Gienstand.

Imidlertid havde Thorvaldsen sendt Modellen til Christusstatuen til Carrara, for der at udføres i Marmor, og Pius den Syvendes Statue ligeledes, da disse Værkers Størrelse gjorde dette hensigtsmæssigere, end at lade saa store Marmorblokke, som dertil behøvedes, transportere til Rom. Pietro Bienaimée, en Broder til Thorvaldsens Eleve, havde der sine Studier, hvori disse Arbejder saaledes skulde forberedes for Mesteren. Men til at modtage saa colossale Arbejder vare Studierne ikke store nok, og man var nær kommen i Forlegenhed. Men da Hertugen af Massa-Carrara erfarede det, lod han vor Kunstner underrette, i en Skrivelse af 2den Mai d. A., om, at han med Glæde vilde indrømme ham et stort Locale i det hertugelige Palads til disse Arbejders Udførelse, et Tilbud, der

blev modtaget med Erkiendtlighed, og da Modellerne lyffeligt vare ankomne, bleve de der udstillede og tilbrog sig almindelig Beundring.

Modellen til Poniatowski var samtidigt anmeldt færdig til Afsendelse, og under 6te October d. A. modtog Thorvaldsen en Skrivelse desangaaende fra Ministeren, Grev Grabowski, hvori han anmodede Kunstneren om at afleveré Afstøbningerne („les modèles et les moules nécessaires”) til Huset Torlonia og at modtage 4,600 romerske Scudi i Afbetaling, overensstemmende med Contracten. Til den forestaaende Støbning i Warschau var Mr. Norblin beskæftiget med Indretningen af et Stoberi, hvori baade denne Statue og Kopernikus skulde støbes. Angaaende Piedestalen ønskede man, fra Thorvaldsen at modtage Maalene og de Basreliefcompositioner, hvilke man nu ganske overlod til hans Valg, („— qu'on abandonne entièrement à Votre goût et à Votre choix”).

Thorvaldsen svarede under 9de Novbr. d. A., og indsendte med dette Brev en Tegning til nærmere Anviisning, ihenseende til Sammensøiningerne; angaaende Basreliefferne til Piedestalen udbad han sig, at bestemte Opgaver maatte blive ham meddeelte, („che mi siano spediti i soggetti precisi per potermene subito occupare”), da de Giensstande, som tidligere vare blevne opgivne, neppe vilde kunne vinde almindelig Tilfredshed.

Saaledes vare nu adskillige af de betydeligste Arbejder forsaavidt fra Haanden, og det Leuchtenbergiske Monument, som fra Bestillerindens Side syntes at være saa godt som opgivet, havde nu i den sidste Tid beskæftiget vor Kunstner.

Som tidligere meldt, havde Thorvaldsen overdraget Udførelsen af Bisfigurerne, Historiens Muse og Gruppen af Livets og Dødens Genier til Tenerani, medens han selv overtog at udføre Eugens Statue. Det synes at have været en behagelig Overraskelse for Bedkommende i München, da denne Sagens Stilling blev kundbar fra Hertugindens Agent i Italien, til hvem Thorvaldsen anmeldte, at han med det første ønskede, ifølge Contracten, at modtage den anden Udbetaling paa sit Arbejde.

Ihvor glædelig denne Nyhed endog maa have været, synes den dog ogsaa at have vaakt Frygt for, at Kunstneren, som i saa lang en Tid ikke havde ladet høre fra sig, muligens kunde have arbejdet formeget paa egen Haand og ikke noksom have taget Hensyn til de Rettelser og Paamindelser, man havde gjort og givet ham.

En saadan Uengstlighed synes at have foranlediget det Brev, som Hertuginden nu lød ham tilskrive ved en af hendes Cavalerer:

"Monsieur le Chevalier!

Son Altesse Royale, Madame la Princesse Auguste, Duchesse de Leuchtenberg me charge d'avoir l'honneur de Vous écrire au sujet du monument dont Elle Vous a confié l'exécution. Tout ce qu'on lui a rapporté de Rome, lui a donné la douce conviction qu'il sera digne du sujet, et que ce sera une des plus belles productions de Votre génie. Néanmoins dans un pareil sujet dont la perfection tient si fort à coeur à l'auguste Veuve du Prince Eugène, Son Altesse Royale croit encore

devoir Vous soumettre les observations suivantes, basées sur le sentiment qui L'a inspirée, lorsqu'Elle a conçu l'idée de ce monument.

Il Lui a paru d'après le dessin, que le bras droit de la figure du Prince devrait avoir un peu plus de développement, afin qu'à l'aspect du groupe, chacun pût deviner l'intention principale, savoir: "que le Prince Eugène dépouillé de toutes ses grandeurs, remet à l'histoire sa couronne de lauriers, la seule qui lui reste et que personne n'a pu lui ravir". Son Altesse Royale désire que cette idée dominante, soit clairement exprimée, de manière que par le geste et l'attitude des deux figures, on ne puisse douter "que le Prince remet à l'histoire sa couronne de lauriers, et que l'histoire la reçoit de sa main."

Son Altesse Royale Madame la Duchesse en me chargeant, Monsieur le Chevalier, de Vous transmettre ces observations n'a point la prétention d'enchaîner Votre talent, mais Elle éprouve le besoin de Vous faire connaître toute sa pensée, et de Vous identifier avec le sentiment qui L'a inspirée.

J'ai l'honneur d'être avec la plus haute considération
Monsieur le Chevalier

Votre très humble et très obéissant serviteur

Planat de la Faye,

Lieutenant Colonel et Gentilhomme
de Cour de S. A. R. Madame la
Duchesse de Leuchtenberg.

Eichstett le 5 Octobre 1827.

Hvorvidt Thorvaldsen, efterat have modtaget denne Paamindelse, har giort, eller kunnet giøre nogen Forandring, for nærmere at møde den høie Bestillerindes Ønske, kunne vi ikke sige, men Værket selv synes unægteligt at giøre det tvivlsomt.

Han var paa denne Tid selv færdig med sin Deel af Monumentet, og Modellen var formodentlig afstøbt. Med Tenerani's Deel var det gaaet langsommere, og da han netop paa denne Tid havde forladt sit Studio og begivet sig paa en Reise, blev Thorvaldsen omsider selv utaalmodig over denne Standsning. Det karakteriserer ham, at han nu, i et fortrædeligt Lune, gif til sin ellers fiære Tenerani's Studio, for selv at overbevise sig om, hvorvidt hans Arbeide var fremrykket, og at han der ikke kunde afholde sig fra, vlieblikkelig at lægge Haand derpaa, for at giøre det færdigt. Dette Angreb paa en anden, myndig Kunstners Arbeide, skal have været meget giennemgribende, men i kort Tid besørget, og man kan tænke sig Tenerani's Brede, da han efter sin Tilbagekomst erfarede, hvad der var foregaaet. Et voldsomt Udbrud af dette Uveir fandt Sted d. 17de Novbr. 1827, og Dagen efter modtog Thorvaldsen en Opfordring fra Tenerani til at vælge en Boldgiftsmand. Den paafølgende Uenighed, der siges at være bleven tagen til Indtægt af vor Kunstners Modstandere, endte først efter et Forløb af to Aar, da et Forlig for Retten d. 31te Octbr. 1829 deelte dem imellem.

Zmedens Christusstatuen nu forberedes i Marmor i Carrara, hvor Thorvaldsen selv, naar det kom saavidt, vilde lægge sidste Haand paa den, og medens alle Marmorarbeidere i Thorvaldsens romerske Studier vare beskæftigede

med Udførelsen af Frisen til Christiansborg, var Thorvaldsen i disse sidste Maaneder af Aaret mest beskæftiget med Fuldførelsen og Indpakningen af endeel Arbejder, han agtede at sende til Danmark med det Skib, som efter Slotsbygningens-Commissionens Foranstaltning, snart kunde ventes til Livorno, hvor allerede Gipsafstøbningerne af de tolv Apostle og begge Caryatiderne i Marmor ventede paa denne Skibsleilighed.

I December ankom dette Skib, Therese, tilhørende Etatsraad Hvidt, og med denne Leilighed modtog Thorvaldsen nu fra Kiøbenhavn de to Basrelieffer, Daaben og Madveren, som han i 1820 havde modeleret paa Charlottenborg. De tidligere fra Kiøbenhavn affendte Afstøbninger synes at være forulykkede paa Seen.

Med en Transport af 64 Kister forlod Freund sit fiære Rom, for paa et Kystfartoi, l'Animo del Purgatorio, at naa det danske Skib i Livornos Havn; og efter 14 Dages besværlige Rejse og efterat have seet den salte Død under Dinene i et voldsomt Uveir under Elba, lykkedes det ham den 4de Januar 1828 at bringe denne kostbare Fragt i god Behold til Skibet.

Førend vi forlade Beretningen om dette Aar, maa vi endnu her fuldstændiggjøre den, ved ogsaa at omtale Thorvaldsens Udnævnelse til Comthur af den Würtembergske Krones Orden, da det er at regne fra denne Udmærkelse af, at han traadte i et nærmere Forhold til den anden af Tydsklands regierende Fyrster.

Paa Foranledning af den velvillige Veiledning, Thorvaldsen havde skienket nogle yngre, würtembergske Kunstnere

i Rom, under deres Arbejder for Stuttgart, havde Kongen under 2den Febr. 1827 tilskrevet ham saaledes:

Stuttgart den 2ten Februar 1827.

Werther Hr. Staatsrath, Ritter von Thorwaldsen!

Die vielen Bemühungen, welche Sie auf die entgegenkommendste Weise den unter Ihrer Leitung gefertigten Statuen der Evangelisten gewidmet haben, werden Mir eine angenehme Veranlassung, Ihnen durch Verleihung des Comthur-Kreuzes Meines Ordens der Krone einen Beweis Meiner Anerkennung Ihrer ausgezeichneten Verdienste um Ihre Kunst überhaupt, so wie Meines Wohlwollens und Meiner Erkenntlichkeit für obige Bemühungen zu ertheilen.

Indem Ich Sie hiervon andurch in Kenntniß setze, lasse Ich Ihnen zugleich in der Anlage die diesfallstige Dekoration Meines Ordens der Krone zugehen, und bitte im übrigen Gott, daß er Sie, werther Herr Statsrath, Ritter von Thorwaldsen, in seinen heiligen Schutz nehme.

Wilhelm.

Vellnagel."

CVIII.

Thorvaldsen har besluttet at udføre en Victoria i Bronze paa egen Bekostning. Om Anledningen til dette forhavende og om Forarbejderne. Han vil kiøbe et Palads i Rom til et Museum for sine Efterladenskaber.

 1827.

Af Thorvaldsens sidste Brev til Prinds Christian Frederik erfarede vi, at hans Tanker nu bevægede sig om et nyt Kunstværk, som han vilde udføre til sig selv, paa egen Bekostning: En Seiersgudinde paa en Triumphvogn, trukken af to eller fire Heste, i naturlig Størrelse, og bestemt til at støbes i Bronze. „Et stort Arbeide,“ skrev han derom i et andet Brev af 9de Decbr. 1826 til Prindsens Cabinetssecretair, Adler, „paa hvilket jeg ikke blot vil anvende min Tid, men ogsaa, ihvor kostbart det end vil blive, har isinde at anvende den Formue, jeg hidindtil har samlet mig.“

Af disse hans Udtryk forekommer det os, at hans forhavende Arbeide faaer Charakteren af at skulle være ligesom en Slutsteen i den, Vrens og Navnkundighedens Bro, han nu havde bygget imellem Livet og Kunsten. At en saadan Tanke har foresvævet ham nu, da han efter saamegen

Etrid, nærmede sig det Tidspunkt, hvor han skulde staa seirende mellem sine Værkers rige Trophæer, derom kan der neppe være Tvivl.

Dog maatte denne hvitflyvende Tanke ogsaa have sit Kiød og Blod, og der ligge trindt om, hvor vi see hen, ydre Foranledninger i de forskielligste Retninger, som førte ham et saadant Foretagende imøde.

Allene det, at den svenske Billedhugger, Byström, nylygt havde behandlet et lignende Emne, kunde, ifølge Thorvaldsens bekiendte Tilbøielighed, have været et tilstrækkeligt Motiv, og et andet laa ham endnu nærmere.

Den meget omtalte, væilige Hest, som var modeleret i naturlig Størrelse til Poniatowski's Monument, var efter den foromtalte Forandring, ubrugelig og ubenyttet for Monumentet og stod henstillet i Studiet uden Bestemmelse, men ikke uden en særegen kunstnerisk Interesse. Thorvaldsen lod ikke gierne et saadant Arbejde henstaa ubenyttet, og vi have oftere seet, at var et af hans Værker saaledes skudt tilside, varede det ikke længe, førend han lod det fremgaa igiennem nogle Forandringer som et nyt, der kunde knæsettes. I dette Tilfælde behøvede han kun at betragte sin urolige Hest som den første i et Forspand til en Biga eller en Quadriga.

Selv at udføre et Arbejde i Bronze, var endnu ikke faldet i hans Lod, og det kunde han, hvem Materien var saa underdanig, vel ogsaa have Lyft til engang at forsøge, — han, som beundrede Oldtidens Bronzeværker som noget af det Dpperste, og som ofte havde overbevist sig om, at det var Mesterskab, der havde fuldført dem. Frontonen til Frue Kirke, udført i Bronze, havde allerede længe beskæftiget hans

Tanke og hans Ønsker, men nu syntes han, under de stedfindende Forhold, at have opgivet det og hellere at ville lade sig nøie med, at faae denne Gruppe udført i brændt Leer, hvilket ogsaa interesserede ham. Om en nyere Maade, end den hidtil fulgte, i Bronzestøbning havde han hørt megen Tale, og i Anledning af Boniatowski og Kopernikus modtaget omstændelig Underretning fra Mænd af Faget, hvoraf han saae, at Vanskelighederne nu ikke vare saa store, som de havde været tilforn. Forrige Aar havde han i Rom gjort nøie Bekendtskab med en Bronzestøber, Soyex, fra Paris og var ogsaa af ham opfordret til et Foretagende i denne Retning, ja, det spores endogsaa af et senere Brev, at han for Soyex har udtalt sin Lyst til at gjøre en Victoria.

Men bagved alle disse ydre Foranledninger ligger dog den væsentlige Tanke paa en dybere Grund. Som det af hint Brev til Prinds Christian erfares, eiede han nu, foruden de mange, hans egne, Bærfer, der vare affendte og efterhaanden skulde bortsendes fra Studierne, „desuden mange Arbeider,“ skrev han, „som jeg har udført, eller vil udføre i Marmor paa egen Bekostning.“ Han havde desuden benyttet Leiligheden i Rom til at samle en Mængde antike og moderne Kunstsager, og fremfor Alt vare hans herlige Modeller endnu hans Eiendom, en Samling, der skiondt i Gips, udgjorde et kosteligt Museum. At alt dette helst maatte kunne holdes sammen, var et Ønske, han ofte havde hørt udtale og tilnækket sit Bifald. Men raadede han end derover, saalænge han levede, hvo var der da, som efter hans Død kunde og vilde gjøre det? Tanken om at bevare alle disse Kunstskatte samlede som et Eftermæle havde saaledes

efterhaanden slaaet Rod, og nu syntes Tiden at være forhaanden til at giøre, hvad der skulde giøres.

For at udsønde alle disse Gienstande, som han vilde betragte som sin Eiendom og sit Efterladenskab, fra det, som i Studierne ventede paa Fuldførelse og Afsendelse, behøvede han et eget Locale, og førstegang var han nu nærved at blive sine tidligere Grundsætninger utro, idet han for Alvor tænkte paa at kiøbe sig fast i Rom.

I Gaden Borgo nuovo, som fører til Pederspladsen, tæt ved Maria traspontina, en lille Kirke, som har et Kapel, helliget Thorvaldsens Landsmand blandt Helgenerne, St. Knud, — ligger en Bygning, Palazzo Giraud, som paa den Tid var tilfals. Dette Palads var Thorvaldsen ude for at bese, og i nogen Tid var han i Beraad med sig selv og sine Venner, om hvorvidt han skulde kiøbe det til sit Museum. Tillykke kom dog dette Kiøb ikke istand!

Men — i hvad Forbindelse staaer alt dette, om Huuskiøb og om et Museum, med Compositionen til en Seiersgubinde paa en Biga, eller Quadriga? Naar vi, følgende de efterladte Spor, nærmere undersøge, hvilken Seiersgubinde det da var, Kunstneren vilde fremstille, finde vi, at det var Kunstens Victoria, han vilde reise en Statue, — at det var den stille Musa med sine vundne Krands, som her skulde triumphere, at det var — Kunstnerens egen Musa! Til hendes Ære vilde han offere en Deel af den Formue, han ved hendes Gunst havde erhvervet. Hun skulde paa Museets Tinde forkynde hans Seier. Han solte sig paa Biergets Top; Veien gif nu nedad, men førend han steg ned, vilde han offere paa Bierget.

Den Mening, at han skulde have villet lade sin Musa saaledes forherlige, turde maasse ansees at være for dristig og ikke ganske at stemme med Thorvaldsens Beskedenhed; men vi kunne dog ikke afvise den, saameget mindre som den understøttes ved hin Tids almindelige Omsagu. Men ogsaa de Tankebevægelser, som ligge for os i hans første Udkast og Skizzer til Compositionen, lade sig neppe anderledes forklare.

Paa Bagsiden eller paa Convoluten af flere blandt de Breve, Thorvaldsen i 1827 havde modtaget, har han usorbeholdent henkastet sine Tanker i lette Omrids, og betegnende forekommer det os her, at Amor, denne hans Yndling blandt Gudstæren, findes paa Triumphvognen ved Siden af den stille Muse, — at det er Amor, der styrer det urolige Forspand. I de Skizzer til denne Composition, som Museet bevarer, er Amor ligeledes med; i den ene sidder han paa Randen af Vognen som Hestens Styrer; i den anden har han endog faaet sin Plads paa Vognstangen; thi med, skulde han! Det synes dog, at Thorvaldsen kun i nogen Tid har mgret sig med denne kunstneriske Leeg, uden dog ret at gaa Sagen nærmere. At Compositionen imidlertid er bleven udtalt og nogenlunde bekiendt, sees af den Digtsamling, som hans Ven, Cavalier Ricci, i 1828 udgav efter hans Arbejder, under Titel: *L'Anacreonte di Thorvaldsen*, og hvor man Pag. 13 finder et Digt: *La Vittoria sulla biga*. I Rom vidste man om denne Sag, at han vilde udføre Gruppen i Bronze til sit Museum, men, om dette Museum skulde være i Rom, i Kiøbenhavn, eller andetsteds, derom vidste man Intet, hvilket var ganske naturligt, da Thorvaldsen selv endnu ikke vidste det.

Men Tanken om et Museum, der kunde samle hans Arbejder og hans Kunstskatte, var nu levet op i ham, og hans Venner holdt den stadigt ilive.

Med disse Udkast og Skizzer, som vare hans Museums-tanfers første Udtryk, afsluttedes den Epoche, han havde aabnet med sin Jason. Han var nu nærved at kunne indfri alle sine Løsters Giæld, og vi skulle see, at han, saaledes frigiort, med en ikke mindre livlig og sprudlende Produktivitet, stillede sig mere uafhængig ligeoverfor Verden, og arbejdede — som han selv oftere sagde — nærmest for sit Museum.

CIX.

Prinds Frederik Carl Christian i Rom. Jørgen Knudsen og Grev Kantzan paaskynde Testamentet, ang. et Museum i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Suite af Vasrelieffer: Amors Seire over Elementerne. Gravmæle over en engelsk Dame. Buster af Marchese firenzi, Lord Gower, Colonel Donar og George Barlow. Vasrelief Tobias. Vacca's Monument til Campo santo.

1828.

Thorvaldsens to reisende Venner, Kiøbmand Jørgen Knudsen og Mr. Bailly, nærmede sig ved det nye Mars Begyndelse atter Rom. Denne gang kom de fra Neapel, for at see Thorvaldsen igien og haabede iblandt hans Arbeider, at finde den til Mr. Labouchère bestilte Venus færdig og at paaskynde de øvrige Bestillinger. Men den væsentligste Grund for deres gientagne Besøg, var dog den Glæde, det vakte paa begge Sider, atter at mødes.

Thorvaldsens, fortiden stadige, Tanke, hvormed vi sluttede det forrige Afsnit, et Museum til hans Bærkers og Kunstsamlingers Opbevaring, var endnu i den fulde Friskhed, da Jørgen Knudsen indsendt sig, og med ham kunde Thorvaldsen nu rigtigt overveie, hvad der vel var ved denne Sag at gjøre. Vi kiende ikke disse fortrolige

Samtaler, men i den senere paafulgte Brevverling findes unisksiendelige Spor af, at Knudsen har styrket sin Ven i den Beslutning, at Danmark skulde være hans Arving.

Kort Tid efter, da disse Venner vare afreiste, erstattedes dette Savn vor Kunstner, da den unge, danske Fyrste, Prinds Frederik Carl Christian, ankom til Rom, ledsaget af Thorvaldsens Ven fra de yngre Dage, Grev Rantzau til Breitenburg, og dette Møde med en, Kongen af Danmark saa nærstaaende og Thorvaldsen saa hengiven, Mand, var allerede taget i Beregning af Jørgen Knudsen i de fortrolige Samtaler om et vordende Thorvaldsens Museum i Kiøbenhavn.

Et Brev indlob fra Knudsen, som nu var i Livorno, dateret d. 14 Mai 1828, hvori han skrev: „Jeg vil forlade Dem med at bede Dem erindre, ei at lade Grev Rantzau reise, (førend) De har faaet Deres Testamente i Orden.“ Denne Paamindelse var denne gang mindre fornøden, end med Føie given; Thorvaldsen havde allerede indviet Grev Rantzau i sine Planer og hos ham fundet den varmeste Opmuntring og Tilskyndelse. Sagen maatte forelægges Kong Frederik den 6te under Haanden, og Rantzau kunde forud tilsiige Kunstneren, at ethvert Ønske i denne Anledning vilde møde den største Beredvillighed. Ved Skilsmisjen modtog nu denne Hædersmand Kunstnerens private Budskab til Kongen, at Thorvaldsen ønskede, førend sin Død at sikke sin Fødeby, Kiøbenhavn, alle sine egne Arbeider, i Gips eller i Marmor, og alle sine Samlinger af ældre og nyere Kunstgjenstande til fremtidig Opbevaring, dersom Regieringen vilde sørge for et passende

Opbevaringssted og tilstaa hans efterlevende Datter en Pension.

Imedens den unge Fyrste, Danmarks nuregerende Konge, opholdt sig i Rom, modtog Thorvaldsen i denne Anledning en Skrivelse fra Prindsens Fader, saaledes lydende:

„Sr. Statsraad Thorvaldsen!

Den gode Leilighed, som tilbyder sig ved Geh. Legationsraad Voigts Reise directe til Rom, vil jeg ikke lade hengaae ubenyttet, uden at tilskrive Dem. Jeg finder mig saameget mere opfordret dertil, som jeg nu, mere end nogensinde tænker mig tilbage til Rom, nu, min Søn snart besøger denne Kunstneres Hovedstad. Ikke kan jeg misunde ham denne Lykke, men gjerne havde jeg deelt den med ham, hvis Omstændighederne ellers havde tilladt det. Han vil i Deres Attelier lære den nyere Kunsts stionneste Frembringelser at kiende, og vil ved Deres Veiledning øve sit Die paa at erkiende det stionneste iblandt Antikkerne. De vil vist ogsaa have den Godhed at raade til, hvilke Kunstneres Atteliers der fortrinligen bør besøges. Jeg er vis paa, at min Søns Ophold i Rom vil være ham saare interessant og kun alt for kort.

Den Forsendelse af Afstøbninger, som iaar har funden Sted vil udentviol udsætte Affsendelsen af en Fregat til Middelhavet, indtil man med Bestemthed veed, at den kan indtage Kristus-Statuen i Marmor og Triflen Alexanders Indtog, ligeledes i Marmor. Om Tidspunktet, naar dette kan skee, er De vel saa god med Bestemthed at underrette mig, for at jeg igien kan berette det til Kongen.

Min og min Gemalindes Buste i Marmor ere nok afgaaede med sidste Transport, hvis ikke vilde jeg bede Dem at sende dem jo før jo hellere til Consul Ulrich i Livorno, for om muligt til Efteraaret at see dem her,

da de tilligemed de andre Buster af den Kongelige Familie skulle smykke det nye Palais, som indrettes for min Søn.

Min Gemalindes Portrait = Statue har De jo lovet mig ved Leilighed at modelere.

Det glæder mig, at Artist Bisfen udvikler sit Talent; han har faaet dette Aars Forlængelse, Tilladelse til at besøge Toscana i Sommer, men tillige Anmodning om i Aarets Løb at modelere en fristaaende Figur, og at lade samme forme, for at hjemsende den. Omkostningerne herved skulde vorde ham godtgjort, men jeg maa anmode Dem om at forestyde dem. Chiaveri skal vorde tilskreven om at udbetale Summen til Dem.

Her hjemme har Eleven Christensen erholdt den store Guldmedaille, og han har altsaa Afgang til at afløse Bisfen. De vil glæde Dem ved dette unge Menneskes Talent, som saa at sige har udviklet sig uden Anviisning i Billedhuggerfaget.

Han saavel som to andre Elever, Krohn og Simonson ere nu bestjæftigede med mindre Arbejder for Slottet.

Jeg ønsker ved min Søn at erfare, at De er vel, og at De ofte tænker paa Deres Venner i Dannemark, til hvis Tal jeg isærdeleshed beder Dem at regne

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Kiøbenhavn d. 7 Marts 1828

Strax ved Aarets Begyndelse synes Thorvaldsen, nu med friere Hænder, at have hengivet sig til sine Indlingsarbejder, de smaa Basrelieffer om Amor og hans Seire. Paa Nytaarsdagen skulde han, efter Sædvane, bringe sin Kunst en Dffergave, og denne gang blev det Amor, som fører en betvungen Løve ved sin Side, et lille Basrelief, som han, da det blev modeleret, neppe tænkte om,

at det skulde blive det første i en Cyklus. Han havde allerede forlangst, i 1809, behandlet denne Amors Seir i et lille Basrelief, i hvilket Kiærligheds-guden sidder paa Lovens Ryg, og driver den frem med sin Piiil; i det Basrelief han nu udkastede, lod han Amor stride kiæft frem ved Siden af den betvungne Dyrenes Konge, der ydmyg slikker Gudens Fod.

Da denne lille Composition nu, som sædvanligst, skulde have sin Pendant — og hertil valgtes Amor som sidder paa Ryggen af Jupiters Orn, bevæbnet med Jordengudens Baaben, — saa synes Loven i det ene, og Ornen i det andet Basrelief, som Jordens og Luftens majestætiske Repræsentanter, at have ledet Kunstnerens Tanke videre frem mellem Amors Triumpher, og saaledes kom han til at ville fremstille Amors Magt over de fire Elementer.

Det første Basrelief undergik derfor nu en lille, betegnende Forandring. Istedetfor den lette Piiil gav han Amor Herkules's tunge Kølle, den jordiske Styrkes Symbol, i Haanden, og gjorde ogsaa ved det andet Basrelief nogle mindre Forandringer ihenseende til Gudens Stilling paa Ornens Ryg, hvilket er Grunden til, at der af disse nævnte Compositioner findes forskellige Behandlinger. Som den, der ogsaa havde betvunget Havets mægtige Herster, fremstilledes nu i det tredje Basrelief Amor paa Ryggen af den faade Delfhin med Neptuns Trefork i sin seierrige Haand.

Hidtil synes Alt at have ligget ligesom Haanden, men nu kom det fjerde af de gamle Elementer, Ilden, og her mene vi, at han er kommen lidt i Forlegenhed med den frie Løsning af sin Opgave. Hvorledes skulde han fremstille Amor seirende over Ilden? — Den evige Ild vakte Tanken

om Helvede, og denne Tanke, overført paa den græske Mythe, som Kunstneren havde at holde sig til, standsede nu ved Indgangen til Underverdenen, og saaledes kom Cerberus til at repræsentere Idlen. Det blev altsaa denne Bevogter af Proserpinas tause Boliger, som Amor skulde betvinge i dette vor Kunstners fjerde Basrelief, og han maatte tage til- takke, om ogsaa Symbolikken haltede lidt. Basrelieffet, hvor- med han sluttede denne Cyklus, fremstiller Amor, som ved Hjælp af sin Bue bortfører den trehovedede og slangehalede Cerberus fra Underverdenens Port.

Disse fire Basrelieffer ere med de angivne Forandringer tre Gange udførte i Marmor. Kjøbmand Jørgen Knudsen, som paa den Tid var i Rom, foranledigede, at et Exemplar kort Tid efter blev udført for Mr. Henry Labouchère. Et andet Exemplar blev senere kjøbt af Storfyrst Alexander Nikolajewitsch. Det tredie Exemplar i Marmor op- bevares i Thorvaldsens Museum.

Samtidigt med disse modeleredes et Basrelief til et Gravmæle over en engelsk Dame; men den eneste Oplysning om dette Arbeides Bestemmelse, vi kunne give, er den, at det, efter Thorvaldsens Optegnelser, er bestilt af en Mr. Thompson, og at det, udført i Marmor, alle- rede blev affendt i 1829 til England.

Basrelieffet fremstiller den Afdøde, en aldrende Kvinde, som knælende paa en Bude, folder sine Hænder i Bøn; foran hende staaer en Engel, pegende paa Timeglasset, at Tiden er udrunden; bagved en anden Engel, som optegner hendes Livs Gierning. Af et Par tilstedeværende Tegninger til denne Composition sees det, at den Afdødes Figur først har været tænkt staaende imellem begge Englene.

Hvad der især ved denne Composition turde vække særegen Interessee, er, at Kunstneren, som det vil erfares, i sit forlegne Hastværk med at bringe Pavemonumentet istand, senere maatte optage den samme Tanke, han her havde udtalt, i de to Engle til dette Monuments Tilfætning.

Ogsaa nogle Buster fremgik i Begyndelsen af dette Aar fra Thorvaldsens Haand. Som saadanne nævne vi Busten af Marchese Firenzi, en Dame fra Peruggia, af stor Skønhed, som Kong Ludvig af Bayern skal have ladet udføre. Ligeledes udførtes Busten af Hertugen af Sutherland, Lord Gower, der ogsaa paa denne Tid modtog Gruppen Ganymed og Ornen. Endvidere en Buste efter en Søn af Colonel Bonar efter den Afdødes Maste, og endelig, hvad vi med større Sikkerhed kunde anføre her, Busten af Sir George Barlow, der førend sin Afreise til Neapel sad sidstegang for Thorvaldsen den 5te April d. A.

Men et større Arbeide skulde nu ogsaa paa denne Tid fremstaa, et Arbeide, som Kunstneren, efter hvad der er fortalt, helligede en ualmindelig Interessee, nemlig Basrelieffet til Dr. Vacca Berlinghieris Gravmæle for Campo santo i Pisa.

Vi have i det Foregaaende allerede omtalt Bestillingen og de dermed forbundne Omstændigheder. I Begyndelsen af dette Aar havde Commissionens Secretair, Sign. Anguillesi stadigt skyndet paa at faae den Tegning, Thorvaldsen havde lovet til Monumentet, for at de Pisanste Billedhuggere, hvem vor Kunstner vilde overdrage den orna-

mentale Deel, kunde blive fatte i Arbeide, og da det nu viste sig, at Subscriptionen lovede en større Indtægt, end man tidligere turde gjøre Regning paa, saa foreslog Thorvaldsen en rundeligere Anvendelse til Indfatningen af det Arbeide fra hans Haand, som skulde tilstedes en Plads i Campo santo. Baade af Freunds og af Jørgen Knudsens Breve havde Thorvaldsen nu ogsaa haft meget tilfredsstillende Efterretninger om Stedet, som var udseet til Monumentet og om den Belysning, det vilde blive stillet i. Thorvaldsen var saa tilfreds, at han endogsaa gav Haab om, at han selv vilde indfinde sig i Pisa, naar hans Værk skulde opstilles, hvilken Udflugt han tænkte at ville sætte i Forbindelse med Rejsen til Carrara, som nu snart vilde forestaa.

Det skønne Basrelief, som nu i de første Sommermaaneder fremgik fra hans Haand behandler Fortællingen i Tobia's Bog 11te Cap. Den gamle, blinde Fader staaer opreist ved sin Stav og løfter det skiægede Hoved, for at Solnen, der staaer foran ham med Løgemiblet i en lille Skaal, desbedre maa kunne komme til at berøre hans luffede Dine. Det mærkes ikke af den unge Tobias, at hans Reisesælle, den ledsagende Engel, bereber sin Bortgang. Moderen, som nyligt har løftet Badsækken af den fiære Søn's Skulder, staaer fuld af Frygt og Forventning i det afgjørende Dieblik, og selv Hunden synes at tage Deel i dette, den stille Families vigtigste, Anliggende.

I Augustmaaned sendte Thorvaldsen en Afstøbning af dette Basrelief til Pisa, og inden Udgangen af det følgende Aar var det udført i Marmor og afleveret tilligemed Vacca's Medaillon, som var udført efter et, ham af

Enken oversendt, Portrait. Afdækningen af Monumentet fandt Sted den 14de Februar 1830, men Thorvaldsen bivaanedes ikke denne Høitidelighed; han ankom netop paa denne samme Dag til München, paa en Reise, vi nærmere skulle omtale.

Ovenover Basrelieffets Indfatning, som efter Thorvaldsens Anviisning var udført i Marmor af forskellige Farver, anbragtes Vacca's Brystbillede, og paa Monumentets Fodstykke følgende Indskrift:

„Andreae. Vacca. Berlinghieri. Nob. Pisano. Equiti. Ordinis. S. Josephi. Doctori. Chirurgiae. In Patrio. Atheneo. Qui. Summa. Artis. Peritia. Et. Manus. Strenuitate. Profuit. Multis. Iisdemque. Laudibus. Et. Inventis. Et. Scriptis. Editis. Admirabilis. Fuit. Omnibus. Decessit. VIII. Id. Sept. An. MDCCCXXVI. Aetat. S. LIV. D. III. Amici. Viro. Optimo. Et. Insignae. Benignitatis. Aere. Propr. Et. Collaticio. Pon. Cur.”

Dette Bærf blev Gienstand for en meget skarp Kritik og en lang Feide i Tostana's ephemeridiske Literatur,*) som vi have forsøgt at sætte os ind i, men Udbyttet har væsentligst kun været dette, at man fandt Valget af Gienstanden upassende, og at det vilde have været at ønske, at man havde fulgt Prof. Rossini's Forslag og taget Opgaven af Tasso's Gerusalemme lib. cant. X.

*) Antologia di Firenze. Nuovo Giornale de' Letterati m. fl.

st. 70: „Gottfreds Saar helbredes af Lægen Crotimo ved en Engels Bistand.“ Denne Anke vedkom dog ikke vor Kunstner, om den forøvrigt havde været grundet, da det jo var bleven Thorvaldsen opgivet, at vælge sin Gienstand af Tobia's Historie, men Anken blev, som det synes, tagen til Indtægt af Misundelsen mod den tramontanske Kunstner.

CX.

Jason fuldføres og affendes. Thorvaldsens Brev til Ch. Høpe i denne Anledning. Kristusstatuen meldes færdig i Carrara. Apostlerne ere i Modeller ankomne til Kiøbenhavn, men passe ikke i Nicherne. Kirkecommissionens Skrivelse i denne Anledning. Bestilling paa en Døbefont til Frue Kirke. Thorvaldsen fratræder Præsidiat i S. Luca. Hans Afsættelse i Akademiet. Velges til Vicepræsident, men vil ikke modtage denne Post.

 1828.

Men det var ikke alene disse nye Arbejder, som havde beskæftiget Thorvaldsen i denne Tid, han havde ogsaa lagt sidste Haand paa sin Jason. Den gode Ven, Sorgen Knudsen havde under sit Ophold i Rom alvorligt foreholdt Thorvaldsen, dog engang at vælte denne Byrde af sine Skuldre, og endnu stadigt opfordrede han ham i sine Breve.

Uden Tvivl har dette været kraftigere, end alle de Billeder, hvormed Torlonia nu og da havde uleiligtet ham. Et Brev fra Consul Chiaveri til Knudsen i Lausanne overraskede nu med det Budskab, at Thorvaldsen var i Begreb med at aflevere Jason, og i et andet, som vor Kunstner i October modtog fra Knudsen, hedder det: „De

gør Dem intet Begreb om, hvilken Triumph dette er for mig; jeg skal nu ei mere høre, at man gjør Anmærkninger om Dem, som ei vare fordeeltagtige."

Altsaa, Jason var færdig! I Følelsen af sin Uret mod Hope havde Thorvaldsen besluttet, tilligemed dette Bærk at sende en Tilgift med Statuen, nemlig en Marmor-Buste af En af Hopes Familie, hvis Giennemreise i Rom han dertil havde benyttet, Basrelieffet *A genio lumen* i Marmor og endnu et andet lille Marmorbasrelief efter en af de anacreontiske Compositioner, og denne Aflevering og disse Gaver ledsagede han med et Brev, hvori han, ifølge Concepten, har udtalt sig saaledes:

Il y a longtemps que j'aurais dû remplir mon devoir en finissant la Statue de Jason, que depuis plusieurs années Vous m'aviez généreusement chargé de Vous faire.

Mais les temps fâcheux survenus, les guerres, qui interrompirent le cours des communications m'ôtèrent la satisfaction de pouvoir Vous témoigner toute l'étendue de ma reconnaissance et de mon empressement.

En poussant mon travail, je commençais à m'apercevoir de quelque défauts dans la statue, dont je ne m'étois pas aperçu d'abord, mais qui se découvrirent peu-à-peu, à mesure que j'avancçais dans mon ouvrage. Plusieurs fois je me mis à les corriger, et les bras mē tombèrent toujours, désespérant de pouvoir en venir à bout. Il a bien

fallu à la fin que je finisse cette statue, et je remplis mon devoir en Vous l'envoyant.

Je Vous prie de vouloir bien par un effet de Votre bonté, agréer aussi le peu d'objets, que j'y joins, savoir: un portrait de Votre famille, un bas-relief, représentant le Génie fecondateur des inventions et de l'imagination avec l'huile vitale des idées, et un autre petit bas-relief déduit d'un badinage d'Anacréon.

Je serais trop heureux, si Vous daigniez agréer ces petits objets en mémoire de mon respect, de ma vénération et de mes obligations infinies envers Vous.

Je sais que dans le monde il est usé de donner aux personnes riches, desquelles on espère large récompense. Je Vous prie de ne pas me regarder de ce nombre. Je suis assez riche, puisque je ne manque pas du nécessaire, mais ma plus grande richesse sera, que Vous veuillez bien m'accorder et me prouver par les effets le doux sentiment, que Vous agréez mes faibles dons, ce que j'estime être le plus beau titre de mérite qu'un homme puisse avoir. J'espère donc, que Vous ne voudrez pas me frustrer de cet honneur et que Vous accepterez les témoignages de mon bon coeur et du respect, avec lequel je ne cesserai d'être tant que je vivrai —

— — —”

Imidlertid var Christus = Statuen bleven saavidt
 færdig i Carrara, at der blot ventedes paa, at Thor =

valdsen skulde indfinde sig for at fuldende den. Freund havde paa Hjemreisen til Danmark gjort en lille Udflugt til Carrara, for at see den og havde derefter i et Brev til Thorvaldsen ytret sig om Arbeidet med megen Tilfredshed. „Jeg vilde ønske,“ skrev han, „at De fra Deres mange Arbeider kunde skienke denne herlige Statue Tid og drive og dirigere Fuldendelsen og lægge selv Haanden paa Bærket tilsidst.“ Dette Raad havde Thorvaldsen taget til Hierte, og da Bissen senere i Juni d. A. ogsaa kom derhen, skrev ogsaa han derom til Thorvaldsen. „I Carrara,“ hedder det i hans Brev, „saae jeg Marmorbruddene, der morede mig overordentligt, ogsaa Studierne og Deres Christus. Det var mig en sand Glæde, at see dette Mesterværk allerede saalangt fremme i Marmor og derved paa en Maade sikket for Tilintetgjørelsen; kun gjorde det mig ondt at see ham staae ene og ikke omgivet af sine Disciple. Marmoret er som en Klokke og foruden mindste Feil, og Præparationen, saameget jeg forstaaer mig derpaa, meget god — — Bienaimé meente, at den kunde om et Par Maaneder være færdig til at modtage Deres Correctur.“

Dette var ogsaa saaledes Tilfældet. I Midten af August indberettede Bienaimé at Statuen fra hans Haand nu var færdig, og af hans Brev sees det, at man i Carrara haabede, i October at see Thorvaldsen der, (che avremo questo grande onore di vedere il Sovrano di tutte le arti belle in Carrara). Men det skete dog endnu ikke i dette Aar.

De med Skibet Therese ved Aarets Begyndelse fra Livorno affendte Arbeider vare i Maimaaned lykkeligt ankomne til Kiøbenhavn. Frue Kirke, der snart skulde indvies, havde saaledes modtaget i Gipsmodeller Christusstatuen og tolv Apostle, men da man nu vilde opstille disse sidstnævnte Statuer i Kirkevæggens Nicher, fandtes de ikke at svare til det opgivne Maal. Vi ville her ikke lægge Skiul paa, at det var den almindelige Mening, baade i Rom og i Kiøbenhavn, at denne Uoverensstemmelse var forsætlig. At stille gode Sculpturværker i Nicher, var efter hvad Thorvaldsen oftere, og især i denne Anledning, yttrede, aldeles forkasteligt. Nicherne vare, efter hans Erklæring, en Opfindelse i Architecternes Interesse, for at de saaledes kunde anvende Statuer, der ikke kunne taale at sees fra alle Sider, og til blot arkitektonisk Prydelse havde han ikke gjort sine Apostle, der vel kunde taale at sees frit. Derimod have vi imidlertid hans egne skriftlige Uttringer at anføre, nemlig i et Par Breve, som under følgende Aar vilde blive meddeelte.

Fra Kirke-Commissionen modtog han i denne Anledning følgende Skrivelse:

„Commissionen har havt den Glæde, med Etatsraad Hvidts fra Livorno hjemkomne Skib, Therese, at modtage de af Hr. Etatsraaden for Frue Kirke udførte Figurer i Gips af Christus og de 12 Apostler. Idet vi herved bevidne Hr. Etatsraaden vor oprigtige Tak for disse i saa høi Grad udmærkede Kunstværker, er det os særdeles behageligt at kunne tilføie, at de alle ved Udpakningen befandtes ubeskadigede paa enkelte Ubetydeligheder nær, hvad dog let vil kunne afhjælpes.

Det viste sig imidlertid, at Størrelsen af de 12 Apostlers Figurer betydelig overstrider det i sin Tid meddeelte Maal, og at de for dem bestemte Nicher, der i Overeensstemmelse med en af Hans Majestæt Kongen approberet Tegning vare blevne indrettede for Figurer af naturlig Størrelse, nu, hverken med Hensyn til Høide eller Dybde, eller Bredder, afgive tilstrækkelig Plads. Skjøndt Commissionen, efter at have paa Stedet selv taget det Fornødne i Overveielse, fandt det ikke umuligt, ved Udhyugning at give Nicherne passende Størrelse, tog Man dog, med særdeles Hensyn til den Omhyggelighed, hvorved Figurerne overalt ere udarbejdede, i Betænkning at vælge denne Udvei, da dog altid en Deel af dem derved vilde blive stult. Man foretrak derfor, at indgaae med allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt om Tilidelse til at de, for de 12 Apostlers Figurer efter approberet Tegning indrettede, Nicher maatte tilmures, samt at Figurerne derimod maatte anbringes paa Sandsteens Piedestaler i Kirkens Gange tæt udenfor de Piller, i hvis Nicher de skulde have været opstillede, og det har derpaa behaget Hans Majestæt ved allerhøieste Resolution af 3 f. M. allernaadigst at give sit Samtykke hertil.

Ved at meddele Hr. Statsraaden Underretning om den saaledes stete Forandring, kan Commissionen, hvor høit den end statter den derved opnaaede Fordeel, at de fra Deres Mesterhaand modtagne Kunstværker blive mere bestuelige, dog ikke tilbageholde den Frygt, at de som fritstaaende vilde være mere udsatte for Beskadigelse, end hvis de vare blevne anbragte i Nicher, ligesom man ogsaa maa bemærke, at Kirkens Hovedgang, som en Følge af bemeldte Forandring, muligens ikke vil kunne erholde den til Kirkens Størrelse i det Hele aldeles svarende Bredder; dog vil man bestræbe sig for, saameget som muligt at raade Bod paa disse Uleiligheder.

Hvad som nu mangler os, for at see Kirken i sit
 Indvortes prydet med Kunstarbejder ene og alene fra Hr.
 Etatsraadens Kunstnerhaand, er, foruden de tvende Cande-
 labrer til at staae foran Alteret, Døbefundten, hvilken
 Man tillige inderligen ønsker at erholde fra Dem. Ogsaa
 med Hensyn hertil har Man, efterat de Geistlige havde
 ønsket og bedet om, at faae Prædikestolen anbragt ved
 den ene Side af Kirken, og Man havde givet efter for
 denne deres Begjæring, taget den Beslutning, at sætte
 Døbefundten midt i Altergulvet, og derved foranledige,
 at Daabsacten foregaaer for Alteret, hvorved baade denne
 Act kan blive desto høitideligere, og Døbefundten, som
 Kunstværk, blive desto mere bestuelig. Man har nogen
 Underretning om, at Hr. Etatsraaden skal have indrettet
 en Døbefundt saaledes, at en knælende Engel, mestertligen
 udarbejdet, bærer Døbefadet. Denne vilde paa dette Sted
 tage sig fortræffeligt ud.

Hvad angaaer Hr. Etatsraadens Arbejder for den ud-
 vendige Portals Frontespice, da ubbeder Commissionen
 sig underrettet, om De har faaet nærmere Kundskab om
 Muligheden af at kunne faae disse Arbejder støbte i Paris,
 og om hvad det vilde koste. Vor Glæde vilde være fuld-
 kommen, naar saadant kunde stee til en taalelig Priis.
 Vor Frue Kirke blev da et Musæum for Thorvaldsens
 Kunstværker, og for dem alene, og denne Commission
 vilde agte sig lykkelig, ved at have havt Bestyrelsen af et
 saadant herligt Musæum i Norden, som sikkert vilde
 drage Fremmede til Kiøbenhavn, for at beskue en saadan
 Sjældenhed.

Af reisende Landsmænd har Man erfaret, at Christus-
 Figuren i Marmor ved Hr. Etatsraadens virksomme Be-
 stræbelse er begyndt og allerede kommen vidt. Det vilde
 nu være os vigtigt at underrettes om, naar det skulde
 være Tid til at foranstalte det Fornødne til Afhentelsen

saavel af samme som af de øvrige tilbageværende Kunstværker for Frue Kirke.

Det er os behageligt at benytte ogsaa denne Leilighed, for at bevidne Hr. Etatsraaden vor personlige Høiagtelse og Hengivenhed.

Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 8 Julii 1828.

Malling. C. F. Hansen. Lassen. Horneman.

Af denne Skrivelse erfare vi altsaa, at der nu fra Commissionens Side blev gjort Bestilling paa den Døbefont, en knælende Engel, som Thorvaldsen uden Opfordring havde udført til Kirken, og at man var tilbøielig til at gaa ind paa at lade Fronton-Compositionen, Johannes den Døbers Prædiken i Orken, udføre i Bronze.

Men, hvilken Grunden end har været, besvarede Thorvaldsen ikke dette Brev, og, da det endnu ved Aarets Udgang var ubesvaret, modtog han atter, under 30 Dec. 1828 en anden Skrivelse fra samme Commission, hvori han gien-tagende opfordres til at yttre sig om Frontonen og om Døbefonten, medens man gjorde Afbestilling paa de i forrige Skrivelse omhandlede, tidligere hos ham bestilte, Candelabre af Marmor, da man havde taget den Bestemmelse, selv at lade fire Candelabre støbe i Bronze til Alteret i Frue Kirke.

Vi maa imidlertid, angaaende dette, henvisse til det Følgende, da Tiden fordrer, at vi her henvende os til de romeriske Forhold.

Præsidiumet i Academiet S. Luca var med dette Aar udløben, og af Correspondancen lader det sig tilfulde slutte, at han nu maa have haft nok af denne Art, der især under

den mod ham altid rettede Stemning, medførte daglige Ubehageligheder og Tidspilde. Han var desuden langtfra stiftet til at regiere disse Tøiler og gav vistnok, ved sin Maade at tage Tingene paa, oftere Anledning til, at man med temmelig god Grund kunde møde ham med Ghikaner og Fortredeligheder. Som et Curiosum kunne vi ikke undlade at meddele den Tale, han maatte og skulde holde ved Aftrædelsen fra denne Post. Vi behøve ikke at bemærke, at han neppe selv var Autor; efter Conceptens Haandskrift at dømme, havde Secretairen, Sign. Miserini, lagt ham Ordene i Munden, men hvorledes han er kommen fra at holde den, derom vide vi aldeles Intet. Talen lyder ifølge Afskriften saaledes:

„Signori!

Avendo già per due anni coperta la carica di Presidente in questo insigne Ciclo, conosco esser tempo, Collegli amatissimi! che io dia luogo al mio successore.

Soffriste abbastanza, e me ne duole, a la testa de' vostri affari un compagno, che, nato ben lungo dal Tevere sotto altro sole, si riconosce straniero alla Vostra lingua, ai Vostri modi ed alle Vostre aziende, che sempre crescendo in quest' Accademia, esigono altresì maggior attenzione, intendimento e destrezza.

Resoluto dunque di non voler piu abusare di di tanta Vostra bontà, fin dal principio di quest' anno ho passato nelle mani del chiarissimo Professore Sig. Guilio Camporese il Sigillo accademico con tutto cio che al Presidente si spetta.

Non mi resta che protestarvi riconoscenza eterna per le cortesi ed urbane maniere con le quali ognun mi trattaste. Indelebili dalla memoria saranno sì che ne saprò un momento staccarmi da questo insigne Istituto nè da tutti e singoli Voi, colleghi amatissimi, che ne siete attualmente l'ornamento e il sostegno!"

Det var den 26de December 1828 at denne Høitidelighed fandt Sted i S. Luca I samme Forsamling valgtes han eenstemmig til Vicepræsident nella Classe della scultura, men han synes efter denne Dag ikke ostere at have villet give Mode i Akademiet, naaget det blev betydet ham, at hans Udeblivelse var „non bastantemente canonica."

CXI.

Modellen til Poniatowski's Monument færdig og affendt. Monumentets endelige Skiebne.

1828.

Vi maa atter vende tilbage til Poniatowski's Monument, men dennegang for her at afflutte dette berømte Sculpturværks Historie. Modellen var i denne Sommer afsendt tilføes til Danzig, og en polsk Billedhugger, Tartakiewitz, som havde arbeidet i Rom under Thorvaldsen, var afreist til Warschau med behørig Instruction angaaende Styffernes Sammensætning. Af et Brev fra denne erfare vi, at Modellen endnu ved Begyndelsen af April 1829 var i Danzig, for med det første at affendes til Warschau. I denne Anledning modtog Thorvaldsen en Bevidnelse om Sagernes Modtagelse fra Ministeren, Grev Stanislas Grabowski, under 29de Decbr. 1828:

’Le Ministre des Cultes et de l’Instruction du Royaume de Pologne à Monsieur le Chevalier Thorvaldsen.

J’ai l’honneur de Vous annoncer par la présente, que les caisses renfermant les modèles et les plâtres du monument du Prince Poniatowski

sont arrivées. Elles doivent y hyverner, et elles seront transportées à Varsovie à l'ouverture de la navigation. Comme il est essentiel de procéder à la fonte et à l'érection du monument, nous Vous supplions, Monsieur le Chevalier, de vouloir bien nous envoyer au plus-tôt tous les dessins et surtout ceux du piédestal avec les détails, qui le concernent, vu que nous sommes décidés à l'élever sur le champ, avant même que la figure et le cheval soyent mis en oeuvre.

Le Comité aura l'avantage de Vous prévenir du moment où Votre présence à Varsovie sera essentielle, Vous ne doutez certainement pas combien nous désirons accélérer l'instant, où nous aurons le plaisir de Vous voir parmi nous et de montrer à l'Europe avec orgueil un des Chefs-d'oeuvres de la Sculpture moderne.

Organe du Comité, je Vous prie d'agréer en son nom et au mien l'expression des sentimens les plus distingués, avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier

Votre très humble et très obéissant
serviteur

Stanislas Cte Grabowski.

Varsovie ce 29 Décembre 1828.

Istedetfor selv at foretage den Reise til Warschau, som han tidligere havde givet Håab om, affendte Thorvaldsen, som sagt, sin polske Cleve med fornøden Underretning.

Den anden Paamindelse i dette Brev, angaaende Over- sendelsen af Basreliefferne til Fodstykket, kunde Kunstneren saameget mindre tage tilfulde, som han ikke alene ikke havde paabegyndt disse Arbeider, men var endnu uvidende om, hvilke Opgaver han i denne Henseende skulde holde sig til, efterat have erklæret, at de, ham givne, neppe vilde kunne fremkalde en tilfredsstillende Dekorations for Monumentets Fodstykke.

Smidlertid ankom Modellen til Warschau, men Bronze- støberen, Mr. Norblin, der nyligt havde tilendbragt Støb- ningen af Kopernikus og netop havde begyndt paa For- beredelserne til Støbningen af Poniatowski, døde, og Arbeidet blev nu overdraget hans Medhjælper, en Mr. Gregoire, som ogsaa døde kort Tid efter, uden at fuldføre Arbeidet, der da blev overdraget hans Broder, hvilken forsaavidt bragte Sagen istand. Den 11te Mai 1830 blev det afdækket.

Endnu under 1835 finde vi, at der fra Commissionen i Warschau giortes Forespørgsel igiennem Huset Torlonia om de manglende Basrelieffer, hvortil der var deponeret 4000 Piastre, som Thorvaldsen ikke havde hævet, fordi han ikke vilde gjøre noget ved disse Arbeider, førend han erfarede, hvad det vilde blive til med Monumentets Op- rettelse. Urolighederne i Warschau 1830—31 havde blandt andre Følger ogsaa haft den for Monumentet, at den rus- siske Regiering ikke længer vilde see igiennem Fingrene med et Nationalsforetagende af denne Betydning. Det hed sig først, at det Hele skulde smeltes sammen igien; senere lode Efterretningerne, at Stykkerne blot vare adskilte og, indpakkede i Kasser, afleverede til Fæstningen Modlins Ar- senaler, hvor de endnu i 1842 skulde have henligget. Senest,

skrives der, *) stienfedes disse „dissecta membra” til Prindsen af Warschau, som lod Statuen samle og opstille paa sit Landsted, Homel, i Gouvernementet Mohilew. Ifølge en anden Beretning, **) var det Regieringens første Bestemmelse, at Statuen skulde føres til Rusland, men, da Deeltagerne i Bestillingen, og navnlig Fyrst Poniatowski's Søster, Grevinde Tyskykiewicz, gjorde Indsigelse imod en saadan Disposition af deres Eiendom, skal en anden Ordre have befalet, at baade Monumentet og Modellen skulde tilintetgøres. Referenten i The Athenæum *) synes imidlertid at have været bedre underrettet, ligesom dette Referat ogsaa er nogle Aar senere. Ifølge dette, har altsaa selve Monumentet endnu en Slags Tilværelse — man har sagt, omstøbt til en St. Georg — og Modellen skal endnu, som en Gave af Kunstneren („als Geschenk des Künstlers”) **) være bevaret og opstillet i den Gerhardt'ske Have i Leipzig.

For vor Kunstners Vedkommende have vi kun, med Hensyn til de manglende Basrelieffer, her at tilføie, at han ikke modelerede dem, men ikke heller rørte den hos Torlonia deponerede Betaling for denne Deel af Monumentet; derimod tilbød han, om det maatte ønskes, at liquidere med andre af sine færdige Arbejder. Han skrev nemlig d. 15de August 1835 til Mr. François Saszowski i Warschau, der havde gjort Forespørgsel i denne Anledning:

”— A forme du contrat, signé par moi et le Comité en Avril 1819, il me reste encore à

*) The Athenæum. 1850. Nr. 1162. S. 137.

**) Tüb. Kunstblatt. 1842. Nr. 40. S. 160.

faire les deux basreliefs, polir et donner la dernière main à la Statue équestre après sa fonte, ainsi je n'ai pas touché l'argent que Vous avez bien voulu me remettre sans que je le demandasse. Je désire auparavant connaître le sort du monument pour accomplir mes devoirs, s'il sera placé, comme il devait l'être; s'il y avait quelque empêchement à l'érection de ce monument, je Vous prie, Monsieur, de vouloir bien signifier de ma part au Comité, qu'avant de toucher à l'argent remis, je veux suppléer au travail qui selon le contrat me reste à faire et aux basreliefs du piédestal, par quelque autre de mes ouvrages, qu'on voudra m'indiquer. —”

Men, om dette Mellemværende senere er bragt til en uærmere Afgjørelse, derom have vi ikke foresundet noget Spor.

Vi have, ved at forlade Aaret 1828, kun endnu at tilføie, at Thorvaldsen d. 26de Martz var bleven udnævnt til Comthur af den Sächsiske Civilfortieneste Orden.

CXII.

Thorvaldsen har ikke svaret Kirke-Commissionen i Kiøbenhavn. Geheimeraad O. Malling skriver til ham om disse Anliggender, og Thorvaldsen besvarer nu baade hans og Commissionens Skrivelser.

 1829.

Det Brev, Thorvaldsen i Juni s. A. havde modtaget fra Frue-Kirke-Commissionen, var endnu ikke besvaret, men da det var af Bigtighed, med Hensyn til denne Kirkes forestaaende Indvielse, at erfare, hvad Haab man turde gjøre sig om de endnu savnede Værker fra Kunstnerens Haand, besluttede Commissionens Formand, Geheimeraad Ove Malling, ved det private, venstabelige Forhold, hvori han og hans Familie stod til Thorvaldsen, at føre Sagen igiennem.

Paa Nytaarsdag 1829 overtog han, skøndt vistnok, som det synes, med Besvær i sin høie Alder, at skrive saaledes til Thorvaldsen:

„Kjæreste Etatsraad Thorvaldsen,
min værdige Ven!

Jeg bliver nu gammel. Jeg har lagt de 80 Aar tilbage og er uvis, om jeg skal leve det 81de, som nu for mig er indtraadt, tilende. I denne Uvisshed vil jeg paa denne Nye Aarsdag skrive Dem nogle Linier, Gud

veed, om jeg oplever flere. I saa Fald maa jeg ansee Dem som Tilgift til en Bane, der allerede har naaet sit Maal.

Deres Christus og Apostlerne har jeg for saa Dage siden seet alle opstillede, enhver paa sin Plads i Frue Kirke. De have, mere end jeg kan beskrive Dem det, frydet mit Die og min Siæl. Christus og Johannes især svæve mig stadigt for Tanken. Hvor jeg gaaer, seer jeg dem, som om de stode for mig, uden at jeg dog glemmer nogle af de øvrige, hver for sig stionne og karakteristiske. Jo mere jeg beundrer disse Mesterværker, jo inderligere bliver mit Dnske om at see en Døbefunt fra Deres Haand midt i Altergulvet, ligesom Christus-Billedet. Maa jeg derom hos Dem indlægge en Bøn, da haaber jeg, at De ikke vil agte den ringe. Jeg beder Gud forlange mine Dage, for at jeg ogsaa kan faae dette Syn i Kirken. Bygnings-Commissionen har skrevet Dem et Brev, som De formodentlig faaer tilligemed dette.*) Til bemeldte Embedsbrev fører jeg disse venstabelige Linier fra mig. Hvad Prisen for Døbefunten angaaer, da behage De at sætte den efter eget Behag. Mig skal det være Pligt at sørge for Anvisningen.

De kan ikke forestille Dem, hvor herligt Apostlerne tage sig ud i den dertil saa passende Kirke, efterat de ere blevne frit opstillede paa Piedestaler, istedetfor Nicher.

Næste Pinse-Fest haaber jeg, at vi skulle see Kirken indviet; thi alt det Indvortes er til den Tid færdigt, paa Døbefunten nær, som neppe til den Tid vil kunne hidkomme. Men i saa Fald ville vi være betænkte paa at opstille ad interim en nogenlunde passende Døbe-Funt, som kan borttages, naar den rette, ægte kan komme.

---

*) Indholdet af dette Brev fra Commissionen er meddeelt i Slutningen af f. N.

Hvad Frontespicen og det andet dermed i Forbindelse staaende Basrelief angaaer, da fornemmer jeg Vanskelighederne ved samme. Men jeg har dog faaet Glimt af Haab om, at de maaskee kunne overvindes. Freund er nu kommen hjem, og har siden han forlod Rom meget studeret paa det Slags Støbninger i Værkstederne selv. Ogsaa er hjemkommen en ung og særdeles duelig Arbejder i Bronze, Dalhof, som selv har arbejdet i bemeldte Støbninger ogsaa i Værksteder i Paris og Berlin. Dalhof har en ældre Broder, der forfærdiger hyppelige Bronze-Arbejder, efterat have været i flere Aar udenlands. Disse unge Mænd have i Sinde, saavidt jeg har hørt, at giere Prøve med at støbe, for det Første, nogle mindre Figurer i tynd Masse over Modeller. Vil dette lykkes dem, da kunde de maaskee immer gaae videre, og vi da hjælpes. Men herom skal jeg nærmere tilskrive Dem, min Ven! naar jeg seer, hvad frembringes i det Mindre.

Nu Gud bevare Dem for Dem selv og for Kunsten. Ingen ønsker det varmere og ivrigere end Deres oprigtige

Ven og Tiener

D. Walling.

Nye Marsdag 1829.

De maa ikke selv svare mig skriftlig. Det staaende Instrument i Deres Haand maa ikke noget Dieblif vige for en Pen. Hvad De ville meddele mig til Svar, hav den Godhed at sige det til Friis, som jeg har bedet at skrive det til mig. Mit hele Huus hilser, især min Professor.

Thorvaldsen udsatte ikke, selv at besvare dette Brev fra sin hvitagtede og alderstegne Ven.

Han skrev saaledes:

Det har været mig en stor Fornøjelse at modtage et Brev fra Deres Excellenz. Jeg glæder mig over, at De i Deres høie Alder befinder sig vel og ønster af hele Hiertet, at vi endnu mange Aar kunde haabe at see Dem sund og munter.

Det er Deres Excellenz vel bekendt, at jeg er kommen i nogen Misforstaaelse med Hr. Conferentsraad Hansen, angaaende Nicherne og siden endnu med Døbefunten og Gandelabrerne. Jeg troer, at have giort Alt, hvad har været muligt for mig, da jeg i den korte Tid, siden jeg forlod Kiøbenhavn, har forfærdiget de mange Sager, hvoraf Deres Excellenz har seet Christus og Apostlerne, og som havde den Lykke at gælde dem. Men desuden er Billedhuggerarbeidet saadan et solid Arbeide, som tager længere Tid og fører med store Mæsfer af Marmor mangan en Besværlighed med sig; derfor ogsaa er det svært at forandre. Jeg har nu begyndt paa de to Basrelieffer i Marmor, som jeg modelerede i Kiøbenhavn og som blev bestemt for Daaben og Skriftestolen. Christusfiguren er færdig, saa at jeg kun har nødig at lægge i Carrara den sidste Haand derpaa, hvad jeg agter at gjøre i næste Sommer. De to Gandelabrer, som Hr. Conferentsraad Hansen haver bestilt, troede jeg, skulde staae ved Christusfiguren i Marmor, og derfor har jeg ikke ilet med dem, men tvertimod vilde jeg lade dem komme sammen med Christusfiguren. Imidlertid har jeg skrevet til Carrara og ladet dem affige. Hvad den knælende Engel for Døbefunten og den til Island bestemte Døbefunt angaaer, saa har jeg ladet begge afforme og sende til Kiøbenhavn, og jeg haaber, at de vil komme til rette Tid. I den Anledning har jeg allerede skrevet til den høie Commissiøn. Frisen, Alexanders Indtog, er næsten bozzeret i Marmor, og der bliver arbeidet derpaa med alle Kræfter. Figureerne til Johannes, som prædiker i Drknen, ere færdige.

Jeg har ogsaa bedet om Maalet til Nicherne i Portalet, som ere bestemte for Propheterne, for at det, efterat jeg har gjort dem, ikke gaaer ligesaadan her, som med Apostlerne, da Propheterne ikke kan staae udenfor Nicherne.

Jeg er glad ved at fornemme, at Deres Familie befinder sig vel. Jeg beder Deres Excellenz at hilse den fra mig, og jeg ønsker af heelt Hierte, at De inellem Deres elskede Familie, hvori ogsaa jeg har tilbragt saamange glade Timer, som jeg (kalder) mig glad tilbage, endnu maa nyde mange Aar i Sundhed og Tilfredshed.

P. S. Hermed følger et Brev til den høie Commission.

Rom, den 5 Februar 1829."

Det nævnte Brev fra Thorvaldsen til Kirke-Commissionen lyder saaledes:

„Jeg har haft den Ære at faae to Breve fra den høie Commission. At jeg ikke har svaret strax paa det første, har Aarsagen været, at jeg vilde lade afforme Døbefunten, for at kunne sige, at samme var indpakket og stod færdig, for at sendes til Kiøbenhavn. Jeg troede, at det kunde komme til rette Tid, for at indtage saalænge Pladsen, som er bestemt for Marmoren. Imedens jeg var i Begreb med at melde det til den høie Commission, fik jeg deres andet Brev, hvori de skriver mig den nye Beslutning, Candelabrerne angaaende. I Anledning deraf, har jeg derfor strax skrevet til Carrara, at man ikke skulde fortsætte Arbeidet. De kunde for længefiden have været færdige, men jeg har med Glid ikke drevet det med saamegen Hast, thi jeg troede, at de vilde komme til rette Tid, naar de kom tilligemed Christusfiguren i Marmor.

At Apostlerne ikke passe til Nicherne, kan jeg ikke begribe, thi Hovedet staaer i Centrummet af Cirklerne i Nicherne, som de har haft den Godhed at oversende mig, saa at Maalet ikke maa være rigtigt. Jeg troer det om saa mere, da ogsaa Freund har feilet med sin Thaddeus, som er af samme Størrelse med mine Apostler. Men det fornøier mig, at denne Forandring er nu blevet nødvendig, som er upaatvivlelig en fordeelagtig, at man seer Figurerne fra alle Sider, som ved Ansigter*) af flere Punkter udgjør en betydeligere Dekoration for Kirken.

Hvad Frontespicen angaaer, saa har jeg ikke videre Efterretning derom, end at en Kunstner i Frankrig har forlangt for enhver Figur omtrent 2000 Francs. En anden, som var selv her i Rom, og hvis Navn er Soyer, forlangte for det Hele 64,000 Francs. Jeg troer endog, at det vilde formindste Prisen meget, at Figurerne kan støbes i flere Stykker og meget tyndt, hvad ogsaa i et andet Hensyn vilde være fordeelagtig for Gestsjen. De behøver heller ikke at overarbeides, da Modellerne ere saa vel udarbejdede, at om de vare ogsaa kun halv saa vel udarbejdede, saa vilde de endog gøre deres fulde Effect saa langt fra Diet, og kunde derved opnaae Hensigten, at pryde en Kirke, som fortjener det saameget.

Naar det var muligt, saa kunde vel den danske Minister i Paris have den Godhed at drive Sagen videre, som vilde nok lade sig gøre, da ogsaa Abrahams**) har skrevet fra Paris, at Soyer havde spurgt ham, om der ikke blev noget af Sagen. Skulde de foretrække, at lade dem støbe af Dahlhoff, saa kunde Modellerne blive sendte til Kjøbenhavn.

*) Synspunkter (Ansichten).

**) Nuværende Not. publ. Prof. Abrahams.

Christusfiguren er færdig, saa at jeg kuns har nødig at lægge den sidste Haand paa, som jeg agter at gjøre i Sommer. Paa Frisen bliver arbeidet med alle Kræfter. Jeg beder endnu, at Hr. Conferentsraad Hansen har den Godhed, at sende mig et bestemt Maal af Nicherne for Propheterne, som skal staae i Fruekirksens Portal.

Imedens jeg benytter denne Leilighed for at bevidne den høie Commission min personlige Høiagtelse og Hengivenhed, undertegner jeg mig

underdanigste Tiener."

Rom, den 5 Februar 1829.

CXIII.

Kong Ludvig af Bayern i Osteriet paa Ripa grande. Hans Besøg i Thorvaldsens Studio. Storsyrstinde Helene i Rom. Hendes Buste. Cyperi i Thorvaldsens Mynthsamling. Grev Kantzau's Uttringer fra Kiøbenhavn angaaende Museet. Thorvaldsen Command. af Dannebr.

1829.

Imidlertid var Kong Ludvig af Bayern kommen til Rom ved Begyndelsen af dette Aar, for at leve der i nogen Tid, fri for Kronens Byrder imellem sine Venner blandt Kunstnerne. Han havde kjøbt Villa di Malta og boede altsaa i Nærheden af Thorvaldsen. Et Brev, som en dansk Rejsende paa denne Tid skrev fra Rom til Kiøbenhavn,*) beretter, at han strax i de første Dage samlede med vor Kunstner, med Joseph Koch, Reinhart, Catel og Flere og foretog en Vandring til Ripa grande, Roms Havn ved Tiberen, hvor den kongelige Rejsende i det velbekjendte Osterie, indtog sin gamle Plads, mærket ved en falsk Bajoc, som var fastnaglet i Bordet. I det muntre Lag skal Lystigheden være stegen til en saadan Høide, at Giesterne, for end de selv vidste deraf, stode ovenpaa Bordet, for, med

*) Aftrykt i Kiøbenhavns flyvende Post. 1830. Nr. 6.

de fyldte Bægere ihænde, at drikke et Preat for Don Miguel. For vor Kunstners Bedkommende er der ingen Grund til at drage denne Fortælling i Tvivl.

Ifølge en mere officiel Beretning, overraskedes Thorvaldsen et Par Dage efter af sin kongelige Ven i sit Studio. Med de Ord: „Soldaten hædrer man paa Balpladsen, men Kunstneren mellem hans Værker! heftede Kong Ludwig den bayeriske Kronens Commandeurkors paa Thorvaldsens Bryst.

Om denne Scene har Thorvaldsen Intet fortalt til os; derimod har han oftere om disse Dage fortalt, til Exempel paa det jævne Forhold, der fandt Sted, hvorlunde det nu og da skete, naar han stod og arbejdede for aabne Vinduer i Casa Buti, at han hørte En, som nede fra Gaden kaldte paa hans Navn. Det var Kong Ludwig, som selv var gaaet ned fra Villa di Malta, for at indbyde ham til idag at spise til Middag hos sig.

Samtidig med denne tydske Fyrste var Storfyrst Michaels Gemalinde, Storfyrstinde Helene, ogsaa i Rom. Denne Fyrstindes Optræden i Kunstnerstaden synes at have gjort en stærk Modsatning til Kong Ludwigs. Hendes Ankomst, hedder det, havde allerede været bebudet med megen Pomp. Hun indlogerede sig i et Hotel, som tilhørte Torlonia, og betalte herfor i to Maaneder 25,000 Scudi. Hver Dag i disse Maaneder sluttede med en Fest, og da hun den 9de Mai forlod Rom, havde hun som en straalende Comet en lang Hale af glimrende Equipager efter sig.

Vor Kunstner var, som man kan tænke, strax bleven draget ind i den Nimbus, som omgav hende, men for hans Kunst havde dette ikke andet Udbytte, end at han forøgede

Antallet af sine Buster med en, som ved sin Skønhed skal have tildraget sig Alles Beundring. Denne Buste begyndte Thorvaldsen den 5te April, et Par Dage efter at hun havde ladet sig føre om i hans Studier.

Thorvaldsen levede saaledes i Begyndelsen af dette Aar i mange Adspredelser, til hvilke han hengav sig efter sin naturlige Tilbøielighed. Men paa samme Tid havde han en Sorg, som gif ham nær til Hjertet.

Da han i Midten af Marts havde Haandværkere i Huset, havde han fundet det raadeligst, at afslukke alle Tilgange til sine Værelser, saaledes at man kun kunde komme til ham igiennem den Families Bolig, hos hvilken han nu i en lang Række af Aar havde haft disse Værelser tilleie. En Dag, da han kom hjem, fandt han sig bestiaalen; de, der ad den nævnte Vej havde været i hans Værelser, vare kun faa og velbekjendte. Tyveriet var begaaet i hans Myntsamling, flere af de kostbareste og et Antal andre Mynter savnedes, og i sin første Hestighed skal han desværre have ladet sin Mistanke falde saarende paa sin retsindige og daglige Omgivelse.

En nærmere Undersøgelse blev derfor nødvendig, og snart levede Sporet paa en Uværdig, til hvem han havde betroet Ordningen af sine Bøger, og denne syntes at have misbrugt hans Tillid. Da han havde faaet saamegen Oplysning og tillige Haab om, at det Vigtigste endnu stod til at redde, fremtraadte den mildere Side af hans Charakter, og nu søgte han endog at neddysse hele Sagen, for — som han sagde — ikke at gjøre et Menneſte ulykkelig. Endeel af Mynterne kom igjen tilbage. Da han en Dag stod ved sit Arbeide for aabent Vindue, blev en Pakke kastet ind til

ham fra Gaden; da den aabnedes viste der sig endeel af de savnede Guldstykker, stærkt indviklede i Papir, Seglgarn og deslige. Den mistænkte Person forsvandt fra Rom, og for-gieves eftersporedes hos Antiquarerne i Neapel og Florents, for om muligt at finde noget af det Dvrige. Hvor stort, eller hvor ringe dette Tab har været, ere vi ikke istand til at vurdere, men det hed sig, at endeel af det Savnede hørte til Brøndstedts Myntsamling, hvilken Thorvaldsen havde i Bevaring. Et stærkt Indtryk af denne Begivenhed beholdt Thorvaldsen indtil sine sidste Dage. Den har i hoi Grad bidraget til at svække hans sidste Rest af Tillid til Menneffene.

Thorvaldsen Plan, engang at efterlade sin Fødeby sine kostbare Samlinger af archæologiske Gjenstande, Malerier, Tegninger og Bøger i Forbindelse med sine egne Værker, havde netop i de samme Dage slaaet de første Rodder i den danske Slette.

Grev Rangau var vendt tilbage fra Udenlandsreisen med den unge Prinds Frederik og forsømte ikke, efter Thorvaldsens Dnske, at benytte Leiligheden til at foredrage Kong Frederik den Siette hans Planer. I Midten af April var dette lykkedes i den Grad, at Greven nu ilede med at underrette sin Ven om Resultatet i et Brev af 20de April 1829, hvoraf vi udhæve det denne Sag nærmest Vedkommende:

„Zunächst,“ skrev han, „will ich Ihnen Rechenschaft ablegen, wie ich meinen Auftrag ausgerichtet, den Sie mir in Rom gegeben haben.

Unser lieber, guter König war von der Idee entzückt, daß Kopenhagen ein Thorwaldsensches Museum haben würde. Mit Freuden wird er Ihrer Tochter ein Jahrgeld zusichern und alles, alles pünktlich ausführen, was Sie in Hinsicht Ihrer herrlichen patriotischen Idee vorschreiben werden. Die Wahl des Platzes soll ganz von Ihnen abhängen. Ich wohne jetzt dem Rosenburger Garten gegenüber; da denke ich mir . . . . . Ihr Museum müßte mitten in diesem Garten stehen, den einst der größte der dänischen Könige anlegte.

So steht diese Sache, und nun müssen Sie mich nicht zu Schanden . . . . . lassen, mein theuerster, hochverehrter Freund, und wirklich Ernst aus der Hoffnung machen!

Am besten scheint es mir, Sie brächten je eher je lieber Ihre eigene Bestimmung zu Papier, und wollen Sie mir die Ehre erzeigen und den Auftrag (ertheilen), diese Schrift dem Könige vorzulegen, so will ich stolz auf diesen Auftrag seyn. Der König wird sogleich schriftlich seine Genehmigung ertheilen, Ihnen seinen Dank sagen, und ganz Kopenhagen wird, wenn es bekannt wird, in lautem Jubel darüber seyn.

Wünschen Sie vielleicht daß gewisse Männer zu Conservatoren Ihrer Stiftung ernannt werden, so rathe ich Ihnen, die ersten selbst zu nennen, und dazu sachkundige Männer Ihrer Bekanntschaft zu wählen, unter deren Leitung dann auch die erste Einrichtung gemacht werden müßte. Nehmen Sie aber ja junge Leute, denn Sie, lieber Thorwaldsen! müssen und werden noch lange leben. Das Vaterland, die Welt und vorzüglich Ihre treuen Freunde bitten für Ihre lange Erhaltung. Der Gedanke, daß einst ein Museum Ihres Namens in Kopenhagen seyn wird, daß unsere späten Nachkommen sich hier an Ihren großen Werken laben, erbauen und stärken werden, dieser Gedanke beglückt mich wahrhaftig, aber ich verlange es nicht zu erleben. Ich will viel lieber den Gründer

in Rom wiedersehen und dort seine Werke und ihn selbst bewundern und lieben.

Sobald ich Ihre schriftliche Aufträge erhalte, werde ich mit einem stolzen aber herrlichen Gefühl dem Könige Ihre Bestimmung vorlegen. Machen Sie mich recht bald so glücklich. Auch mir werden Sie dadurch ein Verdienst um mein Vaterland erwerben, wofür ich Ihnen nicht genug danken kann. Bin ich doch schon gewöhnt, Ihnen für so vieles zu danken! —“

Som den nærmeste Folge af disse Forhandlinger nævne vi her, at Thorvaldsen under 1ste Aug. bearedes med Dannebrogordenens Commandeurfors.

CXIV.

Angaaende Labouchères Bestilling paa en colossal Achilles. Om en Bestilling paa et Monument for General Weipperg. Mr. Drake Garrard gior Bestilling paa et Gravmonument. Bestilling paa et Monument for Lord Byron. Correspondancen desangaaende. Buste af Grev Arthur Potocki. Basrelief-Eilsætning til Frisen Alexanders Indtog.

1829.

Efterat have omtalt disse Afspredelser og Forretninger, vende vi tilbage til Studierne, hvor der er bleven endeel ledig Plads, og hvor Storfyrstinde Helenes Buste er nævnt som det eneste, nye Arbeide i dette Aar.

Det havde imidlertid ikke manglet paa stadigt indløbende Bestillinger, og de ledigblevne Pladser vare snart igien indtagne af andre Bærter, der gif Fuldsførelsen imøde.

Ved Sir Henry Labouchère's Besøg i Rom, for at paaahynde Fuldsførelsen af Venus, gientog han sin tidligere Opfordring til vor Kunstner, angaaende den colossale, siddende Achilles, en Opgave Thorvaldsen strax med Beredvillighed var gaaet ind paa, og som han nu ogsaa overtog. Men det kom ikke meget videre med denne Sag. Den kunststelfende Britte havde foreslaaet Thorvaldsen som Opgave: „Achilles, siddende paa Strandbredden,

hvor han paakalder sin Moder, Thetis. Denne Statue skulde hvile paa et Fodstykke, hvis to længste Sider skulde smykkes med Basreliefferne: Achilles og Briseis og Achilles hos Priamus. Paa de smallere Sider, to andre tilsvarende Basrelieffer af samme Mythe, hvilke endnu skulde componeres. Disse to sidstnævnte Basrelieffer ville i det Følgende føre os her tilbage. At Thorvaldsen virkelig har overtaget denne mærkelige Bestilling for Labouchère, derfor finde vi et yderligere Beviis i et Brev, som han allerede i dette Aar, under 6te October, modtog fra en engelsk Dame, Christina Dudley Stuart, née Bonaparte, der under Labouchères Reise i Sverrig, hvor hun opholdt sig, forespørger Kunstneren, om han har begyndt paa dette Arbeide.

En anden Bestilling indløb paa samme Tid, men ved denne er der kun det Mærkelige, at Thorvaldsen kort afslug den. Det var fra Keiser Napoleons Enke, daværende Erkehertuginde Maria Louisa af Parma. Denne navnkundige Dame vilde sætte den afdøde General Grev Neipperg et Monument i Kirken S. Ludovico; men, som sagt, denne Ære frabad Kunstneren sig.

En tredie Bestilling modtog han fra en Mr. Drake Garrard, som ønskede at sætte sine afdøde Forældre et Monument, og Thorvaldsen synes hertil at have leveret en Composition, der fremstillede Faderens og Moderens Møde i Himlen, om hvilket Monument vi kun vide, at det paa denne Tid paastyndedes fra Bestillerens Side.

Men ikke alle i dette Aar indløbne Bestillinger deelte denne Skiebne.

Den store, engelske Digter, Lord Byron, var vor Kunstner i levende Grindring fra det sidste Besøg, da han ihast fik sin Buste modeleret. Hvad der i hans Optræden maaskee dengang kan have været til Anstød, var siden hos Thorvaldsen, der naturligviis var Entusiast for den græske Sag, aldeles vejet tilside. Dette havde han, som foromtalt, allerede yttret, da han af egen Drift fremsøgte et stiont Stykke græsk Marmor til en Byrons Buste, dengang han erfarede, at Lorden havde viet sit store Liv til den græske Sag. Fem Aar vare henrundne siden Byron døde i Missolonghi, og en Deel af Gammel-England vilde nu eie hans Been. Den Lykke, Busten i sin Tid havde giort, ledede Tanken først og fremmest til Thorvaldsen, da der blev Tale om et Monument, og en Comitee til denne Hensigt sammentraadte med Sir John Hobhouse i Spidsen.

Under 22de Mai 1829 modtog Thorvaldsen altsaa følgende Skrivelse fra Comiteens Præsident:

Londres, ce 22 Mai 1829.

"Monsieur!

Comme Président du Comité des Souscripteurs pour le monument de Lord Byron je prends la liberté de Vous demander, si nous pouvons nous flatter de l'espérance d'avoir un ouvrage de Votre façon.

Vous avez bien connu Lord Byron et le buste, maintenant chez moi, ressemble parfaitement à la figure de ce grand poète.

Le Comité a déterminé, que le monument consistera d'une seule statue de la grandeur ordinaire,

c'est à dire, de huit pieds environ, placée sur un piédestal assez simple dans l'église métropolitaine de Londres, ou dans l'Abbaye de Westminster. Nos fonds ne sont pas encore considérables, et ce que j'ose Vous demander, c'est, si mille livres sterling (1000 £.) seront suffisantes pour la dépense d'un tel ouvrage.

Je parle de la statue seule, car les frais de port, de la douane, du piédestal &c. monteront à 500 £. d'avantage.

Il y a peu de mois que j'étois à Rome, quand j'ai laissé ma carte de visite à Votre porte, mais je n'ai pas eu le bonheur de Vous voir. J'espère, Monsieur, que Vous me ferez l'honneur d'une réponse à cette lettre, et je suis avec la considération la plus parfaite

Votre serviteur très humble

John C. Hobhouse."

Thorvaldsen svarede strax, efterat have modtaget dette Brev, at han for den nævnte Sum vilde levere Statuen i Marmor og desuden et Basrelief til Godstykket, hvilket Tilbud havde tilfølgende, at han atter, under 9de October, modtog følgende Skrivelse:

Londres, ce 9 Oct. 1829.

"Monsieur le Chevalier!

Votre lettre en date du mois de Juillet passé a été beaucoup retardée en route, de sorte que je n'ai pas pu la présenter au Comité pour leur

faire part d'une proposition si généreuse, et qui accorde si bien avec le caractère et la réputation du premier sculpteur du siècle.

Malheureusement la plupart de mes confrères sont à la campagne ou sur le continent. Je ferai, pourtant, tout ce qui dépend de moi pour les réunir et pour hâter l'objet des souscripteurs. Vous aurez de mes nouvelles aussitôt que Votre lettre leur a été formellement communiquée.

En attendant je Vous prie d'agréer l'assurance de la haute considération, avec laquelle j'ai l'honneur de signer

Votre serviteur très humble

John C. Hobhouse."

Da Comiteen, som frevet, paa denne Tid var adspredet, holdtes det første Møde iffe før end i November, og nu fulgte det fuldstændige Svar, saaledes:

Londres, ce 24 Nov. 1829.

"Mr. le Chevalier!

La première séance du Comité des Souscripteurs à la statue monumentale de Lord Byron a eu lieu le vendredi passé. Je leur ai lu Votre lettre, et ils m'ont chargé de Vous faire part de leurs sentimens très profonds de reconnaissance pour la sympathie généreuse et la rare libéralité, qui ont dicté Votre offre de nous donner la Statue et même d'y ajouter un basrelief, pour les mille

livres sterling, — somme, à la vérité, pas proportionnée au travail proposé.

Nous avons appris, avec un plaisir infini, Votre intention de Vous mettre au plus vite à un ouvrage digne, comme il sera, du plus grand poète et du premier sculpteur du siècle. Peut-être, Monsieur, quand Vous en aurez déterminé le modèle, Vous aurez la bonté, si cela n'est pas hors d'usage, de nous le communiquer, afin que nous puissions (démontrer) aux souscripteurs et au public, que nous avons fait notre devoir. La Statue sera placée ou dans l'Abbaye de Westminster, ou dans la grande Cathédrale de St. Paul, ou au Musée Britannique, ou à la Galerie Nationale.

Vous verrez parmi les membres du Comité les noms les plus distingués de l'Angleterre. Mr. Louis Chiaveri en a la liste. Comme amis de leur patrie, du poète et des arts, ils Vous seront à jamais redevables pour le noble dévouement avec lequel Vous avez bien voulu Vous prêter à leur digne projet.

Je ne sais pas s'il sera nécessaire de Vous avertir que le pied droit de Byron était un peu contrefait. Du reste ses proportions étaient belles et grandes, surtout la poitrine et les épaules, comme Vous aurez, sans doute, remarqué.

Son portrait, grâce à vos soins, est mieux connu, que tout autre au monde. J'en ai l'original de Votre main. Les Copistes y ont ajouté quelque chose, qui ne me plaît du tout. Je parle

de la chevelure trop haute et bouclée qui lui donne un air de petit-maitre et gête la simplicité de Votre busté. Pardonnez, je Vous prie, cette observation, et agrééz, Monsieur, l'assurance de la haute considération avec laquelle je me soussigne

Votre serviteur très humble

John C. Hobhouse.

Foruden de allerede nævnte Bestillinger og Arbejder i dette Aars første Maaneder have vi endnu at nævne et Par mindre Værker. Den polske Greve Arthur Potocki, som havde opholdt sig nogen Tid i Rom, tildeels for at paastynde Udførelsen af det tidligere Monument for Fyrst Vladimir Potocki, døde i Rom, og Thorvaldsen gjorde hans Buste.

Paa en Liste, Thorvaldsen selv har forfattet, findes ogsaa under dette Aar anført et Basrelief, som han kalder „Uomo con cavallo,” Manden med Hesten. Dette Basrelief synes at høre til den Klasse af smaa Compositioner, som han leilighedsviis foretog, for at kunne supplere Alexanderstoget med Til sætninger efter bestemt opgivne Udstræninger. Det er modeleret i samme Høide som det mindre Exemplar af Frisen og fremstiller en ung Mand, som fører en urolig Hest. De følgende Aar ville give os Anledning til at omtale flere, ligeledes til Frisen hørende, smaa Arbejder.

CXV.

Baronesse Caroline v. Humboldts Død. Haabets Statue paa hendes Grav. Maleren Wach skriver til Thorvaldsen. Skrivelse fra Baron Wilh. v. Humboldt. Haabets Statue gøres færdig og affendes. En Bestilling fra Architecten Chateaucuf i Hamborg. Thorvaldsen modelerer Basrel. Dødens Engel. Thomas Hope skriver til Thorvaldsen angaaende Modtagelsen af Jason.

1829.

Thorvaldsens aandrige Veninde, Fru Caroline v. Humboldt, var i Marts d. 21. afgaaet ved Døden i Berlin. Vor Kunstner havde endnu ikke faaet sin Giæld til denne tro Besytterinde indfriet, da dette sørgelige Budskab kom til de romerske Saloner og Studier. I Mangel af Haabets Statue fra Thorvaldsens Haand*) havde man i Berlin ladet Tieck udføre en Copi, som midlertidigt skulde smykke hendes Grav i Haven ved Tegel, og den 20de Mai var dette interimistiske Monument blevet afdækket.

Samme Dag skrev Historiemaleren, Wilh. Carl Wach, disse Linier til sin Ven Thorvaldsen:

*) cf. Thorvaldsen i Rem. I. p. 353.

„Sehr werthber, theurer Freund!

Heute d. 20sten Mai ist eine wohlgelungene Copie Ihrer Spes von Marmor in Tegel auf die schöne Grabsäule, welche zum Monumente der Fr. v. Humboldt gehört, aufgestellt worden. Schinkel, Rauch, Tieck, ich, Lengerich und die Familie waren dabey zugegen, und gern hätte ich Ihnen ein Stündchen unter uns gegönnt. Sie würden große Freude gehabt haben, die schöne Wirkung dieses herrlichen Werkes an Ort und Stelle zu sehen. Viel haben wir Ihrer gedacht. Herzliche Grüße von Humboldt und Rauch, Tieck und Schinkel. Grüßen Sie Casa Buti von mir auf das freundlichste, so wie Schadow und Familie.

Mit herzlichster alter Freundschaft und aufrichtiger Verehrung verbleibe ich von ganzem Herzen der Ihrige

W. Wach.“

Nogle Uger efter indløb et Brev fra v. Humboldt selv, hvori han anmodede Thorvaldsen om dog at giøre Statuen færdig og snarest muligt at affende den. Brevet, som er skrevet paa Italienski, lyder saaledes:

Caro Signore ed amico stimatissimo!

„Ella avrà sentito la dolorosa nuova della morte di mia povera moglie accaduta nel mese di Marzo passato. Sono sicuro, che avrà preso una parte viva e sincera in questa infelice perdita che ci ha riempito a me e i miei figlie del piu profondo dolore. Mia moglie ha desiderato di essere sepolita nel giardino di Tegel, e mi occupo in questo momento della fabbrica di un sepolcro degno di ricevere le di lei spoglie terrestre. Ho intenzione adoperare in questo fine anche la statua

della Speranza, ch'Ella, carissimo amico, ha promesso di fare per mia moglie, non sapendo dare al detto sepolcro un ornamento ò piu bello, ò piu caro alla defunta che questa Sua opera, la quale mia povera moglie non ha goduta di vedere nella sua vita.

Sento da piu persone che questa Statua e terminata ò che sta almeno per terminarsi, e mi rivolgo alla Sua amicizia per pregarla di voler consegnarla, quanto prima si potrà fare, al Signor Bunsen, che ho incaricato di mandarmela. Ho una gran mania di possederla e la mia ben premurosa preghiera è, ch'Ella abbia la bontà di far in modo che la statua possa essere (giunta) qui avanti l'inverno di questo anno, giacchè il sepolcro sarà terminato nel mese di Ottobre. Il Signor Bunsen avrà premura di regolare anche con Lei quanto rimane da pagare nella statua. Mia figlia Carolina m'incarica di rinovare la sua memoria presso di Lei e speriamo ambedue, che queste righe La incontreranno in ottima salute. La preghiamo ancora dei nostri complimenti alla Signora Buti e sue figliuole. Si conservi bene e mi creda sempre colla piu grande stima e la piu sincera e viva amicizia.

Suo ubbed^{mo} e devo^{ss}.
servitore ed amico

Humboldt."

Tegel, 11 Giugno, 1829.

Af den paafulgte Correspondance med Hr. v. Bunsen, angaaende Opsyldelsen af det i dette Brev yttrede Ønste, Statuens Udførelse og Affendelse, maa vi antage, at Thorvaldsen usfortøvet har lagt sidste Haand paa dette Arbejde, og at det med en beqvem Skibsleilighed er blevet affendt i dette Mars Juli eller August.

Foruden de tidligere nævnte, have vi endnu en ny Bestilling at omtale paa denne Tid, om hvilken vi dog ikke kunne sige, hvorvidt den er modtagen eller ikke. Den bør imidlertid ikke forbigaaes, da der er al Sandsynlighed for, at den idetmindste har givet Anledning til et nyt Arbejde.

I August 1829 indløb den fra Architecten Chateaneuf i Hamborg. Til en Familiebegravelse i Nærheden af denne Stad havde man overdraget den nævnte Architect, at lade udføre en Sarkophag af Granit, smykket med en billedlig Dekoration af Bronze. Denne Sarkophag skulde være indrettet saaledes, at den Afdødes Ligg kunde ind sættes deri, og Aabningen lukkes med en Bronzedør, hvortil man nu fra Thorvaldsens Haand onskede Modellen, et Basrelief, der fremstillede Englen ved Graven i en Størrelse af omtrent tre Pariser Fod i Firekant. Vi have ikke foresundet andet Spor af, at vor Kunstner er gaaet ind paa denne Bestilling, end at han netop et Par Maaneder derefter modelerede et Basrelief af den opgivne Størrelse, i hvilket han fremstillede Dødens Engel, som sidder, støttende sig til den omvendte Fakkell, med en Laurbærkrands i Haanden og en Valmuekrands om det sænkede Hoved, ligesom i Læ af sine halvt udslagne Vinger.

Om dette skønne Basrelief hed det, da det førstegang udførtes i Marmor, at det var bestemt til et Gravmæle over den nyligt i Dresden afdøde, danske Minister, Kammerherre Irgens-Berg; senere synes det at have faaet en anden Bestemmelse. Men muligt var det en Gientagelse, som valgtes til Fodstykket for Grev Vladimir Potocki's Statue, da dette Gravmæle reistes i Krakaus Domkirke.

Paa denne Tid indlob en Svarskrivelse fra Sir Thomas Hope, der nu havde modtaget sin Jason, paa det Brev fra Thorvaldsen, vi tidligere have meddeelt. Dette Brev lyder saaledes:

”Monsieur le Chevalier.

J'eus la vive satisfaction de recevoir dans le courant de l'hiver dernier ma statue de Jason, les bustes de quelques membres de ma famille et deux basreliefs, dont Vous avez bien voulu me faire présent. N'étant pas alors préparé à placer tout de suite le Jason comme il convenait à une statue de cette importance & que depuis longtems, je dois l'avouer, j'avais cessé d'attendre, je laissais tous les marbres en caisse, sans les découvrir, jusqu'à ce que je crus pouvoir le faire en sureté, en les plaçant convenablement. Ce n'est que depuis peu de jours que j'ai pu y (réussir) & que par conséquent j'ai tiré ma statue de la caisse. Je l'ai trouvé de la plus grande beauté et justifiant la haute attente, que je m'en suis fait & l'importance que j'ai si longtems sentie de la posséder avant ma mort. Elle est bien digne

de son auteur et de la réputation dont elle a depuis tant de tems joui en Europe. Le buste de mon fils aîné, qui fut pour moi une entière surprise et des plus agréables, me charme autant par le mérite de l'exécution que par sa ressemblance, et les basreliefs sont au-delà de tous les éloges que ma faible voix pourrait leur donner. Je les regarde comme un témoignage bien honorable pour moi de l'amitié du premier sculpteur de son tems et les accepte à ce titre avec toute la reconnaissance que je Vous en dois. Mais j'ai une dette à payer pour les bustes, & sans me permettre le moins du monde d'évaluer des ouvrages, pour moi du plus haut prix, je prie par celle-ci la Maison Torlonia de Vous payer la somme de deux cent livres Stirling pour mon compte, que je Vous prie de vouloir bien agréer pour les ouvrages.

J'ai l'honneur d'être avec les sentimens d'estime les plus distingués,

Monsieur le Chevalier,

Votre très reconnaissant & obligé serviteur

Thomas Hope."

Londres le 3 Août 1829.

CXVI.

Thorvaldsen og hans Biograph. Et Uddrag af et Brev fra Rom, angaaende Kunstnerens nærværende Forhold. Pavemonumentet er endnu ikke færdigt. En anonym Skrivelse i denne Anledning. Mere om det Leuchtenbergiske Monument. Skrivelser fra Hertuginde og fra v. Glenze. Monumentet færdigt og affendt. Uenigheden mellem Thorvaldsen og Tenerani bilagt for Domstolen.

1829.

Forfatteren af Thorvaldsens Biographi havde i Kiøbenhavn paa denne Tid saa nær tilendebragt den, at der nu kunde tænkes paa Udgivelsen af den første Deel. For at kunne støtte sig til en Autorisation fra Kunstnerens Side, var Manuscriptet sendt til Rom, hvor en Ven af Thorvaldsen og af Forfatteren havde overtaget at forelæse ham det, og derefter at meddele de Berigtigelser, som maatte findes fornødne; naar dette var skeet, vilde en Befræftelse fra Thorvaldsens Haand i et Par Linier være af ikke ringe Værd for Forfatteren. Men — vi anføre det som noget Characteristisk — herpaa vilde Thorvaldsen, der selv havde foranlediget Værket, ikke indlade sig. Som det vil sees, lod han sig det Skrevne forelæse, og gjorde ogsaa Rettelser og Bemærkninger, som hans Ven nøiagtigt førte i Pennen, men indlade sig videre paa denne Sag, vilde han ikke.

Der er saameget mere Grund til at omtale dette, da det Svar, Forf. modtog fra den fælles Ven, tillige kaster et Lys over de daværende Forhold, hvori vor Kunstner stod til sin Omverden i Rom. I Brevet af 16de Decbr. 1829, som fulgte med de omtalte Berigtigelser, hedder det, angaaende det yttrede Dnske:

„Meget smerter det Thorvaldsen, at fortrædelige Forhold og Omstændigheder negte ham, at bevise Dig en Velvillie, som Ingen kan finde mere simpelt og naturligt end han selv, den nemlig, at bevidne, at en Forfatter til hans Levnetsbeskrivelse har forelæst ham til Berigtigelse de historiske Data, der vedkomme hans Personlighed og hans Værker; men han kan paa den anden Side ikke i fierneste Maade have imod, at Du i Indledningen eller Fortalen anfører dette.“ — „Saavidt Mandens egne Ord!“ tilføies der, „og saa at sige nedskrevne efter hans Dictat. Lad mig nu med saa Ord give Dig Nøglen til, hvad der kunde forekomme Dig en Gaade.

Siden Canova's Død, da man i hele Suiten af italienske Bustefabrikanter ikke kunde finde en tilsvarende Modvægt for Thorvaldsens mere og mere tiltagende Anseelse, har Thorvaldsen, fra da af, mere end tilforn, maattet føle Vægten af sin egen Storhed og friste samme Skiebne som den, hvis Navn og Værker tilhøre Efterverdenen, nemlig, at et Modparti, (være det nu stort eller lidet) søger at forbitte ham Besiddelsen af de Palmer, hvilke de ikke kunne gjøre ham stridige, og staae rede til at nytte, eller rettere at misbruge, hver givne Leilighed til at underlægge hans Ord og Idrætter en forhadt Fortolkning, og jeg kan forstikke Dig, efter hvad jeg kender til Omstændighederne, at det ikke er en utidig Uengslighed, der tilskynder ham, at negte, hvad han saa uendelig gjerne vilde indrømme Dig.“

I det samme Brev hedder det fremdeles:

„— Eugens Monument skal opsættes paa en vis Dag i Februar næste Aar. Thorvaldsen har contractmæssigen Valget imellem at overvære Opsættelsen paa Stedet, eller at lide en Rabat i Hovedsummen af 8,000 fl. Han har valgt det første af Alternativerne og reiser først i næste Aar til München, og sikkert vil han ikke undlade paa Retouren, i Carrara at lægge sidste Haand paa Christus-Figuren og den knælende Døbe-Engel. — Men alt i denne Verden har sin Revers og sin Avers: Thorvaldsen forlader Rom, lad ogsaa være kun for en kort Tid, — for at overvære Ceremonierne til Vre for Eugens Minde, imedens Pavemonumentet henstaaer i hans Studio, næsten færdigt, — det er en Sandhed, — men Arbeidet sikkert ikke paaafyndet med en Interesse, som et Monument over den hellige Fader, og bestemt til Opsættelse i St. Peder, fra den Kunstners Side, der er hædret med dette Monuments Foretagende, berettiger Romerne til at antage. — Lad mig tilføie dette: Canova var Cammuccinis Landsmand, hans Troesforvandte og Kunstbroder, og dog skulde hans Kunstneranseelse ikke have sikket ham imod dennes Forfølgelser, naar ikke Gonsalvi havde vidst at vurdere hans Fortjenester. Canova døde, men Cammuccini blev derfor ikke den Første! Hvor naturligt altsaa, at Thorvaldsen blev Canova's Universal-Arving i Henseende til Cammuccinis Forfølgelser, der vare saameget mere farlige, da de ytrede sig under Venstabs og Fromheds Maste. Tenerani, denne Thorvaldsens præjudicerede Dnbling, har ikke undseet sig for, per tribunal at giøre Fordring paa lige Mestskab med Thorvaldsen, — som to Fabrikanter, der arbeide under fælles Firma. Saaledes staae Sagerne. — „Ogsaa Du, min Søn Brutus!“ — Du kan vel forestille Dig,

at Thorvaldsen lider under alt dette i Løndom — Laurbærfrandsen om sin Tinding, — men i Hjertet saamange Sorger!”

Som det af disse fortrolige Meddelelser fremgaaer, var Misstemningen mod Thorvaldsen for nærværende Tid især vakt ved Nygtet om hans forestaaende Reise til München, førend Pavemonumentet endnu var ganske færdigt og afleveret. Vi finde blandt hans Papirer en Øttring af denne Stemning i et anonymt Brev uden Datum, men upaatvivleligt oversendt ham paa denne Tid.

Denne Øpfordring, som gaaer ud paa, at han, som en Mand af Ære, har at holde sit Ord, og at hans Befiendtgjørelse i Rom's Dagblad, at Pavemonumentet vilde blive udstillet i Vaticanet næste April, ikke er efterlevet, lyder saaledes:

„Sig^{re} Cav^{re} celebratissimo.

Ogni Uomo onesto è in obbligo di mantenere le Parole e le Promesse, e molto piu Voi per il vostro rango ed onore.

Sono già decorsi molti mesi, che Voi Sig^{re} Cav^{re} faceste inserire nel Diario, che nel prossimo Aprile avereste esposto nel Vaticano il Deposito del Gran Pontefice Pio VII, defunto da sei anni, siete perciò pregato di non defraudare piu oltre il Publico Romano ed Estero, il quale sospira di vedere ed ammirare un nuovo Parto del Vostro Sommo Genio nell' Arte a vostra gloria e buona fede.

Li Romani, ed Esteri.”

Men, ligesom Thorvaldsen, have ogsaa vi nu først at vende os mod München, angaaende det Arbejde, Kunstneren havde fuldført for denne Stad.

Allerede i forrige Aar i Januar havde Hertuginde af Leuchtenberg mindet Thorvaldsen om, at Contractens Tid snart vilde være udløben, og til denne Paamindeelse havde hun skrevet, som følger:

„Monsieur le Chevalier Thorwaldsen! N'ayant point de Vos nouvelles depuis long-tems, et ne sachant pas où en est le monument de feu S. A. R. le Prince, mon époux, je me vois forcée de Vous rappeler, que le terme fixé par Votre Contrat du 8 Février 1825, pour son achèvement est près d'expirer. D'après les assurances que Vous m'avez données par Votre dernière lettre, j'ai lieu d'espérer que s'il n'est pas terminé à cette époque, il sera bien avancé. Tous les préparatifs pour le recevoir et le mettre en place, sont déjà faits ici, et il me tarde beaucoup de voir accompli le voeu que j'ai formé depuis quatre ans. Le Roi mon frère y porte aussi un intérêt très-vif et j'espère que Votre réponse nous donnera pleine satisfaction sur un objet qui nous tient si fort à coeur.

Recevez, Monsieur le Chevalier Thorwaldsen, l'assurance de toute ma considération.

Auguste Amélie."

München, le 14 Janvier 1828.

Hr. v. Klénze havde paa samme Tid stadigt confereret med vor Kunstner, angaaende den architectoniske Deel, og da Thorvaldsen havde yttret, at han sølte sig hindret i Udforelsen af Figurerne ved ikke tilstrækkeligt at vide, hvorledes de skulde opstilles, havde Architecten i Februar 1829 sendt ham en Tegning til Oplysning herom. Senere, i August, havde Thorvaldsen gjort Giengjæld og sendt v. Klénze Tegning af Figurerne, og at begge Kunstners Planer nu maa have harmoneret, fremgaaer af en Svarskrivelse af 28de August 1829, hvori han yttrede, at vor Kunstners Plan ganske stemmede med, hvad han havde tænkt sig.

Ikke destomindre synes dog Sidstnævnte nu, da Tiden stundede til, og denne Combination af saa langt adskilte Kræfter snart skulde iværksættes, at have næret nogen Frygt for vor Kunstners velbekjendte Egenraadighed, og da han stod som Mellemand, at Skylde for mulige Vilkaarligheder skulde falde paa ham. Han tilføiede derfor i sit sidstnævnte Brev, — som det synes i saadan Frygt, følgende:

„Sie wissen, daß die von mir angegebene Idee der Bedeutung und des ganzen Denkmals war und ist, daß sich der Held im Augenblicke den Gruft zu besteigen, der Zeichen seiner irdischen Größe entkleidet, — Krone, Schwert und Commandostab p. p. liegen schon zu seinen Füßen, — so eben nimmt er die Krone des Ruhmes von der Stirn, welche die Geschichte aufgreift. Daher waren die arnesi auch schon in der ersten von mir gezeichneten Skizze, ebenso sind sie in der Zeichnung der Figuren, welche Sie selbst mir von Ihren Modellen schickten, wie die hierbeiliegende Zeichnung beweist, also sollen Sie auch ebenso, wie Sie es angeordnet hatten, nicht mehr, nicht weniger und nicht anders in Marmor ausgeführt sein, worum ich Sie bitte. —“

Harde Thorvaldsen maatte i disse Biting (arnesi) giort en eller anden Forandring; saa var dette „nichts anders“ nu ikke til at forandre, en fait accompli, som Thorvaldsen ved saadan Leilighed pleiede at skyde sig ind under. Sagerne have allerede paa denne Tid været færdige og vel ogsaa indpakkede, idetmindste erfares det af v. Klenzes Brev af 22de Octbr. 1829, at de vare lykkeligt ankomne til München, og at Hertugindeu nu paastyndede Opstillingen efter den tidligere indsendte Skizze.

Monumentet var altsaa færdigt og fra Haanden, og den Uenighed, hvori Thorvaldsen for dette Monuments Skyld var geraadet med Tenerani, blev nu ogsaa paa denne Tid bilagt ved Rettens Mellemkomst. Under 31te October 1829 blev dette Forlig undertegnet, og samme Dag udbetalte Thorvaldsen Tenerani 4000 Scudi imod Sidstnævntes Erklæring, at alt Mellemværende dermed var afgjort.

Til de Uresbeviisninger, som bragtes vor Kunstner i 1829, have vi her endnu at tilføie, at han under 25de Marts var udnævnt til Uresmedlem af Nürnberg's Kunstforening, under 6te Mai til Honorary Member of the National Academy of design at New-York, og under 22de Decbr. til Accademico onorario corrispondente dell' Accademia de' Filergiti in Forli.

CXVII.

Thorvaldsen afreiser. Vacca's Monument i Pisa afdækkes. Ankomst til München. Modtagelse. Bestilling paa Monumentet for Churfyrst Maximilian. Forhandling desangaaende med Hr. v. Glenze. Contracten afluttes.

1830.

Ved Begyndelsen af 1830 stod Eugens Monument opstillet i St. Michaels Hofkirke i München. Dets Skionhed synes at have forsonet de Nærmestvedkommende, der dog vel neppe fandt deres Ideer aldeles udtalte. Hertugininden havde seet det med Tilfredshed og befalet, at en lithograferet Afbildning strax skulde foranstaltes, som et Mindeblad, der kunde omdeles til den kongelige Familie. Man ventede nu kun paa den til Festen berammede Dag og paa Thorvaldsen, uden hvem den endelige Sammenstilling ikke kunde betragtes som fuldført; Monumentet tilbækkedes altsaa indtil hans Ankomst.

For vor Kunstner var det vistnok, efter hvad foran er meddeelt, en betænkelig Sag, netop paa denne Tid at forlade Rom, hvor Pavemonumentets forestaaende Opstilling ogsaa gjorde Fordring paa hans Tilstedeværelse. Men, han skulde dog engang til München, hvor man saalænge havde

ønsket at see ham, og hvor der for ham var saameget at see, ikke at tale om, at han heller neppe havde Lust til at lade sig 8,000 Gylden (?) afforte i Betalingen for det Leuchtenbergste Monument.

I Januar Maaned skulde det altsaa stee. I Selskab med den preussiske Minister ved det Neapolitanske Hof, Grev v. Bofs forlod han Rom den 22de og ankom fire Dage efter til Florents, hvor han udhvilede nogle Dage imellem de florentiske Benner. En Udflugt til Pisa, som han havde givet Haab om, kunde ikke finde Sted, da han ikke vilde forlade sit Reiseselskab; Carrara vilde han ogsaa først besøge paa Tilbagereisen, og samme Dag, da Bacca's Monument i Campo santo afdækkedes og den fraværende Kunstner prisjedes med Sonnetter i et poetisk Akademi i Pisa, ankom Thorvaldsen til München, den 14de Februar 1830.

Strax efter Ankomsten begav han sig til Slottet, for at hilse paa Kong Ludwig, men Hs. Majestæt havde i flere Dage været syg og sengeliggende. Ikke bestomindre førte man Kunstneren ind i Sovegemakket, og da Kongen saae Thorvaldsen, udbød han: Drømmer jeg, eller er jeg vaagen? Thorvaldsen i München!

Uagtet Kongens Tilstand var i Bedring, maatte han dog endnu ikke paa denne Glædesdag forlade sit Leie; men Thorvaldsen blev alligevel tilsagt til Taffelet samme Dag, og det var Dronningen, som udbragte hans Velkomst i Bayern, en Hilsen hvilken Kongen dog ikke derfor opgav, selv at udbringe, da han, et Par Dage efter, kunde være tilstede:

Vi finde strax i de første Dage under dette Ophold i München Spor af, at Kong Ludwig havde tænkt paa at

betegne denne for ham saa glædelige Begivenhed med en betydelig Bestilling. Vi skyde derfor her de mange Festligheder og Dittringer af Enthousiasme, hvormed dette Besøg hilsedes, tilside, for først at omtale denne nye Bestilling, der, efter Thorvaldsens Dittringer, var ham det hæderligste Udtryk af hans Velkomst.

Allerede fire Dage efter Ankomsten vare Forhandlingerne om en Churfyrste Maximilian den Førstes Heststatue til Wittelsbacherpladsen i fuld Gang. Kongen havde selv foreslaaet Thorvaldsen at overtage Modellen til dette colossale Monument og havde ønsket, igiennem Hr. v. Klenze som Mellemhandler, at modtage hans Betingelser. I disse Forhandlinger havde vor Kunstner yttret sig tilbøielig til at modtage Bestillingen, men at den Sum, han derfor begierede, synes at være funden for hoi, fremgaaer af et Brev, som v. Klenze, efter en saadan Underhandling, tilskrev ham den 18de Februar:

„Ich habe Ihnen, werthester Freund, zum Gutenmorgen eine Nachricht mitzutheilen, welche mir so schmerzlich ist, als sie Ihnen vielleicht unangenehm seyn wird.

Sie wissen, daß alles Große, was Se. Majestät, unser trefflicher König, in der Kunst schon gethan hat und noch thun wird, (nächst den) geistigen Triebfedern, auf der größten Sparsamkeit und Ordnung beruht, und daß sich Derjelbe auch das Liebste zu versagen weiß, wenn es gegen wohlüberlegte Berechnung der Kräfte und Mittel geht.

Eine schmerzliche Folge dieses Geistes berechnender Ordnung habe ich vor mir. Se. Majestät, welchem ich gestern Ihre Forderung für das Model der Reiterstatue

Marimilians und der Nebenwerke des ihm bestimmten Denkmals vorlegte, hat den Preis von 12,000 Scudi, wenn auch nicht theuer, doch über den disponiblen Kräften gefunden, und statt Ihnen diese schöne Bestellung sogleich zusagen zu können, wie es der Fall gewesen wäre, wenn der disponible Fond von 9,000 Scudi dafür hingereicht hätte, muß ich leider alles, was wir darüber sprachen und verhandelten, als nicht geschehen erklären, und kann, statt schneller Erfüllung unserer Wünsche mich zu erfreuen, nur noch einer schwachen Hoffnung für die fernere Zukunft, Raum geben.

Um 10 Uhr komme ich um Sie zu den verabredeten Besuchen abzuholen

Mit der Versicherung unbegrenzter Hochachtung,

Ihr Freund und Diener

L. v. Klenze,"

München den 18 Febr. 1830.

Sagen syntes altsaa — eller skulde synes — hermed tilende. Men ihvormeget man endog har troet, ved forskiellige Leiligheder at have kunnet opdage, at vor store Kunstner var, — for engang at sige det reent ud — gierrig, saa viste han dog her, som ved mange andre Leiligheder baade tidligere og senere, at naar det kun kom an paa et Afslag, foretrak han Leiligheden til at fuldføre et Værk for den Pengefordeel, det kunde bringe ham.

Da han altsaa erfarede, at man havde beregnet Udgiften til 9,000 Scudi, gif han strax ind paa Forslaget, og inden saa Dages Forløb var Alt i Orden. Under 27de Februar forelagde v. Klenze efterstaaende Contract, som under 2den Marts approberedes af Kongen:

Contract über die Fertigung eines Gypsmodells für den Erzguß eines Monuments zum Andenken

Maximilian I., Churfürsten von Bayern

abgeschlossen auf Befehl, und unter Vorbehalt der allerhöchsten Genehmigung Sr. Majestät des Königs **Ludwig I.** von Bayern, zwischen dem Königl. dänischen Etatsrath **Albert von Thorwaldsen**, und dem Königl. Bayrischen Geheimen Oberbaurath **L. v. Klenze**.

„Da Se. Majestät der König von Bayern sich entschlossen haben, dem Andenken Ihres erlauchten Vorfahren, Maximilian I., ein würdiges Denkmal zu errichten, und hiezu die Mitte des Wittelsbacher Platzes in München und eine kolossale auf päplichem architektonischen Piedestale erhobene Reiterstatue, im Kostüme der Zeit, bestimmt und festgesetzt haben, so wird die Modellirung dieser Reiterstatue, so wie der Reliefs und anderer plastischen Arbeiten, welche vielleicht am Piedestale angebracht werden mögten, dem obenbenannten Ritter von Thorwaldsen, unter folgenden Bedingungen übergeben:

1. Der Entwurf des ganzen Denkmals soll von Herr von Thorwaldsen geliefert, aber das Piedestale so wie der Erzguß aller Bildwerke in München, auf Kosten Se. Majestät des Königs ausgeführt werden.
2. Die Größe des Denkmals wird in der Art festgesetzt, daß die Statue des Reiters selbst, aufrechtstehend, zehn Pariser Fuß, und das Pferd in verhältnißmäßiger Größe ausgeführt werde.
3. Das Kostüme ist: mit bloßem Haupte und soviel, als es die Plastik zuläßt, der Zeit, welcher der Chur-

fürst angehörte, angemessen. Stellung und Bewegung werden ganz dem Bildhauer überlassen.

4. Die Bedeutung der Reliefs welche am Piedestale anzubringen sind, soll nur mit Genehmigung Sr. Majestät des Königs festgesetzt werden.
5. Die Modelle in Gyps sollen vollkommen vollendet und in wahrer Größe auf die Gefahr des Bildhauers nach München geliefert werden, und zwar bis zum 1sten December des Jahres 1832. Sollten im Transporte solche Beschädigungen geschehen, daß ein oder das andere Modell unbrauchbar dadurch würde, so ist Herr von Thorwaldsen verbunden, ein neues Modell statt des verdorbenen zu senden, ohne dafür auf besondere Vergütung Anspruch zu machen.
6. Unter Voraussetzung dieser Bedingungen, wird als Zahlung für diese ganze Arbeit die Summe von neun tausend, schreibe 9,000 Scudi romani, in Rom, und zwar in folgenden Raten zahlbar, festgesetzt. Die erste Rate von 3,000 Scudi am 1sten December 1831, nachdem in Rom das Gypsmodell des Pferdes in wahrer Größe vollendet ist; die zweite Rate von 3,000 Scudi am 1sten October 1832, wenn ebendasselbst, und auf dieselbe Art, der Reiter seine Vollendung erhalten hat; und die dritte Rate von 3,000 Scudi am 1sten December 1832, wenn sowohl diese beiden, als die Modelle der anzubringenden Reliefs, wohlbehalten und unverfehrt in München angekommen und abgeliefert worden sind.
7. Im Falle der Unterbrechung dieser Arbeit durch den Todesfall eines der contrahirenden Theile, soll obige Ratenaustheilung als Norm für die Regulirung der zu leistenden Zahlungen dienen.

8. Da nun beide Theile mit den Artikeln des obigen Contractes übereinstimmen, so ward er von Ihnen doppelt unterschrieben, um der Allerhöchsten Ratification vorgelegt zu werden.

München den 27 Febr. 1830.

L. v. Klenze.

Genehmigt.

München d. 2 März 1830.

Ludwig."

CXVIII.

Festligheder i München i Anledning af Thorvaldsens Nærværelse. Afdækningen af det Leuchtenbergiske Monument. Afreise til Rom.

1830.

Allerede faa Dage efter Ankomsten til München, — det var den 19de Februar, — var en Fest beredt i en stor Sal i den saakaldte „Paradiesgarten.“ Endeel Kunstnere havde dekoreret dette Locale med et pragtfuldt Loftmaleri, paa hvilket Thorvaldsens store Navn hævede sig paa hvid Grund, omgivet af fire Malerier, hvortil Cornelius havde udkastet Tegningerne. De fremstillede Venus Anadyomene, Pygmalion, Prometheus og Minerva's Fødsel, omgivne af Arabesker og Guirlander. Under Kuppelen, hvori disse Malerier vare anbragte, hævede sig fra Salens Midte en fiorten Fod høi Candelaber, som bar en mægtig stor Skaal, hvorfra en Mængde skjulte Lamper udsendte det klareste Lys. Nærmest omkring denne Candelaber var Sangerchoret opstillet, og i en videre Kreds de dækkede Borde, som vinkede til muntert Lag.

Ved Thorvaldsens Ankomst blev han modtagen af Forsamlingens Deputerede, og i tætsluttede Rækker førtes

han ind i Salen, hvor Sengen hilsede ham og sluttede med Jubel under en svingrende Fandfare.

Imellem Cornelius og Seniorens, Professor Eberhard, indtog Thorvaldsen Højsædet. Da Alle havde taget Plads, reiste han sig, for at udbringe en Skaal for Hans Majestæt, Kongen af Bayern. Denne Opfordring besvarede med en Strophe af Folkesangen: „Heil unserm König! Heil!“ med Harpeaccompaniment af en tilstedeværende Virtuos, Knott.

Derefter reiste Cornelius sig med disse Ord:

„Schiller sagt:

„Es soll der Künstler mit dem König geh'n,
Denn beide stehen auf der Menschheit Höh'n!“

darum zunächst unserm Künstlerfürsten und König, Thorvaldsen!“

Efter denne Festens Indledning og under de derpaa følgende Skaaler udbredte Begejstringen sine Vinger og hævdede den glade Forsamling til de svimlende Høider, hvorfra Jordelivets Smaating vise sig som en Taage.

Af Indbydelserne fra disse Dage sees det, at Familienlivet ogsaa strax bragte ham dets Hylдинг, og at han, for nogenlunde at tilfredsstille, oftere maatte dele sine Aftener saa godt han kunde.

Af disse mange private Fester udhæve vi den, som Universitetets Rector, Hofraad Thiersch, beredede ham Aftenen den 27de Februar i en Kreds af Münchens første Kunstnere og Universitetets Professorer. Thiersch havde til denne Fest dekoreret sit Bibliothek med Afstøbninger over Antiken og derimellem stillet Thorvaldsens Buste, rigt

befrandset af Laurbær og blomstrende Acazier. Under Maaltidet fremsagde den lærde og smagfulde Kiender af Oldtidens Kunst følgende to Sonnetter til Thorvaldsens Vre

I.

Wohl sprach der ernsterhabne Geist der Alten
In stiller Klarheit aus Metall und Stein,
Doch drang das Wort nicht in die Herzen ein,
Und unbegriffen ragten die Gestalten.

Da schwang der deutsche Genius aus den kalten
Nordlanden sich in ihren Zauberhain,
Berührte sie und ließ den schönen Reihn
Der Gulbinnen hellenisch sich entfalten.

Die Wolke hob vor dem entflorten Blicke
Der Jünger sich empor auf seinen Ruf
Und gab das Licht der neuen Kunst zurücke.

Doch hatt' er nur im Worte sich enthüllet,
Noch war des Schicksals Ordnung nicht erfüllet,
Er fehlte noch, der gleich den Alten schuf.

II.

Da öffnet sich der heil'ge Norden wieder,
Hochdonnernd auf Islandes Wolkenthron
Entfandte Thor aus seinem Wald den Sohn
Des Hekla Flamm' ihm strömend durch die Glieder.

Ukräftig zog er nach Hesperien nieder,
Rang um der größten Meister Siegerlohn,
Bis Trug und Wahn der Asterkunst entflo'h'n
Auf eitler Mattheit täuschendem Gefieder.

Sey uns gegrüßt! Du hast den Hort gefunden,
Der seit Apollodor verborgen lag
Und die Natur dem Alterthum verbunden.

Den Winkelmann durch Dämmerlicht gewahret,
 Du hast im Werk ihn glänzend offenbaret,
 Der reinen Plastik ärtherhellen Tag.

Da han saaledes i nogle Uger, i Selskabslivet og ved Hoffet havde nydt al mulig Velvillie og Udmærkelse, beredes ham en større Fest af Stadens høieste Embedsmænd i Forening med Medlemmerne af Videnskabernes og Kunsternes Akademier, nemlig et Maaltid, som den 4de Marts skulde finde Sted i Odeons store Sal.

Under dette Festmaaltid ombragtes til samtlige Tilstedeværende en Indbydelse fra Kongen til, samme Aften, at blive vaane en anden Fest, som Hans Majestæt vilde lade give Thorvaldsen i Glyptotheket.

Bed Selskabets Ankomst der, var denne Pragtbygning's Façade rigt belyst af en tredobbelt Række Beegsaker, og inde i Hallerne vare Cornelius's Frescobilleder og de antike Statuer belyste af skjulte Lamper. Medens Selskabet her tabte sig i Beskuelsen, tonede fra „Romersalen“ en Sang til vor Kunstners Ære, digtet af Statsministeren Edw. v. Schenk og udført af de skønneste Mandstømmer.

Nu kom, et Par Dage efter, den ottende Marts; men Ingen uden Thorvaldsen selv vidste, at denne Dag var ham en aarlig Festsdag, og han yttrede naturligtvis Intet herom, da han vel vidste, hvad Følgen heraf vilde have været, og af Fester havde han allerede haft nok. Om Middagen havde han været Dronningens Giest, og endeel af Aftenen tilbragte han i Sangforeningen: „Liederfranz,“ hvor han morede sig fortræffeligt. Men da han skulde ud paa Natten forlod dette Selskab, ledsagedes han af Greve Carl

von Seinsheim, og i sin Glæde over at have tilbragt den 8de Marts saa fornøieligt, lod han et Ord falde, hvoraf hans Ledfager sluttede, at der maatte være noget Særegent for vor Kunstner ved den afvigte Dag. Thorvaldsen, som nu troede, at han ganske trygt kunde røbe sin Hemmelighed, fortalte da, at denne Dag sædvanligt blev høitideligholdt i Rom som hans Fødselsdag, fordi han den 8 Marts førstegang havde seet Lyset der. Ved at erfare dette, vilde Grev v. Seinsheim først endelig have ham tilbage til Selskabet, for at tomme et Bæger til Gære for denne Dag, men Thorvaldsen vilde ikke; han undskyldte sig med, at det alt var saa silde ud paa Natten, bød sin Ledfager et venligt Godnat og gik op i sine Værelser. Men Greven vendte tilbage til „Liederkrantz,“ fortalte de endnu Tilstedeværende, hvorledes man var gaaet Glip af Thorvaldsens romerske Fødselsdag, og Følgen kan man vel slutte sig til. Vor Kunstner var neppe kommen til Ro, da han vækkes af Selskabet, som under hans Vinduer bragte ham en Sang og et „Lebehoch!“

Den høitidelige Afsløining af Monumentet for Hertugen af Leuchtenberg i St. Michaels Kirken havde tidligere været berammet til den 20de Februar, Dagen for Hertugens Dødsdag. Men ved sin Ankomst til München havde Thorvaldsen vel fundet den arkitektoniske Deel af Monumentet fuldført og Statuerne opstillede, men ikke været tilfreds med Virkningen, da han saae sit Arbejde i Forbindelse med Omgivelsen. Han havde derfor yttret det Ønske, endnu at maatte foretage nogle Forandringer, og

som en Følge deraf, var saavel Monumentets Afdekning som hans Afreise bleven udsat i nogle Uger.

Den 12te Marts fandt omsider denne Høitidelighed Sted. Monumentet stod nu der afløret, en Gienstand for Beundring i det Enkelte, men ogsaa for en skarp Kritik i dets Heelhed. Sammenholdt man Bærket, Billedhuggeren her havde leveret, med den Tanke, man saa gientagende havde forlangt udtalt, saa viste det sig unægteligt, at Thorvaldsen kun havde rettet sig saavidt efter Fordringerne, som han selv fandt det passende med den Kunst, hvori han var Mesteren; og paa den anden Side sporedes ikke bestomindre, at han ikke havde arbeidet med den fulde Frihed. Man fandt det saaledes ikke tydeligt udtalt i Heltens Bevægelse, at han er i Begreb med at vende sig, for at træde ind i sin Grav, og Krandsen, som han skulde overgive Historiens Muse, holdt han endnu i Haanden, uden at det føles, at han vil nedlægge dette Tegn paa sin jordiske Hæder. Kom Fortrydeligheden herover end ikke lydeligt til Orde fra deres Side, hvem disse Vilkaarligheder stærkest berørte, saa sporedes der dog nogen Misfornøielse. Men den blev snart overvundet af disse Statuers eiendommelige Skønhed. Imod de Uttringer af hin Utilfredshed, forsaavidt de kom til Orde, har Dr. Schorn paa en værdig Maade taget til Gienmæle.*) Efter tidligere at have meddeelt Opgaven, have vi her kun at holde os til det Bærk, som nu var fremstaaet fra vor Kunstners Haand, saaledes som det bragtes i Forbindelse med Architektens Kunst.

Hovedfiguren, Eugen, staaer foran sin nedlagte Hielm

*) Tüb. Kunstblatt, 1830, Nr. 30.

og sit Pandsker med Krandsen i den venstre Haand, endnn med Sværdet ved sin Side; den høire Haand hviler paa Bryttet i Udtrykket af ydmyg Resignation, et Udtryk, som er forstærket ved det lidt til Siden bøiede Hoved. Han vender sig næsten umærkeligt tilhøire mod Historiens Musa, som med sit rolige Blik paa ham, optegner paa sin Tavle, der hviler paa Knæet, de Bedrifter, ved hvilke den Krands er vunden, som Helten holder i sin Haand. Til Venstre, hvor man oprindeligt vilde have en Trophæ af Baaben, som Pendant til Elio, har Thorvaldsen i den skønneste Gruppe fremstillet Livets og Dødens Genier; Dødens Genius er her den stærkere, og til denne støtter Livet sig: en Sammenstilling af saa dyb en Tanke og Følelse, at man vistnok med Rette henregner denne Gruppe til det Allerskønneste, der er udgaaet fra Thorvaldsens Haand.

Den arkitektoniske Omgivelse bestaaer i en, omtrent 6 Fod høi, 15 Fod bred og 6 Fod fremspringende, Soffel, der udgjør Monumentets Basis. Fra denne er bagved, op til Muren, reist et Portal af to korinthiske Pilastre med en, foroven smallere, luffet Dør, der tænkes at fore ind til Dødens Boliger. Over denne Dør er anbragt Hertugens Valsprog: „Honneur et fidélité.” Portalets Krandsgestims er smykket med Palmetter og Ranker, i hvis Midte Korset hæver sig ud af det sammenslyngede I. H. S. V. Foran Døren er Basis forhøiet med en Blinthe, hvorpaa Hertugens Statue er stillet, formodentlig en Forandring, som blev foretaget efter Thorvaldsens Ankomst. Lavere paa begge Sider, Historiens Musa og Geniernes Gruppe. Paa Monumentets Fodstykke er anbragt en Tavle, som bæres af to Engle. Paa Tavlen følgende Indskrift:

Heic placide ossa cubant
 Eugenii Napoleonis
 Regis Italiae vices quondam gerentis
 Nat. Lutet. Parisior. D. III. Sept. MDCCLXXXI.
 Def. Monachii D. XXI. Febr. MDCCCXXIV.
 Monumentum posuit vidua moerens
 Amalia Augusta
 Maximil. Jos. Bav. Regis filia.

Nu forestod Afreisen fra München, som var bleven ud-
 sat paa Grund af disse Forretninger, men endnu nød Thor-
 valdsen den Gæ, paa en af de sidste Dage i sin Bolig
 at modtage Byens Magistrat en galla, som overrakte ham
 et Exemplar af et Bærf over Kunstfrembringelserne til Høi-
 tideligheden ved den sidstafdøde Konges Jubelregimente, paa
 hvilken Bogs første Side den nævnte Autoritet bevidner
 Thorvaldsen Borgersamfundets Erkiendtlighed og Høi-
 agtelse i de mest smigrende Udtryk.

Den 14de Marts tiltraadte han Tilbagereisen i Selstab
 med Baron v. Eichthal og Maleren Hejs, og allerede
 den 25de s. M. var han atter i Rom.

CXIX.

Forhandlinger angaaende et Monument for Schiller. Det Bethmannske Gravmonument, fuldført og affendt. Ankomst til Rom. Et Brev fra Prinds Christian Frederik. Adonis foretaget. Forberedelser til Opstillingen af Pavemonumentet. Napoleons Buste. Tre Basrelieffer med Victoria. Potoki's Monument.

1830.

Under sit Ophold i München havde Thorvaldsen modtaget en Skrivelse af 30 Januar 1830 fra en Forening i Stuttgart, som vilde rejse Schiller et Monument. En i forrige Aar affholdt Fest paa den store Digters Dødsdag havde indbragt en Sum, for hvilken man var i Begreb med at kiøbe en passende Plads til et saadant Monument; det Dvrigte ventedes at ville indkomme ved Sammenstud fra hele Tydskland. Fra Dannekers Haand havde man allerede den bekiendte colossale Buste, som her skulde benyttes, og med Hensyn til Compositionen haabede man paa Thorvaldsens Bistand.

Denne Skrivelse meddele vi:

„Hochwohlgeborner

Hochgeehrter Herr Etatsrath und Ritter!

Der gerechte Wunsch, unserm großen vaterländischen Dichter Schiller, der Deutschland vor allen Nationen

verherrlicht, in seinem Vaterlande, und zwar an dem Orte seiner Bildung, in Stuttgart, ein seiner würdiges Denkmal zu errichten, hat einem Verein seine Entstehung gegeben, der die Pflicht übernommen hat, für die Herbeischaffung der Mittel zur Ausführung eines so großen Zweckes thätig zu sein, und für die würdige Anwendung derselben Sorge zu tragen.

Die jährliche Einnahme einer von dem hiesigen Niederfranze für immer bestimmten öffentlichen Feier am Todestage des Dichters und die Beiträge von den Fürsten, Bühnen und Privaten, welche dem Verein nach einer von ihm ergangenen öffentlichen Aufforderung zugeslossen sind, haben ihn in den Stand gesetzt, ein zur Aufstellung des Denkmals passendes Grundstück anzukaufen und dazu einzurichten zu lassen. Das Grundstück ist ein 5 Morgen großer Platz vor dem Hauptthore Stuttgarts, welcher regelmäßig abgetheilt, mit Gras angesäet und mit Linden besetzt ist, und in dessen Mitte sich eine Erhöhung zur Aufnahme des Denkmals befindet. In Rücksicht dessen, was von den Beiträgen Deutschlands zu diesem Zweck etwa zu erwarten seyn möchte, hat der Verein beschlossen, daß der sprechend ähnliche kolossale Kopf des Unsterblichen von der Büste unsers Hofraths von Dannecker dazu genommen und eine sitzende kolossale Statue in Bronze oder aus Eisen, und im letzteren Falle bronzirt, nach diesem Maasstabe gegossen werden soll.

Dem Verein muß alles daran liegen, wenn er seinen Zweck erreichen will, daß im größeren deutschen Publicum die Ueberzeugung feststehe, dieß Denkmal werde seines Gegenstandes nicht unwürdig seyn und so auch Deutschland ehren, und diese Ueberzeugung würde unerschütterlich wurzeln, wenn — ein Thorwaldsen, der Phidias unserer Zeit, Deutschland die Ehre erwiese, die Leitung der Anfertigung des Denkmals seines gefeierten Dichters zu übernehmen. Des Dichters Landsleute, Hr. Geheime-

Legationsrath von Kölle und Hr. Weitbrecht werden Euer Hochwohlgeborn diese ergebene Zeilen zu überreichen die Ehre haben. Der letztere ist vom Verein zur Anfertigung der Statue bestimmt und ersucht worden, wenn Euer Hochwohlgeborn unseren deutschen Dichter und Deutschland so hoch würdigen wollten, nach Ihrer Idee und Anleitung ein Model dazu anfertigen.

Der Verein wagt es bei Euer Hochwohlgeborn eine solche Theilnahme an dem großen Dichter, der nicht Deutschland allein, der Europa, ja der ganzen kultivirten Welt angehört, vorauszusetzen und so Entschuldigung für seine zutrauensvolle Aufforderung bei Ihnen zu finden, und wagt nur noch die kühne Bitte hinzuzufügen, daß es ihm erlaubt seyn möchte, dem gesammten Deutschlande die frohe Kunde von Ihrer hochherzigen Bereitwilligkeit mitzutheilen. Wahre eigene Größe trägt zum Triumph fremder Größe willig bei, weil sie darin ihren eigenen Triumph feiert.

Einer baldigen geneigten Antwort gewärtig, verharren wir mit ehrfurchtvoller Bewunderung

Euer Hochwohlgeborn
ergebenste

Hofrath, Professor Dr. **Reinbeck.** Dr. **Schott.**
Prof. **G. Schwab.** **W. Ritter.** Stadelbauer.
Berge. Dr. **Menzel.** **Mohl.** **Rapp.**
Mäntler. **Seeger.** Maler **Dieterich.** Bau-
meister **Thouret.** Prof. **Höchstetter.** Hof-
caplan **Grüneisen.**

Stuttgart 30 Januar 1830.

Da Thorvaldsen under Adspredelsekne i München havde modtaget denne smigrende Skrivelse, i hvilken man udbad sig hans „Idee,“ eller Udkaft til et Monument, som

man allerede havde overdraget Billedhuggeren Weitbrecht at udføre i Model, gav han giennem Geheime-Legationsraad v. Külle Commissionen Tilsagn om, at ville komme den imøde med sin sædvanlige Beredvillighed. Commissionen bevidnede ham derfor sin Taksigelse i en Skrivelse af 13de Mai, der i det Væsentlige kun er en Gientagelse af det tidligere Meddeelte. Resultatet var, at der skulde reises Schiller en colossal, siddende Bronzestatue, og at Dannekers Buste efter den afdøde store Digter skulde forsaavidt tiene til Forbillede. Det Dvrige skulde nærmere aftales med Hr. v. Külle. Da Thorvaldsen derefter i Juni havde gientaget sit Løfte, aabnedes Subscriptionen, og vi skulle senere faae Anledning til videre at følge dette Monuments Historie.

Under Fraværelsen var omsider Graymonumentet over Philip Bethmann Hollweg, som i saa lang en Række af Aar var blevet ønsket og efterspurgt, endelig fuldført, og var, saavidt vi kunne spore, afleveret af Bienaimé, ifølge Ordre fra Thorvaldsen.

Under de første glade Velkomsthilsener i Kredsen af de romerste Benner, blev der overrakt Thorvaldsen et Brev fra Danmark, som havde forseilet ham i München og nu var blevet sendt efter. Det var fra Prinds Christian Frederik, og dets Indhold vilde, — efter hvad Thorvaldsen nu yttrede, — rimeligviis have haft tilfølge, dersom han havde modtaget det i München, at han ikke var vendt tilbage til Rom, uden først at have gientaget sit Besøg i Fædrelandet.

Dette Brev meddele vi altsaa:

Kiøbenhavn d. 6 Marts 1830.

„*Fr. Statsraad Thorvaldsen!* Ikke kan jeg vide Dem i München, — saameget nærmere Fædrelandet, — uden at ønske, at det maatte være Dem muligt, endnu at fortsætte Reisen, for paa nye at glæde Deres Venner og Beundrere i Danmark med Deres Nærværelse. Den halve Vei er tilbagelagt, og i en god Nærstid reises let; hvor gierne overlader jeg mig ikke derfor til Tanken, at det maatte være Dem muligt at komme hid; for Vaaning og Atelier skulde jeg isaafald, sørge; en dobbelt hiertelig Modtagelse kan De vente blandt Landsmænd, og alle, fra Kongen til den jevneste Borger, vil glæde sig, ved at giensee vor saa kiære Landsmand, Aarhundredets største Kunstner.

Er det Dem muligt, saa und os denne store Glæde og underret mig, som snarest, om hvad De har besluttet. — Min Gemalinde hilser Dem forbindligst, og hun forbindes sine Bønner med mine, for at bevæge Dem til at vende Deres Vandringsstav mod Norden, hvor man, Gud være lovet, lever fredeligen og godt.

Finder De Leilighed dertil, da gienkald mig, om jeg maa bede, i Kongen af Bayerns Grindring. Han vil ret have glædet sig til at see Dem i München.

Jeg henlever med udmærket Hoiagtelse, *Fr. Statsraad Thorvaldsen*

Deres
forbundne og velvilligste
Christian Frederik.”

— Min Søn lader Dem meget hilse, og beder at komme at besøge ham.”

Thorvaldsen havde under sit Besøg hos Kong Ludwig af Bayern ikke kunnet undgaa gientagne Vaamindelser,

om dog engang at gjøre Alvor af at sende sin *Adonis* til München, efterat den havde henstaaet i det romerske Studio i omtrent tyve Aar, tilhyneladende fuldendt i Marmor. Men al den Beundring uagtet, som dette Mesterværk havde været Gienstand for, var Kunstneren selv saa lidt tilfreds dermed, at han ikke kunde ansee denne Statue som færdig til at affendes, og under det stadige Forsæt, engang ret at tage den for, vare Aarene, rige paa nye Frembringelser, umærkeligt gledne hen. Men udentviøl har han fra München bragt den faste Beslutning tilbage, nu, da *Jason* endeligen var fra Haanden, ogsaa at blive færdig med *Adonis*.

Vel syntes Pavemonumentet nu at have maattet gjøre Fordring paa al hans Tid, men ikke destomindre — hedder det — lod han den henstillede *Adonis* flytte frem paa et bequent Sted i Studiet og gav sig med en ualmindeelig Anstrængelse ifærd med den.

Denne indgribende *Retouche*, som skal have forbausset Enhver, der saae ham, driftig og uden Skaansel, at angribe sit, allerede i saa mange Aar beundrede, Værk, var nu i længere Tid hans stadige Arbeide, og sikkert var det hans Hensigt, ikke at forlade det, førend det var fuldendt til at affendes. Endnu i September d. A. arbeidede han derpaa, men, om han følte sig trættet ved denne Anstrængelse, eller om andre Tanker loffede ham fra det eensformige Arbeide i Marmor, — *Adonis* blev endnu denne gang ikke færdig.

Imidlertid havde den romerske Civilingenieur, Cav. *Paladier* d. 6te Mai 1830 begyndt Arbeidet i *Peterskirkens* venstre Tverfrib, hvor Monumentet over *Pius* den Syvende skulde opstilles, ligeoverfor *Raphael's*

Transfiguration paa den hellige Leo's Alter. Men Thorvaldsens Arbejder til dette Monument stode paa denne Tid færdige, saa at han, da han havde retoucheret sig træet paa Adonis, nu kunde hvile sig ved et mindre betydeligt Arbejde. I Foraaret 1829 var hos ham af en Skotlænder, Mr. Alexander Murray, bestilt en Napoleons-Buste, fremstillet paa den, ved de romerske Keiserbuster hyppigt forekommende, Maade, som en Apotheose, idet den Foreviges Buste forestilledes hævet til Olympen paa en Orns Vinger. Vor Kunstner, som aldrig havde seet Napoleon, havde i dette Arbejde at henholde sig til andre Buser eller Portraiter af Keiseren, og af Correspondancen sees det, at dette Værk skulde hos Torlonia betales ham med 100 Louisd'ors.

I samme Hviletid gjorde han ogsaa Monumentet for Grev Potocki ganske færdigt. Der manglede, som foromtalt endnu et Basrelief til Fodstykket, og hertil modelerede han et Basrelief, en Victoria, som i sin høire Haand holder en Palmegreen og med samme Haand støtter sit Skjold mod Jorden; om den venstre Arm, som holder Spydet, hænge Seierskrandsen. Paa Skjoldet skulde Indskriften finde sit Sted.

Formodentlig ikke ganske tilfredsstillet, eller maaskee fordi saadanne Basrelieffer saa let kunde finde Anvendelse, lod han det ikke blive herved, men modelerede strax et andet, hvori han fremstillede Victoria, sidende med Skjoldet, hvorpaa hun skriver, støttet mod sit Skjold; hun har taget Sæde paa en Trophæ og hviler venstre Fod mod en Hielm, bag hvilken er henstillet en Palme. Endnu foretog han en tredie Behandling af den samme Gienstand. I dette Basrelief sidder Victoria paa en nøgen Klippe; med venstre

Haand støtter hun Skioldet, paa hvilket hun skriver, mod Skioldet; Gewandtet er gledet ned over venstre Skulder; til-hoire ligger Hielmen og Sværdet.

Uagtet dette meget Arbeide, for at tilveiebringe et Bas-relief til Potocki's Monument, fik dog intet af disse Basrelieffer denne Anvendelse. Den Afdødes Slægtninge, som imidlertid vare blevne giorte opmærksomme paa det skønne Basrelief, vi nyligt have nævnt: Dødens sidbende Genius, udbade sig nu dette, frem for noget andet, og da Thorvaldsen, som nævnt, samtidigt hermed fuldførte den colossale Buste af Napoleon, som ogsaa skulde have et Godstykke, fandt han saaledes Leilighed til strax at anvende en af de nævnte Victorier. At dette idetmindste har været hans Tanke, antage vi saameget hellere, da vi paa en Contract af 19de Nov. 1830 finde en Blyantstegning fra hans Haand, der fremstiller Napoleons-Busten i denne Forbindelse med Basrelieffet: Victoria, sidbende paa en Trophæ og skrivende paa Skioldet.

CXX.

Forhandlinger angaaende Byrons Monument. Skizzen. Juledagene i Paris. Brøndstedts Skrivelse fra Paris. Thorvaldsen gjør sit Testamente. Kong Ludvig af Bayern's Skrivelse. Basrelief til Byrons Monument: Erato og Amor, fortrænges af et andet: Sangens Genius. Pavemonumentet skal opstilles; mødende Vanskeligheder. To siddende Engle modeleres ihast til Monumentet.

1830.

Vi have under forrige Aar, angaaende Bestillingen paa Lord Byrons Monument, meddeelt, hvad Sir Th. Hobhouse i Commissionens Navn skrev til vor Kunstner, hvoraf det erfarede, at Thorvaldsens Betingelser vare blevne modtagne med „sentimens très profonds de reconnaissance.”

I en Skrivelse af 2den Decbr. s. A. besvarede Thorvaldsen denne Bevidnelse i samme Aand, og som en Folge heraf havde han i dette Aar, medens han endnu var i München, modtaget Brev fra Hobhouse af 9de Febr., hvor det meldtes ham, at 1000 £ vare deponerede til hans Raadighed i Torlonia's Bank.

I dette Brev yttrede Hobhouse desuden med Hensyn til Statuens Udtryk og Holdning og i Betragtning af den i forrige Brev berørte Legemsfeil ved den Afbøde, at man vilde foretrække, at Portraitstatuen fremstillede siddende.

„Quelques membres du Sous-Comité,” skrev han, „penchent pour la Statue assise, vu le genre contemplatif de la poésie, vu aussi le défaut du pied, dont je Vous ai parlé auparavant. Nous en laissons pourtant la décision à Votre génie.” Kun udbad man sig, naar Compositionen var færdig, en lille Skizze eller Tegning, for at denne kunde forelægges Subscribenterne.

Paa nærværende Tid, August 1830, gjorde Thorwaldsen en Skizze til Monumentet og vilde nu benytte de øvrige Sommermaaneder til Modellens Udførelse, men der kom baade i det Ydre og i det Indre Adskilligt iveien, som drog hans Tanter til andre Sider.

Efterretningen om Julidagene i Paris naaede snart til Rom, og, hvorledes endog Følgerne skulde vise sig i hans nærmere Omkreds, var han dog i den Grad udgaaet af Folkets Midte, at han maatte føle sig opløstet ved dets herlige Seir. Brøndsted var i Paris; fra ham, der kiendte Thorwaldsen og deelte hans politiske Følelser, maatte man dog snart faae noget Nærmere at vide. Og dette forventede Brev udeblev heller ikke længe. Under 12te August skrev denne Ven et Brev fra Hôtel de l'Orient i Paris, som, for at det kunde meddeles i en videre Kreds af de romerske Venner, var skrevet paa Tydsk.

Af dette Brev uddrage vi, i denne Forbindelse, hvad han berettede om de seneste Begivenheder:

„An Thorwaldsen in Rom!

— — — — —
 Ich bin eben hier ein sehr naher Augenzeuge sehr merkwürdiger Begebenheiten gewesen; denn

in den drey glorreichen (aber auch sehr blutigen) Tagen, 27, 28 und 29sten Julius, haben die Pariser, das muss man ihnen lassen, nicht bloss die eigene Sache, sondern recht eigentlich die Sache der europäischen Menschheit gegen Gewalt und Unterdrückung und Obscurantismus aller Art, tapfer und tüchtig, ausgefochten; und was beinahe noch merkwürdiger ist, zumal in diesem Volke und nach einer solchen Loslassung aller Furien, nach Strömen von Blut und einem Holocaust, in den Strassen von Paris von 7000 bis 8000 Getödteten oder Verwundeten, Alles ist schon wieder ruhig und in die vorige Ordnung getreten, (nur haben sich die absoluten und jesuitischen Herren verschiedener Farben absentirt, und Paris erscheint mir wie verjüngt, lebensfroher und lustiger als jemals). Die Franzosen haben sich in 8 bis 10 Tagen nicht nur eine revidirte und vielfach verbesserte Constitution erworben, sondern auch, (was sehr wichtig ist, zumal in einem Lande, wo die verschiedenen Partheyen grosse Lust haben, einander todt zu schlagen) einen vortrefflichen, wahrhaft constitutionellen König, Louis Philippe 1er (den Herzog von Orleans) erkoren, und der alte Herr mit seiner ganzen Familie, inclusive die Heroine, ich meine die dauphinische Amazone, die es vergebens versucht hat, die Vendée wiederum auf die Beine zu bringen, und mit allen seinen Pfaffen und Jesuiten und Heidukken u. s. w., schifft sich eben heute in Cherbourg für England ein, wo

die ganze Gesellschaft sehr wahrscheinlich ein damn the fellows! und ein Kothwerfen des Londonner Pöbels, und kein Mitleiden irgend eines rechten Mannes erwartet.

Ich habe in meinem Leben nichts national-schöneres gesehen, und die Ereignisse der drey thatenreichen Tage (27, 28 und 29 Juli) haben mich mit den Franzosen und ihren, nur zu wohl bekannten Fehlern und Unarten gänzlich ausgesöhnt. Es war nur eine, sehr schöne und patriotische Volksbewegung, elastisch, schnell, fast wie instinctmässig, durchaus allgemein und factionslos, und dabey sehr brav und tapfer, und, was individuelle Ansprüche betrifft, vollkommen uneigennützig. Von Millionen, welche den Erstürmern der Königlichen Schlösser in die Hände fielen, ist kein Piaster entwendet worden, und der hitzige 18 oder 20jährige Student von der école polytechnique, oder de Médecine, oder des droits, hauchte, wenn von einer Kugel getroffen, ebenso gelassen als der alte geprüfte Soldat, sein junges Leben aus, und ein schwarzbärtiger Lastträger oder fort de la halle, der etwa neben ihm gefochten hatte und nun den jungen Menschen aus dem Getümmel heraustrug, kehrte alsbald eben so gelassen dahin zurück — es war nur ein einziger Wille, ein Zweck, eine That. Wenn ein Volk sich so beträgt, so verdient es frey zu seyn.

Ueber das Detail dieser merkwürdigen und folgereichen Ereignisse, die ich mit der lebhaftesten Theilnahme angesehen habe, möchte ich sehr gern Dir und unseren römischen Freunden einen genaueren Bericht abstaten — auch kann dieses sehr füglich geschehen, wenn ein anderer unserer Landsleute wiederum von hier nach Rom geht; aber heute bin ich des Schreibens müde.

Was man alles in dieser Welt schreiben muss! Bald Briefe, bald Bücher, (und die Doctors noch dazu Recepte!) Ich sympathisire in dieser Hinsicht ganz mit unserem . . . . (aber hochseligen) König Christian dem VII^{ten}, der, als zwei Pagen ihm den Lehnstuhl am Tische festhielten, damit Se Majestät nicht échappire bis alle Höchstderselben vorgelegte Sachen unterschrieben wären, ganz gelassen und mit einer Art von Wehmuth dem einen der beiden Pagen sagte: „Höre, Du! Es ist aber doch auch entsetzlich viel Schmiererey in meinem Reiche!“ Und Du selbst, lieber Thorwaldsen! scheinst mir auch, was l'horreur der Schmiererey betrifft, mit Sr Majestät ziemlich einverstanden, indem ich nun in 6 Jahren keine Zeile von Dir gesehen habe. —

I de samme Dage giorte Thorvaldsen omsider det Skridt, som man gjerne udsætter til en beleiligere Tid, fordi det som oftest er ubeleiligt at berede sig sin Bortgang fra

Livet, — han gjorde sit Testament, og blev, trods alle Fristelser, som man havde stillet ham, sin tidligere Plan tro.

Dette hans første Testament udfærdigede han under 8de August 1830, saaledes:

„Ved nærværende lovformelige Dokument, som indeholder min sidste ufravigelige Villie, med Hensyn til Bestemmelsen af, hvad jeg efter min Død efterlader mig, fastsætter jeg som følger:

§ 1.

Til Gavn for Kunst og Videnskabelighed i Danmark, stienker jeg til Kiöbenhavn alle mine samtlige Konstsager, bestaaende i:

- a) Malerier.
- b) Tegninger.
- c) Kobberstik.
- d) Medailler.
- e) Udstaarne Stene og antike Guldsmykker.
- f) Vaster.
- g) Bronzer.
- h) Etruriske Vaser og Terracotter.
- i) Min Bogsamling.
- k) Ægyptiske Oldsager.

§ 2.

Det er min Villie, at disse Konstsager udgjøre et Museum for sig selv, som fører mit Navn, og som hverken maa forøges med fremmede Samlinger, eller under hvilket som helst Baastud deles eller lide nogen Formindsfelse.

§ 3.

Af Staden Kiöbenhavn bør anvises til dette Museum et passende særskilt Locale, hvorved maa tages Hensyn paa Sikkerhed imod Ildsvaade.

§ 4.

For at besee Museet, bør fastsættes en liden Indgangspris, og de derved indkomne Penge anvendes til at lønne en Ophynsmand. Kunstnere erlægge Intet.

§ 5.

Betalingssummen for de af Danmark hos mig bestilte Arbejder, tilligemed hvad jeg efterlader mig i Penge efter min Død, skal uroffeligen hensættes i Nationalbanken i Kiöbenhavn, og alene Renterne tilfalde min Datter: Elisa Sophia Charlotta og hendes Afkom.

§ 6.

Dersom min Datter skulde afgaae ved Døden, uden at efterlade noget Afkom, eller i Tilfælde, at hendes Afkom i Tiden uddøde, da er det min Villie, at ovennævnte Rentepenge anvendes til Bestillinger hos danske Kunstnere, for saaledes at fremme Konsten og tillige forsøge Galeriet i det af mig oprettede Museum.

§ 7.

Med Hensyn til de i mine Studier henstaaende Arbejder, skal følge en nøiere Detaille.

Albert Thorvaldsen."

Rom d. 8 August 1830.

Dette Dokument havde, efter Skriften at dømmes, dog i længere Tid ligget færdigt og reenskrevet, førend han

fanbt det raadeligt, egenhændigt at forsyne det med Datum og Underskrift. Det bliver altsaa ogsaa heraf saameget mere sandsynligt, at han i denne Sag længe har tænkt frem og tilbage og ikke alene vaklet i sit Forehavende, men endog for en kortere Tid ganske opgivet det. Han havde ikke til alle Tider en Raadgiver ved sin Side, der kunde byde dem Spidsen, der bearbejdede ham i anden Retning, og vi kunne paa den anden Side ikke fortænke Kong Ludwig af Bayern i, at han, som havde gjort saameget for Kunstens Opkomst i sit Land, ogsaa nu ønskede at drage vor Thorvaldsen ind under sine Besiddelser.

Et saadant smigrende Dnske var allerede udtalt under Thorvaldsens sidste Ophold i München, og vor Kunstner synes ogsaa temmelig villig at være gaaet ind paa Forslaget. At dette ikke er en blot Formodning, vi her driste os til at udtale, vil erfares af efterstaaende Skrivelse, som hans høie Belynder i München skrev til ham i Slutningen af dette Aar, — et Par Maaneder efterat Thorvaldsen var bleven saa enig med sig selv om, hvad han vilde gjøre, at han besluttede at sætte sit Navn under Testamentet.

Skrivelsen fra Kong Ludwig af Bayern lyder saaledes:

München 21 November 1830.

„Sie wissen, hochgeschätzter Thorwaldsen, daß hier die Kunst großartig getrieben wird, daß sie blüht, außer gerade ein Zweig, an dem mir sehr viel gelegen ist, in dem Thorwaldsen der ausgezeichnete seit Jahrtausenden (—). Die Bildhauerkunst liegt leider gänzlich nieder; einen trefflichen Meister derselben für München zu erwerben thut Noth, aber ich zögerte noch; eben jetzt muß ich wissen

ob und wann Bayerns Hauptstadt das Glück zu Theil wird, Sie zu besitzen. Darum schreiben Sie mir jezo, ob Sie dazu entschlossen sind und in welcher Zeit, nächsten Jahre, nemlich in dem 1831 oder 1832, eintreffen werden, daß ich dann aber auch darauf zählen kann. Mich freut recht, daß Sie mit der Vollendung des Abonis sich beschäftigen. Wagner schrieb mir, ... Ihnen meinen Imhoff wegen ihm ertheilten Auftrag, wird ausgerichtet haben. Einen solchen Erwerb wird München nie gemacht haben, wenn es sich Ihrer zu erfreuen haben wird. Mit dieser Gesinnung der, Ihren Werth zu schätzen wissenden,

Ludwig."

Monumentet over Lord Byron skulde altsaa netop paaabegyndes, da Esterretningen om Julidagene i Paris synes at have afledet Kunstnerens Tanker fra det stille Arbeide. Af et Brev, som er dateret d. 21de August 1830, erfare vi dog, at han paa denne Tid, eller kort efter, atter har vendt sin Hu til Arbeidet; thi dette Brev bærer paa sin blanke Side et Udkast til Byrons Monument. Der var ogsaa paa denne Tid truffet de sædvanlige Forberedelser til Statuens Modelering, men istedetfor at tage fat paa den, sysselsatte han sig med et Basrelief til dens Fodstykke. Formodentlig har han endnu ikke haft Ro til at hengive sig i det større Værk, og har derfor givet efter for sin vante Tilboielighed og foretrukket det mindre.

Det Basrelief, han nu modelerede, er en Medaillon, hvor Sagens Musa er fremstillet siddende med Lyren i sin Haand, medens den hosstaende Amor, med Buen halvtfiult bag under sine Binger, læner sig op til hendes Side,

forfølgende, som det synes, med sin Lytten Efterklang af hendes endte Sang.

Dette skønne Basrelief, som Kunstneren kaldte *Crato* og *Amor*, blev vel senere udført gientagne Gange i Marmor, men ikke til den Bestemmelse, der havde fremkaldt det. Formodentlig betegnede det ham ikke tilstrækkeligt *Byrons* Individualitet. Neppe var derfor denne Model færdig, før han begyndte et andet Basrelief til dette Monument, og af en henkastet Tegning til den nu valgte Composition, paa et Brev af 31te August d. A., have vi en omtrentlig Tidsbestemmelse ogsaa for dette Arbejde. Det nye Basrelief fremstillede Sagens *Genius*, som med sin ene Fod paa Forstavnen af et Skib, stemmer Lyren og lytter efter *Tornernes* Harmoni.

Nu skulde Statuen begyndes, det var i November 1830; men da han havde arbejdet et Par Uger derpaa, kaldtes han til St. Pederskirken, hvor nu alt var færdigt til at modtage Pavemonumentet. Og her ventede ham en Mængde Bryderier og en Kamp med Forholdene, som i længere Tid optog alle hans Tanker.

Paa Stedet, hvor *Pius* den Syvendes Monument skulde opstilles, overraskedes han ved at erfare, hvad man ikke havde gjort ham opmærksom paa, og som ikke var faldet ham ind, at Liget af den Afdøde efter Bedtægt skulde indsættes i selve Monumentets Fodstykke. Den nærmeste Følge af denne ikke beregnede Fordring var den, at hele Monumentet maatte rykkes længere frem, end han havde tænkt sig det, for saaledes at vinde en Dybde, der passede til Kistens Længde. Derved forøgedes Udladningerne af Resailliterne, som skulde danne Sidepartierne, og Forskydningen imod Fonden

blev saaledes altfor paafaldende. Herpaa maatte der raades Bod ved at motivere Resailliterne. Til disse Banffeligheder stødte endnu andre. Maalet paa Høiden af Buen, under hvilken Monumentet skulde stilles, var ham opgivet 5 til 6 Palmer for lidet. Dette vilde have tilfølge, at Paven's Hoved vilde komme for langt ned i Forhold til Kæmpferne (imposte) af Buen, og at der bagved Monumentet vilde blive et altfor stort, tomt Rum.

Da Thorvaldsen saaledes var bleven opmærksom paa, at disse Forhold betydeligt vilde skade hans Arbeides Virkning, greb han først til, at ville lade Buen tilmure bag Monumentet, for saaledes at bringe andre Forhold tilveie; men dette vilde man paa ingen Maade tillade, da Buens Lukning vilde hindre Lyden fra det ved Siden liggende Kapels Orgel. Som Architect kunde han altsaa ikke hjælpe sig; han maatte derfor prøve det som Billedhugger.

Bagved den Stol, hvori Paven sidder i Monumentet, er et Nicheparti, som han lod dekorere saaledes, at det giorte en Overgang til Kirkens Architectur, og nu modelerede han i utrolig Hast, i Løbet af December, to sidbende Engle, i Legemsstørrelse, hvilke foreløbigt kunde anbringes, i Gips, i Vinklerne paa begge Sider af Paven's Stol.

I denne Skynding lod han sig noie med at udtale den samme Tanke, som han allerede havde udtalt i Begyndelsen af dette Aar, da han modelerede et Gravbasrelief for Mr. Thompson. Begge disse Engle ere symmetrisk anordnede, sidbende omtrent i samme Stilling. Den One vender sit skionne Hoved op mod den trætte Olding og viser ham med Fingeren paa det udrundne Timeglas, at Tiden er omme; den Anden lader sin høire Haand med Griffelen

hvile paa den nyligt lufkede Bog: den hellige Fader har endt sit Livs Gierning; der er intet mere at optegne.

Disse to Modeller bleve, som man kan tænke sig, usfortøvet satte i Arbeide og vare betimeligt udførte i Marmor, da Liben kom, at Monumentet skulde afbækkes. Denne Høitidelighed fandt Sted den 2den April 1831.

Nogle Uger efter gif han selv ud i St. Pederskirken, for, som han sagde, at see Monumentet med et friskt Die. Han var ikke ganske tilfreds med Virkningen, og gjorde selv den Bemærkning, at de to, under hans Forlegenhed tilsoiede, Engle skabede de større Figurer, idetmindste der, hvor de dengang vare anbragte.

Som sædvanligt havde dette sidste Aar, ligesom de mange foregaaende, sine Gresbeviisninger og sin Hyldest at opvise. Under 30te Juni var han bleven optagen til Medlem af Societé des Amis des Lettres i Warschau, under 12te August som Gresmedlem af Accademia della Valle Tiberina Toscana di Scienze ed Arti i Florents, og under 20de Septbr. som Membre honoraire de l'Université Impériale i Wilna.

CXXI.

En Foræring fra Staden Turin. Goethe's Son i Rom; hans Dod. Portraitmedaillon. Forholdet til Academiet. Thorvaldsen vil nedlægge Profesforatet. Carnevals-Revolutionen. Vor Kunstner i en Slags Pengesforlegenhed. Thorvaldsen og hans danske Garde i Rom; han vil reise bort. Modellen til Byrons Statue gjøres færdig. Monumentets senere Udførelse og videre Skiebne. Adonis foretages atter. Skrivelse til Kongen af Bayern.

1831.

Det nye Aar bragte strax ved sin Begyndelse vor Kunstner et Erkiendtlighedstegn fra Staden Turin, hvis Syndicat under 8de Januar 1831 oversendte ham en kostbar Gulddaase med C. T. (Civitas Torinensis) i Brillanter og deri en forbindtlig Taksigelses-Skrivelse, for den Veiledning og Interesse, han havde viist nogle af denne Stads unge Kunstnere i Rom under deres Arbejder til Forskønnelsen af Kirken della B. V. Madre di Dio i Turin.

Thorvaldsen var nu igien kommen nogenlunde til Ro efter Opstillingen af Monumentet i St. Peder, og da Modellerne til de to siddende Engle vare overgivne i hans Marmorarbejderes Hænder, kunde han igien begynde paa Byrons Statue.

Der kom imidlertid et lille Arbeide imellem, hvilket vi her ikke ville forbigaa.

I forrige Efteraar var den unge Goethe, Digterens Søn, kommen til Rom, og Legationsraad Kestner havde ført ham til Thorvaldsen. Han fortæller*), at da han forestillede vor Kunstner den store Goethes Søn, frembragte det hos Thorvaldsen en Overraskelse, der bevægede ham til Taarer; han tog den unge Mand i sine Arme og vilde længe ikke slippe ham igjen.

Saa Uger efter døde den unge Goethe i Rom og fik sin Grav ved Cestius Pyramiden; Thorvaldsen viste sin Deeltagelse ved at smykke den med en Portraitmedaillon, hvortil Modellen blev modeleret i de første Dage af dette Aar.

Byrons Statue var under Arbeide, men det vilde ikke ret gaa. Juli-Revolutionens Røgskyer naaede snart hen over Rom; der var over Gemytterne en Lummervarme, som bebudede et Tordenveir.

Ogsaa i sine Embedsforhold ved Akademiet St. Luca var Thorvaldsen et Bytte for Misstemninger, — maaskee stode disse i Forbindelse med Pavemonumentet — og af Brevene sees det, at han havde gjort Skridt til ganske at nedlægge Profesforatet, en Beslutning, som han indberettede til Akademiet under 11te Septbr. 1831, uden at den dog kom til Udførelse, da der fra St. Luca indlob en Skrivelse af 14de s. M., hvori man tilkiendegav ham, at hans Forehavende i høi Grad vilde smerte Akademiet, der, paa- fionnende hans store Kunstnerværd, indstændigt bad ham, at

*) Kestner, Röm. Studien, Pag. 79.

tage sin Beslutning tilbage og idetmindste i nogen Tid endnu at beklæde Professoratet.

Carnevalet nærmede sig, men Stemningen var nedtrykt og uhyggelig, og man ventede sig ikke noget Godt af de ellers saa glade Dage.

En Middag paa denne Tid overraskedes Thorvaldsen i sin Bolig af et Besøg af Executorerne i Cardinal Consalvis Bo, hvilte kom, for at melde ham, at de resterende 12,000 Scudi for Monumentet over Pius den Syvende nu kunde blive ham udbetalte. Overrasket ved dette Budskab, svarede Thorvaldsen, at denne Sum først tilkom ham, naar Arbeidet fuldstændigt var afleveret; men nu erfarede han, at Grunden til dette uventede Tilbud alene var den, at Bedkommende, under det truende Uveir, befrygtede Angreb paa de offentlige Kasser; han maatte altsaa bestemme sig til, enten strax at sætte sig i Vognen, som holdt for Døren, og at følge med, for at hæve Summen, eller at lade den henstaa, fra dette Dieblif af, paa egen Regning og Risiko.

I hvor overraskende og foruroligende denne bestemte Erklæring end kom over ham, maatte han dog søie sig derefter, og ufortøvet satte han sig i Vognen hos Executorerne, som førte ham til Monte di Pietà, hvor man i en Skynding udbetalte ham de 12,000 Scudi. Med en Mængde Pengefække, opstablede i Vognen, førte han derfra, vistnok i Uro over, hvad der kunde tilstøde paa Veien, ligetil Torlonias Bank, i Haab om, der at blive lettet paa en stikkelig Maade fra sin Byrde.

Men hos Torlonias var Alt i Uro og Berægelse. Ved Rygtet om den forestaaende Catastrophe, var man isærd

med at træffe Foranstaltninger til Bankens Bestyttelse; Gaarden var opfyldt af ridende Gensdarmere, og Torlonia og hans Betiente afviste kort og godt Thorvaldsen med de Ord, at Enhver nu havde nok at gjøre med at redde sit Eget. I denne yderlige Forlegenhed tog vor Kunstner sin Tilflugt til Madame Torlonia's Forbøn, og opnaaede omsider ved hendes Mellemkomst, at man hjalp ham ud af denne Situation.

Saaledes lettet, vendte han tilbage til Via Sistina og mødte der de vorende Rygter om Alt, hvad Pøbelen havde ifinde — deriblandt ogsaa, hvad han selv havde at befrygte — hvilket Sidste fandt saameget lettere Indgang hos ham, som han ikke var lidet tilbøielig til at betragte sig selv som et allerede længe udseet Offer for Fanatisme og Rovbegierlighed.

De unge danske Kunstnere stillede sig om den Gamle, og i den første Bevægelse modtog Thorvaldsen deres Tilbud om Bistand til Bestiirmelse for sine Arbeider og sine Samlinger. Han benyttede nu denne Leilighed til at meddele dem, at Fædrenelandet var hans Arving og tilkommende Eier af Alt, hvad han havde om sig. Men da de, ved Rygtet om de omdrivende Sværmes fanatiste Hensigter, vilde danne ham en nordist Livvagt i hans Bolig, erklærede han sig derimod med de Ord, at det vilde være for dyrt betalt, om Noget af dem skulde tilfætte Livet for ham eller hans Arbeider. „Vil man berøve mig mine Penge“, skal han have tilføiet, „saa lad dem tage dem; jeg saaer da at see til, at skaffe mig nogle igien! Og er det mit Liv, man vil tage, saa lad dem tage det! Saa er det jo forbi, og dø skal vi dog Alle!“

Faren drev imidlertid snart over, og siden lo man ad den hele Forstrækkelse. Men fra den Tid af, har man sagt, følte Thorvaldsen sig uhyggeligt i Rom, og yttrede stadigt, at han vilde reise, naar han havde faaet de Arbejder fra Haanden, som han hidtil havde paataget sig. At disse Dtringer ogsaa vare i Alvor og Sandhed, derom foreligge flere Vidnesbyrd, baade i hans egen og i hans Omgivellers Correspondancer. Til Jørgen Knudsen og Mr. Bailly, som paa denne Tid vare i Neapel, havde han skrevet det, og i deres Svar foresloge de Thorvaldsen, at reise over Marseille, Paris og London, hvor de da skulde mødes. Efter andre Breve tænkte han senere paa at gaa til München, hvor man ogsaa ventede ham.

Imidlertid deelte han sig nu i Rom mellem Marmorarbejdet paa Adonis og Modeleringen af Byrons Statue. Apostlerne Petrus og Paulus sendte han til Carrara; efterhaanden skulde de øvrige følge, for der at udføres i Marmor. I de romerske Studier var det især Fuldførelsen af Alexanderstoget i Marmor til Christiansborg, som var i stadig Gang.

Da Adonis i Mai nærmede sig Fuldbendelsen, besluttede han, at lade Modellen til Byron afstøbe, saaledes som den fortiden var. Han var saa ofte bleven forstyrret i dette Arbejde, at han nu, uagtet han ikke var tilfreds dermed, dog vilde have det fra Haanden; under den paafølgende Udførelse i Marmor kunde han jo underkaste det adskillige Forandringer og Rettelser.

Efter Commissionens Dnske havde Thorvaldsen fremstillet Lord Byron siddende. Til hans Sæde havde Kunstneren valgt nogle Ruiner af den græske Kunst, et Fragment

med Apollos Lyre paa den ene Side og Minervas Ugle paa den anden. I sin venstre Haand holder Byron, halv aabnet, Digtet Child Harold, medens han, med Griffelen i den høire Haand stemmet mod Hagen, forfølger en Tanke, som han vil nedskrive i Bogen. Den venstre Fod hviler paa Fragmentet af en dorisk Svæle; det høire Been er udstrakt og vækker, næsten umærkeligt, Forestillingen om en Legemsfeil. Paa Jorden til venstre et Dødningshoved, enten med Hensyn til den Stemning, som karakteriserer Digtet, eller til hans bekiendte Digt til en Drifkestaal, giort af et Cranium.

I Juni 1831 var baade Statuen og Basrelieffet, Sagens Genius, som stemmer Lyren, færdige i Modeller og under Arbeide i Marmor; men først i April 1835 anmeldtes*) dette Monuments Ankomst til London. Af den meddeelte Brevverling have vi alt erfaret, at der oprindeligt ikke var taget nogen fast Bestemmelse med Hensyn til den Plads, dette Monument skulde indtage. Der nævnedes baade Westminster Abbediet, St. Pauls Kirken, det Brittiske Museum og Nationalgaleriet. Men alle disse Steder syntes lukkede for Byrons Eftermæle. Imod Opstillingen i Westminster mødte den første Protest fra Geistlighedens Side; Monumentet blev i Kasserne deponeret i Hvelvingerne under Customhouse, og da Tiden omsider kom, at det atter skulde fremdrages, var det længe ikke til at finde. Endnu i 1845 vidste man ikke, hvor det skulde forundes en anstændig Plads; man tænkte dengang paa at føre det til Kirkegaarden i Kensal-green, men Trinity College i Cambridge aabnede

*) Tüb. Kunstblatt. 1835. No. 27. Ibid. 1844. No. 72.

nu sine Porte, og der blev Byrons Monument omsider modtaget og opstillet i Bibliotheket*).

Det var altsaa fortiden Adonis, for hvis Fuldførelse nu alt skulde vige. Thorvaldsen vilde bort fra Rom. Til Kiøbenhavn? eller til München? synes blot at have været Spørgsmaalet. For et Aar siden havde han underskrevet sit Testament og indsat sin Fødeby til sin Arving; han havde under Carnevals-Revolutionen aabenbaret sine romerske Landsmænd denne tagne Bestemmelse, men ellers ikke foretaget noget Skridt; — for ham syntes det at maatte være tilstrækkeligt, hvad han havde gjort, — man vidste det jo, da han selv havde sagt det! Men fra Danmarks Side var det dog alligevel, som om der Intet var skeet! — (en naturlig Følge af, at man der kun havde Nygtet at holde sig til). Enhver, som kiendte ham noiere, vil kunne giennemskue hans Tanker i denne Retning og indrømme, at dette var nok til at vække hans Misfornøielse, og til deraf at lade ham uddrage den Slutning, at man altsaa derhjemme ikke brød sig synderligt om ham. Vil man nu see tilbage til det Brev, han ved Udgangen af forrige Aar modtog fra Kongen af Bayern med Indbydelse til at flytte til München, hvor „die Kunst großartig getrieben wird“, saa vil man indrømme, at hans Fødeby paa denne Bægtstkaal var nærved at vippe i Veiret. Imidlertid besvarede han dog ikke Kong Ludwigs Brev strax, og der kom, som sagt, meget imellem, som gav ham Andet at tænke paa.

*) Naglers Künstler Lex. XVIII. B. 422. Illust. Zeit. 1846. No. 132.

Nu, i Juni 1831, da han snart kunde aflevere Adonis, fremtog han atter det henlagte Brev, som dog omsider skulde besvares, og nærstaaende Raadgivere og Tilskyndere savnedes ikke; man har identivisl endog saa lettet ham denne Byrde, ved at forsyne ham med en Concept til, hvad han skulde svare.

En saadan Concept fra en fremmed Haand til det Svar, han skulde sende Kong Ludvig paa Indbydelsen, foreligger, og vi meddele den, saa fuldstændigt som vi formaa, uden dog at vide, hvorvidt Thorvaldsen har benyttet den:

Rom, d. 11te Junii 1831.

„Ich ersuche unterthänigst Eure Königl. Majestät nicht mit Ungnaden zu ansehen, daß ich erst jetzt Höchstderfelben gewogenen Brief beantworte. Es war mein Gedanke, nach Abdeckung des Päpstlichen Monuments, nach Carrara und von da nach München zu gehen; allein die Aufstellung des Monuments war später als erwartet beendigt — — — sich nicht berechnen ließen, und die Unannehmlichkeiten, welche sich daran knüpften, haben mich in längerer Zeit sehr angegriffen.

Die Adonis Figur wird binnen kurzer Zeit eingepackt, und dann bin ich nicht ohne Hoffnung diesen Sommer fortzugehen, obwohl, da ich wegen mehrerer Umstände nicht (umhin) kann, mein Vaterland zu besuchen, ich befürchte, daß dieser Sommer nicht hinreiche zu einem so ausgedehnten Reiseplan.

Vor allem aber ersuche ich unterthänigst Eure Königl. Majestät, mich nur als einen Veteran anzusehen, dessen einziger Wunsch ist, in einem Lande zu leben, wo die Kunst blüht und großartig getrieben wird.

Unterthänigst“.

CXXII.

Basr. Minerva og Achill's Vaaben. Basr. En gammel Satyr og en lille Faun. To Tilføtnings-Basrelieffer til Frisen. Pisen modelerer Thorvaldsens Buste. Thorvaldsen udnævnes til Officør af Treslegionen. En Skrivelse i denne Anledning. Maximilians Heststatue skal foretages.

1831.

Da Arbeidet paa Adonis igien begyndte at trætte, maatte Thorvaldsen søge sig lidt Hvile og Afspredelse i en ny Composition. Den colossjale Achilles Statue til Labouchère kunde det vel nu have været Tid at begynde paa; men et saadant Foretagende var endnu hverken modnet eller forberedet. Derimod kunde han jo lettere begynde et af de Basrelieffer, som, i Forbindelse med de ældre homeriske, skulde smykke denne Statues Fodstykke. Han havde i Ovid's Metamorphoser fundet et passende Emne: Striden imellem Ajax, Telamons Søn, og Ulysses om den faldne Achill's berømmelige Vaaben, og dette behandlede han nu i et Basrelief, hvori han fremstillede Minerva, som har udtalt den afgjørende Dom mellem de to stridende Parter; tilvenstre Ulysses, hvem Arven er tilkiendt, og to phrygiske Dreng, som bringe ham Achills Vaaben;

tilhøre Njar i Harme, og, paa en dybere Plan, Achills Grav, ved hvilken Thetis sidder sørgende.

Dette Basrelief var endnu ikke afformet, da vor Kunstner, forlystende sig i den kiære Frihed, kastede sig over et andet lille Arbeide, en Composition, som han allerede for mange Aar siden havde udkastet i flere skionne Tegninger, uden endnu at have faaet No til at lade den fremtræde i et Basrelief. Det fremstiller: En gammel Satyr, som ligger paa sin Biinsæk og lærer en lille Faun at spille paa Rorfløiten.

Naturligviis optog et saadant Arbeide ham ikke mange Dage, og, medens han nu havde Hænderne frie, fremstod der ogsaa et Par Til sætningsstykker til det mindre Exemplar af Friisen Alexanders Indtog. Det ene af disse, som kunde, naar et opgivet Maal maatte fordre det, indsættes under Gruppen af Alexanders ridende Følge, fremstiller en Rytter, som ved Haanden fører sin Hest, der er bleven strækket af en givende Hund. Det andet, som strax blev optaget i Exemplaret til Christiansborg og indsat under den Afdeling, der fremstiller Faareflokken under Babylons Mure, fremstiller: En Moder, som i Spøg lader sin lille Dreng ride paa Ryggen af Bædderen.

Thorvaldsen gav sig paa denne Tid ikke alene Frihed og No til at syse med deslige Smaating, men fandt endogsaa Leilighed til at sidde for en anden Kunstner, der vnskede at efterlade os hans ædle Træk i en Buste fra denne hans Livsepoche.

Det var hans, i Kunsten beslagtede, Ven og Landsmand, Billedhuggeren Wilhelm Bissen, som henvendte denne Anmodning til ham og fandt ham beredt.

Allerede i sex Aar havde Bissen arbejdet selvstændigt i Rom, uden at han ved nogen betydelig Bestilling fra Fædrelandet havde fundet Leilighed til at hævde den Anseelse som Kunstner, hvortil først de akademiske Læreaar, dernæst hans tidligere Arbejde i Kiøbenhavn og endelig Thorvaldsens egen, ubetingede Lovtale saalænge havde berettiget ham. Da mødtes den dobbelte Interesse, for den ældre og for den yngre danske Kunstner, i Ønsket at see en Thorvaldsens Buste fra Bissens Haand, og dette Ønske fandt sin Opfyldelse ved en Bestilling af en Forening af Kunstens Venner i Kiøbenhavn, nemlig Statsministrene Møsting og Grev A. W. Moltke, Conferentsraad N. A. Holten, Agent Th. Suhr, Hofraad Hambro, Grosserer Andr. Hansen og Generalconsul H. L. Froelich.

Denne Bestilling havde Bissen modtaget i et Brev af 29de Januar 1831 fra Conferentsraad Collin, der udtalte Foreningens Ønske, baade med Hensyn til den ældre og til den yngre Kunstner. Bissen benyttede nu denne Leilighed til at retfærdiggjøre Forventningerne og til at indlægge sig en uvisnelig Gæde ved Udførelse af en Buste i Marmor, der i ingen Henseende lod Noget tilbage for Ønsket, og som, da den var ankommen til Kiøbenhavn, af Foreningen stienkedes den Kunstskole, i hvilken begge Kunstnere havde modtaget den første Dannelse.

Førend vi følge den livlige Strøm af skønne Productioner fra vor store Kunstners Haand, hvormed dette Tidspunkt i hans Livshistorie er karakteriseret, maa vi endnu engang vende tilbage til det Leuchtenbergiske Monument, for at meddele en Erkiendelses-Act af den franske Regjering i den Anledning. Ved en Skrivelse af 17de Juni

fra den franske Minister i Rom meddelede ham, at han ved en Kongl. Ordonnans af 1ste Mai 1831 var udnævnt til Officier de l'Ordre Royal de la Légion d'Honneur. „Cette distinction,” hedder det i Brevet, „n'est qu'une justice rendue au génie, dont le ciseau, parmi tant de chefs-d'oeuvre, nous a reproduit et le triomphe du plus grand des conquérans dont l'histoire fasse mention, et les traits d'un guerrier célèbre que la France dans ses tems de malheur n'avait adopté que pour en porter immédiatement le deuil. Cette statue du héros servira de palladium à la ville dont elle fait le plus bel ornement, et votre nom, sortant de la sphère dans laquelle vous vouliez le tenir enchainé, se mêlera à ces hauts faits qui émeuvent [aujourd'hui tous les coeurs et tiennent le monde entier suspendu entre l'admiration et la crainte.”

Saa ganske kunde Thorvaldsen dog ikke strax hengive sig til de siebliffelige Inspirationer og dagligt more sig selv og glæde sin nærmeste Omgivelse ved et nyt, lille Værk, som var hans Kiærligheds Barn. Der forestod jo et betydeligt Arbeide, — det største han endnu nogen- sinde havde overtaget — og han havde lovet det færdigt i Nobel inden Udgangen af næste Aar, — den colossale Gæststatue til Wittelsbacher Pladsen i München. Alle Forberedelserne vare giorte; han maatte nu snart til at begynde, og han begyndte ogsaa — men til hans, vistnok ikke store, Sorg, kom der nu igien en Forhindring, som han ikke kunde afvise, og som gjorde det nødvendigt, at han for en Tid udsatte alt det besværligere Arbeide og imidlertid beskæftigede sig med Smaating, der ikke gjorde Fordring paa hans Arms fulde Kraft. Han havde nemlig i den Grad

forsømt Saaret af et Spansksflueplaster paa den venstre Arm, at det inflammerebe, og maatte bære Armen i et Bind.

Men, da dog den høire Haand var fri, besluttede han, imidlertid at more sig med nogle Smaating om Amor, og, — som han ved denne Leilighed sagde — „at forsøge paa, dog engang at faae ham rystet ud af Ormet!“

CXXIII.

Cav. Ang. Maria Ricci forsyner Thorvaldsen med Opgaver.
 Basr. Jupiter dicterer Amor Love. Basr. Amor i Paaden.
 Gientagelse med Forandring. Basr. Amor flyver over Strand-
 bredden. Basr. Amor og den tro Hund. Basr. Amor fletter
 et Uet. Basr. Amor samler Conchylier. Basr. Amor med
 Rosen for Jupiter og Juno. Basr. Amor antænder Klip-
 pen. Basr. Amor og Hymen spinde Livets Traad. Basr.
 Amor og Ganymed spille Cerre.

1831.

Hvorledes kom Thorvaldsen, ulærd som han var og aldeles ikke bevandret i boglige Kunster, til nu og da at behandle Emner, der næsten synes at forudsætte philologisk Indsigt, — Emner, som han ikke havde af den ældre eller nyere Kunsts Forarbejder, og som ikke heller vare tilgængelige i Oldtidens Digterværker, men endnu laa skjulte i Antologiens Fragmenter?

Vi have fundet den Kilde, hvoraf han med Begierlighed øste de friske Draaber, der paa denne Tid opmuntrede og styrkede ham.

I den nærliggende, lille Stad Rieti havde han en flittigt corresponderende Ven i den lærde Digter, Caval. Angelo Maria Ricci, som iblandt Italienerne var en af Thorvaldsens varmeste Beundrere og i denne Be-

geistring allerede tidligere havde udgivet Digtsamlinger, der behandlede vor Kunstners berømmeligste Værker. Det synes at have været hans Opgave, at fremstille nogle af Thorvaldsens Arbejder i Forbindelse med de tilsvarende antike Digtværker, hvilke han behandlede frit i italiensk Lyrik og udgav i lette Omrids.

Hos denne lærde Ven synes Thorvaldsen stundom at have hentet den Veiledning og de Oplysninger, som han fra denne Side trængte til, og nyligt havde han, da Caval. Ricci havde mistet sin Kone, viist ham den Opmærksomhed, at sende ham et lille Gravmonument til hendes Hvilested i Kirken i Rieti, for hvilken Venstabsyttring Ricci ikke noksom kunde udtale sin Erkiendtlighed.

Netop paa denne Tid, som vi her dvæle ved, for at see Kunstneren bruge den kiære Fritid, medens han var hindret i Pligtarbeidet, modtog han et Brev fra Rieti af 23de Juni 1831, og i dette Brev overrakte Caval. Ricci ham erkiendtiligt, ligesom en Bouquet af Blomster, han havde fundet paa sine lærde Vandringer mellem gamle, græske Ruiner, — et Vers, som indeholdt sex antike Opgaver til Behandling.

Brevet meddeelte Oplysning om, hvor og hvorledes han havde fundet dem.

Af en Ven, Cte Angelo Maria d'Elci, havde Ricci for nogle Aar siden modtaget et gammelt Manuskript, hvori der fandtes endeel Fragmenter af græske Digtere, som endnu ikke vare bekiendte eller optagne i Antologia graeca. Nogle af disse Fragmenter havde Ricci allerede benyttet som Tillæg til hans, i Livorno udgivne, Oversættelse af Anakreon.

Andre vare inedita, som han nu nyligt havde fundet blandt sine Papirer og agtede at oversætte og udgive tilligemed en Oversættelse af Sappho.

Men, da der iblandt dem vare nogle, som han betragtede som smaa, antike Gemmer, der under Thorvaldsens Haand vilde kunne fremgaa paany som glade Livsbilleder af en længst forsvunden Tid, vilde han til en Prøve sende ham disse.

Disse sex Opgaver havde Caval. Ricci nu med ægte italiensk Galanteri forenet i et Vers af ligesaamange Linier, saaledes at den ellers indholdsløse og usammenhængende Strophe i hver Linie indeholder en Opgave for Kunstneren. Dette Vers lyder saaledes:

„Giova detta le leggi, Amor le scrivo.

Amor dispièga in mezzo al mar le vele.

Amor da selce trae scintille vive.

Amor careggia il cagnuolin fedele.

Amor tesse una rete a cor gentile.

Di vaghe conche Amor si fa monile.”

Med disse Opgaver synes vor Kunstner nu ret at have leget sin skionne Leeg. I ganske kort Tid vare Fragmenterne omstakke til klart udtalte Kunstværker. Da Productionen gik saa let fra Haanden, vedblev Caval. Ricci at sende flere Opgaver, saa at den hele Cyclus af Basrelieffer, vi nu skulle optælle, næsten er at betragte som et Epos om Amor og hans Gierninger. Men det er langt fra, at vi i denne Op-tælling kunne angive en bestemt Folgerække, da det i Brevene fra Rom angaaende denne Tid kun hed, at Thor-

valdsen i Efter sommeren og heelt ind i Vinteren havde modeleret en overraskende Mængde mindre Basrelieffer, og selv vidste han senere ikke at give nogen nærmere Oplysning, hvilket jo ogsaa er temmelig ligegyldigt.

De sex Basrelieffer, som svare til Versets Opgaver, vare dog upaatvileligt de første.

Efter Ricci's Opgivende var den første af Opgaverne: Jupiter giver Love, Amor nedskriver dem, tagen af et Fragment hos Stobæus, som tillægges Archilochus eller Simonides. I et, foroven med Dyrkredsen afrundet, Basrelief fremstillede Thorvaldsen Jupiter, siddende tilvenstre i sit Herstersæde, med Ornen, som holder Lynet i sin Klo. Amor har lagt sine Baaben fra sig, medens han med Spidsen af en Piiil nedskriver de Love, Jupiter dicterer ham, paa en Table, som han støtter mod den milde Hersters Knae.

Den anden Opgave havde Ricci ogsaa fra Stobæus og citerede hans „Trattato de amentia mentis“, hvor det skal hedde, at den uforfærdede Amor har udfoldet Seilet og betroet sig til det forræderiske Hav mellem de farlige Grunde.

Det Basrelief Thorvaldsen først modelerede til denne Opgave, fremstiller Amor siddende i Baaden, med sit Pilekrogger til Bugspryd og Buen til Roret. I Bagstavnen har han fæstet en Piiil som Flagstang og ombundet den med slagrende Rosenbaand.

Denne Fremstilling betegne ham dog ikke tilstrækkeligt den modige Amor, og i en følgende Behandling af det samme Emne lod han Amor staa i Baaden med det ene Knae stemmet imod, medens han med den venstre Haand

holder fast i det bugnende Seil. Med den høire styrer han, ved Hiælp af Buen agterud, Baadens Fart.

Den tredje Opgave, som var et Fragment af Theokrit i Antologien, forklarede Ricci ved et Paralelsted hos Plutarch, hvor det skal hedde, at Amor slog sin Piiil mod Stenene og fik dem til at gnistre. Thorvaldsen fremstillede dette i sit Basrelief, ved at lade Amor flyve lavt hen over Jorden med Buen paa sin venstre Skulder, medens han forbigaende slaaer sin Piiil imod Stenene. Da Digterens Tanke dog ikke correct lod sig udtale i Sculpturen, maatte vor Billedhugger indlægge en anden Tanke deri, idet han lod den stenede Grund fremskyde Blomster, hvor Kiærlighedsguden blot bevorte den med sin Piiil.

Den fjerde Opgave: Amor kiæler for den tro Hund, henseerer Ricci til Hermogenes „De Ideis“, og Thorvaldsen løste den, ved at fremstille Amor, sidbende paa en nogen Klippe, hvor han har lagt sine Baaben fra sig, medens han kiæler for den tro Hund, der er fulgt med ham til de øde Steder, og trykker den med sine Arme op til sit Bryst.

Angaaende den femte Opgave, Amor fletter et Næt, for at fange det ømme Hierte, bemærkede Ricci, at dette Fragment tillagdes Anakreon, men at han „presso l'Autore degli Etimologici“ har fundet denne Tanke saaledes udtalt: Amor, som kiender alle Rænker, — den listige Amor, — flettede et Garn til det ustadige Hierte. Til denne sidste Opgave har Thorvaldsen nærmest holdt sig, idet han i sit Basrelief fremstillede Elskovsguden, beskæftiget med at flette sit Garn, som næsten er færdigt. Af sit Røgger, som han

holder fast under den venstre Fod, har han frembraget en Pils, til hvilken Nættet er fæstet. Ovenover dette farlige Garn slagrer det ustadige Hjerte i en Sommerfugls Skikkelse, og den skalkagtige Gud morer sig over, at førend han endnu er færdig med Nættet, er Hjertet allerede ved at flyve ind i det, en Tanke, som Kunstneren med liden, — eller rettere med stor — Kunst har vidst at udtale, næsten umærkeligt, i begge Amors Begesfingre.

Den sidste Opgave i Ricci's Vers er taget af et Fragment af Theokrit, hvor det kun hedder: „Paa den torbdnende Havbred samler Amor til Dig — — og knytter tilsammen — — det nye Bytte.“ Det er altsaa Ricci, som har suppleret Fragmentet og tænkt sig, at det var Conchylier, Amor samlede til et Smykke, formodentlig for Venus.

I Thorvaldsens Basrelief flyver Amor, med Bue og Kogger løst hængende under Brystet, henover den opskyllede Kyst. I den venstre Haand løfter han et Baand, hvorpaa han har truffet de indsamlede Skaller, med den høire griber han efter flere paa Strandbredden.

Saadanne „semplici indicazioni“ vedblev Ricci nu fremdeles at sende sin Ven, og Thorvaldsen syntes utrættelig i at gribe enhver Opgave og at tilegne sig den med ungdommelig Friskhed.

Hos Stobæus havde Ricci fundet et Fragment af Sappho, som kun bevarede disse Ord: „Gjør mig denne Rose til Blomsternes Dronning!“ uden at kunne angive, hvo der er den Talende. Thorvaldsen lagde sin Amor disse Ord i Munden, og supplerede Fragmentet, efter

Overlæg med sin Philolog, saaledes, at han i sit Basrelief lod Amor træde frem for Jupiter og Juno med en Rose i Haanden, for at bede det mægtige Herkerpar, om at denne, som han finder stionnest af alle, maa være Blomsternes Dronning.

Et andet Fragment, som Ricci havde fundet hos Forfatteren af „Etimologici“, og som tillagdes Theokrit, havde kun disse Ord: „Amor antændte inde i den dybe Hule Klippens Sider.“ Efter denne Opgave modelerede vor Kunstner et Basrelief, hvori Amor er fremstillet ved Indgangen til en Hule, i høire Haand har han en Fakkell, som han løfter imod Klippen, i venstre sin Bue.

Fra samme Kilde havde Ricci meddeelt et andet Fragment af Theokrit: Amor og Hymen spinde Livet. Thorvaldsens Basrelief fremstiller denne Handling. Amor har lagt sine Vaaben fra sig og staaer med Haandroffen i venstre, Traaden i høire Haand, medens Hymen, knælende, dreier den nedhængende Spindel.

Af Antologien havde Ricci endnu sendt et Fragment af Simonides, hvis Indhold er, at Amor og Ganymed vare komne i Strid om, hvo af dem der var den smukkeste. Denne Trætte skulde afgjøres ved et Terrekast (Astragalspillet); men da Ganymed vandt, svarede Amor: „Det hjælper Dig ikke! Jeg seirer dog alligevel!“

I sit Basrelief fremstillede Thorvaldsen det Moment, da Ganymed sidder med de opfangede Terninger paa Bagsiden af sin udstrakte Haand og viser Amor, som staaer hos ham, det heldige Kast. Men Amor, som støtter sig med venstre Haand mod Klippen, peger med den høire paa sig selv i Udtrykket af hans ovenanførte Ord.

Allerede i September d. A. vare disse Basrelieffer modelerede og afstøbte. Dette erfare vi af et Brev, som Caval. Ricci skrev til Thorvaldsen den 13de September 1831, hvori han yttreder sin Glæde over, at de Fragmenter, han havde sendt, allerede vare omstøbte til ligesaa mange Gemmer af den græske Kunst (— „frammenti, ch' Ella ha convertite in tante gemme veramente greche.”)

CXXIV.

Basrel. Amor, bunden af Gratierne. Basrel. Gylas, rovet af Nympherne. Basrel. En Hyrdinde med en Amarin-Bede. Basrel. Amor paa Loven. Buste af Mr. Wyllie. Buste af G. Labouchère. Buste af v. Löwenstern. Buste af Baron v. Eichthal. Buste af Walter Scott. Chorvaldsen og Walter Scott. Adonis færdig. Skrivelse fra Kong Ludvig af Bayern.

1831.

Under denne rastløse Production af mindre Basrelieffer, efter Cav. Ricci's Opgaver, fremtog han ogsaa Emner, som han selv havde fundet og som hidtil kun havde ventet paa den beleilige Tid. I Anakreons Digte var han, ved Hiælp af Oversættelser, allerede længe bevandret, og iblandt de lette Udkast, som han nu og da havde gjort, var ogsaa et, hvortil denne Digters 30te Sang havde givet ham Anledning, og som passende kunde optages i denne Ideekreds.

Han modelerede nemlig et Basrelief, Amor, bunden af Gratierne med Rosenbaand imellem to Træer, medens de tre, skionne Søstre have bemægtiget sig hans Vaaben og skalkagtigt undersøge en af hans saameget frygtede Pile.

Et andet Emne havde han fra Argonauternes Mythe, Unglingen Gylas, som bortføres af Flodnympherne. I det Basrelief, han paa denne Tid modelerede

efter denne Gienstand, fremstillede han Hylas, liggende paa det venstre Knæ, med det høire Been frit udstrakt, isærb med at fylde sin Vandkrukke, da han gribes af en af Nympherne, som i Omfavnelsen drager ham ned til sig, medens de to andre nærme sig, for at modtage ham i Vandet.

Men det var naturligviis Kunstneren lettere tilgængeligt, at søge sine Gienstande af den antike, plastiske eller maleriske Kunst, i sin egen betydelige Samling af skaarne Stene og Paster, eller i Bogsamlingens Kobberværker. Saaledes have vi tidligere seet hans Basrelief Kærlighedens Aldere fremgaa af det bekiendte pompeianske Maleri, Amorsælgerinden, og saaledes var der ogsaa nu i Bærket Real Museo Borbonico, I, Tab. XXIV, et Afriids af et antikt Maleri, fundet i det saakaldte Casa omerica i Pompeii, som fremkaldte et nyt Basrelief fra hans Haand. Dette antike Maleri fremstiller blandt flere Figurer en ung Kvinde, som i sin Haand holder en lille Rede og med Glæde betragter tre, smaa Børn, som ligge i den, nys krøbne ud af Eggestallerne. Thorvaldsens Basrelief fremstiller En Hyrinde, som sidder med en Amors-Rede paa Skibdet. Med den venstre Arm, som hun har lagt over Reden, søger hun at fastholde det kiære Bytte, men desuagtet er dog en af de smaa Elskovsguder undsluppet og flyver bort.

Et andet Emne, hvortil antike Forbilleder allerede tidligere, og gientagne Gange, havde kaldet ham, foretog han nu ogsaa i et Basrelief, der fremstiller Amor, som sidder paa en roligt fremskridende Løve, og udsender en af sine Pile, medens hans Blik følger dens hurtige Flugt.

Vi have optælliget denne Række af Basrelieffer samlede under Eet, fordi det, som allerede nævnt, af Breve fra Rom, sees, at Kunstneren paa denne Tid har overrasket ved en saadan mærkelig Productivitet, der endnu vedvarede heelt ind i Vinteren 1831—32.

Om disse Basrelieffers senere Skiebne have vi kun i Almindelighed at meddele, at de alle, Tid efter anden, bleve udførte og gientagne i Marmor som meget søgte, og i Familielivet anvendelige, Arbejder fra vor Kunstners Haand.

Men vi maa til disse Frembringelser i 1831 endnu føie nogle Buster, som deels bleve modelerede, deels udførte i Marmor paa denne Tid.

I Januar 1831 havde en engelsk Rejsende, Mr. John Wyllie, ladet Thorvaldsen modelere sin Buste, og i Mai fuldførte han Sir Henry Labouchères Buste i Marmor. En tidligere bestilt Buste af en Hr. v. Löwenstern fuldførtes i October, og desuden nævnes paa denne Tid Busten af den bayerste Banquier, Baron v. Eichthal, Thorvaldsens Rejsesælle fra München til Rom i 1830, som nu var afgaaet ved Døden.

Men foruden disse have vi endnu her at nævne en anden Buste, som i høiere Grad tildrager sig vor Opmærksomhed, nemlig Busten af Sir Walter Scott. Med denne Englands store Digter har Thorvaldsen uidentvivel symphatiseret bedre, end med Lord Byron, og har vel ogsaa været stærkere berørt af hans Genius, end af dennes. Da vi paa sit Sted have omtalt vor Kunstners første Møde med Lord Byron, er det os kjær, ved at benytte en

Meddelelse,*) ogsaa at kunne fortælle lidt om hans første Møde med Sir Walter Scott.

Det var i dette Aar (1831), at denne berømte Digter opholdt sig nogle Maaneder i Rom. Han syntes ikke at have megen Interesse for Kunstværkerne og gif ikke engang til Vatikanet; — derimod gjorde han en Udflugt til det gamle Ridderstot ved Lago di Bracciano. Men den berømte Thorvaldsens Bekjendtskab ønskede han dog at gjøre, og anmodede Dr. Kestner om, at føre ham derhen. Thorvaldsen kunde ikke tale Engelsk, — de reisende, engelske Familier havde i Almindelighed talt og skrevet Italiensk til ham — og Walter Scott kunde, uagtet han havde Kiendskab til flere Sprog — ikke tale andet, end sit eget. Der mødte altsaa den Bamselighed, at der ikke var andre Sprog, igiennem hvilket disse to Mænd kunde gjøre Bekjendtskab, end Diets og Hiertets. Men det viste sig, at disse to Sprog forstode de Begge. For den Tredie af de Tilstedeværende ved dette Møde, skal det have været rørende at see dem mødes i gjensidig Hiertelighed, hvorledes de trykkede hinandens Hænder, klappede hinandens Skuldre, nikkede, venligt smilende til hinanden, uden at der af Samtalen hørtes andre Ord, end „connaissance” — „charmé” — „plaisir” — „heureux” — „piacere” — „denied” — „happy” o. s. v. Længe kunde denne Samtale vel ikke fortsættes, — Afskeden blev tagen paa samme Maade, men begges Dine fulgte gjensidigt hinanden saalænge som muligt, og vedbleve at tilvinke hinanden de mildeste Benskabsforsikringer.

*) Dr. H. Kestner: Röm. Studien. S. 79.

Om Bustens Udførelse have vi Intet kunnet erfare; upaatvivleligt er den dog udført i Marmor efter Modellen, som opbevares i Museet.

Uagtet alle de mindre Arbeider, som syntes ganske at henrive vor Kunstner, var Adonis dog henimod Slutningen af Aaret bleven færdig. I et Brev af 14de October 1831 havde Thorvaldsen sendt dette Budskab til v. Klenze, men vi kiende det kun af dennes Svar og erfare ogsaa af dette, at Thorvaldsen, paa de gientagne Tilskyndelser til, snart selv at komme, havde stillet dette i Udfigt til næste Foraar, da han saa ogsaa havde ifinde at aflægge et Besøg i sit Fædreland.

Dette Thorvaldsens Brev har altsaa bragt hans kongelige Ven en dobbelt Glæde, at Adonis var færdig til Afsendelse, og at Kunstneren selv snart agtede at følge efter.

Fra Kong Ludwig af Bayern indløb derfor følgende Skrivelse til Thorvaldsen:

München 9 November 1831.

„Lieber Thorvaldsen! Mit Freude vernahm ich aus Ihrem Schreiben vom 14 Octobers Adonis Vollendung, der ich hörte, daß es eines Ihrer besten Werke wäre. Eines der besten Werke Thorvaldsens, des größten Bildhauers seit des Alterthums Blüthentagen der Kunst, welch herrliches Werk besitze ich demnach!

Ich wünsche, daß Sie diese Bildsäule eingepackt Wagnern jezo zustellen möchten.

München hat keinen so schönen Erwerb gemacht, als wenn es Thorvaldsen bestgen wird.

Spätestens einen Monat nach Empfang dieses sollen Sie mir schreiben, ob Sie im nächsten Frühling annehmen

würden den Lehrstuhl als Professor der Bildhauerkunst bey hiesiger Akademie der bildenden Künste.

Wenn Sie derer Professor würden, habe ich ..... Sie zugleich zum Staatsrathe im Außerordentlichen Dienste zu ernennen. Selbst die von mir ernannten Minister haben keinen höhern Rang als den des Staatsrathes. Wollten Sie aber auch nur als Privatmann Ihren Wohnstz in München nehmen, so werden Sie gleichfalls in diesem Fall freudig von Allen, mit offenen Armen aber aufgenommen werden von dem Sie zu schätzen wissenden

Ludwig.

Wann geht's an Churfürst Maximilian I Reiterbildsäule?"

CXXV.

Caval. Ricci's Anacreonte novissimo. Maximilians Heststatue begyndes. Basr. Alexander antænder Persepolis. En ny Frise, Parnasset, paabegyndes. Familieanliggender afbryde ham i Arbeidet. Hans Datter, Elisa, adopteres. Skrivelse til Det Kongl. danske Cancellie. Kammerh. Oberst v. Paulsen. Thorvaldsen reiser over Carrara, Genua til Vicenza og derfra til Mailand. Familien Nylius. En Bestilling fra Hr. v. Nylius. En anden Bestilling for en Kirke i Novarro. Indbydelse til Grækenland. Grev Lunzi. Thorvaldsen vender tilbage til Rom.

1832.

Det gamle Mars livlige Productivitet vedvarede, som sagt, ind i det nye. Endnu i de første Maaneder af 1832 morede vor Kunstner sig ved sine Basrelieffer efter Ricci's Opgaver, ja, han synes endog at have gjort det, for at opfylde sin lærde Bens Dnske, da den lille Bog, som han vilde udgive, hans Anacreonte novissimo, med Conturer af Thorvaldsens tilsvarende Basrelieffer, skulde udgives med det allerførste.

Imidlertid havde Kong Ludwig nyligt mindet ham om Maximilians = Statuen, som skulde være færdig ved Udgangen af dette Aar, og endnu var det kun forberedende Arbejder til dette colossale Værk, han hidtil havde

foretaget, og disse vare endog fortrængte af de smaa Basrelieffer.

Cavalier Ricci's lille Bog med 30 Afbildninger efter Thorvaldsens Basrelieffer udkom nu under Titelen: *Anacreonte novissimo del Commendatore Alberto Thorwaldsen in XXX Bassorilievi anacreontici, tradotti dal Angelo Maria Ricci. Roma. 1832. 8vo.* Bogen dediceredes til Thorvaldsen og fandt efter Forfatterens Uttringer, en god Affætning.

Efter den skionne Skizze, som opbevares i Thorvaldsens Museum, skulde nu den første Model, i naturlig Størrelse, paabegyndes. I den, allerede forrige Aar modellerede, colossale Buste af Maximilian havde han angivet den virkelige Størrelse for den anden, eller egentlige Model, om hvilken der forøvrigt endnu ikke er Tale, eftersom Kunstneren først maatte danne sig et Forbillede i naturlig Størrelse, hvorfra Maalene kunde overføres i det colossale, vanskeligt overstuelige, Arbeide.

Dette Forarbeide til Maximilians-Statuen begyndte i de første Sommermaaneder og bestæftigede Kunstneren i nogen Tid uafbrudt. Men snart synes han igien at have trængt til lidt Afspredelse, og da han nu ogsaa havde en Bestilling paa et mindre Arbeide for Kronprindsen af Bayern, kunde han saameget lettere giøre en lille Afstikker.

Iblandt hans Papirer fra denne Tid finde vi et Blad, hvorpaa er nedstrevet i det tydske Sprog fem Opgaver til Basrelieffer af Alexander den Stores Historie, at udføres i en Størrelse af 6 til 8 romerske Palmer, i det bedste carrariske Marmor. Den fjerde af disse Opgaver: „Alexander empfängt von der schönen Griechin die

Fackel zum Brande von Persepolis," valgte nu Thorvaldsen, og vi finde ham isærd med at modelere et nyt Basrelief: Alexander antænder Persepolis. Den af Biin og Bellhst overvundne Verdensbeherster fremstilledes i Basrelieffets Midte med Festkrandsen om sit Hoved. Af Hetæren Thais modtager han den Fackel, hun rækker ham, for at han, beruset, skal antænde den pragtfulde Stad og tage Hevn over Kerres, som havde afbrændt Athen. Alexander's Fortrolige, Parmenio, og nogle andre af hans Krigere søge at standse Hersteren i denne Udaad, men Thais og de andre Qvinder tænde allerede deres Fakler, og en Perser gaaer bort i Sorg over, hvad der vil skee.

Denne Composition, som senere, i 1838 atter blev foretagen og forandret, optog nu ikke lang Tid; han opgav dette Arbeide for en anden Tanke, der greb ham med en saadan Styrke, at det syntes, at alt Andet nu for en lang Tid skulde vige for denne, og dette saameget mere, da Emnet var af en saadan Natur, at det kunde gives en uberegnelig Udstrækning.

Hans Tanke var, i en Frise at fremstille den hele historiske Række af store Digtere, lige fra Homer indtil vore Dage, og dette Tog skulde aabnes af Apollo, ledsaget af Musen og Gratier. Det var i Juni 1832, at han begyndte dette store Forehavende. I den første Gruppe fremstillede han Sangguden, som med Lyren i den ene, Plectret i den anden Haand, sidder paa en Bogn, der trækkes af Pegasus. En Genius med en Fackel svæver foran og fører, med Tvilen i sin Haand, det bevingede Forspand. Apollos Blik er tilbagevendt; han overskuer hele Rækken af sine begejstrede Sangere. Paa hans Bogn har Kunstneren

med Fiinhed antydet Mythen, om hvorledes Marsyas blev straffet for sin maadelige Sang. Efter Apollo følger de dansende Gratiens Gruppe. Amor er foran og fører dem frem ved en Rosenkræde, som de slynge imellem sig. En lille Genius, maastee Anteros, eller Gienkiærligheden, udstrøer sine Blomster paa Veien. Efter denne Gruppe følge Muserne; først Elio, som gaaer tankefuld og alene, derefter Cuterpe, Thalia og Melpomene. En lille Genius har taget Terpsichores Lyre, medens hun svæver dansende frem med Crato. Polyhymnia synes at være den næste; hun træder roligt frem, og hende følge Urania og Calliope. Musernes Chor sluttet af deres Moder, Mnemosyne, som ledsages af Taushedens Genius.

Nu skulde Digterne følge. En Flodgud skulde i denne Række adskille den antike fra den moderne Kunst. Den blinde Homer ledes frem af en Genius, der bærer hans Palme og hans Krands; -- men videre fortsattes denne Række ikke.

Det var denengang Familieanliggender, som rev vor Kunstner bort fra et Arbeide, hvortil han havde hengivet sig med Enthousiasme, og som han senere forgieves søgte No til at fuldføre.

Hans Datter, Elisa, havde, med hans Samtykke forrige Efteraar stienket den danske Kammerherre, Oberstlieutenant v. Paulsen sin Haand, og denne Egtesforening skulde nu fuldbyrdes. Da Moderen, Signora Anna Maria Magnani, ikke var Thorvaldsens ægteviede Hustru, var det nu for alle Bedkommende en Sag af Vigtighed, førend Bielsen fandt Sted, at denne Datter blev af Thorvaldsen adopteret, og Sagen, angaaende Testamentet bragt i Rigtighed.

Thorvaldsen skrev derfor til det Kongl. danske Cancelli, som følger:

„Underdanigst Pro Memoria!

Bestiæftiget med at give mine Formuesanliggender en nøiagtig og endelig Bestemmelse i Tilfælde af min dødelige Afgang, tager jeg mig den underdanige Frihed at indsende højsølgende tvende skriftlige Dokumenter til det høie Cancellie. Jeg har i det ene nedskrevet en underdanigst Ansøgning om, at min, udenfor Ægtefælle avlede, Datter Elisa Sophia Charlotte, allernaadigst maatte vorde af mig adopteret og som ægtefødt Barn bære mit Navn; og da jeg iøvrigt ingen Slægtning har, haaber jeg til min Beroligelse en allernaadigst Bevilgelse paa denne min allerunderdanigste Ansøgning.

Af den anden medfølgende Skrivelse, som indeholder en tro Gienpart af den af mig i Rom over min Formue giorte, loyformelige testamentariske Disposition, vil Det høie Cancellie erfare min Beslutning, at stienke til Kiøbenhavn mine i en lang Række af Aar samlede Konstsager, for saaledes at danne et Museum til Fremme for Kunst og Videnskabelighed i Danmark.

Endskiøndt jeg ikke tvivler om Tilladeligheden for mig i at affatte en saadan Disposition, byder dog Sagens Vigtighed mig, underdanigst at forespørge det høie Cancellie, om jeg endhydermere i denne Sag har noget at iagttage, og i modsat Tilfælde, om det da maatte vorde mig forundt, at imodtage en allernaadigst Confirmation paa den af mig i ovennævnte Testamente fastsatte Formuesbestemmelse.

Underdanigst

Rome, d. 8 August 1832.

Til

Det Høie Kongelige danske Cancellie.“

Denne Sag mødte naturligviis ingen Banfælgigheder i Kiøbenhavn. Under 12te Marts næste Aar modtog han en allerhøieste Bevilling, ifølge hvilken hans Datter Elisa Sophia Charlotte, døbt den 13de Marts 1813 i St. Marcellis Kirken i Rom, maa agtes og ansees som hans i lovligt Ægteskab avlede Barn, saaledes at hun bærer Familienavnet Thorvaldsen og tager Arv efter ham, dog uden derved at berettiges til at arve hans Slægtninge, ligesom den hende tillagte Arverret efter ham ei skal være ham hinderlig i, saafremt han ikke ellers efterlader sig Livsarvinger, at disponere over sin Formue paa den Maade, som Lovene i saa Fald hiemle. Denne sidste Artikkel i Dokumentet, som formodentlig var en Følge af et mere privat udtalt Ønske, gjorde ham altsaa uafhængig af en saadan Legitimations, ellers forbindende, Kraft, ihenseende til Dispositionen over hans Formue.

Derimod fremstod der i Rom andre Hindringer, som ikke saa let lode sig afvise. Thorvaldsen havde nemlig maattet finde sig i, at hans Datter, født af en catholsk Moder, ikke i Rom kunde opdrages udenfor den ene saliggjørende Kirkes Skød, og nu kunde denne Datter som Katholik ikke forenes i Ægteskab med en Protestant. Disse Hindringer, som i Rom ikke vare til at overvinde, vilde, meente man, lettere kunde undgaaes udenfor Pavestaten, og da Kammerherre Paulsen, som Cavalier hos Prindsesse Charlotte Frederikke af Danmark, paa denne Tid opholdt sig i Vicenza, haabede man, hos Geistligheden i denne Stad at møde mindre Strengbed.

I August reiste Thorvaldsen derfor med sin Datter over Livorno til Carrara, hvor han opholdt sig kort Tid, for at see sin Christusstatue i Marmor; derfra reiste han over Genua til Vicenza. Men de samme Vanskeligheder mødte her, og dertil saamange Bryderier og Sorger af en mere delicat Beskaffenhed, at da alle Bestræbelser syntes at ville blive frugtesløse og hans Sind var i hvi Grad forstremt, betroede han sin Datter til et Kloster i Vicenza og reiste den 30te October over Padua til Mailand, hvor han opholdt sig i nogen Tid.

Under dette Ophold i Mailand stiftede han nærmere Bekendtskab med en Familie fra Frankfurt, som tidligere havde besøgt ham i hans Studier i Rom og nu overraskedes af den Glæde, at see ham her.

Der hvilede imidlertid en dyb Sorg over denne Familiefreds. En elsket Søn var nyligt pludseligen bortreven af Døden, i det Dieblif han for Alteret rakte sin Brud Haanden. Faderen, Banquier Mylius, havde netop, da Thorvaldsen overraskede ham, ladet et Monument reise for den Afdøde, nemlig et Kapel i Nærheden af Loveno ved Comosøen, hvor han eiede en Villa, og til dette Kapel havde den mailandske Billedhugger Marchesi udført et Basrelief. Vor Kunstner fortes hen, for at see dette, og ved denne Leilighed sølte den sørgende Fader ligesom en Opfordring til at benytte Thorvaldsens uventede Besøg til Trost i en Fremtid, der skulde helliges stille Betragtninger. Kunstneren lovede, til dette Sted at ville udføre et væssende Arbeide efter nærmere Overenskomst.

Under Opholdet i Mailand kaldtes vor Kunstner ogsaa til den nærliggende By Novarro, for at see det Høialter, hvortil han, ifølge Architekten Aless. Antonelli's Bestilling, skulde giøre Modeller til to Bronze = Basrelieffer, der skulde smykke Alterbordet. Til det ene af disse ønskedes en Gien-tagelse af det lille Basrelief, De tre Engle, som for mange Aar siden var udført paa Døbefonten til Brahe-Trolleborg; til det andet overdrog man ham at vælge en lignende Gienstand.

Fra Mailand vidste Thorvaldsen ikke, hvorhen han skulde vende sine Fied; han havde ikke Lust til at vende ene tilbage til Rom, men endnu mindre til atter at besøge Vicenza, hvor Alt endnu var uafgiort angaaende Bielsen, trods en vidtløftig Correspondance, for at tilveiebringe de fornødne Attester, Tilladelser og deslige. Vel ventede man ham baade i München og i Kiøbenhavn, og i Carrara havde han dog haft Arbeide til sin Adspredelse, men hans Stemning var saa mørk og nedtrykt, at han helst nu havde valgt sig et Opholdssted, hvor han kunde være stult for Verdens Dine. Af Brevene fremgaaer det ganske tydeligt, at han under disse Forhold endog har tænkt paa at gaa til Grækenland og der at ville besøge Grev Lunzi, Brøndstedts Pleiesøn, som boede paa Zante. Dette Besøg havde han ladet en Dame i Vicenza anmeldte, og Grev Lunzi, der under Brøndstedts faderlige Besyttelse havde lært at beundre og at elske Thorvaldsen, udtalte sin Glæde ved dette Budskab i et Brev, som slutter med disse Ord: „Den lykkeligste Tid for mig vil være den, naar den store, den ædle, den gode Thorvaldsen træder over min Dørtærskel!“

I Rom vidste man længe ikke, hvor Thorvaldsen var, eller hvor han agtede sig hen. Sine fortroligste Venner havde han ved Afreisen meddeelt, at han havde gjort sit Testament og vilde fortsætte Reisen ligetil Danmark. Men til den glædeligste Overraskelse indfandt han sig uventet i Rom ved Begyndelsen af November.

CXXVI.

Digterfrisen forlades. Forhandlinger ang. et Monument for Gutenberg. Apostlerne udføres i Marmor. Forhandlinger desangaaende med Kiøbenhavn. Skriv. fra Conf. Hansen ang. nye Bestillinger til Christiansborg. Skrivelse fra Slotsbygningscommissionen. Bestilling paa fire nye Statuer. En Fregat skal sendes til Middelhavet. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningscommissionen. Anmelder et Besøg i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Gruppen Gratiernerne kjøbes af Donner.

1832.

Efter Tilbagekomsten tog Thorvaldsen, dog neppe med synderlig Kraft, igien fat paa det forladte Arbejde, den store Digterfrise, og syslede dermed indtil Begyndelsen af December; men siden den Tid henstode de modelerede Stykker i skrøbelige Gipsmodeller, og Frisen fortsattes aldrig siden.

Der var nu ogsaa, medens han havde været borte, adskillige Breve indløbne, som vare blevne henliggende, da man ikke vidste hans Opholdssted.

Fra Staden Mainz var gjort en Bestilling paa et stort Monument, men dette kom ham ikke uventet, da han allerede i Marts d. A. fra Dr. Prof. G. C. Braun var bleven underrettet om, at der i Kunstforeningen i Mainz var behandlet en Plan til Oprettelsen af et Monument for Bog-

trykkerkunstens Opfinder, Johan Gutenberg, og at en sammentraadt Commission havde ladet en Opfordring udgaa til den hele dannede Verden om at indsende Bidrag. Thorvaldsen var saaledes bleven underrettet om, at man agtede at aabne en Concours mellem Samtidens største Mestere, og paa Foranledning fra Commissionens Side, som ønskede, at høre hans Mening om Foretagendet og dets Beføstelighed, havde han endog yttret for Agenten i Rom, Dr. Heuß, at han selv vilde deeltage i denne Concours og indsende en Skizze. Denne Ytring, som han havde meddeelt Dr. Heuß for sin Afreise, var strax bleven indberettet til Commissionen, der nu tilskrev ham et Brev af 8de August 1832, hvilket han altsaa først modtog ved sin Tilbagekomst i November. Commissionen havde med største Glæde modtaget hans Tilbud og hævede al videre Tale om en Concours.

Denne Skrivelse fra Commissionen i Mainz til Thorvaldsen lyder saaledes:

„Die zur Errichtung des öffentlichen Monuments für **Johann Gutenberg** gebildete Commission.

Mainz, den 8de August 1832.

Hochwohlgeborner,
Hochzuverehrender Herr!

Mit der höchsten Freude erfüllte die ganze Commission zur Errichtung des Ehrenmals für Gutenberg das uns durch Herr Heuß mitgetheilte Versprechen Ew. Hochwohlgeboren, uns bei der Ausführung des großen Unternehmens, welches wir uns nicht allein von unsern Mitbürgern, sondern auch der Welt übertragen glauben, mit Rath und That beistehen zu wollen. Die Idee bleibt

nun, da Ihr Gutachten sie bestätigt hat, im Ganzen feststehend, und wenn Ihre Güte das kleine Modell zu dem Standbilde uns liefert, so wird einzig dies den Künstler, welcher die Form für den Erzguß zu machen hat, leiten, und keine Concurrenz wird nothwendig seyn, da nicht allein die Commission, sondern Europa überzeugt ist, daß in Erhabenheit plastischer Ideen keiner mit Ew. Hochwohlgeboren sich vergleichen darf. Wir haben daher unsern Landsmann Herr Heuß beauftragt, das Modell, sobald es gefertigt ist, bei Ew. Hochwohlgeboren nach Erstattung aller damit etwa verbundener Kosten in Empfang zu nehmen und es auf dem Postwagen direkt hieher zu besorgen, da alle Hoffnung vorhanden ist, daß gleich im nächsten Jahre schon zur Ausführung wird geschritten werden können. Wegen des Gusses und großen Modells oder der Form ist schon mit Herr Henschel in Cassel Abrede getroffen worden. Er wird Modell und Guß auf seine Gefahr um 5-6000 Rth. unternehmen. Die Basreliefs würden dann von Scholl ins Große modellirt werden, und Ihre Ideen ihn darin am sichersten leiten. Sollte jedoch die Zeit Ew. Hochwohlgeboren zu kostbar zugemessen seyn, so würden wir vorzüglich nur das Standbild modellirt wünschen, und zu dem übrigen etwa nur die Idee. Dabei ist es wichtig, daß auch die architektonischen Verhältnisse des Piedestals, die Größe zur Figur u. dgl. von einem erfahrenen Künstler bestimmt werden, und wer ist dies mehr als Sie, verehrter Mann, dessen Namen wir so gern mit dem des hochberühmten Deutschen zusammengestellt sehen, der für Wissen und Kunst von einer Wichtigkeit ist, wie keiner, da er unsere Zeit in die Uebersicht aller Jahrhunderte und Leistungen aller Länder gesetzt und dadurch die Möglichkeit universel zu seyn, glücklichen Genien verliehen hat, welche wie Göthe, Overbeck und Sie mit allen Kunstmitteln gerüstet, eine eigne Stufe der Menschheit in beiden bezeichnen. Möge doch Overbeck auch

etwas in dieser Sache thun und nach Zwiesprache mit Ihnen uns vielleicht eins der Basreliefs zeichnen!

Nehmen Sie, schließlich, hochverehrter Künstler, den innigen Dank der Commission für ihr edeles Erbieten und genehmigen die Gefühle der wahrsten Hochachtung, welche Ihnen hier darzulegen die Ehre hat

Die zur Errichtung des Ehrendenkmales für
Gutenberg errichtete Commission.

I. B. Pitschaft,

Obergerichtsrath, Präsident der Commission.

G. C. Braun, Prof.

Secr.

Mainz, den 8. Aug. 1832.

Da Thorvaldsen havde modtaget denne Skrivelse, fulgte kort Tid efter en anden fra samme Commission, hvis Indhold kun er en Gientagelse af den foregaaende, og vi forlade saaledes denne Sag, efterat have indledet den her, for atter at optage den i det Følgende.

Ogsaa fra Kiøbenhavn var der under Traværelsen indlobet ikke blot Breve, men ogsaa Bestillinger. For igien at optage en Traad, der næsten maatte synes tabt, siden den Tid, da Skibet Therese, for fire Aar siden, havde hjembragt Gipsmodellerne til Frue Kirke, maa vi her vende tilbage til dette Aars første Maanedes, da Esterretningen om, at Thorvaldsen paa egen Regning lod sine Apostelfigurer udføre i Marmor, kom til Commissionens Kundskab ved en tilbagevendt Kunstner, der ved de Forhold, hvori han havde staaet til Thorvaldsen, var istand til at meddele, bedre end al Brevverken, hans Tanker og Hensigter i denne Sag.

Vi have allerede tidligere antydet, at Thorvaldsen med Bestemthed havde yttret, at han ikke var tilfands at efterlade sig en saadan Cyklus af Værker som Apostlerne blot i et skrobeligt Stof til midlertidig Dekoration for Frue Kirke. Da Christusstatuen nu var i god Fremgang hos Marmorarbejderne i Carrara, besluttede han altsaa ogsaa at sende Apostlerne derhen, og Begyndelsen var steet med Petrus og Paulus. Hvilken Bestemmelse disse Marmorarbejder skulde faae, derom var endnu ikke Tale; han vilde kun, at de skulde udføres i Marmor.

Ved at bringe dette i Erfaring, maatte man i Kiøbenhavn vel befrygte, at medens den Kirke, hvortil disse Arbejder vare bestemte, tilfredsstilledes ved Gipsafstøbningerne, vilde maastee, inden man tænkte derpaa, en anden Hovedstads Kirke komme i Besiddelse af Marmorstatuerne, og at det da vilde komme til at gaa, som det gik med Friisen til Christiansborg, at man nemlig, naar der endelig blev taget en Beslutning, dog kun kunde faae Gientagelser, istedetfor Originalværker. Upaatvivleligt have saadanne Betragtninger foranlediget Kirke-Commissionen i Kiøbenhavn, der nu ved Dødsfald var reduceret til Bygmesteren og en Cancellideputeret, til i Februar 1832 at skrive til Kunstneren i Rom og at lade denne Sag saaledes indflyde i dette Brev:

„Det har været Commissionen særdeles behageligt, Tid efter anden, af hjemkomne danske Rejsende, og især ved den nylig hjemkomne danske Architect Friis, at erfare, at Hr. Statsraaden ogsaa i den sildigere Tid er beskæftiget med Kunstarbejder for Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, og at De saaledes vedbliver med Interesse at erindre Dem denne Kirke, som allerede eier usfatteerlige Værker fra

Deres Mesterhaand, ved Siden af hvilke ikkun Arbeider fra samme Haand bør henstilles. Det er os saaledes sagt, at Hr. Etatsraaden har fuldført en for Kirken bestemt Døbefont i Form af en knælende Engel, som bærer Døbefadet, at Kristus=Figuren i Marmor paa lidet nær er færdig, at nogle af Apostelfigurene ligeledes ere udførte i Marmor, og at et heldigt Forsøg er anstillet med i Leer at brænde adskillige af de Figurer, der henhøre til det herlige Basrelief, som er bestemt til at pryde Frontespidsen over Kirkens Hovedportal.

Da vor Kirkebygning i Maret 1829 var saa vidt fremmet, at den kunde tages i Brug til Gudstienesten, blev den høitideligen indviet 1ste Pintsebadag samme Aar. Commissionen kunde dog ikke strax ansee sine Forretninger for at være tilendebragte, eftersom deels nogle Arbeider ved Bygningen først maatte fuldføres, deels Udskilligt med Hensyn til Regnskabsvæsenet maatte berigtiges. Smidlertid bortrev Døden snart de tvende af Commissionens Medlemmer, Geheimestatsminister Malling og Professor Hornemann, og vi Undertegnede staae saaledes ene tilbage.

Med efter Mulighed at fremskynde de Arbeider og Opgjørelser, som stode tilbage, ere disse nu tilendebragte, og hvis vi vare i Besiddelse af samtlige de Kunstværker fra Hr. Etatsraadens Mesterhaand, der ville udgjøre Kirkens fortrinligste Prydelse, kunde den nu siges at være aldeles fuldført. Vel har det stedse været vort Ønske at vedblive vore Forretninger, indtil Alt var tilendebragt; men da paa den anden Side vor fremrykkede Alder alvorligen minder os om, saasnart muligt at nedlægge for Hans Majestæt Kongen vor udførlige Forklaring angaaende Anvendelsen af de betydelige Summer, der i Anledning af Kirkebygningen have været betroede til vor Bestyrelse, maae vi befrygte, at vi ikke ville kunne see vort Ønske opfyldt. Men om endog Omstændighederne maatte forbyde os at udsætte vor allerunderdanigste Beretning, indtil Kirken har

erholdt alle de for den bestemte Kunstskatte, vilde det dog være os inderlig kiært, hvis vi kunde sættes istand til at angive den Tid, da Christusfiguren i Marmor, Døbefonten og det i Leer brændte Vasrelief kan afhentes hertil, og det er derfor vi give os den Ære at henvende os til Hr. Etatsraaden med Anmodning om at meddele os den i saadan Henseende fornødne Underretning, idet vi tillige haabe, i Omstændighederne at finde Undskyldning for det tilføiede Ænske, at denne Underretning maatte vorde os meddeelt, saasnart Hr. Etatsraadens Tid tillader det.

Vi have ikke udtrykkeligen ubbedet os lignende Underretning med Hensyn til Apostelfigurerne i Marmor, men at dette ikke er grundet i nogen Ligegyldighed for disse Kunstværker, derom behøve vi vist ikke at forsikre Hr. Etatsraaden. Ivertimod, jo oftere vi og enhver Elsker af den høiere Kunst betragte de herlige Statuer, med hvilke Hr. Etatsraaden har forskjønneth vor Kirke, og som ved den fritstaaende Stilling, hvori de ere anbragte, nødvendigen maa frembringe den heldigste Effect, med desto mere Styrke paatrænger sig Længselen efter engang at see det mindre værdige og skrøbeligere Materiale, hvori de nu have, ombyttet med et mere værdigt og varigt. Den Sum, der endnu have til Disposition for Kirken, vil imidlertid ikke være tilstrækkelig til at see denne Længsel tilfredsstillet, men da det dog vilde smerte os dybt, hvis Marmorstatuerne af de 12 Apostler, hvilke nu udarbejdes under den store Mesters Væne, skulde finde Blads andensteds end i den Kirke, der oprindelig har givet Ideen til deres Udførelse, og det maaskee turde lade sig haabe, at den fornødne Sum kunde tilveiebringes, naar man vidste hvormegret der udfordres, tør vi maaskee endnu yttre det Ænske, at Hr. Etatsraaden med de Underretninger, vi i det Foregaaende have ubbedet os, vilde give os den i sidstnævnte Henseende fornødne Oplysning.

Vi benytte denne Leilighed til at bevidne Hr. Etatsraaden vor Høiagtelse og Hengivenhed.

Kiøbenhavn, i Commissjonen for Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 21 Febr. 1832.

C. F. Hansen.

Lassen."

Da Thorvaldsen ikke besvarede dette Brev, der maastee i flere Henseender vakte hans Misfornøielse, — blandt andet fordi han deraf saae, at han dog nok havde været for hurtig til at aflevere sine Modeller, og at der nu ikke længer syntes at være Tale om de øvrige Arbeider til Kirken, som man i sin Tid havde overdraget ham, — maatte Kirkens og Slottets Bygmester efter nogle Maaneders Venten forsøge ved en Privatskrivelse at formilde ham, og dette kunde jo bedst skee ved at aabne Udsigten til nye Bestillinger.

Denne Skrivelse fra Conferentsraad Hansen til Thorvaldsen lyder saaledes:

„Høiærede Ven!

Uagter at De i Skrivelse fra Slotsbyggnings-Commissjonen og Frue Kirkes Commissjon har fundet mit Navn, der vidner om vor fælles Høiagtelse og Ænsker, ihenseende til de Arbeider, der fra Deres Mesterhaand skulde pryde de under sammes Bestyrelse staaende vigtige Bygnings-Arbeider, saa vil De dog tillade, at jeg venstabelig yttre mine Tanker nærmere om de Gienstande, der fortrinlig maa interessere mig.

Hvad Slottet betræffer, da arbeides der nu paa Ridderfalsens indvendige Decoration, og det er Dem bekiendt, min høiærede Ven, at det Gemak, der fører til samme, er det, hvori Deres herlige Basrelief skal anbringes. Vi bør derfor være enige om dette Gemaks øvrige Decora-

tion, hvorfor jeg ubbeder mig Deres indsigtsfulde Mening over høsfølgende liben Tegning, der viser, hvorledes jeg har tænkt mig samme. Enhver arkitektonisk Decoration med rige Orneringer vilde i mine Tanker her være upassende og ikke staae i Harmonie med et saa udmærket Kunstværk som denne Frise. Jeg har derfor tænkt mig Bæggene med en simpel blaalig Gipsmarmor og alene Dørene paa de 2de lange Sider rigt forziret med Bronze-Ornamenter, og midt imellem samme en Marmor-Statue, ligesom ved Endeæggen ligeoverfor Vinduerne 2de Statuer, en paa hver Side af Nischen, hvori Kaffelovnen kommer; Plafonden skulde være simple . . . . . med en omløbende Gesims af blot et Par ornerede Glieder. Til de 4 Statuer kunde vælges deres Mercur og Venus, og til de to andre vilde man overlade Balget til dem, for at componere et Par hertil passende, nye Statuer, da paa denne Maade dette Gemaks Prydelse alene bestod af Arbejder fra Deres Mesterhaand. Dersom dette mit Forslag finder min høifarede Vens Bifald, saa kan jeg indrette alt efter denne Hoved-Idee. Og da Nygtet siger, at Basrelieffet skal være saavidt fremmet, at det snart kunde ventes, saa kunde der begyndes med at opsætte det, da Statuerne altid senere, ligesom de blive færdige, kunde opstilles. For at Maalene af de 4 Sider nøie kan stemme med Basrelieffets Længde, vedsjøier jeg en dansk Fod til- ligemed en romersk Palme, ligesom jeg og maa ubbede mig Høiden af samme, snarest muligt, for at kunne indrette Gesimsen derefter.

Nu henvender jeg mig til Frue Kirke. Med Glæde har jeg af Friis fornummet, at Christus Figuren snart nærmer sig Fuldbendelsen og at Døbefonden allerede har opnaaet samme, ligesom og, at det skal gaae efter Ønske med Basrelieffet til Frontonen i Hovedportalet af brændt Leer. Jeg vilde ønske, at De saae hvilken herlig Virkning deres Apostler gjøre. Og hvor smerteligt er det ikke for

mig, at jeg ei tør haabe at see disse (idetmindste nogle af dem) i Marmor, forinden jeg forlader denne Verden. Det vilde frænke mig at høre, naar samme, hvoraf, efter Rygtet, allerede nogle skal være færdige, gif andensteds hen. Men hvor finder man Brød i Orken? Kirken er fattig og Tallet 12 er stort. Om vi endog kunde faae Kongen til at lade den til Kirkens Bygning paabudne Afgift endnu vedblive nogen Tid, saa vilde dog denne ubetydelige, aarlige Indtægt længe ei være tilstrækkelig for at see dette mit kæreste Ønske opfyldt i min Levetid. Hvad kan jeg efter Naturens Lov have tilbage at vente, da jeg i disse Dage har oplevet min 75 Aars Fødselsdag. Tillad derfor, min høifærende Ven, at jeg ytrer et Ønske, som jeg ganske maa overlade til Deres Bedømmelse. Skulde De ei være villig til at overlade os et Par af disse Apostler i Marmor for en bestemt Pritis, der kunde omskiftes med dem af Gips, hvilde i saa Tilfælde kunde afgives til Kunstacademiet. Den Forskiel af Effect disse Marmorstatuer vilde frembringe imod de af Gips, kunde lede til videre Fremfriden af de øvrige, om endog den Tidspunkt først skulde indtræffe, naar vi begge ei mere havde Glæden deraf; saa stod dog de øvrige Modeller der, for efter Omstændighederne, at udføres i Marmor.

Endnu har jeg en Ting paa mit Hierte, Ridder salen betræffende, (hvorom) jeg maa ubede mig deres Raad. Jeg har tænkt mig, istedetfor et fuldstændigt Gesims over Colonaden, at anbringe et Basrelief som en Friese, der løb rundt om over samme, men her møder mig det store Spørgsmaal, hvem componerer mig samme, saa den kan svare til sin Hensigt? Jeg havde tænkt paa Bissen, men naar kommer han? og jeg har Hastværk med alt, hvad jeg endnu vilde see færdigt, inden jeg forlader Skuepladsen. Jeg tør neppe ytre det Ønske, at De vilde give en Idee til samme, og maastee kunde den under Deres Veiledning udføres i Rom i Gips. Det er rigtignok for=

medelst den betydelige Længde et vidtløftigt Foretagende. Tanken troer jeg kunde være smuk, men vist ikke let at udføre, da det ei bør være noget almindeligt Gods. Min Ven! hjælp mig ud af denne Forlegenhed med deres indsigtsfulde Raad. Jeg har i den Anledning ligeledes vedlagt en Skizze af Salens øvrige Decoration, der er approberet af Kongen.

Forlad, min høifæredede Ven! dette Brevs Vidtløftighed, der alene lader sig undskyldes med det opmuntrende Bifald, de ved Deres Tilstedeværelse her yttrede over mine ringe Arbejder, tilligemed den Kiærlighed, vi begge have for vort kiære Fædreland, da jeg iøvrigt med den største Høiagtelse og Venfkab har den Ære at forblive

Deres Dem ganske hengivne

C. F. Hansen."

Kjøbenhavn, den 17de Junii 1832.

En officiel Skrivelse fra Slotsbyggnings-Commissionen fulgte under 21de August 1832, til Stadsfæstelse paa den giorte Bestilling paa fire Marmorstatuer efter Kunstnerens eget Valg til det omtalte Cabinet, og foruden denne Skrivelse forefandt Thorvaldsen ved sin Tilbagekomst endnu en anden af 23de October 1832 fra samme Commission, hvori det meldtes ham, at en Kongelig dansk Fregat næste Foraar vilde blive sendt til Middelhavet, og at man haabede ved denne Leilighed at modtage de færdige Marmorarbejder.

Thorvaldsen maatte altsaa til at besvare disse Skrivelser, og under 24de November skrev han, som følger:

„I Løbet af dette Aar har jeg af den høie Slotscommission imodtaget tvende meget ærede Skrivelser, den

første med Datum af 21de August og den sidste dateret 23de October. I den første Skrivelse meddeler den høie Commissjon mig Hans Majestæt Kongens allernaadigste Resolution i at overdrage mig Udførelsen af fire Statuer, bestemte til at pryde det Gemak i Christiansborg Slot, hvor Frisen Alexanders Triumph skal hensættes, og forlanger desangaaende min Erklæring med Hensyn til Statuernes Størrelse og deres Pris; den samme Skrivelse af October underretter mig i Forbindelse med den Første om, at en Fregat ventelig vil afgaae i Foraaret 1833 til Middelhavet, og at denne Leilighed tillige kunde benyttes til at hjemføre de af mine for Danmark bestemte Arbejder, som ere fuldførte; den høie Commissjon ønsker derfor at vide, hvad jeg til den Tid kan hortsende, og i hvilken Havn jeg anseer det for mest hensigtsmæssigt, at Skibet indløber.

Allerede for lange siden havde jeg indsendt mit ærbødige Svar paa ovenansførte meget ærede Breve, dersom jeg ikke havde havt det høist sandsynlige Haab, i dette Efteraar at kunne foretage en Reise til Kiøbenhavn og saaledes personlig at kunne have ordnet det Fornødne; imidlertid indtraf usorubseete Hindringer, som medtog Tiden og gjorde mig min Plan i den sildige Aars tid umulig. Jeg beder den høie Commissjon at antage denne Omstændighed som en fyldestgjørende Aarsag i, at jeg først nu indsender mit pligtsskyldige Svar.

Med Hensyn til den hædrende Overdragelse af Udførelsen af de fire Statuer, da vilde jeg gierne, at der fra min Side Intet skulde mangle, for at Arbeidet tilfredsstillende kunde svare, saameget det staaer i min Magt, til den gode Virkning høie Vedkommende vente sig deraf, og da jeg føler, med hvormeget mere Sikkerhed jeg kan naae dette Maal, efterat have gjort mig selv bekendt med alle locale Omstændigheder, saa tillade den høie Slotscommis-

stion mig, istedetfor alt andet Svar, ærbødigst at meddele Samme, at jeg udenfor al Tvivl til Foraaret foretager min længe ønskede Rejse til Kiøbenhavn, og at jeg haaber, at der for denne Gang intet skal hindre mig, som et Menneſte er istand til at forebygge.

Med Hensyn til den høie Commisſions sidste ærede Skrivelse, da vilde det vel være bequemmet, dersom Omstændighederne tillode det omtalte Skib at indløbe i Livorno, og det vilde glæde mig ved denne Leilighed at kunne hiemsende følgende Arbeider: 1) Endeel af Frisen Alexanders Triumph. 2) Christus. 3) Tvende Døbefont og 4) Hele Frontespicen til Frue Kirke i Terracotta.

Jeg takker slutteligen den høie Slots-Commisſion for dens bestandig hødrende Opmærksomhed imod mig og forbliver med dybeste Høiagtelse

allerærbødigst

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 24 Novbre. 1832.

Dette Brev vakte glade Forhaabninger i Kiøbenhavn, hvor man nyligt havde følt sig stuffet af det Rygte, at han allerede var paa Veien. Prinds Christian Frederik, som i det afvigte Aar havde skrevet et langt Brev til ham, — saavidt vi af de hensmuldrende Levninger kunne skønne, — angaaende Hiemsendelsen af de bestilte Arbeider, skrev nu i de sidste Dage af Aaret atter saaledes:

Kiøbenhavn, d. 29 December 1832.

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Med særdeles Glæde har jeg af deres Svarskrivelse til Slotsbyggnings-Commisſionen erfaret, at det er Deres fulde Hensigt, til Foraaret at foretage Rejsen til Kiøbenhavn.

Jeg gjør de varmeste Ønsker for at intet skal hindre Udførelsen af en Rejse, som vi ville see imøde med glad Forventning, og som vil tiene til nye Opmuntring for de skønne Kunster og Deres Venner i Fædrelandet. Hs. Majestæt Kongen ønsker ligesaameget som jeg, at alt skal indrettes saaledes, at Deres Ophold her ret kan være Dem behageligt, og naar jeg forud erfarer Tidspunktet, De agter at gieste os, skal vist alt og navnlig Deres Bolig paa Charlottenborg med dertil hørende Atteliers være i Beredskab til Deres Modtagelse.

Personligen ønsker jeg intet mere, end at bidrage til Deres Tilfredshed hos os.

Lige vigtigt vilde det være at vide nøagtigen, naar de af Deres Haand færdige Arbejder kunne modtages i den italienske Havn, som De maatte angive.

So flere Arbejder der kunne indsendes, jo ønskeligere, og deriblandt synes mig, om muligt, hele Frisen, Alexanders Triumph, for at den heelt kunde opstilles i Slottet.

Hvad mit personlige Ønske angaaer, at see min Gemalindes Portrait Statue færdig og hidsendt ved samme Leilighed, da er jeg forvisset om, at De vil søge at udrette, hvad muligt er, for dette Ønskes Opfyldelse.

Jeg seer med Længsel Deres nærmere Uttring i saa Henseende imøde og nævner mig med særdeles Høiagtelse, Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

„Min Kone lader Dem meget hilse og glæder sig til at see Dem her.“

Den Ære, at en Kongelig dansk Fregat skulde sendes til Middelhavet, for at afhente hans Arbejder, siges vor

Kunstner at have sat særdeles megen Priis paa, og upaatvileligt har det hele Budskab, som han paa denne Tid modtog fra Danmark paa en Tid, da han iøvrigt var meget forstemt og nedtrykt i Sindet, virket opmuntrende paa ham. Der foreligger ogsaa Spor af denne forandrede Stemning. Ikke blot at han nu ikke tog i Betænkning at beslutte sin Afreise, — en Sag, der var saameget lettere, da der endnu var Maaneder, inden den skulde iværksættes — men allerede nu synes Bestillingen paa de fire Statuer til Slottet at have bemægtiget sig hans Tanke, ja, vi finde endog, at han i disse samme Dage er gaaet endnu videre i sin gode Villie med Hensyn til Arbejder for sin Fødeby, end Nogen i Danmark anede.

Bed at tænke sig om og undersøge, hvad der endnu kunde gøres, faldt det ham ind, at Frue Kirke nu snart kunde have sin Fronton, og den til Christiansborg var forlængst sendt i en Skizze, hvorefter man der, naar han kom til Kiøbenhavn, kunde arbejde. Men hverken til Raad- og Dombuset, eller til Slotskapellet havde han endnu leveret Compositioner, og et Par saadanne Arbejder i Terracotta vilde let kunne blive færdige og hiemsendte med den forestaaende Leilighed. Der blev vel endnu denne gang Intet deraf, men at han idetmindste har haft Slotskapellets Fronton i sine Tanker, derom vidner en Tegning til Frontbasrelieffet: Christi Opstandelse, som han udkastede paa Bagsiden af et Brev fra Signor Taddolini af 16 Aug. 1832, altsaa et af dem, han nyligt havde modtaget ved sin Tilbagekomst.

Juleaftenen samlede ham til Glæde med sine Landsmænd, iblandt hvilke han denne gang bevertede Conrad

Heinrich Donner, der i disse Dage havde affiøbt ham den henstaaende Gruppe Gratierne for 6000 Espanffe Daler.

Dagen efter, den 25de Decbr., fandt hans Datters Egtevielse Sted i Laybach, og da han havde modtaget denne Efterretning, sporedes der nu en Beroligelse, som han længe havde savnet.

CXXVII.

Thorvaldsens forskjellige Planer i Anledning af de nye Bestillinger. Fregatten *Galathea* skal sendes til Middelhavet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Slotsbygnings-commissionen. Forventning i Kiøbenhavn om Thorvaldsens Tilbagekomst. Han vælges til Kunstakademiets Directeur. Skrivelser fra Prinds Christian Frederik. Arbejderne affendes.

1833.

Bestillinger fra Danmark gjorde dog altid Thorvaldsen en Glæde, som andre, andetsteds fra, ikke saa let kunde gjøre ham. Af de Beretninger, som vi i Begyndelsen af 1833 modtog fra Rom, sees det, at Tanken om de giorte Bestillinger til det Locale, hvor et af hans Hovedværker i Tiden skulde opbevares, beskæftigede ham nu paa en usædvanlig Maade.

Hans Lyft til at omarbeide *Jason*, der, som tidligere yttret, nu ikke længer tilfredsstillede ham, fik her ny Næring, og allerede i Januarmaaned yttrede han, ved at omtale denne Sag, at han vilde gientage *Jason*, dertil gjøre en Statue, *Medea*, som Pendant, og til de andre to forlangte Statuer vælge: *Mars*, som veier *Amors* Pils, en Composition, som allerede stod færdig i Model, og en *Venus*, som rækker *Amor* sit Klædemon, medens hun viser sig i sin Skjønhed for *Paris*.

Men denne Plan maatte imidlertid snart vige for en anden, da han ønskede, at alle fire Statuer skulde omfattes af een giennemgaaende Handling, og nu hengav han sig i nogen Tid til en anden Tanke, den nemlig, i denne Cyclus at fremstille Paris med Tøbet, den nævnte Gruppe Venus og Amor, og dernæst Juno og Minerva, hver optagende sin Rolle i den bekiendte Skønhedsstrid.

Men ogsaa denne Plan fortrængtes, og endelig blev han enig med sig selv om, at han vilde gientage sin tidligere Basrelief - Composition: Vulkan, Venus, Mars og Amor, i fire fritstaaende Statuer, forenede ved Indholdet af Anakreons 45de Dde.

Denne Plan blev han forsaavidt tro, at han ikke opgav den, saalænge han levede. Men kun den nævnte Statue af Mars og en Vulkan, som han modelerede i 1838, staae, begge ufuldbendte i Marmor, tilbage som skønnede Fragmenter af en Composition, der ikke fik Tilværelse mellem hans fuldførte Værker.

Medens disse Projecter i Begyndelsen af 1833 udviklede sig i vor Kunstners Tanke, forberededes Afsendelsen af de fuldførte Arbejder til Danmark, hvor det Brev, han havde sendt Prinds Christian Frederik om sin forestaaende Hjemreise, havde udbredt den glædeste Forventning. Vi skulle ikke mere end nødvendigt trætte med de paafulgte Breve fra begge Bygningscommissionerne, i hvilke det væsentlige Indhold var, at Fregattens Afgang til Middelhavet var bestemt, og at man ventede, at den i Juli d. A. vilde anløbe Livorno.

Derimod meddele vi den Skrivelse, han i samme Anledning modtog fra Prinds Christian Frederik:

Kjøbenhavn, d. 26 Febr. 1833.

„*Fr. Statsraad og Professor Thorvaldsen!* De vil allerede ad den officielle Vej være underrettet om Bestemmelsen, at Corvetten Galathea skal afhente de fra Deres Haand færdige Kunstfager, og vil den til den Ende indtræffe i Livorno omtrent d. 1 Julii d. A, til hvilken Tid de til Transporten bestemte Kunstfager maatte befinde sig sammesteds. Sid det maatte være muligt, til den Tid at have hele Frisen (Alexander's Triumph) i Marmor færdig, for at den samlet kunde opstilles paa sin Plads i Slottet.

Gvad min Bestilling angaaer, nemlig min Gemalindes Portraitstatue, da er det mit inderligste Ønske, at den maatte være saavidt færdig, at den kunde hjemsendes. De ville muligen kunne lægge sidste Haand paa Bærket her i Kjøbenhavn, naar vi, som jeg sikkert haaber, have den Glæde at see Dem her til Sommer. Om dette for os alle saa kjærkomne Besøg haaber jeg ved Dem at underrettes saa betimeligen, at der intet skal kunne mangle ved Deres Ankomst til Charlottenborg.

Jeg tør paa de i Rom værende danske Kunstneres Begne, og navnlig paa Bisfens, bede Dem om, at De ville sørge for, at de Arbeider, som disse maatte have at hjemsende, finde Plads paa Fartøiet, som bringer Deres til Livorno og siden paa Corvetten.

Gvad Bisfen angaaer, vilde jeg bede Dem anbefale ham til Slots = Commissionen til at udføre Frisen til Ridder salen, saafremt De ei selv kan finde Leilighed til at berige os med dette Kunstværk; dog maatte han vende tilbage, for at udføre det i Gips her paa Stedet.

Hvis der er taget Afstøbninger af flere af Deres Statuer og Basreliefs, som Academiet endnu ei besidder, vilde det være overensstemmende med dets Ønske at see denne Leilighed benyttet, for at komme i Besiddelse af disse. Architect Hansen kunde opgive for Academiet,

hvad Beføstningen ved Indkjøbet og Indpakningen kunde beløbe sig til. Transporten vilde have's frit med de øvrige Sager.

Til Forøgelse af min Vase = Samling kunde jeg nok ønske at besidde en udmærket Vase fra Vulci af de ved Lucien Buonaparte udgravede. Der er solgt endeel af dem i England, muligens at nogle var til Salg i Rom. En saadan, udvalgt ved Dem, og hiemsendt ved denne Leilighed, vilde være mig saare behagelig; jeg formoder, at Prisen vilde være 20 til 30 Louisd'ors, som Chiaveri isaafald vilde kunne udbetale. Dog, jeg bør ei uleilige Dem med mere, nævnende mig med særdeles Høiagtelse og Benskab, Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Endnu i Slutningen af Marts stode Sagerne saaledes, at man havde Grund til at tro, at han denne gang vilde lade det blive Alvor med Hjemreisen, og, at han selv har levet i denne Tro, derom vidner blandt Andet ogsaa det, at da han havde ladet kjøbe den nyligt afdøde, danske Maler Bendz's Maleri: Et Kaffehuus i München, lod han dette, skjøndt han ikke selv endnu havde seet det, føre fra München til Kiøbenhavn og ikke til Rom.

Til Slotsbygningss = Commissionen skrev han ved Udgangen af Marts:

„Af den høie Slotsbygningss = Commission har jeg imodtaget en meget æret Skrivelse af 22 Febr. d. A., hvoraf jeg erfarer, at det til Kunstarbejdernes Afhentning bestemte Krigsskib kan ventes til Livorno i Løbet af Sommeren og sandsynligt i Jutii Maaned. Ved min Skrivelse af 24 Novbr. f. A. har jeg ærbødigst underrettet

den høie Commission om de Arbeider, som jeg saaledes hiemsender, og hvis betimelige Affsendelse fra Rom jeg skal drage Omsorg for. Jeg har derfor kun at erindre, at jeg, foruden de i mit sidste Brev nævnede Kunstfager, agter med samme Leilighed at hiemsende enkelte andre Arbeider i Marmor, hvilke jeg ønsker at give den sidste Fuldbendelse under mit Ophold i Kiøbenhavn. Det vilde saaledes være mig kjær, hvis disse Arbeider ved Skibets Ankomst til Hjemmet maatte blive hensatte i det for mig i Kiøbenhavn bestemte Studio. Selv haaber jeg, i det tidlige Efteraar at giense Danmark, da min Afreise fra Rom udenfor al Tvivl vil indtræffe kort Tid efterat det Kongelige Skib er afgaaet fra Livorno.

Allerærbødigst

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 29 Marts 1833.

I Kiøbenhavn havde man sat saamegen Lid til disse tagne Beslutninger, at Akademiet for de skønne Kunster ved Udgangen af Martsmaaned valgte Thorvaldsen til Directeur for de tre følgende Aar og stillede Haabet om en frodig Opblomstren i Kunsten til Indskydelsen af hans oplivende Sol. I denne Anledning skrev Akademiets Præsæs, Prinds Christian Frederik til ham.

„Fr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen! Det er mig saare behageligt at kunne underrette Dem om, at Akademiet for de skønne Kunster, i Forventning af Deres Ankomst til Fædrelandet, eenstemmigen har valgt Dem til Directeur, og at Hans Majestæt stienker dette Valg sit fulde Bifald. Det er en Hæder for Akademiet at see Directeursædet beklædet af en saa udmærket Kunstner, og de vil vist under Deres Nærværelse her finde Glæde i at

funne virke for Academiet i denne ophøiede Post. Jeg selv glæder mig særdeles til at staae i dette noiere Forhold med Dem og ønske, at Tiden snart maatte være forhaanden, da vi faae Dem iblandt os. De vil have Fornøielse af at see Academiet langt mere udvidet og Figursalen med Samlingerne af Gips=Afstøbninger i en langt anden Tilstand, end da De sidst besøgte Kiøbenhavn.

Til Deres Efterretning tiener, at Corvetten først i Julii kan indtræffe i Livorno, saa at der ingen Tvivl er om, at jo de bestemte Arbeider kunne blive færdige i Deres Attelier, for at indtræffe i Livorno imod den ovennævnte Tid. Heriblandt haaber jeg, at see Prindsessens Portrait=Statue. De vil vist unde mig den Glæde.

En Gipsafstøbning over Original=Busten med Loffer faae jeg gierne ved samme Leilighed, thi mit første Exemplar er kommet til Skade.

Architect Friis er optaget til Medlem af Academiet.

Nævrende mig med sand Høiagtelse og Venskab, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 30 Marts 1833

Thorvaldsen udsatte ikke at besvare denne Skrivelse. Allerede i April, skrev han et Brev til Brindsen, hvori han bestemte sin Afreise til Esteraaret. Dette Brev have vi ikke forefundet, men det vil af Brindsens paafølgende Svar erfares, at Thorvaldsen har yttret, at det var hans Agt, i Kiøbenhavn at udføre nogle af sine Arbeider i Marmor, deriblandt ogsaa Prindsessens Statue, da det i Rom paabegyndte Exemplar havde mødt Uheld under Forberedelsen.

Brindsens Svar lyder saaledes:

„Hr. Statsraad og Directeur Thorvaldsen! Jeg har havt den Fornøjelse at modtage Deres behagelige Skrivelse af . . . . . og glæder mig til de gode Tidender, den indeholder, især til den Forvisning, De giver mig, at De til Efteraaret vil giensee Danmark, ligesom og, at De der agter at fuldende nogle halv udførte Arbejder i Marmor, som hidsendes, hvilket tyder paa den gode Hensigt af et længere Ophold i Fædrenelandet, saaledes som vi alle ønske det.

Den Forstkring, at det Arbejde, jeg venter af Deres Haand, nemlig min Gemalindes Portraitstatue, vil ligge Dem nærmest paa Hierte, er mig Borgen for, at De, uagtet det indtrufne Uheld med Marmoret fra Carrara, vil gjøre, hvad muligt er, for at see dette Kunstværk hidsendt. Maasee det endog kunde være blandt de ovennævnte at fuldende i Kiøbenhavn, hvor der, naar Modellden hidsendtes, vilde findes Arbejdere under Freund, der kunde fremme den i det Naa. At jeg ønsker at benytte denne seldne Leilighed for at faae Statuen hidsendt, vil De indsee.

Førend Slutningen af Julii kommer Corvetten Galathea ei til Livorno; der er altsaa endnu tre Maaneder til. En Idee vilde jeg dog ved denne Leilighed yttre, nemlig med Corvetten at hidsende en duelig Marmor-Arbejder, der kunde gaae Dem tilhaande og nogle Blokke carrarisk Marmor.

Det vil være en glædelig Tidende for Kunstens Venner, at De har kjøbt Bendz's sidst udførte Malerie af Kunstneren Fearnley, og det skal blive hensat i Deres Atelier paa Charlottenborg, saasnart det ankommer.

Hvad De yttre om Bispen, skal jeg meddele Slots-Commissionen, saasnart hans Skrivelse indtræffer. Fore-

løbigen maa jeg dog yttre, at det, efter min Mening, vil være saare omstændeligt, i Rom at udføre Frisen i Gips, som skal anbringes i Christiansborg Slot, og at det især vil være ønskeligt, at Bissen kender Stedet, hvor den skal anbringes. Mit Raad vilde derfor være, at Bissen benytter den gode Leilighed med Corvetten til uden Beføstning at reise hertil, og at han udfører sit Arbeide her, hvorefter det jo altid kan staae ham frit for, selv med Understøttelse af det Offentlige, at reise igien til Italien, for der at fortsætte sin Kunstner-Virksomhed. Skulde De dele denne min Anskuelse, da beder jeg Dem at virke til dens Iværksættelse. Bissen maa iøvrigt være Dem høist forbunden for Deres Anbefaling.

Corvetten affeiler paa Onsdag, d. 1. Mai, men da den skal anløbe Tanger, Tripolis og Maltha, saa indsees at den ikke førend om tre Maanedes kan naae denne sin Bestemmelse. Den føres af Capitain W. Krieger, en Søn af afdøde Admiral; Næstkommanderende er Capitain Kierulf, begge udmærkede Sømand.

Det skal glæde mig, snart at høre gode Tidender fra Dem. Hs. Majestæt Kongen har glædet sig over de sidste, jeg meddeelte ham, og Høisamme har paalagt mig at hilse Dem.

Jeg henlever med særdeles Høiagtelse og Venfkab,
 Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kjøbenhavn, d. 27 April 1833.

Ifølge den af Thorvaldsen, kort Tid efter, indsendte Designation var til Slottet og Frue Kirke færdigt og indpakket til Afsendelsen: Christusstatuen i Marmor, fiorten

Kister med Terracottaerne til Frue Kirkes Fronton, Basreliefferne, Daaben og Nadveren, og Døbefonten i Marmor. Til Slottet affendte han ti Kister med Marmor-Basrelieffer, hørende til Frisen, og desuden et betydeligt Antal af sine øvrige Arbejder, deels i Marmor, deels i Gips, i det Hele 65 Kister, bestemte til foreløbigt at opbevares i hans Studio i Kiøbenhavn.

CXXVIII.

Maximilians Heststatue forberedes og skal paabegyndes, men en Række af mindre Arbejder træde i Stedet: Vasrel. Bacchantinden med en lille Faun. Gientagelse af Vasrel. Hylas og Nympherne. Vasrel. Ganymed og Hebe. Vasrel. Ganymed bortføres af Ornen. Vasrel. Evangelisterne. Vasrel. Parcerne. Tre Vasrel. med tre Engle.

 1833.

Studierne i Rom vare ved Afsendelsen af et saa betydeligt Antal Arbejder naturligviis blevene ryddede, men denne Ubladning havde dog ikke en saa paasaldende Virkning, som man skulde tro, og da Modellerne vare stillede frem paa de affendte Bærkers Pladser og det, som havde staaet sammenstuvet i Hjørnerne, kom til at udfolde sig lidt friere, var det snart neppe mærkeligt, at Noget var borttaget af denne beundringsværdige Forsamling.

Maximilian af Bayerns Heststatue skulde nu igjen foretages. Modellen i naturlig Størrelse blev formedelig først paa denne Tid ganske færdig, men førend der kunde begyndes paa Udførelsen i den dobbelte Størrelse, vare endnu betydelige Forberedelser at bringe istand, da saadanne Masser, som her skulde sammendrynges af det tunge og vaade Leer, krævede en veloverlagt og beregnet Construction

af Jern og Tømmer, der som Skelet kunde holde alle Dele trygt og uforandret sammen. Dette var imidlertid et Arbejde, som vor Kunstner kunde betro sine Haandværkere, og et jevnligt Tilsyn var fra hans Side tilstrækkeligt.

Han kunde altsaa imidlertid hengive sig til den friere og livfulde Syslen med sin Kunst, hvori han forrige Aar blev afbrudt ved Rejsen til Norditalien, og vi finde nu ogsaa, at han benyttede denne Frihed i hele den første Halvdeel af dette Aar. Det var atter en Række af mindre Basrelieffer, som paa denne Tid skulde fremtræde.

Vi have imidlertid ved Optællingen af disse den samme Bemærkning at gjøre, som ved hine, at de, os fra Thorvaldsens egen Haand efterladte, Lister, henføre dem til disse Maaneder, men at de ikke nærmere kunne bestemmes ihenseende til Tidfølgen.

For et Par Aar siden havde han, som vil erindres, modeleret et Basrelief med en liggende Satyr, som lærer en lille Faun at blæse paa Rørfløiten; dette skulde have en Pendant. Han modelerede derfor nu, ganske tilsvarende i Maalene og i den foroven afrundede Form, et Basrelief efter en, allerede for flere Aar siden paa en Convocationsbillet fra S. Luca, dat. 9de April 1827, henkastet, Composition: En Bacchantinde, som, henstrakt paa Jorden, og lænende sig til en Kurv, holder en Klasse Druer, som en lille Faun begierlig angriber.

Et andet Basrelief modelerede han efter det samme Emne, han i 1831 havde behandlet: Hylas, som bortføres af Nympherne. Grunden til denne Oientagelse maa formodentlig søges i, at den første Behandling ikke ret har tilfredsstillet ham. I denne Composition lod han Hylas

nærme sig Kilden med sin Vandkrukke, idet han overfaldes af de elskende Nymphers Kiærtegn, istedetfor at den forrige Composition fremstillede ham knælende og strækkende sig fra oven ned imod Kildens Bæld.

I et tredie Basrelief fremstillede han Ganymed og Hebe. Han valgte Mythen om Sibstnævnte, som paa Grund af, at hun, ved at falde i Gudernes Forsamling, kom til at saare sin Jomfruelighed, og derfor maatte nedlægge sin Hæderspost, som Olympens Mundskient, i Ganymeds Hænder. Basrelieffet fremstiller kun Overleveringen af dette Embede.

Mythen om Ganymed gav ham nu ogsaa Stoffet til et Basrelief, hvori denne Jupiters Yndling bortføres af Ornen, et skizzeret Arbejde, som Thorvaldsen gientog i et andet lille Basrelief med forandret Composition, hvilket, ligesom det førstnævnte, ikke udførtes videre end i de let henkastede Basrelieffer, der nu opbevares i Museet.

En Cyclus af Medaillon-Basrelieffer fremgik ogsaa med samme Raffhed fra hans Haand: De fire Evangelister. Naar vi skulle søge en Anledning til dette Valg, saa ere vi tilbøielige til at udlede den fra Akademiet S. Luca, som vor Kunstner nu snart skulde forlade. Han havde længe lovet dette Akademi en Revers-Composition til en Medaille og vilde nu, før sin Afreise, opfylde dette Løfte. Dette kan have givet den nærmeste Anledning til den første Medaillon: Den hellige Lucas, som var fremstillet malende Madonna med Barnet paa sit Skjod. Med Penselen i den høire og Farveskaalen i den venstre Haand sidder Evangelisten foran sit Billede, med en Nimbus om sit Hoved; bagved ham den hvilende Dre, hans Særkiende.

Men nu gientog han Billedet af den samme Evangelist, maaffte efter at have fattet den Plan, ogsaa at ville modelere de tre andre Evangelister. I den anden Fremstilling af St. Lucas staaer Evangelisten med Skrivetavlen foran sig, medens han støtter sin venstre Fod paa Dren, der ligger ved hans Side. Men ikke heller denne Composition var ham tilpas, og han gientog Basrelieffet tredje Gang, idet han fremstillede Lucas, siddende paa den bevingede Dre med Skrivetavlen støttet mod Skjødets og med et himmelvendt Blik, der antyder Inspirationen. Formodentlig skulde Basreliefferne af Evangelisterne svare til Ezechiels Syn; de tre andre fremstillede Mathæus, baaren af sin Engel op fra Jorden, Marcus paa den bevingede Løve og Johannes, løftet mod Himlen paa Ornens mægtige Vinge. Disse fire Medaillon-Basrelieffer lod han udføre i Marmor, saavidt vi vide, kun til sit Museum, hvor de, ligesom ogsaa Skizzerne til de to foregaaende, opbevares.

Et større Basrelief vakte en ganske særegen Opmærksomhed ved den skønne Composition, en Fremstilling af Mennekelivet under den antike Mythe om Parcerne. Klotho, Lachesis og Atropos, de tre strenge Døtre af Jupiter og Nemesis, spinde og afklippe Mennekelets korte Livstraad. Klotho sidder yderst tilvenstre med Rokken i den ene Haand, medens hun med den anden samler den svage Traad. Øverst mod den anden Side sidder Lachesis, som dreier Spindelen med den høire Haand, medens hun styrer den nedhængende Traad med den venstre. I Midten staaer Atropos med Særen, rede til at affiære Traaden, naar hun seer Tiden udløbe i det Sanduhr, hun holder i den venstre Haand. Ved hendes Fod staaer en Genius, Livets og Dødens;

endnu hæver han Fakkelen, men vil vende den mod Jorden, naar det dødbringende Snit er giort. Over Saren svæver den dagsty Ugle, i Modsatning til det endnu rindende Timeglas. Tilvenstre, ved Klotho's Fod, vorer den friske, blomstrende Hørplante; tilhøire under Lachesis ligge de afklippede Traadnøgler, omgivne af Balmueplanter.

Iblandt alle disse foransførte Basrelieffer var der ikke noget, som var fremkaldt ved de Bestillinger, hvoraf han altid havde saamange. Ofte, naar han, drevet ved Paamindelser, foretog sig et saadant, kastede hans Tanker sig selvraadigt over paa en mødende Idee, som da greb ham, og lod det oprindelige Forehavende for en Tid stilles i Baghaanden.

Saaledes gif det ham ogsaa nu, da han kom til at modelere et Par smaa Basrelieffer, idet han vilde fyldestgøre en Bestilling, som fordrede noget ganske Andet.

Som allerede omtalt, var der under Opholdet i Mailand giort en Bestilling hos ham paa to smaa Basrelieffer, der, afstøbte i Bronze, skulde tiene til Smykke for Alterbordet i en Kirke i Novaro. Man havde opgivet ham, at hvert af disse skulde fremstille en „Gloria“ af tre Engle, og henviist ham til hans egen, tidligere Composition paa den bekendte Døbefont til Brahe-Trolleborg. Dette Løfte vilde han nu indfri, men han modelerede to Basrelieffer, hvori han ikke strengt holdt sig til Opgaven.

Det ene af disse fremstiller en yndig Leeg af Tre spillende Engle. Paa et lille Alter, hvorfra et Rosenbaand hænger ned, sidder den midterste af disse Engle og spiller paa en Cithar, til hvis Toner den lyttende bøier Dret. Paa venstre Side stiller den anden sin Fod op paa Alterets

Soffel og slaaer sin Harpe. Den Trebie, som er stillet paa høire Side, blæser i en Fløite.

Det andet Basrelief fremstiller Gruppen af Tre syn-
gende Engle, som læne sig kjærligt op til hinanden, me-
dens de i deres smaa Hænder holde en Banderolle, efter
hvis Noder de synge deres Lovsang.

Disse Compositioner fandtes ikke passende til Alterbordet.
Thorvaldsen modelerede derfor to andre Basrelieffer, hvert
med Tre Engle, som bære en Guirlande, og disse
Modeller afleveredes til Bronzestøberen Barth. Contaria
i Rom, hvor de næste Aar bleve støbte, og indsattes derefter
i Alterbordet i Cathedralen i Novaro.

CXXIX.

Galathea ligger for Livorno. Arbejderne modtages, men Thorvaldsen udsætter sin Afreise. Model til Maximilian af Bayern. Brøndstedts Forhold til Thorvaldsen. Thorvaldsen bliver Dannebrogsmænd. Raphaels Grav aabnes. Basrelieffet Raphael. Buste af Mr. Mahon. Buste af Horace Vernet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Collin. Cand. Ludvig Böttger. Hans Brevverling med Collin ang. Thorvaldsens Testamente.

1833.

Zmidlertid var den danske Corvet paa sit Togt kommen til Neapel, og Capt. Krieger anmeldte, at han i Midten af Juli vilde anløbe Livorno; men Galathea ankom først i Begyndelsen af August der, og fandt alting færdigt fra Thorvaldsens Side.

Derimod var Spørgsmaalet om Kunstnerens egen Afreise afgjort saaledes, — at han udsatte den til næste Aar, og med fuld god Grund kunde han give sit forestaaende Arbejde Skylden, thi nu skulde han netop begynde den store Model til Maximilians-Statuen.

Zmellem de ellers saa gode Venner, Thorvaldsen og Brøndsted, synes nu, i Anledning af Galatheas Reise, et mindre glædeligt Forhold at være indtraadt, ialfald en

giensidig Forstemthed, som foraarsagede, at disse to, i saamange Henseender elskværdige, Mænds senere Veie adskiltes, og aldrig mere førte tilbage til det glade Samliv og det aabne Venstabs, der tidligere havde karakteriseret dette Forhold. Vi have oftere maattet blotte det omme Sted hos vor Kunstner, som Brøndsted nu var kommen til at saare, og for hans Bedkommende gjorde den gamle Regel sig her gjældende, at man ikke skal laane Penge hos sine Venner. Brøndsted havde allerede tidligere laant et Par Tusind Scudi hos Thorvaldsen, og denne havde taget mod det Tilbud, at de i Casa Buti efterladte Kister med Bøger og Brøndsteds Myntsamling skulle betragtes som Pant. Dette Mellemværende var fra Brøndsteds Side ikke afgjort, da Efterretningen om, at Galathea skulde hjemføre endeel Sager fra Rom, vakte det Ønske hos ham, at benytte denne gunstige Leilighed til at faae sine Bøger og Mynter til Kiøbenhavn. Han anmeldte dette Ønske for Thorvaldsen, og gav en anden Landsmand i Rom Ordre til at sørge for denne Afsendelse, men Thorvaldsen, som herved fandt sig ubehageligt berørt, og desuden, efter hvad man har yttret, ikke siden Mynttyveriet havde disse Sager i fuldkommen Orden, satte sig, tiltrods for Brøndsteds energiske Forlangende fra London, imod denne Udlevering, som heller ikke fandt Sted. Men derimod havde dette den sørgelige Følge, at disse to Venner ikke senere nærmede sig hinanden med det gamle Venstabs, og at den paagjældende Sag ikke i deres Levetid blev berigtiget, idet Museet, efter Begges Død, arvede Pantet.

Galathea ankom lykkeligt med sin kostbare Ladning d. 20de Septbr. 1833 paa Kiøbenhavns Rhed. Som den

nærmeste Følge af denne Hiemsendelse antage vi Thorvaldsens Udnævnelse til Dannebrogsmænd den 25de October s. A.

Modellen til den colossale Heststatue havde imidlertid udelukkende bestået Thorvaldsen i Rom i et Par Maaneder, da han atter trængte til at hvile sig ved et mindre Arbeide.

Som Medlem af Akademiet della Valle Tiberina i Perugia havde han i de senere Aar, hvergang Raphaelsfesten d. 5te April her feiredes med Taler, Sonetter og Improvisationer til den store Malers Ære, paa en Maade sølt sig opfordret til, skiondt fraværende, dog ogsaa at bringe sit Offer. Hidtil var det blevet ved Opfordringer og Forsætter; men i Aar indtraadte der en særegen Tilskyndelse. Spørgsmaalet om Hgtheden af et Cranium, som S. Luca Akademiet bevarede som Raphaels, havde givet Foranledning til en Undersøgelse af det Sted i Pantheon, hvor, efter Sagnet, Raphael var begravet. Det var i Begyndelsen af Septbr. d. A., at denne Undersøgelse begyndte, og d. 14de s. M. fandt man det fuldstændige Skelet, hvilende i en indmuret Kiste, dybt under et Alterbord paa venstre Side af Indgangen, netop saaledes som Vasari havde betegnet Stedet. At Thorvaldsen, her tilstedeværende, i hoi Grad interesserede sig for denne Undersøgelse, og med Andagt har sænket sit Blik i disse Levninger af den store Broder i Kunsten, derom kan der ikke tvivles. At han ved disse Levningers hvitidelige Bisættelse, d. 18de Octbr., traadte i Processionen med den store Borkierte i Haanden og dvælede ved Graven, medens det pavelige Kapel sang „Miserere” og

„De profundis”, vide vi af Digteren, Prof. H. C. Andersen,*) som netop den Dag var ankommen til Rom og første Gang saae Thorvaldsen i denne Belysning.

Da Andersen næste Dag besøgte Thorvaldsen, viste vor Kunstner ham et halvfærdigt Basrelief, som han havde begyndt i disse Dage, og som fuldførtes Dagen efter. Det fremstillede Raphael, siddende imellem nogle Fragmenter af den antike Kunst paa et Alter, hvis Relieffer fremstille Musen og Gratier. Raphael er ifærd med at tegne; med den venstre Haand holder han Tegnebrædtet mod det høire Knæ. Ved hans Side tilhøire Kunstens Genius med den lysende Fakkell; tilvenstre nærmer sig Victoria med Palmen i venstre og en Laurbærkrands over hans Hoved i høire Haand. Men nærmest op imod den elskende Kunstner stillede han Amor, som, knælende mod Capitalet af en corinthisk Søile, understøtter Tegnebrædtet, medens han rækker ham i en samlet Bouquet den blussende Rose og — Dødens Balmue.

Denne sidste Hentydning undgik ikke Forargelsen, og man har endog troet, at den blev til Hindring for Basrelieffets Anbringelse paa Graven. Men om en saadan Hensigt med dette Basrelief har der neppe været Tale, og fra Thorvaldsens Side er dette Basrelief af en ligesaa umiddelbar Oprindelse, som saamange andre af hans mindre Værker. Det blev ikke heller, saavidt vi have erfaret, nogenstunde udført i Marmor; kun Gipsmodellen opbevares i Museet.

---

*) Søndagsblad af A. P. Liunge. 1835. P. 28.

Endnu optage vi her et Par Buster fra dette Aar. I April fuldførte han Busten af en Mr. Mahon; af større Interesse var den, han udførte efter sin særdeles gode Ven og navnkundige Kunstbroder, Maleren Horace Bernet, der i disse Aar havde været Directeur for det franske Akademi i Rom. Efter denne Buste udførte Thorvaldsen senere en større Gientagelse i en colossal Herme i Marmor, som han forbeholdt sit Museum.

Efteraaret nærmede sig, men der var nu ikke længer Tale om at forlade Rom, og dette Budskab havde allerede naaet Danmark. Desuagtet fandt Thorvaldsen sig foranlediget til selv at indberette denne forandrede Bestemmelse til Prinds Christian Frederik, der havde modtaget hint Løfte af ham. Vi have ikke forefundet Concepten til det Brev, som han skrev den 26de Octbr. til Prindsen; derimod kunne vi meddele Hans Kongl. Høiheds Svar:

„Hr. Statsraad Thorvaldsen! Det er mig en særdeles Glæde ved Skrivelse fra Academiet for de skionne Kunster at oversende Dem det nye Beviis paa Kongelig Indsest og Naade, som Hans Majestæt har tiltænkt Dem ved at pryde Dem med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Ved denne Leilighed takker jeg Dem for det idag modtagne Brev af 26 October, som indeholder Forstikringen om, at De til Februar Maaned næste Aar vil tiltræde Reisen til Fædrenelandet. Maatte De nu, ved at fulde de Kunstværker, der hidtil har holdt Dem ved Deres Atelier, see sig istand til at opfylde denne gode Hensigt, da vilde mit og Academiets og alle Kunstens Venners ivrigste Ønske opfyldes. Maatte vi besidde Dem her til den høitidelige Forsamling, d. 31 Marts, og ved den derpaa følgende Udstilling! Denne vil meget prydes ved

Deres hiemsfendte Kunstværker i Gips og Marmor; dog ere de sidste ei endnu udpakkede, men jeg ønsker meget, at De ville give Freund Deres Befalinger om, hvorvidt disse skulle udstilles.

Med den største Beundring har jeg seet den hidsendte Deel af Frisen Alexanders Triumph, som er udpakket paa Slottet. Christus Figuren er henbragt i Frue Kirke, men endnu ei udpakket eller opstilt.

Foreløbigt har jeg talt med Finantsministeren om Deres Onse, at de 20,000 Spec., som skulle indsættes i Nationalbanken til Fordeel for Deres Datter, maatte tages af de Summer, som enten nu, eller i Fremtiden maatte tilkomme Dem for de af Regjeringen bestilte Arbejder. Derimod vil fra hans Side intet være at indvende, forsaavidt disse Summer forfalde til Udbetaling, da De saa efter Behag ville disponere over dem, og den Kongelige Resolution vil ligesaa lidet mangle, naar Dem derved steer en Tjeneste.

Jeg beder Dem endnu at hilse de danske Kunstnere i Rom og at sige til Blunck, Kuchler, som og til Martens, at jeg med Fornøielse har seet deres hiemsfendte Arbejder.

Henlevende, Hr. Statsraad og Directeur Thorvaldsen

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 15 Nov. 1833.

Angaaende det i Prindsens Brev berørte Depositum af 20,000 Scudi, som efter Thorvaldsens Onse skulde indsættes i Banken, da havde han allerede derom skrevet til Conferentsraad Collin saaledes:

„Kære, høiagtede Hr. Conferentsraad Collin!

De er maaskee underrettet om, at det var min Bestemmelse at tiltræde min Hjemreise til Danmark kort efter

det Kongelige Skibs Afgang fra Livorno med de indtagne Konffager; da imidlertid uforudseete Hindringer have giort mig det umuligt, og jeg endnu i nogen Tid maa forblive i Rom, saa tilgiv mig, min ærede Ven, at jeg ved disse Linier ubbeder mig Deres godhedsfulde Hiælp i et Anliggende, som jeg haabede allerede nu at kunde have mundtlig raadfort mig med Dem om. Jeg har nemlig ved min Datters Bryllup med Oberstlieutenant Paulsen bestemt hende en Medgift af 20,000 Species, hvilken Sum dog uroffeligen bør hensættes i Nationalbanken i Kiøbenhavn og Renterne aarlig tilfalde hende og hendes Afkom, men i Tiden, i Tilfælde, at hverken hun eller nogen af hendes Afkom eksisterer, bruges i Overensstemmelse med, hvad jeg i mit Testament har fastsat.

Det er nu mit Ønske, at disse Penge maatte udredes af hvad jeg hjemme har tilgode hos den danske Regjering for de af mig forfærdigede Konffværker, af hvilke alene Frisen Alexanders Triumph og Statuen Christus overstiger den ovenanførte Sum. Det er derfor at jeg, ganske ubekjendt med Fremgangsmaaden i saa Henseende, tyer til min ærede Ven med Bøn om, at De venstabelig vil indlede denne Sag for mig, da dens sikke og betimelige Afgiørelse vilde glæde mig meget.

Jeg ønsker af Hjertet en Leilighed, hvorved jeg kunde være istand til at vise Dem al venstabelig Gientieneste, og beder Dem, kiære Hr. Conferentsraad, atter at undskyldte den Uleilighed, som jeg forarsager Dem.

Jeg henlever med sand Agtielse og Venstaf

Deres ærbødige

Thorvaldsen."

Rom, d. 26 October 1833.

At Thorvaldsen her havde henvendt sig til en Mand, der med den største Redebonhed og det fornødne Kiendskab vilde

tage sig af hans Sager, behøve vi ikke at tilføie. Bekendtskabet med Collin var allerede tidligere indledet, og, mere end Thorvaldsen selv erfarede, tog denne høitstaaende Embedsmand sig ikke alene af vor Kunstners private Anliggender i Danmark, men optog endog saa den Traad, som Grev Ranzau Breitenburg — som det synes lidt misfornoiet med Thorvaldsens Mangel paa Bestemthed — havde ladet falde, og det netop paa en Tid, da det for Fædrelandets Skyld saameget gjaldt om at holde fast.

Vi have paa sit Sted, i det Foregaaende, meddeelt Thorvaldsens Testament, som en Act, hvorved Kunstneren havde villet tilsikre sit Fødeland Besiddelsen af alle sine Efterladenskaber, og den foreliggende Brevverling har paa den anden Side gjort os det til Pligt ogsaa at fremdrage Bidnesbyrd for, at Thorvaldsen desuagtet stadigt var en Gienstand for Ansægtelser, som idetmindste gjorde Udsaldet tvivlsomt under disse Aars Forhold og Omstændigheder.

Det Dokument, han egenhændigt havde underskrevet d. 8de August 1830, talede vel ganske til Fordeel for Danmark, men var dertil af en saa løs Bestaffenhed, at man med Grund maatte befrygte, at dets Gyldighed endnu vilde kunne gøres meget tvivlsom, især hvis det engang faldt i de romerske Juristers Hænder. Det var skrevet paa Dansk, var ikke forsynet med hans Segl, og derhos befrygtede man — skændt uden Grund — at det var underskrevet uden tilfaldte Vidner.

Disse Omstændigheder maatte vel forurolige Kunstnerens Landsmænd i Rom, og navnlig den Mand paa Hiertet, der i disse Aar stod Thorvaldsen allernærmest,

Candidat Ludvig Böttger, som bedre end Nogen anden kiendte Sagens svageste Sider. Denne Mand har derfor indlagt sig en stor Fortieneste af det Museum, som siden reistes over Thorvaldsens Grav, ved ikke blot stadigt at foreholde „den Gamle“ Sagernes sande Sammenhæng, men ved ogsaa, da dette ikke længer syntes at virke, at stille sig i et Forhold til Collin i Kiøbenhavn, der omsider ledede til et lykkeligt Udfald.

Vi benytte Tilladelsen til at meddele et Uddrag af denne Brevverling.

Det var under 14de Septbr. d. A., at vor Landsmand, Cand. Böttger i Rom, skrev saaledes til Collin i Kiøbenhavn:

Rom, d. 14 Sept. 1833.

„Høivelbaarne Hr. Conferentsraad!

De tilgive, at jeg, støndt ubekendt, tager mig den ærbødige Frihed at tilskrive Dem om en Gienstand, som allerede i nogen Tid har ligget mig paa Hjertet, og som Omstændighederne nu gjøre mig det til en Pligt, ikke længer at unddrage Hr. Conferentsraadens kraftige Indvirkning, nemlig det af Hr. Statsraad Thorvaldsen her i Rom forfattede Testamente.

Det er D. G. bekiendt, at Hr. Thorvaldsen deri indsetter Danmark som Arving til hans herlige Kunstsamling, en Skat, som Thorvaldsen daglig forøger, og som er samlet i en Række af Aar med al den dybe Kunstsands, som er ham egen. Saa høilig som denne Beslutning af Thorvaldsen maa glæde alle Danste, saa sørgeligt vilde det være, om hans, i denne Anledning opsatte Testamente, af Mangel paa en nøie Sagttagelse af Alt, hvad Loven i saa Henseende byder, i Tiden skulde kunne rykkes eller gøres tvivlsomt af de herværende Jurister,

der vistnok efter hans Død, paa høiere Befaling, ikke ville unblade at lede efter ethvert ubestemt Ord, eller forsjømt Form. Desværre behøve de ikke at søge længe, dersom Testamente beholder sin nuværende Form.

Thorvaldseus Beslutning, at gjøre sit Testamente, modnedes egentlig ved hans Datters Forlovelse med Oberstlieutenant Paulsen —. Han bad mig derfor, at opsætte ham de vigtigste Punkter af hans sidste Villie, som jeg med Nød og neppe bevægede ham til at faae bekræftet af Notarius publicus og i Vidners Overværelse, men, som han siden fortalte mig, ikke blev paatrykt med hans Segl. (han eier intet Signet)(?); ogsaa var Datum udeladt, og stemplet Papir anfaae han for uforfødent m. m., og det Hele, som Dansk, naturligviis Vedkommende aldeles uforstaaeligt. Da han imidlertid forstikkrede mig om, at dette Testamente blot skulde være øieblikkeligt, og at han senere vilde opsætte et nøiagtigere og i det italienske Sprog, hvoraf en Gienpart skulde hiemsendes til Danmark, beroligede jeg mig; men da Tiden gik hen, uden at Thorvaldsen yttrede det Mindste, begyndte jeg igien, ihvor ubehageligt det end var mig, at berøre dette fildne Punkt; uheldigviis var det kort før Juul (1832), og i de Dage, meente Thorvaldsen, maatte man ikke give sig af med alvorlige Tanter. Da han omfjeder mærkede, at jeg aldeles ikke slog Sagen i Glemmebogen, anmodede han mig tilfødt om at opsætte ham det Hele paa Italiensk, som jeg øieblikkelig gjorde, men tog tillige Løfte af ham, at min Opsats paa ingen Maade ordret maatte følges, men blot tiene til en Slags Rettesnor for en dygtig Jurist, som jeg bad ham, efter bedste Skjønnende at vælge.

Saaledes stod Sagen, og saaledes staaer den desværre endnu. Saa ofte, som det vel lod sig gjøre, har jeg senere spurgt Thorvaldsen om Testamentets Fremgang, men han siger mig, at han endnu ikke er paa det Nene med sig selv i adskillige Smaapunkter, som angaae Gaver

til hans Arbeidsfolk. Imidlertid gaaer Tiden, og dobbelt sorgelig vilde Thorvaldsens Død blive for enhver Danst, dersom den nu uventet indtraf. Hans Bestemmelse, strax efter Skibets Afgang at reise hjem, udbrager sig ogsaa, Gud veed, hvorlænge, og saaledes formindskes det Haab, jeg havde, at denne Sag snart i hans Nærværelse vilde blive drøftet hjemme.

Det er under disse Omstændigheder, at jeg søger min Trost i D. G.'s Kraft og Klogskab, med Ven om, at De, som Thorvaldsens Ven og som Danmarks Ven, vilde træffe Forholdsregler, der kunde forebygge et muligt Uheld, — maaskee ved skriftligen at ytre Dem desangaaende til Thorvaldsen, eller paa anden Maade; dog vilde det være mig ukjært, dersom Thorvaldsen erfarede noget om min Skrivelse. Maaskee ængster jeg mig for meget og har utidigen besværet Hr. Conferentsraaden med mit Brev, men jeg er sikker paa, at Sagens Natur vil hos Dem være min Undskyldning, og at De tilgiver den Frihed, jeg har taget mig.

Thorvaldsen er for Dieblirket bekræftet med at modelere Hesten til Erkehertug Maximilians Ridderstatue, bestilt af Bayern og bestemt for München. Han har gjort en fortræffelig Skizze dertil og har nu begyndt det store Arbeide med en usædvanlig Iver og Kiærlighed. Ogsaa har Anakreon givet ham Stof til en Mængde høist yndige Smaa-Basrelieffer, hvoriblandt især Amor, bundet af Gratierne udmærker sig. Hans Basrelief Hylas, som røves af Nympherne, og Ulysses, som tilkiendes Achills Vaaben, høre til de skønneste fra hans Haand. Men, hvad der især vækker udeelt Beundring, er hans allerlidste Basrelief, Parcerne, der ved dets Lydelighed, Dinde og Behandling er saa mesterligt, at den paa Selvroes ellers yderst ordnappe Thorvaldsen ved denne Keilighed med elskværdig Frimodighed tilstaaer sin egen store Tilfredshed med sit Arbeide. —

Som det var at forudsee, havde dette Brev til Følge, at Conferentsraad Collin, efterat have raadført sig med vor første Retskyndige, gjorde Thorvaldsen opmærksom paa Tingenes Stilling og skrev ham et Brev til, hvilket vi desværre savne i denne Forbindelse, men hvoraf dog Virkningen tydeligt fremtræder i et andet Brev, som Böttger under 6te Decbr. d. A. skrev til Collin.

Af dette Brev fra Cand. L. Böttger meddele vi Følgende:

„Høitagede Hr. Conferentsraad!

At jeg først nu besvarer Deres, mig saa kiære og hædrende Brev, grunder sig paa Umuligheden for mig, i tidligere at have kunnet meddele noget Tilfredsstillende i den omhandlede Sag. Statsraad Thorvaldsens hele Væsen har nemlig i den senere Tid været saa aldeles sysselsat med det ham fra Bayern overdragne Arbeide, Maximilians Ridderstatue, at jeg ansaae det for urigtigt, ikke at afvente roligere Dage. Det er først nu, efterat Hesten til det omtalte Værk er fuldført, at Thorvaldsen atter er modtagelig for andre Ting, og saaledes kunde jeg, efter en liden forudstiftet Indledning, bede ham om, hiemme hos mig og uforstyrret af de idelige Besøg, som finde Sted i hans Huus, at stienke mig Opmærksomhed.

Jeg oplæste Deres Høivelbaarenheds Brev heelt og holdent, og takket være den fortræffelige Aand deri, — det gjorde sin gode og fulde Virkning. Hr. Conferentsraad Orstedes vægtige Bemærkninger udsatte jeg gientagne Gange klart for Thorvaldsen, og heraf fremgik, at det af mig omtalte, tidligere Testamente, (meget rigtigt forsynet med Vidners Underskrift) ikke just er saa vaklende, som jeg befrygtede, men at dog meget maa forandres ved Affattelsen af en ny, og efter Thorvaldsens senere Beslutning, mere udvidet, testamentarisk Disposition. Det er

stikket blive en stor Marsag mere til at forandre hans Interims-Reise til Danmark til en alvorlig Hjemreise. Med Guldførelsen af Maximilians Ridderstatue forstikkede han at ville slutte sin større Virksomhed i Rom; ikke heller vil han modtage flere Bestillinger. Sluttelig bad han mig at sende Deres Høivelbaarenhed og Hr. Conferentsraad Orsted sin varmeste Tak og venligste Hilsen, med Forsikkring om, at Deres Venneord ikke skal være hentalte i Lusten, og jeg glæder mig ved allerede at see een Virkning deraf, nemlig den Iver, hvormed han i disse Dage har begyndt at lade sin betydelige Kobbersamling ordne og optegne. —

Det følgende Mars Historie vil vise, hvorledes denne Sag rykkede et Skridt nærmere til Maalet.

rimeligt, at Thorvaldsen vil blive at ansee som domicilieret i Rom, paa Grund af, at han, som en af Directeurerne ved Akademiet S. Luca, fungerer som pavelig Embedsmand. Han vil derfor i sit nye Testamente aldeles ikke omtale sin Datter, der desuden, saavidt jeg mærker, paa de i Nationalbanken i Kiøbenhavn indsatte 20,000 Spec. nær, ikke vil komme til at arve mere efter ham.

Formedelst Thorvaldsens bestandig fortsatte, betydelige Indkøb af Kunstfager og hans daglige store Udgifter, troer han, at hans Pengeesterladenskab ikke vil blive betydeligt, og hans Beslutning er, at Renterne af hans engang efterladte Formue skal anvendes til hos danske Kunstnere at kjøbe Kunstværker til en bestandig Forøgelse af det af ham oprettede Museum. Dette Museum, hans Testaments egentlige Hovedpunkt, ligger ham naturligvis meest paa Hjertet, og han ængster sig med Tanken om, at det, trods hans Villie, engang i Tiden vil blive adspaltet, og at man efter hans Død vil oversee den af ham giorte Betingelse: at anvise samme et særskilt og passende Locale. Han vil derfor i sit forandrede Testamente udtrykkelig nævne dette som en *conditio sine qua non*, og i modsat Fald indsette en anden, jeg troer Kongen af Bayern, til sin Arving. Formodentlig vil denne besynderlige Tvivl bortfalde ved hans Ophold i Kiøbenhavn, naar De, Hr. Conferentsraad, og andre Hødermænd vise ham Sagen fra en mere beroligende Side; dette kunde atter have tilfølgelse, at Thorvaldsen ikke tog i Betænkning at lade alle sine Kunstskatte affende til Hiemmet, og var først dette Skridt gjort, da forlod han neppe Danmark mere, det skulde da være „for, (som han i Samtalens Gang spøgende yttrede) „ved en lille let Tour ned til ~~den~~, engang imellem at varme sig lidt!“

Bemærkningen om Decimations-Afgiften, hvilken virkelig eksisterer, gjorde Thorvaldsen lidt betænksum, og vil

CXXX.

Forhandlinger ang. Monumentet for Gutenberg til Mainz.
 Thorvaldsen modelerer Skizzen og overdrager Bissen Udførelsen.
 Fragment af et Brev fra L. Böttger.

1833.

Imedens dette foregik mellem Rom og Kiøbenhavn, var Thorvaldsen, — som vi have seet af Böttgers Beretning — ivrigt beskæftiget med Modeleringen af Maximilians Heststatue. Ikke bestomindre var et andet colossalt Arbeide stude ind under denne Epoche, men da dette ikke blev en Gienstand for hans manuelle Virksomhed, kunde det saameget lettere vore frem ved Siden af hint.

Vi have i det Foregaaende omtalt Bestillingen paa et Monument for Gutenberg fra Staden Mainz, angaaende hvilket der forhandlede med vor Kunstner, som nu, paa Commissionens Begiering, havde gjort en Skizze og sendt en Tegning derefter til Mainz. Kun forsaavidt havde Thorvaldsen overtaget denne Bestilling; den videre Udførelse efter de opgivne Maal havde han erklæret Commissionen, at han vilde overdrage en Anden, og selv kun have Tilsyn med Udførelsen. Til dette Arbeide havde man fra

Mainz foreslaaet Billedhugger Scholl, men Thorvaldsen foretrak sin Landsmand, Bissen, og agtede at indstille ham til at overtage Udførelsen efter Skizzen.

Paa den nærværende Tid indløb Svar fra Commissionen, som, efterat have seet Tegningen, gif ind paa Thorvaldsens Forslag, og tilskrev ham saaledes:

Mainz, den 4 Septemb. 1833.

„Er. Hochwohlgebohren, dem Herrn Ritter von Thorvaldsen in Rom.

Welche freudige Ueberraschung war es der Commission, als zuerst Hr. Heuß uns meldete, er habe in Ew. Hochwohlgebohren Werkstätte die Idee zu Gutenbergs großem Standbilde in Thon modellirt gesehen! wie steigerte sich aber diese Freude, als bald darauf die Zeichnung nach dem Modelle selbst anlangte, und fast zu gleicher Zeit auch der K. Handvr. Geschäftsträger in Rom, Hr. Ritter v. Kestner, hier eintraf und uns Kunde gab, mit welcher Theilnahme Ew. Hochwohlgebohren sich bisher mit dieser Idee beschäftigt hatten und immer noch auf deren Vervollkommnung dachten.

Nach unserer Meinung, das heißt aller Mitglieder der Commission ohne Ausnahme, entspricht die gegebene Idee durch Einfachheit, Größe und Würde ganz den Ansprüchen, welche man auf dieses Werk machen kann. Der Charakter eines Erfinders in der ruhigen Haltung und mit wenigen, aber den sprechendsten Symbolen ist ganz anschaulich gemacht und allgemein erfasslich. Die gerade herabfallende Bekleidung hebt die schönen kräftigen Formen um so mehr hervor, das Gesicht trägt den Ausdruck des tiefen Ernstes, doch nicht ohne deutsche Gutmüthigkeit. Die zwei Figuren des Fußgestelles machen das hauptsächlichste der Erfindung, das Anwenden mobiler Buchstaben zur Hervorbringung einer Anzahl Schriften, ganz

anschaulich, und beide Figuren leben auch in den wenigen Bleistiftzügen. Diese Einfachheit in der Erfindung des ganzen Monuments ist von Ew. Hochwohlgebohren zugleich wohl auch im Verhältniß zu den Mitteln, welche uns zu Gebote stehen, weislich gewählt worden und dadurch um so mehr die Hoffnung zur baldigen Ausführung fester begründet. Für diese edle, uneigennütige Förderung unserer Zwecke sagen wir nun zuerst Ew. Hochwohlgebohren unsern innigsten Dank, der gewiß der Größe der Wohlthat gleich steht und fügen dann noch die Bitte hinzu, das Angefangene nun auch dadurch zu vollenden und das Werk zu krönen, daß Sie nun das kleine Modell in der bewußten Größe unter Ihren Augen und dem stets lebeneinhauchenden Einflusse Ihres Geistes in Gips bearbeiten lassen und uns über die Wahl des Künstlers sowohl als die materiellen Kosten und das wegen der darüber hingebrachten Zeit billigerweise zu entrichtenden Honorar einige Auskunft zu geben, da wir mit Freuden bereit sind, einen Theil der schon bei der Stadt als Depot angelegten Gelder als Honorar für ein Modell zu verwenden, das unter Ihren Augen entstehend immer Ihren Namen trägt. Und möchte dies Werk noch zu der Zeit ins Leben treten, während welcher Ew. Hochwohlgebohren noch in Rom sind und es vielleicht mit Ihnen vollendet in das deutsche Land kommen, wo sich alles freut, den Bildner unseres Gutenbergs besonders am Rhein und zu Mainz, als einen Mitbürger, wozu ihn dies Werk gestempelt hat, fröhlich zu begrüßen.

Wenn Könige Monumente mit königlichen Kosten errichten und eben dadurch dem Künstler einen großen Theil des Dankes abgetragen zu haben glauben könnten, so sind wir im Falle den Dank ganz und vollständig abtragen zu müssen, indem die Gabe uns frei von dem hohen Sinne des Gebers dargeboten wurde, und dieser dem großen

Lobten noch einen Theil von dem Ruhme willig abgiebt, welchen er sich durch des Unsterblichen Darstellung erworben hat.

Einer gefälligen Antwort von Ew. Hochwohlgebohren entgegensehend, hat die Commission die Ehre mit dankbarstem Gefühle und dem Ausdrucke höchster Achtung und Ergebenheit zu sehn,

Ew. Hochwohlgebohrnen,

Namens der Commission,

Pitschaft,

Präsident der Commission.

Dr. G. C. Braun,

Professor."

Thorvaldsen havde i den omhandlede Skizze fremstillet Opfinderen af Bogtrykkerkunsten, Johan Gutenberg, i et Costume, hvortil Motiverne vare tagne af den tydske Middelalders Kunst. I den høire Haand holder han nogle af de bevægelige Typer, som tillægges hans Opfindelse; i den venstre Arm bærer han et Exemplar af sin Bibel, det første betydelige Værk, som, mangfoldiggjort ved hans Kunst, udgik i Verden og banede Oplysningen Veien.

Til Fodstykket havde han skizzeret to Basrelieffer. Det ene betegner Opfindelsen af de bevægelige Typer. Gutenberg sidder ved sit Arbejdsbord; hans Medarbejder Faust staaer paa den anden Side af Bordet, støttende sig paa en i Træ udskaaen Form til en Columne, hvorved hentydes til den tidligere anvendte Maade, i Modsætning

til Typerne, som Faust nu betragter, efterat Opfinderen har raft ham dem.

Det andet Basrelief betegner Opfindelsen af Pressen. Medens en ung Mand er beskæftiget med at tage Aftryk, staaer Gutenberg, lænende sig til Pressen, og giennemseer et Proveastryk med Tilfredshed.

Et tredie Basrelief til dette Fodstykke var paatænkt, men blev ikke engang skizzeret. Det skulde have betegnet Fordelingen af Bøger iblandt Folket.

Thorvaldsen overdrog, som sagt, Bissen Udførelsen. At det allerede i December var under denne Kunstners Haand, erfare vi af Böttgers Brev af 6te Decbr. 1833, hvor han skrev:

„ — Bissen er desuden fuldtop sysselsat med det Gutenberg'ske Monument, som af Staden Mainz er bestilt hos Thorvaldsen, men hvis Udførelse vor Kunstner af Mangel paa Tid har overdraget til Bissen, efter selv at have udkastet Skizzen. Monumentet vil, foruden Gutenberg's staaende Figur, indeholde tre andre Basrelieffer, anbragte paa tre Sider af Statuens Piedestal. — Det første Basrelief er næsten aldeles færdigt fra Bissens Haand og svarer i Udførelse til den herlige Composition; med de tvende sidste er Thorvaldsen endnu ikke selv paa det Reue. —“

Modellerne bleve i det følgende Aar færdige fra Bissens Haand og til Alles fuldkomne Tilfredshed. I 1836

bleve de afføbte i Bronze af Crozatier i Paris; den 14de August 1837 afbæffedes Monumentet i Mainz under en tre Dages Fest. Bissen modtog fra Commissionen en Gratification af 100 Louisd'ors, og Thorvaldsen, som havde afflaet at modtage noget Honorar for Skizzerne, udnævnedes til Gæsborger af Staden Mainz.

CXXXI.

Banquier Heinr. Mylius i Mailand. Thorvaldsen har modtaget Bestilling paa et Gravmæle over hans Son Opgaven meddeles Thorvaldsen. Aftaars-Basrelieffet Nemesis. Thorvaldsen i Livsfare.

1834.

Bed at omtale Thorvaldsens Besøg i Mailand, 1832, nævne vi foreløbigt en Bestilling, som en Banquier, Heinrich Mylius fra Frankfurt, gjorde paa et Arbeide til et lille Gravkapel i Byen Lovenno ved Comosøen, hvor Mylius havde begravet en elsket Son. Der blev dengang endnu ikke taget nogen nærmere Bestemmelse angaaende dette Arbeide; Familien kiendte fra Rom Thorvaldsens Værker og havde ganske lagt det i hans Haand, overbevist om, at den Gienstand, han valgte til den Af dødes Grindring, vilde berolige og tilfredsstille de sørgende Hierte. Imidlertid var der hengaaet Maanedes, førend et Brev fra Mylius af 14de April 1833 til von Kolb i Rom søgte at fremdrage denne Sag i Thorvaldsens Grindring. Den sørgende Fader havde, siden han omhandlede denne Bestillings Gienstand med vor Kunstner, fundet en saa velgjørende Trost i en Afhandling af Herder om Nemesis, at han nu

fremfor alt onstede en Fremstilling af denne Idee ved Thorvaldsens Haand. „In meinem Kopfe,“ skrev han, „kam mir dabey so etwas aus der griechischen Mythologie von der Nemesis Abrostea, nach unsers Herders Ansichten und Vorträgen, als „die gerechteste, lang nachsehende, schnell ereilende Lenkerinn aller menschlichen Schicksale“ in den Sinn.“

Da Thorvaldsen strax gif ind paa dette Forslag, modtog han i en Skrivelse af 25de Juli d. A. endeel Udskrifter af Herders Digte og Afhandlinger, for at den dybsindige Tænkers Idee saameget som muligt skulde befrugte Thorvaldsens Kunst, og i det Brev, hvormed disse Fragmenter sendtes ham, skrev Mylius blandt Andet saaledes: „Den Gedanken, dem, dem Andenken meines verewigten Sohnes gewidmeten und complet errichtenden Monumente, noch etwas einzuschalten oder beyzufügen, habe ich aus auf Local- und anderen Verhältnissen gegründeten Motiven nach desfallsiger Berathung mit verständigen Freunden wieder aufgegeben. Dagegen wünsche ich nun aber sehr, in einem der Lectüre, stillen Betrachtungen oder vertrauten Unterhaltungen bestimmten Cabinet, eine Nemesis von Ihnen und nach Ihrem Sinn ausgearbeitet, aufgestellt zu sehen, — ob als Basrelief? — ob als freystehende Figur? — ob in einer Gruppe, oder wie sonst? — ist mir gleichviel. Ich überlasse Ihnen dieses ganz! — einzig will ich Ihnen sagen, welche Nemesis es ist, die ich meyne und wie ein desfallsiger Wunsch mit einer moralischen Ansicht, mit einem — ich darf es wohl so nennen — religiösen Gefühl zusammenhängt, und gelingt es mir nur mich hierüber deutlich zu machen, so bin ich auch zum voraus gewiß, durch etwas

von Ihnen zu erhaltendes, mich ganz befriedigendes, noch zu besonderem Dank gegen Sie verpflichtet zu werden."

"Glücklicherweise" — vedbliver han, — „kann ich zu besserer Verständigung einen Anderen für mich reden machen, und zwar einen als Liebling ausgezeichneten Schriftsteller unsrer Nation, Herder, ein Aufsatz von welchem in dessen zerstreuten Blättern, der älteren Ausgabe seiner Schriften, so wie in der Abtheilung derselben Philosophie in den späteren Ausgaben, so ganz meinen Sinn ausdrückt, daß ich Ihnen gern das Buch selbst zusandte. — Einige Auszüge oder Stellen aus dieser Herderschen Abhandlung bin ich indessen doch so frey Ihnen hier beyzulegen. Sie werden daraus ersehen, daß es kein Bild der Rache- oder Plage-Göttin, oder der furchtbaren Athe ist, das ich gerne mir selbst vor Augen stellte, oder durch eine Hinterlassung von welcher an meine Nachkommen ich die Idee bey ihnen anregen möchte, als hätten solche Vorstellungen mich gepeiniget, sondern:

Die Göttin des Maasses und Einhaltens,

Die Zäherinn der Begierden,

Die mißbilligende Göttin des Uebermuthes,

Die unbestochene Richterin der Tugend und Wahrheit,

deren strenge zwar, doch liebliche Züge mit Warnung auch Belehrung an die Sterblichen zu verbinden, und dem Nachdenkenden über des Lebens und der Menschen Schicksale Aufschlüsse über solche zu geben und Beruhigung und Trost dabey einzulösen weiß.

Diese Göttin ist denn gewiß auch Ihrem Sinn verwandt und möchten Sie denn meine Bitte freundlich auf-

nehmen und mich durch eine Zusage recht baldiger Gewährung erfreuen."

"Ich wiederhole," skrev Mylius til Slutning, — "dåf ich Ihnen ganz die Art der Ausführung überlasse. Wollen Sie es bey einer einzigen Figur bewenden lassen, oder durch irgend eine Hinzufügung in eine Allegorie kleiden, — mir ist das ganz dasselbe; wie Sie es recht finden und Sie selbst nach Ihren Kenntnissen und Ihrem Gefühl dadurch befriediget werden, wird es für mich eben so seyn. Sollten Sie es für schicklich und kunstgerecht halten, in die Nähe des Bildes der Göttin die Figur eines Mannes in höherem Alter zu bringen, der, zu ernstem Nachdenken gestimmt, dieser Göttin huldigte, oder auch eine Gruppe von drey Personen in solcher Attitude, so wäre solches auch nur eine richtige Bezeichnung der in meinem Gemüth liegenden Vorstellung. —"

Denne dybsindige Opgave var saaledes nedlagt i vor Kunstners Tanke, og som et Saaeforn udviklede den sin Spirekraft og maatte slaa Rod. Imidlertid var dog hele Maret 1833 hengaaet. Paa Nytaarsdag, — man vil erindre, at han paa denne Dag gierne valgte sig et Arbeide til sin egen Lyst og Glæde — foretog han Basrelieffet *Nemesis*. Den over Guder og Menneffer Dphøiede, som belønner og straffer, og under hvis Fod Skiebne's Hiul ombdreies, styrer fra sin Vogn, med Svøben i Haand, et Forspand af en lydig, men frit fremstribende, og af en wild og selvraadig Hest. I den roligt bevægede Vogns Spor, i Ly af Gudindens udfoldede Binger, følge to Genier, Belønning og Straf, den ene med Glædens og Fredens Attributer, den anden med det hevrende Sværd. Foran ved Hesten følger den tro Hund, ligesom for at vaage over, at de ikke afvige

fra den rette Bei. Basrelieffets hele Baggrund optages af Dyrfredsen, blandt hvis Billeder Ketsfærdighedens Vægtstaaal troner overst.

Imod Sædvane har Kunstneren forsynet dette Basrelief med Indskrifter, vistnok mere for ogsaa derved at tilegne Compositionen noget af Basebilledernes strengere Charakter, end for at forklare, hvad der allerede saa tydeligt er udtalt i Kunstens Sprog. Saaledes bærer den ene Hest Indskriften: „Obediente,” (lydig); den anden: „Inobediente,” (ulydig). Paa Bognen under Hovedfiguren findes Navnet: „Nemesis,” og paa det sig ombreiende Hiul: „Ventura,” „Uberta,” „Sventura” og „Penuria,” (Lykke, Rigdom, Ulykke og Trang). Og endelig er Sværdet, som bæres af den ene Genius, betegnet: „Pena,” (Straf) og Overflødighedshornet, som bæres af den anden, „Premio,” (Belønning).

Dette Basrelief var henimod Slutningen af 1835 færdigt i Marmor og modtaget i Mailand, hvorfra den glade Besidder erklærede, at det ikke alene fyldestgjorte hans Forventninger, men at dets Bortsendelse til Loveno var en Gienstand for almindelig Beflagelse.

Det var nær blevet Thorvaldsens sidste Composition. Imedens han i Januar 1834 var beskæftiget med Modellen til Maximilians Monument, stod han en Dag, da Arbejderne ved Middagstid havde forladt Studiet, alene paa det høie Stillads og arbejdede paa Hestens Hoved. For bequemmere at kunne komme til et Sted imellem begge Hestens Dren, satte han en Stige ovenpaa Stilladset, og i denne Høide glemte han formodentlig sin forandrede Stilling. Han taber Egevægten, men beholder dog saamegen Aands-

nærværelse, at han itide kan gribe for sig, og hans Haand træffer Hestens ene, fremstaaende Dre. Dette havde imidlertid kun været et Anker af Leer, dersom ikke tilfældigt en Jernforbinding netop havde endt paa dette Sted, stiuft i Dret. Ved Tvingden bøiede Jernstangen sig vel; men den 64aarige Kunstner gled dog nu noget langsommere ned ad Modellens Side og faldt paa Underlaget, uden at dette Fald efterlod sig betydelige Spor.

I de samme Dage, da Thorvaldsen saaledes var nærved at tilføje Livet, — som han sagde, — „i sit Embede,“ forhandlebes der i Kiøbenhavn angaaende den Arv, Danmark haabede at skulle tage efter ham. Men Himlen bevarede ham Livet og Danmark Arven.

CXXXII.

Conferentsraad Collin's Bestræbelser i Kiøbenhavn. Allerunderdanigst forestilling angaaende Thorvaldsens Forhold. Allerhoieste Rescript til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen.

1834.

Conferentsraad Collin havde, efter den Brevverling, vi have meddeelt, ladet det være sig en Sag af yderste Vigtighed, at formaa Thorvaldsen til at giøre de loyformelige Skridt ihenseende til Testamentet, og for at blive istand til at skaffe Kunstneren den størst mulige Betyggelse angaaende den danske Regierings Imødekommen af Thorvaldsens Dnsker, havde han umiddelbart forelagt Kong Frederik den Siette denne Sag. Da det under de Forhold, som fandt Sted, især maatte være onfseligt, at Thorvaldsen, endog førend han selv fremtraadte med sin Gave, maatte kunne forvisses om, hvorledes den vilde blive modtagen, besluttede Kongen allernaadigst at ville rescribere Collin, naar denne havde giort sin allerunderdanigste Indstilling.

Under 5te Februar giorte Conferentsraad Collin følgende allerunderdanigste Indberetning.

„Under 18 Nov. f. A. afgav jeg, ifølge Deres Majestæts allernaadigste Befaling af 2den f. M., Beretning angaaende det Overdrag, jeg havde faaet fra Etatsraad Thorvaldsen i Rom, om at udsætte en Capital af 40,000 Rdl. r. S. for hans Datter, Oberstinde Paulsen; jeg meldte tillige, hvilke Oplysninger, der savnedes ved Sagen og som jeg nødvendigviis maatte have fra ham, for at kunne udføre hans Commission, og at jeg derom foreløbig vilde tilskrive ham. Dette skete under 23de f. M. Til Datum har jeg intet Svar erholdt.

Derimod har jeg i forrige Maaned erholdt Brev fra en sig i Rom i mange Aar opholdende Dansk, som i Sept. f. A. meddeelte mig adskillige Betænkkeligheder angaaende Thorvaldsens Testament, hvilket jeg strax mundtlig berettede Deres Majestæt, og i hvilken Anledning jeg, efter Overlæg med Conferentsraad Ørsted, lod ved bemeldte Landsmand Thorvaldsen give adskillige Vink. Af dette Brev, seer jeg, at Thorvaldsen vil benytte de ham meddeelte Bemærkninger, og at han vil give den af ham forfattede, testamentariske Disposition nogen Udvidelse.

Hans Bestemmelse skal nemlig være, at Renterne af den rede Capital, han engang efterlader sig, skulle anvendes til, hos danske Kunstnere at købe Kunstværker til en bestandig Forgøelse af det af ham oprettede Museum. Dette Museum, hans Testaments egentlige Hovedpunkt, ligger ham meest paa Hjerte, og han ængster sig ved Tanken om, at det, uagtet hans bestemt udtrykte Villie, engang i Tiden kan blive adspaltet, og at man efter hans Død vil oversee den af ham giorte Betingelse: at anvise det et særskilt og passende Locale. Han vil derfor i den nye testamentariske Disposition udtrykkelig nævne dette som en Betingelse sine qua non. Min Correspondent tilføjer, „at nogle herossigende Ord, givne Thorvaldsen i denne Henseende, vilde være af stor Vigtighed

og kunde have tilfølg, at han affendte alle sine Kunst-
 statte til Hiemmet, og, var først dette Skridt gjort, da
 forlod han neppe Danmark mere."

I Betragtning af, hvor vigtigt det er, at Fædrene-
 landet jo før jo hellere kan komme i sikker og ubeelt Be-
 siddelse af disse Kunstværker, har jeg holdt mig forpligtet
 til allerunderdanigst at melde Deres Majestæt Foranstaaende.

Saavidt jeg efter Fleres paalidelige Uttringer kiender
 til Thorvaldsen, vil han, især saalænge han opholder sig i
 Italien, i denne Sag neppe ganske beroliges, uden at
 være i Besiddelse af en allernaadigst Forsikkring om, at
 de Kunstværker, som han vil stienke sit Fædreland, skulde
 blive betragtet som en uafhængelig og udeelig Eiendom,
 der vil vorde indrømmet et, Gienstandene værdigt Op-
 bevarelsessted."

Kongen, som allerede forud havde yttret sin fuldkomne
 Tilfredshed og yttret den største Beredvillighed til at imøde-
 komme Thorvaldsens Onsker i enhver Henseende, tog
 heraf Anledning til under 11te Februar 1834 at rescribere
 Collin saaledes:

"I Anledning af Din allerunderdanigste Beretning
 af 5te dennes, ville Vi allernaadigst have Dig bemyn-
 diget til, i Vort Navn, at meddele Statsraad Thor-
 valdsen Forsikkring om, at de Kunststatter, han maatte
 bestemme sig til at stienke sit Fædreland, skulde blive be-
 tragtede som en uafhængelig og udeelig Eiendom, der skal
 vorde indrømmet et, Gienstanden værdigt, Opbevarelsessted.

Befalende Dig Gud!

Givet i Vor Residensstad Kiøbenhavn, den 11 Febr. 1834.

Frederik Rex.

Til

Os elskelige Conferentsraad, Deputeret i Vort
 Rentekammer, samt for Finantsferne, Ridder af
 Dannebrogen, Collin, Dannebrogsmænd.

Dette glædelige Resultat meddeelte Collin Thorvaldsen faa Dage efter med følgende Skrivelse:

„*Er. Statsraad Thorvaldsen, Commandeur af
Dbr. og D. M.*

Som Følge af en Samtale, jeg havde med vor almeensleede Konge om Dem og Deres Kunstværker, fremfattede jeg striftiligen nogle Bemærkninger og Ønsker i den Anledning. Faa Dage efter modtog jeg et Kongeligt Rescript, som jeg glæder mig ved at kunde meddele Dem i en, af to af vore sælles Venner verificeret, Afskrift. Hans Majestæt taler med særdeles Varme og Interesse om at faae Dem snart at see. Da jeg talede om de Kunstskatte, vi kunne vente fra Dem, og den Vigtighed af at faae dem samlede paa en grandios Maade, sagde han med kiendelig Kiærlighed for Kunstneren: „Alt hvad der er muligt, skal blive gjort derfor, og det skal kaldes Musæum Thorvaldsenianum!“ og Akademiet er i disse Dage blevet opfordret til at foranstalte, at de for Dem bestemte Leiligheder paa Charlottenborg ryddeliggjøres og istandsættes snarest muligt.

Gud give nu, kiære, gode Statsraad Thorvaldsen, at vi havde Dem her, karst og sund, som da vi gjorde det første Bekjendtskab.

Fra Andersen havde jeg Brev af 21 forrige Maaned, og seer deraf til min Forstrækelse, at De har været nær ved at styrte ned i Deres Attelier, men at De slap aldeles uskadt derfra. Jeg fortalte det til Kongens Cabinetssecretair, Justitsraad Feddersen, som i den Anledning igaar tilskrev mig, at han meldte Kongen det, og at Hans Majestæt yttrede sin Glæde over, at Forsynet havde avendt den Ulykke, som kunde have rammet vor hæderverdige Landsmand. Nu maa De, min høitagtede Ven! snart skrive mig til, og usorbeholden meddele mig Deres Ønsker og Foretagender.

De Danste i Rom beder jeg Dem hilse fra mig paa det Venligste. Andersen er formodentligen reist til Neapel; derhen har jeg efter hans Onse allerede tilskrevet ham. Herz er maaskee og paa Veien derhen. Böttger bedes takket for det sidst meddeelte, og Pagholdt hilses fortrinligt.

Lev nu inderligt vel, og husk paa, snart at skrive mig til.

Deres forbindtligst hengivne

Collin."

Kiøbenhavn, d. 15 Febr. 1834.

CXXXIII.

Thorvaldsen udsætter atter sin Hjemreise. Ang. Bestillingen paa et Monument over Grev Arthur Potocki. Basr. De tre bedende Dreng. Basr. En Jægerinde tilhest. Basr. En Jæger tilhest. Thorvaldsen skriver gjentagende til Collin. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Et Thorvaldsens Museum under Forhandling i Kiøbenhavn.

1834.

Februar 1834 var nu kommen, men det Løfte, Thorvaldsen forrige Sommer havde givet, paa denne Tid at tiltræde Hjemreisen, var, uagtet det ikke manglede paa Bevæggrunde, nu atter skudt tilside. Men han var endnu langt fra ikke færdig med den store Model og indstod sig under dette Arbejde, som han naturligtviis ikke kunde forlade ufuldendt. Med Undtagelse af den lille Udskielse, som han tillod sig paa Nytaarsdagen, da han begyndte Basrelieffet Nemesis og fuldførte det, — som man har sagt — i tre Dage, havde han offret Heststatuen alle sine Kræfter; kun et lille Basrelief har han paa denne Tid modeleret til Afspredelse og for at faae en anden Sag fra Haanden, der i længere Tid havde bragt ham stadige Paamindelser og lidt Bryderi.

Allerede for flere Aar siden var han af Grevinde Arthur Potocka i Krakau, en Slægtning af Fyrst Vladimir

Potocki, hvis Monument han havde gjort, anmodet om at overtage Udførelsen af et Gravmonument over hendes afdøde Gemal, hvis Buste Thorvaldsen havde modeleret i 1829. Til dette Monument havde den efterlevende Enke selv villet give Ideen; det skulde bestaa af en Christus-Statue paa en Klippe; denne Statue skulde anbringes over Kapellets Alterbord, hvis Forside skulde smykkes med et Basrelief; paa hver Side af Alteret skulde stilles en Buste i Nicher, nemlig den allerede udførte efter Grev Arthur Potocki og hendes egen, som endnu skulde udføres.

Basrelieffet vilde Thorvaldsen nu modelere, derimod synes Opgaven af en Kristusstatue paa en Klippe, at have mødt den Banstuelighed, at Thorvaldsen vilde have „Klippen“ betragtet som en Deel af Architektens Dekoration, og Architekten, Wolanski, afviste dette som Noget der var ham uvedkommende. Dette gav Anledning til endeel Correspondance, hvorved Arbeidet selv ikke rykkede videre frem, og, da Grevindens ikke vilde opgive sin Idee, og Thorvaldsen ikke vilde optage den, synes det, hvad Statuen angaaer, at være kommen til den Udgang, at Tenerani overtog denne Deel af Bestillingen.

Angaaende Basrelieffet, synes Thorvaldsen først at have foreslaaet en af de nyligt omtalte Compositioner af syngende og musicerende Engle. Men foruden disse har han, som vi maa antage, allerede tidligere gjort Udkast til et tredie, tilsvarende Basrelief, hvilket Grevindens gav Fortrinnet, da hun i sit Brev af 22de Januar 1833 bad ham om at vælge: „le basrelief des trois enfans implorant Dieu à genou.“

Det var dette lille Basrelief han nu foretog, idet han fremstillede Tre bedende Dreng. Den Forreste knæler i Bøn med udstrakte Arme. Bagved ham lærer den Anden, som ogsaa knæler, sin yngre Broder at folde sine Hænder og at bede. Paa en af Kunstnerens Lister er dette Basrelief: „Putti che pregano,” opført under 1834.

En Sommeraften i dette Aar forlod Thorvaldsen sit Arbejde i Studiet, for at see en Forestilling af Guerra's Beriddertrop, som var ankommen til Rom. Saadanne Udspreddelser søgte han gierne, ikke alene som Tilskuer i Almindelighed, men ogsaa fordi han overalt fandt Leilighed til Studium for sin Kunst. Dagen efter havde han et nyt Basrelief paa Staffellen: En Jægerinde tilhest. Det fremstillede en af Diana's Møer, der er stegen tilhest, for at efterstræbe Bildtet. Hendes Die har opdaget sin Gjenstand, og medens hun holder Buen og Tommen i venstre Haand, fremlister den høire en Pjæl af Koggeret, som hun bærer over Ryggen. Fra hendes venstre Skulder slagrer en Dyrehud, og i et Baand har hun fæstet det allerede nedlagte Bytte. Foran Hesten springer den lette Hund med Hovedet tilbagevendt mod sin Beherskerinde.

Dg medens disse Indtryk fra Guerra's Trop endnu vare friske, modelerede han som Sidesykke et andet Basrelief: En Jæger tilhest. Basrelieffet fremstiller en skøn Ungling, som vender tilbage fra Jagten med sit Bytte. Hesten bevæger sig livligt i Skridt, medens han vender sit Hoved tilbage, som for at oppebie sit Jagtselskab. Hans skønne Legeme er for endeel bedækket af en Løvehud, som fra hans Hoved samles foran Brystet. Paa høire Skulder

hviler Jagtspydet, og over dette, ind bag Ryggen, hænger hans Bytte, en Hare.

Angaaende denne Hare, have vi at bemærke, at da Basrelieffet førstegang stod færdigt i Model, var det Bytte, Jægeren bar paa sit Spyd, ikke en Hare, men en stor Orn med udslagene, nedhængende Binger, hvilket skal have giort en langt skjønnere Virkning. Men en Dag, da Thorvaldsen viste en Rejsende dette sidste Arbeide, giorte denne den Bemærkning, at han havde seet en Composition af Maleren Tischbein,*) ligeledes fremstillende en Jæger med en stor Orn paa Ryggen, — og nogle Dage efter saae man i Studiet med Beflagelse, at vor Kunstner havde borttaget den herlige Orn og hængt en mager Hare istedet.

Vi optage atter Forhandlingerne mellem Kiøbenhavn og Rom. Paa Collins Skrivelse af 15de Februar, svarede Thorvaldsen under 16de April 1834 saaledes:

„Min høitagtede Ven,
kære Hr. Conferentsraad Collin!

Modtag min hierteligste Tak for den varme Deeltagelse, som saa tydelig udtaler sig af Deres tvende sidste, venlige Breve, og vær overbeviist om, min ærede Ven! at jeg ogsaa tilfulde erkjender vor gode Konges ædle Sindelag imod mig. Hvor ondt gjør det mig, ved en fremmed Haand at sende Dem min Hilsen, istedetfor, som jeg haabede, nu at have kunnet omfavne Dem i Kiøbenhavn; men foruden andre Hindringer har det usædvanlige kolde Foraar paadraget mig en Forkjølelsesgigt, der holder

*) Formodentlig den neapolitanse, J. G. W. Tischbein, sfr. Maglers Künstl. Lex. XVIII. 521.

mig hjemme med en spansk Flue paa hver Arm, og saaledes ogsaa forsinker min Afreise.

Denne Hindring er mig saameget mere ærgerlig, fordi jeg stode paa, om søie Tid i Kiøbenhavn i Forening med min Ven at have kunnet ordne den mig meget magtpaaliggende Indsættelse af 20,000 Spec. i Nationalbanken for min Datter. Efter Løfte til min Svigersøn skulde Sagen alt været afgjort strax efter Brylluppet og foraarager mig ikke saa Plager. Jeg har efter min kære Vens Brev desangaaende tilskrevet Hr. Conferentsraad Hansen, og iblandt andet angivet Hovedarbejderne, hvoraf denne Sum kunde udredes, nemlig:

4 Medaillons til Slotsportalet . . .	2,000 Sp.
For Frisen og de to Caryatider . .	14,000 Sp.
Christus-Figuren	6,000 Sp.
Frontonen til Frue-Kirke	4,000 Sp. (ifkun mit eget Udlæg.)

Dertil komme endnu andre Arbejder, som jeg ved min Hiemkomst skal detaillere, ligesom jeg da ogsaa skal gjøre Afregning, for hvad jeg forud har modtaget. Maa jeg endnu engang anbefale denne Sag til min Vens Omforg? Jeg haaber ikke at møde nogen Hindring hjemme, selv om jeg havde mindre at fordrø, og Pengene desuden blive i Landet.

Med Hensyn til Valget af Obligationer, da erklærer jeg mig fuldkommen tilfreds med det Valg, som min kære Conferentsraad-i saa Fald vil gjøre, da jeg tilfulde veed, hvor trygt jeg kan overlade mig til Deres Godhed for mig og Deres Indstgter.

Lev vel, min Ven! jeg haaber, at mit Helbred snart vil tillade mig at omfavne Dem og takke Dem for al den Uleilighed, mine Smaasager give Dem!

Deres ganste hengivne Ven

Albert Thorvaldsen."

Det varede nu ikke længe, før et Brev fra Conferents-Hansen beroligede Thorvaldsen med Hensyn til hans Mellemværende med de to Bygnings-Commissioner i Kiøbenhavn, og da saaledes denne Sag var bragt i fuldkommen god Orden, skrev han atter til Collin, til Svar paa et Brev, vi ikke have forefundet:

„Høivelbaarne Hr. Conferentsraad Collin
Kiære, høitagede Ven!

Hvorledes skal jeg takke Dem for Deres sidste Skrivelse, som paa den fuldstændigste og mest tilfredsstillende Maade indeholdt Opfyldelsen af Alt, hvad jeg kunde ønske mig i den mellem os omhandlede Penge-sag? Jeg kan forstikke Dem, min Ven! at jeg ikke erindrer noget Brev, som har foraarstaget mig større Glæde. De bestandige Raamindelser fra min Svigersøns Side og min egen totale Mangel paa Indsigt i at behandle saadanne Ting, blev mig paa den sidste Tid saa pinagtig, at jeg tildeels derved hindredes i at arbejde. Jeg har nu blot det Ønske, at Tilfældet vilde sætte mig istand til at overtyde min høitagede Conferentsraad, hvor inderlig glad jeg vilde være, ved at kunne vise Dem en Gjentieneste; imidlertid haaber jeg snart at kunne takke Dem paa en varmere Maade, end nu ved nogle henstrevne Ord. Saasnart jeg har fuldendt Hertug Maximilians Ridderstatue for Kongen af Bayern, er der Intet mere, som kan hindre mig fra at omfavne Dem og andre kiære Efterladte i Kiøbenhavn. Indtil den Tid modtag skriftlig min hierteligste Tak og Hilsen, og beviis mig den Godhed, ligeledes at bringe venlige Hilsener til Conferentsraaderne Ørsted og Holten og til Hr. Etatsraad Thomsen, — jeg føler mig Dem alle høist forbunden for deres venstabelige Opmærksomhed imod mig.

Da jeg haaber snart at være i Danmark, vilde det glæde mig, om Conffistoriet indtil den Tid vilde udsætte dets Forlangende om en formelig Regning paa det Beløb, der tilkommer mig for leverede Kunstfager til Frue-Kirke. Christus-Figuren venter desuden paa den sidste Udførelse fra min Haand paa dens Plads; ikke heller er det mig klart, hvorledes dette Arbeide kommer til Frue Kirke, da det oprindeligt var bestemt for Slotskirken.

Endnu engang hiertelig Tak! og bevar mig i venligt Minde.

Deres ærbødigst hengivne

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 28 Aug. 1834.

Til Prinds Christian Frederik havde Thorvaldsen i dette Efteraar skrevet to Breve, men vi have ikke foresundet disses Concepter. Derimod kunne vi meddele Prindsens Svarskrivelse:

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

Glædet i dette Efteraar ved tvende Skrivelser fra Dem, finder jeg mig høiligen forbunden til at takke Dem for disse Beviser paa Deres Grindring.

Indeholdt de end ikke, hvad jeg helst havde fundet deri, nogen bestemt Tidende om Deres forehavende Afreise til Danmark, saa er det Tilsagn, at naar Udførelsen af Hertug Maximilians Ridderstatue var fuldendt, intet skulde hindre Dem fra den Glæde at giensee Deres Fødeland, af megen Værd for mig og saare opmuntrende for Deres Venner i Danmark. Med Længsel see vi saaledes Foraaret imøde som den Tid, da hint Kunstværk uden tvivl vil være fuldendt, og som, hvad Aarstiden angaaer, er den bequemteste til Reisen.

At De ved de 20,000 Spec. Indsættelse i Banken til Fordeel for Deres Datter og Hendes Arvinger, har feet et magtpaaliggende Ønske opfyldt, er mig saare kiært, og ville De deri see et nyt Beviis paa Hs. Majestæts Beredvillighed at gaae Deres Ønsker imøde.

Slots-Commissionen vil vist tilskrive Dem om Transport-Midlerne for de sidste fem Stk. af Frisen Alexander's Triumf, men jeg troer, at den ønsker dem befordrede til Livorno og derfra hiemsendte ved privat Skibsleilighed. Skulde der være en større Sendelse af Kunstværker fra Deres Atelier forhaanden, saasom Apostelfigurene i Marmor, hvilke jeg haaber, tilligemed Christus-Figuren, at skulle pryde Frue-Kirke, da vilde der findes Motiv nok, for at sende et Kongeligt Krigsskib til Middelhavet, for at afhente samme. I saafald maatte De, kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen, itide underrette mig derom, for at jeg kunde foredrage det for Hs. Majestæt.

Den Commission, De vil udføre i Forening med Marschal, Grev Moltke, foranlediger mig til at yttre, at min Hu især staaer til de paa Pl. 1. af Panoffa's Værk (*Recherches sur les véritables noms des Vases grecs et sur leurs différens usages. Paris, 1829.*) under Nr. 25 anførte Ricos med malede Figurer i ægyptisk Stil, og til de under Nr. 6 anførte Amphori panathenaici med Indskrift, ligesom og til een af de Pl. V. anførte Rhytons.

Da Priserne ere mig ubekiendte, saa maatte jeg hellere forbeholde mig at yttre mig derover, naar jeg underrettedes om, hvad der fordres, men jeg venter ikke, at nogen af hine prægtige Vaser vil kunne havees for ringere end et Par Hundrede Scudi, hvilke ogsaa derpaa maatte anvendes.

Billedhugger Bisjens er hertil ankommen i god Sundhedstilstand, og han vil finde den Bestiæftigelse, hvortil De har anbefalet ham, ved at udføre Frisen i den

stionne Ribbersal paa Slottet. Han har foreslaaet Bacchi og Ceres's Log fra Olympen til Jorden for at cultivere samme, men Tegning vil blive fordret inden Bestemmelse tages. Han er imidlertid bestaaet med at udføre forskellige Buste, og Academiets Opgave for hans Reception er Statuen af en Valkyrie. Han vil anmode om forskellige Kunstsager's Gidsendelse ved første Leilighed, naar der affendes Kunstsager fra Deres Atelier hertil. Vi ville søge at skaffe Bissen Atelier, jo før, jo heller, og i den Tanke, en rum Tid at blive her, har han forlovet sig med en Pige, som har været ham tro i 11 Aar, og som han heller ikke havde glemt.

Min Kone har paalagt mig meget at hilse Dem og at forstikke Dem om, hvormeget hun glæder sig i Haabet at see Dem her til Foraaret.

Jeg nævner mig, Hr. Etatsraad Thorvaldsen, med særdeles Høiagtelse

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kjøbenhavn, d. 4 Nov. 1834.

Haabet om et Thorvaldsens Museum i Kjøbenhavn var der grebet med Enthusiasme. Conferentsraad Collin, som var Formand for Kunstforeningen, fortsatte sine Bestræbelser i denne Retning. Paa hans Forslag havde dette Selskab allerede forrige Aar udsat som arkitektonisk Opgave: „At benytte de endnu staaende Partier af Frederikskirken, (den saakaldte Marmorkirke) for deraf at udvikle og fuldende en arkitektonisk Composition og tillige, i Forening dermed, at benytte Pladsen. Professor Hetsch havde nu indgivet et Forslag, som vandt Censurerens Bisald, og Løsningen gif

ud paa, at anvende disse Levninger af Marmorkirken til et Museum for Sculpturarbeider. „Seer De, min gode Statsraad!“ skrev Collin, da han under 15de Nov. 1834 meldte Thorvaldsen dette, — „det er det første Skridt til at faae et „Musæum Thorvaldsenianum“ i Stand! — Bindesbøll, som nu maaskee er i Rom, havde forresten allerede i Sommer en Composition færdig i samme Diemed. Nu er det vistnok heelt lettere at levere Tegninger og Udkast, end at staae Fonds tilveie til at opføre Værket, men ogsaa hint er nødvendigt, ligesom det overhovedet for Sagen er gavnligt, at den bestandig paatænkes.

Men skal enten det ene, eller det andet Forslag, eller maaskee et ganske nyt, realiseres, saa maa vi have Mesteren for Kunstfagerne hos os. At bringe min høistærede Ven dette til Gemyt og gientage en ofte giort Bøn, et ofte fremset Ønske, at De snart vil komme til Kiøbenhavn, hvor De i mange Henseender kunde gavne Kunsten og dens Dyrkere i Fædrelandet meget, — derfor har jeg meddeelt Foranstaaende.“

I 1834 var Listen paa Thorvaldsens Diplomer forøget med tre fra Over-Italien. Under 26de Januar udnævntes han i Genua til Accademico di merito dell' Accademia Ligustica di Belle Arti. Den 16de April optoges han til Medlem af L'Ateneo di Brescia, og under 18de s. M. til corresponderende Medlem af Accademia dei Filomati di Scienze, Lettere e Belle Arti i Lucca.

CXXXIV.

Horace Vernet skal forlade Rom. Han har malet Thorvaldsens Portrait. Afskedsfest. Thorvaldsen og Vernet bekrandse hinanden. Conflictet med Politi og Geistlighed ang. Helligdagsbrøde. En Corvet tilbydes Thorvaldsen til Hjemreisen. Skriv. fra Prinds Christian Frederik. Om Forholdet til München. Prof. Schwanthaler skriver gientagende til Thorvaldsen.

1835.

Endnu havde Rom sin Thorvaldsen, men i Begyndelsen af 1835 forlod Maleren Horace Vernet disse Mure, og vor Kunstner tabte i ham ikke alene en af sine kiæreste Kunstbrødre, men ogsaa en Støtte, hvortil han nu og da i de sidste Aar havde hældet sig under flere vanskelige Forhold. Disse to store Kunstnere levede i det venstfabeligste, men ogsaa i det ærligste Kunstnerforhold, gienfidsigt glædende sig, den ene ved den andens Storhed, og begge hævede høiere, end at Jalousien eller Intriguen kunde naae dem.

Thorvaldsen havde udført Horace Vernets Buste; nu da Vernet kaldtes fra Directoratet ved det Franske Akademi i Rom til store Bedrifter i Afrikas Ørkener, gjorde han forinden sin Afreise Thorvaldsen Giengjæld ved at male

hans Portrait, det navnfundige Maleri, hvori Museet i Kjøbenhavn nu forener de to store Kunstnere.

I Begyndelsen af Februar skulde Bernet tiltræde sin Afreise, og en Afstedsfest, hvortil alle Nationers, i Rom værende, Kunstnere vare samlede, var foranstaltet i Palazzo Ruspoli. Hos det romerske Politis havde man gjort Anmeldelse og ansøgt om Overbærelse med Hensyn til, at Fæsten neppe ved denne Leilighed vilde kunne blive iagttagen med synderlig Strengthed. Thorvaldsen var ikke blot tilstede, men han indtog Hæderspladsen ved den Afreisendes høire Side. Af et privat Brev*) fra en anden Landsmand, som var tilstede, have vi en Beretning om denne Fæst; deri bemærkes: „En Extraformøielse for os Danske var, at see Thorvaldsen sidde for Enden af Bordet, paa høire Side af Bernet, som elsker og beundrer ham. Og underlig nok, — hvor han er tilstede, — Fæsten maa saa være til Ære for hvem den vil, — inden Enden tager, synes det, som om den var foranstaltet for ham. Saaledes ogsaa her. Efterat Bernet's Skaal var druffet, og Thorvaldsen havde raft ham Laurbærkrandsen, der for hængte paa hans Buste, men som Bernet ikke vilde lade sætte paa sit Hoved, reiste Bernet sig strax efter, og med de Ord: „La voilà à sa place!“ lagde den omkring Thorvaldsens Hoved, idet han med fransk Høflighed kastede sig om hans Hals og kysjede ham. Jeg kan ikke beskrive Dig den Enthousiasme, som dette Syn frembragte hos os alle; det gamle Palazzo Ruspoli rystede under det Bravoraab og den Klappen, som da opstod og nær aldrig havde ophørt.“

*) Aftrykt i Thorvaldsens Album af Barfod, p. 83.

Som et karakteristisk Sidesykke til Festen optage vi endnu af dette Brev, at Dagen efter indfandt Gensbarmers sig, for at arrestere Restaurateuren i Palazzo Ruspoli, fordi han Dagen før la festa di Purificatione havde tilladt Gæsterne at spise „Grasso” (Kødspiser). Den arme Mand søgte sit Asyl ved at flygte over den Spanske Trappe ind i Villa Medici, det Franske Akademi, som har Asylret, og Sagen bilagdes nu, forsaavidt at Restaurateuren slap for Arresten, ved at Festens Forstandere betalte en Bøde af 100 Scudi for denne Overtrædelse af Faste-Anordningerne. Da man imidlertid fandt Anledning til at forelægge Hans Hellighed denne Sag med Bemærkning, at hvad der var steet, kun var steet, ifølge en Tilladelse fra Politiet, blev Resultatet, at da der dog manglede det geistlige Collegiums Tilladelse, og da der desuden allerede var disponeret over de hundrede Scudi, var herved intet videre at gjøre.

Angaaende Thorvaldsens egen Afreise, synes hans Uttringer derom at have foranlediget Prinds Christian Frederik, som allerede berørt i den sidste Skrivelse, til at gjøre Kongen en Indstilling om, at en Kongl. Corvet i dette Foraar maatte afgaa til Middelhavet, ikke alene for at hidføre, hvad Thorvaldsen havde at hiemsende, men ogsaa for at tilbyde ham selv en bequem Hiemreise under det danske Flag.

Som Følge heraf var dette Aar begyndt med en levende Correspondance fra forskjellige Autoriteter i Kiøbenhavn, om hvad man især ønskede at modtage, men kun det Væsentligste heraf, en Skrivelse fra Prinds Christian Frederik, optage vi, da denne gjør det Dvrigt overflødigt.

„*Gr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!*

De vil nu ad officiel Vej være underrettet om, at en Fregat indsendes i Middelhavet, og at den i Slutningen af Mai skal anløbe Livorno, for der at indtage de Kunstværker, som De maatte bestemme til at hiemsendes med denne gode Leilighed. Ei blot de fem Stkr. til Frisen, Alexanders Indtog i Babylon, men, som jeg haaber, andre Arbejder og Afstøbninger, vi ei besidde over Deres Mesterværker, vil ved denne Leilighed kunne affølge, og fremfor Alt var det ønskeligt, at De kunde bestemme Dem til at sende de Apostelstatuer, som ere færdige i Marmor, med Fregatten. Efter hvad der før er bleven omtalt, denne Sag vedkommende, er det et levende Ønske hos alle Kunstens Venner i Fædrelandet, at disse Mesterværker i Marmor maatte afløse de Gips-Afstøbninger, der nu pryde Frue Kirke. Jeg omtviler ikke, at dette Anliggende jo let lod sig afgjøre, naar Statuerne først vare her, og De siden mundilig kunde aftale det Fornødne. Gid den Tidspunkt snart maatte indtræde; Foraaret opfylder os, i saa Henseende, med nyt Haab. De gjøre det snart til Visshed, og Ingen vil glæde sig mere dertil end

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik.“

Kjøbenhavn, d. 17 Septbr. 1835.

I hvilket Forhold Thorvaldsen paa samme Tid stod til München ved de ubestemte Øtringer og undvigende Svar, han hidtil havde betient sig af, naar Opsordringen, at komme hid, lod til ham, dette kunne vi ikke tilstrækkeligt fremhæve, da vi savne alle saadanne Oplysninger fra hans egen Side. Formodentlig har han alt længe været paa det Rene med, hvad han vilde foretrække. Nu foretrak han, saalibet som

muligt at røre ved disse Forhold, og, naar han blev nødet dertil, søgte han at hjælpe sig med sin bekiendte og allerede i saa mange Aar tolererede Ubestemthed.

Fra Bayerns Side syntes Haabet endnu ikke opgivet, uagtet det ikke kunde være ubekiendt, at der var giort Skridt til at efterlade Danmark det Hele. Tilbudet, at modtage et Professorat ved Münchens Kunstskole, maa ogsaa paa denne Tid have mødt et Afslag fra Thorvaldsen, eftersom det ledige Professorat i Sculpturen, ifølge vor Kunstners Anbefaling, var overdraget Billedhuggeren Ludwig Schwantaler.

Fra ham modtog Thorvaldsen nu i denne Anledning følgende Skrivelse:

„Verehrtester Herr von Thorvaldsen!

Schon längst hätte ich mir die Freyheit genommen, an Sie zu schreiben, hätt' ich nicht gefürchtet, Sie zu belästigen. Doch, ein Ereigniß veranlassete mich jetzt ganz besonders hiezu. Der König hat mich nämlich plötzlich vor einigen Tagen zum Professor der Akademie ernannt, zu einer Zeit, als ich, wie Sie schon von Rom aus wissen, gar nimmermehr dran dachte. Ueberhaupt hat sich mein Glückstern jetzt ein wenig gedreht, und nach meiner Ueberzeugung hab ich dieß größtentheils der Wärme und Freundschaft zu danken, mit der Sie, verehrtester Herr von Thorvaldsen, sowohl im Allgemeinen als auch besonders gegen den König über mich sprachen, wie derselbe mir gleich bey seiner Rückkunft aus Rom erzählte, und wofür ich Ihnen nie genug dankbar seyn kann. So hab ich jetzt einige Ritterstatuen der alten Wittelsbacher zu modelliren, welche dann, von Bronze gegossen, in dem neuen Festsaal aufgestellt werden, was mich sehr zufrieden macht.

Ueberhaupt fühl ich mich jetzt ganz anders kräftiger, tüchtiger, als in Rom damals. Stiegelmayer wird nur heuer noch einen dieser Herzoge gießen, und dadurch wird die Sorge des Königs, daß durch zu langes Ausbleiben Ihrer Reiterstatue die Gießerey stille stehen müsse, beseitigt. Daherdran auch der König jetzt weniger hierüber unruhig ist, als früher; ich soll es aber nicht sagen. Ueber die dereinstige Aufstellung Ihrer Modelle allhier, werde ich die Ehre haben Ihnen nächstens Näheres zu berichten. Doch ich fürchte überlästig zu werden und will daher lieber schließen. Ich bitte mich der schätzbaren Familie Butti vielmals zu empfehlen und geharre hochachtungsvollst

Dero ergebenster

L. Schwanthaler."

München, den 15ten Febr. 1835.

I dette Brev berorte Schwanthaler kun Forventning-
gen om, i München at skulle opstille Thorvaldsens Mo-
deller; men i et andet, som han fort Tid efter lod følge, gif
han nærmere ind paa denne Sag. Han skrev nemlig:

„Hochzuverehrendster Herr von Thorwaldsen!

Verzeihen Sie meine Belästigung. Ich hoffe, Sie werden sich recht wohl befinden, und bin nun so frey, Ihnen über einen Punkt Auskunft zu geben, den ich schon längst berühren wollte. Ich sagte es nämlich dem Könige, daß ich in Rom einigemal gehört habe, Sie würden dareinst Ihre Gyps-Modelle größtentheils ihm verehren. Er war hierüber ungemein freudig überrascht, und äußerte lebhaft, was dieß für ein Schatz, nicht allein für München, sondern für ganz Deutschland sey, diese Sachen hier zu besitzen, und verwunderte sich nur, bey seinem Aufenthalte in Rom nichts davon gehört zu haben,

und brach nun wieder neuerdings in Aeußerungen großer Freude aus. Ich wollte natürlich unserer Abrede gemäß, nicht sagen, daß ich es von Ihnen selbst vernommen, und sagte nur, ich hätte sogar von einem Testamentchen gehört. Nun wurde er sehr theilnehmend, äußerte sich lebhaft, wie viele Liebe und Verehrung er für Sie hege, es thue ihm weh, dran zu denken, er glaube es nicht, bis er es von Ihnen selbst höre, er freue sich über Ihre Rüstigkeit und hoffe sicherlich, Sie würden lange noch an dem Testament denken. In somma, ich habe gesehen, daß er ungeheure Freude an diesen Modell-Sachen hat. So weit bin ich nun gegangen, und es steht Ihnen frey, hierin weiter zu verfügen, was Sie wollen. Der Glyptothek gegenüber wird ein Museum für Kunstausstellungen gebaut, das wär' so ein Plätzgen für Ihre Modelle.

In diesen Tagen war Launitz hier, und hat, wie ich höre, beym Könige erwähnt, daß Sie sich in Hinsicht des Rüstzeuges Ihrer Reiterstatue in einiger Verlegenheit befänden, da Sie in Rom keine Rüstung etc. vorfänden. In Folge dessen trug mir Klenze im Namen des Königs auf, genaue schattirte Zeichnungen von einer vollständigen Rüstung, Pferdegeschirr etc. fertigen zu lassen. Da ich nun Ihre Statue genau kenne, auch in Schleißheim ein lebensgroßes Bild von Max, zu Ross in voller Rüstung und gleichzeitig gemalt, vorhanden ist, auch in der königlichen Satteltammer, und im Zeughause noch schöne Rüstungen vorhanden sind, so hoffe ich gute Ausbeute, und werde Ihnen auf jeden Fall auch eine kleine Pause des Schleißheimerbildes senden, — binnen 8 Tagen werden diese Sachen hier abgehen. Uebrigens erinnere ich mich, in Rom den commandierenden Schweizeroffizier in der Sistina in einer schönen, alten, damagirten Rüstung gesehen zu haben; sie geht aber nur bis Hälfte Schenkel, indeß die Arme und der Brustharnisch waren sehr schön,

und ich glaube, sie würden auf jeden Fall nützen. Ich bin froh, daß Sie diese Statue angefangen haben, der König hat sich wirklich erst jüngsthin ungeduldig ausgesprochen. Und nun verzeihen Sie meinen langen Brief. Ich aber geharre hochachtungsvoll

Ihr ergebenster

L. Schwanthaler."

d. 22ten April 1835.

CXXXV.

Fregatten *Bellona* udsendes efter flere Arbeider. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen indbydes til at følge hjem med Fregatten. Kunstsagerne affendes, men Thorvaldsen udsætter med god Grund sin Hjemreise. Forlegenhed i Kiøbenhavn med de modtagne Arbeider. Freund overtager Udpakningen og magazinere Apostlerne. Thorvaldsen synes forstemt.

1835.

Fregatten *Bellona* afgik i Begyndelsen af Mai 1835 til Middelhavet, hvilket Prinds Christian Frederik anmeldte Thorvaldsen i følgende Skrivelse:

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen! Det vil interessere Dem at erfare, at Fregatten *Bellona*, under Commando af Capitain de Coninck igaar er affeilet til sin Bestemmelse, Livorno, for der at indtage de Kunstsager, som De maatte bestemme til at hiemsendes. Den ventes at kunne ankomme i Begyndelsen af Juni til Livorno og har Ordre, snarest at tiltræde Tilbagereisen i de første Dage af Julii Maaned. Ingen Tvivl om, at de Kunstværker, De vil medsende, kunne være tilrede i Livorno til den Tid; men skulde De selv bestemme sig til at følge med Fregatten, vil Capitainen vide at lempe sin Afseiling deresfor. Hvormeget vilde jeg ønske, at den

danste Marine kunde udvise Dem denne Tjeneste, men muligen at De hellere vælger Rejsen over Land, naar vi blot tør regne paa den Glæde, at see Dem her omtrent til samme Tid som Deres Arbejder.

Med Glæde har jeg erfaret, at De har bestemt sig til at sende Apostelfigurene i Marmor med Fregatten; ingensteds vil de finde en værdigere Plads, end i Frue Kirke, som nu forstionnes med Afstøbningerne. En Marmor-Arbejder sender De jo ialtfald med Fregatten!

Om de tvende Vaser, jeg ønsker at acquirere, har jeg tilskrevet Grev Moltke og nævnet 200 Scudi for Guld, som den Priis, man har sagt mig, man kunde faae dem for.

I det Haab, snart at høre gode Tidender fra Dem og om Deres Reise, nævner jeg mig, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kjøbenhavn, den 5te Mai 1835.

Under 10de Juni anmeldte Capitain L. de Coninck fra Livorno, at Bellona var ankommen den 8de s. M., og at han, ifølge Ordre fra Det Kongl. Admiralitets- og Commissariats-Collegium, skal modtage, hvad Thorvaldsen maatte behage at sende ombord, hvortil han, — formodentlig fordi Sagerne endnu ikke vare ankomne til Livorno, — maa bemærke, at længer end til Begyndelsen af næste Maaned tillader hans Instrux ham ikke at forblive liggende ved Livorno.

Angaaende Thorvaldsens egen Hjemreise skrev han i dette Brev:

„Hans Majestæt Kongen har paalagt mig, at hvis Deres Høivelbaarenhed ønskede at seile hjem til Kiøbenhavn med Fregatten, da er samme til Deres Disposition. Skulde De ønske, at blive sat iland i Canalen, da kan jeg opfylde Deres Ønske i saa Henseende.

I det Tilfælde, at jeg skulde nyde den Ære, at have Dem som Passageer ombord i Fregatten Bellona, kan De være forvisset om, at det skal blive mig en behagelig Pligt at opfylde, at gjøre Alt, hvad der staaer i min Magt, for at gjøre Dem Livet ombord saa behageligt som muligt.“

Kisterne med de mange herlige Kunstværker udebleve ikke længe; Thorvaldsens Landsmand og Ven, den tidligere nævnte Cand. Ludwig Böttger, som selv vilde benytte denne Leilighed til Hjemreisen, bragte dem i god Behold til Livorno.

Fra Florents, hvorhen han gjorde en lille Udflugt med Bellona's Chef, skrev han den 24de Juni til Thorvaldsen og meddeelte ham en Efterretning, som vilde have været mere end tilstrækkelig for Thorvaldsen til — ikke at reise med Fregatten, om han end havde haft det ifinde. En ondartet Koppesygdom var udbrudt ombord; af Fregattens Mandskab var mere end hundrede Mand syge, eller havde været det, og af denne Grund var Quarantainetiden ogsaa betydeligt forlænget.

Thorvaldsen reiste altsaa ikke heller den gang, og da han ikke heller kom over Land, geraadede man ved Modtagelsen af de mange hjemsendte Sager i nogen Forlegenhed i Kiøbenhavn. Paa den ene Side ønskede man ikke, uden

nærmere at kiende Kunstnerens Duffe, at foretage noget ihenseende til Udpakningen, da der imellem de bestilte Kunstsager var saameget, der endnu var Thorvaldsens private Eiendom; paa den anden Side var det vanskeligt, at finde passende Magaziner, hvor Sagerne foreløbigt kunde henstilles, og dertil ønskede man dog tillige, at de længe forventede Arbeider til Slottet og til Kirken maatte kunne fremdrages. Men da det viste sig, at Thorvaldsen endnu i Nar ikke kunde ventes, maatte Freund overtage det vanskelige Hverv at begynde Udpakningen og Opstillingen. Studierne paa Charlottenborg vare snart opfyldte med de Arbeider, der endnu skulde gaae igiennem Kunstnerens Hænder, og til Gipsafstøbningerne befalede Kongen under Ade October, at en stor Suite af Bærelser paa Christiansborg Slot skulde stilles til Disposition. De ti Apostelstatuer i Marmor, som Thorvaldsen paa Prindsens Opfordring havde ladet følge med, bleve derimod, som en Følge af de endnu svævende Forhold, ikke udpakke, men magazinere i et Locale paa Sø-Etatens Proviantgaard. Malerisamlingen, Antiquiteter, Kobberstik og Bøger opbevarede som Thorvaldsens Eiendom i et særegent Bærelse paa Christiansborg, og da alt Dette saaledes nogenlunde var i Orden, satte man Haabet til Kunstnerens Hiemkomst, af hvilken det syntes, at Spørgsmaalet om Paabegyndelsen af Museet giortes afhængigt.

Men disse Forlegheder ved Sagernes Modtagelse og foreløbige Ordning, og denne Ubestemthed, som endnu hvilede over Spørgsmaalet om Museet og denne Tvivlen om Kunstnerens Hiemkomst, alt Dette blev ikke ubekiendt for

Thorvaldsen, og gjorde langtfra ikke noget godt Indtryk paa ham. Inden søie Tid lød Rygter igien tilbage, som vidste at fortælle, at „den Gamle“ i sin Forstemthed stundom yttrede, at hvad der alt var sendt, kunde blive i Danmark, men at han forbeholdt sig at handle frit ihenseende til alt det Dyrige.

CXXXVI.

Monument for Fred. Schiller. Skizzen modeleres. Forhandlinger aabnes ang. dette Monument. Bestilling paa et Gravmonument fra Grevinde Poninska. Basr. Passaggio d'un mondo ad altro. Skizze til Fronton for Slotskirken. Skizze til Fronton for Raad- og Domhuset. Restauration af Marc Aurels Statue paa Capitol.

1835.

Da Thorvaldsen i sine Breve til Kiøbenhavn erklærede, at han ikke vilde modtage flere nye Bestillinger, men gjøre sig færdig til at forlade Rom, naar Modellen til Maximilians Statuen var færdig, var det under Forudsætning af, at han, ved Siden af dette colossale Værk, endnu skulde faae Leilighed til ogsaa at fuldføre et Par andre, paa hvilke han alt tidligere havde overtaget Bestillinger.

Som saadanne skulle vi nu her nævne tvende, og det vil være at forudsæe, at han ikke heller med Strengthed kunde holde sig indenfor den saa løst afstufne Grændse, naar andre Bestillinger endnu traf ham i Rom.

Det vil erindres, at man i 1830 havde forenet sig i Stuttgart til Oprettelsen af et Monument for Friedrich Schiller, og at Thorvaldsen var imødekommen Foreningens Onsker, som gif ud paa, fra hans Haand at faae

en Composition, hvorefter den württembergſke Billedhugger Weitbrecht kunde udføre Modellen til Støbning. Som det synes, har vor Kunstner, under de mellemliggende Mars Udspreddelse, ladet vente længe paa dette Løstes Opfyldelse, men i 1834 lykkedes det hans Ven, Geheime-Legationsraad v. Kollé i Rom, at bringe ham denne Sag i Grindring, og i denne Sommer, 1835, opfyldte han sit Løfte, og modelerede en Skizze. Dette fremgaaer af de Breve, Foreningens Formand, Hofraad Dr. Reinbeck, skrev til ham under 15de October 1834 og 9de September 1835, af hvilke vi kun skulle meddele det sidste.

„Hochwohlgeborner, hochverehrter
Herr Staatsrath und Comptthur!

Wären Sie Zeuge gewesen von dem lauten Ausbruche der Freude bei der Nachricht, daß Schiller's Abbild, durch welches Sie ihn vor Deutschland ehren, aus Ihren Schöpferhänden nun hervorgegangen ist, und von der hohen Bewunderung bei der sinnigen Beschreibung desselben von dem würdigen Herrn Consul Kolb, Sie würden daraus erkannt haben, mit welcher dankbaren Verehrung der Verein für das Denkmal Schillers es würdigt, daß Sie seinem Zwecke eine so glänzende Krone aufsetzen. Ich schätze mich glücklich, der, wenn auch nur schwache Dolmetscher dieser innigen Verehrung zu seyn, die aus vollem Herzen strömt, und die ganz Deutschland mit uns dem hochgefeierten Künstler zollt, der in dessen Lieblings-Dichter Deutschland selbst so hoch ehrt und verherrlicht. Unserm gnädigsten Monarchen habe ich diese frohe Nachricht alsobald kundgethan, da ich bei der erhabenen Theilnahme Höchstdeffselben an dem Unternehmen und bei der hohen Achtung für Ew. Hochwohlgebornen, die Höchstderselbe

bei jeder Gelegenheit kundgiebt, überzeugt war, Ihm eine große Freude damit zu machen. Welch eine hohe beneidenswerthe Zierde wird dieses Denkmal für Stuttgart seyn und welch ein Tag der Feier, an welchem dasselbe dem Blicke des staunenden Deutschlands enthüllt wird. Ich gestehe, daß mich fast ein Schwindel ergreift, wenn ich mir das Alles recht lebhaft vorstelle.

Verzeihen Sie diesen Ausbruch des Gefühls der hohen Verehrung und Bewunderung, mit welchem stets dankbar zu verharren die Ehre hat

Ew. Hochwohlgebornen

gehorsamster Diener,

Der Vorstand des Vereins für Schillers Denkmal,

Hofrath Dr. **Reinbeck.**"

Stuttgart, d. 9. Septbr. 1835.

Med alt dette var der dog endnu kun Tale om en Skizze til Statuen; det følgende Aar vil give os Anledning til at omtale selve Monumentet.

Der var endnu paa en anden Side et Løfte, som skulde fyldestgøres. Fyrstinde Helena Poninska havde i April d. A. henvendt sig til Thorvaldsen og bevæget ham til at overtage et Gravmæle over tvende Børn, en Søn og en Datter, som Døden samtidigt havde berøvet hende. Hun havde selv meddeelt Kunstneren den Tanke, hun ønskede udtalt i et Basrelief, og dette skulde smykke et Gravmæle i Jagellonernes Kapel i Cathedralen i Krakau. Thorvaldsen modelerede altsaa et Basrelief, som han selv kaldte: „Passaggio d'un mondo ad altro", og fremstillede en Ungling og en Pige, som forlade den sorgende Moder paa Jorden, for at svæve over til en anden Klode. Dette, foroven af-

rundede, Basrelief blev vel udført i Marmor, men dog først efterat Thorvaldsen havde forladt det i sit Studio i Rom. Ved den endelige Udførelse indtraf det Uheld, at der viste sig nogle Pletter i Marmoret; desuagtet var Basrelieffet blevet affendt, og af Correspondancen erfare vi, at da denne Feil paaanfedes, svarede Thorvaldsen fra Kiøbenhavn, at han, for at bøde derpaa, vilde udføre og eftersende Sønnens Buste i Marmor; men hvorvidt dette er skeet, vide vi ikke med Sikkerhed; dog have vi bragt i Erfaring, at i Kunstnerens sidste Leveaar var hans Eleve Mathiæ i Rom bestæfziget med Udførelsen af en saadan Buste.

Til denne Tid, henimod Udgangen af 1835, have vi endnu at henføre et Par mindre Arbeider, som han foretog sig i sin Fødebyes Tjeneste. Det er allerede omtalt, at han i 1832, da Arbeiderne til Slottet skulde hiemsendes, synes at have haft ifinde at fyldestgiøre en af de allertibligst hos ham giorte Bestillinger for Fødelandet, nemlig Frontonen til Slotskirken. Dette Forsæt havde han igien maattet opgive, indtil et beleiligere Dieblif indsandt sig. I Septbr. 1835 finde vi ham atter ifærd med dette Basrelief, og Modellen: Jesu Opstandelse, i en stor Skizze, fuldført. Hans Mening med dette Arbeide var identivl den, at naar han nu kom til Kiøbenhavn, kunde den virkelige Fronton derefter udføres under hans Tilsyn af yngre Kunstnere. I samme Hensigt gjorde han derefter en anden stor Skizze, Salomons Dom, til Raad- og Dombusets Fronton. Men disse Planer gif ikke i Opfyldelse; ved Hiemkomsten var der saameget andet, der afledede disse Tanker, og da han ikke ansprogedes til at sætte Sagen i Værk, henstode disse to Skizzer mellem hans øvrige Arbeider og optoges i Museet,

uden at der hidtil synes at have været Tale om den endelige Udførelse til de to nævnte, tomme Gavle.

Et Restaurations Arbejde, som den pavelige Regiering overdrog ham, beskæftigede hans Opmærksomhed ind i det følgende Aar. Den berømte antike Heststatue, Marcus Aurelius, paa Capitol krævede et kunstsforstandigt Eftersyn, som man kun troede at kunne betro vor Kunstner. Thorvaldsen sølte Betydningen af denne Opgave og yttrede, at den var fuld af Ansvar og krævede al mulig Forsigtighed. Det var især Hestens løstede Forbeen og nogle Bestadigelser paa selve Figuren, som gjorde Fordring paa hans Indsigt og Kunst, især da det viste sig, at hele Statuen var fyldt med Gruus, Levninger af Kiernen, der ved Sammenfyngen og det forandrede Leie, truede med en større Odelæggelse. Paa Kunstnerens Forslag og under hans vaagende Tilsyn udrensedes Bronzen, og en Construction af Jernforbindinger anbragtes i Figuren og Hesten, og Monumentet reddedes for Aarhundreder.

I Juli d. A. var Thorvaldsen udnævnt til Medlem af Accademia Aretina di Scienze, Lettere e Belle Arti; den 12te November blev han optagen til Medlem af Società Petrarchina di Scienze e Belle Arti i Arezzo, og i December Membre de l'Institut Royal des Sciences, Belles Lettres et Beaux Arts i Amsterdam.

CXXXVII.

Horace Vernet skriver til Thorvaldsen. Fire runde Basrelieffer: Aarstiderne. Basr. Tro, Haab og Kierlighed. Modellen til Maximiliano Statue færdig og affendt. Monumentets senere Stobning og Afdekning. Conradins Statue fuldføres i Model; dens senere Udførelse i Marmor.

 1836.

Fra sin Ven, Horace Vernet, der endnu var i Paris, modtog Thorvaldsen ved Begyndelsen af 1836 følgende Skrivelse:

„Cher et illustre Collègue!

Je ne veux pas laisser partir un de mes amis pour Rome sans le charger d'un petit mot de souvenir pour Vous. Je ne sais, si Mr. . . . que j'avais chargé d'une semblable commission l'aura remplie. Je l'avais prié . . ., non seulement d'une lettre pour Vous, mais aussi de deux autres pour M. M. Boguet et Lemoyne; n'ayant reçu aucune réponse d'une part et des reproches de Lemoyne sur mon silence, j'ai lieu de croire que mon commissionnaire aura perdu mon paquet, car je

sais qu'il est arrivé à Rome il y a plus de six mois.

Je suis certain, que Vous n'aurez jamais douté un instant, qu'il pût y avoir négligence de ma part. Les sentimens de respect et d'amitié, que j'ai pour Votre talent et pour Votre personne Vous sont un sûr garant de l'inviolabilité de mon attachement et de ma vénération pour l'un et pour l'autre, sans compter toute ma reconnoissance pour Vos bontés pour moi.

Il avait été question dans nos journaux d'un voyage que Vous deviez faire à Paris. Jugez de ma joie à une semblable nouvelle! Je Vous ai écrit à cette époque, comme je Vous l'ai dit plus haut, mais le temps s'est passé et je crains bien d'être forcé de renoncer à l'espoir de Vous tenir ici.

Adieu, cher et illustre ami! Si je pouvais Vous être de quelque utilité dans ce pays, disposez de moi. Vous ne doutez pas du bonheur, que j'éprouverais à Vous donner de nouvelles preuves de mon dévouement.

Tout à Vous et de bien bon coeur.

H. Vernet."

Paris ce 8 Janvier 1836.

Formodentlig havde det lille Basrelief, Binteren, som han nu havde modeleret, været hans Nytaarsbasrelief. Denne Composition finde vi ialfald udkastet i dette Træf paa et Circulaire, dateret 21de December 1835; men det blev

ikke ved dette Basrelief alene. Strax i Begyndelsen af Aaret finde vi fire, nye Basrelieffer færdige i Gipsmodeller; det var fire Medailloner, Billeder af Aarets Tider.

Vi antage paa ovennævnte, temmelig løse, Grund, at Basrelieffet Vinteren har været det første i denne Cyclus. Han havde fremstillet et Billede af den stille og tilfredse Alderdom. To ærværdige Gamle — maaskee Philemon og Baucis — berebe sig til at gaa den kolde og mørke Vinteraften imøde. Den fæggede Gamle sidder med Hænderne fremraakte over et Ildbæcken og taler med den sylende og albertstegne Hustru, som staaer ved Bordet og antænder Lampen. Vinterens Kulde og Mørke er antydet ved Ilden og ved Lampen; for ogsaa at antyde Fugtigheden, har Kunstneren anbragt et Klæde, som er ophængt til at tørres under Loftet. Den huusvante Kat, som har sat sig op paa Ildbæckenet, synes at ville dele med de Gamle den fattige Stues Hyggelighed.

Basrelieffet Vaaren fremstiller en ung uskyldig Pige, som, neppe sfiult af det nedfaldende Gevand, sidder og sletter Blomsterkrands og Guirlander, medens tvende Børn gaa hende tilhaande ved dette Arbeide. Den Ældste af disse staaer ved hendes høire Side og bringer Blomster i Fligen af sit Linned, hvilket han i al Uskyldighed hæver vel høit, for at hun deslettere kan vælge. Ved hendes venstre Side ligger en mindre Dreng, som rækker hende et Par Blomster til den næsten færdige Krands. Nedenunder ham staaer en Kury, om hvilken en Guirlande er henkastet, og den Liv og Lyst opvækkende Tambourin.

Ligesom Kunstneren i dette Basrelief ikke blot har givet Aarstidens Billede, men ogsaa den uskyldige Alders, saaledes

har han under Billedet af Sommeren tillige antydet den modnere Alder. Basrelieffet fremstiller som en Scene af Kornhøsten en Elskovshandel, hvori han med Sindrighed har ladet et Æble minde om Syndefaldet. Dette Æble holder Unglingen, paa hvis Kind det første Skæg kruser sig, i sin venstre Haand, medens han med Omhed slynger sin høire Arm om Pigens Midie, og med Udtrykket af den vaagende Attraa rækker hun Haanden ud efter den forbudne Frugt. Bagved ligger den afmeiede Sæd i Høbe, og en anden ung Pige knæler og savner i sin Arm et Neg, som hun er isærd med at affiære med sin Høstkniv.

I det fjerde Basrelief, Efteraaret, bekrandsjer Viinranken den lykkelige Hytte, hvor Manden, vendt tilbage fra Jagten, finder sin Hustru med det diende Barn, ventende ved Indgangen. Paa Spydet, som ligger over Skulderen, bærer han sit Bytte, og i samme Haand, som holder Spydet, har han en Klasse Druer, som hans Kone har raft ham til Berquægelse. Under deres Samtale søger Familiens trofaste Hund, som har været med paa Jagten, hen til Madmoderen og viser sine Kiærtegn ved at slikke hendes Haand.

Disse fire Basrelieffer bleve i det næste Aar alle udførte i Marmor, ifølge Bestilling af Kongen af Würtemberg, og senere gientog Kunstneren denne Suite i Marmor for sit Museum.

Til denne Tid henføre vi ogsaa et Basrelief, om hvilket de faa Spor, som have været til at finde, kun godtgjøre, at det maa være udgaaet som et nyt Arbeide fra Thorvaldsens Haand i Aaret 1836. Iøvrigt vide vi Intet om dets Foranledning eller Bestemmelse. Det er en, foroven afrundet, Gruppe af Tro, Haab og Kiærlighed. Kiærligheden,

der omfatter og samler Alt, er fremstillet sidende som en med Blomster smykket Engel, der under sine bredevinger forener den bedende Tro og det glade Haab, hvilken sidste i sin Haand holder den endnu ikke fuldt aabnede Frugtblomst.

Denne skønne Composition er kun bevaret i en Gipsafstøbning, uden, saavidt vi have kunnet erfare, nogenstunde at være bleven udført i et varigere Stof.

Modellen til Maximilians Statuen var nu omfiden bleven færdig og afstøbt i Gips; af et Brev fra v. Klenze af 4de Aug. d. A. erfares, at den da var lykkelig ankommen til München, hvor den opstilledes i Støberiet og tildrog sig almindelig Beundring. Stiegelmaier, til hvem Støbningen var betroet, og som først havde betinget sig tre Aar til dette colossale Arbeide, erklærede nu, at han vilde kunne fuldføre Støbningen og Gipseleringen i kortere Tid. I 1837 foretoges dette vanskelige Arbeide, 224 Centner i een Støbning, med et saadant Held, at man var nærved at ansee Gipseleringen for overflødig. I 1839, den 12te October, afdækkedes dette skønne Monument paa Wittelsbacher Pladsen i München. Det fremstiller i en 18 Fod høj Heststatue Churfyrst Maximilian af Bayern, der med blottet Hoved, iøvrigt fuldt rustet og i Tredivaarskrigens Costume, standser sin utaalmelige Stridshest, medens han udstrækker den høire Arm og giver en Befaling. Thorvaldsens Graværelse blev ved denne Fests meget beklaget i München; han var paa den Tid, som bekiendt, vendt tilbage til Danmark.

Til dette Monuments Fodstykke var ved Contracten betinget to Basrelieffer, dog uden nærmere Angivelse af, hvad

de skulde fremstille. Til disse, der ligeledes skulde udføres i Bronze, modelerede Thorvaldsen senere to Modeller, men disse høre hen under det følgende Aar.

Af forskellige Breve sees det, at vor Kunstner nu, da han i Sommeren 1836 var færdig med denne Model, ventedes ikke alene i Kiøbenhavn, i München og i Paris, men endogjaa i Sorrent, hvor han havde lovet at ville udhvile sig hos Familien Puggaard, med hvilken han nyligt havde levet glade Dage i Rom og hos hvem disse i nogen Tid skulle fortsættes i det rolige og yndige Sorrent.

Men, da det ene Arbeide var fra Haanden, traadte der strax et nyt til, og dette nye Arbeide var ogsaa for Bayern, et Løfte, som maatte holdes, før han forlod Rom, da det allerede i nogle Aar var udsat.

Conradins, den sidste Hohenstauffers, Grav i Neapel havde giennem Aarhundreder henstaaet uden Smykke i Kirken Madonna del Carmine i Neapel. Til denne Grav havde Kronprindsen af Bayern hos Thorvaldsen bestilt en Statue i Marmor, fremstillende den uheldige unge Keiser; i 1833 havde Kunstneren leveret Skizzen, men de større Foretagender havde indtil nu hindret ham i at paabegynde Statuen.

Da altsaa den beklige Tid nu var kommen, begyndte han Conradins Statue. Den unge Fyrste bærer Keiserkronen, som blev giort ham stridig, paa det skønne Hoved, der faldt under Bøddeløren. Ved hans Fod ligger den krigerste Hielm; en Kappe, som fastholdes over Skuldrene paa Brystet, er kastet tilbage af den venstre Arm, der støtter Sværdet imod Jorden, medens den høire Haand er stemmet imod Hosten.

Modellen var snart færdig, men Udførelsen i Marmor fuldendtes ikke, medens Thorvaldsen levede. Det usfuldendte Arbejde blev efter hans Død overdraget en yngre, bayerisk Billedhugger, Peter Schoepf, og i 1847 blev denne Statue opstillet, efter Bestemmelsen, bag Høialteret i den nævnte Kirke. Til Fodstykket udførtes et Basrelief af samme Kunstner, fremstillende Conradins Afsked med sin Moder. At ogsaa dette Basrelief, og maaskee endnu to andre, har været Thorvaldsen overdraget, antage vi, paa Grund af en lille Seddel, som fandtes iblandt Papirerne, paa hvilken følgende Opgaver ere antegnede:

- „1) Erstes Basrelief: Conradins Abschied von seiner Mutter.
- 2) Seine Krönung auf dem Kapitol.
- 3) Seine Entdeckung durch den Ring.“

CXXXVIII.

Schillers Monument udføres i Model af Matthia. Thorvaldsen modelerer fiorten Basrelief-Medailloner. Schillers Statue. Basr. Poesiens Genius. Basr. Victoria. Basr. Schillers Apotheose. Basr. Co Grypfer med en Lyre. Monumentets Stobning og Afdækning. Basr. Genio con la lira. S. Luca's Medaille til Ere for Thorvaldsen. Skrivelse desangaaende.

1836.

Vi komme nu til videre at omtale Monumentet for Friedrich Schiller. Forhandlingerne herom synes siden de sidst anførte Breve at have været mundtlige, igiennem den nævnte Hr. v. Kolb, som baade var en god Ven af vor Kunstner og tillige havde stadig Leilighed til at paastynde Sagen. Af Correspondancen erfare vi dog, at Formanden for Schiller-Foreningen i Marts dette Aar havde givet Thorvaldsen en venlig Paamindelse, ved at oversende ham en Foræring af et illustreret Pragteremplar af Schillers Værker.

Da nu baade Maximilians Statuen og Conradin vare fra Haanden, skulde Schillers Monument foretages efter de Udkast og Skizzer, Thorvaldsen forrige Aar havde indsendt til Stuttgart, og som der havde vundet udeelt Bifald.

Men man skulde næsten antage, at Kunstneren til Indvielse i dette nye Arbejde havde modtaget Besøg af alle Muser og Gratier i sit Studio. Thi netop paa denne Tid finde vi, at der fra hans Haand er fremgaaet, — ligesom da han sidst forsøgte at ryste Amor ud af Ormet, — en heel Række af Basreliefmedailloner, der ikke alene fremstillede alle Muserne og Gratierne, men ogsaa Apollo med Lyren, Minerva, Mnemosyne og Pegasus, som føres af en fakkeldærende Genius. Disse fiorten, runde Basrelieffer af 2 Fods Diameter synes paa denne Tid at være fremgaaede, et efter andet, uden at der er foresundet Spor til Foranledning eller Bestilling. Det forehavende Monument optog ikke heller Kunstnerens Tid aldeles; han havde, ligesom ved Gutenberg-Monumentet, kun lovet at ville overtage Ledningen af Arbejdet; hans Elev, Mathiæ, skulde udføre Modellerne og honoreres derfor; sig selv frabad han al anden Betaling end sit Udlæg.

Marsdagen efterat Skizzerne vare modtagne i Stuttgart, stode Modellerne færdige og afstøbte i Thorvaldsens Studio. Statuen fremstiller den udødelige Digter hængende i Udviklingen af en poetisk Tanke. I den venstre, nedhængende Haand holder han en Bog, og Pegefingern er lagt ind i Bogen ved det Blad, hvorpaa han vil skrive. Den høire Arm samler og bærer en folderig Kappe, som hænger over Skuldrene; i denne Haand holder han Griffelen. Hans Stilling er fast og rolig; Hovedet, lidt bøiet forover, er smykket med en Laurbærkrands om de nedfaldende Lokker. Hans Legeme hviler paa det høire Been, mens det venstre er fremtrædende, og Udtrykket af det Hele

giver Forestillingen om den elskelige, blide, men dog mandige, Digter.

Til Statuens Fodstykke havde Thorvaldsen tillige indsendt en projecteret Tegning af sin Landsmand, Architekten G. Bindebøll, hvilken blev tagen tilfølgende ved Monumentets Opstilling.

Til dette Fodstykke havde han leveret tre Modeller til Basreliefferne, som skulde støbes i Bronze. Det ene Sidebasrelief fremstiller Poesiens Genius, som i et let, nedfaldende Gevand svæver, med den syvstrængede Lyre i venstre Arm og med Plectret i den udstrakte høire Haand. Ovenover det milde, i Sang begejstrede, Afshyn sees Digterens straalende Stierne at følge sin Bane henover Jorden.

Det modsatte Sidebasrelief fremstiller Victoria, svævende paa udslagne Vinger med Palmen i den høire og Krandsen i den venstre Haand.

Forsidens Basrelief fremstiller Schillers Apotheose. En Dn, som i sin Klo holder Skribentens oprullede Bærfæ, hæver sig og bærer paa sine bredte Vinger en Klode, paa hvilken Schillers Navn er anbragt. Paa høire Side af denne Klode svæver Tragoediens, paa venstre Side Historiens Musa, ligesom holdende det svævende Himmellegeme i Ligevægt. Nedenunder angive Krebsens og Tyrens Billeder de Himmeltegn, under hvilke Digteren fødtes og døde; ovenover Kloden viser sig atter hans Stierne, men opstigende i det himmelfste Rum.

Paa Fodstykkets Bagside anbragtes i Relief To Grypher som holde en Lyra, og nedenunder Årstallet 1839.

I Foraaret 1837 bleve disse samtlige Modeller afsendte fra Rom til München, hvor det var overdraget Stiegelmaier at støbe dem. Her bleve de naturligtvis udstillede i det Kongelige Støberi og vare paa den Tid dagligt Gienstand for mange Besøgendes Beundring. Da Støbningen var lykkelig tilendebragt, affendtes Bronzjerne til Stuttgart, og Dagen til Monumentets høitidelige Afslutning berammedes til Schillers Dødsdag. Den 8de Mai 1839, under Kloffernes Ringning og i Overværelse af en uoverstuelig Menneffemasse paa de anbragte Tribuner, indledede festlige Taler og Sange, der udførtes af en Forening af 33 Schwabiske Sangforeninger, Afslutningen af et Billeder, der paa eengang forherligede to af de største Kunstnere, dette Aarhundrede har at opvise.

Endnu et andet Arbeide maa vi nævne i denne Forbindelse, skøndt Kunstneren kun har efterladt det i en skizzeret Gipsafstøbning, under Navnet „Genio con la lira“, thi enten maa dette være modeleret som Composition til Fodstykkets Forside paa Schillers Monument og være blevet fortrængt af Apotheosen, eller til Bagsiden, hvor de to Gryphes fandtes mere passende.

Dette skizzerede Basrelief fremstiller en bevinget Genius, som, med Lyren støttet mod det venstre Knæ og med Plectret hvilende i den høire Haand, sidder som i en Nimbus af Zodiakalkredsen og griber med den venstre Haand i Strængene. Foran betegner en Cista, fyldt med oprullede Skrifter, og en brændende Fakkell, som er støttet til denne, Skribenten; Melpomenes og Thalias Attributer den dramatiske Digter, og de to Tegne af Dyrkredsen, der afrunder Bas-

relieffet foroven, betegne, som ovenansfort, Digterens Fødsel og hans Død.

I de sidste Maaneder af dette Aar synes Thorvald-
sen at have været mest beskæftiget med Opstillingen og Ord-
ningen af det nye, pavelige Museum for Etrusciske Oldsager,
der snart skulde aabnes i Vatikanet. For denne hans Iver
og hans Bestræbelser modtog han igiennem Maggiordomo
Hans Helligheds Taksigelse, tilligemed adskillige i denne An-
ledning udprægede Medailler.

Men en større Udmærkelse, end der hidtil var bleven
ham viist i selve Rom, forestod. I Forsamlingen den 31te
December 1836 besluttedes eenstemmigt og med Acclamation
i Akademiet S. Luca, at en Medaille skulde udpræges i Guld
til Gre for den store, nordiske Kunstner. Denne Medaille
bærer paa Aversen Akademiets Insignier, paa Reversen en
Indskrift.

Tilkiendegivelsen modtog han i følgende Skrivelse:

„Insigne e Pontificia Accademia Romana delle
belle arti, denominata di S. Luca. Li
31 Dicembre 1836.

Illmo Signore!

Gli insigni meriti di V. S. Illma ed il favore
che da tanto tempo compiacesi rendere alla Pon-
tificia Accademia rilasciando a pieno suo uso
l'intero onorario che le compete di cattedratico
di scultura, hanno mosso la Congregazione Gene-

rale adunata jeri appresso la proposizione fattane dal Consiglio dei 12 del cadente, ad esternarlene con alcun atto straordinario la comune riconoscenza.

È stato quindi con unanime ripetita acclamazione determinato, che sia coniato in onore di V. S. Illma una medaglia d'oro, la quale nel dritto abbia l'emblema accademico di San Luca, secondo lo stesso di Lei disegno, e nel rovescio la seguente epigrafe:

Alberto Thorvaldsen.
 sculptori. celeberrimo.
 sodali. bene. merenti.
 ex. decr. Academiae.
 ann. MDCCLXXXVI.

Lietissimo di potere coll'annuncio di quest' atto accademico, così vivamente grato al mio cuore, par complimento al quadriennio della mia Presidenza, altro non mi rimane se non di pregare V. S. Illma a gradire questa sì spontanea e solenne dimostrazione dell' ossequio ed amore de' suoi affettuosi colleghi, e di far voti sincerissimi al Cielo perchè ci servi per lunghi anni nel Sig. Commendatore Thorvaldsen uno de' piu grandi ornamenti dell' Accademia e di Roma, uno de' piu insigni e celebrati maestri di che si onorino le arti europee.

Con questi sentimenti dell' animo desidero,
che V. S. Illma mi abbia costantemente per suo
con tutta la venerazione

Di V. S. Illma

Devmo. Oblmo Servitore

G. Cav^e Salvi, Presidente.

Prof. Salvatore Betti,

Segr. perp."

CXXXIX.

Statuen Achilles paatænkes. Basr. Homer synger for Grækerne. Basr. Chetis og Achilles. Basreliefferne Achilles og Priamis og Hector, Paris og Helene omarbeides. Basr. Hectors Afsked. Medaillonerne Achilles og Penthesilea og Achilles og Patrocles. Basr. Chiron og Achilles. Omarbeidelse af Basr. Alexander antænder Persepolis. Thorvaldsen synes at vakte i sine Dispositioner. En Skrivelse fra Kongen af Würtemberg med en Orden til Thorvaldsen. Thorvaldsens Taksigelse. Correspondance med Würtemberg ang. Oprettelsen af et Thorvaldsens Museum i Stuttgart. Indbydelse til at komme derhen.

1837.

Om Labouchères Bestilling paa Statuen Achilles med de tilsvarende Basrelieffer var Thorvaldsen stadigt blevet mindet, især af deres fælles Ven, Jørgen Knudsen, men hidtil forgieves.

Nu, da saameget var blevet færdigt, og Afreisen dog ikke var ganske nær forestaaende, syntes Thorvaldsen i Begyndelsen af 1837 at have vendt sine Tanker herhen. Han vilde først have Basreliefferne fra Haanden; til Statuen selv havde han neppe endnu gjort Skizzen, og da han ved denne Foranledning atter kom ind i den homeriske Sphære, synes han at have dvælet der i nogen Tid med Velbehag.

Vi finde ham altsaa paa denne Tid beskæftiget med et af de større Basrelieffer til Labouchères Achilles, og meget smukt valgte han hertil en Fremstilling af Digteren, som besynger Heltens Brede i sin Ilias. At dette Basrelief har haft den ovennævnte Bestemmelse, derom vidner, at han imellem den blinde Sangers Tilhørere fremstillede sig selv og Monumentets Bestiller, Sir Henry Labouchère. Homer sidder paa et gammelt Tempels Fodstykke og synger for Grækerne. Dette Basrelief fik ingen anden Udførelse og opbevares i en Gipsafstøbning i Museet.

Et andet Basrelief, af samme Høide, men smallere, og modelleret paa denne Tid, turde ligeledes være at hense til Achillesstatuen. Det fremstiller Achilles og hans Moder, Thetis. Nereiden har, fortrydelig over ikke at kunne give sin Son Udødeligheden tilligemed Livet, dyppet ham i Floden Styx, for idetmindste at gjøre hans Legeme usaarligt. Denne Scene er Gienstanden. I Fremstillingen af Floden synes Kunstneren at have været i Tvivl om, hvorledes han skulde fremstille Styx; i Basrelieffet har han dog foretrukket Billedet af en Flodnymph med sin Urne, hvoraf Vandet udstømmer, men i et tidligere Udkast, som er foresundet, har han ladet en gammel, stægget Flodgud indtage denne Plads.

Basreliefferne Achilles og Briseis fra 1804 og Hector, Paris og Helena fra 1809 bleve nu ogsaa omarbejdede, og et nyt, tredie Basrelief komponeret, nemlig Hectors Afsked med Andromache, efter Iliadens 6te Sang. Om ogsaa disse Basrelieffer stode i noget Forhold til Achillesstatuen, eller om han i disse blot fulgte en Tankegang, han ved denne Leilighed var kommen ind i,

funne vi ikke sige. En søie Tid efter, da Tanken paa Achilles formodentlig var opgivet, tillod han nogle af sine Elever at udføre dem i Marmor for Torlonia, og de smykke nu Cortilen i Palazzo Bracciano i Rom.

Til denne Cyclus af homeriske Basrelieffer fra denne Tid maa vi endnu henregne to Basrelief-Medailloner, der ere os opgivne som modelerede i Vinteren 1836—37, da de begge henhøre til Achillesmythen. Den ene Composition hører til Kunstnerens allertidligste i Rom, hvorum gientagne Tegninger, Udkast og Skizzer*) vidne. Det var Achilles og Penthesilea, der engang paa „Jasons“ Tid paatænkte udført i en fritstaaende Gruppe, men først nu kom til Verden i et lille Basrelief. Achilles, som hæver den af ham selv fældede Amazondronning op i sine Arme, er Fremstillingen. Den anden Medaillon, som blev gjort som Pendant, fremstiller Achilles og Patrokles; Patrokles er saaret ved et Pilestød, og Achilles forbinder Saaret, en Gienstand, som vor Kunstner synes at have taget af et antikt Vasemaleri.**)

Endnu maa vi her nævne et Basrelief fra denne Tid, hvoraf Skizzen er bevaret, nemlig: Centauren Chiron, som lærer den unge Achilles at kaste Spydet.

Efter denne, ligesom sammenhørende, Cyclus af Basrelieffer om Achilles, nævne vi fra Efteraaret 1836 en Omarbeidelse af det Basrelief, Thorvaldsen, som anført under 1832, havde udført for Kronprindsen af Bayern: Alexander, som antænder Persepolis.

*) cfr. Ungdomshistorien, Pag. 165.

**) cfr. Mon. dell' Instit. arch. di Roma. I. tav. 25.

Sandsynligviis er denne Gientagelse fremkaldt derved, at Kunstneren nu, da hint Basrelief skulde bringes under Udførelse i Marmor, ikke har fundet sig tilfreds med sin første Behandling og derfor har underkastet Compositionen en strengere Giennemførelse. Afvigelserne og Forandringerne viser sig især i en større Rigdom i de handlende Grupper, baade i de forførende Qvindes, de bedaarede Krigeres og i de sørgende Perseres, saa at dette sidste Basrelief er kommet til at fremstille tolv Figurer, istedetfor at det oprindelige kun havde otte.

Medens alt dette foregik i Studiet, og man i Kiøbenhavn paa den ene Side, og i München paa den anden, ikke ret kunde forstaa, hvorfor Kunstneren saalænge dvælede med den afgjørende Beslutning, synes en tredie af de mindre, europæiske Magter at have arbeidet sig frem som en ny Prætendent paa et tilkommende Thorvaldsens Museum.

Thorvaldsen havde allerede udtalt sig til Gunst for sin Fødeby, da han med Galathea hiemsendte, foruden de bestilte Arbejder, et saa betydeligt Antal Bærker, der hidtil havde overfyldt hans Studier, og af et Brev fra Böttger havde han erfaret, med hvilken Interesse Kongen i en Audients havde erkundiget sig om hans Komme og ved denne Leilighed yttret, at Danmark ikke kunde giøre nok for sin store Kunstner; — men endnu var der intet giort. Man syntes ham endog at være bleven sat i Forlegenhed med at modtage og opbevare det, han sidst havde hiemsendt, — hvad kunde det da nytte, at han sendte mere, naar man ikke havde Plads til det? — Saadanne Tanker var det, der unegteligt paa

denne Tid bragte Danmarks Sag i en større Fare, end man der i Almindelighed havde nogen Anelse om.

Siden Correspondancen angaaende Monumentet for Schiller havde bragt vor Kunstner i Berørelse med det württembergste Hof og især med dets Repræsentant i Rom, Hr. Geh.-Legationsraad v. Kolb, synes der i Stuttgart at være vaft Forhaabninger om en nærmere Tilslutning. Brevverlingen var bleven ualmindelig levende med denne Stad, og det saameget lettere for Thorvaldsens Bedkommende, da han i den nævnte Diplomat havde en beredvillig Hiælper.

I Februar 1837 overraskedes Thorvaldsen ved en Skrivelse fra Kongen af Württemberg, som havde fundet sig foranlediget til at forøge hans Ordenskiæde med en ny Ridderorden, der overrastes ham med følgende Skrivelse:

Stuttgart den Sten Februar 1837.

„Werther Herr Staatsrath von Thorwaldsen!

Der allgemeine Ruf, welchen Sie Sich während Ihrer rühmlichen Laufbahn als bildender Künstler erworben, und die Bereitwilligkeit, womit Sie bei verschiedenen Gelegenheiten zu Beförderung der schönen Künste in Württemberg thätig mitgewirkt haben, veranlassen Mich, Ihnen durch Verleihung Meines Friederichs Ordens einen neuen Beweis Meiner Anerkennung Ihrer Verdienste, so wie Meine Erkenntlichkeit für Ihre Bemühungen zu ertheilen. Indem Ich Sie hievon in Kenntniß setze und Ihnen die Insignien dieses Ordens nebst den Statuten desselben in den Anschlüssen zugehen lasse, gereicht es Mir zum Vergnügen, Ihnen zugleich die Versicherung Meiner wohlwollenden

Gefinnungen zu erneuern, und im übrigen bitte ich Gott, daß er Sie, werther Hr. Staatsrath von Thorwaldsen, in seine heilige Obhut nehmen möge.

Wilhelm."

Følge en foresunden Concept besvarede Thorwaldsen denne naadige Skrivelse saaledes:

„Erer Königl. Majestät

allergnädigstes Schreiben vom 8ten Febr. ist mir jetzt erst zugekommen und sammt dem Commandeurkreuz Allerhöchsthdero Ordens vom G. L. R. K. eingehändigt worden.

Ich würde vergebens versuchen meine Dankbarkeit für diese Auszeichnung Er. Königl. Majestät mit Worten auszudrücken, und bitte daher mir recht bald und recht oft Gelegenheit zu geben werthtätig zu beweisen, wie unbegrenzt meine Verehrung gegen Er. Königl. Majestät und Allerhöchsthdero Haus seie.

In tiefstem Respect, Er. Königl. Majestät

allerunterthänigster.“

Modellerne til Schillers Monument bleve paa denne Tid affendte til Stuttgart, og med disse fulgte nu en Foræring af andre Gipsafføbninger til Kunstskolen, hvilket skulde betragtes som en Begyndelse paa, hvad han vilde sende. I denne Anledning skrev han til Hofraad von Reinbeck saaledes:

„Erer Hochwohlgebohren

verehrte Schreiben sind mir durch Herrn Kolb zugestellt worden, so wie mir auch derselbe Ihre Briefe an ihn vorgelesen hat, und vor Allem danke ich Ihnen für das Interesse, das Sie so gefällig sind an meiner Person zu

nehmen, so wie auch für alle Ihre Bemühungen hinsichtlich des Schillerschen Denkmals, bey welchem Anlasse ich mich freue, Ihnen melden zu können, daß dasselbe bereits sammt den 4 Basreliefs verpackt wird, und daß ich von Herzen wünsche, es möge des großen Dichters würdig sein. Ich habe Alles, was in meinen schwachen Kräften stand, gethan, um den großen Mann zu verherrlichen und freue mich innig, daß es mir vergönnt war, zu dessen Denkmal etwas beitragen zu können. Ich statue Ihnen meinen herzlichsten Dank auch für das Exemplar von Schillers Werken ab, welches Sie mir durch Herrn Kolb gesandt haben; es wird stets eine angenehme Rückeringung für mich seyn.

Da mir Herr Kolb erzählte, daß S. M. der König von Württemberg ein neues Local zur Aufstellung von Kunstfachen erbauen lassen will, und ich aus Ihren Briefen an ihn ersehe, daß man einige Modellen von mir dazu zu haben wünscht, so habe ich mir ein Vergnügen daraus gemacht, ihm diejenige Gegenstände, welche Sie auf der anbeiliegenden Liste indessen verzeichnet finden, zu übergeben, indem es mich innig freuen wird, wenn diese Kleinigkeiten dorten gefallen, in welchem Falle ich diese Sammlung in der Folge gern vermehren werde.

Ich bin Ihnen noch besonders für die freundlichen und schmeichelhaften Ausdrücke verbunden, mit welchen Sie die mir von Herrn Kolb übergebenen Insignien des Friederichs Ordens begleitet haben, und ich freue mich herzlich, Ihnen zu der Verleihung des Kron-Ordens ebenfalls meine Glückwünsche und Freudebezeugung darbringen zu können.

Genehmigen Sie indessen, mein hochverehrter Herr Hofrath, die Versicherung meiner aufrichtigen Hochachtung.

Rom, d. 25 März 1837."

I det Svar, Thorvaldsen under 7de April d. A. modtog paa dette Brev, yttreer Hofraad v. Reinbeck angaaende denne Foræring af endeel af hans Værker:

„Sehr glücklich schätze ich mich aber die Ehre zu haben, Ihnen anzuzeigen, daß S. Majestät der König Ihr durch mich Allerhöchstdemselben übergebenes Dankschreiben mit dem gnädigsten Wohlgefallen aufgenommen haben und Eurer Hochwohlgebohrnen schätzbare Bereitwilligkeit, Seiner Majestät erhabene Absichten, der Kunst einen Tempel zu bauen, zu unterstützen, dankbar anerkennen. Würtemberg wird stolz seyn auf die ehrenvolle Aufmerksamkeit, mit welcher Sie dasselben zu erfreuen würdigen.“

Endnu maa vi hertil soie den Taksigelsesstrivelse, Thorvaldsen modtog fra Kunstskolen i Stuttgart.

„Hochwohlgebohrner Herr Staatsrath!

Die Gnade Seiner Majestät, unsers erhabenen Königs, hat uns diejenige Eröffnungen zugehen lassen, nach deren Inhalt die hiesige Kunstschule, und mit ihr die Königl. Residenzstadt Stuttgart, und unsrer ganzes Vaterland Hochdero besonderem hohem Wohlwollen ein unschätzbares Geschenk an Werken Ihres unerschöpflichen Genius zu verdanken haben.

Indem wir dieses von Seiner Königlichen Majestät huldreichst angenommene Geschenk mit dem freudigsten und ehrerbietigsten Dank aufnehmen, halten wir uns für verpflichtet, diese Empfindungen und Gesinnungen dem hochverehrten Schenker schriftlich auszudrücken, mit dem

Befügen, daß wir uns glücklich schätzen, indem wir diesen Dank ausdrücken, uns der Königl. Gnade freuen zu dürfen, welche uns nicht nur die Ueberlieferung sichert, sondern uns demnächst in den Stand setzen wird, diese kostbare Sammlung eine der ersten Kunstzierden unsers Vaterlandes, nach Gebühr, als ein Museum Thorwaldsen im neuen Kunstgebäude würdig aufzustellen.

Genehmigen Euer Hochwohlgeboren diesen Ausdruck des verehrungsvollen Dankes, womit wir verharren

Höchstdero

ergebenste Director und Mitglieder Königlich-
licher Direction der Kunstschule.

Director **v. Dannecker**. Vorstand der Kunstschule
v. Thouret. Baurath **Fischer**. Historienmaler
E. v. Waechter. Professor **Steinkopf**. **Leybold**.
Dietrich. Geschäftsführendes Mitglied **Wagner**.
Professor **Wagner**."

Stuttgart, d. 21 May 1837.

Alf andre Breve, som høre til denne Correspondance, viser det sig, at man, paa Grund af en Indbydelse, som Thorwaldsen synes at have modtaget, ventede ham i Stuttgart i denne Sommer. Reisen var aftalt imellem ham og Hr. v. Kolb, og det synes at have været Planen, at lægge Hjemreisen til Danmark over Stuttgart og Frankfurt,

hvor Monumentet for Goethe var kommet under Forhandling. Men da Tiden til Afreisen kom, indtraf der, som sædvanligt, Forhindringer, og af den glimrende Modtagelse, som paa disse Steder var beredet ham, fik han kun Beskrivelsen i de Breve, han modtog fra Hr. v. Kolb, der havde maattet reise alene.

CXL.

Om Forholdet til München. Basreliefferne til Maximilian Statuen, Retfærdigheden og Statsstyrelsen afbestilles i en Skrivelse fra Kong Ludvig. Museumsagen i Kiøbenhavn. En Forening desang. er sammentraadt. Collin skriver gientagende derom til Thorvaldsen. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen svarer paa Collins Breve, og anmelder sin nærforestaaende Afreise. I Forening med Bindsbøll udkaftes i Rom Projectet til et Museum i Kiøbenhavn. Subscriptionen er der i fuld Gang. Foreningens Beretning derom til Thorvaldsen. Collin tilskriver ham samtidigt.

1837.

I Bayerns Hovedstad havde man, som det sees af de anførte Breve fra Schwanthaler, ogsaa yttret sig beredt til at bygge Thorvaldsen et Museum, og i de sidste Brevverlinger om denne Sag fra München hed det: „Aufgehoben ist nicht aufgehoben!“ Men nu syntes Temperaturen at have forandret sig. „Das Klima ist hier in München entsetzlich!“ skrev man til ham, „Es kommt mir hier vor, als stürmte die Natur hier besonders auf die Menschen ein, um sie zu vernichten!“ Og dertil kom ogsaa Efterretningen om, at Choleraen nyligt havde været der; disse Rapporter vare just ikke indbydende.

I Begyndelsen af dette Aar havde Thorvaldsen modeleret de to Basrelieffer, som han havde lovet til Fodstykket for Maximilians Statuen. Det ene fremstillede Retsfærdigheden under Billedet af en Genius, som sidder paa en liggende Løve og holder Magtens Kølle i den venstre og Vægtfaalen i den høire Haand. Det andet, Statsstyrelsen, fremstillede en Genius, der ligeledes sidder paa en liggende Løve og holder Statsroret i den venstre Haand, medens han støtter den høire paa Lovens Tavler, hvilke ere støttede mod Styrkens Symbolum, en Colonne.

Men da Kong Ludwig i München erfarede dette vor Kunstners Forehavende, skete der det Usædvanlige, at han frabad sig et Par Arbeider af Thorvaldsen, og at han, istedetfor som sædvanligt egenhændigt at skrive til sin Ven i Rom, dennegang blot underskrev et Brev til ham, som følger:

„Herr Etatsrath Ritter von Thorvaldsen!

Es ist mir durch den Graveur Voigt zur Kenntniß gekommen, daß Sie die Artigkeit haben wollen, noch für das Fußgestell zu der Reiter-Statue Churfürst Maximilians I. Bassirilievi zu arbeiten. Seyen Sie überzeugt, daß Ich diese Ihre freundliche Absicht in ihrem ganzen Werthe erkenne; bemerken muß Ich Ihnen jedoch, was Sie auch immer Vortreffliches jenem so ausgezeichneten den allgemeinsten Beyfall theilenden Denkmal, dessen Guß bereits in voller Arbeit ist, in dieser Art hinzuzufügen gedenken, es Mir leid seyn würde, davon den beabsichtigten Gebrauch nicht machen zu können, da politische Gründe Mich veranlassen, keine einzelnen Beziehungen durch Andeutungen hervorzuheben, sondern Maximilian I., groß durch sich selbst, wie es dem Kenner genügt, allein darzustellen.

Empfangen Sie daher mit Meinem Danke die hier mit Vergnügen wiederholte Versicherung der Werthschätzung, mit welcher Ich bin

Ihr wohlgewogener

Ludwig."

München, den 1sten July 1837.

Som en Folge heraf henstilledes disse to Modeller, og, da de aldrig bleve udførte til anden Bestemmelse, opbevares de nu kun i Gipsafføbninger i Museet.

I Kiøbenhavn havde man imidlertid kun ventet paa Thorvaldsens Tilbagekomst, for at kunne sætte Museums-sagen rigtigt igang. Men han vedblev at udsætte sin Afreise, og man savnede endnu en bestemt udtalt Erklæring fra hans Side, istedetfor confidentielle Meddelelser, og Ingen var bemyndiget til paa Kunstnerens Vegne, aabent at udtale hans Dnske og Billie. Hvad der privat kunde meddeles herom, fandt snart neppe længer Tiltro, og de Faa, som nærmere kiendte Forholdene og levende interesserede sig for at holde Sagen ilive, fordi de endnu haabede paa et godt Udfald, betragtedes næsten som Eralterede for en Idee, der kun var saare lidet begrundet.

I Begyndelsen af Aaret var en Forening sammentraadt i Kiøbenhavn, for at raadflaa om, hvad der under disse Omstændigheder var at gjøre, og Collin, som var disse Forhandlingers Dirigent, skrev efter et saadant Møde den 4de Februar til Thorvaldsen, saaledes:

Kiøbenhavn, d. 4 Febr. 1837.

„Min høifæredede Ven!

Der Brevverling har nu længe været afbrudt, og derfor glæder det mig dobbelt, nu at finde en behagelig Anledning til at fornye den.

Maaskee veed De allerede, hvad jeg sigter til. Deres Landsmænd ere nemlig i Begreb med at grundlægge et Museum for Deres Arbejder.

Den Opfordring, som i denne Henseende er udgaaet og hvoraf flere tusinde Exemplarer ere omsendte til alle Landets Egne, (baade i Danmark og i Hertugdømmerne) sender jeg Dem herved, saavel som en senere, der er skrevet af Professor Clausen og har staaet i et Ugeskrift, som hedder Dansk Folkeblad.

Jeg haaber, kæreste Etatsraad, at denne Efterretning om den Kiærlighed og Agtelse, Deres Landsmænd ere dybt giennemtrængte af for Dem og nu søge at lægge for Dagen, vil være Dem velkommen. Gid vi snart havde Dem og Deres Værker hos os!

Glæd os nu snart, ædle Ven, med nogle Vinter, og stadfæst derved Deres Landsmands, især Deres mange københavnske Venners, Haab om, at det er Deres faste Forsæt, at Deres Kunstværkers hele Cyclus skal pryde Deres Fødestad.

Med ubegrændset Høiagtelse,

Deres venstabeligt hengivne

Collin."

En anden Skrivelse fra Collin fulgte saa Uger efter. I det anførte Brev havde han støttet sig paa Ytringer af Folket, i dette støttede han sig paa Ytringer af Kongen:

„Høifæredede Etatsraad og Ven!

Jeg haaber, at den Lidende, jeg idag bringer Dem, vil være Dem behagelig, da den er et Beviis paa, at Deres Konge ærer og elsker Dem og, selv i sin Sygdom, tænker paa Dem. Jeg har nemlig idag faaet en skriftlig Kongelig Befaling, hvorefter jeg skal anmode Dem om at meddele mig de fornødne Efterretninger om, hvad Deres

Forsæt og Ønske er, ihenseende til Hidsendelsen af de Kunstfager, som De har betænkt Deres Fædreland. Der skal nemlig i Nar udrustes nogle Orlogs-Corvetter, og af dem, har Hans Majestæt befalet, at en skal gaae til Middelhavet, for at afhente saameget som muligt af det, De har i Sinde at hidsende. Jeg maa derfor bede Dem, om, det snarest muligt, at lade mig vide, hvilken Havn De ønsker at Corvetten skal anløbe, og naar Skibet skulde komme der, for at indtage Sagerne. Kongen har tillige befalet mig, at tilkiendegive Hr. Etatsraaden, at saafremt De tillige selv maatte attraae at følge med Deres Kunstfagte til Danmark, saa vil der blive givet Befaling til, at Alt vil blive indrettet til Deres Modtagelse ombord i Corvetten.

Paa det indstændigste maa jeg nu bede Dem, min høifæredede Ven, snart, snart at have den Godhed at give mig de attraaede Efterretninger, for at jeg kan aflægge den befalede Beretning til vor Konge, og for at de fornødne Ordres til Corvettens Afseiling med videre kunne heimeelig blive givne.

Med ubegrændset Høiagtelse underteegner jeg mig

Deres forbindtligst hengivne

Collin."

Kiøbenhavn, d. 28 Febr. 1837.

Ogsaa fra Prinds Christian Frederik fulgte i Marts d. 11. en Skrivelse, som havde til Hensigt at holde Thorvaldsen fast i hans tidligere yttrede Bestemmelse.

Denne Skrivelse lyder saaledes:

Kiøbenhavn, d. 14 Marts 1837.

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

Med særdeles Glæde har jeg erfaret, at Deres forehavende Reise til Fædrelandet nærmer sig sin Sværtsættelse,

at De maaskee ved Modtagelsen af dette Brev vil være nærved at tiltræde Reisen fra Rom. Mine bedste Ønsker ledsage Dem, de klareste Forventninger komme Dem imøde, alle Kunstens Venner i Fædrelandet ville kappes om at gøre Dem det herværende Ophold saa behageligt som muligt, og Academiet vil jublende glæse Dets hæderkronede Directeur.

De vil være underrettet om det Forehavende, som fandt Beundring for Deres Kunstnerhæder har tilskyndet flere af Deres og Kunstens herværende Venner at iværksætte, nemlig at samle Bidrag til Opførelsen af et passende Opbevaringssted for Deres Kunstværker, et Forehavende, der allerede har fundet Gienklang hos mange, som ønske at vise Dem den Paastjønelse, som den sande, store Kunstner ogsaa finder i sit Fædreland. De vil som jeg haaber, glæde sig herover og anvende den Stjern, der bydes, efter den Hensigt, de før har udtalt, for et Museums Oprettelse, hvilket tillige paa en behagelig Maade vil beskæftige Dem under Deres herværende Ophold. Man afventer og følger vist ganske de Bestemmelser, De i saa Henseende vil give.

Hs. Majestæt har befalet, at en Corvette skal i Sommer anløbe Livorno, for at indtage hvad Kunstsager De maatte have at hjemsende. Jeg haaber, at De førend Afreisen fra Rom giver Deres Befalinger til denne Transport, og at blandt andet et Stykke af Frisen til Christiansborg Slot, som siges at mangle, hidsendes.

Hvis De selv vilde benytte Corvetten til Hjemreisen, er Befaling dertil givet; nogle Arbeidere fra Deres Atelier kunde finde en Leilighed med samme, som det var ønskeligt at benytte.

Kongen har, som De veed, været meget angrebet af Grippe og Hoste i denne Vinter, men, da Hs. Majestæt nu er i Bedring, saa kan man forvente, at Helbredelsen

vil være langt fuldstændigere til den Tid, De indtræffer hos os.

Giørne ønskede jeg, at underrettes nærmere om denne Tidspunkt, for at kunne sørge for, at Alt er beredt til Deres Modtagelse paa Charlottenborg, men i al Fald skal Deres Børelser være til Deres Disposition, naar De glæder os med Deres Nærværelse.

Min Kone har paalagt mig mange Gilsener til Dem; ogsaa Hun glæder sig til at see Dem her, og jeg henlever i samme glade Forventning, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Vi have ikke foresundet nogen Concept til det Brev, Thorvaldsen nu skrev til Svar paa Brindsens; derimod kunne vi meddele hans Svar paa Collins foransførte Skrivelse af 28de Februar:

„Høifæredede Hr. Conferentsraad!

Ganste greben af min Konges Naade, beder jeg Dem herved, kære Ven! paa det Indstændigste at siige Hans Majestæt min underdanigste og varmeste Tak, — men tillige, hvormeget det smerter mig, at jeg, idetmindste for Diebliffet ikke kunde benytte mig af Hans Majestæts aller-naadigste Tilbud, at hiemsfende mine Kunstfager med den i Sommer hidkommende Corvette.

For at kunne tilfulde benytte denne skønne Leilighed, maatte jeg i det mindste have et halvt Mars Tid til Indpakning, saameget mere, som det var fornødent at optage en nøiagtig Fortegnelse derover, hvorved da Skibet vilde blive opholdt og Hjemreisen udsat til for sildigt ud paa Efteraaret; — tillige vilde det afholde mig fra den saalænge attraaede Reise til mit Fædreland, som allerede

sidste Sommer var mit faste Forsæt, men da den for Bayern forfærdigede Rytter = Statue først blev færdig i Efteraaret, saae jeg mig nødt til at forandre min Beslutning, da det var imod min Læges og mine Venners Raad at reise vores nordiste Winter imøde, som i min Alder, efter en fyrgetyve Aars Bane til et mildere Clima, ikke vilde være min Sundhed tienlig. Jeg behøver ikke at sige Dem, dyrebare Ven, hvor stor min Længsel er, for min Død endnu engang at see mit kiære Fædreneland og min Konge, for mundtlig at takke ham for al den Naade og Velvillie, hvormed han haver hædret og frydet mig. Dernæst er det mig saare magtpaaliggende at bringe mine Anliggender i Orden, saa at jeg anseer det aldeles nødvendigt, ikke længer at opsætte denne min Reise.

Efter saaledes strax at have besvaret Deres sidste Brev, takker jeg Dem ret meget, kiære Ven! for det Venstabs, De i Deres første Brev beviser mig, ved at give mig en saa behagelig Efterretning som den om mine Landsmænds Interesse for en Sag, hvis Fremme bestandig har været mit Yndlingsønske, nemlig Oprettelsen af et Museum for mine samtlige Kunstfater, og som tillige lader mig haabe, desfør at kunne see dette mit Ønske opfyldt, saameget mere føler jeg mig forpligtet til at komme denne Velvillie saavel for mig som for den gode Sag, — Kunstens hæderlige Anerkiendelse og Udbredelse i Fædrenelandet; imøde ved at give Dem, kiære Ven, efterstaaende Erklæring om mine Bestemmelser i saa Henseende, hvilken Meddelelse jeg ganske overlader til Deres Indstgt at benytte paa den til Sagens Fremgang bedste Maade.

„Det er saaledes min Villie, at alle mine Kunstfager, saavel de af mig selv forfærdigede Marmorarbejder, som ogsaa de af mig anskaffede Malerier, Kobberstik, Vaser, Bronzer, Gemmer, skaarne Stene, Mynter, samt mit Bibliothek og min Samling af

Haandtegninger, skulde tilhøre dette Museum; hvilket altsammen endnu nærmere er bestemt i mit Testament.

I April reiser jeg i Selskab med Professor Wagner til München, hvor jeg opholder mig nogle Dage, og derfra gaaer jeg ligetil Danmark.

Deres hengivne Ven

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 18de Marts 1837.

Der blev altsaa ikke affendt noget Skib til Middelhavet i dette Aar; men imidlertid havde Sagen god Fremgang i Kiøbenhavn. Architekten Bindebøll havde fra Rom indsendt et Project til Museet, udkastet i Overlæg med Thorvaldsen, og Subscriptionen havde i alle Klasser af Folket mødt en saa levende Gienklang, at Foreningen i Juli d. A. kunde meddele Thorvaldsen et overrassende Resultat i følgende Skrivelse:

„Allerede længe havde der i forsiellige Kredse været Tale om at udstede en offentlig Indbydelse til det danske Folk: at forene sig om at oprette et Museum for de Thorvaldsenske Billedhuggerværker og Konstsager, som Kunstneren har bestemt for sit Fædreland. Man turde troe, ved dette Foretagende ligemeget at komme et Onske af den store Kunstner som af hans taknemmelige Landsmænd imøde. I Begyndelsen af dette Aar traadte nogle Mænd sammen, for at udføre det længe nærede Forsæt. Subskriptionsplaner bleve omsendte i Landet, og det Gaab, hvormed de udsendes, er ikke blevet stuffet. Allerede i de Planer, som hidtil ere tilbageleverede, indeholdes Navnene af 8,120 Medborgere af alle Klasser og Stænder, som have tegnet sig for større eller mindre Bidrag.

En Sum af 61,300 Rbb. er ved disse Bidrag allerede tilveiebragt, og ihvorvel Subskriptionen herved kun kan ansees sat i Gang, er dog en saadan Grund allerede lagt til Foretagendets Udførelse, at de Mænd, som havde udstedt den første Indbydelse, ansaae det for den rette Tidspunkt, at overlade den videre Omsorg for Planens Iverksettelse til en Bestyrelse, som valgtes af de Bidragydende selv.

I et Møde den 21de f. M. ere Undertegnede, tilligemed Professor Höyen, Professor Freund, Oberst v. Prangen, Grosserer Puggaard og Kammerjunker Scavenius, som for Diebliffet ere fraværende fra Hovedstaden, valgte til at udgiøre denne Bestyrelse, og det er overdraget til den: „i Forening med Thorvaldsen at forestaae, paa samtlige Bidragendes Vegne, de indkomne Summers Anvendelse og afgiøre Alt, hvad der i denne Sag kan komme under Overveielse.“

Det er saaledes den første Pligt, Comittees Medlemmer efterkomme, ved at henvende sig til Deres høit ærede Landsmand. Jo mere vi føle os hædrede ved det Hver, der er blevet os overdraget ved vore Medborgeres Tillid, desto større er Opfordringen til os til at virke, hvad der staaer i vor Magt, til Fuldendelse af det begyndte Værk, men hvormeget vi end i denne Henseende tør stole paa at blive understøttede ved lignende Stemning hos Medborgere, kunne vi dog ikke drage i Tvivl, at en Fuldførelse af Planen, saaledes som den maa ønskes, ligemeget for Konstens, for Konstnerens og for Nationens Skyld, vil for en stor Deel beroe derpaa, at Comiteen bliver saa lykkelig, at kunne arbejde til dette Maal i Forening med Deres Høvelbaarenhed, med Dem at overlægge og beslutte med Hensyn til Valget af Byggeplads, til Værkets Anlæg og Anordning i det Hele og i de enkelte Dele.

Den i Deres Høivelbaarenheds Skrivelse af 18 Marts d. A. til medundertegnede Collin indeholdte Øttring om Deres Beslutning om et nærforestaaende Besøg i Fædrelandet, er, i Overeensstemmelse med den deri givne Bemyndigelse, bleven offentliggjort, og Efterretningen er bleven modtaget med almindelig Glæde. At dette Haab ret snart maa gaae i Opfyldelse, have Undertegnede, paa det Thorvaldsenske Museums Vegne, en særegen Grund til at ønske, og vi haabe, at Deres Høivelbaarenhed vil ansee det som Øttring af vor Interesse for Udførelsen af et Værk, vi betragte som et National-Anliggende, naar vi ved denne Leilighed udtrykke vor Længsel efter den Time, da vi skulle hilse Dem paa fædrelandsk Grund og virke i Forening med Dem til det skønne Værks Udførelse.

Vi tilføie den Anmodning, at vi snarest muligt maatte blive underrettede om, hvad Deres Høivelbaarenhed, forinden Deres personlige Nærværelse iblandt os, maatte ønske taget i Betragtning og Overveielse med Hensyn til vor Virksomhed for Museet, for at vi i ingen Henseende skulle udsætte os for den Bebreidelse, at have handlet uden Forening med den Mand, for hvem Nationen ønsker, ved offentligt Mindesmærke at lægge sin Kiærlighed og Erkiendtlighed for Dagen.

Vi statte os lykkelige ved at have en Leilighed til at bevidne Deres Høivelbaarenhed de Følelser, for hvilke De er Gienstand fra Landets ene til dets anden Grændse.

Kiøbenhavn, den 18 Julii 1837.

Collin. S. N. Clausen. J. Thiele. Schouw.

Hetsch. Bissen. P. M. Tuxen. H. Gamst.

Thomsen. Kock."

Samme Dag skrev Collin til Thorvaldsen et Brev, som vi endnu maa tilføie:

Kiøbenhavn, d. 18 Julii 1837.

„Kiæreste Statsraad!

Med Dagsposten faaer De et Brev fra Comitteen angaaende Oprettelsen af Deres Museum, og i Forbindelse med det officielle Brev, vil jeg sende Dem disse venstfabelige, velmeente, oprigtige Linier.

Ved enhver Ting i Livet møder man Hindringer, store og smaa; det maa De have erfaret som alle andre; altsaa har ogsaa vor Plan mødt Hindringer, men ingen saa betydelige, at de kunne rokke vort Haab, end sige vor Beslutning. Har Rygtet fortalt noget betydeligt, saa tro det ei. Den gode Sag og en fast Villie har be-sejret de smaa Attaquer, — og der manglede kun eet, for at vi, inden Aaret var omme, kunde have lagt Grundstenen!

De spørger, De gietter, De tvivler — jeg gientager det, kiære, gode, elskede Thorvaldsen! med tydelige Ord: De manglede! Med Deres Komme, med Deres Nærværelse nærme vi os Maalet med Kampeskridt. Jeg vil ikke plage Dem med Spørgsmaal, med Bønner, jeg vil ikke repetere de evige Sandheder om Livets og Livens Kortbed, om Vigtigheden af at benytte det gunstige Die-blik, og deslige, men Sandheden, den simple Sandhed, bør jeg sige; det skylder jeg Dem, Sagen og mig selv: Var De her, De skulde see, hvorledes Mænd af alle Stænder kom Dem imøde, Bekjendte og Ubekjendte, Kunstnere, Lærde, Haandværkere, Adel, Hof, Embedsmænd. Snart var Pladsen valgt, Pengene indkasserede og Grunden lagt.

Skulde nu, mere end Deres Dem elskende Lands-
mands Ønsker — Choleraen drive min ærede Ven ind i
Lybfland, saa lad mig usfortøvet vide, hvor De der
er at finde.

Og dermed et hjerteligt Lev vel!

Ganste Deres

Collin."

CXXI.

Cholera i Rom. Statuen: En dansende Pige. Afbrydelse. Basr. Amor og Hygea. Compositioner til Dekoration for Cortonias Villa: Mythen om Diana. Mythen om Amor og Psyche. Basr. Apollo blandt Hyrderne. Basr. En Pachantinde med en Fugl. Basr. Amor med Tidsler bag Roserne. Afreisen er udsat. Thorvaldsen skriver derom til Collin.

1837.

Den Spøg, hvormed Collin sluttede, var nær bleven til Alvor, og ligesaa tidligt vor Kunstner modtog hans Brev, var Choleraen i Rom og nærved at forjage Thorvaldsen. Sygdommen havde allerede taget mange Offere, da der fra Akademiet S. Lucca udgik en Opfordring til samtlige Kunstnere i Rom, om at samles den 14de August i Lucaskirken paa Forum, for derfra i Procession at aflægge et Besøg hos et undervirkende Madonnabillede i Kirken del Gesu. Thorvaldsen havde ogsaa modtaget denne Indbydelse, men han foretrak, i Selskab med et Par Landsmænd at flygte bort fra denne Uhyggelighed. De Flygtende kom dog ikke ret langt. Smaaabyernes ængstede Befolkning ubelukkede sig ved Vaabenmagt fra al Samkvem med Rom, og allerede ved den første By, Thorvaldsen og hans Landsmænd

naaede, bleve de modtagne paa Distance med fælbede Bøsser, som truede med den visse Død, dersom de nærmede sig. De maatte altsaa lade Bognen vende tilbage til Rom og underkaste sig den fælles Fare. Omgiven af Benner og Landsmænd der forenede sig til gjensidig Bistand og Pleie, greb Thorvaldsen, for at adsprede sig, til Arbeidet, og da et Par Læger af hans Bekjendtskab havde sluttet sig til denne Kreds og de hensigtsmæssigste Forholdsregler vare tagne, vænnedes man Dag for Dag til at see den overhængende Fare under Dinene, indtil en Dag et forfærdeligt Tordenveir brød ud over Rom og syntes at have renset Luften.

Det Arbeide, Thorvaldsen i denne Situation havde foretaget, var en lille Statue, En dansende Pige, hvortil Motivet var taget af den bekiendte Almuedands, Saltarello'en, hvilken Statue han havde lovet at udføre for Don Carlo Torlonia til en Balsal, der allerede var smykket med Thorvaldsens tidligere Dandserinde og med Canova's.

Der Kunstner var netop kommen saavidt med dette Arbeide, at han skulde bruge en Model, og en smuk ung Pige var af Moderen bragt til Studiet i denne Hensigt. Men neppe havde han faaet hende stillet, før hun følte sig upasselig, — Arbeidet maatte standses, der var ingen Tvivl om, at det jo var Choleraen. Thorvaldsen var glad, da han havde faaet hende lykkelig ud af Huset, og, uden at bryde sig om Model, fortsatte han sit Arbeide og fuldførte det uden at ville tage imod Pigen, da Moderen igien indfandt sig med den Forsikkring, at Barnet ikke feilede det Mindste.

En anden Composition have vi af hans Haand fra de samme Dage, et Basrelief, hvis Indhold nærmere er udgaaet af Situationen. Det fremstiller Hygæa og Amor. Kærlighedsguden nærmer sig Hygæa, for at fodre hendes Slange af en Skaal, som han holder i Haanden. Dette Basrelief, som senere blev udført i Marmor af Galli, var neppe færdigt, før det blev besunget af Caval. Ricci i et Digt, som udkom under Tittel: La Salute, Bassorilievo del insigne Cav. Thorwaldsen, scolpito nelle tristi ore del Cholera in Roma, l'anno 1837.

Fra en af Arvingerne efter den rige Hertug af Bracciano, Don Carlo Torlonia, havde Thorvaldsen, foruden paa den nævnte Dandserinde, ogsaa modtaget Bestilling paa endeel mindre Arbejder, der skulde anvendes til Smykke i Familiens Villa ved Castel Gandolphi. Det var vel baade for at vise denne Familie, med hvilken han i saa mange Aar havde staaet i venskabelig Forbindelse, en Opmærksomhed, og tillige for at skaffe sin Eleve, Vincenzo Galli, en Bestæftigelse, at Thorvaldsen, endnu før han forlod Rom, gav Løfte om et betydeligt Antal Compositioner, som han i sine ledige Dieblikke vilde bestæftige sig med; han vilde selv levere disse Smaabasrelieffer i Tegninger, hvorefter Galli skulde modelere dem. Arbeidet synes strax at være begyndt og fortsattes ikke blot i Rom; men under hele Hjemreisen i de ledige Timer, og selv efterat Thorvaldsen var bosat i Kiøbenhavn, finde vi, at Galli nu og da mindede ham om at sende flere Tegninger. De saaledes udfæstede Basrelieffers Antal er saa stort, at vi her maa indskrænke os til kun at nævne dem gruppevis. Saaledes slutter en Cyclus af fiorten, ovale Basrelieffer sig nærmest

til Mythen om Diana, eller Behandlinger af andre Myther, som have noget Tilsvarende. En anden Cyklus behandler i sexten, ovale Basrelieffer Mythen om Amor og Psyche. En tredie Cyklus af mindre, rhomboidale Basrelieffer fremstille tyve Genier, der betegne de mest fremtrædende, menneskelige Virksomheder ved deres Attributer; disse vare bestemte til at anbringes i Loftcassetter i Villaen.

Men et større Arbeide, som skulde smykke Villaens Frontgavl, modelerede han selv i de sidste Sommermaaneder i en stor Skizze, som fremstillede Apollo iblandt Hyrderne. Efter Mythen var Apollo i nogen Tid forviist fra Olympen, og under dette Exil valgte han at opholde sig hos sin Ven, Admet, Kongen i Pheræ i Thessalien, hvor han vogtede hans Hiorde. Sangguden er fremstillet omgivet af det stille og lykkelige Hyrdefolk, som han forlyster med sin Sang; han staaer i Frontonens Midte og støtter den svyfstrengede Lyre mod det venstre Been, som han derfor har stillet op paa en liden Forhøining. Nærmest omgives han af to Dreng og en siddende Olding; fiernere af Grupper af Mænd og Qvinder med deres Hiorde og Hunde. Iblandt Tilhørerne seer man Pan, som ved at høre Apollo's Spil lægger sin Rørfløite tilside. Fiernest i Basrelieffets Spids sees de græssende og hvilende Faareflokke.

Til disse Arbeider for Villaen i Castel Gondolzi maa vi her, for Sammenhængets Skyld, endnu nævne et lille Basrelief, som ligeledes skal være modeleret til denne Bestemmelse. Det fremstiller En ung Bacchantinde, der reiser sig paa sit Leie, for at lege med en lille Fugl, som hun løfter iveiret paa sin Finger, medens hun tixer den med den anden Haand.

Til dette Aars Frembringelser skulle vi dernæst nævne et Par Basrelieffer, som han siges at have modeleret i Efteraaret, af hvilke det ene dog kun er en Omarbeidelse af det andet. Han fremstillede nemlig, formodentlig uden anden Foranledning, end for at fastholde en skiemtsfuld Tanke, Amor, som frembyder en Rose, bag hvilken han har skjult nogle Lidsler; i den første Behandling er Amor sidende; i den anden er han staaende.

Afreisen, som var udsat til Foraaret, og da Foraaret kom, blev udsat til Efteraaret, blev endnu fremdeles udsat. Istedetfor selv at komme, meddeelte han Collin sine Undskyldninger i følgende Skrivelse:

„Høivelbaarne Hr. Conferentsraad!

Forretninger for Governo'et har afholdt mig fra at besvare Deres kiære Brev saa hurtigt, som jeg ønskede og De maaføe ventede det.

Fremfor Alt, kiæreste Ven, modtag min varmeste Tak for al det Venskab og al den Omhu, hvormed De tager Dem af mine Anliggender, og tro mig, jeg føler tryk-kende, hvormeget det fattes min Taknemmelighed paa Ord, for at kunne udtale den saaledes, som jeg føler den i mit Hjerte mod Dem, dyrebareste Ven!

Den Virksomhed, hvormed man i mit Fædreland imødekommer mit Undlingsønske, opmuntrer ogsaa mig til at gribe Tingen an med fornyet Iver, — og det vilde derfor være mig særdeles behageligt, hvis dette Foraar et Skib kom til Livorno, da jeg allerede har begyndt at pakke ind og agter tillige at sende en stor Deel af mine Malerier afsted.

Paa Deres Forespørgsmaal, om hvilken Plads jeg ønskede til Museet, kan jeg, kiære Hr. Conferentsraad, ikke give noget bestemtere Svar, end det: at enhver fri

Blads, hvor der er et reent Lys, er mig ligegod, — og paa det andet Spørgsmaal, angaaende Hr. Bindsbølls Project til dette Museum, svarer jeg: at dette behager mig, om jeg endog troer og ønsker, at det Hele kunde indrettes simplere, da det staaer til at betænke, hvormange andre Omkostninger, der vil indløbe, — som for Exempel Piebestaler, Transport etc. etc. og til Hovedstyremedlet af det Hele (fire) Mure og et godt Lys til Slutningen vilde være tilstrækkelig.

Jeg indseer mere og mere, hvor nødvendig min Nærværelse i Kiøbenhavn er til endelig Afgiørelse af mine Anliggender, og tro De mig, dyrebare Ven, ingen uvigtig Grund har afholdt mig og afholder mig endnu fra at løse mit alt for længe siden givne Løfte! Hvad jeg ikke kan betro dette Brev, vil jeg, — og som jeg haaber, ret snart, — mundtligt sige Dem til min Retfærdiggjørelse.

Med første Leilighed sender jeg Dem en Afskrift af mit Testament, som jeg i et Brev til Comitteen for mit Museum har lovet, da det nu i juridisk Form er fuldfærdiget af en henværende Advokat.

Sluttelig modtag, kæreste Ven, endnu engang Forsikringen om den ubegrændsede Høiagtelse, med hvilken jeg forbliver

Deres oprigtige Ven

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 24 Octob. 1837.

CXLII.

nye Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe i Frankfurt. Correspondance desangaaende.

1837.

Siden Aaret 1820—22 havde der, idetmindste for vor Kunstners Vedkommende, ikke været Tale om det Monument for Goethe, som en Forening af Frankfurts Notabiliteter, under Sulpitz Boisserie's Bestyrelse, havde haft ifinde at lade opreise.

Denne forlængst afbøde Sag vaagnede nu op igien, da Stuttgart havde reist Schiller og Mainz Gutenberg Monumenter. Det var nu Kunstforeningen i Frankfurt, som optog Sagen, og ved Chefen for det Bethmannske Handels-huus, Hr. George von St. George, havde man allerede ved Begyndelsen af dette Aar henvendt sig til Thorvaldsen desangaaende. Saavidt vi kunne spore af en fragmenteret Concept, havde Thorvaldsen svaret, at hans nærførestaaende Reise gjorde ham det umuligt, strax at foretage et saadant Arbejde; imidlertid frasagde han sig det ikke heller, men yttrede, at han paa Veien til Danmark haabede at komme til Frankfurt, hvor man da bedre kunde tage Alt i Overveielse. Men da det nu snart viste sig, at han dog ikke kom til at reise i Foraaret, henvendte man sig atter til ham, og dennegang var det Maleren og Kunsthistorikeren

J. D. Passavant, en god Bekjendt fra Rom, som sendte ham følgende Skrivelse:

„Geehrter Herr und Freund!

Eine Angelegenheit von besonderem Interesse für die Kunst veranlaßt, daß ich so frei bin diese Zeilen an Sie zu richten. Der hiesige Kunstverein hat nämlich neuerdings in Anregung gebracht, daß in Unserer Stadt unserm großen Landsmann, dem unsterblichen Dichter, Göthe, ein Monument errichtet werde. Indem man sich nun nach einem Künstler umsieht, der würdig ist ein solches Werk auszuführen, fallen, wie Sie wohl glauben können, Aller Blicke auf Sie, werthester Freund! Es entstand aber nur die Frage, ob, da Sie sich von großen Arbeiten zurückzuziehen gedenken, Sie dennoch den Auftrag ein Modell zu einer Statue Göthes übernehmen würden? Wir wurden daher sehr angenehm durch eine Nachricht aus Rom mit der Hoffnung überrascht, daß zur Verherrlichung eines so großen Mannes wie Göthe Sie noch mit Ihrer hohen Kunst bereit seyen, und es Ihnen selbst ein angenehmer Gedanke sei, mit einem solchen Werk gewissermaßen Ihre glänzende Laufbahn zu beschließen. Es ist nun keinem Zweifel mehr unterworfen, daß wenn Sie sich wirklich entschließen uns Ihre Zusicherung zu geben, den Antrag annehmen zu wollen, man sich in Frankfurt glücklich preisen wird, durch Meisters Hand wie die Ihrige, unserm hohen Meister verherrlichen zu können. Indessen entstehen doch noch manche Bedenklichkeiten, da es in Frankfurt als einer Handelsstadt überaus schwierig ist, große Summen für ein Kunstwerk zusammen zu bringen, und der Kunstverein selbst hat nur sehr geringe Mittel. Man wünscht daher, um allen Unannehmlichkeiten vorzubeugen, sich einigermaßen einen Uberschlag wegen des Kostenaufwandes machen zu können, und ich nehme mir daher die Freiheit, folgende Fragen an Sie zu stellen:

- 1) Welchen Preis würden Sie für das Modell einer Statue Göthes bestimmen, die man sich in stehender Stellung und in einer Proportion von etwa 9 bis 10 Fuß denkt?
- 2) Da man sehr wünscht, das Postament von Granit mit einigen Basreliefs zu schmücken, die in Bronze gegossen wären, etwa drei auf den Hauptseiten, indem man die hintere mit einer Inschrift ausschmückte, so wünschten wir auch hierüber Ihre Bedingungen zu erfahren.
- 3) Endlich betrifft die dritte Frage den Zeitaufwand, den Sie nöthig erachten, um besagte Modelle auszuführen, denn es ist uns nicht entgangen, daß wenn Sie in Copenhagen angekommen sind, Sie daselbst vorerst zu sehr in Anspruch genommen sehn werden, um sogleich ans Werk zu schreiten; andererseits begreifen Sie auch, daß man in Frankfurt wünscht, nicht allzulange auf die Verwirklichung eines so schönen Unternehmens hingehalten zu werden, und man darüber beruhigende Zusicherungen erhalten möchte.

So steht, verehrtester Freund, diese Angelegenheit, und es kommt nun nur auf eine geneigte Antwort von Ihnen an, um einen formellen Auftrag an Sie ergehen zu lassen. Wollten Sie uns umgehend damit erfreuen, so könnte der Auftrag Sie schon in München treffen und Sie wohl bewegen, uns mit Ihrer Gegenwart in Frankfurt zu beehren, wo dann mündlich weitere Absprache könnte genommen werden.

Indem ich mich glücklich schätze aus einem so erfreulichen Anlaß Ihnen meine freundschaftlichen Gesinnungen bezeugen zu können, verharre ich mit aller Hochachtung,

Ihr ganz ergebener Freund,

Joh. Dav. Passavant,

Historienmaler."

Frankfurt a. M. 14 März 1837.

Dette Brev blev ikke besvaret, da Thorvaldsen endnu havde det Forsæt i Løbet af Sommeren at følge med v. Kolb til Stuttgart og derfra ogsaa til Frankfurt. Men, som allerede nævnt, gik ogsaa denne Rejseplan overstyr, og v. Kolb, som nu maatte reise uden at faae Thorvaldsen med sig og var bleven underrettet om den paatænkte Bestilling fra Frankfurt, havde af vor Kunstner overtaget, der at afhandle det Fornødne med Vedkommende angaaende Monumentet. Da imidlertid Thorvaldsen hverken selv kom eller sendte et Svar, modtog han, efterat v. Kolb var afreist, en Skrivelse af 4de Juli 1837, underskrevet af den hele „Göthe-Comite,“ hvori man yttrede, at da det var bragt i Erfaring, at han dog ikke endnu agtede at tiltræde sin Rejse, haabede man, at han, ifølge sine tidligere Øtringer, vilde overtage Bestillingen og dermed opfylde et af Alle næret Dnsse.

Paa dette Brev svarede Thorvaldsen strax efter Modtagelsen:

„Ew. Hochwohl- und Wohlgebohren

ermangele ich nicht, für das sehr geehrte Schreiben vom 4ten d. M. meinen aufrichtigen Dank und zugleich zu erkennen zu geben, wie gern ich bereit bin, den Entwurf und die Anfertigung des Modelles zu dem Standbilde Göthes zu übernehmen. Sonach erlaube ich mir Ihnen zu unserer gegenseitigen Verständigung einige vorläufige Andeutungen hinsichtlich meines Entwurfes zu dem beabsichtigten Denkmale mitzutheilen.

Ihrem geehrten Schreiben zufolge, spricht sich der allgemeine Wunsch dahin aus, daß der Dichter in sitzender Stellung dargestellt werde, und sehr gern füge ich mich diesem Wunsche insoweit, daß ich die Figur zwar

nicht förmlich sitzend, sondern besser in halb-sitzender, an einen Felsblock lehrender Stellung darzustellen beabsichtige, und glaube auf diese Weise Ihren Erwartungen von der Wirkung des für den Raum in Freyem bestimmten Standbildes weit besser zu entsprechen. Der linke Arm des Dichters würde die Lyra stützen, seine Rechte erhoben, wie in deklamirender Stellung; das Haupt ziert der Lorbeerkranz. Durch Mantel, Untergewand, Beinkleider und Beschuhung werde ich dem Bedürfniß moderner Tracht so viel als möglich zu genügen suchen.

Hinsichtlich des Postaments, insofern Sie selbiges mit Basreliefs zu zieren wünschen, so würde ich jedenfalls den Figuren des Parnass mit Einschluß Minerva's und der Grazien, auf allen 4 Seiten herum den Vorzug vor allen anderen sinnbildlichen Darstellungen geben, und möchte auf diese Weise auch wohl der Andeutung des vielseitigen Wirkens des hohen Geistes unsers Dichters am ausdrückvollsten entsprochen seyn. Es soll mich freuen, wenn Sie sowohl hierin als in der Darstellung der Hauptfigur mit meinen Ansichten übereinstimmen, und hoffe es um so mehr, als ich schon aus dem Inhalte Ihres sehr schätzbaren Schreibens folgern darf, wie Sie mit mir die Ueberzeugung theilen, daß je freier in seiner Idee sich der Künstler bewegt, desto Gelungeneres man von ihm gewärtigen darf.

Die Statue würde von zweimal natürlicher Größe sein müssen. Hinsichtlich des Postaments ist meine . . . Meinung, es nicht zu hoch zu bringen, höchstens um $\frac{1}{4}$ oder $\frac{1}{3}$ tel die gewöhnliche Manneshöhe überragend, denn der Wirkung der Hauptfigur kann eine weitere Entrückung vom Auge des Beschauers nach aufwärts hin, nur nachtheilig seyn.

In Betreff der Zeit zu Vollendung des Modells, so werde ich mich gern recht bald nach Empfang Ihrer gefälligen Antwort ans Werk machen, um alsdann binnen

einem Jahre, wenn nicht das Ganze, wenigstens das Modell der Hauptfigur, beendigt zu haben, und versichere übrigens schließlich, daß ich bei Uebernehmung dieses Kunstwerkes mehr die Genugthuung, dem Andenken Ihres hochbegabten Dichters meine Kräfte widmen zu können, als mein anderweitiges Interesse in Betrachtung ziehen werde, und bitte Ew. Hochwohl- und Wohlgebohren die Gesinnungen meiner ausgezeichneten Hochachtung zu genehmigen.

Rom, d. 21 Juli 1837.

An die Herrn

Herrn Mitglieder des engeren Ausschusses
des Frankfurter Göthe-Comité,
Hochwohl- und Wohlgebohren,
in Frankfurt a. M.

Imedens dette Brev var underveis, havde v. Kolb, paa vor Kunstners Begne, confereret med Comiteen i Frankfurt, og søgt at gjøre Thorvaldsens Mening, med Hensyn til Figurens Stilling, gjældende og henstillet Spørgsmaalet om Prisen, som noget, hvorom Kunstneren selv maatte yttre sig, da det vilde vise sig, om han i denne Sag vilde være ligesaa hvimodig, som da han stænkede sine Modeller, Gutenberg til Mainz og Schiller til Stuttgart. At dette imidlertid havde været hans Hensigt, fremgaaer temmelig tydeligt af Slutningen af hans anførte Brev, men, til Uheld for Sagens Fremgang, varede det ikke længe, før han ved private Efterretninger kom til Kundskab om, at det dog ikke i den Grad var et almindeligt Onske i Frankfurt, eller i Comiteen, at Monumentet skulde overdrages ham, som han af de officielle Breve havde haft Grund til at antage. Han hørte snart tale om et Parti, som foretrak, at

Rauch skulde udføre Statuen efter sin „Ueberrock = Skizze,“ snart at et andet Parti vilde gjøre en Skizze gældende, som var udkastet af — Bettina Brentano, og da dette bekræftedes ved adskillige Journalartikler, som faldt ham i Hænderne, synes Lysten til at gjøre Goethes Monument betydeligt afkølet. Endnu i nogle Aar indløb Skrivelser fra Komiteens Udvalg, man sendte ham Buster af Goethe til Veiledning, man anviste ham en disponibel Sum, men han rørte den ikke. Det hele Udbytte af disse mange Breve og Forhandlinger blev kun et Par Skizzer til Hovedfiguren, en sidbende og en staaende, som han lod sig bevæge til at indsende fra Kiøbenhavn; men Lysten var borte, og han kom ikke til at sætte Goethe et Monument.

CXLIII.

En Fregat skal sendes til Middelhavet. Allerh. Rescript desangaaende. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen melder, at han vil følge tilbage med Fregatten. Han skriver derom til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen. Et Allerhøiest Rescript ang. Thorvaldsens Hiemreise med Fregatten. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Skrivelse fra Collin.

1838.

Det Ønske, Thorvaldsen i sit Brev til Collin havde yttret, angaaende Udsendelsen af et Kongeligt Skib i 1838, gik i Opfyldelse, førend han havde ansøgt derom. Conferentsraad Collin havde, ved at besvare hans Brev under 23de Decbr. 1837, tillige sendt ham en Concept til en allerunderdanigst Ansøgning, som man fandt det passende, at han selv indsendte, om at et Skib maatte hiemføre flere af hans Arbeider; men inden denne Concept kom i Thorvaldsens Hænder, havde Hans Majestæt, underrettet ved Collin om, at det var Kunstnerens Ønske, ladet den fornødne Befaling udgaa, og under 27de Decbr. 1837 rescriberet Akademiets Præsæs, Prinds Christian Frederik, saaledes:

Da Vi have besluttet, i næste Sommer at lade udruste en 46 Kanons Fregat til Kryds- og Dvæsestoure, saa ønske Vi, snarest muligt at erfare, om Kunstakademiet endnu venter Kunstfager af Statsraad Thorvaldsen, som skulle bringes hertil; thi i saa Fald ville Vi beordre bemeldte Fregat at afgaae til Livorno, for der at afhente dem. I Tilfælde at slige Kunstfager ere bestilte og maatte fra Italien være at hiemsende, saa ønske Vi tillige at erfare, til hvilken Tid de kunne være indpakkede og afsendte til Vor Consul i Livorno, paa det Vi kunne bestemme Tiden, naar Fregatten skal være der."

Dette Rescript blev af Akademiet usfortøvet meddeelt Thorvaldsen, og tillige modtog han følgende Skrivelse fra Prinds Christian Frederik:

Kiøbenhavn d. 30 Decbr. 1837.

„Hr. Statsraad Thorvaldsen! Akademiet har i Skrivelse af Dags Dato underrettet Dem om Hs. Majestæts Bestemmelse, at en stor Fregat skal i Sommeren udstrække sine Krydstoure til Middelhavet og anløbe Livorno, hvis der maatte forefindes Kunstværker at hiemsende til Fædrelandet. Jeg tør forudsætte, at De gierne vil benytte denne gode Leilighed til at oversende, hvad De endnu maatte have bestemt til at forøge de Samlinger, De allerede har sendt hertil, og det vil vist være Hs. Majestæt meget behageligt, naar De lønner hans Omhu, ved at benytte den. Underrettet om Deres Hensigt i saa Henseende og om Tiden, naar Deres Kunstværker kunne være færdige til Afsejling i Livorno, tør jeg forud forsikre Dem om Fregattens Ankomst til ønsket Tid, efter medio Junii.

Maatte denne Foranstaltning bidrage til at vi desuare seer Dem, Hr. Directeur! inden Fædrelandets

Grændser, da opfyldes et kiært Ønske, som alle Kunstens Venner tilligemed mig have næret i lang Tid, og især siden De paany vakte dette Haab hos os. Vigtige Arbeiders Fuldbendelse venter Dem her, og enhver vil kappes om at bidrage til, at Deres Ophold maatte være Dem behageligt.

Jeg udbeder mig Deres Svar snarest muligt og henlever, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Da Thorvaldsen i Januar 1838 havde modtaget disse Breve, udsatte han ikke at svare sin Ven Collin, at han agtede, selv at følge tilbage med Fregatten, og denne Efterretning udbredte en levende Glæde hos alle dem, som endnu ikke vare blevne Tvivlere i dette Capitel.

Dette Brev kunne vi meddele:

„Bedste Ven!

Til Svar paa Deres kiære Brev fra 23de Decbr. glæder det mig, at kunne lade Dem vide, hvad der dog sandsynligviis allerede er Dem bekiendt, at Kongen allernaadigst har besluttet, i Begyndelsen af denne Sommer at sende en Fregat til Livorno, for at modtage Kunstfager herfra. Det er mig saameget desto behageligere, da jeg saaledes ikke behøver at indsende den med Deres Skrivelse følgende Ansøgning.

Da imidlertid nu et Skib bliver beordret hertil, skal jeg naturligviis søge at gjøre den bedst mulige Anvendelse af det, og har jeg allerede pakket en Deel og er fremdeles bestiaftiget dermed. Jeg haaber tillige, at Kongen ikke vil have noget derimod, naar ogsaa jeg for mig selv benytter denne herlige Leilighed til min endelige Hiem-

reise, i hvilken Anledning jeg ogsaa har skrevet til Prinds Christian; jeg venter, at De, bedste Ven, vil have den Godhed at underrette mig derom, samt om det kunde være mig tilladt, at medtage En eller Anden.

Afskriften af mit Testament skal jeg sende Dem, kjære Hr. Conferentsraad, i min næste Skrivelse; thi dette mit Svar har allerede forsinket mig noget, saa jeg ikke gjerne vil opholde det endnu længer.

Det hører med til mine kjæreste Forestillinger, at jeg snart skal være istand til i Kiøbenhavn mundtliggen at takke Dem, kjære Ven, for alle Deres Venstabsbeviser.

Jeg beder at formelde min venstabeligste Hilsen til Deres kjære Familie, og selv være forsikkert om, at jeg stedse forbliver

Deres oprigtige, hengivne

Albert Thorvaldsen.

Rom, den 20 Januar 1838."

Conferentsraad Collin besvarede dette Brev saaledes:

Kiøbenhavn d. 24 Febr. 1838.

„Deres Brev af 20de Januar til mig, kjæreste Statsraad! kom, ligesom de øvrige, hertil d. 10de i denne Maaned. Det var glædelige Efterretninger, disse Breve indeholdt. Jeg kan bevidne, at det interesserede Kongen, som viser den samme Kraft, Varme og Kjærlighed for alt, hvad der angaaer Danmarks Vel og Hæder, som i sine kraftigste Manddoms Dage, uendelig meget at erfare, at De Selv vil benytte Fregatten til Deres Hjemreise; endnu i Dag har han talt til mig derom.

Fra Akademiet vil De formodentlig med forrige Post være underrettet herom.

Den herværende Kunstforening, som for i Mar har valgt mig til Formand, har, for at vise sin Deeltagelse

for Sagen, og for at bidrage til at holde Interessen levende for den, udsat en Præmie af 500 Rbd. for den bedste Tegning til Deres Museum. Naturligviis bliver det Deres Sag, i Forening med Comitèen, at vælge og bestemme, hvorledes det skal opføres, og det er derfor meget muligt, at den Tegning, Kunstforeningen giver Fortrin, ikke vælges af Dem; men det gjør Intet til Sagen; det er godt, at de unge Architecter faae en Op-gave at behandle, som interesserer Nationen, og som de med ualmindelig Lyft maa arbejde paa.

Opfyld nu snart, min gode Ven! Deres gjentagne Øfte, at sende mig en Afskrift af Deres Testament. Det vil ogsaa være vor Konge kjær, at see det.

Dg til Slutning, mit inderligste Lev vel!

Deres venstabeligst hengivne

Collin."

Fra Prinds Christian Frederik modtog han en Afskrift af et Allerhøieste Rescript af 25de Marts 1838, angaaende Fregatten Rota's Udsendelse, hvori det, med Hensyn til Thorvaldsens forventede Tilbagereise med Skibet, hedder:

„Vi have derhos befalet, at Statsraaden selv med hans Domestiquer, samt enkelte Personer, som han maatte ønske at medtage, tilligemed hans og deres Bagage, skulle modtages i Fregatten og overføres hertil, ligesom Fregatchefen, hvis Hr. Statsraad Thorvaldsen skulde ønske, ikke at gaae lige til Danmark, men at landsættes i en eller anden Havn, som forbiiselles, er beordret at sørge for, at saadant skeer.“

Prindsens Brev, hvormed dette Rescript sendtes, lyder saaledes:

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

Beilagt oversendes Afskrift af det Kongelige Rescript
betræffende Fregatten Rota's Bestemmelse, i Slutningen
af Juni Maaned at indtræffe i Livorno, for at indtage
de Kunstfager, som De vil sørge for til den Tid ere rede
til Indskibning. Den er desuden ganske indrettet paa at
indtage Dem og de Personer, som De maatte medtage,
og Capt. Dahlerup, som fører Fregatten, vil gjøre sig en
Glæde af at vise Dem al den Forekommenhed, der staaer
i hans Magt. Gid De nu maatte kunne benytte denne
gode Leilighed og hilse Danmark igien ombord paa en
Fregat, ligesom De førstegang forlod det ombord paa et
lignende Krigsskib. Med største Glæde har Hs. Majestæt
budt Haanden til dette Deres yttrede Ønskes Opfyldelse.
Med glad Forventning see Kunstens Venner den Stund
imøde, da de kunne byde Dem velkommen i Fædrene=
landet.

Jeg kommer netop tilbage fra Academiets høitidelige
Forsamling. 7 mindre og 8 større Sølv-Medailler, Gæs=
Medaillen i Architekturen, tre mindre og tre større Guld=
medailler ere uddeelte, de tre sidstnævnte til tvende Histo=
riemalere, Eddelien og Müller, og til Architect Nebelong.
Blandt de Belønnede ere flere talentfulde unge Kunstnere,
som tildeels pryde Udstillingen med deres Arbeider. Denne
er usædvanlig talrig, og vi see med Glæde flere vakkre
Arbeider af de danske Kunstnere i Rom og af Morby,
som i forrige Aar vendte tilbage. Catalogen fylder for
meget i Brevet, ellers sendte jeg Dem den.

De ville forbinde mig meget ved at underrette mig
om Deres nærmere Bestemmelse i Henseende til Reisen,
og henlever jeg, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Alt tydede paa, at det dennegang skulde blive Alvor med Hjemreisen, men man havde i Kiøbenhavn Erfaringen for sig, at alle disse Forventninger kun vare lidet at stole paa. Fra flere Venner i Norden modtog Thorvaldsen nu stadigt Breve, hvis egentlige Hensigt kun var, at holde ham fast i hans Beslutning; thi jo mere det afgjørende Dieblik nærmede sig, desto mere frygtede man for et af disse, saa ofte prøvede, Omslag i Thorvaldsens faste Beslutninger. Af saadanne Paamindelser kunde vi anføre flere, men som deres Repræsentrant meddele vi kun, hvad hans trofaste Ven, Collin, skrev til ham:

Kiøbenhavn d. 24 April 1838.

„Kære Ven!

Uagtet det aldrig kunde falde mig ind, at nogle Liniere fra mig skulde have nogen afgjørende Indflydelse paa Deres Beslutning om at blive eller reise, saa forekommer det mig dog at være aldeles uforsvarligt mod en Mand, man høit agter og har kjær, at være ganske taus i et vigtigt Anliggende, og i et Dieblik, da den almene Opmærksomhed er spændt og Alles Dine vogte paa ham. De gietter let, kæreste Statsraad! at jeg mener Deres Hjemreise til Fødelandet. De gjør Dem ingen Forestilling om den Længsel, hvormed De ventes. Kunstnere og Kunstelskere og mange, som ellers aldrig tænke enten paa Kunst eller Kunstneren, spørge hinanden ved alle Leiligheder: „Er der nylig kommet Brev fra Rom?“ „Kan man nu sikkert vente Thorvaldsen?“ Og de unge Arkitekter prøve deres Kræfter, om de formaa at løse Opgaven: „Et Museum for Thorvaldsens Arbejder.“

Men, hvad der mere end alt dette maa røre Dem, er den Agtelse og Kiærlighed for sit Lands første Kunstner, som vor elskede, alderstegne, men med fuld Siels-

kraft begavede, Konge har lagt for Dagen, ved at sætte Orlogsfregatten til Disposition for Dem og til Afbenyttelse for Deres Bærker og de Personer, De ønsker at tage med Dem. (De er herom formodentlig udførligere underrettet fra Akademiet). Alle have glædet sig over denne Foranstaltning, som Kongen, uden Nogens Tilskyndelse, har truffet, for at vise, hvor høit han statter Dem; men Alle vilde ogsaa sørge over, om De lod Kongens Naade være ubenyttet.

Og nu ikke et Ord mere derom! Lev vel!

Deres inderligst hengivne

Collin."

CXLIV.

Basr. Adam og Eva. Statuen Vulkan. Sagerne affendes til Livorno. Thorvaldsen troer sig bestaaen. Fragment af et Brev fra ham desangaaende. Fregatten venter. Skrivelse fra Chefen, Capitain Dahlerup. Afreiser over Civita vecchia til Livorno. Ombord i Fregatten Nota. Thorvaldsens Testamente.

 1838.

Ihvor travlt vor Kunstner endogsaa havde, for at giøre sig færdig til Afreisen og at faae de efterhaanden indpakkede Sager affendte til Livorno, saa kunde han dog ikke undvære lidt Arbeide. Allerede i November f. A. havde han løst udkastet en Skizze til et nyt Basrelief, men var bleven afbrudt. Det var der nu Leilighed til at fuldføre, og det var snart fra Haanden. Dette skønne Basrelief, som aldrig naaede en videre Udførelse, fremstiller Adam og Eva. Ved Foden af et Træ sidder Adam med sin Arm om Eva's Skulder, ligesom trostende hende over Tabet af Paradisets Glæder. Paa sit Knæ holder han den lille Abel, medens Kain staaer hos og synes at yppe Kiv med sin Broder om — et Uble. Slangen nærmer sig Abels brændende Altar.

Men, da dette Basrelief var afftøbt, var der endnu en lang Række af Dage, inden Fregatten kunde ventes ved Livorno, og der var endnu Tid nok til et større Arbeide.

Iblandt Bestillingerne til Danmark mindedes han de tre Statuer, som man havde ønsket til det Cabinet paa Christiansborg, hvor Friisen skulde anbringes. Vi have tidligere omtalt de forskiellige Planer, Thorvaldsen i denne Henseende havde taget under Overveielse. Balget af Gienstande var overladt til ham selv; sin Venus havde han allerede længst færdig, Mars, som veier Amors Pils, var allerede hiemsendt til Kiøbenhavn, bozzeret i Marmor; der manglede altsaa blot en Vulkan, saa havde han i disse tre Figurers Sammenstilling, vel ikke en giennemført Composition, men dog noget Tilsvarende.

Han begyndte derfor nu paa at modelere sin Statue Vulkan, som, med Hammeren i den sænkede hvire Haand, støtter sig ved sin Tang mod Ambolten med den venstre. Ved hans Fod ligge de Vaaben, han har smeddet for Mars og for Amor; det haltende Been er boiet mod Amboltens Fodstykke, saaledes at denne Stilling baade antyder og dækker hans Legemsfeil.

Modellen blev ikke blot færdig og afstøbt i Gips, men endogsaa paabegyndt i Marmor, inden han kaldtes fra Arbeidet. Senere, ved sin Atterkomst til Rom, foretog han den videre Udførelse, men efterlod dog dette Arbeide usfuldendt.

Tiden til Afreisen var nu forhaanden. Den største Deel af Transporten var allerede affendt til Livorno, da der indtraf en lille Begivenhed, som, ihvor ringe den end var, truede med at kuldkaste vor Kunstners Beslutning og ogsaa denegang at omstemme ham i Afgjørelsens Dieblif.

De mindre, men kostbare, Samlinger af antike Gienstande, som Thorvaldsen neppe lod komme ud af sine egne Hænder, af Frygt for at blive bestiaalen, maatte ogsaa

nu affendes iblandt alt det Dvrige. Flere Gange var han tilbligere bleven efterstræbt, og det var ikke længe siden, at han en Dag ved sin Hiemkomst havde truffet en Thy isærd med at flytte hans Medaillestab; han havde altsaa endnu denne Skræk i Blodet. Men, nu var det kun en Følge af den Forstyrrelse, hvori hans Sager under Indpakning og Flytning vare komne, at han en Dag troede at gjøre den Opdagelse, at han var bestiaalen. I hvilken Stemning dette bragte ham, kan man slutte af følgende Linier — et Fragment af en Concept, som han i sin Forstrækkelse skrev, til et Brev, han vilde sende i sit Sted til Kiøbenhavn:

„Med Laarerne i Dinene tager jeg Pennen, for at sige, at jeg ikke kommer for det første. Jeg er bleven bestiaalen paa den uforstaaeligste Maade ved Indpakningen af mine Sager; det er anmeldt ved Politiet her, og min Nærværelse nødvendig, for at see, om jeg kan komme paa Spor efter noget.

Fregatten er ikke ankommen. 62 Kasser med Malerier, Bøger, Stauer og Antikker ere ankomne til Livorno.“

Men Sagen blev formodentlig snart opklaret og vor Kunstner beroliget. Under 10de Juli modtog han nu følgende Skrivelse fra Fregattens Chef:

„Jeg har herved den Ære at meddele Deres Høi-velbaarenhed Fregatten Rota's Ankomst til Livorno, for der at indstibe de Kunstsager m. m., som Deres Høi-velbaarenhed har at hiemsende. Ligeledes er jeg beordret at være til Hr. Statsraadens Tjeneste, om De personlig agter at tage Passage med Fregatten til Danmark.

I Anledning heraf, skal jeg nu give mig den Ære at udbede mig Hr. Statsraadens Bestemmelse for Deres

personlige Embarquement: om De ønsker, at Fregatten skal være færdig til Afseiling til nogen vis, bestemt Tid, eller om De befaler at underrettes en vis Tid isorveien om, at Fregatten er seilklar. Da deels Indstibningen af Kunstfagerne og de dertil nødvendige Tilberedelser ville medtage nogen Tid, deels Fregattens Taffelage m. m. kræver noget Eftersyn til den forestaaende Hjemreise, hvilket Alt jeg efter et løst Overslag kan regne vil omtrent medtage en 3 Ugers Tid fra Dato, dog nogle Dage før eller senere, om saadant ønskes af Deres Høvelbaarenhed, beder jeg mig behageligen nærmere herom underrettet.

For at kunne gjøre de fornødne Arrangements, udbeder jeg mig opgivet, hvormange Personer der ere i Deres Følge, Deres Domestiquer og Bagage, endvidere hvad De haver at befale med Hensyn til Deres Logis, Bespisning &c., for at kunne imødekomme ethvert særdeles Ønske, Hr. Etatsraaden i den Anledning maatte have, da fra min Side Intet skal blive undladt, for at gjøre Dem Dpholdet i Hans Majestæts Fregat saa behagelig, som det staaer i min Magt, hvorved ikke alene Hans Majestæts udtrykkelige Befaling efterkommes, men jeg tillige følger, hvad min personlige Høiagtelse for Deres Høvelbaarenhed tilstiger mig. Maaskee vil det imidlertid blive fornødent, at jeg personlig træffer en nøiere Aftale om disse Gienstande med Deres Høvelbaarenhed selv i Rom, og dette er jeg beredt til, saasnart nærmere Skrivelse herom indløber fra Deres Høvelbaarenhed.

Erhødigst

B. Dahlerup."

Fregatten Rota tilankers paa Livorno Rhed,
d. 10 Juli 1838.

Thorvaldsen havde nu den Glæde at gjøre Capitain Dahlerups personlige Bekjendtskab i Rom. Den 23 Juli lod han den østerrigste Minister, Grev v. Lügen, udsærdige

Reisepasjet og ledsaget af Billeghuggeren Matthiæ og Maleren Ditlef Blunck, afreiste han ved Midnat den 5te August 1838 over Civita vecchia til Livorno, hvor han traf sine mange Landsmænd under det kiære danske Flag.

Den 13de Juli forlod hans Italiens Kyst, 41 Aar siden han under det samme Flag som orkesløs Passageer medynksomt var bleven afleveret til den danske Minister i Neapel, da Capitainen havde sukket ved at tænke paa, hvad der vel skulde blive af ham i Italien!

Endnu have vi kun her at tilføie, at førend Thorvaldsen afreiste med Fregatten Rota, havde han hiemsendt til Kiøbenhavn en Afskrift af sit Testament. Det lyder saaledes:

„I Guds Navn! Amen!

Da jeg befinder mig fuldkommen frisk paa Siælen og paa alle Legemets Sandser, vil jeg med disse mine nedskrevne Ord opsætte mit sidste Testament og disponere over de Midler, som jeg nu besidder og som jeg kunde komme i Besiddelse af.

Under Tittel af „Donations=Legat“ og paa enhver anden bedre Maade skienker jeg til Staden Kiøbenhavn i Danmark alle de Kunstgjenstande, som jeg allerede har affendt og som findes i denne Stad, og de, som findes og ville findes hos mig, mig tilhørende og bestaaende af Malerier, Sculpturer, Tegninger, Basreliefs, Kobberstik og Lithographier, Medailler og andre lignende Ting, saavel antikke som moderne, udstaarne Steen, Paster, Guldarbejder og antikke Bronzer, etrusciske Vaser, Terracotter, Bøger, ægyptiske Oldsager, græske ditto og hvilke som helst andre Gjenstande, henhørende til Videnskab og skionne Kunster.

Dog dette Donations-Legat vil jeg udtrykkelig have underkafstet følgende Vilkaar:

- 1) Alle de ovenfor anførte Gienstande skulle udgiøre et eneste og særskilt Museum, der skal bære mit Navn og aldrig maa blandes med nogenfømhelt anden Samling, og paa Grund heraf heller aldrig maa blive formindstet, adsplittet og forandret under noget Paastud.
- 2) Staden Kiøbenhavn maa besørge et passende og særskilt Locale, for deri at anbringe Museet, som ogsaa maa frembyde al mulig Sikkerhed mod Ildsvaade.
- 3) De Statuer og Vasreliefs, som ved min Død skulde findes ufuldendte, skal paa mit Efterladenskabs Bekostning fuldføres ved Hjælp af Hr. Professor Freund og min Elev, Hr. Pietro Galli, hvorpaa disse Arbejder efter Fuldbendelsen skulle forenes og indbefattes under det ovennævnte Donations-Legat og under samme Forpligtelser og Vilkaar.
- 4) Der kan bestemmes en moderat Afgang=Pris for dem, som ønske at see det, undtagen for Kunstnere af alle Fag, da de maae have fri Afgang. Det, som vil indkomme for Indlæbselsen, skal tiene enten tildeels eller ganske til den Fond, der behøves til at lønne en Opsynsmand, der udnævnes af Staden til at bevare og holde Gienstandene i Museet rene.

Da jeg i Danmark har adopteret som Datter Elisa Sophia Charlotte, nu gift med Hr. Oberst Paulsen, og da denne Adoption i Riget selv er bleven anerkjendt, og det omtalte Ægtekab autoriseret af den pavelige Stol, erklærer jeg og vil jeg, at samme Elisa Sophia Charlotte skal være tilfreds med, hvad jeg har bestemt til hendes Fordeel i den Akt, som blev fuldført i Danmark Aar 1832, og at hun ingen anden Fordring kan giøre paa mit Arve-gods, da jeg vil, at i Alt hvad jeg, som ovenmeldt, har anordnet til hendes Gunst, skal hun have en legitim Dat-

ters Plads, og som om hun var indsat Arving til disse Ting, der allerede ere hende anviste.

Jeg forbeholder mig den Ret at kunne legere til Fordeel for Enhver, som er mig klar og har fortient det af mig, hvad jeg anseer for passende, og derfor erklærer jeg med dette mit Testament, at dersom der findes mellem mine Papirer og i min Skriverpult et Blad med særegne Bestemmelser og Legater, skrevet og underskrevet af mig, da skal dette Blad udgjøre en Deel af mit Testament, og mine Arvinger ere forpligtede til nøiagtigt at opfylde, hvad der saaledes er anordnet af mig, ligesom ogsaa mine Executores Testamenti med den største Nøiagtighed bør opfylde saadanne testamentariske Bestemmelser, uden at Noget paa nogen Maade maa modsætte sig, hvad jeg, som ovenfor anført, har specielt anordnet, da jeg vil, at det omtalte Blad og Blade skulle udgjøre en væsentlig Deel af min Villie og dette mit Testament.

Jeg bekræfter og vil, at det fuldkommen skal afleveres, som jeg har bestemt til Fordeel for de Børn, der fødes af de omtalte Ægtefæller Elisa Sophia Charlotte og Oberst Paulsen, nemlig, at de sex tusinde Rixdaler, som jeg testamenterer ethvert af dem, der i min Levetid har opnaaet Aars Alder, skal deponeres hos Handelshuset Donner i Altona til Forrentning, for at Renter og Renters Renter kunne forøge Capitalen, indtil ethvert af disse Børn har opnaaet den myndige Alder, i hvilket Tilfælde ethvert af bemeldte Børn, uafhængigt af Faderen, hvem jeg nægter al Ret til Nyttens og Brugens deraf, maa nyde Renten af den omtalte, særskilt stienkede og dernæst forøgede, Capital. Derefter bestemmer og vil jeg, at dersom engang i Tiden et af de omtalte Børn dør uden Børn og Afkom, eller en af deres Linier uddør, da skal Renten forøges i lige store Portioner til Fordeel for de Tilbageblevne af Linierne, til hvis Gunst jeg har gjort den ommeldte Disposition af sextusinde Scudi. Dersom fremdeles ethvert

Individ af disse Linier skulde døe, og enhver Linie saaledes uddøe, vil jeg, at i dette Tilfælde skal den omtalte Indkomst gaae over paa de andre Arvinger og mandlige og qvindelige Efterkommere af bemeldte Ægtefæller Elisa Sophia Charlotte og Paulsen, hvorfra dog undtages enhver Efterkommer af et andet Ægtefæll, som den omtalte Hr. Paulsen maatte indgaae. Naar endelig enhver Descendent og enhver Linie efter de Børn, som nu ere fødte, eller kunde fødes af de omtalte Ægtefæller, Elisa Sophia og Paulsen, skulde uddøe, da vil jeg, at Renten af denne Capital skal tilfalde det Museum i Kiøbenhavn, der, som ovenmeldt, skal indrettes for mine Arbeider og bære mit Navn og paa den Maade, som jeg nedenfor vil forklare med Hensyn til mine andre Eiendomme.

Hvad endelig angaaer det Øvrige af mine Eiendele, som bestaae i Indkomsten for de Arbeider, som jeg har udført efter Kongen af Danmarks Befaling, i rørligt Gods og Andet, hvorover jeg ikke særskilt har disponeret, i Rettigheder og Afkomster af hvilken som helst Art mig tilkommende, som ogsaa i de Penge, der findes hos mig, enten i Verker, Renter eller paa anden Maade anbragt, og overhovedet i ethvert andet Gods, Formue og Rettighed, mig tilhørende, udnævner jeg som Universalarvinger til lige Deling de Børn, som ere fødte og kunne fødes af omtalte Sophia Elisa Charlotte's Ægtefæll med Forbehold af Prælegatariernes specielle Rettighed i Henseende til Capital og Renter af de Summer, som ere deponerede i Altonaer Bank. Thi bestemmer og vil jeg, at min hele Efterladenskab skal realiseres i klingende Mynt, og Capitalen sættes fast i Nationalbanken i Kiøbenhavn, eller paa et andet Sted, der frembyder samme eller større Sikkerhed, for at Renten alene kan nydes til lige Deling af mine ovennævnte Arvinger og deres Efterkommere i det Uendelige, saavel mandlige som qvindelige, under den Betingelse, at dens eller deres Andeel, som døde uden Afkom, skal vore

til Fordeel for de Overlevende af samme Linie, og at, hvis en Linie ganske uddør, skal denne Linies Andeel vore til Fordeel for Individuer af de tilbageblevne Linier til lige Deling i det Uendelige, saalænge der er Descendenter af de Linier, der nedstamme fra de omtalte Ægtefællers Ægtefæb, dog med Undtagelse af ethvert Barn eller Descendent af et andet Ægtefæb, der kunde indgaaes af Hr. Oberst Paulsen, som skal være Bestyrer af de Kenter, jeg, som ovenmeldt, har tillagt de Børn, der ere fødte og kunne fødes af Sophia Elisa Charlotte, saalænge som de ere mindreaarige og opdrages og underholdes paa hans Beføstning, hvorimod, naar de ere blevne myndige eller Døttrene, naar de gifte sig, foruden deres særskilte Rettigheder og Fordringer til Faderen, kunne hver for sig frit nyde den Deel af Kenterne, der ere dem tillagte.

Hvis endelig enhver Descendent og enhver Linie af de ovennævnte Børn, som ere fødte eller kunne fødes, uddør, vil jeg, at Kenterne af mit Æsterladenskab som ogsaa af Capitalen i Altonaer Bank, skal gaae over til det af mig oprettede Museum i Kiøbenhavn, for at den kan anvendes til Bestillinger hos danske Kunstnere, for at ophjælpe de skionne Kunstere i Danmark og tillige berige det af mig oprettede Galleri og Museum, der aldrig maa ophøre at bære mit Navn, da det forsøges ved min Formue, hvorfor jeg indstærker og bestemmer udtrykkeligt, at Capitalerne bestandigt skulle staae uroffelige og ikke af nogen Grund eller noget Paastud nogenstinde maa formindskes eller adspilttes.

Jeg udnævner til Executores Testamenti af denne min Villie og af Alt, hvad der vil vorde skrevet paa ovennævnte Blad eller Blade, d'Hr. Luigi Chiaveri, dansk Consul, og mine Landsmænd Johan Bravo og Albert Küchler, bedende dem at sørge for den prompte og nøiagtige Udførelse af Alt, hvad jeg har bestemt, paa den Maade og i den Form, som de maatte ansee for rigtigst,

og med Fuldmagt til Hr. Consul Luigi Chiaveri, eller hvis han dør, til de efterlevende Executores Testamenti, at udnævne en Anden istedetfor den, som enten døde, eller ikke vilde befatte sig hermed.

Dette erklærer jeg at være mit sidste Testament og Billie, der ydermere skal gælde ogsaa som Codicil donatio mortis causa og paa enhver anden bedre, ved Loven tilsladt Maade, og tilintetgjør og udsletter jeg hermed ethvert andet af mig tilforn, af hvilken som helst Aarsag opsat, Testament, da vil jeg, at det nærværende, af mig underskrevne, skal i enhver Punct bringes i fuldstændig Udøvelse, eftersom jeg modent har giennemlæst og overveiet det.

Albert Thorvaldsen, Testator.

D. C. Blunck, Vidne.

Albert Kuchler, Vidne."

Rom, d. 10de April 1838.

---

und nach demselben in der Regel nicht
 der Fall ist, so ist die Wahrscheinlichkeit
 zu erörtern, ob nicht die Wahrscheinlichkeit
 die eine Seite der Dinge
 seine Wahrscheinlichkeit hat, so dass die
 Wahrscheinlichkeit der einen Seite
 nicht aus der Wahrscheinlichkeit der
 andern Seite zu erörtern ist, so dass die
 Wahrscheinlichkeit der einen Seite
 nicht aus der Wahrscheinlichkeit der
 andern Seite zu erörtern ist, so dass die
 Wahrscheinlichkeit der einen Seite
 nicht aus der Wahrscheinlichkeit der
 andern Seite zu erörtern ist, so dass die

Albert Lischke, Leipzig

H. C. Lischke, Leipzig

Albert Lischke, Leipzig

Leipzig, den 1. April 1888